Bundel - Gemeenteraad van 28 mei 2025

Agenda bijlagen

transcript Kerkrade 28mei

1 Opening

2 Vaststellen agenda

Op grond van artikel 20 Reglement van Orde voor de vergaderingen van de raad worden de volgende portefeuillehouders uitgenodigd de vergadering bij te wonen:
agendapunt 6.1 wijziging bemensing commissies: --
agendapunt 6.2 ontwerpbesluit verkoop aandelen GaiaZOO: wethouder Geers
agendapunt 6.3 ontwerpbesluit instellen klankbordgroep Martin Buber: --

[25it00808] agenda gemeenteraadsvergadering 28 mei 2025
2025 05 27 Motie SP Gaza
Bijlage bij motie Gaza 2025 05 27

3 Goedkeuring besluitenlijst 26 maart 2025

[25it00806] besluitenlijst raad 26 maart 2025

4 Ingekomen stukken

Raadsleden kunnen een wijzigingsvoorstel voor de procedurele afhandeling indienen bij de griffie. Stukken worden inhoudelijk niet besproken in de raadsvergadering.

[25it00807] ingekomen stukken raad 28 mei 2025

5 Akkoordstukken

5.1 Ontwerpbesluit actualisatie griffie verordeningen

[25Rb029] Ontwerpbesluit: actualisatie griffie verordeningen
Nota van toelichting verordeningen griffie
Verordening instructie voor de griffier Kerkrade
Organisatieverordening griffie Kerkrade
Huidige instructie voor de griffier Kerkrade (2002)
Bijlage Vergelijking modelinstructie griffier
Huidige organisatieverordening griffie Kerkrade (2002)

5.2 Ontwerpbesluit regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030

[25it00544] Aanbiedingsbrief Raad - Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030
[25Rb032] Ontwerpbesluit Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030
25Tl029 nota van toelichting Regionaal Gezondheidsbeleid met verwijzing naar bijlage
Bijlage GGDZL-2429 Regionale Beleidsnota 2025_V01D
Bijlage relatie Regionaal gezondheidsbeleid en Vie bij nvt Raad
Brief aan AMO plus addendum
Gezondheid nu, voor later ! Regionaal gezondheidsbeleid ZL 2025-2030 (opgemaakte versie)

5.3 Ontwerpbesluit Voortzetten Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum

[25it00497] aanbiedingsbrief aan de Raad: Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum
[25Rb031] ontwerpbesluit: instemmen met de voortzetting van de Stimuleringsregeling Kerkrade-Centrum
25Tl028 NvT Raad Voortzetten Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum
Bijlage 1 - Verordening Stimuleringsregeling Winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum 2019 definitief
Bijlage 2 - Verordening Stimuleringsregeling Winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum 2025 concept PDF

5.4 Ontwerpbesluit “Nieuw budget ter beschikking stellen ad € 1.500.000 ten behoeve van starterslening en het verhogen van de maximale koopsom naar € 280.000,- en als gevolg hiervan het aanpassen van de “verordening Starterslening gemeente Kerkrade”

[25it00383] aanbiedingsbrief raad : verhogen budget Starterslening gemeente Kerkrade en verhogen van de maximale koopsom naar € 280.000,--
[25Rb021] Ontwerpbesluit inzake verhogen budget Startersleningen gemeente Kerkrade
Raad nota van toelichting 25Tl019 2025-04-08 DEF
Brief aan Provincie aanvragen trekkingsrechten 25u0003307 2025-03-27 DEF
FACTSHEET tm 11-3- 2025 DEF
Investeringsbesluit financien 2025-03-31
Verordening Starterslening 2025 WIJZIGINGEN BIJHOUDEN 2025-03-27
Verordening Starterslening 2025

5.5 Ontwerpbesluit Rekenkamerrapport Doe mee 2024 energiebesparingsplicht

[25Rb033] Ontwerpbesluit Rapport DoeMee onderzoek energiebesparingsplicht
25Tl030 Nota van toelichting Rekenkamerrapport Doe mee 2024 energiebesparingsplicht
Bijlage 1 Leeswijzer bestuurlijke nota energiebesparingsplicht
Bijlage 2 energiebesparingsplicht_def
Bijlage 3 Gezamenlijk Nawoord

5.6 Ontwerpbesluit Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt

[25it00493] Aanbiedingsbrief aan de Raad: Ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste op de Welt
[25Rb030] Ontwerpbesluit Omgevingsvisie Kerkrade 2050: verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de Welt
25Tl027 NvT Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt
Bijlage 1_Ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050
Bijlage 2 - Omgevingseffectrapport ontwerp Omgevingsvisie gemeente Kerkrade (4 april 2025)
Bijlage 3 - Participatieverslag Omgevingsvisie Kerkrade

6 Bespreekstukken

6.1 Ontwerpbesluit wijziging bemensing commissies

[25Rb046] ontwerpbesluit wijziging bemensing commissies

6.2 Ontwerpbesluit verkoop aandelen GaiaZOO

amendement CDA is gewijzigd:
Bij deze een kleine aanpassing in het Amendement. Graag deze toevoegen aan de vergaderstukken.
De titel is veranderd: borging publieke belangen bij verkoop aandelen GaiaZOO
Raad van Commissarissen à Raad van Advies
Toevoeging: voorkeursrecht of eerste kooprecht bij verkoop gronden

[25it00473] aanbiedingsbrief aan de Raad ontwerpbesluit aandelen GaiaZoo
[25Rb027] Uw wensen en bedenkingen ter kennis te brengen van het college omtrent deze verkoop en in dit kader een positieve zienswijze af te geven.
25Tl024 nota van toelichting verkoop aandelen GaiaZOO
Definitief taxatierapport GaiaZOO
Vragen + beantwoording CDA inzake Gaia Zoo
2025-05-28 Amendement Burgerbelangen naamsbehoud Gaia.docx
2025-05-28 AMENDEMENT CDA KERKRADE - borging publieke belangen bij verkoop GaiaZOO.docx

6.3 Ontwerpbesluit instellen klankbordgroep Martin Buber

[25Rb002] Ontwerpbesluit oprichting Stichting Kerkraads Openbaar Ontdekkend Leren
25Tl013 nvt ontwerpbesluit klankbordgroep Het Martin Buber
Bijlage 1 brochure-gemeente-en-openbaar-onderwijs-login

7 Sluiting

6.1 Ontwerpbesluit wijziging bemensing commissies

S. Petra Dassen-Housen

Goedenavond. Het is 7 uur geweest. We zijn compleet. Welkom bij deze raadsvergadering van 28 mei. Aan het begin van deze vergadering, waarin wij samenkomen om de belangen van de gemeente Kerkrade en haar inwoners te dienen, spreken we de hoop uit dat onze inspanning vrucht zal dragen. Moge wij kracht en inspiratie putten uit elkanders geloofs- en levensovertuiging met een juiste waardering voor ieders mening. Ik heet u van harte welkom, ook de mensen op de publieke tribune. -Technische storing. Ik heropen de vergadering. De technische storing is verholpen. Ik was bij agendapunt 5, de akkoordstukken. We hebben zes akkoordstukken die vanuit de commissies zijn aangeboden. Voor mensen die nieuw bij ons zijn: die ga ik allemaal kort voorlezen. Dat is onvermijdelijk. Zijn er stemverklaringen bij een van die akkoordstukken?
Meneer Gorissen, bij welk stuk? Agendapunt 5.1. -Dat is mooi. Ik ben nu bij agendapunt 5.1. Meneer Gorissen van de Partij van de Arbeid voor de stemverklaring. Dank, voorzitter. En sterke griffie betekent een sterke raad. We steunen dit ontwerpbesluit. We benadrukken dat de griffier en de griffie als onafhankelijke, objectieve schakel belangrijk is voor de slagkracht en de rechtspositie van de raad en alle individuele raadsleden. Tegelijkertijd maken we ons zorgen over de mogelijke aantasting van deze cruciale elementen van de lokale democratie. Deze aantasting menen wij steeds vaker te bespeuren. We benadrukken dat, met het nemen van dit soort besluiten die nu voorliggen, we de positie van de griffie, de griffier en de hele raad versterken. We spreken onze waardering uit voor de gehele griffie en het werk dat daar dagelijks door en voor de raad wordt verricht. -Dank u voor deze stemverklaring. Ik ben bij akkoordstuk 5.1, het ontwerpbesluit actualisatie van de griffieverordeningen. U weet dat we hebben ingezet op een update van de regelgeving die voor u als raad van belang is voor het raadswerk. Zo zijn de gedragscodes opnieuw vastgesteld en vandaag de verordeningen voor de griffie. Na het zomerreces volgt het geheimhoudingsprotocol en de verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning. Dan is het hele repertoire weer up-to-date. De instructie voor de griffier en de organisatieverordening griffie richten zich op de taken van de griffier en de organisatie van de griffie die de gemeenteraad ondersteunt. De raad besluit vandaag om 1. de verordening instructie voor de griffier Kerkrade vast te stellen, en 2. de organisatieverordening griffie Kerkrade vast te stellen. De stemverklaring is opgenomen. Het voorstel is aangenomen. Ontwerpbesluit 5.2 is het ontwerpbesluit van het Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030. We hebben met zijn allen de wettelijke plicht om dat beleid te ontwikkelen en uit te voeren.

Petra Dassen-Housen

De 16 Zuid-Limburgse gemeentes doen dat al meer dan vijftien jaar samen, op regionaal niveau. Begin '24 zijn de gemeenten,
samen met de GGD, gestart met het proces om te komen tot het nu voorliggende regionale gezondheidsbeleid, getiteld Gezondheid nu, voor later! Deze nota ligt voor ter besluitvorming. De raad besluit vandaag om in te stemmen met het definitieve concept Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030, Gezondheid nu, voor later! Dat voorstel is aangenomen. Ontwerpbesluit 5.3 is voortzetten van de Stimuleringsregeling Kerkrade centrum. Die is er om toekomstige ondernemers in het centrum een extra stimulans en een budget te geven.

Petra Dassen-Housen

Met dit raadsbesluit wordt er € 60.000 beschikbaar gesteld. Als het op is, zal er een evaluatie volgen en moet de raad een besluit nemen over een vervolg. De raad besluit vandaag om 1. in te stemmen met het voortzetten van de Stimuleringsregeling Kerkrade centrum, 2. de Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade centrum 2025 vast te stellen per 29 mei 2025, 3. gelijktijdig de Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade centrum 2019 in te trekken per 29 mei 2025, en 4. in te stemmen om een nieuw budget van € 60.000 toe te voegen aan de Stimuleringsregeling Kerkrade centrum door het verschuiven van financiële middelen uit het budget Economie en budget Centrummanagement. Ook dat voorstel is aangenomen. Ontwerpbesluit 5.4 is de vraag om nieuw budget ter beschikking te stellen van 1,5 miljoen ten behoeve van de starterslening en het verhogen van de maximale koopsom naar € 280.000. En als gevolg hiervan het aanpassen van de verordening Starterslening gemeente Kerkrade. Het doel is om starters op de woningmarkt een kans te bieden op het

kopen van een eerste woning. De gemeenteraad heeft in 2007 besloten om in Kerkrade een starterslening in te voeren en hiervoor budget ter beschikking te stellen. Sindsdien hebben college en raad steeds opnieuw het budget beschikbaar gesteld. Dat is eigenlijk de raad op voorstel van het college. De raad besluit vanavond in te stemmen om een nieuw budget van 1,5 miljoen ter beschikking te stellen voor de Startersregeling in de vorm van een lening. En 2. in te stemmen om de provincie door middel van bijgevoegde brief te verzoeken om 4,5 miljoen aan nieuwe trekkingsrechten toe te kennen aan de gemeente Kerkrade, 3. in te stemmen met het verhogen van de maximale koop- c.q. aanneemsom van 245.000 naar 280.000. Het maximale leenbedrag wordt 56.000. En de verordening Starterslening gemeente Kerkrade hierop aan te passen en te actualiseren en tegelijkertijd te besluiten om de vigerende verordening in te trekken. Ook dat voorstel is aangenomen. Ontwerpbesluit 5.5 is het Rekenkamerrapport DoeMee! Energiebesparingsplicht. De Rekenkamer Kerkrade heeft zich aangesloten bij een landelijk onderzoek naar de energiebesparingsplicht. De centrale vraag is welke inspanningen gemeenten en provincies plegen bij het toezicht en de handhaving van energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing. En wat daarvan de resultaten zijn. De uitkomst is verwoord in het onderzoeksrapport dat is aangeboden aan de raad. De raad besluit vanavond om de conclusies en aanbevelingen van de rapportage inzake de energiebesparing

6.2 Ontwerpbesluit verkoop aandelen GaiaZOO

Petra Dassen-Housen

en de informatieplicht energiebesparing over te nemen. Ook dat voorstel is aangenomen. Ontwerpbesluit 5.6 is de Omgevingsvisie Kerkrade 2050, Verrassend Kerkrade, ’t sjunste óp de welt. Iedere gemeente moet een omgevingsvisie vaststellen. Dat is gisteren nog uitvoerig toegelicht in onze Euroderaad. De Kerkraadse Omgevingsvisie is op basis van een uitvoerig voortraject tot stand gekomen. Verschillende raadsinformatiebijeenkomsten en burgerparticipatietrajecten hebben bijgedragen aan de visie die nu voorligt. De raad besluit vanavond in te stemmen met de inhoud van de Ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050, Verrassend Kerkrade, ’t sjunste óp de welt, inclusief de bijbehorende bijlagen, het Omgevingseffectrapport en het Participatieverslag. En 2. de Ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050 Verrassend Kerkrade, ’t sjunste óp de welt, inclusief bijlagen bekend te maken en vrij te geven voor terinzagelegging van begin juni tot halverwege juli 2025 conform

de Algemene wet bestuursrecht. Ook dat voorstel is aangenomen. Ik ben bij agendapunt 6, de bespreekstukken.

Petra Dassen-Housen

Het eerste bespreekstuk is een ontwerpbesluit met betrekking tot de bemensing van onze commissies. Vanuit de partijen zijn er enkele wijzigingen voorgesteld die van invloed zijn op de samenstelling van de raadscommissies.

M. Meijer CDA

Ik wil de heer Wiel Paffen hartelijk te danken voor zijn inzet als raadscommissielid. We weten allemaal dat het veel tijd, ziel en zaligheid vraagt. Verder zijn er leden die naar andere commissies gaan. De heer Ter Horst van de PvdA wordt lid van de commissie AZM. De heer Jongen wordt ook lid van de commissie AZM namens BurgerBelangen. De heer Pouwels wordt lid van Burgers & Samenleving namens BurgerBelangen en de heer Haas wordt lid van GEZ namens BurgerBelangen. Ten gevolge van deze verschuiving mogen we ook een aantal nieuwe mensen welkom heten. De heer Bosma namens de Partij van de Arbeid in de commissie AZM. Mevrouw Hausmann namens BurgerBelangen in de commissie AZM en mevrouw Van Lent namens BurgerBelangen in de commissie B&S. Zoals u weet doet de commissie Geloofsbrieven de controle van de stukken.

J.P.J. Noël Lokaal Alternatief

Mogen wij meneer Creuzen, meneer Charlier en meneer Oerlemans vragen om naar de griffier te komen, zodat zij de bescheiden kunnen inzien. Ik geef hen daarvoor even de gelegenheid en schors de vergadering. Schorsing -Ik heropen de vergadering. De commissie Geloofsbrieven heeft haar werk gedaan. Meneer Charlier zal ons kort daarover informeren. De commissie uit de raad van de gemeente Kerkrade heeft de geloofsbrieven, ingezonden door de kandidaat-burgercommissieleden, ontvangen. De commissie rapporteert aan de raad van de gemeente Kerkrade dat zij de ontvangen stukken heeft onderzocht en in orde heeft bevonden. Gebleken is dat de te benoemen burgercommissieleden aan alle in het reglement van orde en de

Gemeentewet gestelde eisen voldoen. De commissie adviseert dat de heer Bosma, mevrouw Van Lent en mevrouw Hausmann benoemd mogen worden als leden van een raadscommissie van de gemeente Kerkrade. Dank u wel. Ik concludeer dat u daarmee akkoord bent.

S. Gorissen PvdA

Ik vraag de drie aanstaande commissieleden om voor mij te komen staan met het gezicht naar de raad en publieke tribune. Wij nemen u de belofte of de eed af. Iemand maakt vast een foto. Ik lees de tekst één keer voor.

M. Meijer CDA

Dan is het aan jullie om te zeggen 'dat verklaar en beloof ik', of 'zo waarlijk helpe mij God almachtig'. Bij die laatste variant mag je twee vingers bij elkaar doen. Jullie weten wat je te wachten staat. En anders zijn de raadsleden vast bereid om dat na afloop bij de borrel nog eens goed uit de doeken te doen. Ik lees zowel de eed als de belofte voor, zodat we het in één keer na elkaar kunnen doen. Ik zweer of verklaar dat ik, om tot lid van de commissie benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift

Petra Dassen-Housen

of gunst heb gegeven of beloofd. Ik zweer of verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen en te laten, rechtstreeks

A.M.J. Geers wethouder

noch middellijk enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik zweer of beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van de commissie naar eer en geweten zal vervullen. Wat is op uw antwoord mevrouw Luann Hausmann? -Dat verklaar en beloof ik. Mevrouw Myrthe van Lent. -Zo waarlijk helpe mij God almachtig. Sofrane Bosma. -Zo waarlijk helpe mij God almachtig. Van harte gefeliciteerd. Wij onderstrepen dat graag met een bloemetje. Ik ben bij ontwerpbesluit 6.2, de verkoop van aandelen van GaiaZOO. Aan de hand van dit voorstel kan de gemeenteraad zich uitspreken over de voorgenomen verkoop en wensen en bedenkingen meegeven aan het college. In de commissievergadering zijn punten ter bespreking ingebracht en er liggen twee amendementen die ook zijn ingebracht in de commissie. Het amendement van het CDA is intussen gewijzigd en vandaag aangepast gepubliceerd. Ik ga ervan uit dat u dat nog heeft kunnen zien. BurgerBelangen heeft ook een amendement ingediend. Het CDA heeft het meest verstrekkende amendement ingediend. Ik stel voor dat we eerst het CDA een korte toelichting laten geven en daarna BurgerBelangen. Dan zal de wethouder reageren. Daarna start de normale eerste termijn per fractie, die vanavond begint bij Lokaal Alternatief. Een korte toelichting op het amendement door de fractie van het CDA. Ik had dat verweven in mijn eerste termijn. Zoals ik het interpreteer, is het niet de bedoeling dat ik de eerste termijn nu voorlees. -Misschien kunt u drie zinnen zeggen over de wijzigingen. De rest doet u dadelijk in de eerste termijn. -Dat is prima. Dank u wel. In de commissie is ons amendement uitvoerig besproken. We hebben daarna telefonisch contact gehad met collega-raadsleden en de griffier. De wijziging in de titel is symbolisch van aard. We hebben raad van commissarissen vervangen door raad van advies, omdat er een raad van advies is. Vervolgens hebben wij bij de locatiebescherming de toevoeging gedaan dat de gemeente Kerkrade het voorkeursrecht, dan wel het eerste kooprecht op de gronden c.q. onroerende zaak van GaiaZOO Kerkrade behoudt. Deze twee inhoudelijke toevoegingen hebben wij aan het amendement toegevoegd. -Dank u wel.

Petra Dassen-Housen

Heeft de fractie BurgerBelangen een toelichting op het amendement? Meneer Wetzels. -Dat zijn vier punten.

C. Wevers SP

We willen de naam GaiaZOO in de toekomst behouden. We willen voor de toekomst in het logo de plaatsnaam Kerkrade borgen. Bij communicatie-uitingen willen we dat de plaatsnaam Kerkrade zoveel als mogelijk benoemd wordt. We willen dat deze afspraken in de verkoopovereenkomst of op een andere manier geborgd worden, bijvoorbeeld via de raad van advies of een separate afspraak. Dit zijn de punten van het amendement van BurgerBelangen.

A.M.J. Geers wethouder

Dank u wel. Ik kijk naar wethouder Geers. Niet al een heel betoog op de amendementen, want ik moet ook streng zijn voor u. -Ik wilde beginnen met een inleiding. Mag dat niet? Dan ben ik twee keer aan het woord. De twee amendementen zijn aan de voorkant besproken. In de commissie heb ik negatief geadviseerd over het amendement van het CDA. De belangrijkste reden is dat het de deal zou torpederen, mocht u hiermee

doorgaan. Dat waren de woorden die ik koos. Wij zien het als college niet zitten. Wij geloven dat we een goede deal hebben. We zeggen dat het niet verstandig is. Daarnaast wordt de rol van de raad op een verkeerde manier in het vennootschapsrecht gepositioneerd. Een aantal punten is praktisch moeilijk uit te voeren. Dat amendement ontraden we. In het amendement van BurgerBelangen wordt een vraag neergelegd. Het wordt niet als harde eis neergelegd. Dat is het fundamentele verschil. Het ene is dwingend van aard, het andere wat meer vrijblijvender, zeg ik in mijn eigen woorden. Voor de rest verschillen ze ook in het idee erachter.

Petra Dassen-Housen

We hebben van tevoren met Gaia contact gehad over beide amendementen. Er wordt onderstreept

H. Vleugels Ons Kerkrade

dat het dwingende de deal onder druk zou zetten. Dat zou betekenen dat we opnieuw om de tafel moeten. Bij het amendement van BurgerBelangen zouden we in gesprek kunnen gaan en zouden er achteraf afspraken worden gemaakt, losstaand van de primaire overeenkomst. -Helder. Dank u wel. Ik start met de eerste termijn bij Lokaal Alternatief. Dank u wel, voorzitter. Ik wil graag dankzeggen

J.M. Wetzels Ons Kerkrade

voor de mooie toelichting die we over het ontwerpbesluit hebben gekregen. Niet alleen op papier, maar ook bij de voorlichtingsbijeenkomst in Hof van Gaia. We zijn inhoudelijk geïnformeerd en hebben ook kunnen proeven hoe de nieuwe eigenaar erin zit. Ik vond dat een niet onbelangrijk element

Petra Dassen-Housen

in het proces. De wethouder was daarbij. Je loopt tegen het punt dat je iets moet met Gaia.

R.F.A.C. Creusen VVD

Je weet het te timen richting het toekomstig pensioen van de huidige directeur. Je vindt deze koper tegen deze prijs. Ik denk dat we een hele goede deal doen. Kijkend naar de cijfers, levert het meer op dan de waarde die op dit moment in de boeken staat. Er gaat 6 miljoen over tafel, maar er staat afgerond 4 miljoen in onze boeken als waarde van het geheel. Onder de streep blijft er 1,8 miljoen over die de reserves van de gemeente kan versterken. Ik zeg het kort door de bocht. In die zin zijn wij er als fractie voor om het ontwerpbesluit zo door te voeren zoals het er nu ligt. Als het gaat over de amendementen volgen we het voorstel, op basis van de toelichting van de wethouder, om het amendement van het CDA niet te steunen. Dat gezien de mogelijke moeilijkheden die daarin liggen. Het verder praten met de mensen van Gaia op basis van het voorstel van BurgerBelangen volgen we wel. Dank je wel. Tot zover. Dank u wel. Partij van de Arbeid. -Voorzitter, we sluiten ons daarbij aan. We zijn akkoord met het ontwerpbesluit voor verkoop van de aandelen van GaiaZOO. Het levert, zoals Lokaal Alternatieven aangaf, een belangrijke financiële plus op voor de gemeente. Dat kunnen we in deze tijd zeker goed gebruiken, op welke manier het ook verwerkt zal worden. Ook wij steunen het amendement van BurgerBelangen. We zouden het amendement van het CDA wel willen steunen. Maar als dat niet uitvoerbaar is of grote risico's met zich meebrengt, kunnen we het niet steunen. We hebben dat ook in de commissie aangegeven. -Dank u wel. Interruptie, meneer Meijer. -Dank voor de inbreng van Lokaal Alternatief en ook van de heer Gorissen. Zoals ik het de wethouder heb horen zeggen, is het wel uitvoerbaar, maar moeilijk. Hij zegt inderdaad dat de deal getorpedeerd kan worden. Het kan zijn dat ze opnieuw naar de tekentafel moeten. Maar dat betekent niet dat de deal getorpedeerd wordt. Ik ben benieuwd. Mogelijk moet de wethouder eerst reageren. Misschien dat we u dan toch op ons pad vinden. -Voordat we een hele interpretatie krijgen over wat torpederen is en wat het risico is, ga ik terug naar de wethouder. Anders kunnen we geen zuivere discussie voeren. -Fijn. Dank u wel, voorzitter. Ik heb een uitvoerige toelichting gegeven in de commissie waarom verschillende onderdelen niet kunnen. Ik pel af wat er gevraagd wordt. Dat is echt fundamenteel. Er wordt harde eis opgenomen in de overeenkomst. Als je een harde eis opneemt in een onderhandelde overeenkomst, betekent het dat je weer moet gaan onderhandelen over prijs. Dat is de primaire vraag. Als er garantstellingen

Petra Dassen-Housen

of dergelijke komen, heeft dat effect. Dus daar zal je over aan tafel moeten.

S. Gorissen PvdA

Ik zoom dieper in op de verschillende vragen die gesteld worden. De voorwaarde wordt gesteld dat naam, logo en merkidentiteit alleen mag worden gewijzigd met toestemming vooraf van de gemeenteraad.

R.F.A.C. Creusen VVD

We kijken naar de rol van een raad en de vrijheid die een onderneming heeft om vrijelijk te beslissen hoe zij hun onderneming runnen. Dat strookt absoluut niet met hoe we het in het stelsel bedacht hebben. Los van het feit dat een ondernemer dit nooit zal doen. U heeft het over locatiebescherming. Het is irreëel dat GaiaZOO

Petra Dassen-Housen
de verblijven optilt en ergens anders naartoe gaat.

A.M.J. Geers wethouder
Zoveel plekken zijn er niet. Het zou een totale desinvestering zijn. En stel dat het toch allemaal zou gebeuren, past dit vennootschapsrechtelijk niet. Er is dan zelfs sprake van bestuurdersaansprakelijkheid. Stel dat een bestuurder zou zeggen: ik mag dat niet van de gemeenteraad van Kerkrade. Een heel bedrijf failliet, iedereen wordt ontslagen, maar ik mag het van de gemeente Kerkrade niet. Dat staat haaks op ieder fundament van ons rechtsstelsel. De governance is gewaarborgd. Daar vinden we elkaar in.

R.F.A.C. Creusen VVD
Dan wordt het recht op eerste koop geëist. We kijken hoe deze deal is opgebouwd.

Petra Dassen-Housen
Wij verkopen de aandelen aan onze mede-aandeelhouder. Dat is vennootschapsrechtelijk een aanbiedingsplicht.

N. Krasovec Ons Kerkrade
Dus je verkoopt dit aan Moraco. Moraco verkoopt het door. In principe zou op dat moment een eerste verkooprecht getriggerd worden. Dat zou natuurlijk vreemd zijn. We verkopen het vandaag aan Moraco. Moraco verkoopt het morgen door. Willen wij het dan kopen?

Petra Dassen-Housen
We hebben dan geen financieel voordeel.

C. Wevers SP
Het is allemaal mogelijk, maar het past niet in de geest van de wet en het belang dat we hebben. We hebben belang bij een goede dierentuin. Ons primaire belang is dat Gaia naar de toekomst toe geborgd wordt en dat we er financieel voordeel aan

R.F.A.C. Creusen VVD
hebben. Dat zijn de twee belangen die we hebben. Beide belangen zijn optimaal bediend. Al zou het allemaal kunnen, al zou het juridisch kunnen, zou het gewoon een slecht idee zijn om het te doen. Los van inhoudelijke argumentaties, is het niet slim om dit te doen. -U hebt een interruptie?

Petra Dassen-Housen
U komt nog aan de beurt. Een verhelderende vraag? Eentje dan. Dank u wel, voorzitter. U zegt dat de verkoopovereenkomst die het CDA wil, niet kan. Dat snap ik. Maar waarom kan het wel in de koopovereenkomst van BurgerBelangen? Het zijn dezelfde voorwaarden die opgenomen worden.

M. Meijer CDA
Of zie ik dat verkeerd? -Wethouder. Dat is een goede vraag. Ik heb ook geworsteld met hoe dat laatste puntje van BurgerBelangen genoteerd staat. In het begin staat het als een vrijblijvend iets. Als je vervolgens kijkt hoe dat vrijblijvende geëffectueerd moet worden, worden drie opties gegeven. In het koopcontract, in een andere overeenkomst of anderszins. In de koopovereenkomst is dit niet te regelen, want dan ga je tornen aan het fundament van het besluit. Je plust er een overeenkomst op, die niet je primaire overeenkomst raakt. We maken zijdelingse afspraken. Ik heb verkennend gesproken met de directeur van GaiaZOO over hoe wij het op dit moment voor ons zien. Stel dat de meerderheid van de raad dit zou goedkeuren, maken we met Gaia een afspraak waarin we zeggen: als u bijvoorbeeld een ander logo wil toepassen, consulteer ons dan op het moment dat het raakt aan ons belang. Is dat een hard iets? Nee, maar we hebben wel betrokkenheid, los van de betrokkenheid die we hebben in de raad van advies. Meer dan dat, kun je niet doen. Als je totale controle wil houden, zul je niet moeten verkopen. Als je het verkoopt en de vruchten ervan plukt, beslis je niet meer. Zo reëel moeten we met elkaar zijn. -Goed, ik denk dat helder is toegelicht wat de reikwijdte van de twee amendementen is. Dat hoeft de discussie niet te belemmeren. Ik ga verder met Ons Kerkrade. Dank u wel, voorzitter. Zoals in de commissie toegezegd door Ons Kerkrade, blijven wij bij het standpunt dat wij akkoord gaan met deze beslissing. Wat betreft de amendementen, steunen wij die van BurgerBelangen. We willen die ook graag mede indienen. Het amendement van het CDA steunen wij niet. Dat in eerste instantie. Dank u

wel. BurgerBelangen. -We willen de brede steun veiligstellen voor de toekomst van GaiaZOO. Het amendement van het CDA gaan wij niet steunen. -Dank u wel. Ik kijk naar de Ouderenpartij. Meneer Slenter is er nog niet, dus die kan ik niet het woord geven. Hart voor Vrijheid is afwezig. Dan ga ik naar de VVD. -Dank u wel, voorzitter. We weten waarom we hier aan tafel zitten. Het gaat om een voorgestelde transactie met Moraco, met als eindbestemming Koninklijke Burgers' Zoo. Op zich biedt dit voorstel duidelijke voordelen. Niet alleen ligt het geboden bedrag substantieel boven de getaxeerde waarde, ook structureel ontstaat er ruimte binnen onze gemeentelijke financiering. Het wordt gestort in de algemene reserve. Toch is een zuiver financiële beoordeling onvoldoende, volgens de VVD. GaiaZOO is een instelling van grote maatschappelijke en economische betekenis voor onze stad en regio. Ze vervult op dit moment

Petra Dassen-Housen

een unieke functie binnen het toeristische en sociale weefsel van Kerkrade.

C. Wevers SP

Denk aan de verbinding met onderwijsinstellingen en als opleidingsinstituut. Een overgang van eigendom zonder adequate borging van publieke belangen zou onwenselijk zijn. De CDA-fractie heeft daarom een amendement ingediend dat wij van harte ondersteunen. Hierin wordt voorgesteld om de positieve zienswijze ten aanzien van de verkoop expliciet afhankelijk te maken van het vastleggen van vier fundamentele randvoorwaarden. De eerste is locatiebescherming. Verplaatsing van GaiaZOO mag slechts plaatsvinden na goedkeuring door de gemeenteraad. Ten tweede het voorkeursrecht. De gemeente behoudt het eerste recht op verwerving van de gronden. Het eerste recht op grondaankoop. De merk- en naamgarantie. De identiteit van GaiaZOO blijft behouden, tenzij de raad hier anders over beslist. Ten vierde de structurele governance. Ook dat is al toegezegd door de wethouder. De gemeente behoudt blijvend recht op vertegenwoordiging in een of ander toezichthoudend adviserend orgaan. Deze voorwaarden vormen geen blokkade, maar een zorgvuldige waarborg tegen onomkeerbare besluiten die de publieke waarde van GaiaZOO zou kunnen aantasten. Het gaat om het combineren van financiële degelijkheid met bestuurlijke verantwoordelijkheid. Vertrouwen in de nieuwe eigenaar is belangrijk, maar moet worden aangevuld met juridische en statutaire zekerheden. Hier ontbreekt het ons inziens aan. Ik roep deze raad dan ook op om dit amendement te aanvaarden en op die wijze een verantwoorde toekomstgerichte koers met GaiaZOO te gaan varen. Dat is wat de VVD betreft de eerste termijn. Voorzitter, interruptie. -Meneer Gorissen. Voorzitter, dank. Een vraag aan de heer Creusen. Hoe kijk de heer Creusen naar het verhaal van de wethouder die de uitvoering van dit amendement geheel of grotendeels onmogelijk maakt? -Uit de toelichting is gebleken dat sommige zaken nog best besproken kunnen worden. Terug naar de tekentafel, zou ik zeggen. Ik vind het belang van GaiaZOO heel erg groot. Ook de borging aan het Kerkraadse. Dat is volgens ons op dit moment onvoldoende geborgd. Mag ik daar een vervolgvraag op stellen? -Ja. Hoe ziet de VVD als zelfverklaarde ondernemerspartij het feit dat ondernemers hier in hun rechten worden aangetast?

Petra Dassen-Housen

Ik kan u zeggen als wij als ondernemer aan de tafel had gezeten van het college, was het proces anders verlopen. Daarbij wil ik het houden. -Voorzitter, daar wil ik iets van zeggen.

L.H.J.F. Schlenter Ouderenpartij Kerkrade

Het is jammer dat we in het debat dat soort opmerkingen moeten maken. Die is voor uw eigen rekening. -Voorzitter, daar wil ik iets op zeggen. Ik durf met stelligheid te zeggen, dat kunt u alle onderhandelende partijen vragen, dat de gemeente op een zeer ondernemende manier in de onderhandelingen zit. We hebben een topresultaat voor onze gemeenschap bereikt. Ik wil ten strengste naast me leggen dat er enige andere suggestie wordt gewekt. Want dan zijn we onnodige aan het polariseren. Dat vind ik verwerpelijk. Terwijl we hier vandaag een fundamenteel goed besluit nemen voor onze stad naar de toekomst toe. -Is genoteerd. Meneer Creusen. Ik heb aangegeven dat de financiële deal voor ons aanvaardbaar is, maar het gaat om die maatschappelijke voorwaarden. Meneer Krasovec. -De laatste vraag die meneer Gorissen had in het kader van de liberale gedachte over ook vrij ondernemerschap, had ik ook. Ik snap het amendement van het CDA en van Burgerbelang en ook waar het verschil in zit. Ik merk nu dat de VVD hun eigen liberale gedachte van vrij ondernemerschap verloochent in deze en een ander standpunt gaat nemen. Het was eigenlijk een vraag, maar na het antwoord van meneer Creusen is het een opmerking. -Dan laten we hem zo staan. Voorzitter, mag ik een vraag stellen? -Aan wie? Aan meneer Krasovec. -Ja. Ik snap niet zo goed wat u zegt. Hoezo is dat een verloochening? De VVD zegt duidelijk dat zij het aan de onderhandelingstafel

Petra Dassen-Housen

anders hadden aangepakt. Daar is toch niks mis mee? Daarmee verloochen je toch niet je liberale principes per se? Ik snap niet zo goed wat u bedoelt. -Ik zal het uitleggen.

A.M.J. Geers wethouder

Iedereen mag er iets van vinden om bij ondernemerschap mee te kijken of niet. Eentje niet. Dat is de VVD. Zij zeggen: vrij ondernemerschap, iedereen moet zijn eigen ding doen. Dus als één iemand moet zeggen dat die amendementen niet goedgekeurd moeten worden omdat een ondernemer vrij moet ondernemen, is het de VVD. Dat bedoel ik met het verloochenen van de liberale gedachte. -Dat is de toelichting. Ik laat het hier bij. Ik roep in herinnering de informatieavond van meneer Noël naar verwees. Toen hebt u kennis kunnen maken met de nieuwe aanstaande ondernemer. Er zijn hele waardevolle dingen gezegd die ik wil memoreren, ook over de kwaliteit van de onderneming en waar de ziel en zaligheid zit. Het CDA. -Dank je wel, voorzitter. Laat ik beginnen met te bedanken voor de zeer snelle beantwoording van onze vragen die wij vanochtend hebben gesteld. Voor ik mij betoog start, reageer ik kort op hetgeen ik nu heb gehoord en op de reactie van de wethouder. De wethouder geeft aan dat het amendement BurgerBelangen vrijblijvend is. Daar kunnen wij ons helemaal in vinden. Wij vinden het ook te vrijblijvend. Het woordje 'te' neemt de wethouder niet in de mond. Dat woordje voegt het CDA Kerkrade toe. Juist daarom pleiten wij voor ons amendement. Niet iets voor de bühne of symbolisch, maar echte borging. Een reactie op de vier punten van de wethouder. De harde eis en de overeenkomst kan zorgen voor een lagere prijs. Liever iets dan niet beter kunnen borgen. We geven daar graag zelf het antwoord op. Volmondig, ja. Dat had gekund. Sterker nog, dat had gemoeten. Publieke belangen zijn ons inziens geen bijzaak. Wat wij vandaag verkopen zijn geen gewone aandelen. We nemen afscheid van onze formele zeggenschap over een instelling die diep verankerd zit in onze stad. Wat als over vijf jaar iets verandert? Wat als over vijf jaar door druk van wet- en regelgeving in Nederland geen dierentuin meer mag? Wat als dieren verkocht worden aan een partij in het buitenland waar dierentuinen wel toegestaan zijn? Wat als het terrein geheel volgens het bestemmingsplan verandert in een vakantiepark of een recreatiezone die haaks staat op onze inwoners of wat wij als gemeente graag willen. En ja, ook wij weten dat dit een worstcasescenario is. Maar ook daar moeten wij als raad over nadenken. We staan dan als gemeente Kerkrade met de rug tegen de muur. We hebben geen instrumenten meer. Geen stem, geen rem. Dat mogen wij niet laten gebeuren. Wij dachten eerst aan het behouden van een gouden aandeel. Dit hebben wij losgelaten, aangezien de onderdelen die wij als CDA graag willen borgen ook in een overeenkomst geregeld kunnen worden. Ook leek het ons logischer dat Moraco eerst haar aandelen had verkocht aan Burgers' Zoo. Vervolgens had de gemeente haar aandelen verkocht aan Burgers' Zoo. Zo was er een directe relatie en overeenkomst tussen de gemeente Kerkrade en Burgers' Zoo in plaats van indirect op dit moment. Ik benoem kort de vier punten van ons amendement. Dat is de locatiebescherming. GaiaZOO Kerkrade kan alleen worden verplaatst met instemming van onze raad. De naam- en merkbescherming. Het merk GaiaZoo Kerkrade blijft behouden, tenzij de gemeenteraad akkoord gaat met een wijziging. De structurele betrokkenheid door een plek in de raad van advies. En het voorkeurs- of eerste kooprecht bij doorverkoop. Dus als GaiaZOO Kerkrade in de toekomst verkocht wordt, krijgt de gemeente Kerkrade het eerste recht. Met deze voorwaarden borgen we dat echt. Niet op basis van vertrouwen alleen, maar op basis van heldere afspraken. Verkopen zonder garanties, zo voelt het nu een beetje, is alsof je een schoolgebouw verkoopt zonder vast te leggen dat er onderwijs in blijft plaatsvinden. Daarom pleiten wij met kracht voor het opnemen van deze voorwaarden. Vandaag zijn de intenties goed, maar wat morgen brengt, weet niemand. Aan ons als volksvertegenwoordigers de taak om met dat scenario rekening te houden.

Petra Dassen-Housen

Wij nemen deze verantwoordelijkheid heel serieus, zeker bij een traject van deze omvang. Wij danken het college

C. Wevers SP

voor de toelichting en inzet. Wij vragen u, onze collega's in de raad, nadrukkelijk: laat dit besluit niet alleen een financieel verstandige keuze zijn. Laat dit een besluit zijn waar we over 5, 10 of 20 jaar met trots op kunnen terugkijken. Dank je wel. -Dank u wel. Tot slot in de eerste termijn de fractie van de SP. Voorzitter, dank u wel. Ik heb een aantal dingen gehoord. Ik heb allereerst twee vragen. Is het mogelijk om de voorwaarden die het CDA stelt, in het gesprek op tafel te leggen? En dat u ons terugkoppelt wat daarop het antwoord is van de andere partij in plaats van nu te zeggen: nee, dat doen we niet. Het lijkt logischer als het college

Petra Dassen-Housen

in een eerder stadium aan de raad had gevraagd

A.M.J. Geers wethouder

of er voorwaarden waren. We hebben genoeg commissievergaderingen en momenten gehad om dit op tafel te leggen. Ik vind dat een gemiste kans. Ik hoor graag van de wethouder waarom daar niet voor gekozen is. Ik kan me niet voorstellen dat die vraag niet op tafel heeft gelegen bij het college en de wethouder. De presentatie in GaiaZOO was een indrukwekkende presentatie. Ik ken de vader van die Van Hooff goed, want ik heb diverse colleges van hem gevolgd. Ik denk dat het een goede keus is. Daarover heb ik geen enkele twijfel. Er werd gezegd dat op de gronden van GaiaZOO niet zomaar iets anders kan ontstaan omdat wij als raad de mogelijkheid hebben om het bestemmingsplan vast te stellen dan wel te wijzigen. Dat er dus niet zomaar een vakantiepark kan komen. Klopt dat? Bent u bereid om toe te zeggen dat de bestemmingsvraag aan de raad wordt voorgelegd om daarover in te spreken,

Petra Dassen-Housen

wat er ook gebeurt met GaiaZOO?

S. Gorissen PvdA

We moeten constateren dat het een goed besluit is, omdat de gemeente niet de beste organisatie is om een dierentuin te leiden. Dat vond ik een redelijk overtuigend argument. Ik denk niet dat wij ooit in welk scenario dan ook, voor giraffen moeten gaan zorgen. Dit waren mijn twee vragen. Ik wacht de antwoorden van de wethouder af om te kijken hoe we vervolgens verder gaan. Dank u wel, voorzitter. Dank u wel. Ik kijk naar meneer Slenter. Hij was bij het eerste rondje nog net niet aanwezig. Ik wil u graag de gelegenheid geven om van de eerste termijn gebruik te maken. Dank u wel, voorzitter. Op 27 maart jongstleden is de gemeenteraad in een besloten bijeenkomst geïnformeerd over het voornemen tot verkoop van de aandelen GaiaZOO B.V. die in bezit zijn van de gemeente Kerkrade. Deze aandelen worden uiteindelijk doorverkocht aan Burgers' Zoo. De Ouderenpartij vindt van belang dat de partij die de aandelen koopt, een partij is die GaiaZOO wil voortzetten in de geest van het huidige park. Burgers' Zoo is naar onze mening een gedegen familiebedrijf

Petra Dassen-Housen

met een langetermijnvisie waarbij kwaliteit hoog in het vaandel staat. Een familiebedrijf dat met kennis en kunde

C. Wevers SP

en maatschappelijke betrokkenheid een onderneming leidt. De Ouderenpartij ziet dit dan ook als een positieve ontwikkeling voor de continuïteit van GaiaZOO in Kerkrade. Ten aanzien van het publieke belang vinden wij dat dat geborgd is door een plek voor deze gemeente in de raad van advies. Over de locatie hebben we wettelijk gezien iets te zeggen in het bestemmingsplan. Het is duidelijk dat de Ouderenpartij de voorliggende positieve zienswijze, op basis van de onderliggende stukken, de informatieve bijeenkomst van 27 maart jongstleden en de beraadslaging in de commissievergadering, steunt. Ten aanzien van de amendementen

S. Gorissen PvdA

merk ik op dat we het amendement van BurgerBelangen steunen. Het amendement van het CDA steunen we niet wel omdat de voorwaarden in dit amendement, in juridische context beschouwd, niet uitvoerbaar of realiseerbaar zijn. Tot zover. Dank u wel, voorzitter. Dank u wel. We hebben de eerste termijn gehad. Ik ga naar de wethouder voor de beantwoording van de twee concrete vragen van de SP. Ongetwijfeld heeft u nog een aantal reflecties op hetgeen gezegd is. -Ik heb wel meer dan twee punten. Dat begreep ik. -Laten we even uitzoomen. Ik merk dat iedereen een positief gevoel heeft bij de te nemen stap om door te verkopen aan Burgers' Zoo.

M. Meijer CDA

Dat is wat ons verbindt. We willen dat GaiaZOO een goede toekomst heeft die geborgd blijft voor onze stad. Dat is wat wij allen willen. Er is veel gezegd. Ik ga in op de punten die nog open staan. Lokaal alternatief, PvdA, Ons Kerkrade en BurgerBelangen hebben geen openstaande punten. Zij waren het eens met het voorstel. De VVD benoemt dat het voorstel financieel veel voordelen heeft, maar dat er alleen is gekeken vanuit een financieel belang en niet vanuit een maatschappelijk belang. Maar juist dat publieke belang is met dit voorstel geborgd.

Petra Dassen-Housen

Stel dat Moraco van de aandelen af wil en die gaat verkopen. Waar gaan ze naartoe? Je kunt twee dingen doen. Je koopt ze zelf. Maar als gemeente ben je niet op aarde om een dierentuin te runnen. Los daarvan moet je misschien

A.M.J. Geers wethouder

ooit ook doorverkopen en kost het geld. Je gaat een partij zoeken die past. Je vindt de partij die perfect past, die perfect aansluit bij de filosofie. Een partij die zelfs tijdens een wereldoorlog een dierentuin op een goede manier heeft gerund. Er is ter wereld geen betere partij te vinden op het vestigen van een publiek belang, het houden van een dierentuin. Daarmee is het publiek belang uiterst gewaarborgd. Los daarvan hebben wij nog een aantal publiekrechtelijke instrumenten. We hebben publiekrechtelijk het instrumentarium van het bestemmingsplan of de Omgevingswet. Stel dat de landelijke regering dierentuinen zou verbieden. Stel dat er een subtropisch zwembad gebouwd wordt. Dan komen wij naar deze raad terug om met u te spreken

M. Meijer CDA

over wat we ermee willen. Dit is meteen ook het antwoord voor de SP. Wat willen we ermee? Dat is de belangrijkste vraag. Dan heb je nog de plek in de raad van advies waarin je het publiekrechtelijke belang dient. En we hebben zelf ook nog een goede relatie met Gaia

Petra Dassen-Housen

waarin je een publiekrechtelijk belang dient.

A.M.J. Geers wethouder

Ik laat het betoog even afmaken, mevrouw Wevers. Spaar hem even op. Er wordt gezegd dat de wethouder governance toegezegd heeft. Dat heb ik niet toegezegd, dat zat al in het primaire voorstel. Dat waren we reeds van plan. Het CDA noemt ook een aantal dingen. In essentie is de onderliggende lijn

Petra Dassen-Housen

dezelfde als die van de VVD. Er wordt gevraagd

S. Gorissen PvdA

of het niet anders had gekund. Dat is de primaire vraag. Op het moment dat je vennootschapsrechtelijke regels naast je neerlegt, wat een ondernemer in een onderhandeling nooit zou doen, had je hem anders kunnen insteken. Maar dat gaat een ondernemer nooit doen. We kunnen veel doen wat juridisch niet kan. Dat is niet logisch. Hadden we het beter kunnen borgen? Wij vinden van niet. Wij vinden dat we topdeal hebben gemaakt met publieke waarborgen, met een toppartij. Wat als een dierentuin niet meer mag? Dan moeten we als raad kijken

C. Wevers SP

wat we willen. U vraagt of de volgorde van verkoop anders gemoeten had. Vennootschapsrechtelijk gekeken ben je als aandeelhouder verplicht om je minderheidsaandeel aan te bieden aan de andere aandeelhouder. Dat staat zo in de stukken.

Petra Dassen-Housen

Het CDA vroeg of je niet een andere volgorde van verkoop had moeten doen. De SP vraagt of wij de

C. Wevers SP

voorwaarden voorgelegd hebben. In de onderhandeling is heel veel besproken. De belangrijkste vraag die wij hebben gesteld, is hoe het publieke belang te waarborgen. Het publieke belang is hoe we een goede toekomst voor Gaia waarborgen. Dat doe je enerzijds door een zo goed

A.M.J. Geers wethouder

mogelijke partij te vinden. Anderzijds doe je dat door een plek in de raad van advies. Heb je daardoor minder invloed dan je had als aandeelhouder? Ja, maar je heb wel invloed. Er was een vraag of we de raad in een eerder stadium hadden moeten betrekken. We hebben de raad betrokken wanneer het kon. Dit is een proces dat heel lang heeft gelopen. Het proces is begonnen toen Moraco ervan af wilde. Er is een tijdelijk persoon gezocht. Toen werden wij ermee geconfronteerd, want zij wilden alleen meedoen als zij 100% konden pakken.

Petra Dassen-Housen

We hebben verkend of wij konden meewerken. Kunnen we een construct verzinnen? Op het eerst mogelijke moment hebben wij uw raad geïnformeerd in de geheime bijeenkomst.

R.F.A.C. Creusen VVD

Eerder had niet gekund. Ik had al eerder gezegd dat de invloed van de raad via de Omgevingsvisie blijft. U hoeft niet tussendoor te komen. U krijgt alle gelegenheid om uw vragen te stellen. Dat maakt het wat rustiger.

Alle vragen zijn beantwoord. Mevrouw Wevers, u had nog een nabrander voordat ik met de tweede termijn begin? -In de eerste termijn vroeg ik niet naar het hele proces. Ik vraag het vanaf het moment dat die informatieavond is geweest. Op dat moment had u aan de raad kunnen vragen of we aanvullende eisen hadden om mee te nemen in de onderhandelingen. Ik neem aan dat toen nog niet alles was getekend. Er waren tussen toen en nu allerlei mogelijkheden om het in te brengen.

C. Wevers SP

Dat was de galante, nette en democratische weg geweest. -De democratische weg is dat de raad nu wensen en bedenkingen mag uiten ten aanzien van een verkoop. Laten we niet het semantische spelletje doen dat het geen democratisch proces is vanavond.

R.F.A.C. Creusen VVD

Dat wilde ik net zeggen. Wat we hier vandaag doen is democratie ten top. Een politiek debat in openbaarheid waar iedereen kan luisteren en vrijelijk stelling kan innemen. Tijdens de bijeenkomst hebben we de contouren toegelicht waar we op dat moment stonden.

C. Wevers SP

Als er punten waren geweest, hadden we die kunnen onderzoeken. Wij hebben het publiek belang op een zo optimaal mogelijke manier geborgd. Als er op dat moment andere ideeën over waren, hadden we die moeten krijgen. We hebben gezegd: als er nog iets is, horen wij dat graag. Wij komen ook nog naar u toe in een commissie. U heeft de mogelijkheden gehad die u wenst. Als de meerderheid van de raad het amendement van het CDA goedvindt, kan de raad zeggen: college, wij willen dat u opnieuw gaat

Petra Dassen-Housen

onderhandelen. In mijn idee is dat niet verstandig, maar het kan. Er is nog niks getekend. We kunnen altijd terug. Is het verstandig? Het brengt kosten met zich mee, want je hebt verwachtingen gewekt. Het kan nog steeds.

S. Gorissen PvdA

Alleen is het absoluut niet verstandig. Naar mijn idee krijg je het niet beter dan dat we vandaag hebben. -Ik start de tweede termijn. Lokaal Alternatief. Maakt geen gebruik. Partij van de Arbeid.

R.F.A.C. Creusen VVD

Ik ga in op het amendement van het CDA, met onder andere steun van de VVD. Met dat amendement lopen we een te groot risico de deal financieel onderuit te halen. De indieners geven aan dat dit amendement is ingestoken met het oog op de publieke belangen. Natuurlijk zijn er publieke belangen. We koesteren GaiaZOO allemaal. Het is van onschatbare waarde geworden voor Kerkrade. Dat betwist niemand. Maar publieke belangen eindigen niet bij de uitgang van de dierentuin. Er zijn meer belangen die hier op het spel staan dan alleen het belang van GaiaZOO. De Partij van de Arbeid houdt de partijen die dit amendement denken te gaan steunen de meerjarenraming van onze gemeente voor. We zien dat Den Haag ons uitknijpt. We moeten alles op alles zetten om verenigingen en burgers te beschermen. Voor cultuur, sport, gezondheid, vergroening, basisvaardigheden, armoedebestrijding hebben we elke euro hard nodig. We gaan daarom geen enkele risico lopen op een lager onderhandelingsresultaat. We koesteren dit huidige resultaat omdat de nieuwe eigenaar... -Natuurlijk mevrouw Wevers. Interruptie op de tweede termijn van meneer Gorissen. Als u zo doet, denk ik het niet voor elkaar te krijgen.

Petra Dassen-Housen

Niet te veel interpreteren in mijn bewegingen. U hebt het woord. Dank u wel, voorzitter. Ik begrijp niet wat de Partij van de Arbeid

S. Gorissen PvdA

nu aan het doen is. Er is niemand in deze zaal die zegt dat we niet moeten verkopen of dat we risico moeten lopen dat de koop niet doorgaat door het amendement van het CDA te steunen. Het CDA heeft duidelijk uitgelegd en beargumenteerd hoe ze daarin staat. Dus dat is helemaal niet aan de orde. Ik vind het raar dat u met een heel betoog komt over dat we dat geld mislopen. Niemand heeft het daarover. Meneer Gorissen. -Ik denk dat de fractie van de SP deze beraadslaging beter moet beluisteren. Meerdere partijen, waaronder de wethouder, hebben toegelicht dat we het risico lopen dat we opnieuw moeten onderhandelen

R.F.A.C. Creusen VVD

als we dingen willen die nu niet zijn opgenomen in de overeenkomst of waar wij wensen of bedenkingen over hebben.

Petra Dassen-Housen

Heb wij meer wensen van onze kant, zal de andere partij dat misschien overwegen, maar doen ze er een tonnetje

C. Wevers SP

of drie, vier af of bieden ze 5 miljoen. En dan hebben we een stuk minder te besteden aan al die andere thema's die ik zojuist noemde. Als ik mijn betoog had kunnen afmaken, was het belletje wellicht wel gaan rinkelen. Ik zie dat er nog een interruptie is. Ik wil het graag nog een keer uitleggen. Meneer Meijer. -Ik heb een verhelderende vraag over die opmerking. We krijgen een eenmalig bedrag. Het is geen structureel bedrag. Wij steunen verenigingen of het theater. Het CDA wil daar in deze tijd van bezuinigingen als allerlaatste aan komen of helemaal niet aan komen. Wij willen het voorzieningenniveau voor de burger in stand houden. Dit is een eenmalige financiële injectie voor de gemeente en geen structurele.

Petra Dassen-Housen

Dus dit heeft een andere impact op de begroting dan zoals u het nu vertaald of naar de burger overbrengt. Ik wil daar graag duidelijkheid over. -Heren, als u dit soort stellingen doet, roept dat de collegetafel tot een correctie van bepaalde feiten. Dan wordt het een heel ingewikkelde proces om te volgen.

R.F.A.C. Creusen VVD

Eerst de wethouder, dan meneer Gorissen. Mevrouw Wevers heeft nog een interruptie. Daarna ga ik verder met de tweede termijn. -Ik ben blij met deze discussie. We hebben een goede discussie als raad. Dat is mooi. Dit voorstel heeft wel structurele financiële voordelen. Er zit een afspraak in van 50.000 die we structureel borgen die anders zou wegvallen. We hadden nu een goede onderhandelingspositie. Als wij een overschot aan middelen hebben, zou je die op een slimme treasury manier kunnen inzetten waardoor je incidentele middelen structureel maakt. Dat betekent dat we structurele voordelen gaan hebben voor onze burgers. Mijn collega-wethouder Paas zal toelichten welke ideeën we hebben. Het zou betekenen dat wij fundamenteel iets kunnen doen, bijvoorbeeld voor verenigingen.

Petra Dassen-Housen

Dat lokt ook weer een reactie uit. Ik ga naar de oorspronkelijke tweede termijn van meneer Gorissen. -Misschien wil de heer Meijer de vraag nog een keer stellen of heroverwegen na dit antwoord.

M. Meijer CDA

Meneer Meijer. -Naar ons weten is bij de overdracht van die gronden die 50.000 al geborgd en niet alleen bij de verkoop van dit verhaal. Verbeter mij als dat niet zo is. Natuurlijk kun je het geld gaan investeren en daar rendement op halen. Ik denk dat we dan op de feiten vooruitlopen. Wij bekijken het sec op dit moment. Dan is het een incidentele injectie op onze begroting c.q. balans, en niet een structurele. Was er nog een correctie op die gronden en die 50.000? Daarna kom ik bij u, meneer Gorissen. -Het CDA heeft in die zin gelijk dat hun vastgoedpositie gekoppeld was aan een bepaalde tijd van de grond. Dat is dit jaar verlopen. Daarmee zouden gelden die gekoppeld waren aan onze begroting vervallen. Dus vanaf de volgende begroting zouden we in principe € 0 krijgen zonder deze deal. -Dan is dat ook opgelost. Mijnheer Gorissen, was u klaar? -Ik was niet helemaal klaar. Het is jammer dat ik midden in mijn betoog werd gehinderd. Misschien zijn de interrupties nu in een ander daglicht komen te staan. De Partij van de Arbeid blijft bij het standpunt dat we een risico lopen om ettelijke tonnen of miljoenen te missen als wij het amendement zoals het voorligt zouden accorderen. We weten het niet, maar het risico is ons te groot. Wij vinden de andere belangen die in onze gemeente spelen veel te waardevol. Daarom kunnen wij nog steeds niet instemmen met het amendement. -Nog een interruptie. Mevrouw Wevers. Ik vind het raar om dat te blijven volhouden. Niemand zegt dat het op die manier door moet gaan. Je kunt toch nog steeds dingen ter tafel brengen. Stel dat Burgers' Zoo zegt: natuurlijk is de naam Kerkrade in het logo belangrijk, want GaiaZOO is met Kerkrade verbonden. En nog zo wat van die eisen. Dat is een semantische discussie. Meneer Gorissen heeft net gezegd dat er een risico is. Dat is gezegd door de wethouder.

C. Wevers SP

En dat is wat meneer Gorissen zegt. Als je dat risico niet ziet, stemt je voor het amendement. Heel helder. Het is een inschatting die je maakt. Pardon, mevrouw Wevers? We hebben toch gehoord dat het geen harde eis is en dat je toch nog aan tafel kunt gaan zitten. Je gaat het daar toch niet op laten klappen. Dat wil het CDA toch ook niet. Dus dan vind ik het niet eerlijk... Wethouder Geers, kunt u nog een keer? -Als u geen harde eis wilt, zou het voorstel van BurgerBelangen goed zijn. Gaia gaat die naam niet veranderen. Ze gaan de godin Gaia in hun dierentuin onthullen. Het zou totaal ridicuul zijn om de naam Gaia te veranderen, want dat is de merknaam. Daar gaan we ook in een andere overeenkomst afspraken over maken. Alleen door de koppeling

te leggen als harde voorwaarde bij deze overeenkomst, en nog belangrijker, het vooraf toestemming geven van de raad, raak je fundamenteel de vrijheid van een ondernemer. Als een ondernemer iets niet wil, is het vrijheid opgeven. Het is helder. Ik hoef het niet te halen, anders lokt dat weer allerlei discussies uit. Ik ga naar Ons Kerkrade. Geen behoefte aan de tweede termijn. BurgerBelangen? Verder geen vragen. -Geen vragen. Geen opmerkingen. Ouderenpartij? De VVD. -Dank u wel, voorzitter. Die borgende punten die door het CDA naar voren zijn gebracht in het amendement, zijn voor ons van fundamenteel belang. Zeker zoiets als een eerste grondrecht. Ik ga terug naar de geschiedenis. Hoe is GaiaZoo aan de grond gekomen? Dat is destijds voor een symbolisch bedrag verleend aan GaiaZOO. Het is een behoorlijk oppervlakte. Je kunt niet uitsluitend dat GaiaZOO wordt verkocht. Dan zou het toch fijn zijn dat wij als gemeente daarin de regie hebben door een eerste grondrecht. De wethouder kan kijken als een gebeten hond, maar het is wel een feit. Daardoor kun je bepaalde maatschappelijke belangen wel borgen, ook naar de toekomst. Mevrouw Wevers heeft een interruptie op meneer Creusen. Een vraag. Waarom is het volgens u niet voldoende dat wij macht houden over die gronden via het bestemmingsplan? Waarom wilt u persé die eerste... Hoe heet dat? Recht van koop. -Dat recht van koop hebben? Als je het bestemmingsplan nu bekijkt, is het hele ruim te interpreteren. Je kunt er vele kanten mee uit. Je kunt daar regie in voeren op dat moment, maar ons inziens is het beter te borgen als je het eerste recht op aankoop van de gronden hebt. Voorzitter, mag ik nog een keer reageren? Wat staat er nu als bestemming op? Is dat alleen dierentuin met een stukje horeca of staat daar iets heel vaags? Dadelijk krijgen we een tweede Lupinehof. Dat moeten we niet hebben. Mijn vraag is om dan onmiddellijk de bestemming nu al te wijzigen in dierentuin. Dan hebben we dat geheel afgedekt. Ik verzoek de wethouder

Petra Dassen-Housen

om met een toezegging te komen om met onmiddellijke ingang

A.M.J. Geers wethouder

dat bestemmingsplan tot dierentuin te verklaren. Ik moet even streng zijn. Het was een interruptie op meneer Creusen en u maakt er mooi gebruik van. We vragen dadelijk de wethouder of hij kan verifiëren wat het bestemmingsplan zegt. Meneer Creusen, u was klaar met uw tweede termijn? Ik had nog een interruptie. -Meneer Gorissen. Ik heb een interruptie aan de VVD. Ik begrijp goed dat het eerste recht op terugkoop van gronden waardevol kan zijn. Het is een feit dat dit niet in de overeenkomst zit. Daardoor moet je terug naar de onderhandelingstafel met een risico op een verlaagd financieel resultaat. Waarom bent u bereid dat risico te lopen? Dat is de centrale vraag die bij mij blijft leven. -Ik weet niet of je een groot risico loopt in verkooppositie. Dat moet nog blijken. Dat wordt verondersteld. Het is wel de moeite waard om dat te onderzoeken. Dat geef ik het college mee. De naamgeving is geborgd. Ook is geborgd dat er via het adviesorgaan een stem is, al is het maar een adviserende stem. Voor ons is dat eerste recht grondaankoop iets fundamenteels. Laten we eerlijk zijn, we hebben wel een prijs betaald als gemeenschap. GaiaZOO heeft ons veel gebracht. Het zal in de toekomst ook nog veel brengen. Het is een economische motor voor de regio. Maar stel dat je, door welke regelgeving dan ook, een deal moet sluiten, dan is het ontzettend waardevol dat je toch een deel terugkrijgt van wat je destijds hebt geïnvesteerd. We hebben bijvoorbeeld afgezien van dividenduitkering, zodat er geïnvesteerd kon worden in GaiaZOO. Dus we hebben er heel veel ook ingestoken. Dat kun je op termijn, mocht het zo gebeuren, verzilveren in plaats van dat het terechtkomt bij een commerciële partij waarbij je die invloed en middelen kwijt bent. Helder. Interruptie van mevrouw Wevers aan meneer Gorissen. Nee. Meneer Gorissen had een vervolgvraag daarop. Daarna ga ik naar mevrouw Wevers. -De VVD beargumenteert waarom het eerste recht van terugkoop waardevol is. Dat wordt niet betwist. Ik vraag het nogmaals aan de VVD. Je moet terug gaan onderhandelen en weet dus niet welk financieel resultaat je gaat krijgen in de heronderhandeling. Is de VVD, ondanks dat we dividenden niet hebben laten uitkeren, toch bereid om een lagere prijs te krijgen, maar wel dat eerste recht van terugkoop? Of zegt de VVD: ik vind dat wel belangrijk, maar elke euro telt dit moment voor de begroting en de meerjarenraming? -Ik vind het absoluut de moeite waard om dit te onderzoeken. Over wat daar uitrolt, kun je aansluitend een gesprek over hebben. Daar zult u het mee moeten doen. Mevrouw Wevers. Ik word steeds getriggerd door de VVD. Ik had op de informatieavond begrepen dat wij vette winst halen. Zeker als je gaat uitrekenen wat we erin hebben gestoken. Dat we, inclusief het al dan niet uitgekeerde dividend over de afgelopen jaren, nog steeds positief zitten. Ik weet niet of u betwist dat die winst die we hebben van zoveel miljoen over de afgelopen jaren, wat we er allemaal in hebben gestoken en wat we er nu uithalen, of dat er iets anders aan de hand is. Ik hoor graag van de wethouder of dat dividend ook meegerekend is of dat we een leuk rekensommetje hebben gemaakt zodat we positief uitkomen. Dat weet ik natuurlijk niet. We gaan door naar het CDA. Laatste interruptie. Ik zeg net dat meneer Creusen dat mag beantwoorden. Dan wil ik graag

verder gaan met het CDA voor de tweede termijn. Ik heb nog het overzicht. Meneer Creusen. Dank u wel, voorzitter.

Petra Dassen-Housen

Ik het geen overzicht over hoe het precies in elkaar zit met de winst van GaiaZOO en de balans. Moraco heeft veel moeten investeren in de loop der jaren, is mijn inschatting. Ik denk dat een deel van de verkoopwaarde richting Moraco is gegaan vanwege al die investeringen die zijn gedaan om GaiaZOO vorm te geven zoals het op dit moment is. Wat er ligt alleen aan gronden kan misschien wel een factor maal zijn ten opzichte van de waarde die nu aan aandelen wordt uitgekeerd. Dus die economische waarde van GaiaZOO is wellicht veel groter dan wat nu wordt verondersteld in die verkoopwaarde. Onderschat dit niet. -Ik ga verder. U krijgt tweede termijn antwoord voor de stemming. Tweede termijn voor CDA. -Dank u wel, voorzitter. We hadden gehoopt door ons betoog en het amendement om collega-raadsleden te bewegen om de publieke belangen meer te borgen.

M. Meijer CDA

Helaas horen wij enkel steun van de VVD. We horen het verhaal van de SP en de PvdA. Voor de rest is het akelig stil. Een gemiste kans ons inziens. De wethouder geeft aan dat de punten die door ons worden benoemd tegen de vennootschapsrechtelijke regels zijn. Wij blijven erbij dat wij dit in de wet niet terugzien. Ook hebben wij geen duidelijk antwoord op de vraag over de volgorde. Waarom is gekozen voor eerst verkopen aan Moraco en vervolgens alles door Moraco te laten verkopen aan Burgers' Zoo. Als Moraco haar deel had verkocht aan Burgers' Zoo, was ook voldaan aan de regels van de verkoop van aandelen. Dan hadden wij een directe overeenkomst

Petra Dassen-Housen

en een directe deal kunnen sluiten met Burgers' Zoo omdat dat die dan de enige aandeelhouder was naast de gemeente Kerkrade. Dan zijn wij van rechtswege bevoegd om het allereerst aan hen aan te bieden alvorens het in de openbaarheid aan te

M. Meijer CDA

bieden. Ik hoor dat wij hier in de raad meer discussiëren over het risico om terug te gaan naar de onderhandelingstafel. Dat is ook een gemiste kans. De raad had aan de voorkant meer voorwaarden mee kunnen geven. Het college had dan aan de voorkant beter afwegingen kunnen maken over in welke volgorde en welke punten wij graag geborgd hadden gezien. Wij horen nog steeds geen onmogelijkheden of dealbreakers.

Petra Dassen-Housen

Wij betreuren het dat in de commissie de opmerking is gemaakt

R.F.A.C. Creusen VVD

over een torpederende deal dan wel dat schijn is gewekt dat het eigenlijk onmogelijk is. Nogmaals, wij hebben in een vroeg stadium benoemd dat de publieke belangen goed geborgd moeten worden, inclusief voorbeelden. Ik doel op de reactie van de wethouder die zei dat als wij in deze fase iets hadden aangegeven, dat meegenomen had kunnen worden. CDA Kerkrade heeft dat gedaan. Daar wil ik het bij laten in de tweede termijn. Als het tot een stemming komt, willen wij graag een stemverklaring afgeven. -Dank u wel. Fractie van de SP. Er liggen nog een paar dingen waar we op in willen gaan. Allereerst het democratisch proces. Ik sluit me aan

Petra Dassen-Housen

bij de woorden van het CDA. Ik vind dat het niet netjes is gegaan. We hebben de afgelopen jaren gepraat over naar de raad gaan en met voorstellen of vragen komen. Ik heb dat niet opgemaakt uit de informatie bijeenkomst. Ik dacht dat het nog wel een tijdje zou duren en we nog tijd hadden om daarover te praten. Als het CDA eerder naar ons was gekomen, hadden we ons daar beter in kunnen verdiepen. Ik vind het ingewikkelde materie. Omdat er een amendement kwam, dachten we het hier te zien. Ik vind dat er wel iets zit in wat het CDA zegt. Ik voel daar sympathie voor. Anderzijds zijn er ook dingen die afgedekt zijn. De VVD twijfelt of we er wel genoeg uit hebben gehaald. Daar twijfelen wij helemaal niet aan. Als je een dierentuin bestiert, mag je blij zijn dat je er iets aan overhoudt. Ik denk niet dat zoiets een winstproject is. Ik vond het fantastisch dat Burgers' Zoo zegt het niet over te willen nemen om er rijk van te worden. Het gaat hen om grotere belangen die met dierenwelzijn te maken hebben. Of je dat in de dierentuin moet doen, hoeft nu niet aan de orde te komen. Het bestemmingsplan vind ik nog wel een dingetje. Ik wil van de wethouder klare taal zodat we straks niet voor rare verrassingen komen te staan Dus dat het bestemmingsplan gewijzigd

wordt in alleen maar giraffen en olifanten en verder niks. Wij steunen het amendement van BurgerBelangen niet omdat we dat een amendement voor de bühne vinden. Wij geven wel argumenten als we iets vinden, in tegenstelling tot Burgerbelangen. Waarom vinden we dat een stuk voor de bühne? Eigenlijk staat er niks. De wethouder zegt zelf ook: ik neem het wel mee voor de aardigheid en waarschijnlijk omdat het zijn eigen partij is. Het is niet overtuigend steunen van... Dit is niet echt de mores in de raad. Maak uw betoog af. Kom met een overtuigende kwestie. Dat zie ik niet. Dus hij staat er zelf ook niet heel erg achter, denk ik. We hebben een keer dualisme. Maar goed, u gaat door. Ik vind het prima. -Rond het af. We zouden... -Nee, niet zeggen. Gaan we niet doen, mevrouw Wevers Die kant gaan we niet op. Rond af. Dat is een motie voor de bühne. Wij steunen dat niet. Het amendement van het CDA vind ik toch te ingewikkeld. Er staan te veel dingen in waarvan ik geen idee heb wat ik daarmee moet. Dus dat kunnen we helaas ook niet steunen. Ik hoop dat we andere manieren gaan vinden om de zorgen van het CDA toch te borgen, eventueel via het bestemmingsplan. Tot zover. We steunen wel het ontwerpbesluit, dat moge duidelijk zijn. Dank u wel, voorzitter. Dank u wel. Ik ga tot slot naar de wethouder. Voorzitter, een paar punten nog. Ik ben heel enthousiast over het amendement van BurgerBelangen. Ik vind het een superamendement. Even los van politiek, want ik zit hier namens de raad, niet namens BurgerBelangen. Ik zit hier door de raad namens het college en uiteindelijk de burger. Daar doen we voor. Ik vind het oprecht een goed voorstel. Het goede aan dit voorstel vind ik dat je een belang borgt met inachtneming van de deal en het stelsel waarin wij ons begeven. Ik vind dat we een optimale mix hebben gecreëerd. Is dat 100% waterdicht? Nee. Het is zo waterdicht mogelijk en afgewogen tegen de totale belangenafweging waarin wij ons begeven. Ik vind het een superamendement. Ik vind het voorstel van het college nog beter. Ik had een jaar geleden nooit gedacht met een voorstel naar de raad te komen om GaiaZOO te verkopen. Laat dat voorop staan. Maar als ik kijk waar we vandaag zitten, wordt morgen beter door het besluit dat wij vandaag nemen. Ik ga in op een aantal punten over het bestemmingsplan. Ik citeer wat in het bestemmingsplan staat. Artikel 8.1, de voor cultuur en ontspanning/dierentuin aangewezen gronden zijn bestemd voor A. dierentuinactiviteiten gericht op cultuur en ontspanning, inbegrepen een binnenspeeltuin, een horeca categorie drie ondergeschikt aan de hoofdfunctie, educatieve doeleinden, wonen in de bedrijfswoning, behoud en beheer van natuur, ecologie en hydrologie en kantoor. Dus in de bestemming is het belang geborgd. Als iemand er bijvoorbeeld een voetbalstadion wil bouwen, mocht Roda ooit naar de Champions League gaan, dan is het uw raad die daar iets over te vinden heeft. Ik ga verder over ander punt. Het proces is niet netjes gelopen. Ik ben het daar niet mee eens. We hebben heel goed nagedacht over hoe dit proces te borgen. Hoe zet je de raad in hun kracht? Hoe zorg je ervoor dat het goed verloopt? We hebben dat gedaan door een uitgebreide informatieavond waar veel verschillende stakeholders aanwezig waren. Van juristen tot de directeur van GaiaZOO en de nieuwe partij. We hebben totale openheid gegeven. Vervolgens zijn we naar uw commissie gekomen en vandaag zijn we in uw raad. Dat is zo transparant als het in ons stelsel kan. Als laatste de taxatie. Hoe is heeft de investering uitgepakt? Ik hoop dat ik ooit privé zo'n investering mag doen die zo rendeert. We hebben een topinvestering gedaan. We hebben er inderdaad nooit geld uitgenomen. Het was niet altijd even rendabel, maar in de loop der jaren is het steeds beter geworden. Maar door altijd te investeren in het park is er het taxatierapport dat vandaag voorligt. We krijgen meer dan dat taxatierapport. We krijgen jaarlijkse middelen. Dus we hebben een gouden financiële beslissing genomen. Wat had een andere partij er ooit voor willen geven? De heer Huppertz noemde het verhaal van een Spanjaard met een cowboyhoed, een belangrijk iemand in de dierentuinwereld. Die schreef € 1 op een briefje. Dus we hebben het over grote verschillen. We mogen dankbaar zijn dat deze partij dit betaalt. En niet alleen voor het geld. Deze partij zegt: ik ga voor jullie kind zorgen en dat nog beter maken. Dat is iets waar we enorm dankbaar voor mogen zijn. Ik hoop dat ze kijken. Ik ben ze enorm dankbaar, namens al onze burgers in onze stad. -Dank u wel. Er is een verhelderende vraag van mevrouw Wevers. In het bestemmingsplan dat u opleest, staat zo ongeveer alles wat je hebt in een stad. -De functie is dierentuin en alle andere dingen zijn ondergeschikt aan dierentuin. Dat is wat de wethouder heeft voorgelezen. -Dus er kan niet een kantoor komen met herbarium? -Nee. Dat heb ik duidelijk gehoord. Mevrouw Wevers, u luistert niet. -Als dat de 100% garantie is, zijn wij heel blij. Ten tweede jaar wethouder, u kunt weer herhalen wat u zei over dat democratisch proces, maar u wilt niet horen wat wij zeggen. We zeggen niet dat het niet transparant is. Dat het hele proces niet goed is gelopen, zeggen we ook niet. We zeggen alleen dat het netjes was geweest als u de raad en de commissie had gevraagd of wij iets aan te vullen hadden. Dat gaan we niet meer doen. Stop. We gaan er geen discussie meer over doen. Klaar. Einde discussie.

6.3 Ontwerpbesluit instellen klankbordgroep Martin Buber

Petra Dassen-Housen

Meneer Meijer, u heeft nog een punt? -Nogmaals, het CDA wil absoluut geen smet op deze deal gooien. In ons betoog is duidelijk naar voren gekomen dat wij achter de verkoop staan en dit een hele geschikte partij vinden. Wel zien wij haken en ogen. Wij zien het meer in die borging. We horen de wethouder vertellen over het bestemmingsplan. We willen het bestemmingsplan graag opgestuurd krijgen. We hadden ook de aanvullende vraag in lijn met de SP. Wij hoorden bij veel functies 'ondergeschikt aan de functie dierentuin'. We hoorden dat bij kantoren niet. Wij waren bang dat er dadelijk 40 kantoren met 40 bedrijfswoning staan. U heeft dat bestreden. We zien het bestemmingsplan graag tegemoet. Daar wil ik het bij laten. U kunt het bestemmingsplan inzien. Het is service van de wethouder om het toe te sturen. Meneer Meijer, ik heb u horen zeggen dat u een stemverklaring wilde afgeven. Ik kom namelijk tot een afronding en wil overgaan tot stemmen. U wilde een verklaring afgeven. Dank u wel. Ik wil graag een stemverklaring namens CDA Kerkrade afgeven. Het CDA Kerkrade stemt in met de verkoop van de aandelen volgens het voorliggende voorstel, maar willen graag genotuleerd hebben dat ons inziens de publieke borging beter tot zijn recht had moeten komen op de door ons genoemde vier punten, namen en merk, locatie, raad van advies en het eerste recht van terugkoop. Dank je wel. Meneer Cruesen, u doet ook een stemverklaring. Ja, ik wil ook namens de VVD een stemverklaring afgeven. Ook wij zijn in principe akkoord met het ontwerpbesluit en de zienswijze,

C. Wevers SP

dus ook de verkoop van aandelen, zeker aan GaiaZOO. Wij betreuren het dat het amendement van het CDA met de maatschappelijke waarborgen geen meerderheid vindt. De randvoorwaarden zoals genoemd, bijvoorbeeld locatiebescherming, eerste recht grondaankoop, maar ook de borging in die adviesraad, zijn wat ons betreft geen overbodige luxe, maar noodzakelijke zekerheden bij een publiek en gemeentelijk belang van deze omvang.

mr. D.G.M.G. Franssen griffier

Dit is het wat de VVD betreft. -De stemverklaringen zijn genoteerd. We zijn aan het moment gekomen dat we een historisch besluit moeten nemen. Een jaar geleden had niemand dat gedacht. Het is mooi om te horen dat u allemaal veel vertrouwen heeft in de nieuwe eigenaar van GaiaZOO. Aanstaande zondag wordt 20 jaar GaiaZOO gevierd. U hebt allemaal benadrukt hoe trots we zijn op deze dierentuin. Wij gaan eerst de amendementen in stemming brengen.

Petra Dassen-Housen

Ik begin met het meest verstrekkende amendement van het CDA met daarin opgenomen de uitdrukkelijke voorwaarde om de publieke belangen juridisch te borgen in de verkoop- en overdrachtsdocumentatie, te weten locatiebescherming, naam- en merkbehoud en een plek in de governance. Er is verzocht tot handopsteken. Wie is voor het amendement van het CDA? Dat is het CDA en de VVD. Dat zijn er drie. Wie is tegen het amendement van het CDA? Dat is de rest. Dat zijn er 21 tegen 3. Het amendement is verworpen. Het amendement ingediend door BurgerBelangen met daarin opgenomen de wens om de naam GaiaZOO te behouden, Kerkrade op te nemen in het logo en in de communicatie en deze afspraken te borgen. Wie is voor dit amendement? Ik ga het andersom doen. Wie is tegen dit amendement? Dat is SP, CDA, VVD. De stemming is 5 - 19. Het amendement is aangenomen. Dan het ontwerpbesluit, een positieve zienswijze af te geven aan het college van B en W over de verkoop van aandelen GaiaZOO en verder geen wensen en bedenkingen te uiten. Dat is aangepast. Eén wens is meegegeven. -Dat is waar. Correct. We hebben wel een wens die we meegeven in de verdere afronding van de deal. Dank je wel, griffie. Correct. Wie is voor dit ontwerpbesluit? Dat zijn alle partijen in de raad. Dit ontwerpbesluit is dan ook unaniem aangenomen. Correct? Ja. Kunnen we nog het laatste agendapunt doen of wilt u een sanitaire stop? Even een hele korte sanitaire stop. Daarna gaan we met het laatste agendapunt verder. Korte pauze. -Welkom terug. Ontwerpbesluit 6.3, het instellen van een klankbordgroep voor Het Martin Buber. In de commissie is het stuk besproken. De raad gaat over de instelling, maar ook over de samenstelling. In het ontwerpbesluit is opgenomen dat er vijf posities zijn. Eén plek is gekoppeld aan de benoeming plaatsvervangend voorzitter van de gemeenteraad, twee plekken voor de coalitie en twee plekken voor de oppositie. De coalitie heeft twee kandidaten aangedragen, mevrouw Snijders en de heer Struver voor de twee plekken. Ik concludeer dat daar geen stemming voor nodig is. De oppositie heeft ook twee plekken. De vraag is wie die taak op zich zou

willen nemen. Ik verzoek die leden die dat zouden willen om hun hand op te steken. Dat zijn er vier. Er zijn twee posities. Dat betekent dat we een geheime schriftelijke stemming gaan doen op grond van artikel 31 van de Gemeentewet. Het gaat om een stemming over personen. We hebben een stembureau nodig. Ik heb dat met de griffier bekeken. Wij stellen voor Noud Krasovec en Nettie Paul. Is dat akkoord? Dan is dat het stembureau. Meneer Slenter, u heeft een vraag? Ik heb een vraag. U zei vier personen Ik heb maar drie handen gezien. Ik heb er vier gezien. Nog een keer. Meneer Creusen, meneer Meijer, mevrouw Wevers en mevrouw Szalata. De voorzitter heeft het overzicht. Daar moet je vaak even op vertrouwen. Goed dat u nog even vraagt. Ik had de namen niet genoemd. Mevrouw Wevers, u wilt ook nog iets zeggen? Ik heb een vraag. Ik heb een stukje naar iedereen gestuurd over waarom ik denk dat ik erin moet. Ik dacht dat anderen dat ook moesten doen. Dat was gevraagd in de commissie. Ik heb die andere niet gezien, dus ik weet niet of ik iets gemist heb. -Ik kijk even naar links. Ik was niet bij die commissie. -Ik was er wel. Voorzitter, dank u wel. Er is geen verplichting om dat rond te sturen. U heeft dat uit vrije keuze gedaan. Daarmee kunnen de leden zich een beeld vormen van uw kwalificaties. Verder hebben we aangegeven dat het om een bredere context gaat. De nevenfuncties zijn bekend. Die zijn openbaar. Daarmee kunnen leden zichzelf oriënteren op de keuzes die ze willen maken. Maar er is geen sollicitatieplicht waarbij leden verplicht zijn om dat te doen. We kunnen dat niet afdwingen. We hebben het er wel over gehad. Het stond vrij. U heeft er gevolg aan gegeven om dat te doen. -Van u ligt er iets en van de anderen niet. Maar we kennen elkaar in deze raad al wat langer, want we zijn al ruim drie jaar met elkaar onderweg. Ik neem aan dat dat voldoende is. U ontvangt zo meteen een stembriefje. We stellen voor om twee stemmingen te combineren op één briefje. U ziet op dat briefje twee stippellijnen waar u twee namen kunt opschrijven. U heeft net gehoord dat mevrouw Szalata, mevrouw Wevers, meneer Creusen en meneer Meijer het graag willen doen. Schriftelijke stemming. -Wilt u allemaal uw plek weer innemen. De leden van het stembureau nemen hun plekken ook in. Mevrouw Paul voert het woord namens het stembureau. Het woord is aan u. Dank je wel, voorzitter. Allereerst willen we de kandidaten bedanken voor hun kandidatuur. We hebben naar de uitslag gekeken. Er moest een absolute meerderheid zijn voor de stemmen. Anders hadden we een tweede ronde moeten doen. Er zijn 24 stemmen. De kandidaten moesten minimaal 13 stemmen hebben. We hebben twee kandidaten die een absolute meerderheid hebben. Dat zijn Mark Meijer met 16 stemmen en Caroline Szalata met 19 stemmen. Dank u wel voor deze toelichting. Dat betekent dat de commissie van de klankbordgroep Martin Buber bemenst is met mevrouw Snijders, de heer Struver, mevrouw Szalata en meneer Meijer en de plaatsvervangend voorzitter van de raad. We wensen de klankbordgroep heel veel succes. Ik ben aan punt 7, de sluiting. Ik sluit deze raadsvergadering om 20.56 uur. Ik nodig u van harte uit voor de nazit, ook met dit historisch besluit van vandaag. Ik wens u daarna wel thuis en een heel fijn hemelvaartweekend. De vergadering is gesloten.

Agendapunten 1 en 7: geen besluitvorming
Agendapunten 2, 3, 4, 5.1, 5.2, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 6.1, 6.3: conform vastgesteld
Agendapunt 6.2: geamendeerd vastgesteld.

gemeente kerkrade

Agenda Gemeenteraad

Nr. 25it00808

Datum	28-05-2025
Tijd	19:00 - 22:00
Locatie	Raadzaal
Voorzitter	T.P. Dassen-Housen
Toelichting	Aan deze raadsvergadering zijn de volgende commissievergaderingen vooraf gegaan: Commissie AZM: 12 mei 2025 Commissie B&S: 13 mei 2025 Commissie GEZ: 14 mei 2025

1 Opening

2 Vaststellen agenda

Op grond van artikel 20 Reglement van Orde voor de vergaderingen van de raad worden de volgende portefeuillehouders uitgenodigd de vergadering bij te wonen:
agendapunt 6.1 wijziging bemensing commissies: --
agendapunt 6.2 ontwerpbesluit verkoop aandelen GaiaZOO: wethouder Geers
agendapunt 6.3 ontwerpbesluit instellen klankbordgroep Martin Buber: --

3 Goedkeuring besluitenlijst 26 maart 2025

4 Ingekomen stukken

Raadsleden kunnen een wijzigingsvoorstel voor de procedurele afhandeling indienen bij de griffie. Stukken worden inhoudelijk niet besproken in de raadsvergadering.

5 Akkoordstukken

5.1 Ontwerpbesluit actualisatie griffie verordeningen

5.2 Ontwerpbesluit regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030

5.3 Ontwerpbesluit Voortzetten Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum

5.4 Ontwerpbesluit "Nieuw budget ter beschikking stellen ad € 1.500.000 ten behoeve van starterslening en het verhogen van de maximale koopsom naar € 280.000,- en als gevolg hiervan het aanpassen van de "verordening Starterslening gemeente Kerkrade"

5.5	Ontwerpbesluit Rekenkamerrapport Doe mee 2024 energiebesparingsplicht
5.6	Ontwerpbesluit Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt
6	Bespreekstukken
6.1	Ontwerpbesluit wijziging bemensing commissies
6.2	Ontwerpbesluit verkoop aandelen GaiaZOO
6.3	Ontwerpbesluit instellen klankbordgroep Martin Buber
7	Sluiting

Motie ex artikel 33 reglement van orde voor de vergaderingen van de Raad der gemeente Kerkrade

Datum : 27-05-2025
Aan : gemeenteraad
Via : voorzitter gemeenteraad
Onderwerp: Oproep aan het kabinet tot actieve inzet voor een staakt-het-vuren en naleving internationaal recht in Gaza

De raad van de gemeente Kerkrade

Constaterende dat:

- De humanitaire situatie in Gaza catastrofaal is, met inmiddels meer dan 55.000 doden, waaronder 15.600 (bron UNICEF) kinderen, grootschalige vernietiging van civiele infrastructuur en miljoenen mensen zonder toegang tot basisvoorzieningen zoals water, voedsel, medische zorg en onderdak;
- De Verenigde Naties, het Internationaal Gerechtshof en tal van internationale mensenrechtenorganisaties ernstige zorgen uitspreken over schendingen van het internationaal humanitair recht, mensenrechten en mogelijke genocide in Gaza;
- Uithongering systematisch wordt ingezet als oorlogswapen, wat in strijd is met het internationaal humanitair recht;
- Nederland nauwe economische, militaire en technologische banden heeft met Israël, waaronder wapenleveranties die bijdragen aan het geweld in Gaza;
- De Nederlandse regering tot dusver geen duidelijke oproep heeft gedaan tot een staakt-het-vuren of effectieve druk uitoefent op Israël;

Overwegende dat:

- Nederland als partij bij de Conventies van Genève en het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof verplicht is ernstige schendingen van internationaal recht te voorkomen, niet te faciliteren en te bestraffen;
- Steeds meer gemeenten en lokale bestuurders zich uitspreken tegen het geweld in Gaza, in lijn met morele en historische verantwoordelijkheden en de plicht te leren uit het verleden;

Besluit:

1. Bij de Nederlandse regering aan te dringen op;
- het naleven van de verplichtingen die voortvloeien uit de verschillende internationale verdragen waaronder de mensenrechtenverdragen en het humanitair oorlogsrecht, waar Nederland partij bij is;
- Het erkennen en veroordelen van het gebruik van uithongering als oorlogswapen;
- Een ondubbelzinnige oproep aan Israel tot een onmiddellijk en duurzaam staakt-het-vuren in Gaza;
- het uitoefenen van diplomatieke en economische druk zolang er aanwijzingen zijn van mensenrechtenschendingen;
- Het opschorten van wapenexport, militaire samenwerking en technologische coproductie met Israël zolang er aanwijzingen zijn van mensenrechtenschendingen;
- Het actief steunen van internationale inspanningen voor onafhankelijk onderzoek naar oorlogsmisdaden;

2. Deze motie kenbaar te maken aan de regering en de leden van de Tweede en de Eerste Kamer.

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade, tijdens de raadsvergadering d.d. 28 maart 2025 en gaat over tot de orde van de dag.

Marianne Laumann, fractievoorzitter SP Kerkrade
Drs. Carin Wevers, raadslid
Ad van Beek, commissielid

Bronvermeldingen bij SP-motie Gaza

De cijfers zijn ontstellend. Volgens het Palestijnse ministerie van Gezondheid heeft het conflict nu al **15.600 kinderen** het leven gekost. Deze aantallen stijgen iedere dag. 31% van de kinderen onder de twee jaar, of 1 op de 3 kinderen, lijdt aan acute ondervoeding in het noorden van Gaza. https://www.unicef.be/nl/wat-doet-unicef/noodhulpprogrammas/gaza#:~:text=De%20cijfers%20zijn%20ontstellend.,in%20het%20noorden%20van%20Gaza.

https://www.amnesty.org/en/latest/news/2024/12/amnesty-international-concludes-israel-is-committing-genocide-against-palestinians-in-gaza/

https://www.theguardian.com/world/2024/dec/05/israels-war-in-gaza-amounts-to-genocide-amnesty-international-report-finds

https://www.icj.org/gaza-israel-must-implement-provisional-measures-ordered-by-the-international-court-of-justice/?utm_source=chatgpt.com

https://www.hrw.org/news/2024/01/26/gaza-world-court-orders-israel-prevent-genocide

https://www.openkamer.org/kamervraag/2023Z18976/

https://rightsforum.org/vn-experts-wapenhandel-met-israel-moet-direct-stoppen

https://www.groene.nl/artikel/uitgetest-op-de-palestijnen

https://www.nrc.nl/nieuws/2024/11/20/nederland-koopt-steeds-meer-wapens-in-israel-a4873881?utm_source=chatgpt.com

Internationale Verdragsverplichtingen van Nederland inzake Mensenrechten in Gaza
Nederland is partij bij diverse internationale verdragen die verplichtingen opleggen met betrekking tot mensenrechten en internationaal humanitair recht, met name in conflictgebieden zoals Gaza. Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste verdragen en de daaruit voortvloeiende verplichtingen:

---

1. Genocideverdrag (1948)
Nederland heeft het Verdrag inzake de Voorkoming en Bestraffing van Genocide geratificeerd. Dit verdrag verplicht staten om genocide te voorkomen en te bestraffen. In januari 2024 oordeelde het Internationaal Gerechtshof (IGH) dat het aannemelijk is dat Israël genocide pleegt in Gaza. Desondanks heeft Nederland geen concrete maatregelen genomen om deze genocide te voorkomen, wat mogelijk in strijd is met zijn verplichtingen onder het Genocideverdrag.
→ Lees meer op rightsforum.org

---

2. Vierde Geneefse Conventie (1949)
Deze conventie beschermt burgers in tijden van oorlog en bezetting. Artikel 1 verplicht staten niet alleen om het verdrag zelf na te leven, maar ook om ervoor te zorgen dat andere staten dit doen. Nederland heeft Israël herhaaldelijk opgeroepen zich te houden aan het internationaal humanitair recht. Echter, ondanks deze oproepen blijft Nederland betrokken bij de levering van wapenonderdelen en dual-use-goederen aan Israël.
→ Kamerstuk 36600-XVII, nr. E
→ Lees meer op rightsforum.org

3. Internationaal Gerechtshof (IGH) Advies (2024)
In juli 2024 concludeerde het IGH dat Israëls langdurige aanwezigheid in de Palestijnse Gebieden, inclusief Gaza, illegaal is. Het Hof stelde dat derde staten, waaronder Nederland, verplicht zijn om:

- De illegale situatie niet te erkennen;
- Geen hulp of bijstand te verlenen die de situatie in stand houdt;
- Actieve maatregelen te nemen om de bezetting te beëindigen.

→ Artikel NRC
→ Advies Nederland Rechtsstaat

---

4. Nederlandse Grondwet
Artikel 90 van de Grondwet verplicht de Nederlandse regering tot bevordering van de internationale rechtsorde. Artikel 94 bepaalt dat verdragen en besluiten van volkenrechtelijke organisaties voorrang hebben boven nationale wetgeving. Deze bepalingen onderstrepen de verplichting van Nederland om internationale verdragen na te leven.
→ Meer uitleg op rightsforum.org

---

5. VN-Veiligheidsraadresoluties
Nederland is verplicht VN-resoluties te respecteren, zoals:

- **Resolutie 2286 (2016):** Verbiedt aanvallen op medische faciliteiten.
- **Resolutie 2417 (2018):** Verbiedt het gebruik van honger als oorlogswapen.

→ Kamerstuk 36600-XVII, nr. E

---

6. Internationaal Strafhof (ICC) en Mensenrechtenorganisaties
Nederland ondersteunt internationale gerechtshoven zoals het ICC en mensenrechtenorganisaties financieel en politiek. In 2023 leverde Nederland extra bijdragen aan het ICC en de VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten (OHCHR).
→ Kamerstuk 23432, nr. 544

Conclusie
Nederland heeft bindende verplichtingen onder internationale verdragen om mensenrechtenschendingen in Gaza te voorkomen en te bestrijden. Hoewel er diplomatieke inspanningen zijn geleverd, blijft de effectiviteit van deze maatregelen onderwerp van discussie, vooral gezien de voortdurende leveringen van militaire goederen aan Israël.
→ Meer informatie op rightsforum.org

ARCHIEF

Agendapunt nr.: 3

Besluitenlijst
van de openbare raadsvergadering,
gehouden op woensdag 26 maart 2025 om 19.00 uur

Nr. 25it00806

Aanwezige raadsleden: M.H.A. Charlier, R.F.A.C. Creusen, J.P.J. Essers, A.M.J.N. Fischer-Otten, S.H.G. Gorissen, A. Gramsma, G.M.A. Haas, M.A.G.H. Hermans, R.T.A.L. Hoofs , L.A. Jongen, N. Krasovec, M.A.K.J. Laumann, J.P.J. Noël, B.H.J.J. Oerlemans, A.R.J. Otten, D.H.M. Pouwels, J.P.J. Ritterbeeks, J. Rozema, L.H.J.F. Schlenter, J.A. Schneider, J.A. Severins, M.M.K. Struver, C.J.A. Szalata-Thomas, R.L.K. Vinken, H. Vleugels, J.M. Wetzels en A.C. Wevers.

Afwezige raadsleden: M. Meijer, N. Paul-Ubachs, A.J.C. Snijders-Mahr

Voorzitter: dr. T.P. Dassen-Housen

Griffier: mr. drs. D.G.M.G. Franssen

College: burgemeester Dassen, wethouder Heijltjes, wethouder Paas en wethouder Vinken

Van deze vergadering is een video-opname beschikbaar via: Agenda Kerkrade - Gemeenteraad woensdag 26 maart 2025 19:00 - 22:00 - iBabs Publieksportaal

1 Opening

De voorzitter opent de vergadering om 19.00 uur.

De voorzitter neemt de presentie op. Afgemeld zijn de heer Meijer (CDA), mevr. Paul-Ubachs (Burgerbelangen) en mevr. Snijders-Mahr (Burgerbelangen).

2 Vaststellen agenda

Besluit: De agenda wordt gewijzigd vastgesteld door agendapunt 6.5 als agendapunt 6.2 te agenderen en de daaropvolgende agendapunten te vernummeren.

Het lootje voor de spreekvolgorde is nummer 8 behorend bij de heer Vleugels. De spreekvolgorde begint bij de fractie van Ons Kerkrade.

3 Goedkeuring besluitenlijst raadsvergadering 12 februari 2025

Besluit: De besluitenlijst van 12 februari 2025 wordt ongewijzigd vastgesteld.

4 Ingekomen stukken

Besluit: de ingekomen stukken worden conform voorstel afdoening vastgesteld.

5 Akkoordstukken

5.1 Ontwerpbesluit wijziging GR Eurode

Stemverklaring: -

Raadsbesluit:

I. Instemmen met de voorgestelde wijzigingen van de gemeenschappelijke regeling Eurode, overeenstemming met artikel 1, eerste lid, van de Wet gemeenschappelijke regeling, per 1 april 2025.
II. Instemmen met de voorgestelde verhoging van de gemeentelijke bijdrage van de GR Eurode van € 0,50 per inwoner naar € 0,75 per inwoner, per 1 januari 2026.

Uitslag: aangenomen zonder stemming

5.2 Ontwerpbesluit inzake Ós Kirchroa, 't Sjunste op de welt

Stemverklaring:

Dhr. Roger Hoofs (CDA): Het is natuurlijk een prachtig voorstel wat hier ligt ter besluitvorming. Wij hebben gemeend, voor de aanwezigen hier, een kleine geheugensteun te maken voor op het moment dat 't Sjunste op de welt gespeeld gaat worden. En die zouden wij graag even willen uitdelen (kaartje met tekst van het lied wordt uitgereikt).

Dhr. Arie Gramsma (Burgerbelangen): Tijdens de commissievergadering van 12 maart jongstleden werd mij het spreken dialect onterecht verboden. Dit was onnodig en onjuist. In de commissievergadering is het spreken in dialect namelijk toegestaan. Er is dan nog geen besluitvorming aan verbonden en ik had op het laatst samenvattend in het Nederlands willen spreken. Dit feit dient te worden erkend en gerespecteerd. Het dialect is een essentieel onderdeel

van onze identiteit en cultuur. Sjunste op de welt verdient het om in het Kerkraads dialect besproken en gezongen te worden, zoals het altijd is geweest en altijd zal moeten blijven. Onze taal is geen obstakel, maar een verrijking. En wij als Burgerbelangen zullen ons blijven inzetten om ervoor te zorgen dat deze erkenning niet verloren gaat. We stemmen natuurlijk in met het voorstel.

Raadsbesluit:

I. Het vaststellen van Ós Kirchroa, 't Sjunste op de welt als officieel volkslied van de gemeente Kerkrade.

Uitslag: aangenomen zonder stemming.

5.3 Ontwerpbesluit nieuw Lokaal Uitvoeringsprogramma VIE

Stemverklaring:

Mevr. Marianne Laumann (SP): Voorzitter, omdat we al jaren tot een van de ongezondste en armste gemeentes van het land behoren, is de SP altijd enthousiast geweest over het VIE project, niet over het gebouw. Juist omdat dat er de afgelopen vier jaar minimaal 5.2 miljoen werd besteed aan het verbeteren van de positie van de meest kwetsbare mensen in onze samenleving. Dat is nog steeds ons ambitieuze plan, maar er zijn al zoveel plannen op gemeenteniveau, Parkstad niveau, provinciaal niveau en ook nog op landelijk niveau. Al die plannenmakerij, het ene is nog ambitieuzer dan het andere. Het ene ziet er nog gelikter uit dan het andere. Maar wat heeft dat ertoe geleid? En al die beleidsmakers en managers maar vergaderen over het vaststellen van die plannen en de punten en komma's. Hoeveel van het beschikbare geld komt uiteindelijk ook direct ten goede aan de burgers waar al die plannen voor bedacht zijn? Die financiële verantwoording van al die plannen ontbreekt totaal en daarom stemt de SP tegen dit plan.

Raadsbesluit:

I. Instemmen met het Lokaal Uitvoerings Programma Vie 2025-2027

Uitslag: aangenomen zonder stemming waarbij de fractie SP (2) wordt geacht tegen te hebben gestemd.

5.4 Ontwerpbesluit wijziging subsidieverordening 'Lokale aanpak isolatie'

Stemverklaring: -

Raadsbesluit:

I. De 'Subsidieverordening Lokale Aanpak Isolatie gemeente Kerkrade 2025' vast te stellen en de 'Subsidieverordening Lokale Aanpak Isolatie Kerkrade 2024' in te trekken.

Uitslag: aangenomen zonder stemming.

5.5 Ontwerpbesluit actualisatie bindend adviesrecht i.r.t. de Omgevingswet

Stemverklaring: -

Raadsbesluit:

I. Instemmen met de geactualiseerde lijst van bindend adviesrecht en participatieplicht voor ruimtelijke ontwikkelingen bij een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA) (artikel 16.15a en 16.15b Ow).
II. Het besluit vermeld onder 1. vast te stellen conform bijlage 1. De nieuwe lijst van bindend adviesrecht treedt in werking na vaststelling in de gemeenteraad van 26 maart 2025. Daarmee vervalt ook het besluit/de lijst die door de gemeenteraad is vastgesteld op 7 juli 2021 (21Rb039).
III. Het beleid in werking laten treden door middel van een bekendmaking conform de Algemene wet bestuursrecht.

IV. Na vaststelling van de geactualiseerde lijst van bindend adviesrecht door de gemeenteraad, het college dezelfde lijst uit te laten werken in een beleidsregel, zodat (indien gewenst) de uitgebreide procedure van toepassing kan worden verklaard.

Uitslag: aangenomen zonder stemming.

6 Bespreekstukken

6.1 Ontwerpbesluit wijziging bemensing commissie

De raad besluit tot het instellen van een commissie geloofsbrieven bestaande uit dhr. Hermans, dhr. Otten en dhr. Haas.

Schorsing van de vergadering voor 5 minuten.

Dhr. Haas rapporteert namens de commissie dat de commissie de geloofsbrieven ingezonden door kandidaat commissielid heeft ontvangen. De commissie rapporteert aan de raad van de gemeente Kerkrade dat zij de ontvangen stukken heeft onderzocht en in orde bevonden. Gebleken is dat de benoeming van het commissielid aan alle in het Reglement van de Orde van de gemeente Kerkrade of van de Gemeentewet gestelde eisen voldoet. De Commissie adviseert dat de heer Erkens benoemd mag worden als lid van de commissie.

Stemverklaring:-

Raadsbesluit:

I. te benoemen als lid van de commissie Grondgebied en Economische Zaken: dhr. J.H.M. Erkens namens de fractie Ons Kerkrade;
II. dit besluit per direct in werking te laten treden.

Uitslag: aangenomen zonder stemming.

Dhr. Erkens legt in handen van de voorzitter de verklaring en belofte af.

6.2 Ontwerpbesluit aanvraag omgevingsvergunning Lupinehof

De raad bespreekt het ontwerpbesluit in twee termijnen. Wethouders Paas en Heijltjes zijn namens het college aanwezig bij de behandeling.

De fractie van de SP dient twee moties in:

Motie SP wettelijke verhuisvergoeding

Constaterende dat:

- de Lupinehof in 2003 gebouwd is om aan de toenemende vraag naar seniorenwoningen te voldoen.
- er in de omgevingsvergunning slechts een zorgsteunpunt en een kantoorruimte is vergund, maar SGL in de loop der jaren zonder vergunning andere ruimten hebben verbouwd tot ruimten voor zorgverlening.

- de aard en intensiteit van de zorgverlening dusdanig intensief is geworden, dat SGL activiteiten uitvoert, die niet passen bij de bestemming wonen.
- de bezwarencommissie op 10 februari 2025 uitspraak heeft gedaan en heeft gesteld dat de door SGL uitgevoerde activiteiten niet passen binnen de bestemming wonen.
- Heemwonen akkoord was met het onttrekken van gezamenlijke ruimten aan de voor de senioren beschikbare ruimten.
- Er door senioren herhaaldelijk en jarenlang tevergeefs melding is gemaakt over de illegale situatie bij SGL, Heemwonen, de Gemeente Kerkrade.
- Er door de senioren al jarenlang geklaagd wordt over verschillende vormen van overlast en gevoelens van onveiligheid. (waaronder toenemende angst voor brand).
- De frustraties en ergernissen, veroorzaakt door jarenlang niet gehoord worden, het negeren en laten voortduren van de illegale onveilige situatie en de overlast, het woongenot zodanig ernstig hebben aangetast dat de oplopende spanningen uiteindelijk zijn geëscaleerd.
- er al enkele senioren verhuisd zijn vanwege de grote mate van overlast, die ontstaan is vanwege de jarenlange illegale uitvoering van maatschappelijke activiteiten.
- het college van B&W al jarenlang op de hoogte was van de illegale activiteiten van SGL en niet heeft ingegrepen en daarmee een illegale situatie oogluikend heeft toegestaan.
- In de huidige situatie, zowel de senioren als de bewoners van SGL benadeeld zijn door de gemeente, alsook door de woningcorporatie en SGL.
- In het geval een bestemmingsplanwijziging (en het legaal maken van een illegale situatie) en de daarmee gepaard gaande verbouwing van het pand, diverse bewoners (senioren en cliënten van SGL noodgedwongen moeten verhuizen naar de linker of rechterkant van het gebouw

Overwegende dat:

- Er bij een wijziging van de huidige omgevingsvergunning, verder woongenot zal worden aangetast voor sommige senioren.
- Een deel van de senioren zal moeten verhuizen naar de andere kant van het complex.
- Een deel van de senioren misschien vrijwillig wil verhuizen naar een andere woning vanwege de ontstane situatie.
- Er geen voorstel is gekomen van Heemwonen en SGL om de bewoners financieel tegemoet te komen.
- Er wettelijke regels zijn vastgesteld voor een compensatie bij verhuizing vanwege renovatie of sloop.
- Deze regels ook toegepast moeten worden in deze nieuwe situatie.

Draagt het college op:

- Om met Heemwonen en SGL in overleg te gaan en de afspraak vast te leggen dat, wanneer mensen gedwongen worden te verhuizen of zelf willen verhuizen vanwege deze nieuwe situatie, hen de verhuiskosten toe te kennen zoals wettelijk vastgelegd.
- De minimale verhuiskostenvergoeding is met ingang van 28 februari 2025 verhoogd naar € 7.673. Huurders krijgen deze vergoeding als ze moeten verhuizen vanwege sloop of ingrijpende renovatie. Het nieuwe bedrag dient ook van toepassing te zijn op de senioren die al eerder verhuisd zijn, vanwege de overlast die ze hebben ervaren.
- Heemwonen in ieder geval een dwangsom op te leggen voor het betalen van deze verhuiskosten voor de senioren van de Lupinehof.

Motie SP compensatie verhuizing

Constaterende dat:

- Het mogelijk gemaakt wordt om door een wijziging van de omgevingsvergunning, maatschappelijke activiteiten (huisvesting met zorg), uitgevoerd kan worden in een deel van het appartementencomplex Lupinehof in Kerkrade op de locatie Lupinestraat
- Daardoor de senioren gedeeltelijke moeten verhuizen naar een ander deel in hetzelfde wooncomplex
- Er al enkele senioren verhuisd zijn vanwege de huidige grote mate van overlast, die ontstaan is vanwege de jarenlange illegale uitvoering van maatschappelijke activiteiten.

Overwegende dat:

- Er bij een wijziging van de huidige omgevingsvergunning, voor sommige senioren verder woongenot zal worden aangetast.
- Een deel van de senioren zal moeten verhuizen naar de andere kant van het complex.
- Een deel van de senioren misschien vrijwillig wil verhuizen naar een andere woning vanwege de ontstane situatie.
- Geen voorstel is gekomen van Heemwonen en SGL om de bewoners te compenseren voor alle emotionele schade, die is ontstaan of nog gaat ontstaan.
- Een wijziging van de omgevingsvergunning meer inhoud, dan alleen het toestaan van huisvesting met zorg. Dit besluit voor onze eigen senioren ook emotionele gevolgen heeft. Sommige bewoners wonen immers al heel lang in de Lupinehof.

Draagt het college op:

- Om onze senioren, die willen verhuizen omdat ze zich niet meer thuis voelen of omdat ze emotionele schade hebben geleden of nog lijden, een vergoeding van 5000 euro als compensatie aan te bieden voor de ontstane situatie.
- Dit bedrag ook uit te keren aan de drie bewoners die recentelijk verhuisd zijn en in psychische nood zijn geraakt door deze jarenlange illegaal gedoogde situatie vanuit de gemeente.

En gaat over tot de orde van de dag,

Voorstel van orde van de heer Gorissen (PvdA): Uit de beantwoording die vooraf is verkregen van het college blijft dat de motie wettelijke verhuisvergoeding juridisch niet uitvoerbaar is en verzoekt de indieners deze motie in te trekken.

De fractie van de SP handhaaft de motie en laat beslispunt drie in de motie wettelijke verhuisvergoeding vervallen.

Schorsing van de vergadering van 20:16 tot 20:23 uur.

Stemverklaring:-

Raadsbesluit:

I. Aan het college een bindend positief advies af te geven te aanzien van de aanvraag omgevingsvergunning voor het mogelijk maken van maatschappelijke activiteiten (*huisvesting*

met zorg), in een deel van het appartementencomplex Lupinehof in Kerkrade op de locatie Lupinestraat.

Uitslag raadsbesluit:
Aangenomen met 23 stemmen voor en 3 stemmen tegen (SP, 2 en VVD, 1).

Motie wettelijke verhuisvergoeding
Voor: 3 (SP, 2 en VVD, 1)
Tegen: 23
Uitslag: verworpen

Motie compensatie verhuizing
Voor: 2 (SP)
Tegen: 24
Uitslag: verworpen

Schorsing van de vergadering van 20:55-21:02 uur.

6.3 Ontwerpbesluit actualisatie gedragscodes gemeenteraad, wethouders en burgemeester (integriteitscommissie)

De raad bespreekt het ontwerpbesluit in twee termijnen. Het ontwerpbesluit is aangeboden door de integriteitscommissie en burgemeester Dassen-Housen is portefeuillehouder.

Amendementen ingediend door de fractie SP:

Amendement SP geheimhouding

Overwegende dat:

- Art. 25, 55 en 86 van de gemeentewet (zie bijlage) volstrekt helder zijn, over wanneer er sprake is van geheime informatie en wanneer niet.
- In de gemeentewet geen onderscheid gemaakt wordt tussen geheimhouding en vertrouwelijkheid.
- Vertrouwelijkheid geen juridische grondslag kent en er derhalve ook geen regels zijn voor omgang met vertrouwelijke informatie, m.u.v. de reeds bestaande regels en wetten conform de AVG.

Gelet op dat:

- Dat informatie alleen geheim is, als er door een bestuursorgaan geheimhouding is opgelegd.
- De wet open overheid nu juist bedoeld is, om helderheid te scheppen wanneer iets wel of niet geheim is.
- Het onnodig verwarrend werkt, om het begrip 'vertrouwelijke informatie' weer in de gedragscode in toe te voegen, terwijl dit onderscheid in de gemeentewet niet voorkomt.
- Het dus niet aan de orde is, dat een raadslid zelf moet inschatten of er mogelijk sprake is van geheime informatie. (volgens de uitspraak: art. 4.2. 'als je kunt vermoeden dat informatie geheim is' etc.).

Besluit:
De volgende tekst uit de gedragscode te schrappen:

- Art. 4.2. "Je houdt informatie geheim als je kunt vermoeden dat informatie geheim of vertrouwelijk is. Behalve als je deze informatie volgens de wet moet delen."
- Art. 4.4. de tweede bullet: 'en de informatie (nog) niet openbaar is.'

Amendement SP draaideurconstructie

Overwegende dat:

- Het bestuurlijk apparaat er alles aan moet doen om niet alleen belangenverstrengeling, maar ook de schijn van belangenverstrengeling tegen te gaan.

Gelet op dat:

- Het vernieuwen van de gedragscodes juist tot doel heeft, om volstrekt helder te zijn over wat van bestuurders verwacht mag worden en waar ze aanspreekbaar op zijn.
- De kwestie met de Nico Wolter therapie heeft laten zien dat belangenverstrengeling of de schijn van belangenverstrengeling kan ontstaan, als een wethouder na zijn ontslag bij een bedrijf of stichting gaat werken met wie hij zelf de contracten heeft getekend.

Besluit:

- De volgende tekst aan de gedragscode voor Burgemeester en wethouders toe te voegen:
- "Burgemeester en wethouders mogen het jaar na hun tijd als burgemeester of wethouder betaald, noch onbetaald werk verrichten voor bedrijven of stichtingen, die grote belangen hebben in de stad of waarmee ze (uit hoofde van hun functie als wethouder of burgemeester) contracten hebben afgesloten."
- De burgemeester en de wethouders handelen in de uitoefening van hun ambt niet zodanig, dat zij vooruitlopen op een functie na hun aftreden.

Amendement fractie SP schrappenparagraaf 6.4

Overwegende dat:

- Het begrip integriteit de laatste jaren zoveel gebruikt wordt dat vrijwel niemand meer weet wat er nu precies bedoeld wordt.
- Deze ontwikkelingen al hebben geleid tot een nieuw begrip te weten: integritisme, dat zoveel betekent als: 'de neiging om iets te snel als een integriteitschending te zien'.
- Art. 6.4. van onze gedragscode stelt dat bij een vermoeden tot overtreding van de gedragscode het protocol integriteitsschendingen in werking treedt.

Gelet op dat:

- Alleen al een melding van een mogelijke integriteitsschending beschadigend kan werken voor de reputatie van iemand.
- Het overtreden van een fatsoensnorm nog geen integriteitsschending hoeft te zijn.
- Derhalve niet gesteld kan worden dat een (vermoeden van) schending van de gedragscode tevens een (vermoeden van) een integriteitsschending is.
- In het protocol integriteitsschendingen precies de stappen staan omschreven hoe te handelen in het geval er sprake is van een vermoeden van een integriteitsschending.

Besluit:

- De volgende tekst (vetgedrukt) uit de gedragscode te schrappen:
- **Paragraaf 6.4.**

De voorzitter gaat over tot stemming waarbij eerst de amendementen in stemming worden gebracht en vervolgens het ontwerpbesluit. Het ontwerpbesluit wordt door de voorzitter gesplitst in stemming gebracht omdat dit in de commissiebehandeling al verzocht is.

Stemverklaring:-

Amendement geheimhouding

Voor: 2 (SP)
Tegen: 24 (BB, OK, PvdA, LA, CDA, VVD, HvV, OPK)

Uitslag: amendement verworpen

Amendement draaideurconstructie

Voor: 2 (SP)
Tegen: 24 (BB, OK, PvdA, LA, CDA, VVD, HvV, OPK)

Uitslag: amendement verworpen

Amendement schrappen paragraaf 6.4

Voor: 2 (SP)
Tegen: 24 (BB, OK, PvdA, LA, CDA, VVD, HvV, OPK)

Uitslag: amendement verworpen

Raadsbesluit:

I. De gedragscode voor raadsleden 2015 in te trekken;
II. De gedragscode voor de burgemeester 2015 in te trekken;
III. De gedragscode voor wethouders 2015 in te trekken;
IV. De gedragscode raads- en commissieleden 2025 vast te stellen en in werking te laten treden op 27 maart 2025;
V. De gedragscode collegeleden 2025 vast te stellen en in werking te laten treden op 27 maart 2025;
VI. Het Protocol voor de omgang met (vermoedens van) integriteitsschendingen vast te stellen.

Besluit gedragscode voor raads- en commissieleden:

Voor: 24 (BB, OK, PvdA, LA, CDA, VVD, HvV, OPK)
Tegen: 2 (SP)

Uitslag: aangenomen

Besluit gedragscode voor het college van B&W:

Uitslag: Unaniem aangenomen

Besluit meldprotocol

Uitslag: Unaniem aangenomen

6.4 Ontwerpbesluit kader evaluatie en regeling risicovolle projecten

De raad bespreekt het ontwerpbesluit in een termijn. Wethouder Paas is portefeuillehouder namens het college.

Stemverklaring:-

Raadsbesluit:

I. Het kader beleidsevaluaties vast te stellen.
II. De regeling risicovolle projecten vast te stellen.

Uitslag: unaniem aangenomen

6.5 Ontwerpbesluit zienswijze raad op het voornemen om in 2025 een besluit te nemen over de toetreding tot de gemeenschappelijke regeling Historisch Centrum Limburg en instemming met het wijzigen van de regeling nadat de nieuwe Archiefwet in werking is getreden

De raad bespreekt het ontwerpbesluit zonder gebruik te maken van de spreektermijnen. Wethouder Vinken is portefeuillehouder namens het college.

Stemverklaring:-

Raadsbesluit:

I: De gemeenteraad besluit een positieve zienswijze in te dienen ten aanzien van het ontwerpbesluit van het College tot toetreding van het College van burgemeester en wethouders van Kerkrade tot de GR HCL per 1 januari 2026, met inachtneming van de ontwerpwijziging van de GR HCL.

II: De gemeenteraad besluit een positieve zienswijze in te dienen ten aanzien van het ontwerpbesluit van het College tot wijziging van de GR van het HCL na inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet.

Uitslag: unaniem aangenomen

12 Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering om 21:49 uur.

Vastgesteld door de raad van de gemeente Kerkrade in de vergadering van 28 mei 2025.

De voorzitter,

dr. T.P. Dassen-Housen

De griffier,

mr. drs. D.G.M.G. Franssen

ARCHIEF
Agendapunt nr.: 4

gemeente kerkrade

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

Overige ingekomen post

Datum plaatsing	Onderwerp	Afzender	Advies	Toelichting	Datum raadsvergadering	Datum reactie
20=05-2025	motie eerlijke financiële compensatie en proportioneel beleid voor inspectietaken	Gemeente Achtkarspelen	Ter kennisname		28-05-2025	
20-05-2025	Verzoek tot behoud bouwwerk tbv buurtmoestuin aan de Voorterstraat	Bewoners van de flat en gebruikers van de moestuin Voorterstraat	Ter kennisname		28-05-2025	
15-05-2025	ledenbrief bekendmaking voorgedragen kandidaten VNG-bestuur en -commissies	Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Ter kennisname		28-05-2025	
14-05-2025	Annuleren Spel zonder Grenzen	Eurode Kerkrade-Herzogenrath	Ter kennisname		28-05-2025	
14-05-2025	ledenbrief lbr. 25/021: Ledenraadpleging	Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Ter kennisname		28-05-2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

	Eindresultaat Cao Aan de slag 2025					
13-05-2025	desinformatie door Heemwonen over Lupinehof?	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
13-05-2025	artikel Waterstof productie met elektriciteit van windturbines op de Noordzee	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
13-05-2025	belemmering burgerparticipatie inzake rampenparaatheid (CIV-ramp)	Stichting De Kamer van Sociale Waarden	Ter kennisname		28-05-2025	
13-05-2025	regionale raadsinformatiebrief	WoonWijzerWinkel Zuid-Limburg BV	Ter kennisname		28-05-2025	
09-05-2025	Jaarrekening 2024 Holding Stadion Kerkrade	Holding Stadion Kerkrade B.V.	Ter kennisname		28-05-2025	
08-05-2025	brief met zes voorstellen voor het verkiezingsprogramm a en oproep voor aandacht voor lokale	Koninklijke INretail	Ter kennisname		28-05-2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

	ondernemers en hun winkels.					
08-05-2025	raadsinformatiebrief GR WOZL en GR WSP Parkstad; jaarstukken 2024 naar de gemeenteraden: sterkere daling sw-populatie - opnieuw lagere tekortbijdrage voor gemeenten	WOZL/WSP Parkstad	Ter kennisname	25i0028284	28-05-2025	
07-05-2025	Controleverklaring Jaarstukken 2024 en Jaarverslag 2024	WSP Parkstad	Ter kennisname		28-05-2025	
07-05-2025	Controleverklaring Jaarstukken 2024 en Jaarverslag 2024	Gr WOZL	Ter kennisname		28-05-2025	
06-05-2025	teksten inzake basisinkomen lokale verkiezingsprogramma's	vereniging Basisinkomen Nederland	Ter kennisname		28-05-2025	
06-05-2025	notitie aanmeldingen Het Martin Buber 2025/2026	Het Martin Buber	Ter kennisname		28-05-2025	
30-04-2025	Open brief aan gemeente Heerlen	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

	inzake structureel bestuurlijk falen binnen Sociaal Domein Heerlen					
29-04-2025	verzoek tekst op te nemen in lokale verkiezingsprogramma's politieke partijen; gezond opgroeien in een gezonde leefomgeving	gezonde jeugd gezonde toekomst	Ter kennisname		28-05-2025	
29-04-2025	voorlopige jaarrekening 2024	BsGW	Ter kennisname		28-05-2025	
29-04-2025	verhuiskostenvergoeding ex bewoner Lupinehof	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
29-04-2025	Ledenraadpleging Eindresultaat Cao Gemeenten 2025-2027	Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Ter kennisname		28-05-2025	
24-04-2025	beslissing op bezwaar stichting ZO-NWS en stichting Plus	Commissariaat voor de Media	Ter kennisname		28-05-2025	
23-04-2025	concept jaarstukken 2024	Stadsregio Parkstad Limburg	Ter kennisname		28-05-2025	
22-04-2025	subsidieregister	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

22-04-2025	warmtenetten onrendabel	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
22-04-2025	Gewijzigde begroting 2025 en Ontwerpbegroting 2026 en MJR 2026-2029	Solido	Om pre-advies aan college		28-05-2025	
22-04-2025	CIV-RAMP-initiatief	Stichting De Kamer van Sociale waarden	Ter kennisname		28-05-2025	22-04-2025
22-04-2025	ledenbrief uitkomsten Overhedenoverleg en Voorjaarsnota	Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Ter kennisname		28-05-2025	
22-04-2025	jaarrekening 2025, begrotingswijziging 2025 en meerjarenontwerpbegroting 2026-2028	Kredietbank Limburg	Om pre-advies aan college		28-05-2025	
17-04-2025	begrotingscirculaire 2026	Provincie Limburg	Ter kennisname		28-05-2025	
17-04-2025	verantwoordingsrapportage Ensia over basisregistraties BAG, BGT en BRO over 2024; jaarverslag Milieu en Bouwen	gemeente Kerkrade	Ter kennisname		28-05-2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

	VTH 2024; Uitvoeringsprogram ma VTH 2025					
16-04-2025	Vastgestelde jaarrekening 2024 inclusief resultaatbestemming - Veiligheidsregio Zuid- Limburg	Veiligheidsregio Zuid-Limburg	Ter kennisname		28-05-2025	
16-04-2025	Belastingoverzicht 2025	Provincie Limburg	Ter kennisname		28-05-2025	
16-04-2025	leerlingenvervoer; verzoek aan raad en college om position paper passend veilig leerlingenvervoer mede te ondertekenen en/of te steunen	wethouder gemeente Katwijk en namens ouders, Passend Veilig Leerlingenvervoer	Ter kennisname		28-05-2025	
16-04-2025	diverse opmerkingen m.b.t. verplicht maken chippen katten per 2026	namens 10 verschillende organisaties, oa de 4 grootste Dierenvoedselbanken van Limburg	Ter kennisname		28-05-2025	
15-04-2025	Zorg over veiligheid inwoners vanwege	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	06-05-2025

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

	mogelijke militaire doelwitten in de regio					
15-04-2025	artikel over opwarming van de Aarde	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
15-04-2025	Inzet VNG voor overhedenoverleg	Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Ter kennisname		28-05-2025	
14-04-2025	ontwerpbegroting 2026-2029 -inclusief de algemene financiële en beleidsmatige kaders – en de jaarrekening	Zorg- en Veiligheidshuis Parkstad	Om pre-advies aan college		28-05-2025	
10-04-2025	Verkiezingsprogram ma 2026	Jantje Beton	Ter kennisname		28-05-2025	
10-04-2025	Raadsleden Leo Jongen en Guus Haas stappen op bij PvdA-fractie wegens onvrede over landelijke ontwikkelingen!	Leo Jongen en Guus Haas	Ter kennisname		28-05-2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

10-04-2025	Wijziging samenstelling fractie PvdA Kerkrade	fractievoorzitter PvdA Kerkrade	Ter kennisname		28-05-2025	
09-04-2025	Armoede neemt weer toe; rapport de impact van voortdurende armoede op hulporganisaties in Nederland	Stichting Armoedefonds	Ter kennisname		28-05-2025	
09-04-2025	Kinderrechten in verkiezingsprogramma	Unicef Nederland	Ter kennisname		28-05-2025	
08-04-2025	begroting 2026 gemeenschappelijke regeling Reinigingsdiensten Rd4	Rd4	Om pre-advies aan college		28-05-2025	
08-04-2025	informatiebrief BsGW april 2025	BsGW	Ter kennisname		28-05-2025	
07-04-2025	Discriminatie	Geanonimiseerd	Ter kennisname	25i0023572	28-05-2025	
07-04-2025	Gemeenschappelijke Regeling Reinigingsdiensten Rd4 inzake de jaarrekening 2024	Rd4	Ter kennisname	25i0023566	28-05-2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

07-04-2025	Bestuursstukken inzake de vergadering van het algemeen bestuur GR Reinigingsdiensten Rd4 van 3 april 2025	Rd4	Ter kennisname	Ter informatie voor de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten in de gemeenschappelijke regeling Reinigingsdiensten Rd4 ontvangt u hierbij de volgende stukken: -Het verslag van de vergadering van 13 februari 2025 dat tijdens de vergadering van 3 april jl. is behandeld en vastgesteld. -De besluitenlijst van de vergadering van 3 april jl. betreffende de besluiten die tijdens deze vergadering zijn genomen.	28-05-2025	
03-04-2025	Woo besluit VPPG		Ter kennisname		28-05-2025	
02-04-2025	klachtschrijven over het plaatsen van	geanonimiseerd	Ter afhandeling college		28-05-2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

	gebruikte en verouderde paaltjes					
02-04-2025	bericht inzake wethouder	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
01-04-2025	democratisch proces en besluitvorming	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
01-04-2025	ter zienswijze Toekomstbestendige brandweerkazernes VRZL	Veiligheidsregio Zuid Limburg	Om pre-advies aan college		28-05-2025	
01-04-2025	conceptbegroting 2026 en mogelijke bezuinigingen VRZL	Veiligheidsregio Zuid Limburg	Om pre-advies aan college		28-05-2025	
01-04-2025	Lbr. 25/016 ledenbrief openstelling vacatures VNG bestuur en -commissies	Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Ter kennisname		28-05-2025	
01-04-2025	concept jaarrekening 2024 uitgangspuntennotitie 2025-1 en 2026 concept eerste wijziging begroting 2025-1	Omnibuzz	Om pre-advies aan college		28-05-2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

	conceptbegroting 2026 en meerjarenperspectief 2027-2029					
01-04-2025	verslagen behorende bij evaluatie programma's Vie	gemeente Kerkrade	Ter kennisname		28-05-2025	
01-04-2025	Benoeming nieuwe directeur Kredietbank Limburg	Kredietbank Limburg	Ter kennisname		28-05-2025	
01-04-2025	Bestuursinformatiebrief BsGW 4e kwartaal 2024	BsGW	Ter kennisname		28-05-2025	
01-04-2025	Financiële documenten Het Gegevenshuis, jaarrekening, begroting, meerjarenraming	Het Gegevenshuis	Om pre-advies aan college		28-05-2025	
27-03-2025	nieuwsbrief maart	Stadsregio Parkstad Limburg	Ter kennisname		28-05-2025	
27-03-2025	Lbr. 25/017 inzake gevolgen Cyberbeveiligingswet voor gemeenten	Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Ter kennisname		28-05-2025	

gemeente kerkrade

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

27-03-2025	verzoek uitleg verhuiscompensatie vertrek uit Lupinehof	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
27-03-2025	klacht belastingaanslag BsgW en vastgestelde WOZ-waarde	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
27-03-2025	Kadernota 2026	Stadsregio Parkstad Limburg	Ter kennisname		28-05-2025	
27-03-2025	ontwerpbegroting 2026 inclusief meerjarenraming 2027-2029 SPL	Stadsregio Parkstad Limburg	Om pre-advies aan college		28-05-2025	
27-03-2025	agenda's AB GR Rd4 3 april 2025 en 13 februari 2025	Rd4	Ter kennisname		28-05-2025	
27-03-2025	reactie op het interview met prof dr. Eelco Rohling, "Het klimaat is op weg naar een zwart gat"	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
27-03-2025	Woo-verzoek inzake toepassing artikel 13 Rechtspositiebesluit	VPPG	Ter kennisname	wordt afgehandeld door griffier op basis van mandaat	28-05-2025	03-04-2025

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

	decentrale politieke ambtsdragers 2014					
26-03-2025	bezuinigingsoperatie GR Stadsregio Parkstad Limburg	Stadsregio Parkstad	Ter kennisname		28-05-2025	
25-03-2025	Navraag Verhuisvergoeding van € 3.50000	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
25-03-2025	KWESTIE LUPINEHOF (wordt omgebouwd tot zorgcentrum intra-murale zorg voor gehandicapten plaatsing SGL cliënten in de oostvleugel).	geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
25-03-2025	ledenbrief Lbr.25/015: uitkomsten Overhedenoverleg 17 maart en vervolgproces	Vereniging van Nederlandse Gemeenten	Ter kennisname		28-05-2025	
24-03-2025	Lupinehof	Geanonimiseerd	Ter kennisname		28-05-2025	
20-03-2025	Sluit aan als Respectgemeente	Respect foundation	Ter kennisname	ter kennisname	28-05-2025	

gemeente kerkrade

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

17-03-2025	Documenten (begrotingstukken) ODZL	Omgevingsdienst Zuid Limburg	Om pre-advies aan college	25i0022145	28-05-2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

Raadsinformatiebrieven

Datum plaatsing	Datum stuk	Onderwerp	Toelichting	Portefeuillehouder
19-05-2025	13-05-2025	Afwikkelen van de "Verordening Energie- en Klimaatfonds Kerkrade"	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025.	
15-05-2025	15-05-2025	ondertekening intentieover-eenkomst Ontwikkeling Regionaal Warmtebedrijf	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025.	
14-05-2025	14-05-2025	Informatiebrief kerkenvisie Kerkrade	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025. Fysieke rapporten liggen als inkijkexemplaar in de leeskamer.	Schlangen
14-05-2025	12-05-2025	informatiebrief; continuïteit jeugdhulp	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	van Drunen
13-05-2025	12-05-2025	Informatiebrief voormalige bassischool 'De Schatkist'	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	Geers
08-05-2025	08-05-2025	informatiebrief; jaarrekening 2024 stichting WMC	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	Schlangen
06-05-2025	06-05-2025	informatiebrief; instellen cameratoezicht SUPERLOCAL	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	Dassen-Housen

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

06-05-2025	01-05-2025	Alleenverdienersproblematiek fase 2	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	
06-05-2025	01-05-2025	managementinformatie Sociaal Domein en memo inzake jeugdzorg	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	
06-05-2025	01-05-2025	informatiebrief Position Paper Passend Veilig Leerlingenvervoer	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	Schlangen
30-04-2025	29-04-2025	informatiebrief update proces bepalen bezuinigingsopgave	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	Paas
28-04-2025	28-04-2025	informatiebrief toezegging commissie B&S m.b.t. Vie	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	Schlangen
29-04-2025	25-04-2025	informatiebrief Flexiforum	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	Geers
16-04-2025	16-04-2025	informatiebrief; Informerende Nota: over de stand van zaken omtrent Warmtenet Zuid-Limburg	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	van Drunen
28-04-2025	14-04-2025	informatiebrief aanplant extra fruitbomen Kerkrade	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	Geers

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

08-04-2025	09-04-2025	Tekenen intentieovereenkomst met de provincie Limburg in het kader van de aanwijzing van Gedeputeerde Staten van de wijk Oost als aandachtswijk	ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	

Vragen ex artikel 38 RvO Raad

Datum vraag	Datum stuk	Onderwerp	Toelichting	Datum antwoord
16-05-2025	16-05-2025	SP; WMC	voor beantwoording aan het college, ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	
16-05-2025	16-05-2025	SP; bezuinigingen domein burger	voor beantwoording aan het college, ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	
16-05-2025	16-05-2025	VVD; werkgelegenheid n.a.v. recente ontwikkelingen	voor beantwoording aan het college, ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	
09-05-2025	09-05-2025	Handhaving fietsverbod in voetgangersdomein centrum Kerkrade	voor beantwoording aan het college, ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

08-05-2025	08-05-2025	PvdA; Overlast in wijken door geparkeerde werkbussen	voor beantwoording aan het college, ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	
07-05-2025	07-05-2025	SP; Nico Woltertherapie, stichting Reha	voor beantwoording aan het college, ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	
28-04-2025	28-04-2025	BB; begrijpelijkheid correspondentie bij afwijzing omgevingsvergunningen	voor beantwoording aan college naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	
22-04-2025	22-04-2025	SP; financiële consequenties ontheemden Oekraïne, besluitenlijst college van B&W op 25-03-25.	voor beantwoording aan het college; ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	21-05-2025
07-04-2025	07-04-2025	VVD; Vragen inzake Representatie kosten B&W	voor beantwoording aan college; ter kennisname naar ingekomen stukken raad 28 mei 2025	06-05-2025
27-03-2025	27-03-2025	SP; verduurzaming stadskantoor/raadhuis	voor beantwoording aan college; ter kennisname naar ingekomen stukken raad 26 maart 2025 28 mei 2025	29-04-2025
11-02-2025	11-02-2025	SP; verlenging contracten Wmo	voor beantwoording aan het college; ter kennisname naar	30-04-2025

Nr. 25it00807 ingekomen stukken raad 28 mei 2025

			ingekomen stukken raad 26 maart 2025 28 mei 2025	
10-02-2025	07-02-2025	OPK; aanbrengen kerstversiering	voor beantwoording aan college; ter kennisname naar ingekomen stukken raad 26 maart 2025 28 mei 2025	

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Kerkrade in zijn vergadering van 28 mei 2025

De voorzitter van de raad,

dr. T.P. Dassen-Housen

De griffier,

mr. drs. D.G.M.G. Franssen

Gemeente Kerkrade

Agendapunt nr.: 5.1

Conform ontwerpbesluit is besloten in de raadsvergadering d.d. 28-5-2025

Ontwerpbesluit

Nr.: 25Rb029

De raad van de gemeente Kerkrade;

overwegende,
- De griffie(r) de ambtelijke ondersteuning van de gemeenteraad is;
- de gemeenteraad hiervoor regels dient vast te stellen op grond van de Gemeentewet;
- deze regels voor het eerst zijn vastgesteld in 2002 bij de start van de dualisering;
- de regels sindsdien niet meer zijn geactualiseerd.

kennis genomen hebbende van,
- de nota van toelichting, nr. 25Tl026, behorende bij dit besluit;
- de beraadslagingen in de commissie Algemene Zaken en Middelen d.d. 12 mei 2025

gelet op,
- **programma:** Bestuur
- **gemeentelijk/regionaal beleidskader:** instructie voor de griffie / organisatieverordening griffie
- **wetsartikel:** Artikel 107a en Artikel 107e Gemeentewet

besluit:

I. De verordening instructie voor de griffier Kerkrade vast te stellen.
II. De organisatieverordening griffie Kerkrade vast te stellen.

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering d.d. 28 mei 2025.

De voorzitter van de raad,

dr. T.P. Dassen-Housen.

De griffier,

mr. drs. D.G.M.G. Franssen.

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Nota van toelichting

Nummer.: 25Tl026	**Kerkrade, 2 april 2025**

Behorend bij ontwerpbesluit nummer: 25Rb029

Onderwerp
Actualisatie griffie verordeningen

Beslispunten
De instructie voor de griffier vast te stellen
De organisatieverordening griffie vast te stellen

Inleiding
In 2002 is de dualisering doorgevoerd. Er zijn toen verschillende wetswijzigingen doorgevoerd. Wethouders maken sindsdien geen onderdeel meer uit van de gemeenteraad. De gemeenteraad kreeg bij de dualisering ook een eigen adviseur toegewezen, de griffier. De gemeenteraad beschikt sinds toen over een eigen ambtelijke organisatie, de griffie. De gemeenteraad is daarmee werkgever van de griffie en heeft die taak bij de werkgeverscommissie neergelegd. De werkgeverscommissie heeft de griffie opdracht gegeven om in deze bestuursperiode alle onderliggende verordeningen van de gemeenteraad in kaart te brengen en met de betreffende commissie te bespreken of actualisatie nodig is. Eerder heeft de raad bijvoorbeeld de gedragscodes geactualiseerd op voorstel van de Integriteitscommissie. De werkgeverscommissie biedt nu de verordening instructie voor de griffier en de organisatieverordening griffie aan ter actualisatie.

In de Gemeentewet is opgenomen dat de gemeenteraad een instructie voor de griffier opstelt waarin de taken van de griffier zijn beschreven. Ook kan de gemeenteraad een organisatieverordening vaststellen waarin zaken ten aanzien van de griffie organisatie geregeld worden. In 2002 hebben alle gemeenteraden deze verordeningen vastgesteld. Sindsdien is het werk van de griffier en griffie in ontwikkeling geweest, gelijk aan bijvoorbeeld de maatschappelijke ontwikkelingen. Denk aan de digitalisering en de inhoudelijke ontwikkeling van het raadswerk door nieuwe taken en wetgeving. De verordeningen zijn sinds 2002 echter niet meer bijgewerkt. De werkgeverscommissie heeft de opdracht opgepakt om deze te actualiseren. De werkgeverscommissie maakt gebruik van deze verordeningen om het werkgeverschap richting griffier en griffie uit te voeren.

Doelstelling
Een actuele instructie voor de griffier en organisatieverordening griffie vaststellen.

Argumenten
De verordeningen die in 2002 zijn vastgesteld zijn gebaseerd op de kennis van toen. Nu meer dan 20 jaar later is het tijd om de verordeningen bij te werken met de kennis van nu. De werkgeverscommissie heeft deze verordeningen nodig voor het uitoefenen van het werkgeverschap.

Voor de instructie voor de griffier zijn er twee modellen in omloop. Deze zijn met elkaar vergeleken. De werkgeverscommissie stelt voor om de meest concrete modelverordening over te nemen. Dat is de modelverordening van de vereniging voor raadsleden. De werkgeverscommissie gebruikt de instructie om met de griffier te spreken over het werk waardoor een zo concreet mogelijke instructie de voorkeur heeft. Voor de organisatieverordening griffie is geen model beschikbaar. De gemeentewet stelt deze verordening ook niet verplicht, het is een kan-bepaling. Voor dit onderwerp is daarom bij verschillende gemeenteraden gekeken. Conclusie hiervan is dat er op verschillende manieren invulling wordt gegeven aan deze mogelijkheid. Zo zijn er raden die deze verordening als kapstok gebruiken om bijvoorbeeld ook de instelling van commissies en werkgroepen te regelen. De werkgeverscommissie heeft gekeken wat er in Kerkrade nog

niet in andere verordeningen is geregeld. Die onderwerpen die daaruit voortkomen zijn opgenomen in de organisatieverordening.

Kanttekeningen
De instructie voor de griffier is wettelijk verplicht. De raad heeft wel vrijheid om deze naar eigen inzicht nader in te vullen. De organisatieverordening is niet wettelijk verplicht maar het is wel belangrijk om enkele zaken te regelen in deze verordening.

Financiën
Er zijn geen financiële consequenties.

Communicatie
Publicatie via de gemeentelijke bekendmakingen.

Burgerparticipatie
Niet van toepassing
Deze verordeningen geven invulling aan de wettelijke mogelijkheid die alleen aan de raad toekomt en zich beperkt tot regels die zich richten op de griffie(r).

Uitvoering
De werkgeverscommissie neemt de verordeningen als uitgangspunt voor het uitoefenen van het werkgeverschap richting griffie(r).

Gezondheid en Vitaliteit
Niet van toepassing.

Intitulé

Instructie voor de griffier van de gemeente Kerkrade

De raad van de Gemeente Kerkrade,

Gelezen het voorstel van de werkgeverscommissie,

Gelet op artikel 107a, tweede lid, van de Gemeentewet;

BESLUIT:

Artikel 1 - Begripsbepalingen
In deze instructie wordt verstaan onder:

a. griffier: de functionaris bedoeld in artikel 107 of 107d Gemeentewet;
b. griffie: het gedeelte van de gemeentelijke organisatie dat valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad, bestaande uit de griffier en de onder zijn verantwoordelijkheid functionerende medewerkers;
c. werkgeverscommissie: een door de raad op grond van artikel 83 Gemeentewet ingestelde commissie waaraan de werkgeversfunctie voor de griffie(r) is gedelegeerd;
d. presidium: ingestelde commissie zoals omschreven in het reglement van orde voor het presidium van de gemeente Kerkrade;
e. seniorenconvent: het overleg met fractievoorzitters zoals omschreven in het reglement van orde voor vergaderingen van de raad gemeente Kerkrade artikel 5.

Artikel 2 Algemene taken

1. De griffier verleent gevraagd en ongevraagd advies en ondersteuning aan de gemeenteraad, de door de gemeenteraad ingestelde commissies, werkgroepen en de individuele leden.
2. De griffier is ten aanzien van de gemeenteraad verantwoordelijk voor het ontwikkelen, innoveren en bewaken van beleid, procedures en processen ten behoeve van democratische besluitvorming.
3. De griffier ondersteunt de rekenkamer, onderzoekscommissies of de raad bij andere onderzoeken.
4. De griffier ondersteunt en initieert democratische verbetering en/of vernieuwing.
5. De griffier verleent de logistieke, procedurele en procesmatige voorbereiding en nazorg van vergaderingen van de gemeenteraad en raadscommissies.
6. De griffier bevordert de verhoudingen tussen de raad, het college, de ambtelijke organisatie en inwoners van de gemeente.
7. De griffier is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van de mogelijkheden tot inspraak en participatie bij de gemeenteraad.
8. De griffier is de vertrouwenspersoon voor de raads- en commissieleden.

Artikel 3 – Agendering

1. De griffier adviseert het presidium bij het opstellen van de agenda van de commissies, raadsvergaderingen en andere bijeenkomsten.
2. De griffier ondersteunt en adviseert het presidium ten aanzien van de (strategische) raadsplanning.

Artikel 4 – Belangenbehartiger van de raad

1. De griffier voert periodiek afstemmingsoverleg met de burgemeester en de gemeentesecretaris.
2. De griffier en de gemeentesecretaris voeren periodiek overleg over de raadsplanning, de kwaliteit van het bestuurlijk besluitvormingsproces, het afhandelen van verzoeken om ambtelijke bijstand en het nakomen van afspraken tussen gemeenteraad en college.

3. De griffier voert periodiek overleg met de gemeentelijke accountant over onder andere de controle op de jaarrekening.
4. De griffier voert periodiek overleg met de rekenkamer.
5. De griffier voert periodiek overleg met de raadsvoorzitter en/of de plaatsvervangend raadsvoorzitter en voor zover nodig met het presidium over het bestuurlijk besluitvormingsproces en over de huishouding van de raad.
6. De griffier vertegenwoordigt de gemeenteraad in in- en externe overlegsituaties.
7. De griffier zet zich in om de toezichthoudende rol van de gemeenteraad richting gemeenschappelijke regelingen te versterken.

Artikel 5 – Bestuurlijke besluitvorming

1. De griffier stimuleert de ontwikkeling van vaardigheden van gemeenteraadsleden ten behoeve van een efficiënte, effectieve en kwalitatieve besluitvorming.
2. De griffier bewaakt de scheiding van rollen en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen bij het besluitvormingsproces, spreekt betrokkenen hierop aan en draagt bij aan een uitgebalanceerde positiebepaling van de gemeenteraad.
3. De griffier bewaakt de tijdigheid van de informatieverstrekking door het college.
4. De griffier toetst de aangeboden voorstellen en besluiten voor de gemeenteraad op alle noodzakelijke elementen, zoals:
    a. het voldoen aan wet- en regelgeving;
    b. door de raad vastgestelde spelregels;
    c. eerder genomen besluiten;
    d. en de door het presidium vastgestelde formats.
5. De griffier bewaakt de uitvoering van raadsbesluiten en de afdoening van moties, amendementen, initiatiefvoorstellen en het nakomen van afspraken en toezeggingen door het college.
6. De griffier ondersteunt de raadsvoorzitter en de sessievoorzitters bij de voorbereiding en het verloop van bijeenkomsten en vergaderingen.
7. De griffier regelt de (digitale) verslaglegging van vergaderingen van gemeenteraad, commissies en andere door de raad ingestelde werkgroepen of commissies.
8. De griffier is aanwezig bij de vergaderingen van de gemeenteraad en vergaderingen van het presidium en seniorenconvent.
9. De griffier ondertekent alle raadsbesluiten en alle overige stukken die van de raad uitgaan.

Artikel 6 Hoeder van de lokale democratie

1. De griffier draagt actief bij aan:
    a. de lokale democratie zodat deze zo goed mogelijk functioneert met in acht neming van geldende regels;
    b. het samenspel tussen raad en de inwoners van de gemeente;
    c. (de bewustwording van) de integriteit en veiligheid van de leden van de raad en medewerkers van de griffie;
    d. inclusiviteit in de raad en de toegankelijkheid van de raad voor de inwoner;
2. De griffier adviseert in het toepassen van digitale democratische mogelijkheden en over de directe invloed van inwoners op de lokale politiek.

Artikel 7 Leidinggeven en management,

1. De griffier geeft hiërarchisch leiding aan medewerkers van de griffie en de ambtelijke organisatie die verantwoordelijk zijn voor ondersteuning van de raad en/of de uitvoering van verzoeken om ambtelijke bijstand.
2. De griffier voert het personeelsbeleid uit ten aanzien van de medewerkers van de griffie.
3. De griffier is verantwoordelijk voor bevordering van de integriteit van de griffie en bevordert respectvol handelen en daarmee een gezond werkklimaat op de griffie.
4. De griffier is verantwoordelijk voor het bedrijfsmatig functioneren van de griffie en pleegt voor een goede gezamenlijke bedrijfsvoering van de gemeente periodiek overleg met de gemeentesecretaris.

5. De griffier bevordert de bedrijfsvoering van de griffie en bevordert de duale bedrijfsvoering binnen de gemeente. Hij of zij ontvangt ambtelijke bijstand van faciliterende afdelingen zoals HR, ICT, financiën en facilitair en stelt hier indien nodig SLA's (service level agreements) voor op. Hij of zij pleegt hierover overleg met de gemeentesecretaris.
6. De griffier geeft hiërarchisch leiding aan op de griffie gedetacheerde personen die ten behoeve van de raad werkzaamheden uitvoeren en is opdrachtgever van inhuur via externe bureaus.
7. De griffier stelt een griffiejaarplan en -verslag op en rapporteert middels het griffiejaarverslag aan de werkgeverscommissie en raad over de (uitvoering van) activiteiten van de griffie.
8. De griffier beheert de budgetten van de raad en de griffie, bevordert een gezonde financiële huishouding.
9. De griffier heeft regelmatig overleg met de voorzitter van de werkgeverscommissie.

Artikel 8 – Communicatie en voorlichting

1. De griffier adviseert de raad over de invulling en uitvoering van de raadscommunicatie.
2. De griffier is verantwoordelijk voor de publicatie en ter inzagelegging van de agenda's, de raadsvoorstellen en de verslagen van de gemeenteraad en raadscommissies.
3. De griffier geeft voorlichting aan burgers over de lokale politiek in algemene zin, het spreekrecht en participatieprocessen bij de raad in het bijzonder.

Artikel 9 – Slotbepalingen

1. In alle gevallen waarin deze instructie niet voorziet, pleegt de griffier voor zover nodig overleg met de voorzitter van de werkgevercommissie en/of de vicevoorzitter van de raad.
2. Deze instructie kan worden aangehaald als 'instructie voor de griffier' van de gemeente Kerkrade.
3. Deze instructie treedt in werking op de dag na vaststelling, onder gelijktijdige intrekking van de 'instructie voor de griffier' zoals vastgesteld op 27 maart 2002.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Kerkrade in zijn vergadering van 28 mei 2025.

De voorzitter, *De griffier,*

dr. T.P. Dassen-Housen. *mr. drs. D.G.M.G. Franssen.*

Intitulé

Organisatieverordening griffie gemeente Kerkrade

De raad van de Gemeente Kerkrade,

Gelezen het voorstel van de werkgeverscommissie,

BESLUIT:

Artikel 1 Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:

a. Griffier: de op grond van artikel 107 Gemeentewet door de raad benoemde functionaris;
b. Griffie: de organisatie die valt onder de verantwoordelijkheid van de raad, bestaande uit de griffier en onder zijn verantwoordelijkheid functionerende ambtenaren;
c. Werkgeverscommissie: een door de raad op grond van artikel 83 van de Gemeentewet ingestelde commissie waaraan de werkgeversfunctie van de griffie(r) is gedelegeerd.

Artikel 2 Griffie doelstelling en formatie

1. De griffie adviseert en ondersteunt vanuit een onafhankelijke en open houding de (leden van de) gemeenteraad en commissies bij het invullen van hun kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol en draagt actief bij aan de ambities van de gemeenteraad en het goed functioneren van de gemeente Kerkrade;
2. De gemeenteraad stelt op voorstel van de werkgeverscommissie de formatie vast van de griffie organisatie.

Artikel 3 Aansturing

1. De werkgeverscommissie is verantwoordelijk voor de aansturing van de griffier.
2. De raad stelt op voorstel van de werkgeverscommissie een instructie voor de griffier vast zoals bedoeld in artikel 107a Gemeentewet.
3. De griffier handelt naar zijn instructie.
4. De griffier legt verantwoording af aan de raad, via de werkgeverscommissie, over het functioneren van de griffie in het jaarplan en jaarverslag.

Artikel 4 Financiën

1. De raad stelt jaarlijks de begroting voor de raads- en griffiewerkzaamheden en het budget van de rekenkamer vast die onderdeel zijn van de algehele programmabegroting van de gemeente;
2. De griffier is als budgethouder bevoegd om uitgaven te doen ter realisatie van de raads- en griffiebegroting en voor de rekenkamer.
3. Indien er sprake is van privaatrechtelijke overeenkomsten ten behoeve van de raad of de rekenkamer, dan is de griffier namens de raad de functionaris aan wie het college en de burgemeester respectievelijk het aangaan en het ondertekenen van die overeenkomsten kunnen mandateren.

Artikel 5 Beheer en ondersteuning

1. Het algemeen beheer van de griffie berust bij de werkgeverscommissie.
2. Onder toezicht van de werkgeverscommissie is het dagelijks beheer en de algehele leiding van de griffie opgedragen aan de griffier.

3. De griffie maakt in ondersteunende zin gebruik van de binnen de ambtelijke organisatie bestaande faciliteiten, met name op het terrein van het personeels-, informatie- (waaronder mede communicatie moet worden verstaan), organisatie-, financieel-, juridisch -, automatiserings -, en huisvestingsbeheer en –beleid.

Artikel 6 Medezeggenschap en Lokaal Overleg

1. De griffie is een zelfstandig deel binnen de gemeentelijke organisatie. De griffier regelt als bestuurder in de zin van de Wet op de ondernemingsraden in overleg met de Werkgeverscommissie en de medewerkers van de griffie de medezeggenschap voor de griffie.
2. De werkgeverscommissie maakt ook afspraken met de portefeuillehouder P&O en gemeentesecretaris ten aanzien van het Lokaal Overleg.

Artikel 7 Slotbepalingen

1. In gevallen waarin deze verordening niet voorziet, pleegt de griffier voor zover nodig overleg met de voorzitter van de werkgeverscommissie.
2. Deze verordening kan worden aangehaald als 'Organisatieverordening van de griffie van de gemeente Kerkrade'.
3. Deze instructie treedt in werking op de dag na vaststelling, onder gelijktijdige intrekking van de 'organisatieverordening griffie Kerkrade zoals vastgesteld op 27 november 2002.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Kerkrade in zijn vergadering van 28 mei 2025.

De voorzitter, *De griffier,*

dr. T.P. Dassen-Housen. *mr. drs. D.G.M.G. Franssen.*

Instructie voor de griffier van de raad en regeling ambtelijke bijstand gemeente Kerkrade 2002

Geldend van 27-03-2002 t/m heden

Intitulé

INSTRUCTIE VOOR DE GRIFFIER VAN DE RAAD EN REGELING AMBTELIJKE BIJSTAND GEMEENTE KERKRADE 2002

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

In deze instructie wondt verstaan onder:

a. college: het college van burgemeester en wethouders;

b. griffier: de griffier zoals bedoeld in artikel 100 van de Gemeentewet;

c. secretaris: de secretaris zoals bedoeld in artikel 100 van de Gemeentewet;

d. raadscommissie: raadscommissie door de raad ingesteld met als taak de voorbereiding van de besluitvorming van de raad, als bedoeld in artikel 82 van de Gemeentewet;

e. bestuurscommissie: een door de raad ingestelde commissie waaraan door de raad bevoegdheden zijn overgedragen zoals bedoeld in artikel 83 van de Gemeentewet;

f. (advies)commissie: een door de raad ingestelde commissie zoals bedoeld in artikel 84 van de Gemeentewet;

g. onderzoekscommissie: een door de raad ingestelde commissie met als taak het instellen van een onderzoek naar het door het college of de burgemeester gevoerde bestuur, als bedoeld in artkel 155a van de Gemeentewet;

h. presidium: de voorzitter van de raad en de voorzitters van de onderscheiden raadscommissies bijeen, zoals bedoeld en omschreven in artikel 4 van het Reglement van orde voor de vergaderingen van de raad der gemeente Kerkrade 2002;

i. seniorenconvent: de voorzitter van de raad en de fractievoorzitters bijeen zoals bedoeld en omschreven in artikel5 van het Reglement van orde voor de vergaderingen van de raad der gemeente Kerkrade 2002;

j. ambtelijke bijstand: ambtelijke ondersteuning in de vorm van het verstrekken van informatie en ambtelijk advies en het verlenen van ambtelijke bijstand zoals nader aangegeven in hoofdstuk 3 van dit reglement;

k. informatie: gegevens neergelegd in schriftelijke stukken en ander materiaal dat gegevens bevat;

l. advies: het kenbaar maken van een deskundig oordeel;

m. bijstand: het verzamelen en verwerken van informatie en het verlenen van ondersteuning;

n. R.v.O. voor de raad: Reglement van Orde voor de vergaderingen van de raad der gemeente Kerkrade 2002, vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 27 maart 2002

o. R.V.O. voor de raadscommissies: Reglement van Orde voor de vergaderingen van de raadscommissies ter voorbereiding van de vergaderingen van de raad der gemeente Kerkrade 2002, vastgesteld bij raadsbesluit

Hoofdstuk 2 De griffier

Artikel 2 De griffier en de gemeenteraad

1. De griffier draagt zorg voor een doelmatige ondersteuning van de leden van de raad.

2. Hij draagt er desgevraagd of eigener beweging zorg voor dat de leden van de raad informatie wordt verstrekt omtrent onder het gemeentebestuur berustende documenten, waarvan burgemeester en wethouders of de burgemeester kennis hebben genomen en voor zover de raadsleden en/of de in de raad vertegenwoordigde groeperingen daarover de beschikking behoeven.

3. De informatie wordt mondeling, door inzage of in de vorm van een uittreksel of kopie verstrekt, waarbij zoveel als redelijkerwijs mogelijk is, met de wens van de leden van de raad rekening wordt gehouden.

4. Het bepaalde in het R.v.O. voor de raad en hoofdstuk 3 van dit reglement zijn op de leden 1 en 2 van overeenkomstige toepassing.

Artikel 3 De griffier en de raadsvergadering

1. Onverminderd de verantwoordelijkheden van de burgemeester, staat de griffier de voorzitter van de raad ter zijde bij zijn zorg voor een goede voorbereiding en een goed verloop van de vergaderingen van de raad.

2. De griffier draagt zorg voor een tijdige en adequate voorbereiding van een ontwerp-raadsagenda ten behoeve van het presidium en stelt in dat kader levens voor of de aanwezigheid van een wethouder, de secretaris en/of ambtelijk ondersteuners van het gemeentebestuur wenselijk wordt geacht tijdens betreffende raadsvergadering.

3. Nadat het presidium de raadsagenda voorlopig heeft vastgesteld en tevens heeft aangegeven of de aanwezigheid van een of meerdere personen zoals hiervoor onder 2 genoemd, wenselijk wordt geacht, draagt de griffier zorg voor de tijdige verzending van de raadsagenda met bijbehorende bescheiden zoals nader aangegeven in het R.v.O. voor de raad.

Artikel 4 De griffier en de voorzitter van de raad

1. De griffier staat de voorzitter van de raad ter zijde in al hetgeen het R.v.O. voor de raad beoogt, tenzij bij afzonderlijke verordening of besluit anders is geregeld.

2. De griffier en de secretaris bevorderen samen met de burgemeester een goede afstemming tussen de bestuursorganen enerzijds en het ambtelijk apparaat anderzijds.

3. Voorts zijn de griffier en de secretaris de burgemeester behulpzaam bij de bevordering van een goede samenwerking en afstemming terzake het functioneren van de bestuursorganen.

Artikel 5 De griffier en raadscommissies ex artikel 82 Gemeentewet

Onverminderd het bepaalde in het R.v.O. voor de raadscommissies is het bepaalde in deze instructie, voor zover het betreft de door de griffier te verlenen ambtelijke bijstand, zoals nader omschreven in hoofdstuk 3 van dit reglement, van toepassing, met dien verstande dat het ambtelijke bijstand betreft aan de leden van de raad, tenzij anders bepaald.

Artikel 6 De griffier en ondersteuning van de in de raad vertegenwoordigde fracties, overige commissies, het presidium en het seniorenconvent

Onverminderd het bepaalde in het R.v.O. voor de raadscommissies draagt de griffier zorg voor een adequate verlening van ambtelijke bijstand aan raadsleden, aan in de raad vertegenwoordigde fracties, overige

commissies zoals bedoeld in artikel 1, onder e tot en met g, het presidium en aan het seniorenconvent, uitsluitend in relatie tot hun functioneren in en binnen de bestuursorganen.

Artikel 7 Inlichtingen en Informatie

Onverminderd het bepaalde in artikel 13, heeft de griffier het recht bij alle aan burgemeester en wethouders ondergeschikte ambtenaren, zowel individueel als per organisatorische eenheid, de inlichtingen in te winnen die voor een goede vervulling van zijn taak nodig zijn.

Artikel 8 Afwezigheid en vervanging griffier

1. Voor een afwezigheid van langer dan 30 dagen doet de griffier kennisgeving aan de voorzitter van de raad.

2. Onverminderd het bepaalde in artikel 3 van het R.v.O. voor de raad, draagt de griffier er zorg voor dat tijdens verlof of afwezigheid om andere redenen zijn vervanging adequaat is geregeld.

Hoofdstuk 3 De griffier en ambtelijk advies en informatie en ambtelijke bijstand

Artikel 9 Reikwijdte

1. De griffier draagt zorg voor de verstrekking van informatie, verlening van ambtelijk advies en ambtelijke bijstand aan de raad, aan leden van de raad, aan leden van raadscommissies dan wel aan de in de raad vertegenwoordigde groeperingen.

2. De in het eerste lid bedoelde ondersteuning wordt verleend voorzover de informatie, het advies en de bijstand worden gevraagd binnen het kader van het functioneren in en binnen een bestuursorgaan van hen die het verzoek om ondersteuning doen.

3. Voor zover er bij een raadslid en/of een in de raad vertegenwoordigde groepering, behoefte bestaat aan andere hulp dan die welke valt onder de definitie van de begrippen 'informatie', advies en 'bijstand' en verder reikt dan de ondersteuning zoals in dit hoofdstuk nader aangegeven, moet deze via het presidium worden gevraagd.

4. Voor de toepassing van dit hoofdstuk wordt met een raadslid gelijkgesteld een commissielid niet-raadslid, zoals bedoeld in artikel 2, vierde en vijfde lid van het R.v.O. voor de raadscommissies, evenwel met uitzondering van een verzoek om bijstand zoals nader aangegeven in artikel 11 van dit reglement.

Artikel 10 Informatie

Een raadslid en/of een in de raad vertegenwoordigde groepering dat informatie wenst kan zich daarvoor rechtstreeks wenden tot de griffier, de commissiesecretaris of andere door de griffier aan te wijzen griffieambtenaren.

Artikel 11 Ambtelijk advies en bijstand

1. De griffier draagt er zorg voor dat de leden van de raad en/of de in de raad vertegenwoordigde groeperingen bijstand verkrijgen bij het formuleren van: a. moties, amendementen en initiatiefvoorstellen - anders dan de onder b en c vermelde -, het voorbereiden van interpellaties, het indienen van schriftelijke vragen en een mogelijke toelichting daarop en overige in het reglement van orde voor de gemeenteraad voorziene, initiatieven van de leden van de raad; b. voorstellen voor een verordening of een ander voorstel ter behandeling in de raad, bedoeld in artikel 14a van de Gemeentewet; c. een voorstel tot wijziging van een voor de vergadering van de raad geagendeerde ontwerp- erordening of ontwerp-beslissing, zoals bedoeld in artikel 147b van de Gemeentewet.

2. Onverminderd het bepaalde in artikel 12, worden ambtelijk advies en bijstand verstrekt tenzij naar oordeel van de griffier, het presidium gehoord:

a. het raadslid dan wel de in de raad vertegenwoordigde groepering niet aannemelijk heeft gemaakt dat het advies of de bijstand betrekking heeft op de werkzaamheden van de raad en/of commissie, of

b. de taakuitoefening van de betreffende functionarissen door de aan het advies of de bijstand verbonden werkzaamheden aanmerkelijk zou worden belemmerd en het advies en de bijstand niet op aanvaardbare wijze kan worden beperkt, of

c. voldoening aan het verzoek om andere, zeer dringende redenen in strijd moet worden geacht met een goede bestuursvoering.

3. Bij het vragen van ambtelijke bijstand mag degene die deze hulp daadwerkelijk verleent, niet tot geheimhouding werd en verplicht.

Artikel 12 Verleende ondersteuning

1. Wanneer een raadslid en/of een in de raad vertegenwoordigde groepering verzoekt om ambtelijke ondersteuning in welke vorm dan ook, en deze niet of niet geheel tevreden is over de verstrekte informatie en/of het ambtelijk advies of de verleende bijstand, kan hij, indien het betreft de door de griffier verleende ondersteuning, de zaak voorleggen aan het presidium.

2. Indien het betreft informatie, advies of bijstand, verleend door een ander dan de griffier, kan het raadslid en/of de in de raad vertegenwoordigde groepering zich wenden tot de griffier, die de zaak vervolgens met die ander bespreekt. Mocht dit overleg voor verzoeker geen bevredigend resultaat hebben dan legt de griffier de zaak voor aan het presidium.

3. De griffier informeert gelijktijdig de secretaris alsook het college en/of de burgemeester indien deze als bestuursorgaan betrokken zijn bij het onderwerp van het in het eerste en tweede lid bedoeld verzoek.

Artikel 13 Ondersteuning secretaris

1. Indien en voor zover de in het licht van de in de artikelen 10 en11 door de griffier te verlenen ondersteuning, niet door de griffier kan worden verleend;

   - binnen de door de indiener gestelde tijdslimiet en/of

   - vanwege het te specialistisch karakter van het in te dienen voorstel c.q. ontwerp en/of

   - indien het niet onder de griffie berustende documenten betreft en/of - om andere dringende redenen,

   verzoekt de griffier de secretaris de benodigde ambtelijke ondersteuning te verlenen.

2. Voorzover het ondersteuning betreft ten aanzien van een op basis van het vorige lid te formuleren voorstel c.q. ontwerp, komt dit tot stand onder verantwoordelijkheid van de griffier.

Artikel 14 Weigering

Indien de griffier van mening is, dat zich een geval voordoet waarin geen ambtelijk advies of bijstand behoort te worden verleend, legt hij het verzoek voor aan het presidium. Hij Informeert gelijktijdig de secretaris alsook het college en/of de burgemeester indien deze als bestuursorgaan betrokken zijn bij het onderwerp van het verzoek. Het presidium beslist zo spoedig mogelijk en stelt de aanvrager van een afwijzing van het verzoek schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte.

Hoofdstuk 4 Slot- en overgangsbepalingen

Artikel 15 Slotbepalingen

1. In alle gevallen waarin deze instructie niet voorziet, pleegt de griffier voor zoveel nodig overleg met de voorzitter van de raad.

2. Deze instructie treedt in werking onmiddellijk na vaststelling door de raad.

Ondertekening

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade, tijdens zijn openbare vergadering d.d. 27 maart 2002.
De voorzitter van de raad, De secretaris,
JJM Som mr. C.M. Kuikman

Ziet u een fout in deze regeling?

Bent u van mening dat de inhoud niet juist is? Neem dan contact op met de organisatie die de regelgeving heeft gepubliceerd. Deze organisatie is namelijk zelf verantwoordelijk voor de inhoud van de regelgeving. De naam van de organisatie ziet u bovenaan de regelgeving. De contactgegevens van de organisatie kunt u hier opzoeken: organisaties.overheid.nl.

Werkt de website of een link niet goed? Stuur dan een e-mail naar regelgeving@overheid.nl

Vergelijking modelinstructie griffier Vereniging voor Raadsleden (2023) en VNG (2025)

Artikelsgewijze vergelijking:

Artikel Model VvR	Relevante artikel Model VNG	Verschil/opmerking
Artikel 1 - Begripsbepalingen In deze instructie wordt verstaan onder: a. griffier: de functionaris bedoeld in artikel 107 of 107d Gemeentewet; b. griffie: het gedeelte van de gemeentelijke organisatie dat valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad, bestaande uit de griffier en de onder zijn verantwoordelijkheid functionerende medewerkers; c. werkgeverscommissie: een door de raad op grond van artikel 83 Gemeentewet ingestelde commissie waaraan de werkgeversfunctie voor de griffie(r) is gedelegeerd; *Nadere duiding mogelijk andere bestaande gremia:* *d. presidium: ingestelde commissie ingevolge artikel ….. Reglement van Orde met de taak ……;* *e. fractievoorzittersoverleg: ingestelde commissie ingevolge artikel ….. RvO met de taak ……;* *agendacommissie: ingestelde commissie ingevolge artikel ….. RvO met de taak*	**Artikel 1. Definities** Deze instructie verstaat onder: - college: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente [naam gemeente]; - griffier: de functionaris bedoeld in artikel 107 of 107d Gemeentewet; - griffie: het gedeelte van de gemeentelijke organisatie dat valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad, bestaande uit de griffier en de onder verantwoordelijkheid van de griffier functionerende medewerkers; - [presidium OF fractievoorzittersoverleg OF seniorenconvent]: orgaan ingesteld ingevolge artikel [artikelnummer Reglement van Orde van de gemeente]; - werkgeverscommissie: een door de gemeenteraad op grond van artikel 83, eerste lid, van de Gemeentewet ingestelde commissie waaraan de werkgeversfunctie voor de griffier [en de op de griffie werkzame medewerkers] is gedelegeerd.	Definities komen overeen, VNG heeft een -of bepaling gemaakt van presidium/ seniorenconvent/ fractievoorzittersoverleg.
Algemene taken		
2.1 De griffier verleent gevraagd en ongevraagd advies en ondersteuning aan de gemeenteraad, de door de gemeenteraad ingestelde commissies, werkgroepen en de individuele leden.	2.1 De griffier draagt zorg voor een goede en doelmatige ondersteuning van de gemeenteraad en de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen. 2.2 De griffier geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de gemeenteraad, de voorzitter van de gemeenteraad, de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen en de individuele leden. 4.1 De griffier is aanwezig bij de vergaderingen van het [presidium OF fractievoorzittersoverleg OF seniorenconvent] en is verantwoordelijk voor een goede en tijdige verslaglegging daarvan. 4.2 Indien het [presidium OF fractievoorzittersoverleg OF seniorenconvent] aanvullende ondersteuning of advisering	VNG voegt de voorzitter toe aan deze bepaling. De VvR heeft de advisering en ondersteuning van de voorzitter als aparte taak opgenomen in 5.6 waarbij die ook gericht is op andere voorzitters dan die van de raad.

	behoeft, zorgt de griffier ervoor dat deze gegeven wordt.	
2.2 De griffier is ten aanzien van de gemeenteraad verantwoordelijk voor het ontwikkelen, innoveren en bewaken van beleid, procedures en processen ten behoeve van democratische besluitvorming.		Niet opgenomen door VNG, enkel in toelichting art. 2.2 het volgende: "In dat kader doet de griffier bijvoorbeeld voorstellen voor het verbeteren en vernieuwen van de vergaderwijze, de procedures, de invoering van werkprocessen en de beleids- en beheersinstrumenten.
2.3 De griffier ondersteunt de rekenkamer, onderzoekscommissies of de raad bij andere onderzoeken.		Niet als aparte taak opgenomen door VNG.
2.4 De griffier ondersteunt en initieert democratische verbetering en/of vernieuwing.	9.5 De griffier bewaakt de eenheid in de uitoefening van de taken van de griffie en zorgt voor innovatie van de dienstverlening door de griffie.	De VNG kan als beperkter worden gelezen, het gaat om de dienstverlening van de griffie. De VvR trekt dit breder naar democratische verbetering/vernieuwing en ziet daarmee ook toe op bijvoorbeeld het besluitvormingsproces en positionering van de raad.
2.5 De griffier verleent de logistieke, procedurele en procesmatige voorbereiding en nazorg van vergaderingen van de gemeenteraad en raadscommissies.	3.4 De griffier draagt zorg voor de voorbereiding van de vergaderingen van de gemeenteraad [en de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen], het goede verloop van de procedures die voor het proces van besluitvorming noodzakelijk zijn en de afhandeling van de vergaderingen.	Gelijk.
2.6 De griffier bevordert de verhoudingen tussen de raad, het college, de ambtelijke organisatie en inwoners van de gemeente.	7d, De griffier ondersteunt de gemeenteraad en de voorzitter van de gemeenteraad in het bevorderen van: a. het samenspel tussen alle actoren in het bestuurlijke besluitvormingsproces; d. de scheiding van rollen en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen bij het besluitvormingsproces en het aanspreken van betrokkenen hierop.	VvR stelt dat deze taak de verantwoordelijkheid van de griffier is, en vraagt daarmee een pro-actieve griffier. VNG stelt dat deze taak in beginsel voor de gemeenteraad en voorzitter is, en dat de griffier daarbij ondersteuning biedt. De ambtelijke organisatie is niet betrokken, en inwoners worden pas benoemd in de toelichting van 7a.
2.7 De griffier is verantwoordelijk voor de toegankelijkheid van de mogelijkheden tot inspraak en participatie bij de gemeenteraad.		Komt niet voor bij VNG.
2.8 De griffier is de vertrouwenspersoon voor de raads- en commissieleden.	5.2 De griffier treedt vanuit een vertrouwensfunctie op als klankbord voor de leden van de gemeenteraad en de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen	De VvR kent de rol expliciet toe aan de griffier.

Agendering		
3.1 De griffier adviseert (*gremium raad dat hierover gaat)* bij het opstellen van de agenda van de commissies, raadsvergaderingen en andere bijeenkomsten.		VNG kent geen adviserende rol aan de griffier toe voor het gremium dat over de agenda gaat (Presidium in Kerkrade).
3.2 De griffier ondersteunt en adviseert *(gremium raad dat hierover gaat)* ten aanzien van de (strategische) raadsplanning.		VNG benoemt advies over strategische raadsplanning in toelichting 3.4.
Belangenbehartiger vd raad		
4.1 De griffier voert periodiek afstemmingsoverleg met de burgemeester en de gemeentesecretaris.	8.1 De griffier overlegt in verband met diens taken periodiek met de burgemeester en gemeentesecretaris.	Gelijk.
4.2 De griffier en de gemeentesecretaris voeren periodiek overleg over de raadsplanning, de kwaliteit van het bestuurlijk besluitvormingsproces, het afhandelen van verzoeken om ambtelijke bijstand en het nakomen van afspraken tussen gemeenteraad en college.	8.1 De griffier overlegt in verband met diens taken periodiek met de burgemeester en gemeentesecretaris.	Toelichting art. 8.1 VNG geeft aan dat het doel van het periodiek overleg is om afspraken te maken over bestuurlijke besluitvorming en de voorbereiding daarvan. VvR is uitgebreider.
4.3 De griffier voert periodiek overleg met de gemeentelijke accountant over onder andere de controle op de jaarrekening.	8.2 In aanvulling op het eerste lid overlegt de griffier in elk geval ook periodiek met de burgemeester en de gemeentesecretaris afzonderlijk, de gemeentelijke accountant en de rekenkamer.	Toelichting art. 8.2 VNG stelt het volgende: “Met de gemeentelijke accountant vindt overleg plaats over de controle op de jaarrekening…”
4.4 De griffier voert periodiek overleg met de rekenkamer.	8.2 In aanvulling op het eerste lid overlegt de griffier in elk geval ook periodiek met de burgemeester en de gemeentesecretaris afzonderlijk, de gemeentelijke accountant en de rekenkamer.	Toelichting art. 8.2 VNG: “….en met de rekenkamer over de lopende en geplande onderzoeken en de wensen van de gemeenteraad ten aanzien van de te onderzoeken onderwerpen.” VNG heeft het doel van dit overleg uitgelegd in de toelichting.
4.5 De griffier voert periodiek overleg met de raadsvoorzitter en/of de plaatsvervangend raadsvoorzitter en voor zover nodig met *(gremium raad dat hierover gaat)* over het bestuurlijk besluitvormingsproces en over de huishouding van de raad.		Niet opgenomen door VNG
4.6 De griffier vertegenwoordigt de gemeenteraad in in- en externe overlegsituaties.		Niet opgenomen als taak door VNG.
4.7 De griffier zet zich in om de toezichthoudende rol van de gemeenteraad richting		Niet opgenomen als taak door VNG.

gemeenschappelijke regelingen te versterken.		
Bestuurlijke besluitvorming		
5.1 De griffier stimuleert de ontwikkeling van vaardigheden van gemeenteraadsleden ten behoeve van een efficiënte, effectieve en kwalitatieve besluitvorming.	5.1 De griffier stimuleert de ontwikkeling van vaardigheden van de leden van de gemeenteraad en de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen	VvR legt een relatie naar het doel van het ontwikkelen van vaardigheden, namelijk efficiënte, effectieve en kwalitatieve besluitvorming.
5.2 De griffier bewaakt de scheiding van rollen en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen bij het besluitvormingsproces, spreekt betrokkenen hierop aan en draagt bij aan een uitgebalanceerde positiebepaling van de gemeenteraad.	7d De griffier ondersteunt de gemeenteraad en de voorzitter van de gemeenteraad in het bevorderen van: de scheiding van rollen en verantwoordelijkheden van alle betrokkenen bij het besluitvormingsproces en het aanspreken van betrokkenen hierop.	VvR geeft de griffier een actieve rol.
5.3 De griffier bewaakt de tijdigheid van de informatieverstrekking door het college.	3.4 “De griffier draagt zorg voor de voorbereiding van de vergaderingen van de gemeenteraad [en de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen], ….”	Er valt te beargumenteren dat tijdige informatieverstrekking valt onder “zorg dragen voor de voorbereiding.” VvR geeft de griffier een actieve rol om dit voor de raad te bewaken.
5.4 De griffier toetst de aangeboden voorstellen en besluiten voor de gemeenteraad op alle noodzakelijke elementen, zoals: a. het voldoen aan wet- en regelgeving; b. door de raad vastgestelde spelregels; c. eerder genomen besluiten; d. en de door*(gremium raad dat hierover gaat)* vastgestelde formats.	3.2 De griffier adviseert de gemeenteraad, de voorzitter van de gemeenteraad [en de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen] over de vraag of de aangeleverde voorstellen en besluiten rijp zijn voor besluitvorming en over de wijze van behandeling.	VvR heeft criteria opgenomen. Deze benoemt het VNG niet in de instructie. Wel zijn punten a en b VvR direct overgenomen in de VNG-instructie.
5.5 De griffier bewaakt de uitvoering van raadsbesluiten en de afdoening van moties, amendementen, initiatiefvoorstellen en het nakomen van afspraken en toezeggingen door het college.	(3.4 De griffier draagt zorg voor “…” de afhandeling van de vergaderingen.)	Niet benoemd in instructie VNG. Slechts in toelichting 3.4 VNG. De VvR kiest ook hier weer voor een actieve taak voor de griffier.
5.6 De griffier ondersteunt de raadsvoorzitter en de sessievoorzitters bij de voorbereiding en het verloop van bijeenkomsten en vergaderingen.	3.1 De griffier adviseert de voorzitter van de gemeenteraad [en de voorzitters van de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen] over een goede voorbereiding en een goed verloop van de vergaderingen.	Gelijke strekking.
5.7 De griffier regelt de (digitale) verslaglegging van vergaderingen van gemeenteraad, commissies (sessies), *(gremium raad dat hierover gaat)* en andere door de raad ingestelde werkgroepen of commissies.	3.3 De griffier is aanwezig bij de vergaderingen van de gemeenteraad [en de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen] en is verantwoordelijk voor een goede en tijdige verslaglegging daarvan.	Gelijke strekking.

5.8 De griffier is aanwezig bij de vergaderingen van de gemeenteraad en vergaderingen van (gremium raad dat over de agenda gaat)	3.3 De griffier is aanwezig bij de vergaderingen van de gemeenteraad [en de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen] en is verantwoordelijk voor een goede en tijdige verslaglegging daarvan.	Gelijke strekking.
5.9 De griffier ondertekent alle raadsbesluiten en alle overige stukken die van de raad uitgaan.		Niet expliciet benoemd door VNG, wel een wettelijk voorschrift opgenomen in art. 32a Gemw.
Hoeder vd lokale democratie		
6.1 De griffier draagt actief bij aan: a. de lokale democratie zodat deze zo goed mogelijk functioneert met in acht neming van geldende regels; b. het samenspel tussen raad en de inwoners van de gemeente; c. (de bewustwording van) de integriteit en veiligheid van de leden van de raad en medewerkers van de griffie;	7 De griffier ondersteunt de gemeenteraad en de voorzitter van de gemeenteraad in het bevorderen van: a. het samenspel tussen alle actoren in het bestuurlijke besluitvormingsproces; b. integer politiek bestuur en de integriteit en veiligheid van de leden van de gemeenteraad en de medewerkers van de griffie; [c. het borgen van de democratische waarden;	VNG benoemt slechts in toelichting dat het samenspel tussen de raad en burgers onder 7a valt. Te beargumenteren valt dat 7c aansluit op “met in acht neming van geldende regels” in 6.1 a VvR.
6.2 De griffier adviseert in het toepassen van digitale democratische mogelijkheden en over de directe invloed van inwoners op de lokale politiek.		Niet opgenomen door VNG, VNG ziet alleen toe op inspreekrecht en participatieprocessen.
Leidinggevend management		
7.1 De griffier geeft hiërarchisch leiding aan medewerkers van de griffie en de ambtelijke organisatie die verantwoordelijk zijn voor ondersteuning van de raad en/of de uitvoering van verzoeken om ambtelijke bijstand.	9.1 De griffier geeft hiërarchisch leiding aan de medewerkers van de griffie en functioneel leiding aan degenen van de ambtelijke organisatie die verantwoordelijk zijn voor ondersteuning van de gemeenteraad of de uitvoering van verzoeken om ambtelijke bijstand.	Gelijke strekking waarbij VNG ter verduidelijking de term functioneel toegevoegd om de verhouding t.o.v. de reguliere leidinggevende te duiden.
7.2 De griffier voert het personeelsbeleid uit ten aanzien van de medewerkers van de griffie.	9.2 De griffier voert het personeelsbeleid ten aanzien van de medewerkers van de griffie uit en stemt hierover regelmatig af met de werkgeverscommissie.	VNG koppelt het direct aan de werkgeverscommissie, de VvR doet dat apart.
7.3 De griffier is verantwoordelijk voor bevordering van de integriteit van de griffie en bevordert respectvol handelen en daarmee een gezond werkklimaat op de griffie.	7b De griffier ondersteunt de gemeenteraad en de voorzitter van de gemeenteraad in het bevorderen van: integer politiek bestuur en de integriteit en veiligheid van de leden van de gemeenteraad en de medewerkers van de griffie;	VvR richt zich met artikel 7 specifiek op leidinggeven. De integriteit van het bestuur is apart geregeld.
7.4 De griffier is verantwoordelijk voor het bedrijfsmatig functioneren van de griffie en pleegt voor een goede gezamenlijke bedrijfsvoering	9.3 De griffier is verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering binnen de griffie en de gemeenteraad en overlegt hierover regelmatig met de gemeentesecretaris.	Gelijke strekking.

van de gemeente periodiek overleg met de gemeentesecretaris.		
7.5 De griffier bevordert de bedrijfsvoering van de griffie en bevordert de duale bedrijfsvoering binnen de gemeente. Hij of zij ontvangt ambtelijke bijstand van faciliterende afdelingen zoals HR, ICT, financiën en facilitair en stelt hier indien nodig SLA's (service level agreements) voor op. Hij of zij pleegt hierover overleg met de gemeentesecretaris.	9.1 De griffier geeft hiërarchisch leiding aan de medewerkers van de griffie en functioneel leiding aan degenen van de ambtelijke organisatie die verantwoordelijk zijn voor ondersteuning van de gemeenteraad of de uitvoering van verzoeken om ambtelijke bijstand.	Gelijke strekking al is het in het model VvR weer uitgesplitst
7.6 De griffier geeft hiërarchisch leiding aan op de griffie gedetacheerde personen die ten behoeve van de raad werkzaamheden uitvoeren en is opdrachtgever van inhuur via externe bureaus.		Niet door VNG opgenomen.
7.7 De griffier stelt een griffiejaarplan en -verslag op en rapporteert middels het griffiejaarverslag aan de werkgeverscommissie en raad over de (uitvoering van) activiteiten van de griffie.	9.4 De griffier is verantwoordelijk voor de planning van werkzaamheden op de griffie en de periodieke rapportage van de activiteiten.	Bepaling heeft dezelfde strekking, echter benoemt VvR een griffiejaarplan. Waar VvR 'jaarverslag' gebruikt, maakt VNG gebruik van 'periodieke rapportage van de activiteiten.'
7.8 De griffier beheert de budgetten van de raad en de griffie, bevordert een gezonde financiële huishouding.	6.1 De griffier bewaakt de budgetten van de gemeenteraad, signaleert budgetoverschrijdingen en verzorgt rapportages hierover.	VNG voegt het signaleren van budgetoverschrijding en het verzorgen van rapportages hieraan toe.
7.9 De griffier heeft regelmatig overleg met de voorzitter van de werkgeverscommissie.	9.2 De griffier voert het personeelsbeleid ten aanzien van de medewerkers van de griffie uit en stemt hierover regelmatig af met de werkgeverscommissie.	VvR gaat uit van regelmatig contact tussen griffier en voorzitter, een stap hoger is met de werkgeverscommissie.
Communicatie en voorlichting		
8.1 De griffier adviseert de raad over de invulling en uitvoering van de raadscommunicatie.	10.1 De griffier adviseert de gemeenteraad over de invulling en uitvoering van de communicatie door gemeenteraad.	Gelijke strekking
8.2 De griffier is verantwoordelijk voor de publicatie en ter inzagelegging van de agenda's, de raadsvoorstellen en de verslagen van de gemeenteraad en raadscommissies.	10.2 De griffier is verantwoordelijk voor de publicatie en ter inzagelegging van de agenda's, de voorstellen en de verslagen van de gemeenteraad en de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen.	Gelijke strekking
8.3 De griffier geeft voorlichting aan burgers over de lokale politiek in algemene zin, het spreekrecht en	10.3 De griffier geeft voorlichting aan inwoners over de lokale politiek in algemene zin, het spreekrecht en participatieprocessen en kan	Gelijke strekking behoudens dat VNG de toevoeging heeft dat de griffier namens de raad het woord kan voeren.

participatieprocessen bij de raad in het bijzonder.	daarover ook namens de gemeenteraad het woord voeren.	
Slotbepalingen		
9.1 In alle gevallen waarin deze instructie niet voorziet, pleegt de griffier voor zover nodig overleg met de voorzitter van de werkgevercommissie en/of de vicevoorzitter van de raad.	12.1 In gevallen waarin deze instructie niet voorziet, voorziet de griffier, voor zover nodig in overleg met [de voorzitter van de gemeenteraad, voorzitter van de werkgeverscommissie OF de vicevoorzitter van de gemeenteraad]	VvR gaat uit van de positie van de gemeenteraad en benoemt daarom de voorzitter van de raad niet.
9.2 Deze instructie kan worden aangehaald als 'instructie voor de griffier' van de gemeente (*plaats gemeente)*.	12.4 Deze instructie wordt aangehaald als: Instructie voor de griffier [naam gemeente en eventueel jaartal].	Gelijke strekking
9.3 Deze instructie treedt in werking op de dag na vaststelling, onder gelijktijdige intrekking van de 'griffier instructie' zoals vastgesteld op *(datum)*.	12.2. De [citeertitel oude instructie] vervalt. 12.3. Deze instructie treedt in werking op [datum].	Gelijke strekking

Artikelen VNG, niet gekoppeld aan VvR artikel:

Artikel VNG	Evt. opmerking
3.5 De griffier is er verantwoordelijk voor dat de griffiers van de door de gemeenteraad ingestelde commissies en werkgroepen de taken uit dit artikel voor de commissies en werkgroepen uitvoeren.	Heeft geen concreet artikel in VvR, lijkt wel op een verlengde van 7.1 VvR.
5.3 De griffier adviseert de leden van de gemeenteraad over de geschikte vorm van inhoudelijke ondersteuning.	VvR heeft geen bepaling die specifiek toeziet op het adviseren over de geschikte vorm van inhoudelijke ondersteuning.
6.2 De griffier is namens de gemeenteraad verantwoordelijk voor het contractbeheer met in- en externe partijen.	VvR heeft dit niet apart opgenomen, wel de rol van de griffier in in- en externe overleggen en de rol t.a.v. de bedrijfsvoering.
9.6 De griffiers van de door de gemeenteraad ingestelde commissies handelen overeenkomstig de aanwijzingen van de griffier.	Behoort ook tot de reguliere verhouding tussen griffier en het griffiepersoneel.
11.1 Indien de griffier [meer dan [aantal (bijvoorbeeld vier of acht)] weken] verhinderd is diens ambt te vervullen, doet de griffier daarvan tijdig mededeling aan de [gemeenteraad OF werkgeverscommissie]	Zowel 11.1 als 11.2 zien toe op de plaatsvervanger van de griffier. VvR heeft dit niet.
11.2 Bij verhindering of afwezigheid wordt de griffier in de raadsvergadering vervangen door een of meer daartoe door de gemeenteraad aangewezen plaatsvervangers.	^^

Overheid.nl
Lokale wet- en regelgeving

Organisatieverordening raadsgriffie der gemeente Kerkrade 2002

Geldend van 27-03-2002 t/m heden

Intitulé

ORGANISATIEVERORDENING RAADSGRIFFIE DER GEMEENTE KERKRADE 2002

Artikel 1 Begripsomschrijvingen

In deze verordening wordt verstaan onder:

a. R.v.O. voor de raad: Reglement van Orde voor de vergaderingen van de raad der gemeente Kerkrade 2002, vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 27 maart 2002;

b. R.v.O. voor de raadscommissies: Reglement van Orde voor de vergaderingen van de raadscommissies ter voorbereiding van de vergadering van de raad der gemeente Kerkrade 2002, vastgesteld bij raadsbesluit d.d. 27 maart 2002;

c. college: het college van burgemeester en wethouders.

Artikel 2 Raadsgriffie

1. De raad van de gemeente Kerkrade stelt een raadsgriffie in.

2. De in het eerste lid bedoelde raadsgriffie heeft tot taak de raad, de op grond van de Gemeentewet ingestelde en in te stellen commissies te ondersteunen, zoals nader omschreven in de R.v.O. voor de raad, de R.V.O. voor de raadscommissies en de 'Instructie voor d e griffier van de raad en regeling ambtelijke bijstand Kerkrade 2002'.

Artikel 3 Algemeen beheer

1. Het algemeen beheer van raadsgriffie berust bij de raad.

2. De griffier, diens plaatsvervanger en alle bij de raadsgriffie aangestelde ambtenaren worden benoemd, geschorst en ontslagen door de raad.

Artikel 4 Dagelijks beheer en dagelijkse leiding

1. Het dagelijks beheer en de dagelijkse leiding van de raadsgriffie berust bij de griffier.

2. Met uitzondering van het bepaalde in het tweede lid van artikel 3, worden de overige aan de raad toekomende bevoegdheden betreffende de rechtspositionele aangelegenheden ten aanzien van de griffier en ten aanzien van de op de griffie werkzame ambtenaren in naam en onder verantwoordelijkheid van de raad uitgevoerd door de griffier, te bepalen aan de hand van de ‘nominatieve lijst mandaat- en volmachtregeling B&W Kerkrade 2001’ en aan de hand van de toekomstige wijzigingen op die lijst. Daar waar in die lijst melding wordt gemaakt van directeur of van een andere term waarmee een leidinggevende wordt bedoeld, dient griffier gelezen te worden en daar waar melding wordt gemaakt van het college, dient burgemeester gelezen te worden.

Artikel 5 Slotbepalingen

Deze verordening treedt in werking onmiddellijk na vaststelling ervan door de raad.

Ondertekening

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade, in zijn openbare vergadering van 27 november 2002.
De voorzitter van de raad, De griffier/loco-secretaris
J.J.M. Som mr. drs. H.J.W. van Dongen

Ziet u een fout in deze regeling?

Bent u van mening dat de inhoud niet juist is? Neem dan contact op met de organisatie die de regelgeving heeft gepubliceerd. Deze organisatie is namelijk zelf verantwoordelijk voor de inhoud van de regelgeving. De naam van de organisatie ziet u bovenaan de regelgeving. De contactgegevens van de organisatie kunt u hier opzoeken: organisaties.overheid.nl.

Werkt de website of een link niet goed? Stuur dan een e-mail naar regelgeving@overheid.nl

Gemeente Kerkrade

ARCHIEF

Agendapunt nr.: 5.2

Registratienummer: 25it00544

Sector: Burger	**Kerkrade,** 10 april 2025

Aanbiedingsbrief

aan de raad.

Nr.: : 25it00544

Hierbij bieden wij u ter overweging en beslissing een ontwerpbesluit, nr. 25Rb032, inzake het Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 "Gezondheid nu, voor later!' aan.

In de nota van toelichting, nr. 25Tl029, die het ontwerpbesluit vergezelt, zijn de overwegingen en nadere gronden aangegeven waarop het ontwerpbesluit berust.

Het college,

dr. T.P. Dassen-Housen

De secretaris,

R.M.J.S. Stijns

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

Conform ontwerpbesluit is besloten in de raadsvergadering d.d. 20-5-2025

Ontwerpbesluit

Nr.: 25Rb032

De raad van de gemeente Kerkrade;

overwegende,

- dat rijksoverheid en gemeenten vanuit de Wet publieke gezondheid (Wpg) een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben op het gebied van publieke gezondheid;
- dat gemeenten volgens deze wet geacht worden periodiek gemeentelijk gezondheidsbeleid te ontwikkelen;
- dat de Zuid-Limburgse gemeenten, evenals de vorige beleidsperioden, hierin samen optrekken en een gezamenlijk regionaal gezondheidsbeleid opstellen;
- dat we met dit herijkte regionale gezondheidsbeleid beschikken over een richtinggevend document voor het gezondheidsbeleid vanuit een integrale visie op gezondheid.

kennis genomen hebbende van,

- de nota van toelichting, nr. 25Tl029, behorende bij dit besluit;
- de beraadslagingen in de commissie Burgers en Samenleving d.d. 13 mei 2025

gelet op,

- **programma:** Volksgezondheid en milieu
- **gemeentelijk/regionaal beleidskader:** Gezondheidsnota 2020-2023 'Zuid springt eruit', het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Integraal Zorg Akkoord (IZA), het Regioplan Zuid-Limburg 2023, Programma Trendbreuk, de gemeenschappelijke regeling GGD Zuid-Limburg, het meerjarenperspectief en de begroting van de GGD en het gedachtegoed "Vie leven in beweging" van de gemeente Kerkrade.
- **wetsartikel:** Artikel 13 uit de Wet publieke gezondheid

besluit:

In te stemmen met het definitieve concept Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 'Gezondheid nu, voor later!'

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering d.d. 28 mei 2025.

De voorzitter van de raad,

dr. T.P. Dassen-Housen.

De griffier,

mr. drs. D.G.M.G. Franssen.

Gemeente Kerkrade

Nota van toelichting

Nummer.: 25Tl029	**Kerkrade, 10 april 2025**

Behorend bij ontwerpbesluit nummer:
25Rb032

Onderwerp
Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 'Gezondheid nu, voor later!'

Beslispunten
Instemmen met het definitieve concept Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 ‘Gezondheid nu, voor later!’

Inleiding
Gemeenten hebben de wettelijke plicht om gezondheidsbeleid te ontwikkelen en te voeren. De 16 gemeenten in Zuid-Limburg doen dit al meer dan vijftien jaar gezamenlijk, op regionaal niveau. Begin 2024 zijn de gemeenten, samen met de GGD, gestart met het proces om te komen tot het nu voorliggende nieuwe regionale gezondheids-beleid voor de periode 2025-2030, getiteld ‘Gezondheid nu, voor later!’. Deze nota ligt nu voor ter besluitvorming.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat bij de verzending van de stukken nog niet het definitieve concept van de nota is meegestuurd. Dit komt nl. pas op 2 mei a.s. beschikbaar vanuit de regio en dit is helaas na de verzend-termijnen zoals die gelden voor Kerkrade in deze cyclus. Het definitief concept zal dan direct worden nagezonden en is dus bij de behandeling in de commissie op 13 mei a.s. en bij besluitvorming in de raad op 28 mei a.s. wel beschikbaar. Belangrijk is hierbij aan te geven dat er geen inhoudelijke aanpassingen meer zullen zijn in het definitieve concept, hooguit enkele taal- en opmaaktechnische verbeteringen.

In het proces om te komen tot deze nieuwe gezondheidsnota zijn de vele ontwikkelingen binnen het gezondheidsbeleid meegenomen en zijn de Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg, de Stuurgroep Trendbreuk en de adviesraden sociaal domein van alle Zuid-Limburgse gemeenten betrokken geweest.

We hebben in Zuid-Limburg de ambitie om 25% van de gezondheidsachterstanden ten opzichte van Nederland in 2030 in te lopen. Dat is een enorme opgave, we zijn er nog niet. Uit recente monitorresultaten van de GGD blijkt dat de achterstanden nog niet zijn afgenomen. Dat betekent niet dat de gezamenlijke inspanningen van de gemeenten en vele organisaties zinloos zijn. Er zijn namelijk genoeg voorbeelden dat we de afgelopen periode veel hebben bereikt en goede stappen hebben gezet. Het laat echter wel zien dat de gezondheidsachterstanden in de regio een hardnekkig probleem is en gezondheidsverbetering nóg meer inspanning, bewustwording en vooral een langjarige investering vraagt.

In het nieuwe gezondheidsbeleid gaan we dan ook nadrukkelijk door op de ingeslagen weg en continueren we de Trendbreukaanpak. Gelet op de uitdagingen waar de regio voor staat, verbreden we onze focus: we willen niet alleen dat kinderen gezond opgroeien en gelijke kansen krijgen, maar ook dat onze burgers gezond blijven, zowel fysiek als geestelijk. En dat zij hierin worden gestimuleerd door hun leefomgeving. Daarmee kent dit herijkte gezondheidsbeleid 4 pijlers (zie verder onder “Financiën”):

1. Gezond Opgroeien
2. Gezond Blijven
3. Gezonde Geest
4. Gezonde Leefomgeving

Doelstelling

Door in te stemmen met het definitieve concept Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 ‘Gezondheid nu, voor later!’ voldoen we aan onze wettelijke verplichting en beschikken we over een richtinggevend document voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid vanuit een integrale visie op gezondheid.

Argumenten
Het eerdere regionaal gezondheidsbeleid ‘Zuid Springt Eruit’ had een looptijd tot en met 2023. Het Algemeen Bestuur van de GGD Zuid-Limburg heeft in september 2023 ingestemd met het voorstel om dit met één jaar te verlengen tot en met 2024. Reden hiervoor was de invoering van het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Dat wil zeggen dat, conform de Wet publieke gezondheid, dit jaar een nieuw regionaal gezondheidsbeleid moet worden vastgesteld.

We kiezen met nieuwe Regionaal Gezondheidsbeleid ‘Gezondheid nu, voor later!’ voor een looptijd van zes jaar (2025 tot en met 2030). Hiermee benadrukken we het duurzame en meerjarige karakter van het regionaal gezondheidsbeleid. Deze termijn sluit ook aan bij de vorige nota, waarin 2030 als streefdatum werd genoemd. Gezondheidsbeleid vraagt immers, zoals we in eerdere versies ook hebben vastgesteld, een lange adem en meerjarige betrokkenheid. Tot slot kunnen we met het kiezen voor de termijn 2025-2030 in de toekomst weer in de pas lopen met de termijn van twee jaar na openbaarmaking van het landelijke gezondheidsbeleid.

Het Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 ‘Gezondheid nu, voor later!’ draagt bij aan onze gezondheids-ambities vanuit het gedachtegoed Vie leven in beweging. Inzicht in de wijze waarop het Regionaal Gezondheidsbeleid en Vie aan elkaar gerelateerd zijn, is te vinden in de bijlage bij deze nota van toelichting. Met het nieuwe gezondheidsbeleid wordt ingezet op preventie, het stimuleren van gezondheidsbewustzijn van kinds af aan en het verbeteren van de mentale en de fysieke gezondheid van al onze burgers. In het regionale gezondheidsbeleid is de positieve gezondheid van inwoners het uitgangspunt.

In dit herijkte gezondheidsbeleid wordt gezondheid integraal benaderd, waarbij alle dimensies van positieve gezondheid worden meegenomen. Het gezondheidsbeleid richt zich niet alleen op ziektepreventie door in te zetten op verhoging van de vaccinatiegraad, maar ook op het bevorderen van veerkracht, welzijn en eigen regie voor alle inwoners. Ook beschrijft dit regionale gezondheidsbeleid dat de aanwezigheid van groen bijdraagt aan de gezondheid van mensen en dat het belangrijk is dat de ruimtelijke inrichting daarvan getuigt. Verder is ‘Health in all policies’ toegevoegd als uitgangspunt in het gezondheidsbeleid. Ook zet deze beleidsnota in op beweging en gezonde voeding, o.a. via Gezonde Scholen, een rookvrije start en omgeving voor kinderen, het gezonder maken van de omgeving waarin wordt gesport en waar kinderen veilig buiten kunnen spelen en via leefstijlinterventies voor jong en oud.

Programma Trendbreuk
Trendbreuk is een gezamenlijke ambitie van vele partijen in Zuid-Limburg, waaronder de gemeenten. Doel hiervan is om in 2030 een kwart van de achterstanden ten opzichte van de rest van Nederland te hebben ingelopen. Met Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 ‘Gezondheid nu, voor later!’ gaan we door op deze ingeslagen weg en blijven we onverminderd inzetten op dit doel. Samen maken gemeenten, Provincie, Rijk, GGD en andere maatschappelijke partners langjarig werk van de trendbreuk. Daarbij blijven we de focus op de jeugd leggen en verbreden we vanuit deze nota gezondheidsbeleid onze focus. We blijven inzetten op bewezen, effectieve interventies, het bundelen van (financiële) middelen en een langjarige domeinoverstijgende samenwerking.

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA)
Het Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 ‘Gezondheid nu, voor later!’ sluit aan bij het GALA en het IZA. Beide akkoorden bieden de kans om de integrale Trendbreukaanpak van de regio te verbreden en te versterken. Het regionaal gezondheidsbeleid staat niet op zichzelf, maar vormt een integraal onderdeel van een breder geheel van akkoorden en afspraken die gericht zijn op het bevorderen van het welzijn en de gezondheid van inwoners van Zuid-Limburg. Een aantal uitvoeringstaken in het nieuwe regionaal gezondheidsbeleid is ook al vastgelegd in de agenda voor de regionale uitvoering van GALA en IZA.
Door de verbinding van het regionaal gezondheidsbeleid met de afspraken op basis van GALA en IZA ontstaat een samenhangende en geïntegreerde aanpak van gezondheid en welzijn op lokaal niveau. Dit

biedt kansen voor synergie, efficiëntie en effectiviteit in de uitvoering van gemeentelijk beleid en draagt bij aan het realiseren van gezonde en vitale gemeenschappen.

Regioplan Zuid-Limburg 2023
Eind 2023 werd het Regiobeeld Zuid-Limburg 2023 gepubliceerd. Hierin staan de stand van zaken in de regio en de uitdagingen waar onze regio voor staat: het inhalen van de gezondheidsachterstand, de kloof tussen zorgvraag en zorgaanbod, het hoge zorggebruik, de kansenongelijkheid en de noodzaak van het versterken van een (regionale) integrale domeinoverstijgende aanpak. Het Regiobeeld is geconcretiseerd in het Regioplan Zuid-Limburg 2023.
Het regioplan richt zich op het bevorderen van de leefbaarheid, economische vitaliteit en sociale cohesie in de regio. Dit plan omvat diverse thema's die nauw verbonden zijn met gezondheid en welzijn en biedt zodoende logische aanknopingspunten voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid.
Het Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2030 ‘Gezondheid nu, voor later!’ zet in lijn met het regioplan in op het realiseren van een gezonde generatie, een omgeving waarin mensen samen gezond blijven, veerkrachtigere ouderen, preventie gericht op een goede mentale gezondheid en een gezonde leefomgeving.

Kanttekeningen
Ondanks de enorme opgave op het gebied van gezondheid en het inlopen van achterstanden zien we geen extra financiële ruimte voor investeringen in publieke gezondheid. Er zijn Rijksbezuinigingen aangekondigd op de publieke gezondheid waarbij, naast de bezuinigingen op preventie, met name bij Versterking van Infectieziektebestrijding en Pandemische paraatheid (VIP. Hierdoor is sprake van forse taakstelling binnen de GGD Zuid-Limburg vanaf 2026. Daarnaast zien veel Zuid-Limburgse gemeenten een ravijnjaar op zich afkomen en hebben zij te maken met grote financiële vraagstukken.

Hoewel het zorgakkoord met het nieuw aanvullende zorg- en welzijnsakkoord wordt uitgebreid, is nog onduidelijk wat dit op de lange termijn betekent voor de GALA-middelen en het aandeel voor de gemeenten in de IZA-middelen. Wel is duidelijk dat, als deze middelen overgaan naar het gemeentefonds, dit gepaard zal gaan met een bezuiniging van 10%. Het staat buiten kijf dat eventuele financiële beperkingen en bezuinigingen op de publieke gezondheid een remmend effect hebben op het realiseren van de ambities. Om dit risico zoveel mogelijk te beperken, wordt ingezet op verbinding met andere domeinen en het benutten van kansen die er zijn om alternatieve middelen aan te boren. Daarnaast vindt een tussenevaluatie plaats in 2028 waarin ook de financiële ontwikkelingen meegenomen zullen worden en eventueel doelen worden bijgesteld.

Financiën
Dit voorstel heeft dan ook géén financiële consequenties. De uitvoering wordt gerealiseerd via reeds bestaande vastgestelde uitvoeringsplannen. De financiering daarvan past binnen de bestaande kaders, waarbij middelen vanuit GALA en IZA uiteraard worden ingezet.

De GGD Zuid-Limburg is een belangrijke uitvoerder van het regionaal gezondheidsbeleid en een belangrijk gedeelte van de uitvoering wordt dan ook gedekt vanuit de begroting van de GR GGD Zuid-Limburg. Het regionaal gezondheidsbeleid is echter ook een gezamenlijke, regionale opgave. Dankzij o.a. Trendbreuk werken we in de regio op dit punt al geruime tijd samen aan het verbeteren van de gezondheidssituatie van onze burgers. Dit wil zeggen dat ook andere samenwerkingspartners hun steentje bijdragen. Denk aan bijvoorbeeld de welzijnspartijen, zorgorganisaties en het onderwijs. Deze organisaties kennen vaak andere financieringsstromen (bv. Onderwijs-middelen, Wlz, Wmo), soms ook vanuit een subsidierelatie met de gemeente.

1. *Gezond Opgroeien*

Deze pijler wordt grotendeels ingevuld door het Werkplan Trendbreuk 2024-2026 en het programmaplan Trendbreuk. De financiering daarvan is afgedekt binnen de begroting van de GGD (programmabureau en JGZ-onderdelen), via IZA (regionale coördinatie). De interventies in dit kader worden gefinancierd binnen de begrotingen van de uitvoerende organisaties zelf. De voortzetting van Trendbreuk als genoemd in dit regionaal gezondheidsbeleid vindt plaats binnen deze kaders.

2. *Gezond Blijven*

Deze pijler richt zich op de versterking van preventie en gezondheidsbevordering van de volwassen en ouder wordende inwoner. Bestaande aanpakken en interventies als Welzijn op Recept, Gecombineerde Leefstijl Interventie, Ketenaanpak Valpreventie, Samen Tegen Eenzaamheid worden momenteel gefinancierd vanuit GALA en IZA en gemeentelijke middelen.
Daarnaast kan de ambitie behorende bij Gezond Blijven ook worden versterkt door binnen bestaande inzet in het reguliere welzijnswerk en andere gemeentelijke inzet. En door samen te werken met andere partners als woning-corporaties en informele organisaties, zonder dat hiervoor noodzakelijkerwijs extra investeringen nodig zijn.

3. *Gezonde Geest*

Deze pijler richt zich vooral op het in kaart brengen en analyseren wat binnen de regio gebeurt aan het versterken van mentale gezondheid. En vervolgens hoe we dit sterker kunnen verbinden met inzet binnen de andere pijlers. Ook hier vindt inzet regionaal en lokaal plaats vanuit GALA Mentale Gezondheid en mogelijk vanuit IZA met transformatiegelden voor het Transformatieplan mentale gezondheid, waarbij ook een begroting sociaal domein zit.
Voor de aanpak Suïcidepreventie stelt het Rijk middelen beschikbaar voor de organisatie en uitvoering. Deze moet kostendekkend worden ingericht waarbij in deze nota wordt uitgesproken dit zoveel mogelijk regionaal vorm te geven, eventueel in de vorm van een actienetwerk suïcidepreventie.

4. *Gezonde Leefomgeving*

Deze pijler richt zich op het versterken van de verbinding tussen beleidsvelden en een grotere, vroegtijdige betrokkenheid van gezondheid bij met name de ontwikkelingen in en van de fysieke leefomgeving. Ook hier vindt regionaal en lokaal inzet plaats vanuit o.a. GALA Gezonde Leefomgeving. Voor de versterking van infectieziekte-bestrijding en pandemische paraatheid (VIP) zijn we afhankelijk van Rijksfinanciering.

Communicatie

Het nieuwe regionaal gezondheidsbeleid zal, o.a. via een gezamenlijk persbericht, bekend worden gemaakt. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van diverse relevante communicatiekanalen, indien gewenst ook de lokale kanalen van de verschillende gemeenten.

Burgerparticipatie

De Adviesraad Maatschappelijke Ondersteuning Kerkrade (AMO Kerkrade) is betrokken geweest bij de totstandkoming van deze gezondheidsnota, net als de andere adviesraden uit Zuid-Limburg. In een gezamenlijke informatiebijeenkomst hebben zij een toelichting ontvangen op de inhoud van de nota. En uiteraard is de concept nota vervolgens ook aan de adviesraden voorgelegd voor advisering.

De regionale werkgroep gezondheidsbeleid heeft de adviezen van alle adviesraden vervolgens verwerkt en een reactie opgesteld. In deze reactie met bijbehorend addendum (beide bijgevoegd) heeft het college schriftelijk gereageerd op de adviezen van de AMO Kerkrade en van de andere adviesraden in Zuid-Limburg. Alle college in Zuid-Limburg zullen deze brief gelijkluidend naar hun adviesraad sturen. Op deze manier krijgen alle adviesraden inzage in wat de adviezen van de regionale adviesraden zijn geweest en krijgen zij een volledig beeld van de aanpassingen in het beleidsplan.

Naast de adviesraden zijn er ook andere partners betrokken geweest. Het regionaal gezondheidsbeleid heeft namelijk betrekking op gemeentelijk beleid, maar raakt uiteraard aan diverse andere besluitvormings- en adviseringsprocessen. Zo is de GGD, als belangrijke uitvoerder van het gezondheidsbeleid, nauw betrokken geweest bij het opstellen van het regionale gezondheidsbeleid. Daarnaast is ook de Stuurgroep Trendbreuk betrokken geweest in het proces, omdat de Trendbreukaanpak natuurlijk de basis vormt voor dit beleid.

Ook de Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg is in het proces bevraagd, omdat deze nota vanzelfsprekend ook GALA en IZA raakt.

Burgerbetrokkenheid is opgenomen als randvoorwaarde in het regionaal gezondheidsbeleid. Hiermee wordt ervoor gezorgd dat bij eventuele verdere uitwerking van de uitvoering van het gezondheidsbeleid in de toekomst ook inwoners worden betroken.

Uitvoering
De uitvoering van dit regionaal gezondheidsbeleid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de 16 Zuid-Limburgse gemeenten, GGD Zuid-Limburg, Trendbreuk en de samenwerkingsstructuren en de activiteiten rondom GALA en IZA. Maar, zoals eerder gezegd, is het regionaal gezondheidsbeleid een gezamenlijke opgave van alle partners in de regio.
Uiteraard wordt er periodiek bekeken hoe de uitvoering van het regionaal gezondheidsbeleid verloopt. In dit kader is in de nota beschreven dat er in 2028 een tussenevaluatie is gepland.
Gezondheid en Vitaliteit
Het hoeft geen betoog dat het herijkte regionaal gezondheidsbeleid bijdraagt aan de gezondheid en vitaliteit van onze burgers. Dit is de kern van de nota. Daarmee sluit deze nota volledig aan bij onze ambities vanuit Vie leven in beweging (zie voor de relatie tussen het Regionaal Gezondheidsbeleid en Vie ook de bijlage bij deze nota van toelichting).

GEZONDHEID NU, VOOR LATER!

REGIONAAL GEZONDHEIDSBELEID 2025-2030

Gezondheid in Zuid-Limburg – investeren in de toekomst

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Inleiding 4

Samenvatting 6

Leeswijzer 8

01 Nu, voor later 10
Waar staan we nu 11
Waar staan we voor 12
Wat doen we nu voor later 18

02 Onze pijlers voor gezondheidsbeleid 22
2.1 Gezond Opgroeien 23
Waar staan we nu 23
Waar staan we voor 25
Wat doen we nu voor later 27
2.2 Gezond Blijven 29
Waar staan we nu 29
Waar staan we voor 32
Wat doen we nu voor later 33
2.3 Gezonde Geest 35
Waar staan we nu 35
Waar staan we voor 37
Wat doen we nu voor later 38
2.4 Gezonde leefomgeving 39
Waar staan we nu 39
Waar staan we voor 41
Wat doen we nu voor later 42

03 Randvoorwaarden 44
3.1 Bestuurlijke eindverantwoordelijkheid 45
3.2 Financiën 46
3.3 Burgerbetrokkenheid 48
3.4 Communicatie 49
3.5 Monitoring en evaluatie 2025-2030 50

Begrippenlijst 51

Bronnen 53

Voorwoord

Beste inwoners van Zuid-Limburg,

Met trots presenteren wij het regionaal gezondheidsbeleid 2025-2030:
Gezondheid nu, voor later!

"Dit is niet zomaar een beleidsplan, maar een belofte aan elkaar om samen te werken aan een gezonder en gelukkiger Zuid-Limburg".
- Alex Schiffelers Wethouder Volksgezondheid, gemeente Landgraaf

Onze gezondheid is het belangrijkste wat we hebben. Toch blijft de gezondheid van Zuid-Limburgers achter bij de rest van Nederland. Dat kunnen en willen we niet accepteren. Daarom bundelen de zestien gemeenten in Zuid-Limburg hun krachten om gezondheid op de eerste plaats te zetten. Dit is geen nieuwe opgave, maar de uitdaging blijft groot. Met een lange adem kunnen we een blijvende verandering realiseren.

Gezondheid betekent meer dan niet ziek zijn. Het gaat erom dat iedereen kan meedoen: werken, leren en genieten van het leven.

"Wij geloven in het gedachtegoed Positieve Gezondheid.
Zien wat er wel mogelijk is, al laat je gezondheid niet alles toe".
- Chris Piatek Wethouder Volksgezondheid, gemeente Eijsden-Margraten

Gezondheid is niet alleen ieders eigen verantwoordelijkheid, maar ook een taak voor de samenleving. Werk, wonen, onderwijs, zorg en de omgeving waarin we leven beïnvloeden onze gezond. Daarom is een brede aanpak nodig, waarin we samenwerken met overheden, zorginstellingen, maatschappelijke organisaties én inwoners. Bewustwording is daarbij belangrijk.

Gezondheidsbeleid vraagt voortdurende inzet. Ongeacht politieke keuzes of financiële veranderingen blijven wij ons inzetten voor een gezonder Zuid-Limburg, nu en in de toekomst. Dit sluit aan bij landelijke afspraken zoals het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA).

Met Trendbreuk hebben we al een duidelijke richting gekozen: een lange termijn aanpak, focus op de jeugd, bewezen methodes en sterke samenwerking. In dit beleid gaan we nog een stap verder: we verbreden onze focus van jeugd naar andere levensfasen en groepen in onze samenleving. Laten we samen bouwen aan een regio waar iedereen de kans krijgt om gezond en gelukkig te leven!

Wethouders Volksgezondheid van de 16 Zuid-Limburgse gemeenten,

Namens deze,
Alex Schiffelers, gemeente Landgraaf
Chris Piatek, gemeente Eijsden-Margraten

Inleiding

De gezondheid van de Zuid-Limburgers blijft achter bij de rest van Nederland. Er ligt een grote opgave voor de publieke gezondheid.

Met het regionaal gezondheidsbeleid 2025-2030 ***Gezondheid nu, voor later!*** richten de zestien gemeenten in Zuid-Limburg hun blik nu en in de toekomst op deze opgave. Het is een complexe en veelomvattende opgave waarbij een voortdurende inspanning noodzakelijk is. Ook wordt steeds duidelijker dat beleidsmaatregelen en preventieactiviteiten een bredere inspanning vereisen dan alleen in de publieke gezondheidszorg.

De grenzen van wat onze zorg aan kan komen sterker in zicht en de nadruk om te investeren in preventie vanuit een integrale aanpak is onontbeerlijk. Zowel de landelijke en lokale overheid als welzijn en zorg zijn hiermee bezig. Voor een gezonde samenleving zijn we allemaal verantwoordelijk en is extra inzet nodig. Gemeenten kunnen dat niet alleen. Dat kan alleen wanneer we daar een gezamenlijke inspanning voor leveren: gemeenten, rijk, inwoners, zorg- en maatschappelijke organisaties. De resultaten van die gezamenlijke inspanning zijn zichtbaar voor onze inwoners op het gebied van wonen, werken, recreëren en onderwijs.

Het vaststellen van gezondheidsbeleid is een wettelijke verplichting voor gemeenten, bepaald in de Wet publieke gezondheid.

Het gezondheidsbeleid sluit aan bij de andere ontwikkelingen binnen het sociaal domein, de publieke gezondheid en de zorg, zoals de samenwerkingsafspraken in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en de uitgangspunten van het Regioplan Zuid-Limburg 2023. Deze samenwerkingsafspraken zijn veel breder en raken meer partijen dan de gemeenten alleen.

In zekere zin bevestigen GALA en IZA de goede richting die we in Zuid-Limburg al waren ingeslagen. In de Trendbreukaanpak werken namelijk al veel partijen samen. Het huidige regionaal gezondheids-beleid was daar de basis voor.

In het verlengde hiervan positioneert dit nieuwe regionaal gezondheidsbeleid zich ook naar de toekomst als een richtinggevend document voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid, vanuit een integrale visie op gezondheid.

We kiezen met deze nota voor een periode van zes jaar (tot en met 2030) om het duurzame en meerjarige karakter van het regionaal gezondheidsbeleid te benadrukken. Deze termijn sluit aan bij de vorige nota waarin het streefjaar 2030 genoemd werd om een kwart van de gezondheidsachterstanden in 2030 te hebben ingelopen. Gezondheidsbeleid vraagt immers, zoals we in eerdere versies hebben vastgesteld, een lange adem en meerjarige betrokkenheid; dat mag niet afhankelijk zijn van politieke keuzes of wisselende financieringen.
Die kunnen wel effect hebben op de uitvoering van het beleid, maar niet op de doelstelling ervan en het commitment dat we samen uitspreken om de gezondheidsachterstanden in deze regio in te lopen.

Een gelijke kans op gezondheid start bij het jongste (zelfs ongeboren) kind, maar betreft natuurlijk alle leeftijden en doelgroepen. Iedereen wil zo gezond mogelijk opgroeien, mee kunnen doen, ertoe doen en gezond oud worden in een gezonde en veilige leefomgeving. Dat is ook de reden dat we de reikwijdte van dit beleid willen verbreden: naast de jeugd richten we ons ook op andere levensfasen en daarmee gepaard gaande opgaven op het gebied van veerkracht en in de fysieke leefomgeving. Dat is nieuw in dit regionaal gezondheidsbeleid.

Samenvatting

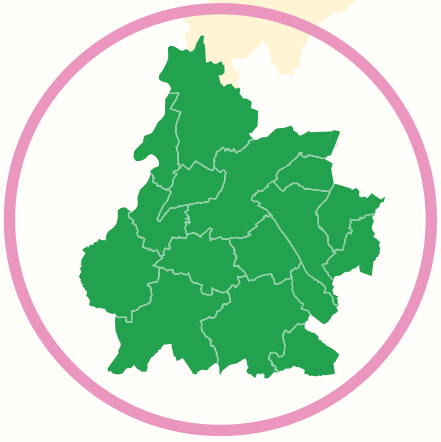
Het jaar 2030 is een cruciaal jaar. We hebben in Zuid-Limburg de ambitie uitgesproken een kwart van de gezondheidsachterstanden ten opzichte van Nederland in 2030 te hebben ingelopen.

Dat is een enorme opgave, we zijn er nog niet. Sterker, uit recente monitorresultaten van de GGD blijkt dat de achterstanden verder toenemen.

- De gezondheid van de jeugd gaat, ten opzichte van het landelijk gemiddelde, harder achteruit dan verwacht.
- Ook de volwassen inwoners hebben nog steeds de laagste zelf ervaren gezondheid, het vaakst een chronische aandoening, het vaakst een hoge kans op een angststoornis of depressie en de hoogste zorgkosten vergeleken met landelijke gegevens.

Dat betekent niet dat de gezamenlijke inspanningen van de gemeenten en vele organisaties zinloos zijn. Er zijn immers genoeg voorbeelden dat we de afgelopen periode veel hebben bereikt en goede stappen hebben gezet. Maar dit laat wel zien dat gezondheidsachterstand een hardnekkig probleem is in de regio en gezondheidsverbetering nóg meer inspanning en bewustwording vraagt. Niet alleen van organisaties die al betrokken zijn, maar ook van de samenleving als geheel.
We willen dan ook nadrukkelijk doorgaan op de ingeslagen weg en de Trendbreukaanpak continueren en uitbreiden.

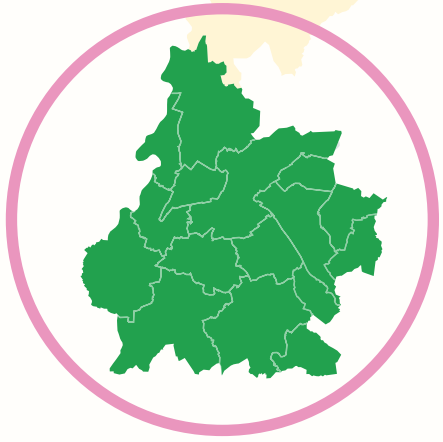
Gelet op de uitdagingen waar de regio voor staat, verbreden we onze focus: we willen niet alleen dat kinderen gezond opgroeien en gelijke kansen krijgen, maar ook dat mensen gezond blijven, zowel fysiek als geestelijk. En dat zij hierin worden gestimuleerd door hun leefomgeving.

Dit resulteert in vier pijlers:

- Gezond Opgroeien
- Gezond Blijven
- Gezonde Geest
- Gezonde Leefomgeving.

We houden onverkort vast aan de ambitie om deze achterstand in 2030 met 25% te verminderen ten opzichte van het nationaal gemiddelde. Gezondheid verbetert niet slechts door het uitvoeren van interventies, maar door breed en integraal in de samenleving gezondheid op de agenda te zetten. Gezondheid hangt samen met alle levensgebieden waarin mensen functioneren, dus werken, wonen, recreëren, ontmoeten etc. Risico's die onze gezondheid bedreigen ontstaan niet alleen uit een individuele keuze maar bevinden zich ook in de leefomgeving van mensen. Op al deze gebieden is dan ook actie vereist, liefst in samenhang. ***Gezondheid nu, voor later!*** is dan ook de hartenkreet om onze inspanningen versterkt door te zetten.

Leeswijzer

Gezondheid nu, voor later! is geschreven als richtinggevend document om het regionaal gezondheidsbeleid op hoofdlijnen vorm te geven en geen nota met concrete uitvoeringsplannen. Die uitvoering ligt bij de afzonderlijke programma's en plannen van Trendbreuk, GALA en IZA; daarvoor ligt een verantwoordelijkheid bij de gemeenten. De kunst is de vele uitvoeringsplannen die er zijn met elkaar te verbinden. Daarin ligt de integraliteit.

Hoofdstuk 1 'Nu, voor later' laat de gebeurtenissen in de afgelopen jaren zien en de ontwikkelingen in onze regio die nu spelen. En waarom we met de 4 benoemde pijlers verder willen bouwen aan het realiseren van de trendbreuk. Dit hoofdstuk en de uitwerking van de 4 pijlers in hoofdstuk 2 hebben eenzelfde opbouw en beschrijven op uniforme wijze achtereenvolgens:

- **Waar staan we nu:** wat laten de cijfers zien en hoe verhoudt Zuid-Limburg zich ten opzichte van Nederland?
- **Waar staan we voor:** wat is onze ambitie, wat willen we in 2030 bereiken?
- **Wat doen we nu voor** later: wat is nodig om de ambitie te behalen?

Hoofdstuk 2 beschrijft hoe we met deze vier pijlers onze hernieuwde ambitie willen vormgeven. Zo bouwt Gezond Opgroeien verder op de Trendbreukaanpak voor vijf levensfasen. Met de pijler Gezond Blijven bevorderen we dat mensen langer gezond blijven. In het huidige aanbod van gemeenten ligt de focus vooral op ouderen.

We gaan ons meer richten op de ouder *wordende* inwoner en op inwoners die we met het bestaande aanbod niet of onvoldoende bereiken. Ook voor deze doelgroepen hanteren we de Trendbreukaanpak.

Dat geldt eveneens voor de pijler Gezonde Geest, waarmee we de mentale veerkracht van mensen versterken. We gaan uit van het bestaande aanbod op dit gebied, sluiten daarop aan en ontwikkelen zo nodig nieuwe initiatieven. Tot slot valt ook *buiten* het domein van zorg en publieke gezondheid grote gezondheidswinst te boeken. Daarom is de pijler Gezonde Leefomgeving belangrijk. Gemeenten hebben stappen gezet richting *health in all policies*, maar automatisch gebeurt dat nog niet.

Door gezondheid in de toekomst structureel mee te nemen in andere beleids-domeinen, ontstaan nieuwe kansen om de gezondheid van inwoners te bevorderen en gezondheidsverschillen te verkleinen. Daarbij streven we naar een gezonde leefomgeving die ontmoeten en bewegen stimuleert, die schoon en sociaal veilig is en die toegankelijk is voor álle inwoners.

In hoofdstuk 3 staan de randvoorwaarden van het regionaal gezondheidsbeleid. Het gaat om de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de uitvoering, financiën, communicatie van deze nota en de monitoring en evaluatie van de uitwerking van het beleid.

In de bijlage staan de begrippenlijst en bronnen die voor deze nota gebruikt zijn.

***Trendbreuk** is een gezamenlijke ambitie van vele partijen in Zuid-Limburg, waaronder de 16 Zuid-Limburgse gemeenten. De Trendbreukaanpak streeft ernaar de gezondheidsachterstanden in Zuid-Limburg te verminderen, waarbij er in eerste instantie wordt ingezet op de jeugd. De Trendbreuk-aanpak kenmerkt zich door de inzet van bewezen interventies, het beschikbaar maken van hetzelfde aanbod en de focus op de doorgaande lijn. Hierbij wordt domeinoverstijgend én langjarig samen gewerkt, om de trend te breken.*

Met Trendbreuk bereiken we steeds meer mensen en gezinnen in een kwetsbare positie. Deze aanpak sluit ook nauw aan bij de uitgangspunten van actuele ontwikkelingen zoals IZA en GALA en het daarmee samenhangende regiobeeld en regioplan.

01

Nu, voor later

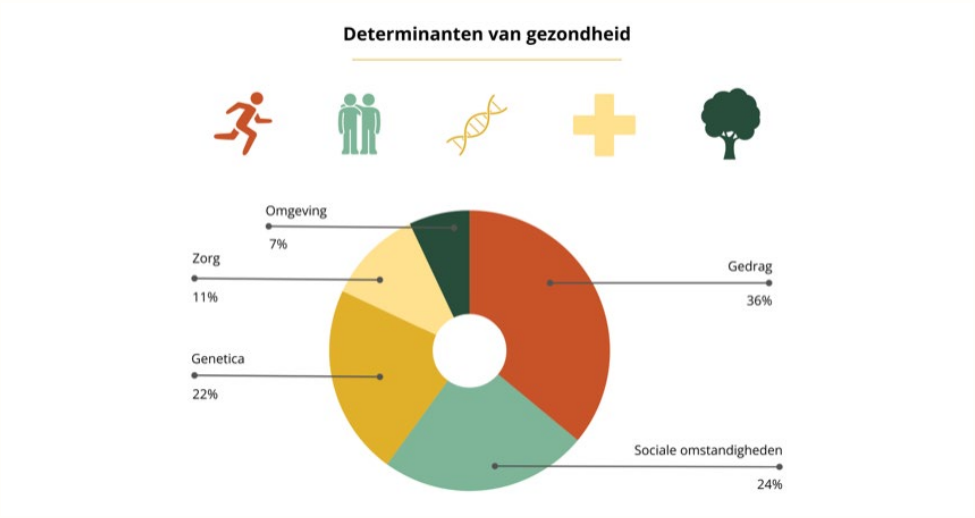
101475712

Waar staan we nu

- De gezondheid van de Zuid-Limburgers blijft nog achter bij het landelijk gemiddelde. Zo ervaart 65% van de inwoners van 18 jaar en ouder de eigen gezondheid als (zeer) goed in deze regio. Dat is minder dan in Nederland (70%). De ervaren gezondheid is gedaald ten opzichte van 2020.
- In Zuid-Limburg houdt 40% van de inwoners zich aan de beweegrichtlijn, tegenover 47% landelijk.
- In Zuid-Limburg heeft 54% overgewicht, landelijk is dat 50%.
- Van de inwoners in Zuid-Limburg heeft 86% matig tot veel regie over het eigen leven, in Nederland is dat 90%.
- In Zuid-Limburg is meer dan een kwart van de inwoners bezorgd over gezondheidsrisico's in de woonomgeving.

Vergeleken met het landelijke gemiddelde betekent de gezondheidsachterstand van de inwoners in Zuid-Limburg dat er nog veel werk aan de winkel is. Onze gezondheid wordt namelijk door veel factoren beïnvloed. Behalve ons eigen gezonde of ongezonde gedrag, onze aanleg en beschikbaarheid van zorg, spelen de sociale en fysieke leefomgeving een belangrijke rol, zie figuur 1. De samenhang en het samenspel van factoren geeft aan hoe ingewikkeld het verbeteren van de publieke gezondheid is.

We zijn ons er inmiddels van bewust dat het qua gezondheid en de kansen op een gezond leven verschil maakt in welke omgeving en in welke omstandigheden iemand opgroeit en leeft. Daarmee is het ook helder dat de gezondheid in een regio niet verbeterd kan worden door maar aan één factor te werken. Voor het versterken van de publieke gezondheid moeten we rekening houden met deze combinatie van factoren die elkaar beïnvloeden en/of versterken. In deze nota streven we naar een samenhangende aanpak. Dat betekent dat we in onze aanpak zoveel mogelijk aandacht voor al deze factoren hebben.

Figuur 1: Determinanten van gezondheid

Bron: Pharos, Leefomgeving en gezondheidsverschillen

Waar staan we voor

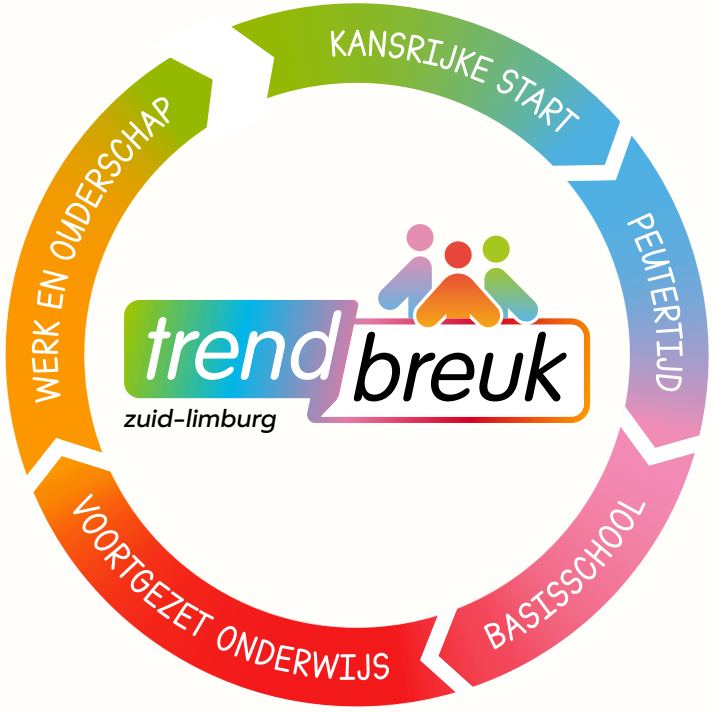
Enorme opgave

Vijf jaar geleden legden de Zuid-Limburgse gemeenten het ambitieuze streven vast in het regionaal gezondheidsbeleid ‘Zuid springt eruit’: de structurele gezondheidsachterstanden ten opzichte van het landelijk gemiddelde binnen tien jaar met een kwart inlopen. We wilden een trendbreuk realiseren die uitmondt in gezonde en kansrijke generaties. Een enorme opgave die een langjarige investering vergt, zo werd destijds al vastgesteld. Anno 2025 blijkt dat de opgave waar de regio Zuid-Limburg voor staat even groot is als bij het vaststellen van de nota ‘Zuid springt eruit’. De trendbreuk kan nou eenmaal niet in één beleidsperiode bewerkstelligd worden, dat duurt een generatie. Ook de landelijke overheid stelt vast dat er beduidend meer tijd nodig is om gezondheidsachterstanden in te lopen. In de afgelopen beleidsperiode, is een stevige basis gelegd voor de Trendbreukaanpak en hebben we de nadruk gelegd op de allerjongste jeugd. Daar geven we nu een vervolg aan.

Hoopvolle ontwikkelingen

Het optimisme waarmee de gemeenten de trendbreukbeweging in 2018 in gang hebben gezet bleek terecht. Een terugblik op de beleidsperiode 2020-2024 laat een aantal hoopvolle ontwikkelingen zien. Zo kozen de gemeenten in de nota ‘Zuid springt eruit’ voor een fundamentele nieuwe aanpak gericht op integrale samenwerking met een focus op de jeugd.

Het programmabureau Trendbreuk zette zich in voor een gezonde generatie aan de hand van een gerichte aanpak in vijf levensfasen van vóór de geboorte tot aan jongvolwassenen (van kinderwens tot kinderwens): kansrijke start, peutertijd, basisschool, voortgezet onderwijs, werk en ouderschap.

Figuur 2: Trendbreukcyclus

De focus op de jeugd in deze vijf levensfasen binnen de trendbreukbeweging heeft voor de Kansrijke Startfase geresulteerd in een integrale en domeinoverstijgende samenwerking via een regionale coalitie met alle partners die betrokken zijn bij de eerste 1000 dagen van een kind. Deze coalitie is erin geslaagd om met verschillende programma's en projecten steeds meer (kwetsbare) inwoners te bereiken en te ondersteunen. Daarmee is een belangrijk begin gemaakt voor het inlopen van de gezondheidsachterstand in onze regio. Niet alleen figuurlijk, maar ook letterlijk. We zijn immers begonnen bij de allerjongsten.

Met de komst van GALA en IZA en de uitvoering van deze programma's gaf dit een groot voordeel voor de Zuid-Limburgse gemeenten, omdat zij op deze regionale samenwerking konden voortbouwen.

Onze ambitie groeit mee

Met dit nieuwe regionaal gezondheidsbeleid Gezondheid nu, voor later! kiezen we voor het uitbreiden van onze ambitie. Dit betekent dat we onverkort vasthouden aan het inlopen van de gezondheidsachterstand van Zuid-Limburg, de Trendbreuk. En in de trendbreukbeweging blijft de primaire focus op de jeugd liggen. Daarnaast verbreden we de komende jaren de aanpak naar andere beleidsterreinen en levensfasen met dit gezondheidsbeleid. Dat moet ook, de kinderen die in de huidige trendbreukaanpak zijn opgegroeid moeten we niet loslaten. Het gezondheidsbeleid moet als het ware met hen meegroeien.

Daarnaast willen we niet alleen dat kinderen gezond opgroeien en gelijke kansen krijgen, maar ook dat onze inwoners gezond blijven, zowel fysiek als geestelijk. En dat zij hierin mede worden gestimuleerd door hun leefomgeving. Zodat we de uitdagingen waar de regio voor staat op alle fronten beter aan kunnen gaan.

De ambities van dit regionaal gezondheidsbeleid zijn:

- *In 2030 hebben we 25% van de gezondheidsachterstand ten opzichte van het Nederlands gemiddelde ingelopen en bestaat er een trendbreukaanpak voor de eerste levensfasen conform het plan van aanpak trendbreuk.*
- *We kijken kritisch naar de huidige inzet en analyseren de behaalde resultaten.*
- *We verbreden de aanpak van het gezondheidsbeleid naar het gezond blijven en mentale gezondheid.*
- *We hebben concrete inzet op preventie en gezondheidsbevordering rond gezond blijven.*
- *Health in all policies is een feit waardoor de aandacht voor fysieke en mentale gezondheid in alle beleidsvelden een plek heeft. Daarmee komt ook een gezonde leefomgeving nadrukkelijk aan bod in beleidsafwegingen.*

Maatschappelijke ontwikkelingen

Ondanks de grote inzet die in de afgelopen beleidsperiode is geleverd, is de gezondheidsachterstand minder ingelopen dan we gehoopt hadden.
De oorzaken daarvan liggen in:

- brede maatschappelijke ontwikkelingen in de samenleving
- op de hierboven beschreven veelheid en samenspel van factoren voor gezondheidsverbetering
- het gegeven dat de inzet zich voornamelijk richtte op de jongere jeugd en
- de effecten daarvan pas later zichtbaar worden in de GGD-monitors.

Sinds de start van de vorige regionale beleidsnota heeft een aantal gebeurtenissen grote impact gehad en nog steeds op onze samenleving. De COVID-19 pandemie, long-COVID, de oorlogen in Oekraïne en het Midden-Oosten en de dreiging die daarvan uitgaat ook voor de samenleving in West-Europa en Nederland. Ook de klimaatcrisis en energiecrisis leiden tot maatschappelijke onrust. Deze onrust, binnen een steeds complexere maatschappelijke context, kan leiden tot gevoelens van naderend onheil, tot persoonlijke mentale onrust, gevoelens van onzekerheid en toekomstvrees en heeft dus ontegenzeglijk invloed op de gezondheid van inwoners, en vooral op kwetsbare jongeren, ouderen en mensen die minder gezondheids- of taalvaardig zijn.

Landelijke nota gezondheidsbeleid

De huidige vigerende landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ schetst de kaders en biedt richting aan het regionaal gezondheidsbeleid in onze regio. Deze nota wordt elke vier jaar opgesteld en legt het gezondheidsbeleid vast op het gebied van de publieke gezondheid in de vorm van landelijke prioriteiten. En geeft daarmee richting aan het lokale – in dit geval: regionale – gezondheidsbeleid van gemeenten. Deze nota is gebaseerd op actuele inzichten, trends en opgaven op het gebied van publieke gezondheid en legt de focus op thema’s zoals gezondheidsongelijkheid, leefstijl gerelateerde aandoeningen, mentale gezondheid en gezonde leefomgeving. Het beleid stuurt op het verbeteren van de samenwerking tussen verschillende partijen en benadrukt het belang van een integrale benadering van gezondheidsbeleid.
Het ministerie van VWS biedt in 2025 aan de Tweede Kamer de nieuwe landelijke nota gezondheidsbeleid aan (Kamerstuk, 32 793, nr. 791). Deze borduurt voort op de langetermijnverkenning die het RIVM voorafgaand aan de nota elke vier jaar uitbrengt.

Het rapport ‘Kiezen voor een gezonde toekomst – Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024’, waarin de toekomstige ontwikkelingen van de publieke gezondheid in Nederland worden beschreven benoemt als grootste uitdagingen:

- de vergrijzing richting 2050 met een stijgende levensverwachting,
- het terugdringen van de sociaaleconomische gezondheidsachterstanden met een domeinoverstijgende inzet op gezondheid,
- het vergroten van de fysieke en mentale gezondheid van jongeren,
- het opvangen de zorgvraag in de eerstelijnszorg die tot 2050 toeneemt,
- het verbeteren van de gezonde leefomgeving
- en tenslotte het realiseren van een gezonde generatie.

Het streven naar het inlopen van de gezondheidsachterstand waar Zuid-Limburg al eerder op inzette, sluit hier naadloos bij aan. En dat geldt ook voor de keuze van de regio om deze lijn door te trekken naar gezond blijven, de mentale gezondheid en een gezonde leefomgeving.

GALA en IZA

In de periode ná de totstandkoming van de landelijke nota gezondheidsbeleid (2020-2024) werd door een groot aantal maatschappelijke partijen het GALA en het IZA vastgesteld. Beide akkoorden zijn van belang en bieden de kans om de integrale Trendbreukaanpak van de regio te verbreden en te versterken. Het regionaal gezondheidsbeleid staat niet op zichzelf, maar vormt een integraal onderdeel van een breder geheel van akkoorden en afspraken die gericht zijn op het bevorderen van het welzijn en de gezondheid van inwoners van Zuid-Limburg, zoals GALA en IZA.

Een aantal uitvoeringstaken in het regionaal gezondheidsbeleid 2025-2030 is ook al vastgelegd in de agenda voor de regionale uitvoering van GALA en IZA.

Zo zet GALA in op het zo lang mogelijk gezond houden van mensen (preventie). Dat gebeurt onder andere door het bevorderen van een gezonde leefstijl, het actief stimuleren van bewegen en sporten en een gezonde leefomgeving waarin mensen elkaar ontmoeten. In IZA werken partijen in welzijn en zorg integraal samen om de zorg toekomstbestendig te maken en de gezondheid en het welzijn van inwoners te verbeteren. Zo werden afspraken gemaakt over onder andere preventie, vroegsignalering, samenwerking in de zorgketen en het versterken van de positie van kwetsbare groepen. Het IZA legt daarbij de nadruk op het versterken van de samenwerking van alle relevante partners, gericht op het toegankelijk en betaalbaar houden van de zorg.

Door de verbinding van het regionaal gezondheidsbeleid met de afspraken op basis van GALA en IZA ontstaat een samenhangende en geïntegreerde aanpak van gezondheid en welzijn op lokaal niveau. Dit biedt kansen voor synergie, efficiëntie en effectiviteit in de uitvoering van gemeentelijk beleid en draagt bij aan het realiseren van gezonde en vitale gemeenschappen.

Regiobeeld en Regioplan Zuid-Limburg 2023

Eind 2023 werd het Regiobeeld Zuid-Limburg 2023 gepubliceerd. Hierin staan de stand van zaken in de regio en de uitdagingen waar onze regio voor staat: het inhalen van de gezondheidsachterstand, de kloof tussen zorgvraag en zorg-aanbod, het hoge zorggebruik, de kansenongelijkheid en de noodzaak van het versterken van een (regionale) integrale domeinoverstijgende aanpak.

Het Regiobeeld is geconcretiseerd in het Regioplan Zuid-Limburg 2023.
Het regioplan richt zich op het bevorderen van de leefbaarheid, economische vitaliteit en sociale cohesie in de regio. Dit plan omvat diverse thema's die nauw verbonden zijn met gezondheid en welzijn en biedt zodoende logische aanknopingspunten voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid. Zo legt het regioplan bijvoorbeeld de nadruk op wonen en voorzieningen in een gezonde leefomgeving. Een gezonde leefomgeving omvat goede huisvesting, toegang tot voorzieningen zoals gezondheidszorg, onderwijs, en recreatieve faciliteiten, voldoende groen, een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten. Verder benadrukt het regioplan het belang van economie en werkgelegenheid. Een goede economische situatie en voldoende werkgelegenheid dragen bij aan het welzijn van mensen en kunnen gezondheidsproblemen als gevolg van armoede en werkloosheid helpen voorkomen.

Bezuinigingen publieke gezondheid

In het Regeerakkoord heeft het kabinet nadrukkelijk zijn aandacht voor en het belang van gezondheidsbevordering en preventie uitgesproken. Dat laat onverlet dat er ook een aantal bezuinigingen op publieke gezondheid wordt aangekondigd. In dat spanningsveld zal ook het regionaal gezondheidsbeleid zich moeten bewegen. Dat betekent dat we zoveel mogelijk moeten aansluiten bij bestaande inzet en middelen. En dat de ambities van het regionaal gezondheidsbeleid niet zozeer gerealiseerd moeten worden door nieuwe interventies en projecten, maar door de bestaande inzet te versterken, te verbinden en zo nodig anders in te richten.

Aanvullend zorg- en welzijnsakkoord

Begin 2025 zijn de afspraken over gelijkwaardigheid tussen de VNG, Zorgverzekeraars Nederland en het ministerie van VWS door het bestuurlijk overleg IZA vastgesteld. Daarmee hervat de VNG de inhoudelijke gesprekken met de IZA-partijen. Met het aanvullende zorg- en welzijnsakkoord (AZWA) werken de partijen van het IZA, aangevuld met SWN, GGD en Mind gezamenlijk aan een goed, financieel haalbaar en uitvoerbaar akkoord met de ambitie op de verdere transformatie van zorg naar gezondheid.

Wat doen we nu voor later

Belang van regionale samenwerking

De gemeenten in Zuid-Limburg realiseren zich al langere tijd heel goed dat regionale samenwerking een absolute voorwaarde is om de gezondheidsachterstanden in te kunnen lopen. Ook voor uitvoerders van jeugdgezondheidszorg, preventieactiviteiten, kinderopvang, onderwijs, welzijnswerk, zorginstellingen, woningbouwcorporaties en ruimtelijke ordening is regionale samenwerking tussen gemeenten op het gebied van gezondheid essentieel om zich zo effectief mogelijk in te kunnen zetten. Zodoende blijft het uitgangspunt van 'Zuid springt eruit' in deze nota ***Gezondheid nu, voor later!*** van toepassing: door samen massa te maken en op te schalen, kunnen we regionale doelstellingen effectiever en efficiënter realiseren.

Trendbreuk

De afgelopen jaren laten zien dat de Trendbreukaanpak effectief en efficiënt is en duidelijk zijn vruchten begint af te werpen, ook al is dat nog niet terug te zien in de cijfers van de GGD-gezondheidsmonitors. Op zich is dat niet vreemd, omdat de belangrijkste resultaten worden geboekt in de eerste levensfase en de monitor zich op mensen in andere levensfasen richt. De trendbreukbeweging en de focus op de jeugd worden in de komende beleidsperiode voortgezet, ook omdat de trendbreuk een langjarige investering vergt.

Wel bleek bij de evaluatie van Trendbreuk (2022/2023) dat een verdere doorontwikkeling en uitbreiding van de doelgroep en beleidsvelden noodzakelijk is. Die noodzaak wordt door het Regiobeeld 2023, met een nadruk op de vergrijzing en mentale gezondheid van de bevolking, bevestigd.

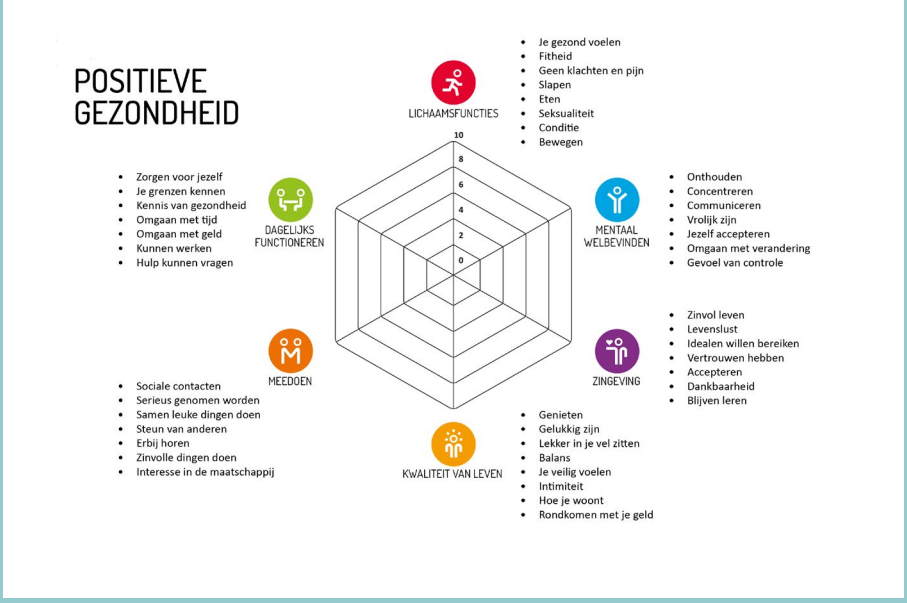
We blijven de uitgangspunten van het vastgestelde beleid en Trendbreuk hanteren:

- **samen:** alleen samen kunnen we de trend breken;
- **iedereen is nodig**: overheid, onderwijs, zorgverleners, zorgverzekeraars, maatschappelijke organisaties, kennisinstituten, bedrijfsleven, burgers, enz.;
- **langjarig**: Een trend breken vereist een langjarige, regionale aanpak;
- **bewezen**: We zetten interventies in waarvan bewezen is dat ze effectief zijn. En als we iets nieuws uitproberen, laten we onderzoeken of het werkt;
- **massa maken**: Als een interventie ergens goed loopt, wordt deze uitgerold over de regio;
- **hetzelfde basisaanbod** vanuit de gedachte van gelijke kansen: Iedereen in de regio kan gebruikmaken van hetzelfde ondersteuningsaanbod. Het maakt niet uit in welke gemeente je woont.
- **Positieve gezondheid**: in Zuid-Limburg benaderen we gezondheid integraal, waarbij alle dimensies van positieve gezondheid worden meegenomen. We richten ons niet alleen op ziektepreventie, maar ook op het bevorderen van veerkracht, welzijn en eigen regie voor alle inwoners.

Daar voegen we op basis van onze ambities dus aan toe:

- meer aandacht voor de **doorgaande lijn**: de gezonde basis die gelegd is in de eerste levensfasen doortrekken naar de levensfasen die hier op volgen, zodat een generatie gezond ouder wordt.
- health in all policies: meer aandacht voor gezondheid is overal, gezondheid meenemen in alle beleidsterreinen. Daarom betrekken we partijen op het gebied van onder meer armoedebestrijding, ruimtelijke ordening, milieu, sport, jeugd, arbeidsmarkt, economie en welzijn. Gezondheid draagt ook bij aan het behalen van andere doelen in de samenleving, zoals brede welvaart, terugdringen zorgkosten, versterken economie etc. (health for all policies).

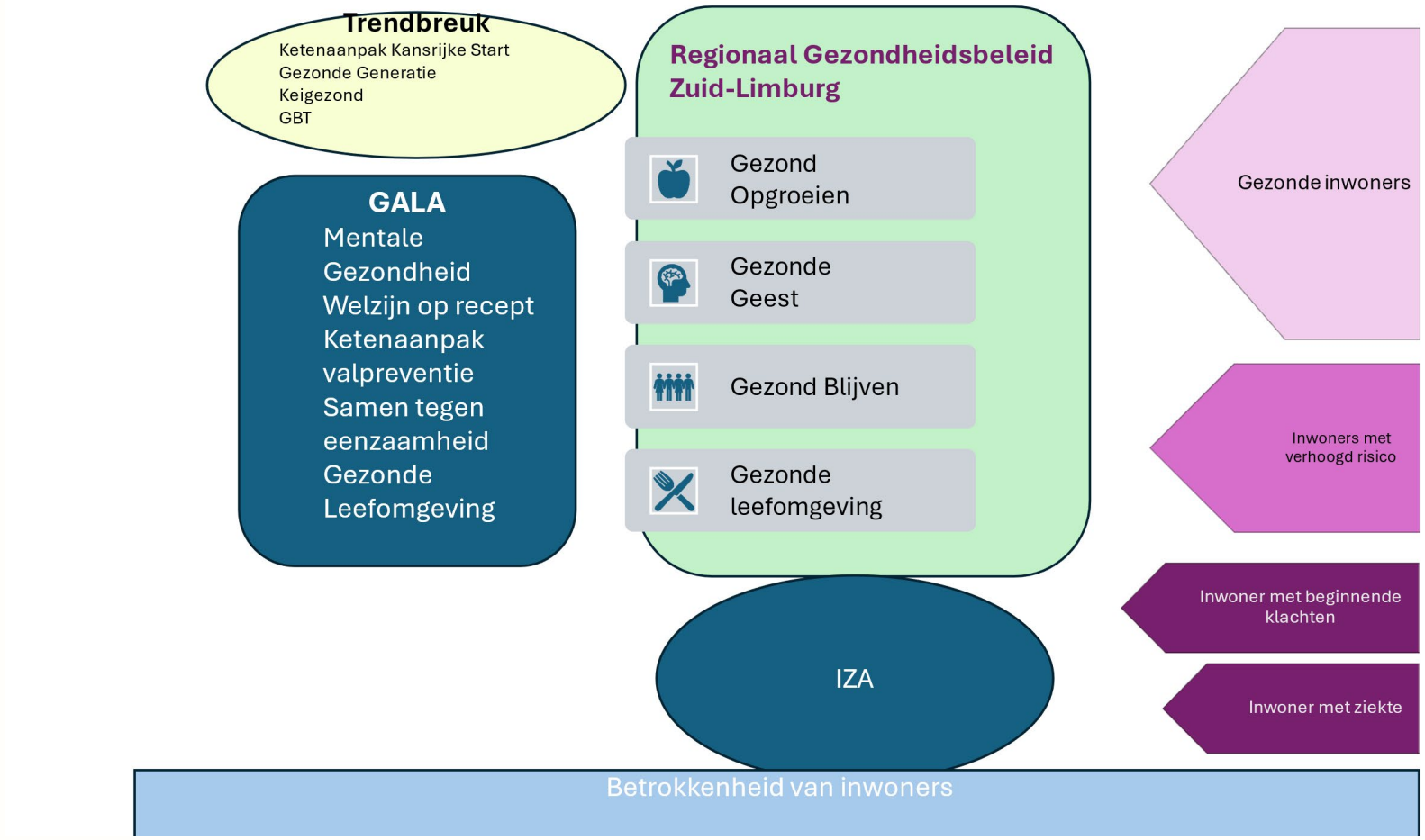
Positieve gezondheid ziet gezondheid niet alleen als de afwezigheid van ziekte, maar als het vermogen om met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen om te gaan en zelf de regie te voeren. Deze benadering sluit goed aan bij het regionaal gezondheidsbeleid. Gemeenten kunnen bijdragen aan de fysieke gezondheid door gezondheidsbevordering en preventie. Tegelijkertijd wordt mentale veerkracht en welzijn gestimuleerd door laagdrempelige psychosociale ondersteuning en het bevorderen van sociale verbondenheid in de gemeenschap.

Betrokkenheid van inwoners

Positieve gezondheid biedt een waardevol kader voor het betrekken van burgers bij het vormgeven van het gezondheidsbeleid. Door in te spelen op de behoeften, wensen en mogelijkheden van mensen, kunnen gemeenten meer maatwerk leveren en effectievere interventies ontwikkelen die aansluiten bij de diversiteit van de lokale bevolking.

Bij de verschillende deelplannen roepen we gemeenten op om inwoners op passende wijze te betrekken bij beleidsontwikkeling. Dat doen we door zoveel mogelijk gebruik te maken van de bestaande sociale infrastructuur.
We versterken daarmee de **betrokkenheid van inwoners** in de verschillende programma's op een passende wijze zodat de uitvoering van dit beleid slaagt (zie ook hoofdstuk 3).

Figuur 3: Verhouding tussen Gezondheid nu voor later!, Trendbreuk, GALA, IZA, Positieve Gezondheid

02

Onze pijlers voor gezondheids-beleid

- Gezond opgroeien
- Gezonde geest
- Gezond blijven
- Gezond leefomgeving

2.1 Gezond Opgroeien

Waar staan we nu

- In het algemeen blijkt uit de Gezondheidsmonitor jeugd 2023 dat de gezondheid van jongeren in Zuid-Limburg kwetsbaar blijft op alle fronten. Jongeren tussen de 13 en 17 jaar in Zuid-Limburg zijn minder positief over hun gezondheid dan tien jaar geleden.
- Het aantal kinderen met overgewicht blijft toenemen, ook in Zuid-Limburg. Hier wonen ongeveer 28.000 kinderen met overgewicht en obesitas.
- Kinderen in Zuid-Limburg bewegen te weinig. Buiten spelen wordt vaak belemmerd door het gebrek aan sociale veiligheid en het gebrek aan speelplekken. Binnen zitten, vaak achter beeldschermen, leidt tot fysieke en mentale klachten.
- Zuid-Limburgse jongeren drinken vaker alcohol en roken vaker dan jongeren in de rest van Nederland. Ze zijn ook veel meer gaan vapen, nog meer dan het landelijk gemiddelde. En vijftien procent van de jongeren in Limburg loopt risico op problematisch gebruik van sociale media.
- In Nederland is ongeveer 12% van de beroepsbevolking laaggeletterd. In Zuid-Limburg is dit ongeveer 11%, waarbij er grote uitschieters zijn in een aantal gemeenten. Het aantal laaggeletterden neemt landelijk toe. Het tekort aan basis(taal)vaardigheden vormt een barrière om later zelfstandig en succesvol mee te doen in onze maatschappij, online én offline.

Uit de verschillende monitors blijkt dat de gezondheid van de Zuid-Limburgse jeugd niet verbetert, maar verslechtert. Dat is overigens ook een landelijke trend, maar de verslechtering is procentueel groter in Zuid-Limburg omdat hier al sprake is van een kwetsbare situatie. Dat maakt de noodzaak om te blijven investeren in de jeugd duidelijk. Het is evident dat elke gezondheidswinst bij de jongste inwoners van Zuid-Limburg uiteindelijk tot gezondheidsverbetering in het latere leven resulteert. En daarmee bijdraagt aan een betere publieke gezondheid en een beter arbeidsvermogen. Gezonde inwoners blijven langer in contact met anderen en doen mee in de samenleving.

Zowel voor de levensfase **Kansrijke Start** als de vier overige levensfasen werd in de nota 'Zuid springt eruit' een aantal concrete actiepunten geformuleerd. Variërend van het borgen en breder uitrollen van succesvolle interventies tot het uitbreiden van onder andere gezonde kinderopvangcentra en gezonde (basis)scholen. Een essentieel actiepunt in de fase Kansrijke Start was het slaan van een brug tussen het medisch en sociaal domein: beide domeinen hielden zich immers bezig met dezelfde (kwetsbare) doelgroep en kenden dezelfde zorgen. Toch was van een structurele samenwerking nog geen sprake.

Inmiddels is dankzij grote inspanningen de basis gelegd voor een integrale en domeinoverstijgende samenwerking tussen gemeenten, GGD en vele andere partners, zoals verloskundigen, kinderartsen en kraamzorg hetgeen concreet vorm heeft gekregen in de regionale coalitie Kansrijke Start. Dit beschouwen alle betrokken partijen als grote winst. Door vervolgens een basisstructuur Kansrijke Start te realiseren in alle Zuid-Limburgse gemeenten is het mogelijk geworden meteen de juist hulp in te schakelen bij specifieke vragen waar de professional op dat moment zelf geen antwoord heeft; bijvoorbeeld een zwangere vrouw met geld-problemen kan meteen verwezen worden naar de hulpverlener die haar hierin kan ondersteunen. Dit draagt bij aan vroegtijdig ingrijpen en vergroot de kansen op de zo gewenste kansrijke start.

Deze regionale coalitie slaagde er zo in om steeds meer (kwetsbare) inwoners te bereiken en te ondersteunen met programma's en projecten: in de Trendbreuk voortgangsrapportages wordt hier nauwgezet verslag van gedaan.

Waar staan we voor

Bij het werken aan een gezonde generatie zijn veel partijen betrokken die vanuit hun eigen verantwoordelijkheid bijdragen. In de praktijk blijkt dat (regionale) samenwerking niet vanzelf gaat. Daarvoor is een gezamenlijke doelstelling, commitment, afstemming van taken, over de eigen organisatiegrenzen durven stappen, inzet van mensen en middelen et cetera nodig. In het bovenstaande kader wordt een dergelijke basisstructuur voor integrale en domeinoverstijgende samenwerking beschreven.

Het is gelukt om met deze partijen te komen tot een netwerksamenwerking en eenzelfde, gemeenschappelijke taal die alle betrokkenen uitdragen. Uitgangspunt van deze samenwerking en gemeenschappelijke taal vormt de vraag wat voor elk kind van belang is om gezond en veilig op te kunnen groeien. Het antwoord op die vraag is vertaald in drie basiselementen voor heel Zuid-Limburg:

- gezonde voeding
- gezond bewegen
- mentaal welbevinden.

Die drie elementen vormen de basis voor de afzonderlijke partijen en kunnen bijdragen aan een doorgaande lijn in alle levensfasen.

Bijvoorbeeld als in centra voor kinderopvang alleen nog water wordt geschonken, kunnen partijen er samen naar streven om dat vervolgens ook in het basis-, middelbaar- en vervolgonderwijs te doen. Dan wordt water drinken de norm. Zo dragen we eraan bij dat kinderen een gezonde keuze normaal vinden en deze later zelf ook blijven maken.

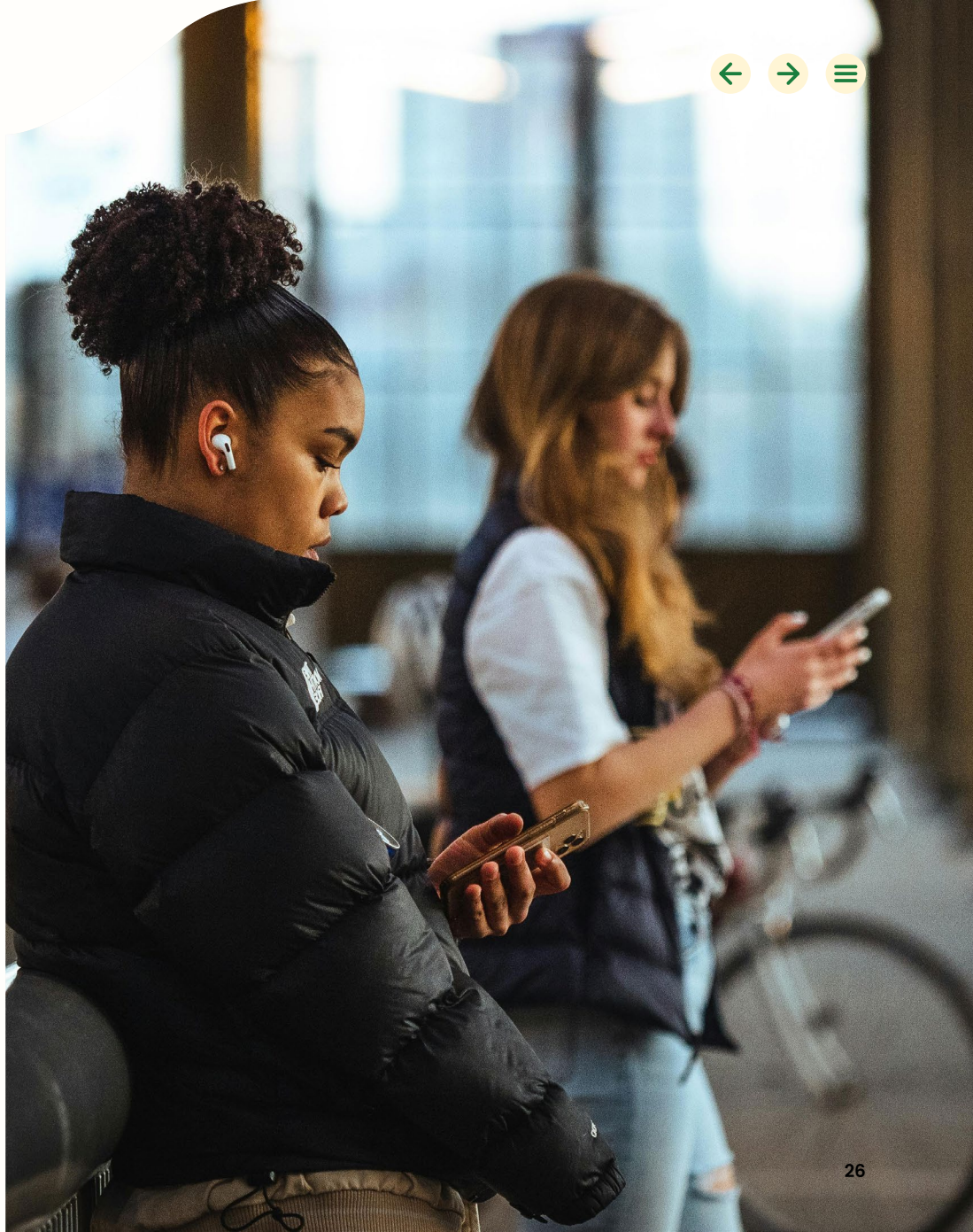
Deze ervaring en positieve werkzame principes nemen we mee in de verdere aanpak die past bij een netwerksamenwerking rond volgende levensfasen.

Samen maken gemeenten, Provincie, Rijk, GGD en andere maatschappelijke partners langjarig werk van de trendbreuk. Daarbij leggen we de focus op de jeugd. In 2030 hebben we 25% van de achterstand ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde ingelopen. Dat doen we door goede projecten en interventies uit te rollen en te verduurzamen in heel Zuid-Limburg. Daarbij haken we aan bij landelijke programma's en ontwikkelingen. Ook werken wij samen met andere beleidsterreinen.
Dit doen we door de bestaande Trendbreukinzet te continueren, kritisch te kijken naar de huidige inzet en deze te analyseren en verder uit te breiden naar de volgende levensfasen conform het plan van aanpak Trendbreuk.

Handhavingsplan middelengebruik

Gemeenten zijn verplicht in het kader van de Alcoholwet (artikel 43a) een preventie- en handhavingsplan op te stellen. De Alcoholwet heeft als doel om schadelijke gevolgen van alcoholgebruik tegen te gaan en alcohol gerelateerde overlast terug te dringen. Deze wet valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en is daarmee primair een gezondheidswet, maar heeft nadrukkelijk raakvlakken met handhaving en veiligheid (overlast openbare ruimte). De regionale werkgroep Jeugd en Middelen heeft op Zuid-Limburgs niveau de nota Preventie en Handhaving Jeugd & Middelen 2025 – 2028 opgesteld.

De ambities van deze nota zijn het middelengebruik bij jongeren onder de 18 jaar zo lang mogelijk voorkómen en het overmatig gebruik bij jongeren beperken. Vanuit Gezondheid nu, voor later! onderschrijven we deze nota om het alcohol- en middelengebruik te verlagen.

Wat doen we nu voor later

We gaan door op de ingeslagen weg, waarbij we blijven inzetten op bewezen, effectieve interventies, het bundelen van (financiële) middelen en een langjarige domeinoverstijgende samenwerking, zoals beschreven in het Werkplan Trendbreuk 2024-2026.

- We blijven de netwerkstructuur uitbreiden met partijen zoals scholen, bibliotheken, woningcorporaties, welzijnswerk en werkgevers.
- We kijken kritisch naar de bestaande interventies, analyseren de effectiviteit daarvan en kijken ook waar interventies beëindigd kunnen worden of waar organisaties die zelf kunnen uitvoeren. En we ontwikkelen nieuwe initiatieven gericht op onder andere taalvaardigheid, basis- en gezondheidsvaardigheden en bestaanszekerheid.
- Een belangrijke rol is daarbij in alle levensfasen weggelegd voor de regionale en lokale JOGG-regisseurs. JOGG (Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst) ondersteunt regionale en lokale projecten om de gezondheidsachterstand te verkleinen. De JOGG-regisseurs in Zuid- Limburg verbinden initiatieven voor meer Gezonde Scholen, een rookvrije start en rookvrije omgeving voor kinderen en het gezonder maken van de omgeving waarin gesport wordt en waar kinderen veilig buiten kunnen spelen. Daarbij werken JOGG-regisseurs intensief samen met gemeenten, vooral op het gebied van sport en bewegen.
- Ook is een veilige online omgeving voor kinderen steeds belangrijker, met een gezond gebruik van sociale media.
- We besteden de komende jaren meer aandacht aan de doorgaande lijn. We trekken de gezonde basis die in de eerste levensfasen is gelegd door naar de levensfasen die hierop volgen.
- We leggen meer nadruk op eigenaarschap van betrokken partijen. Binnen Trendbreuk gaat het om het nemen van verantwoordelijkheid, het nakomen van afspraken en het leveren van een structurele bijdrage aan de trendbreuk. We gaan dit faciliteren, zodat professionals en organisaties zich daadwerkelijk eigenaar voelen. Ook inwoners worden meer betrokken bij de Trendbreuk-aanpak.
- Tenslotte is het noodzakelijk voor de algemene gezondheid in Zuid-Limburg om in de komende beleidsperiode extra aandacht te schenken aan het verhogen van de vaccinatiegraad.

Bescherming tegen infectieziekten
Een hoge vaccinatiegraad (95%) is belangrijk om mensen tegen ernstige ziekten te beschermen en uitbraken van ziekten te voorkomen.
In Nederland en ook in Zuid-Limburg is sprake van een zorgwekkende daling van de vaccinatiegraad. Alle gemeenten zijn inmiddels onder de kritische grens gekomen. Zo wordt minder gevaccineerd tegen Bof, Mazelen en Rodehond (BMR). In 2020 was 91% van de 9-jarige kinderen nog gevaccineerd tegen BMR, in 2023 was dit nog maar 81%. Deze vaccinatiegraad zit ver onder het cruciale punt van 95% en is in veel gemeenten nog dalend. Dit is verontrustend en een gevaar voor iedereen. Infectieziekten zoals mazelen kunnen zich hierdoor verspreiden, met mogelijk (ernstige) ziekte, complicaties en sterfte tot gevolg.

Het RIVM houdt deze cijfers bij en probeert deze daling te verklaren. AWPG Mosa en GGD hebben onderzoek uitgevoerd naar redenen van wel of niet vaccineren en om begrip te krijgen over wat werkt om de vaccinatie-bereidheid te verhogen. Beweegredenen van ouders om hun kinderen niet of minder te laten vaccineren zijn onder andere twijfels over de noodzaak en effectiviteit ervan, het vertrouwen in vaccinaties, minder vertrouwen in de overheid of geloofsovertuiging.

Het Rijksvaccinatieprogramma speelt een belangrijke rol in gezond opgroeien, omdat dit kinderen en jongeren bescherming biedt tegen ernstige infectieziekten.

Deelname aan het Rijksvaccinatieprogramma is gratis in Nederland tot 18 jaar en via JGZ beschikbaar voor iedereen. Deze basistaak van de GGD is belangrijk voor onze publieke gezondheid en zorgt er mede voor dat kinderen gezond kunnen opgroeien. Vaccineren voor 18+ loopt via campagnes door de landelijke overheid of is een individuele verantwoor-delijkheid, bijv. bij reizigersvaccinaties.

2.2 Gezond Blijven

Waar staan we nu

- Zuid-Limburg is een sterk vergrijsde regio, met relatief veel 65-plussers en 80-plussers.
- De regio kenmerkt zich verder door relatief veel inwoners in een lage sociaaleconomische positie en heeft grote gezondheidsachterstanden. Ook bestaan er grote verschillen tussen gemeenten en wijken.
- De gezondheid van volwassenen en ouderen is relatief minder goed en laat een dalende trend zien. 64% ervaart de eigen gezondheid als goed, tegenover 70% landelijk. De levensverwachting ligt in Zuid-Limburg lager dan in Nederland. Steeds minder mensen bewegen voldoende en het overgewicht neemt verder toe (54%).
  In Zuid-Limburg is 40% van de volwassenen en ouderen kwetsbaar. Inwoners ervaren minder regie over het leven en ervaren meer eenzaamheid.
- In Zuid-Limburg wonen veel mensen met chronische aandoeningen en met een minder goede mentale gezondheid. Er wordt meer zorg gebruikt dan in de rest van Nederland met hogere zorgkosten tot gevolg.
- Binnen de sector zorg en welzijn is steeds minder personeel te vinden. Ook neemt het aantal mantelzorgers af dat klaar staat voor 85-plussers. Terwijl in de toekomst ouderen steeds langer zelfstandig thuis wonen en daar meer zorg en ondersteuning nodig hebben.

Het aanleren van gezondheidsvaardigheden en een gezonde leefstijl op jonge leeftijd is een goede basis, maar het vasthouden van die gezonde leefstijl in elke volgende levensfasen is zeker zo belangrijk. Veerkrachtige volwassenen en ouderen dragen bij aan een gezonde samenleving. Ze blijven fit en blijven participeren in de samenleving en zijn in staat om met tegenslag om te gaan. Daarmee realiseren ze een gezond leven voor zichzelf, waarbij zingeving en meedoen centraal staan en waarbij hun beroep op zorg en ondersteuning zo lang mogelijk wordt uitgesteld.

Dit heeft effect op de algehele gezondheid, het welzijn en welbevinden van mensen en de zorgvraag en de zorgkosten in deze regio.

De aandacht voor gezond blijven is zowel een individuele verantwoordelijkheid als een collectieve verantwoordelijkheid van gemeenten en partijen zoals welzijnsorganisaties, werkgevers en zorgpartners. Gemeenten vullen deze taken verschillend in, ook omdat de situatie per gemeente verschilt. Vaak spelen door gemeenten gesubsidieerde en aangestuurde welzijnsorganisaties, sportorganisaties en (buurt)verenigingen hierin een belangrijke rol. Onder andere door een aanbod van activiteiten en interventies op thema's als eenzaamheid, ondersteuning van mantelzorgers en samen gezond bewegen.

Ook gaat het bij de uitvoering van deze taken om het toegankelijk maken van voorzieningen in de openbare ruimte voor mensen met een al dan niet leeftijd gerelateerde beperking. Daarnaast zijn er in deze regio initiatieven die zich met name richten op het versterken van de positie van ouderen en het ontwikkelen van steunstructuren om ouderen langer zelfstandig te kunnen laten wonen.

Preventie is in het streven naar Gezond Blijven van wezenlijk belang. Als mensen er niet in slagen om er zelf of met behulp van hun netwerk uit te komen, wordt een beroep gedaan op Wmo-voorzieningen of zorgvoorzieningen. Om te bevorderen dat de druk op gemeenschappelijke voorzieningen afneemt, is het belangrijk mensen te stimuleren en in staat te stellen om (tijdig) keuzes te maken die hun gezondheid ten goede komen.

Dat gaat niet alleen om fysiek gezond blijven, maar ook mentaal en sociaal, zodat mensen optimaal kunnen blijven functioneren (positieve gezondheid).

De noodzaak om gezond te blijven en ook op hogere leeftijd gezond te leven, is dus niet alleen in het belang van mensen zelf. Onze samenleving vergrijst: in vergelijking met de rest van Nederland is in Zuid-Limburg sprake van een dubbele vergrijzing (meer 80-plussers binnen de groep 65-plussers), een meer dan gemiddelde ontgroening, waardoor er gemiddeld minder (potentiële) mantelzorgers zijn.

In de praktijk leidt de toenemende vergrijzing tot een groeiend aantal ouderen met één, of meerdere chronische aandoeningen, variërend van artrose tot diabetes.

Bovendien neemt de kans op valincidenten toe: één op de drie ouderen boven de 65 jaar komt jaarlijks minimaal een keer ten val, vaak met grote gevolgen voor hun vitaliteit en kwaliteit van leven. Ook sociale problemen, zoals eenzaamheid en mentale problemen, nemen toe.

Tegelijkertijd streeft de landelijke overheid naar een samenleving waarin mensen zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. Veel mensen willen dat ook, zij willen zelf de regie kunnen houden over hun leven. Een goede gezondheid hebben en behouden is hiervoor essentieel. Het behouden van eigen regie, vergt dat er rekening wordt gehouden met de diversiteit van onze inwoners. Aandacht is nodig voor mensen die laaggeletterd zijn, mensen met een migratie-achtergrond en mensen in een lage sociaaleconomische positie en het groeiend aantal alleenstaanden met een beperkt sociaal netwerk.

Uit landelijk onderzoek blijkt dat deze doelgroepen vaak de weg in het aanbod van zorg en ondersteuning niet of moeilijk kunnen vinden en dus veel minder bereikt worden. Bovendien sluit het bestaande aanbod lang niet altijd aan bij de behoeften en gezondheidsvaardigheden van deze doelgroepen. Bij mensen in een kwetsbare situatie is vaak sprake van een opeenstapeling van problemen en raakt een nieuw probleem deze groep extra hard. Juist hier kan grote gezondheidswinst geboekt worden. Het is belangrijk dat Gemeenten hier oog voor hebben. Gezondheid verbinden met de andere beleidsterreinen die daar actief mee zijn.

Alle reden dus om de focus van het regionaal gezondheidsbeleid te verbreden naar Gezond Blijven. Het Regiobeeld 2023 onderstreept dat.

Waar staan we voor

Het is onze ambitie dat volwassenen zo gezond mogelijk blijven leven, zodat hun kansen om gezond ouder te worden toenemen. Verder willen we de groeiende groep ouderen zo lang mogelijk gezond en vitaal houden. Dat betekent dat we moeten blijven inzetten op preventie op het gebied van fysieke, psychische, cognitieve en sociale vitaliteit. Daarmee vergroten we de eigen regie en zelfredzaamheid van mensen en kunnen we eenzaamheid en verminderde mobiliteit voorkomen of uitstellen. Gezondheidsbeleid richt zich op preventie en gezondheidsbevordering. Dat is het meest effectief wanneer hier vroeg mee gestart wordt, zodat de gezondheidsbevorderende aspecten al onderdeel van het leefpatroon van mensen zijn voordat ouderdomsklachten ontstaan.

Onze twee ambities op het gebied van vitaal ouder worden, zijn:

- *Omgeving waarin mensen samen gezond blijven*
  We creëren een woon- en leefomgeving die uitdagend, passend en veilig is; een omgeving waar mensen naar elkaar omkijken en elkaar helpen en die uitnodigt om slimme oplossingen toe te passen. Zo worden ouderen veel meer dan nu in staat gesteld om zelf de regie te houden en langer thuis te blijven wonen, ook als ze in een meer kwetsbare positie komen. Deze ambitie heeft een duidelijke relatie met de pijler Gezonde Leefomgeving in deze nota.
  De eisen die de gezondheid van ouderen aan de leefomgeving stelt, worden nadrukkelijk betrokken bij alle aspecten van de woon- en leefomgeving en de aanpassingen daarin. Dit vereist opnieuw een duidelijke verbinding met andere beleidsvelden (*health in all policies*).
- *Veerkrachtigere volwassenen en ouderen*
  De ambitie is dat volwassenen en ouderen in de toekomst zelfregie bezitten met voldoende veerkracht om tegenslag aan te kunnen en zelfstandig te kunnen functioneren. Al dan niet met hulpmiddelen en een voldoende sociale basis via hun naasten en voorzieningen in hun omgeving, zodat zij in staat zijn voor zichzelf te (blijven) zorgen. We zien ouderen die bewuster bezig zijn met hun leefstijl, hun welzijn en hun woonomgeving. Waar ondersteuning of zorg nodig is, organiseren we dat op een efficiënte en passende wijze in de leefomgeving van de oudere. Voor het gemeentelijke en regionaal gezondheidsbeleid betekent dit dat er aandacht moet zijn voor het gezond blijven.

Volwassenen blijven gezond leven, zodat hun kansen om gezond ouder te worden, toenemen. De groeiende groep ouderen blijft gezond en vitaal. Dat betekent dat we gaan en blijven inzetten op preventie in het volwassen leven van inwoners op het gebied van fysieke, psychische, cognitieve en sociale vitaliteit. Daarmee vergroten we de eigen regie en zelfredzaamheid van mensen in latere levensfasen en kunnen we eenzaamheid en verminderde mobiliteit voorkomen of uitstellen.

Wat doen we nu voor later

Met preventie en gezondheidsbevordering voor volwassenen en ouderen begeven gemeenten zich niet op een nieuw terrein, er gebeurt namelijk al heel veel. De opgave is hoe het bestaande aanbod breder en efficiënter kan worden ingezet. Zo ligt de focus momenteel op de doelgroep ouderen (waar de eerste vraag om ondersteuning en zorg ontstaat), terwijl we ons in het nieuwe regionaal gezondheidsbeleid meer gaan richten op de ouder *wordende* inwoner en op de doelgroepen die we met het bestaande aanbod niet goed kunnen bereiken. We schuiven 'naar voren' in leeftijdscategorie om een toenemende vraag op de zorg- en ondersteuningsvoorzieningen op latere leeftijd tegen te gaan.

Tegelijkertijd blijven we ons inzetten voor ouderen met een ondersteunings- en zorgvraag (80-plussers). Ook in deze leeftijdscategorieën en voor de moeilijk bereikbare doelgroepen zetten we de werkwijze van de Trendbreukaanpak in: door partijen met elkaar te verbinden en door meer samenwerking, maken we massa en kunnen we al lopende, bewezen interventies breder en effectiever inzetten en uitrollen. Zo ontstaat een gedeelde en gedragen aanpak met alle relevante partijen. Dit gebeurt lokaal en regionaal.

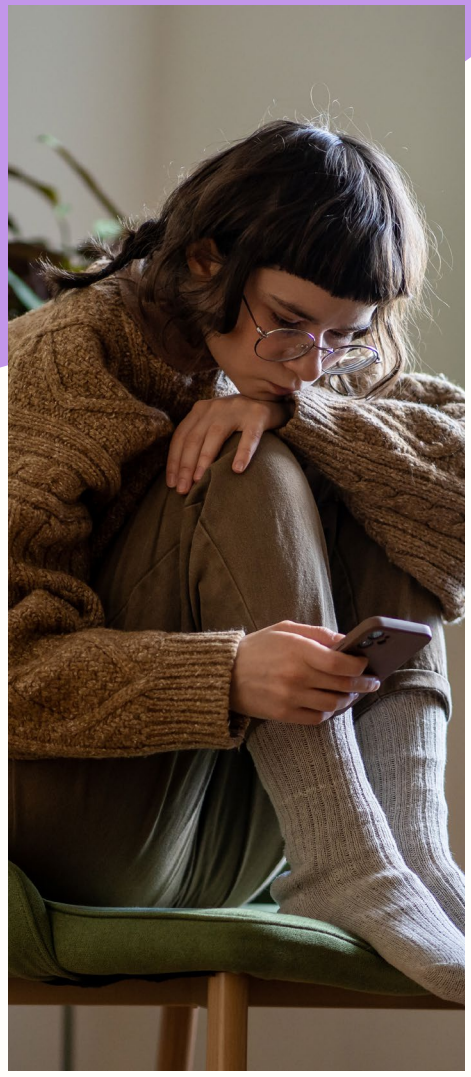
We zetten in op:

- Het stimuleren van bewegen en gezond eten, omdat dit helpt lichamelijke klachten en chronische ziekten te voorkomen of te verminderen. Het is belangrijk om op een laagdrempelige manier de voordelen van gezond leven te benoemen en mensen hier al vroeg bewust van te maken. Zodat mensen langer actief en vitaal blijven en langer deelnemen en bijdragen aan het maatschappelijk leven. We maken gebruik van publiekscampagnes zoals 'Praat vandaag over morgen' die inzet op fit blijven (beweging, voeding, bezig blijven en brein).
- Het stimuleren van deelname aan sociale activiteiten in een omgeving die mensen uitnodigt meer te bewegen. Zo kan ook participatie worden bevorderd en eenzaamheid tegengegaan.
- Het bevorderen van de onderlinge contacten van organisaties om moeilijk bereikbare doelgroepen beter te kunnen bereiken met passende voorzieningen. Bijvoorbeeld door het bijeenbrengen van migrantenorganisaties, opbouwwerk en gemeentelijke sportprofessionals/combifunctionarissen om mensen met een migratieachtergrond rondom gezond bewegen te bereiken.
- Het betrekken van regionale partijen op het gebied van participatie, mantelzorg, vrijwilligersorganisaties, zorginstellingen etc. Door verbinding met bijvoorbeeld de huisarts te leggen kan vanuit positieve gezondheid de vraag achter de vraag (bijvoorbeeld eenzaamheid) eerder naar boven worden gehaald. En dan kan ook eerder worden ingezet op een andere oplossing in het sociale domein dan een zorgoplossing, denk aan Welzijn op Recept.

- Betrokkenheid van inwoners op een passende manier is nadrukkelijk een belangrijke succesfactor in deze aanpak. Inwoners actief betrekken bij gezondheidsbevordering, gezonde inrichting van de leefomgeving en beleidszaken die hen direct raken is cruciaal. Ook burgers dragen verantwoordelijkheid en stellen zich niet alleen op als consument van gezondheidsdiensten. Dat is ook een kans want veel inwoners laten zich graag uitnodigen voor vrijwilligerswerk, mantelzorg en deelname aan activiteiten die indirect ook van belang zijn voor het bevorderen van de gezondheid. Hun actieve betrokkenheid biedt een belangrijke pijler voor de inrichting en de uitvoering van de activiteiten in het kader van dit beleid.

In onze regio lopen diverse programma's die aansluiten bij deze thema's. Voorbeelden zijn Welzijn op Recept, Gecombineerde Leefstijl Interventie (zoals Healthy Life), Ketenaanpak Valpreventie en Samen tegen eenzaamheid.
Het streven is om goede lokale en regionale aanpakken verder op te schalen.

2.3 Gezonde Geest

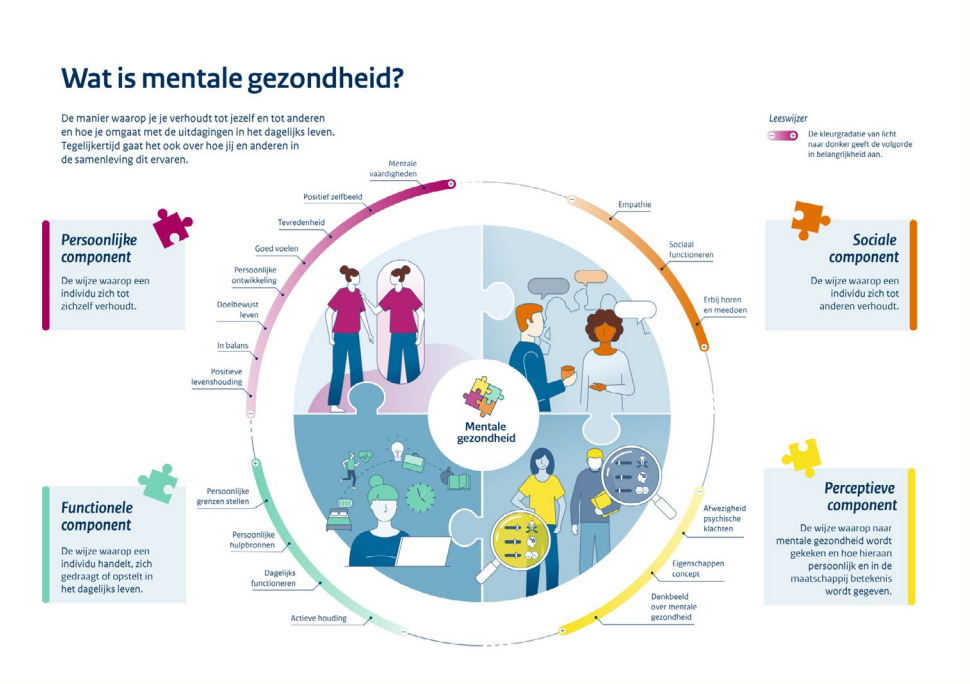
Waar staan we nu

- De mentale gezondheid van inwoners van Zuid-Limburg is slechter dan die van de gemiddelde Nederlander, zo blijkt uit de cijfers. Inwoners hebben een hoger risico op een angststoornis of depressie vergeleken met het Nederlandse gemiddelde.
- Meer Zuid-Limburgse jongeren hebben psychische klachten (31%) en ervaren minder veerkracht (61%) vergeleken met landelijke cijfers (27% en 64%).
- Psychische klachten ontwikkelen zich vaak op jonge leeftijd en zetten zich door op latere leeftijd: 50% voor de leeftijd van 18 jaar, 75% voor de leeftijd van 25 jaar. Veel jongeren ervaren vaak stress (55%) en hebben een hoger risico op mentale problemen (31%), zoals depressieve klachten, angst, eenzaamheid en slaapproblemen. De toenemende prestatiedruk, sociale verwachtingen en ongelijke kansen zijn onder andere factoren die hierin een rol spelen, evenals maatschappelijke ontwikkelingen of gebeurtenissen waar je geen invloed op hebt.
- Cijfers uit de jeugdmonitor van 2023 en de volwassenmonitor uit 2022 laten bovendien zien hoe de druk op de mentale gezondheid van jongeren en volwassenen is toegenomen.
- *Suïcidegedachten*: naar verhouding kampen veel jongeren met suïcidale gedachten. Ongeveer 6% van de jongeren in Zuid-Limburg heeft het afgelopen jaar (heel) vaak aan suïcide gedacht. In ons land is zelfdoding de grootste doodsoorzaak onder jongeren tussen de 10 en 20 jaar oud.
- Er zijn lange wachttijden voor GGZ-zorg, er is een tekort aan laagdrempelige ondersteuning en de zorgkosten zijn hoog.

Mentale veerkracht is belangrijk om de uitdagingen van het leven aan te kunnen. Psychosociale problemen nu leiden tot een grotere zorgvraag later. Het op tijd signaleren en vroegtijdig voorkomen van (het verergeren van) klachten is van belang om de zorg betaalbaar en toegankelijk te houden. Dat betekent dat preventie en het actief bevorderen van mentale gezondheid steeds belangrijker wordt. De mentale gezondheid in Zuid-Limburg is slechter dan in de rest van Nederland. Onderzoek laat ook zien dat suïcide in meer gevallen kan worden voorkomen, mits er over een lange periode een breed pakket aan preventieve maatregelen wordt ingezet. Vandaar dat in het regionaal gezondheidsbeleid mentale gezondheid extra aandacht krijgt.

De Trendbreukaanpak kan hieraan bijdragen. Door in te zetten op een mentaal gezonde generatie hebben we invloed op de mentale gezondheid in de volgende levensfases van deze generatie. Daarnaast moeten we uiteraard ook aandacht hebben voor de mentale gezondheid van de huidige generatie volwassenen en ouderen.

Onze mentale gezondheid hangt af van allerlei persoonlijke en sociale factoren. Deze kunnen een beschermende werking hebben of mensen juist kwetsbaar maken. Vaak is de invloed van deze factoren extra groot tijdens belangrijke fases en overgangen in iemands levensloop. Bovendien bestaat bij elke nieuwe levensfase de kans dat mentale effecten van eerdere fases doorwerken in de mentale gezondheid. Om gezond op te kunnen groeien en gezond te blijven, hebben mensen ook mentale veerkracht nodig. Het is belangrijk om de uitdagingen van het leven aan te kunnen.

Figuur 4: Wat is mentale gezondheid?

De mentale veerkracht van inwoners is in de afgelopen vijf jaar verder onder druk komen te staan door de toenemende maatschappelijke onrust. Vooral jongeren en kwetsbare inwoners hebben hier langdurig last van. Bovendien is de mentale gezondheid van jongeren al langere tijd een punt van toenemende zorg.

Voor de coronapandemie zagen we al een lichte toename in mentale problemen bij jongeren, vooral bij meisjes. Uit de cijfers blijkt dat jongeren op dit moment meer klachten hebben dan voorheen. Deze problemen kunnen doorwerken in de toekomst: mentale problemen in de adolescentie hangen samen met een grotere kans op mentale problemen op latere leeftijd. Ook is bekend dat psychosociale problemen nu leiden tot een grotere zorgvraag later.

Waar staan we voor

Onze ambities op het vlak van gezonde geest zijn:

- Wij willen zo veel mogelijk voorkomen dat mentale problemen bij kinderen, jongeren en volwassen ontstaan en escaleren.
- Wij streven naar een samenleving waarin alle kinderen en jongeren de optimale kansen krijgen om zich mentaal gezond te ontwikkelen.
- Wij willen stimuleren dat elke school een plek is waar jongeren zich veilig voelen, optimaal kunnen leren en zich mentaal gezond kunnen ontwikkelen.
- Wij streven naar het terugdringen van het aantal suïcidepogingen en suïcides in Zuid-Limburg.

Onze ambitie is om van Zuid-Limburg rond 2030 een regio te maken waar mentale gezondheid net zo vanzelfsprekend is als fysieke gezondheid. Inwoners zijn zich bewust van hun mentale welzijn, durven hier open over te praten en weten waar ze terecht kunnen voor ondersteuning. Mentale gezondheid is geïntegreerd in alle aspecten van het leven en wordt actief bevorderd door inwoners, organisaties en overheden.

Wat doen we nu voor later

We willen onze ambities realiseren door in alle levensfasen op de ‘juiste plaatsen’ op de ‘juiste momenten’ in te zetten op preventie gericht op een goede mentale gezondheid. Op die manier willen we in alle levensfasen mentale problemen, waar mogelijk eerder signaleren, stimuleren dat Zuid-Limburgers zich mentaal goed blijven voelen en normaliseren. Namelijk, dat het hebben van perioden met mentale problemen en het omgaan met mensen met mentale problemen in de leefomgeving bij het leven horen. En dit ook doorgeven aan de volgende generaties. Dit doen we door:

- In te zetten op preventieve maatregelen en het bieden van tijdige en passende ondersteuning. Zo willen we ervoor zorgen dat de inwoners in Zuid-Limburg de zorg krijgen die ze nodig hebben om hun mentale gezondheid te behouden of te herstellen.
- Vroegtijdige signalering, passende ondersteuning en het creëren van veilige en stimulerende omgevingen. Zo willen we ervoor zorgen dat jongeren weerbaar zijn tegen de uitdagingen van deze tijd en hun volledige potentieel kunnen benutten.
- In te zetten op een positief schoolklimaat, mediawijsheid en digitale balans. Zo willen we jongeren toerusten om bewust om te gaan met de druk van school en de digitale wereld.
- Het vergroten van de bewustwording over suïcide en het belang van preventie voor mentale gezondheid hierin. Een ketensamenwerking tussen alle betrokken partijen is hiervoor noodzakelijk. Zo streven we naar een actienetwerk met samenwerking tussen gemeenten en organisaties, waarin suïcidepreventie en bewustwording mentale gezondheid centraal staan.

Hierin staan we niet alleen. De afgelopen jaren hebben maatschappelijke organisaties, lokale overheden en het kabinet al ingezet op mentale gezondheid. Bestaande programma’s, zoals Een tegen Eenzaamheid, het Nationaal Preventie-akkoord en het Meerjarenprogramma Depressiepreventie bouwen hierop voort. Ook de hervormingsagenda jeugd 2023-2028 is een belangrijke basis. Bovendien zijn gemeenten vanaf 2025 expliciet verantwoordelijk voor suïcidepreventie-beleid.

Wel is inmiddels duidelijk dat er behoefte is aan een samenhangende aanpak; daar willen we ons als regio voor inzetten en een extra impuls aan geven. De levensloopbenadering binnen Trendbreuk en de uitbreiding naar de volgende levensfases staan hierbij centraal.

2.4 Gezonde leefomgeving

Waar staan we nu

- In de regio Zuid-Limburg zijn grote verschillen te zien in de leefbaarheid in gemeenten. Een derde deel van de volwassenen vindt dat er niet voldoende plekken zijn in de buurt die ontmoeting van inwoners stimuleren.
- De luchtkwaliteit in (Zuid-) Limburg is onvoldoende; de gezondheidskundige advieswaarden voor luchtkwaliteit van de Wereldgezondheidsorganisatie worden nergens behaald in de regio.
- In bijna alle Zuid-Limburgse gemeenten ervaren inwoners meer geluidshinder dan gemiddeld in Nederland. Het gaat dan niet alleen om (ernstige) geluidshinder van weg- en vliegverkeer, maar ook van buren. Ook zijn er grote verschillen in ervaren veiligheid in de buurt (vooral onveiligheidsgevoelens in grotere steden), mede als gevolg van de inrichting van de omgeving.
- Groen in de buurt is vooral aanwezig buiten de grotere steden en binnen de grote steden onvoldoende aanwezig in de meest kwetsbare buurten. Ruim 40% van de volwassenen in Zuid-Limburg vindt dat er onvoldoende plekken voor verkoeling zijn in de buurt. Daarbij is gebleken dat de armste wijken de warmste wijken zijn. Hier vind je vaak veel verstening en weinig groen. Ook scoort Zuid-Limburg lager op beweegvriendelijke omgeving (57%) in vergelijking met het Nederlands gemiddelde (64%).
- Scholieren uit de meeste Zuid-Limburgse gemeenten gaan minder vaak dan gemiddeld in Nederland lopend of fietsend naar school. Voor een deel heeft dit te maken met de inrichting van de schoolomgeving (denk aan veilige fiets- en voetpaden).

De fysieke leefomgeving staat op allerlei manieren onder druk. Willen we voorkomen dat de gevolgen van luchtverontreiniging, vervuild milieu, extremere weersomstandigheden (o.a. meer hittegolven, hittestress en wateroverlast) en effecten van klimaatverandering juist onze meest kwetsbare wijken treffen, is het belangrijk om nu in te grijpen. Want deze negatieve effecten komen boven op de stress en prestatiedruk die veel inwoners al ervaren. Ook zijn rustige plekken in de stad noodzakelijk en is behoefte aan een groene leefomgeving. Een aantal zaken in dit toekomstbeeld is door gemeenten om te buigen of te beïnvloeden door het creëren van een gezonde leefomgeving. En voor onze regio geldt dit nog veel meer!

Zuid-Limburg heeft namelijk verschillende kwetsbare gebieden waar sociale problemen zich concentreren. In deze gebieden hebben mensen vaak een lage sociaaleconomische positie en een slechtere gezondheid. Ze voelen zich vaker minder veilig en hebben meer last van maatschappelijke onrust. Tegelijkertijd zijn dit ook juist de wijken waar de leefomgeving niet optimaal is: weinig groen, weinig mogelijkheden om de woning te beschermen tegen o.a. hitte en water, dichtbevolkt, veel geluidshinder et cetera. En ook dit heeft weer een negatief effect op de gezondheid. In wijken waar veel inwoners wonen met een hoge sociaaleconomische positie zijn mensen gezonder en worden zij gezonder ouder. Ook de gevolgen van klimaatverandering en milieuverontreiniging zijn ongelijk verdeeld. Rijkere inwoners kunnen zich namelijk beter wapenen tegen bijvoorbeeld wateroverlast en hitte.

Dit maakt het belang van de pijler Gezonde Leefomgeving duidelijk en dat er gedifferentieerd beleid nodig is voor verschillende bevolkingsgroepen en verschillende gebieden.

Op het gebied van de fysieke omgeving is er veel gezondheidswinst te boeken. Op veel manieren kan de leefomgeving de gezondheid van onze inwoners beïnvloeden. In positieve zin nodigt een veilige, groene en gezonde leefomgeving uit tot actief bewegen, biedt mogelijkheden om elkaar te ontmoeten en beïnvloedt deze de toegankelijkheid van voorzieningen. De omgeving kan ook gezondheidsrisico's met zich meebrengen. Mensen kunnen door de omgeving ziek worden. Waar mensen dicht bij elkaar wonen, worden infectieziekten bovendien makkelijker overgedragen. De kwaliteit van de leefomgeving heeft invloed op de temperatuur in woningen en openbare ruimtes en kan leiden tot hittestress en de daaruit voortvloeiende gezondheidsrisico's. Ook bepaalt de omgeving mede hoe veilig of onveilig mensen zich voelen.

Zuid-Limburg is een dicht bevolkt gebied. Door de geografische vorm van de regio en de ligging met veel buitengrenzen komen allerlei factoren bij elkaar zoals een vliegveld, autowegen en industrie. Kijkend naar de leefomgeving van de inwoners van Zuid-Limburg zien we een toenemende bezorgdheid over risico's in de woonomgeving. Anderzijds is met de komst van de Omgevingswet de aandacht voor de invloed van de leefomgeving duidelijk toegenomen. De Omgevingswet zet een gezonde leefomgeving centraal naast veiligheid en goede omgevingskwaliteit.

Waar staan we voor

De basis voor onze ambitie vormt de definitie in het programma Gezonde Leefomgeving van het ministerie van VWS, die de VNG eveneens hanteert:

"Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is."

Wij dragen bij aan een gezonde leefomgeving die:

- elkaar ontmoeten en samen recreëren stimuleert en sociaal verbindt;
- meer bewegen stimuleert (wandelen, fietsen en spelen);
- schoon, sociaal en fysiek veilig is en mensen beschermt;
- toegankelijk is voor álle gebruikers (denk aan ouderen, kinderen en mensen met een beperking) en een goede toegang geeft tot voorzieningen (scholen, winkels, buurthuis).

Het creëren van een gezonde leefomgeving is dus niet alleen een taak van het sociaal domein, maar ook van de domeinen die zijn gericht op de fysieke inrichting en onderhoud van de leefomgeving. Bovendien vergt de inrichting van de leefomgeving een integrale samenwerking met organisaties buiten de gemeentelijke organisatie zoals woningcorporaties, wegbeheerders, ruimtelijke ordening maar ook welzijnswerk en zorg.

Expertise op het gebied van de gezonde leefomgeving is binnen de GGD beschikbaar maar kan, kijkend naar de bovenstaande uitgangspunten en ambities, beter worden benut. In het regionaal gezondheidsbeleid spreken we nadrukkelijk de ambitie uit om gezondheid vroegtijdig te betrekken bij de integrale benadering van de leefomgeving, zowel fysiek als sociaal.

Onze ambitie is dat in 2030 health in all policies is gerealiseerd en een gezonde leefomgeving overal nadrukkelijk op de agenda staat. Zuid-Limburg heeft dan actief ingezet op gezonde leefomgevingen op plekken waar de gezondheidsachterstand het grootst is. Leefomgevingen nodigen uit tot ontmoeten, samen recreëren, stimuleren en verbinden mensen en zijn toegankelijk voor alle inwoners.

Wat doen we nu voor later

De kwaliteit en de inrichting van de leefomgeving hebben invloed op hoe gezond je bent en hoe gezond je je voelt. Inzetten op een gezonde leefomgeving voor iedereen kan onze aanpak om een trendbreuk te realiseren versterken. Daarbij gaat het in de praktijk om het ontwikkelen van initiatieven voor het bevorderen en het beschermen van de gezondheid van mensen.

Om te komen tot een leefomgeving die de gezondheid en het welbevinden van mensen bevordert en beschermt, zetten we in op:

- Gezonde (kind)omgevingen en het positief beïnvloeden van de leefstijl. En we spreken ook onze netwerkpartners hierop aan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gezonde kinderopvang, scholen en kantines, rook- en alcoholvrije omgevingen voor kinderen en de aanleg van veilige fiets- en wandelroutes. Dit heeft een duidelijke relatie met de pijler Gezond Opgroeien waarin gewerkt wordt aan meer Gezonde Scholen, een rookvrije start en omgeving voor meer kinderen en het gezonder maken van de omgeving waarin gesport wordt en waar kinderen veilig buiten kunnen spelen.
- *Health in all policies* in al ons gemeentelijk beleid. We houden in de uitvoering van onze taken rekening met het feit dat gezondheid niet alleen wordt bepaald door leefstijl, genen of toegang tot zorg, maar ook door de leefomgeving, de woonomgeving en het inkomen. We gaan dus uit van een integrale aanpak oftewel *health in all policies*. Dit houdt in dat we de effecten van beleid op gezondheid tot één van de afwegingsgronden van gemeentelijke beleid maken. Dat wil overigens niet zeggen dat de gezondheidseffecten alle beleid bepalen, maar wel dat deze in de afwegingen nadrukkelijk worden meegenomen.
- Integrale samenwerking. Dit betekent dat bij beleidsontwikkelingen binnen bijvoorbeeld het fysieke domein ook de expertise vanuit het sociaal domein wordt betrokken. Het kan dan gaan over expertise op het gebied van gezondheidsbevordering en -bescherming, maar ook bijvoorbeeld het betrekken van (de behoeften van) inwoners en het vormgeven van participatieprocessen.
- Om gemeenten in besluitvorming en uitvoering te ondersteunen wordt waar nodig de expertise van externe netwerkpartners zoals de Omgevingsdienst of de GGD optimaal benut. Het gaat dan om advisering en expertise op het gebied van gezondheidsnormen bij kwaliteit van het binnenmilieu van woningen, voldoende groenvoorzieningen in de wijk, ontmoetingsplekken voor bewoners, beweegmogelijkheden dicht bij huis, veilige fietspaden of geluidshinder veroorzaakt door bijvoorbeeld windturbines.

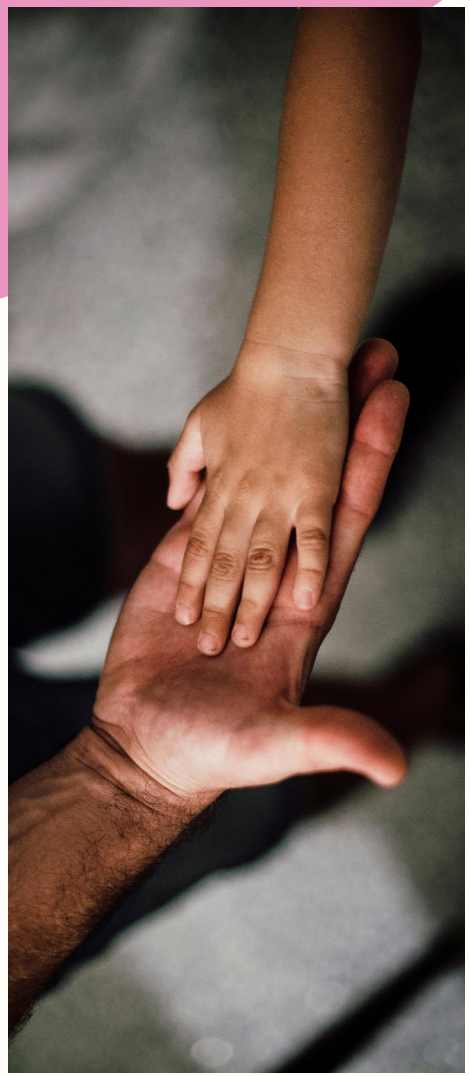

- Versterking van Infectieziektebestrijding en Pandemische Paraatheid (VIP). Om klaar te staan voor een nieuwe pandemie moeten alle betrokken organisaties zich op tijd voorbereiden. De afgelopen jaren is met VIP-financiering gewerkt aan het versterken van het infectieziektebestrijdingsteam bij de GGD ZL, verbetering van de monitoring en surveillance, uitbreiden van het wetenschappelijk onderzoek, meer bovenregionale samenwerking en het versneld opleiden van IZB-professionals.
- Bundeling van kennis is daarbij belangrijk. Hiervoor is het ontwikkelen van een Vaccinatie Expertise Centrum (VEC) binnen de regio Zuid-Limburg een mogelijkheid.
- Betrokkenheid van inwoners bij het gezonder maken en houden van hun leefomgeving is nadrukkelijk een belangrijke succesfactor in deze pijler.

03

Randvoorwaarden

3.1 Bestuurlijke eindverantwoordelijkheid

Zuid-Limburg voert sinds 2018 regionaal gezondheidsbeleid. De bestuurlijke eindverantwoordelijkheid voor het gezondheidsbeleid ligt bij de gemeenteraden.

In de vorige nota werd de bestuurlijke eindverantwoordelijkheid ook neergelegd bij het Algemeen Bestuur van de GGD Zuid Limburg. Met deze nota werd de reeds in gang gezette Trendbreukaanpak bekrachtigd en was de start van het programmabureau Trendbreuk een feit. Het was een logische keuze om het AB van de GGD een besluitvormende rol toe te kennen, aangezien het bovenal ging over de inzet vanuit de gemeenschappelijke regeling GGD Zuid-Limburg. Het programmamanagement Trendbreuk is inmiddels een structureel onderdeel van de GGD-begroting, zodat hier nu geen afzonderlijke besluitvorming over hoeft plaats te vinden.

Het regionaal gezondheidsbeleid heeft betrekking op gemeentelijk beleid, maar raakt uiteraard aan diverse andere besluitvormings- en adviseringsprocessen. Zo is de Stuurgroep Trendbreuk betrokken, omdat de Trendbreukaanpak de basis vormt voor dit beleid. De Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg is betrokken omdat het ook GALA en IZA raakt. Verder zijn tal van andere externe partners betrokken, omdat de uitgangspunten van het regionaal gezondheidsbeleid van invloed kunnen zijn op de door hen uitgevoerde inzet, al dan niet op basis van een subsidierelatie met een gemeente.
De GGD is als hoofduitvoerder van het gezondheidsbeleid eveneens betrokken, zodat ook het Dagelijks bestuur en Algemeen Bestuur van de GGD belangrijke partners zijn in de uitvoering van het gezondheidsbeleid. Het Algemeen Bestuur fungeert daarnaast als bestuurlijke overlegtafel van zestien gemeenten voor de gezamenlijke aanpak zoals weergegeven in dit gezondheidsbeleid.

De besluitvorming over het gemeentelijke gezondheidsbeleid vindt hier niet plaats (die ligt bij de gemeenten), wel nemen deze bestuurlijke overlegtafels besluiten ten aanzien van hun inzet gebaseerd op of volgend uit het regionaal gezondheidsbeleid.

3.2 Financiën

De zestien Zuid-Limburgse gemeenten hebben met het vaststellen van de vorige nota erkend dat het terug-dringen van de gezondheidsachterstand van de regio een langjarige investering vergt; dit lukt niet in één beleidsperiode.

Tegelijkertijd hebben we de afgelopen beleidsperiode ervaren dat de Trendbreukaanpak duidelijk zijn vruchten afwerpt. Door massa te maken en meer integraal samen te werken lukt het om steeds meer kwetsbare gezinnen en mensen te bereiken. De werkende principes van de Trendbreukaanpak willen we nu uitbreiden om te bevorderen dat mensen gezond blijven, fysiek, mentaal en sociaal, in een gezonde leefomgeving. Zodoende is het noodzakelijk om de financiële basis voor deze aanpak de komende jaren te continueren. Daarbij leggen we nadrukkelijk de verbinding met bestaande programma's, zoals GALA en IZA, zodat die elkaar onderling versterken.

Deze nota is een richtinggevend document voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid waarbij de uitvoering via reeds bestaande vastgestelde uitvoeringsplannen gerealiseerd wordt. De financiering daarvan past binnen de bestaande kaders, waarbij middelen vanuit GALA en IZA uiteraard betrokken worden en waar dat kan ook vanuit andere beleidsdomeinen, denk aan ruimtelijke ordening, onderwijs, armoedebestrijding. Deze financiering wordt gebruikt om de bestaande middelen te ondersteunen en ingezette programma's te bestendigen. Het staat echter buiten kijf dat eventuele financiële beperkingen en bezuinigingen op de publieke gezondheid een remmend effect hebben. De complexiteit van een integrale aanpak waarbij gezondheid in alle beleidsterreinen wordt meegenomen, vraagt om sterke regie, lange adem en sturing op efficiënte inzet van middelen.

- **Gezond Opgroeien** wordt grotendeels ingevuld door het Werkplan Trendbreuk 2024-2026 en het programmaplan Trendbreuk. De financiering daarvan is afgedekt binnen de begroting van de GGD (programmabureau en JGZ-onderdelen), via IZA (regionale coördinatie) en de interventies worden gefinancierd binnen de begrotingen van de uitvoerende organisaties zelf. De voortzetting van Trendbreuk als genoemd in dit regionaal gezondheids-beleid vindt plaats binnen deze kaders.
- **Gezond Blijven** richt zich op de versterking van preventie en gezondheids-bevordering van de volwassen en ouder wordende inwoner. Bestaande aanpakken en interventies als Welzijn op Recept, Gecombineerde Leefstijl Interventie, Ketenaanpak Valpreventie, Samen Tegen Eenzaamheid worden momenteel gefinancierd vanuit GALA en IZA en gemeentelijke middelen. Deze middelen staan met de aangekondigde landelijke bezuinigingen ter discussie. Daarnaast kan de ambitie behorende bij Gezond Blijven ook versterkt worden door binnen bestaande inzet in het reguliere welzijnswerk en andere gemeentelijke inzet, ook samen te werken met andere partners als woningcorporaties en informele organisaties, zonder dat hiervoor noodzakelij-kerwijs extra investeringen nodig zijn.
- **Gezonde Geest:** richt zich vooral op het in kaart brengen en analyseren wat binnen de regio gebeurt aan het versterken van mentale gezondheid. En vervolgens hoe we dit sterker kunnen verbinden met inzet binnen de andere pijlers. Ook hier vindt inzet regionaal en lokaal plaats vanuit GALA Mentale Gezondheid en mogelijk vanuit IZA met transformatiegelden voor het trans-formatieplan mentale gezondheid waarbij ook een begroting sociaal domein zit. Voor de aanpak suïcidepreventie stelt het rijk middelen beschikbaar voor de organisatie en uitvoering. Deze moet kostendekkend worden ingericht waarbij in deze nota wordt uitgesproken dit zoveel mogelijk regionaal vorm te geven, eventueel in de vorm van een actienetwerk suïcidepreventie.
- **Gezonde Leefomgeving** is een van de belangrijkste thema's voor de toekomst op het gebied van gezondheidsbevordering. Desondanks richt de inzet zich vooralsnog op het versterken van de verbinding tussen beleidsvelden en een grotere, vroegtijdige betrokkenheid van gezondheid bij met name de ontwik-kelingen in en van de fysieke leefomgeving. Ook hier vindt regionaal en lokaal inzet plaats vanuit onder andere GALA Gezonde Leefomgeving. Voor Versterking van Infectieziektebestrijding en Pandemische paraatheid (VIP) zijn we afhankelijk van Rijksfinanciering.

Ondanks de enorme opgave op het gebied van gezondheid en het inlopen van achterstanden hebben we geen extra financiële ruimte voor investeringen in publieke gezondheid. Veel van de hierboven genoemde inzet moet uit de reguliere middelen komen. Nadrukkelijk wordt verbinding gezocht met andere financieringsstromen die het Rijk biedt of die in andere domeinen voorhanden zijn. Gedacht wordt aan transformatiegelden IZA, middelen in de ruimtelijke opgave, Regiodealgelden en dergelijke. Ook is er inzet mogelijk vanuit het sociaal domein en de zorg die bijdragen aan de opgave van Zuid-Limburg en de ambities in het regionaal gezondheidsbeleid. Deze organisaties hebben weer een andere financieringsstroom (Wlz, Wmo), veelal ook vanuit een subsidie-relatie met de gemeente.

3.3 Burgerbetrokkenheid

'Met "burgerbetrokkenheid" wordt de actieve deelname van individuen aan publieke besluitvormingsprocessen bedoeld die van invloed zijn op hun persoonlijke en collectieve belangen' (Movisie). Burgerparticipatie of burgerbetrokkenheid is een manier om burgers te laten participeren aan het beleid van de overheid (in dit geval de gemeente) of organisatie. Het gaat erom dat burgers zeggenschap krijgen over hun leefomgeving of de situatie waarin ze verkeren, waardoor er actief burgerschap en verantwoordelijkheid(sbesef) ontstaat. Daarmee creëer je tweerichtingsverkeer tussen overheid en burgers waar dat tot voor kort vooral eenrichtingsverkeer was. Burgers voelen zich meer gehoord en er ontstaat een actieve invulling van de representatieve democratie. Steeds meer gemeenten zijn hiermee bezig en ook de gemeentelijke adviesraden sociaal domein stimuleren deze ontwikkeling. Dat betekent nog niet dat dit proces vlekkeloos verloopt of dat burgerbetrokkenheid een duidelijke invulling krijgt. Er zijn nog genoeg valkuilen en hindernissen te overwinnen. Denk bijvoorbeeld aan de verhouding tussen burgerbetrokkenheid en de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad. Of de vraag of actieve burgers voldoende representatief zijn voor de bewoners namens wie zij zeggen te spreken. Of de financiering van wijkprojecten die door burgers worden aangedragen. En überhaupt de relatie tot het beleid van de gemeente dat wellicht in de wielen gereden wordt door burgerinitiatieven. Kortom, genoeg vragen, maar het staat buiten kijf dat de Zuid-Limburgse gemeenten de noodzaak van burgerbetrokkenheid zien en daar volop mee experimenteren. In deze nota ondersteunen we deze ontwikkeling van ganser harte vanwege drie hoofdargumenten.

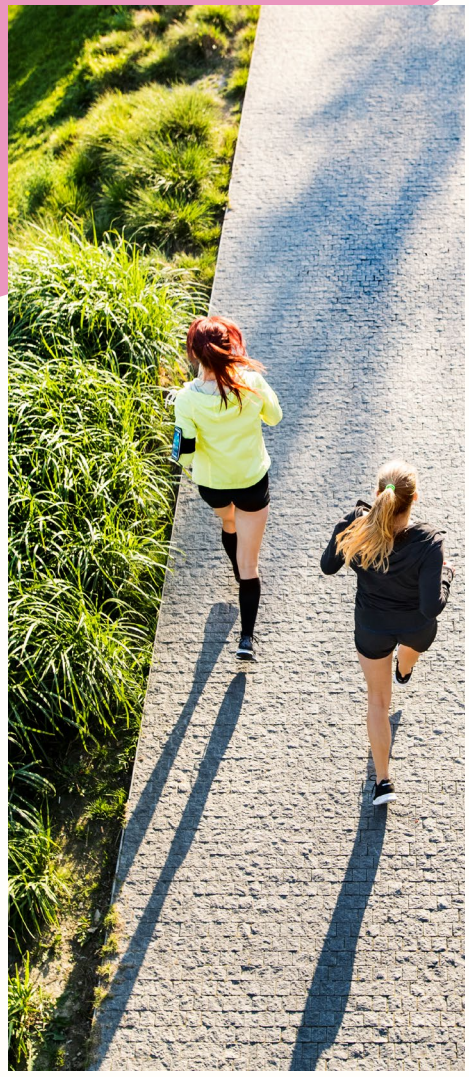
- Ten eerste omdat gezondheid een verantwoordelijkheid is die mensen zelf dragen en waarover mensen ook zo lang en goed mogelijk regie willen houden (ook als er hulp en ondersteuning nodig is). Dat komt voort uit het concept van positieve gezondheid, waarbij zingeving, veerkracht en optimaal functioneren centraal staan.
- Ten tweede omdat burgers ideeën hebben over de inrichting van hun sociale en fysieke leefomgeving en daar ook invulling aan willen geven die past bij hun ervaring en beleving van hun buurt of wijk.
- Ten derde omdat gemeenten baat hebben bij de inzet van burgers in hun wijk en daar gebruik van kunnen maken. Het creëert eigenaarschap en zorgt voor ontmoeting, wat de leefbaarheid en gezondheid ten goede komt.

3.4 Communicatie

We kunnen de trend van langjarige gezondheidsachterstanden niet alleen doorbreken, dat moeten we doen met het hele maatschappelijke veld en met inwoners. De afgelopen beleidsperiode hebben we daar grote stappen in gezet, er is een groot betrokken maatschappelijk veld dat gezondheid en het doorbreken van gezondheidsachterstanden inmiddels hoog op de agenda heeft staan. Deze nota richt zich vooral op de (landelijke en provinciale) overheid, gemeenten, GGD en zorg- en welzijnsorganisaties. Dit is dan ook de doelgroep van de communicatie over deze nota.

We ontwikkelen een communicatiestrategie om ***Gezondheid nu, voor later!*** bij betrokken partijen en inwoners van Zuid-Limburgers bekend te maken. Ons doel is de urgentie van de problematiek helder krijgen en draagvlak te genereren voor de ambities van deze nota.

3.5 Monitoring en evaluatie 2025-2030

We sluiten aan bij bestaande landelijke en regionale plannen voor monitoring van de GGD Zuid-Limburg (monitor volwassenen en ouderen, en jeugd), het programma Trendbreuk, Regioplan Zuid-Limburg (IZA) en de GALA-uitvoerings-plannen. De monitoring en evaluatie van aanpakken en interventies blijven gehandhaafd. We maken daarbij gebruik van de expertise, netwerken en kennisontwikkeling binnen de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid (AWPG) Mosa.

De GGDZL brengt systematisch de gezondheid van inwoners in kaart en deelt de resultaten via de Gezondheidsatlas. Vanuit deze wettelijke taak houdt de GGDZL gemeenten periodiek op de hoogte van nieuwe ontwikkelingen en trends, specifiek ook toegespitst op de pijlers die centraal staan in het regionaal gezondheidsbeleid. Aanvullend is inzicht in het proces van belang om na te gaan in hoeverre de doelstellingen uit het regionaal gezondheidsbeleid worden behaald. Waar nodig wordt bijgestuurd.

Voor de nota staat een tussenevaluatie gepland in 2028. Met deze tussenevaluatie kunnen gemeenten goed volgen hoe de beleidsuitgangspunten per onderdeel uitwerking vinden. Deze tussenevaluatie laat de stappen zien die in het proces gezet zijn. Deze informatie wordt aangevuld met gegevens uit de gezondheidsmonitors. Op basis van deze evaluatiegegevens worden doelen bijgesteld.

Begrippenlijst

Health in All Policies: Gezondheid centraal in het beleid van alle domeinen. Gezondheid wordt beïnvloed door diverse factoren die zich grotendeels buiten het domein van gezondheid en zorg bevinden. Voor het oplossen van actuele gezondheidsvraagstukken, zoals het verminderen van gezondheidsachterstanden of het inrichten van een gezonde leefomgeving, spelen maatschappelijke determinanten van gezondheid een sleutelrol. Het gaat dan bijvoorbeeld om voldoende en stabiel inkomen, passende scholing of een goed geïsoleerd huis. Dit gegeven vraagt om (samenhangend) beleid waarin doelstellingen op het gebied van gezondheid en doelstellingen van andere domeinen elkaar versterken.

Health with all policies, met als betekenis dat het domein van gezondheid samenwerkt met andere domeinen, elke domein behoudt zijn eigen prioriteiten en hoofddoel.

Health for all policies. Concept dat de wederkerige relatie tussen gezondheidsdomeinen en andere beleidsterreinen aangeeft. Gezondheidssector laat zien hoe gezondheid kan bijdragen aan doelen van andere domeinen

Regionale GALA plannen:

- ***Welzijn op Recept*:** het mentale welbevinden bevorderen van mensen met psychosociale problematiek waar geen medische behandeling aangewezen is en een verbinding leggen via de eerstelijns zorg (huisartsen) met bestaande interventies in het sociaal domein door gebruik te maken van een welzijnscoach.
  - Regionale afstemming over voldoende aanbod van welzijnscoaches, opleiding van de welzijnscoaches en aansluiting bij huisartspraktijken.
- ***Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI):*** preventie van overgewicht bij volwassenen. Met een GLI (zoals Healthy life) de fysieke en mentale gezondheid alsmede de zelfregie, zelfredzaamheid en participatie bij deelnemers bevorderen waardoor de kwaliteit van leven toeneemt.
- ***Ketenaanpak Valpreventie*:** De ketenaanpak valpreventie is voor thuiswonende ouderen van 65 jaar of ouder die meer risico lopen op vallen.
  - Er zijn erkende beweeginterventies ingekocht door het sociaal domein die zich richten op het verkleinen van het risico op vallen.
- ***Een tegen eenzaamheid*:** Regionale samenwerking via onderlinge kennisdeling. Daarvoor worden inspirerende lokale voorbeelden, ervaringen en beoogde doelgroepen gedeeld. Het delen van ervaring en kennis over wat werkt, draagt bij aan regionale samenhang.

- **Gezonde leefomgeving:** Via regionale kennissessies en workshops een bijdrage leveren om alle inwoners van Zuid-Limburg een gezonde, groene en veilige leefomgeving te bieden. Die hen beschermt tegen de impact van negatieve milieueffecten op gezondheid en uitnodigt tot gezond gedrag. Gemeenten worden met kennis ondersteund om zo gezondheid een volwaardige plaats te geven in de fysieke leefomgeving.

Vaccinatie Expertise Centrum (VEC), Een van de speerpunten binnen Versterking van Infectieziektebestrijding en Pandemische paraatheid (VIP) is het ontwikkelen van een VEC binnen de regio Zuid-Limburg. Een centrum waarin vaccinatie-expertise wordt gebundeld en voorzieningen worden gecreëerd om laagdrempelige en beter toegankelijk inwoners in staat te stellen zich te laten vaccineren.

Bronnen

Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA)

Burgerbetrokkenheid

De preventieve kracht van sport, bewegen, voeding en cultuur

Definitie mentale gezondheid, Trimbos 2024

Factsheet Aanpak mentale gezondheid: Van ons allemaal

Factsheet mentale gezondheid: gedurende levensloop

GALA: gezamenlijke inzet op een gezonde generatie, VNG. 6 februari 2023.

GGD Zuid-Limburg. www.Gezondheidsatlaszl.nl

GGD Zuid-Limburg werkt aan gezond en actief leven. Meerjarenbeleidsplan 2024-2027. Deel A Inhoudelijke toelichting. 14 juli 2023

Handreiking Gezonde gemeente

Handreiking voor gemeenten en GGD, werken aan mentale gezondheid in lokaal beleid, Trimbos 2023

Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028

Initiatiefwet Integrale Suïcidepreventie

Kamerbrief aanbieding RIVM Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024

Kennisbeeld "Health in All Policies": verkenning vanuit internationaal, nationaal en lokaal perspectief.

Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 : Gezondheid breed op de agenda

Nieuwe campagne 'Praat vandaag over morgen'

Omgevingsdienst Zuid-Limburg

Omgevingswet

Omgevingswet, Regels over gezonde leefomgeving in Omgevingswet

Regiobeeld Zuid-Limburg 2023, 1 juli 2023

Regioplan Zuid-Limburg 2023, Samen voor een gezond en goed leven in Zuid-Limburg, 11 december 2023

RIVM: Impactvolle determinanten van gezondheid

RIVM Factsheet: De invloed van de fysieke leefomgeving op gezond gedrag

Sociale agenda Provincie Limburg

Trendbreuk Zuid-Limburg, Werkplan 2024-2026, De trend is gezet.

Visiedocument Gezond Leven 2025 MUMC+

VNG Samenwerken aan een gezonde leefomgeving

Voorbeelden initiatieven samenwerking zorg- sport/bewegen

Voortgangsrapportages Trendbreuk

Wet publieke gezondheid

Zuid Springt Eruit. Zuid-Limburg zet nieuwe trend in gezondheid. Nota Gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2020-2023

Relatie Regionaal Gezondheidsbeleid 2025-2023 en Vie

In het voorliggend Regionaal gezondheidsbeleid staat Vie niet specifiek opgenomen. Vie is dan ook geen ‘beleid’ voor de regio waarmee in lijn gehandeld moet worden. De rol van Vie is bevorderen van gezondheid. Hiertoe is in september 2024 binnen de stadsregio het Regionaal Uitvoeringsprogramma Vie (RUP Vie) geactualiseerd vastgesteld en vormt dit RUP Vie ook de lijn van inzet van Vie voor de hele regio. Er staan 3 rollen centraal voor het handelen van Vie:

1. Verbinden
2. Ondersteunen
3. Experimenteren.

Vie-Innovatiehub Parkstad (VIHP)

Verbinden: VIHP werkt nauw samen met gemeenten in Parkstad, maatschappelijke partners, ondernemers en inwoners en bevordert het ‘elkaar kennen’ en de kennisdeling.

Ondersteunen: Waar knelpunten worden ervaren levert VIHP denkkracht om te komen tot oplossingsrichtingen of concrete producten.

Experimenteren: Vie-leven in beweging is proeftuin voor experimenten en onderzoek. VIHP begeleidt en deelt de opgedane kennis en ervaringen.

Naast de rollen van Vie, is ook de focus van Vie vastgesteld. Om tot deze focus te komen is gekeken naar wat ‘anderen’ al doen (Zuid-Limburg, Provinciaal, landelijk). Hier is dus ook duidelijk **integraal** gekeken. Daarnaast is ook gekeken naar waar de meeste ‘winst’ behaald kan worden. De focus van Vie is als volgt weer te geven:

Voor de **zichtbaarheid van Vie in de regio**: zie bijlage Vie 2024 in vogelvlucht of: Vie-Innovatie-Hub-in-vogelvlucht-2024.pdf
Hierin is een overzicht te vinden van de activiteiten van Vie, overzicht van nieuwsbrieven, abonnees, socialmedia berichten en links etc.

Hoe houdt de raad het overzicht?
In het Lokaal Uitvoerings Programma Vie (LUP Vie) is zoals boven aangegeven rekening gehouden met de diverse bestaande beleidslijnen regionaal, provinciaal en landelijk. Hierover heeft een raadsinformatiebijeenkomst plaatsgevonden op 21 januari 2025 waarin een en ander is toegelicht.

Waar het gaat om de te behalen doelen en de stand van zaken daarin, is er bij de behandeling en vaststelling van het Lokaal Uitvoeringsprogramma Vie in maart 2025, ook nog een toezegging gedaan om de stand van zaken van de ambitie van Vie tegen het licht te houden. Hoe en wanneer deze behandeling gaat plaatsvinden, wordt nog bepaald en is afhankelijk van het moment dat de cijfers uit de gezondheidsmonitor op gemeenteniveau beschikbaar zijn.
Het is goed hier twee doelstellingen in het oog te houden:

- Ambitie van het Regionaal Gezondheidsbeleid is in 2030 25% van de gezondheidsachterstand van Zuid-Limburg t.o.v. de rest van het Nederlands gemiddelde ingelopen te hebben.
- Ambitie van Vie is om in 2030 de ervaren gezondheid op het niveau van Zuid-Limburg te krijgen.

Gemeente Kerkrade

Domein Burger

Bezoekadres
Markt 33
Ambtenaar
I. Consten-Aben
Telefoonnummer
+14 045
Telefax
0455676395
Zaaknummer
25i0015322

Adviesraad Maatschappelijke Ondersteuning Kerkrade
Postbus 140
6460 AC KERKRADE

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk	Datum
25 februari 2025		25u0004040	VERZONDEN 16 APR 2025

Onderwerp
Regionaal Gezondheidsbeleid

Bijlage(n)
1

Geachte Adviesraad,

In een eerder schrijven bent u verzocht een advies uit te brengen over de concept-nota Regionaal Gezondheidsbeleid 'Gezondheid nu, voor later!'. In dit kader hebben de gemeenten samen met de GGD Zuid-Limburg een informatiebijeenkomst georganiseerd op 29 januari 2025 in de VIE Innovatiehub in Kerkrade. Deze was bedoeld om u mee te nemen in de opgave van Zuid-Limburg, u te informeren over het proces van totstandkoming en inhoud van de nota en daarin te verwachten ambities toe te lichten. De adviesraden, alsook de AMO Kerkrade, waren daar in grote getalen aanwezig en dat waarderen wij zeer.

Aan de oproep tot advies hebben nagenoeg alle adviesraden sociaal domein gehoor gegeven, ook de AMO Kerkrade. We concluderen hieruit dat het gezondheidsbeleid in Zuid-Limburg belangrijk wordt gevonden. Gezien de verantwoordelijkheid van gemeenten in Zuid-Limburg op het gebied van de publieke gezondheid en de opgave voor veel welzijns- en zorgorganisaties onderschrijven wij dat belang zeer.

Uw feedback op de nota en die van de andere adviesraden sociaal domein (ASD-en) was gedegen en sprak van grote betrokkenheid bij het gezondheidsbeleid. Op de verschillende facetten van de nota bent u inhoudelijk ingegaan, met kritische kanttekeningen of waardevolle aanvullingen. De regionale werkgroep die de nota heeft opgesteld, heeft alle reacties besproken en met grote zorgvuldigheid beoordeeld. Uitgangspunt was om díe punten te honoreren die breder werden gedragen of een omissie in de nota aantoonden. Deze zijn dan ook zoveel mogelijk in de nota verwerkt.

Onze reactie op uw advies
In deze brief gaan wij in op uw advies. Dat doen we aan de hand van vier grote thema's die steeds uit uw adviezen naar voren kwamen. In het addendum staat elke opmerking, kanttekening of aanvulling genoemd met daarachter de wijze waarop we deze al dan niet verwerkt hebben in de nota.

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

Gezien de gelijkvormigheid van de adviezen van de verschillende ASD-en hebben we dat in deze brief niet per individuele ASD gedaan, maar in algemene zin benoemd. De reactie op de adviezen is in vier blokken opgedeeld (volgens de opbouw van de nota) welke hieronder staan.

Algemeen
De nota beoogt om vanuit een integrale blik naar gezondheidsproblemen te kijken. Dat is de ambitie van dit gezondheidsbeleid. Gemeenten onderkennen dat in de verbinding tussen de domeinen (problemen staan niet op zichzelf, de oplossing moet daarom samenhangen) grote meerwaarde zit bij de verbetering van de volksgezondheid.

Burgerbetrokkenheid is met regelmaat als een omissie genoemd in de nota. Dat onderschrijven we en hebben we daarom als belangrijk thema toegevoegd en nu op verschillende plekken expliciet in de nota benoemd.

De nota is een kadernota en bouwt voort op bestaande plannen (o.a. het Regioplan en de eerdere gezondheidsnota) en beleidsprogramma's (Trendbreuk, GALA, IZA). De nota geeft hoofdlijnen van beleid weer en behelst geen concrete uitvoeringsplannen. Implementatie van beleid ligt al vast in bestaande plannen die regionaal of lokaal worden uitgevoerd.
Wat betreft het periodiek informeren van de ASD ligt de verantwoordelijkheid hiervoor bij de gemeente zelf. Halverwege de termijn van de nota zal er een evaluatie plaatsvinden.

We zijn ons bewust dat de focus op het jong(st)e kind niet beperkend moet zijn voor gezondheidsbevordering en vermindering van gezondheidsverschillen op andere levensfasen. Trendbreuk behoudt de focus op 'van kinderwens tot kinderwens', maar binnen deze nota vindt er daarom wel een uitbreiding plaats naar andere levensfasen.

Hoofdstuk 1: Nu voor later
Het terugdringen van de gezondheidsachterstand van 25% in 2030 is een ambitieuze doelstelling: decennia achterstand is niet in één beleidsperiode te verminderen. Dit vergt een langjarige investering en continue aandacht van gemeenten. We willen met deze nota toch onverminderd blijven vasthouden aan deze ambitie.

Hoofdstuk 2: Onze pijlers voor gezondheidsbeleid
Gezondheid nu, voor later! Is een kadernota die richting geeft en hoofdlijnen van beleid uitzet en geen nota met concrete uitvoeringsplannen. Die uitvoering ligt bij de afzonderlijke (uitvoerings)plannen van GALA en IZA, Trendbreuk.
Met 'Waar staan we nu' geeft de nota inzicht in de staat van de volksgezondheid, met 'Wat doen we nu voor later' lichten we toe wat we gaan doen. In het algemeen worden bestaande interventies versterkt of worden extra interventies benoemd. Er wordt voortgebouwd op bestaande programma's van Trendbreuk, GALA en IZA.

Hoofdstuk 3: randvoorwaarden
Om een gezamenlijke stem te laten horen in Den Haag en te lobbyen bij het Rijk heeft Provinciale Staten een motie aangenomen om lobby te bundelen. Gemeenten hebben daarnaast de lokale verantwoordelijkheid om het gezondheidsbeleid uit te dragen en zich samen sterk te maken voor preventie.

Postbus 600 6460 AP
Telefoon 045 5676767
Telefax 045 5676395
Email gemeentehuis@kerkrade.nl
IBAN NL49 BNGH 0285 0044 84
BIC BNGHNL2G

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

De GALA en IZA-middelen eindigen deels na 2026. De financiële mogelijkheden blijven daarom continu aandacht vragen in de lobby naar de landelijke overheid. Voor de rest is er rekening gehouden met de financiële kaders die gemeenten hebben.

Communicatie van de nota vindt straks plaats via de bestaande kanalen. Er is een bestaande governancestructuur in de regio ZL om zicht te houden op de voortgang van het regionaal gezondheidsbeleid. Die bestaat uit ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg, en ook de Trendbreuk-, GALA- en IZA-structuur. Periodiek zal daar de nota worden geagendeerd.

Middels deze brief en bijbehorend addendum hopen wij u voldoende te hebben geïnformeerd over de verwerking van uw adviezen. Nogmaals onze dank voor uw betrokkenheid en input. Deze was voor ons zeer waardevol.

Het College,

dr. T.P. Dassen Housen

De secretaris,

R.M.J.S. Stijns

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Postbus 600 6460 AP
Telefoon 045 5676767
Telefax 045 5676395
Email gemeentehuis@kerkrade.nl
IBAN NL49 BNGH 0285 0044 84
BIC BNGHNL2G

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Addendum bij nota regionaal gezondheidsbeleid Gezondheid nu, voor later!		
opmerking	**suggestie / oplossing**	**besluit/aangepast**
Titel door vormgeving een andere kleurgeving ipv "		
Algemeen		
Er is sprake van herhaling in de tekst.	met een kritische blik nog naar tekst kijken.	Dubbele passages uit leeswijzer gehaald
1. Is de gemeentelijke organisatie toegerust met noodzakelijke integraliteit om de intenties waar te maken?	*1. (hst gezonde leefomgeving is daar voor bedoeld)* *Nu nog niet aanwezig, we streven ernaar dit te bevorderen. Thema in ontwikkeling, in Gezonde leefomgeving willen we daar stappen in zetten. Juist ook bedoeld om dit concreet te benoemen en te bevorderen. Structurele aandacht is onderdeel van Gezonde Leefomgeving.* *Het verbinden van gezondheid met andere domeinen en overzicht houden is inderdaad belangrijk.*	
2. betrokkenheid van burgers van wezenlijk belang is voor het slagen van het beleid en de uitvoering daarvan. (zie ook punt 7) **en RGB S-G: Burgers moeten zich mede-eigenaar kunnen voelen, want zonder hun commitment en inzet, bijvoorbeeld via huisartsenpraktijken, patiënten- cliëntenorganisaties en wijk- of buurtverenigingen, zal de uitvoering minder succesvol zijn en daarmee de uiteindelijke realisatie van het gezondheidsbeleid. Maak daarbij zoveel mogelijk gebruik van de bestaande sociale infrastructuur.**	2. We delen dit. We voegen dit toe als paragraaf in de nota: inwonersparticipatie, **burgerbetrokkenheid.** Willen we ook opnemen in de uitgangspunten. Willen we de ASD in blijven betrekken. Bij de verschillende deelplannen/opstellen van uitvoeringsplannen roepen we gemeenten op om inwoners op passende wijze te betrekken bij beleidsontwikkeling. Wij zien het belang van burgerbetrokkenheid en ondersteunen deze oproep.	Toegevoegd in uitgangspunten, ambitie en 2 pijlers en hoofdstuk 3 met een aparte paragraaf.

3. Gemeente moet realistisch en haalbare doelen per jaar stellen en aangeven hoe ze het RGB ZL 2030 invult en uitvoert en hoe de gemeente de adviesraad concreet informeert over de voortgang	3. Deze nota is een kadernota en geeft richting en hoofdlijnen van beleid en geen nota met concrete uitvoeringsplannen. Die uitvoering ligt bij de afzonderlijke (uitvoerings)plannen van GALA en IZA, Trendbreuk. Er komt geen uitvoeringsplan lokaal gzb. De kunst is de vele uitvoeringsplannen die er liggen met elkaar te verbinden. Daarin ligt de integraliteit. Er is geen behoefte aan nog meer uitvoeringsplannen. 25% trendbreuk zien wij als een ambitie om na te streven en op de lange termijn om te bereiken, daarom dit niet loslaten.	Aangepast in nota
4. De huidige nota voegt aan bestaande (TB,GALA,IZA) activiteiten een aantal accenten toe. De gemeente moet aangeven hoe ze die accenten zullen aanbrengen.	4. Het huidige gzb benoemt een aantal accenten die reeds uitgevoerd worden. Veel accenten komen voort uit bestaande uitvoeringsplannen van en krijgen vorm in lokale en regionale GALA-plannen. Daarin worden de nieuwe pijlers zoveel mogelijk meegenomen.	
5. Elke pijler is voorzien van een paragraaf: "Wat doen we nu voor later". Ook hier moet de gemeente concreet aangeven hoe ze dit daadwerkelijk gaan doen, zodat de adviesraad van jaar tot jaar de ontwikkelingen kan volgen.	5. [Ambtenaren moeten regelmatig in overleg met hun ASD om hun bij te praten over voortgang reg gzb. Dit is interne verantwoordelijkheid van gemeenten.] [Samenpakken met 3] De gemeente is zelf verantwoordelijk voor de concretisering van de verschillende pijlers voor hun eigen gemeente. Het is van belang om de ASD hierover periodiek te informeren. Er vindt niet jaarlijkse een evaluatie van het gzb plaats, dit gebeurt halverwege de termijn.	

	Uitvoeringsplannen die raken aan dit gzb worden periodiek besproken. Effecten op activiteiten zullen ook niet jaarlijks te zien zijn. Opvolging van bestaande plannen, monitoring via bestaande voortgangsrapportages.	
6. Voor het woord 'Gezond' zou wat ons betreft -in termen van Positieve Gezondheid ook het woord 'Veerkrachtig' mogen worden gelezen. **+** **Asd Heerlen: De adviesraad vraagt om verhoogde kwalitatieve aandacht voor de mentale gezondheid, de ondersteuning voor het 'zin vinden' van onze burger.**	6. Positieve gezondheid en veerkracht worden explicieter genoemd. [In vormgeving een spinnenweb toevoegen]	Toegevoegd aan hst 1 en uitgangspunten en bij hoofdstuk 3.
7. De adviesraad mist een duidelijke visie over de rol van burgers. Hen actief betrekken is in de ogen van de adviesraad cruciaal. Ook burgers dragen verantwoordelijkheid en kunnen zich niet alleen opstellen als consument van gezondheidsdiensten. Dat is ook een kans want veel burgers laten zich graag uitnodigen voor vrijwilligerswerk, mantelzorg en deelname aan activiteiten die indirect ook van belang zijn voor het bevorderen van de gezondheid. Hun actieve betrokkenheid biedt een belangrijke pijler voor de inrichting en de uitvoering van de activiteiten in het kader van dit beleid.	7. Eens zie 2.	Toegevoegd in uitgangspunten, ambitie en 2 pijlers. Zie ook hfdstuk 3.

8. De adviesraad mist in de nota de uitrol van Positieve Gezondheid (PG) als instrument waardoor mensen in hun rol van burger in staat gesteld worden de uitdagingen die het leven aan hun stelt aan te pakken	8. Wordt toegevoegd. Zie 6.	Toegevoegd aan hst 1 en uitgangspunten
9. Het sleutelwoord bij PG is veerkracht, hetgeen goed aansluit bij de Maastrichtse veerkrachtige wijkenaanpak.	9. Prima. Zie 6.	
10. Differentiatie en lokale invulling Hoewel de samenwerking tussen gemeenten positief wordt beoordeeld, is grote behoefte aan een gedifferentieerde aanpak per gemeente of regio. Er zijn immers aanzienlijke verschillen tussen bijvoorbeeld Heerlen Noord en Mesch, zowel qua leefomgeving als qua gezondheidsproblematiek. In dit verband verwijzen wij naar bij de leidende principes – waaronder het concept van 'positieve gezondheid' – zoals die zijn opgenomen in het nieuwe Beleidsplan maatschappelijke ondersteuning 2023-2026 Maastricht- 2 Heuvelland, alsmede naar de vorderingen die bij de gemeente Eijsden-Margraten worden gemaakt bij de opvolging van het Uitvoeringsplan Wmo. **Advies:** **• Bepaal maatwerkstrategieën per gemeente of subregio, waarbij rekening wordt gehouden met specifieke**	10. Ambitie is regionaal geformuleerd, wat niet wil zeggen dat alles uniform moet worden uitgevoerd en effect heeft. Maatwerk op wijkniveau is nodig en prima. Verdeling van middelen wordt gealloceerd op Rijksniveau. Uitvoeringsplannen GALA hebben hun eigen verdeelsleutel. In deze nota is dat niet opportuun.	

sociaaleconomische en demografische factoren. **• Ontwikkel een verdeelsleutel voor middelen op basis van lokale behoeften en gezondheidsindicatoren.**		
11. (asd Beek) De nota lijkt meer op een kadernota dan op een beleidsplan omdat het overgrote deel van het beleid uitgevoerd gaat worden via de bestaande plannen als Trendreuk, Gala IZA, Regioplan Zuid-Limburg. Deze plannen worden door de gemeenten uitgevoerd. In de nota wordt niet aangegeven welke thema's regionaal worden of dienen te worden opgepakt. Een uitvoeringsplan op regionaal-, en op gemeenteniveau lijkt voor de duidelijkheid aangewezen.	11. De regionale aanpakken liggen vast in bestaande plannen van GALA. Dit is inderdaad een kadernota. Zie ook Punt 4 en 5 samen	Opgenomen in leeswijzer
12. (asd Beek) In het RGB wordt te weinig aandacht besteed aan de samenhang van de gezondheid van de inwoners met andere terreinen als wonen, Ruimtelijke ordening, de sociaal culturele en economische situatie. Een integrale benadering is noodzakelijk. Deze zou in de eerder vermeide uitvoeringsplannen naar voren moeten komen.	12. We stellen de integrale benadering juist voorop (health in all policies). In Gezonde leefomgeving komt dit het sterkst tot uitdrukking.	
13. Asd S-G **Er zijn grote zorgen over de wijzigingen bij de Zuyderland-ziekenhuizen in Zuid-Limburg. Het leveren van goede en snelle zorg wordt steeds complexer. Deze wijzigingen trekken**	13. De discussie over het Zuyderland ziekenhuis gaat over gezondheid, maar betreft niet het regionale gezondheidsbeleid. Gemeenten hebben geen verantwoordelijkheid voor (de locatie van) de curatieve zorg.	

een zware wissel op het zorgpersoneel maar ook van de inwoners die geconfronteerd worden met grotere reisafstanden naar de verschillende zorglocaties met alle complicaties van dien, wordt veel meer aanpassingsvermogen gevraagd. **► De ontwikkeling met betrekking tot de ziekenhuizen staan haaks op het idee om de zorg kort bij de burger te organiseren en meer eigenaarschap te creëren.** **► De Wmo-raad pleit ervoor dat er meer (Omnibuzz) en slimmer (bijvoorbeeld Automaatje ANWB) geïnvesteerd moet worden in vervoersvoorzieningen om een goede bereikbaarheid van de directe zorgverlening in Zuid-Limburg te waarborgen en doet een oproep aan de gemeenten om ook binnen deze nota aan te geven wat het beleid wordt als het gaat om de toekomst van de ziekenhuizen in Zuid-Limburg en de consequenties daarvan voor de gezondheidszorg in Zuid-Limburg.**	Er is geen sprake van collectieve preventie en dus geen verantwoordelijkheid van het regionaal gzb. Erkend wordt wel dat toegang tot (voorzieningen van) zorg van invloed kan zijn op de volksgezondheid. Desalniettemin ligt de verantwoordelijkheid en bevoegdheid hierbij de zorgverzekeraar.	
14. ASD S-G **Het RGB-ZL geeft op pagina 6 aan dat men inmiddels ervan bewust is dat het qua gezondheid en de kansen op een gezond leven verschil maakt in welke omgeving iemand opgroeit en leeft.** **De Wmo-raad adviseert des temeer om te**	14. Prima advies. Het stimuleren van ontmoeten en voorzieningen worden genoemd in Gezonde leefomgeving. Maar dat betekent dat contacten tussen burgers, ontmoeting in de buitenruimte niet altijd georganiseerd kan worden en spontaan ontstaan.	

investeren in de wijken, in ontmoetingsaccommodaties en personele ondersteuning waar burgers elkaar kunnen treffen. Zorg voor sociale cohesie kort bij de burgers. Laat GALA en IZA daarop nauw aansluiten. Een gelukkige inwoner is een gezonde(re) inwoner.		
Inleiding		
1. Dit moet meer geduid worden: *naast de jeugd betrekken we ook andere levensfasen bij beleidsvorming*	1. focus blijft TB, van kinderwens tot kinderwens. De Stuurgroep TB blijft alleen verantwoordelijk voor TB en zorgt ervoor dat deze focus blijft. De uitbreiding met de andere thema's en gaan daarbij bestaande aanpakken en verbindingen versterken.	
2. Duidelijker vermelden dat de scope voor de Stuurgroep Trendbreuk niet uitbreidt naar de andere levensfasen, maar dat de Trendbreuk-aanpak hiervoor wel leidend kan zijn.	2. Zie ook 1? RGB breidt uit, Stuurgroep TB niet	
3. Is bekend wat de TB-aanpak is?	3. Toelichting in kader a. Door vormgever highlighten	
Samenvatting		
1. De voortzetting van Trendbreuk wordt onderbouwd, maar we zien tegelijkertijd dat de cijfers slecht(er worden) zijn. In de tekst gaat dit nu alle kanten op.	1. Goede voorbeelden extra benadrukken in de tekst (RIB E-M). Zie voortgangsrapportage TB	
Leeswijzer		
1. Licht toe hoe ieder hoofdstuk is opgebouwd. Ik wil als lezer graag nog meegenomen worden in wat	1 en 2. oppakken met Vormgever	

zijn bestaande activiteiten en wat zijn nieuwe dingen die we op willen pakken. 2. Licht ook toe (of in de tekst of in de leeswijzer) wat de groene en oranje blokken betekenen.		
Hoofdstuk1.		
9. **De adviesraad is somber over de uitgesproken ambitie van het RGB ZL 2030 om in 2030 25% van de gezondheidsachterstand binnen de gemeente weg te hebben weggewerkt. Dit wordt niet realistisch geacht, zeker niet voor die wijken en buurten in de gemeente met duidelijke gezondheidsachterstanden. De nota stelt zelf vast dat in de achterliggende periode niet of nauwelijks winst is geboekt. De gemeente zou zelf meer realistische doelen moeten stellen en te verbinden aan verwachtingen daar over. De gemeente moet op basis daarvan een eigen percentage vast stellen van wat zij in 2030 wil en kan bereiken.** **En** **(ASD Beek)** **De in de nota gestelde doelen zijn behoorlijk ambitieus. Bijvoorbeeld: de ambitie om in 2030 25% van de achterstand t.o.v. het landelijk gemiddelde in te lopen wordt ook in dit RGB gehandhaafd. Dit ondanks het gegeven dat in de afgelopen 6 jaren de achterstand niet is ingelopen maar juist is vergroot. Is het dan niet verstandiger en realistischer om de doelen wat bij te stellen?**	25% is een ambitieuze doelstelling en die zal nog wel jaren duren voordat we de gezondheidsachterstanden hebben ingehaald. Het noemen van dit soort cijfers geeft wel een spiegel aan gemeenten over het realisme van deze ambities. Desalniettemin houden we vast aan deze hoge ambitie.	

1. *P.7: enorme opgave*: de indruk wordt gewekt dat de ambitie (de structurele gezondheidsachterstanden ten opzichte van het landelijk gemiddelde binnen tien jaar met een kwart inlopen) niet meer behaald kan worden.: blijft deze ambitie nog steeds ons streven of moet deze aangepast worden? 2. *Pagina 9 GALA en IZA*: goed dat het IZA en GALA wordt benoemd, goed om de huidige ontwikkelingen rondom het IZA, zodra deze bekend en definitief zijn, hier ook in mee te nemen.	1. we houden onverminderd vast aan deze ambitie. Extra benadrukken. 2. We volgen de ontwikkelingen rond GALA en IZA en nemen de actuele situatie op in de definitieve nota. a. AZWA toegevoegd	
3. *Figuur p. 6* benoemen in de tekst 4. *P.10 wat doen we nu voor later:* ontwikkelingen vanuit Provincie? 5. *P.11 Uitgangspunten: bewezen: zijn de bewezen interventies er ook voor de doelgroepen waar we naar uitbreiden.* *- hetzelfde basisaanbod: hier moet wel eens iets in gaan gebeuren. Nog steeds zijn wij in het Heuvelland vaak als laatste aan de beurt. Wanneer komt onze uitrol. Of wordt bij ons gestart.* *6. De toevoegingen zijn m.i. goed. Ik mis echter wel het gedachtegoed Positieve Gezondheid.*	3. Met vormgever bespreken 4. We volgen de ontwikkelingen vanuit Provincie 5. Meegenomen naar uitvoering TB 6. PG krijgt een plek in de nota	
6. *Maatschappelijke onrust:* komt uit de lucht vallen	6.goede suggestie, wordt veranderd in Maatschappelijke ontwikkelingen of actuele ontwikkelingen	
Hoofdstuk 2		

1. Visueel maken van relatie tussen de 4 pijlers en de diverse lopende programma's (bijv. Trendbreuk), akkoorden (GALA en IZA) en overige interventies worden opgenomen.	1. Met vormgever bespreken	Voorstel voor infographic
2. Concretisering van plannen en uitvoeringsstrategie De beleidsnota blijft grotendeels op een abstract niveau en mist concrete projectplannen. De ambitie is helder, maar de operationalisering ontbreekt. Het is van belang dat: **• Per thema en pijler een duidelijke tijdlijn met stappen en verantwoordelijke partijen wordt opgesteld.** **• De plannen worden voorzien van meetbare doelen en actiepunten.** **• Er wordt gewerkt aan ontschotting en vermindering van bureaucratische obstakels.**	2. Groot deel van deze opmerking valt buiten de scope van de kadernota en hangt samen met 3. Visualiseren van de verhouding tussen regionale GALA-plannen per pijler (zie tekst Financiën).	Met vormgever oppakken
3. (asd Meerssen) **Wij adviseren u echter dringend een samenhangend concreet uitvoeringsplan voor dit gezondheidsbeleid op te stellen - waarbij veel lopende zaken in onze gemeente natuurlijk een plaats zullen krijgen – waarin inzicht wordt gegeven in gemeentelijke doelstellingen, inhoud, samenhang, overlap en afbakening van de verschillende uitvoeringsonderdelen. Daardoor zal ook mogelijk zijn om betere zicht te krijgen op de voortgang van de uitvoering en hierover verantwoording af te leggen. Daarmee wordt dan ook voldaan aan het gestelde in artikel 13. Lid 2.**	3. Visualisatie zie voorgaande punt	
Gezond Opgroeien		

1. p.12 waar staan we nu: beter duiden van cijfers (overgewicht) 2. p.14 wat doen we nu voor later: onduidelijk wat we al doen en wat we gaan doen	1. GezondheidsatlasZL 2. In de tekst weergegeven: in het algemeen versterken we bestaande interventies en worden extra interventies benoemd	
3. Stuurgroep TB: In het concept regio beleidsplan Basisvaardigheden staat dat onze regio op laaggeletterdheid en basisvaardigheden laag scoort. Zo zijn de cijfers voor een tekort aan basisvaardigheden schrikbarend hoog in onze regio. Landelijk is dit gemiddeld 16% en in Zuid-Limburg 20%. Zes gemeenten scoren beter dan landelijk maar de andere gemeenten scoren veel slechter, ook gemeenten waar geen sprake is van een lage SES. Dit zou een belangrijk aandachtpunt moeten zijn in de nota.	3. Basisvaardigheden dragen bij aan gezonde keuze en daarmee aan bevordering van gezondheid. Zijn mensen in staat om informatie te interpreteren en te vertalen naar een keuze voor hun gezondheid. Dat gaat verder dan laaggeletterdheid. Belangrijk om als factor van gezondheid te noemen. • De Pijler Gezond Opgroeien benoemd (in navolging van het werkplan TB) benoemt: *In Nederland is ongeveer 12% van de beroepsbevolking laaggeletterd. In Zuid-Limburg is dit ongeveer 11%, waarbij er grote uitschieters zijn in een aantal gemeenten. Het aantal laaggeletterden neemt landelijk toe. Het tekort aan basis(taal)vaardigheden vormt een barrière om later zelfstandig en succesvol mee te doen in onze maatschappij, online én offline.* • En bij wat doen we nu voor later: *We kijken kritisch naar de bestaande interventies, analyseren de effectiviteit daarvan en kijken ook waar interventies beëindigd kunnen worden of waar organisaties die zelf kunnen uitvoeren. En we ontwikkelen met partners nieuwe initiatieven gericht op onder andere taalvaardigheid en bestaanszekerheid. (hier basisvaardigheden ook benoemd)*	

Gezond Blijven		
1. WOR is geen regionaal plan	1.Lokaal is elke gemeente bezig met de implementatie van WOR en wordt regionaal afgestemd	
2. P.16 dubbelop vanaf aandacht voor gezondheid.... 3. P.17 1e ambitie: hoort deze niet bij gezonde leefomgeving? 4. P.19 lokale programma's: is dat ineens regionaal?	2.kijken we naar suggestie om tekst compacter te maken 3. er is een duidelijke link met de Gezonde Leefomgeving, vandaar dat deze ook hier benoemd staat. 4.we zullen dit scherper formuleren aangevuld in Het streven is om goede lokale en regionale aanpakken verder op te schalen.	
Gezonde Geest		
1. Is er bewust voor gekozen niks op te nemen over het transformatieplan mentale gezondheid? Deze ontwikkeling heeft namelijk wel veel effect op de toegang naar mentale gezondheid en effect op de instroom? 2. P.22*: wat doen we nu voor later*, specifieker de taak die naar gemeenten komt wat betreft suïcidepreventie en beleid te omschrijven?	1. We volgen de actuele ontwikkelingen van het Transformatieplan MG. 2. Dit zullen we scherper formuleren in de nota.	2. Expliciet benoemd in wat doen we nu voor later en bronnen
3. P.20 *De Trendbreukaanpak komt dus ook op dit vlak tot zijn recht:* is dit echt zo of kon dit meer? 4. Waar staan we voor: ambitie op eenzaamheid opnemen? 5. Wat doen we nu voor later: bullet 1&2	3. de Trendbreukaanpak kan hieraan bijdragen. 4. Dit verwerken we in integraal in de nota, aansluiten bij ambitie mentale gezondheid, gezond blijven en (ontmoeting) in de leefomgeving 5. Nagaan hervormingsagenda jeugd, opgenomen in tekst en bronnen	
Gezonde Leefomgeving		

Windturbines en andere (geluids)hinder **De actualiteit haalt ons in met de berichten dat het kabinet meer windturbines op land wil plaatsen en korter bij de burger.** **Uit een Factsheet gezondheidseffecten van windturbinegeluid 2021 van het Ministerie VWS blijkt dat er een duidelijke relatie is aangetoond tussen het geluidniveau van windturbines en hinder; hinder wordt beschouwd als een negatief gezondheidseffect. Uit onderzoek van internationale wetenschappelijke literatuur door het RIVM blijkt dat geluid van windturbines gezondheidseffecten met zich mee kan brengen. Er is ook nog veel onduidelijk over gezondheidseffecten. Er moet nog veel onderzoek worden gedaan.** **Een belangrijke factor die naast geluid bepaalt of mensen hinder ervaren, is of mensen betrokken zijn bij de besluitvorming van de plannen en de gang van zaken rond plaatsing van de turbines. Verder blijken geluidsgevoeligheid, de houding ten opzichte van windturbines, visuele aspecten en economisch voordeel een belangrijke rol te spelen.** **► De Wmo-raad adviseert de gemeente om haar beleidsvisie over dit onderwerp aan het RGB-ZL toe te voegen. Het toestaan van windturbines kan immers, net als andere vormen van geluid en hinder, negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid van Zuid-Limburgers.**		Advies vragen van MMK. Zij hebben vaker met meldingen van geluid te maken gehad, zowel windturbines als lage bromtoon-geluiden. Verwerkt in voorbeelden van expertise die ingeschakeld kan worden

1. p.25 wat doen we nu voor later, 1e bullet: *koppeling maken met JOGG en Teamfit*	2. *nemen we mee in de tekst*	Opgenomen in de tekst
Hoofdstuk 3 Randvoorwaarden		
Samenwerking en gezamenlijk advies **De samenwerking tussen de 16 gemeenten is cruciaal om de effectiviteit van het RGB te waarborgen. Daarom is een gezamenlijk advies wenselijk. Hierbij is het essentieel dat:** **• De gemeenten gezamenlijk aandringen op een sterkere focus op resultaatmeting en transparantie.** **• De gemeenten een uniforme stem laten horen over de financieringsproblematiek en de impact van het VNG-uittreden.** **• Er aandacht blijft voor lokale verschillen binnen het regionale kader.**	1. Om een gezamenlijke stem te laten horen in Den Haag en te lobbyen bij het Rijk hebben Provinciale Staten een motie aangenomen om lobby te bundelen. Samen sterk maken voor preventie is essentieel	
Bestuurlijke eindverantwoordelijkheid		
1. Stuurgroep Trendbreuk verantwoordelijk voor de andere levensfases? Dit is niet afgesproken. 2. Welke rol neemt de GGD en de gemeente op het gebied van gezondheid, moeten we alles naar ons toetrekken (leefomgeving) of kunnen we deze verantwoordelijkheid ook meer aankaarten en daar laten liggen? 3. Alinea RGB irt gemeentelijk beleid, stuurgroep TB, AB, DB etc -> dit gaat de gemeenteraad nooit kunnen volgen	1.klopt zie eerdere opmerking bij Inleiding: punt 1. 2.klopt, lokale verantwoordelijkheid. Het gaat om bewustwording en het sociaal domein positioneren bij andere domeinen. 3.tekst wordt kritisch bekeken.	
4. 2e alinea (vorige nota): Klopt dit wel? Was dit niet alleen inspraak? Hoe is het mandaat geregeld? Goed opletten wat hier gezegd word.	4. tekst wordt kritisch beoordeeld 5.Benoemen de GR en tekst kritisch bekijken 6. tekst wordt kritisch bekeken.	

5. P.26: GGd als hoofduitvoerder: Is dit vanzelfsprekend of een bewuste keuze? 6. Besluitvorming:		
Financiën		
1. Kunnen we het financieel blijven dragen, GALA en IZA gelden zijn maar tot 2026?	*1.* IZA en GALA middelen eindigen deels na 2026. Het is belangrijk om als gemeenten de lobby o.a. samen met VNG te blijven voeren voor geld voor preventie na 2026.	
2. Uitkijken met de IZA middelen (gemeenten zijn uit het zorgakkoord gestapt) benoemen als mogelijke financiële stroom. 3. Er wordt gesproken over financiële dekkingen waarvan we nog niet weten of deze in de toekomst blijven bestaan. Onduidelijk is wat dit betekend voor de ambities. Kunnen pijlers dan niet ingezet worden? Of minder ingezet worden? Of moeten de gemeenten bij plussen wanneer bijvoorbeeld GALA/IZA wegvalt. 4. Gezond Opgroeien, de voortzetting van TB: als dit zo duidelijk gedekt wordt, kan dan ook aangegeven worden hoeveel budget dit is voor gemeenten? wat kost het ons momenteel al? 5. Gezonde Geest: Dit klopt niet helemaal toch? We gaan toch anders werken (GALA uitvoeringsplan). Dat lees ik hier nergens in terug. 6. Inzet vanuit Sociaal Domein: Waar komt deze inzet terug? Wat wordt verwacht van het sociaal domein qua inzet?	2. Zie vorige reactie 3. We sluiten aan bij financiële kaders, ook de toekomstige. 4. Is opgenomen in begroting GGD 5. We volgen de actuele ontwikkelingen en kijken kritisch naar de tekst 6. Lokale verantwoordelijkheid.	
7. De adviesraad is somber over de financiën. Er lijkt geen extra geld beschikbaar te zijn. De gemeente zal het moeten doen met de bestaande middelen en er dreigen kortingen. (Ravijnjaar). De adviesraad dringt erop aan	7. De financiering voor de bestaande uitvoeringsplannen blijft bestaan. We houden vast aan de bestaande middelen van Trendbreuk. (zie nieuwe stuk van Trendbreuk.	Programma Trendbreuk is onderdeel van begroting GGD. De inzet van vele

dat de gemeente tenminste de middelen die nu ter beschikking staan blijft inzetten. Het maken van een overzicht van de huidige activiteiten en de kosten daarvan is daarom noodzakelijk. De gemeente moet ook aangeven welke middelen voor 2026 beschikbaar zijn. Het is niet verstandig om te bezuinigen op middelen die op termijn leiden tot besparingen.	Welke middelen moeten vastgehouden worden?	partijen binnen Trendbreuk niet.
8. De Adviesraad ziet ook financiële beperkingen om alle opties van het beleidsplan in de breedte over de regio uit te voeren. Er zullen dan ook keuzes moeten worden gemaakt. Hieraan gekoppeld is uiteraard de vraag waar de prioriteiten voor de gemeente Eijsden-Margraten liggen binnen de vier pijlers van het beleidsplan. Duidelijk moet worden aangegeven hoe de financiële impact van het VNG-uittreden wordt gecompenseerd. Er moet worden onderzocht welke alternatieve financieringsbronnen kunnen worden aangeboord.	8. Lokale uitwerking voor E-M	
9. (ASD Stein) geef een gedegen inzicht in de effecten van het voorliggende gezondheidsbeleid voor de gemeentelijke uitgaven. Betekent een uitbreiding van het beleid dat er meer geld beschikbaar wordt gesteld of volgt een verschuiving van	9. Budget van Trendbreuk staat vast en houden we aan vast. De middelen voor andere activiteiten zitten in GALA-plannen. Zie ook antwoord op 7. En de plaatjes die we daarvoor willen maken	

middelen naar andere activiteiten? En als er geen geld bij komt, op welke terreinen is dan minder geld beschikbaar?		
10. (asd Beek) Preventie is terecht het belangrijkste uitgangspunt. Echter, als er voor (zowel voor fysieke als mentale) passende hulp lange wachtlijsten ontstaan, zal er ook meer tijd, ruimte en geid beschikbaar moeten zijn voor de curatie. Hoe voorkomt u dat dit ten koste van de preventie gaat?	10. In veel plannen (GALA en IZA) gaat het om een beweging naar de voorkant. Dat betekent niet automatisch dat middelen ook naar de voorkant verschuiven. In de lobby en planvorming is daar wel aandacht voor. De middelen voor curatie zijn niet bij gemeenten belegd, dus daar wordt door de gemeente niets afgehaald. De zorgverzekeraar is hier verantwoordelijk.	
Communicatie		
1. Investeren in een communicatie strategie voor de komende periode? Of via de GGD alles blijven doen.	1. Dit bespreken we verder	
M&E		
1. De monitoring en evaluatie van aanpakken en interventies blijven gehandhaafd.	1. In nota duiden we dit verder.	
2. Resultaatmeting en effectiviteit **Een belangrijk knelpunt in de beleidsnota is het gebrek aan concrete resultaatmeting en evaluatie van eerdere programma's. Er is sprake van kwalitatieve uitspraken over trends, maar een kwantitatieve onderbouwing van de effectiviteit van de ingezette maatregelen ontbreekt grotendeels.** **Het is noodzakelijk dat:** **• Er een heldere evaluatiestructuur wordt opgenomen met KPI's per thema.** **• Periodieke evaluaties van programma's worden uitgevoerd en gerapporteerd aan de gemeenten.**	Evaluatie van het reg gzb zal mid term (2028) gebeuren; de KPI's zijn daarvan nog niet bekend. Evaluatie gebeurt van de uitvoeringsplannen. Voorstel: de komende tijd ontwikkelen we een evaluatieopzet met KPI's. Zorgen over geld delen we, ook gezien de bezuinigingsopgave van gemeenten. Daarom zetten we ook in op de lobby. Meer geld zal de gezondheidsproblemen niet per definitie oplossen. We zoeken het in andere (laagdrempelige) verbindende aanpakken.	

• Er beter wordt teruggekoppeld naar de gemeenten over behaalde en niet behaalde doelstellingen. **En** **(ASD Beek) vinden het belangrijk dat dat het effect van het RGB wel afzonderlijk gemeten wordt. De ambities zijn fors, dus het proces volgen en evalueren en bepalen of het ook in samenhang nuttig en effectief is, is van groot belang.** **En** **ASD S-G** **lang niet alle cijfers over de achterstanden zijn meegenomen in het RGB-ZL. De Wmo-raad is van mening dat die cijfers per 2025 als bijlage toegevoegd zouden moeten worden zodat op alle onderdelen in 2030 getoetst kan worden aan 2020 of de achterstanden per onderdeel zijn ingelopen.** **De 'Indicatoren Gezondheidsbeleid 2020-2023' biedt ook geen uitkomst omdat deze informatie beperkt is tot de levensfasen en periode van Trendbreuk. Duidelijke visualisering van 'het probleem', de geplande oplossingen en de resultaten zal het RGB-ZL ten goede komen**		
(asd Stein) Volgen van de voortgang: - **HIAP via externe partijen** - **TB, IZA, GALA lokale inititiatieven etc** **Conclusie: wie houdt het overzicht?** **Maak concreet wat gemeente jaarlijks doet zodat de ontwikkelingen gevolgd kunnen worden**	Er is een bestaande governancestructuur in de regio ZL om zicht te houden op de voortgang van het regionaal gzb. Die bestaat uit ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg, ook Trendbreuk en GALA-structuur. Periodiek zal daar de nota worden geagendeerd.	

ASD Beek **In het RGB wordt de Trendbreuk aanpak uitgebreid naar andere doelgroepen. Gesteld wordt dat de Trendbreuk aanpak succesvol en effectief is. Een evaluatie van de vorige nota "Zuid Springt eruit." en evaluatie van de Trendbreuk aanpak is er echter niet.** En **De gestelde doelen in de beleidsnota 'Zuid springt eruit" zijn niet gehaald. In plaats dat de gezondheid van de Limburgse jeugd de achterstand ten opzichte op het gemiddelde van Nederland heeft verkleind, is die groter geworden. Argumenten om de huidige aanpak toch te continueren en verder uit te breiden ontbreken.**	De inspanningen van de gemeenten op gezondheid zijn beperkt. Verandering van gedrag vraagt langjarige inspanning. Tb richt zich op de jongste jeugd, effecten op de oudere leeftijd zijn nog niet zichtbaar. Daarbij zijn er ontwikkelingen op mentale gezondheid, in de wereld die tot verslechtering leiden. Ook weet de industrie weer met nieuwe verleidingen te komen die de gezondheid ongunstig beïnvloeden. *In de samenvatting staat: Dat betekent niet dat de gezamenlijke inspanningen van de gemeenten en vele organisaties zinloos zijn. Er zijn immers genoeg voorbeelden dat we de afgelopen periode veel hebben bereikt en goede stappen hebben gezet. Maar dit laat wel zien dat gezondheidsachterstand een hardnekkig probleem is in de regio en gezondheidsverbetering nóg meer inspanning en bewustwording vraagt. Niet alleen van organisaties die al betrokken zijn, maar ook van de samenleving als geheel. Gezondheid verbetert niet slechts door het uitvoeren van interventies, maar door breed en integraal in de samenleving gezondheid op de agenda te zetten. Gezondheid hangt samen met alle levensgebieden waarin mensen functioneren, dus werken, wonen, recreëren, ontmoeten etc. Op al deze gebieden is dan ook actie vereist, liefst in samenhang.* En hst 1. *Maatschappelijke onrust* *Ondanks de grote inzet die in de afgelopen beleidsperiode is geleverd, is de gezondheidsachterstand minder ingelopen dan we gehoopt hadden. De oorzaken daarvan liggen in maatschappelijke ontwikkelingen en het gegeven dat de inzet zich voornamelijk richtte op de jongere jeugd*	

	en de effecten daarvan pas later zichtbaar worden in de GGD-monitors. *Sinds de start van de vorige regionale beleidsnota hebben een aantal gebeurtenissen grote impact gehad en nog steeds op onze samenleving. De COVID-19 pandemie, long-COVID, de oorlogen in Oekraïne en het Midden-Oosten en de dreiging die daarvan uitgaat ook voor de samenleving in West-Europa en Nederland, de klimaatcrisis en energiecrisis, leiden allemaal tot maatschappelijke onrust. Deze onrust, binnen een steeds complexere maatschappelijke context, kan leiden tot gevoelens van naderend onheil, tot persoonlijke mentale onrust, gevoelens van onzekerheid en toekomstvrees en heeft dus ontegenzeglijk invloed op de gezondheid van inwoners, en dan met name op de meest kwetsbare inwoners als jongeren, ouderen en mensen die minder gezondheids- of taalvaardig zijn.*	
Begrippenlijst		
1. In de tekst verwijzen naar begrippen?	1. We benoemen dat er een begrippenlijst is	
Bronnen		
1. In de teksten verwijzen naar de bronnen?	1. Met vormgever oppakken	

GEZONDHEID NU, VOOR LATER!

REGIONAAL GEZONDHEIDSBELEID 2025-2030

Gezondheid in Zuid-Limburg – investeren in de toekomst

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Inleiding 4

Samenvatting 6

Leeswijzer 8

01 Nu, voor later 10
- Waar staan we nu 11
- Waar staan we voor 12
- Wat doen we nu voor later 18

02 Onze pijlers voor gezondheidsbeleid 22
- **2.1 Gezond Opgroeien** 23
  - Waar staan we nu 23
  - Waar staan we voor 25
  - Wat doen we nu voor later 27
- **2.2 Gezond Blijven** 29
  - Waar staan we nu 29
  - Waar staan we voor 32
  - Wat doen we nu voor later 33
- **2.3 Gezonde Geest** 35
  - Waar staan we nu 35
  - Waar staan we voor 37
  - Wat doen we nu voor later 38
- **2.4 Gezonde Leefomgeving** 39
  - Waar staan we nu 39
  - Waar staan we voor 41
  - Wat doen we nu voor later 42

03 Randvoorwaarden 44
- **3.1 Bestuurlijke eindverantwoordelijkheid** 45
- **3.2 Financiën** 46
- **3.3 Burgerbetrokkenheid** 48
- **3.4 Communicatie** 49
- **3.5 Monitoring en evaluatie 2025-2030** 50

Begrippenlijst 51

Bronnen 53

Voorwoord

Beste inwoners van Zuid-Limburg,

Met trots presenteren wij het regionaal gezondheidsbeleid 2025-2030:
Gezondheid nu, voor later!

"Dit is niet zomaar een beleidsplan, maar een belofte aan elkaar om samen te werken aan een gezonder en gelukkiger Zuid-Limburg".

- Alex Schiffelers Wethouder Volksgezondheid, gemeente Landgraaf

Onze gezondheid is het belangrijkste wat we hebben. Toch blijft de gezondheid van Zuid-Limburgers achter bij de rest van Nederland. Dat kunnen en willen we niet accepteren. Daarom bundelen de zestien gemeenten in Zuid-Limburg hun krachten om gezondheid op de eerste plaats te zetten. Dit is geen nieuwe opgave, maar de uitdaging blijft groot. Met een lange adem kunnen we een blijvende verandering realiseren.

Gezondheid betekent meer dan niet ziek zijn. Het gaat erom dat iedereen kan meedoen: werken, leren en genieten van het leven.

"Wij geloven in het gedachtegoed Positieve Gezondheid.
Zien wat er wel mogelijk is, al laat je gezondheid niet alles toe".

- Chris Piatek Wethouder Volksgezondheid, gemeente Eijsden-Margraten

Gezondheid is niet alleen ieders eigen verantwoordelijkheid, maar ook een taak voor de samenleving. Werk, wonen, onderwijs, zorg en de omgeving waarin we leven beïnvloeden onze gezond. Daarom is een brede aanpak nodig, waarin we samenwerken met overheden, zorginstellingen, maatschappelijke organisaties én inwoners. Bewustwording is daarbij belangrijk.

Gezondheidsbeleid vraagt voortdurende inzet. Ongeacht politieke keuzes of financiële veranderingen blijven wij ons inzetten voor een gezonder Zuid-Limburg, nu en in de toekomst. Dit sluit aan bij landelijke afspraken zoals het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorg Akkoord (IZA).

Met Trendbreuk hebben we al een duidelijke richting gekozen: een langetermijn aanpak, focus op de jeugd, bewezen methodes en sterke samenwerking. In dit beleid gaan we nog een stap verder: we verbreden onze focus van jeugd naar andere levensfasen en groepen in onze samenleving. Laten we samen bouwen aan een regio waar iedereen de kans krijgt om gezond en gelukkig te leven!

Namens de wethouders volksgezondheid van de zestien Zuid-Limburgse gemeenten,

Alex Schiffelers, gemeente Landgraaf
Chris Piatek, gemeente Eijsden-Margraten

Inleiding

De gezondheid van de Zuid-Limburgers blijft achter bij de rest van Nederland. Er ligt een grote opgave voor de publieke gezondheid.

Met het regionaal gezondheidsbeleid 2025-2030 ***Gezondheid nu, voor later!*** richten de zestien gemeenten in Zuid-Limburg hun blik nu en in de toekomst op deze opgave. Het is een complexe en veelomvattende opgave waarbij een voortdurende inspanning noodzakelijk is. Ook wordt steeds duidelijker dat beleidsmaatregelen en preventieactiviteiten een bredere inspanning vereisen dan alleen in de publieke gezondheidszorg.

De grenzen van wat onze zorg aan kan komen sterker in zicht en de nadruk om te investeren in preventie vanuit een integrale aanpak is onontbeerlijk. Zowel de landelijke en lokale overheid als welzijn en zorg zijn hiermee bezig. Voor een gezonde samenleving zijn we allemaal verantwoordelijk en is extra inzet nodig. Gemeenten kunnen dat niet alleen. Dat kan alleen wanneer we daar een gezamenlijke inspanning voor leveren: gemeenten, rijk, inwoners, zorg- en maatschappelijke organisaties. De resultaten van die gezamenlijke inspanning zijn zichtbaar voor onze inwoners op het gebied van wonen, werken, recreëren en onderwijs.

Het vaststellen van gezondheidsbeleid is een wettelijke verplichting voor gemeenten, bepaald in de Wet publieke gezondheid.

Het gezondheidsbeleid sluit aan bij de andere ontwikkelingen binnen het sociaal domein, de publieke gezondheid en de zorg, zoals de samenwerkingsafspraken in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en de uitgangspunten van het Regioplan Zuid-Limburg 2023. Deze samenwerkingsafspraken zijn veel breder en raken meer partijen dan de gemeenten alleen.

In zekere zin bevestigen GALA en IZA de goede richting die we in Zuid-Limburg al waren ingeslagen. In de Trendbreukaanpak werken namelijk al veel partijen samen. Het huidige regionaal gezondheids-beleid was daar de basis voor.

In het verlengde hiervan positioneert dit nieuwe regionaal gezondheidsbeleid zich ook naar de toekomst als een richtinggevend document voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid, vanuit een integrale visie op gezondheid.

We kiezen met deze nota voor een periode van zes jaar (tot en met 2030) om het duurzame en meerjarige karakter van het regionaal gezondheidsbeleid te benadrukken. Deze termijn sluit aan bij de vorige nota waarin het streefjaar 2030 genoemd werd om een kwart van de gezondheidsachterstanden in 2030 te hebben ingelopen. Gezondheidsbeleid vraagt immers, zoals we in eerdere versies hebben vastgesteld, een lange adem en meerjarige betrokkenheid; dat mag niet afhankelijk zijn van politieke keuzes of wisselende financieringen.
Die kunnen wel effect hebben op de uitvoering van het beleid, maar niet op de doelstelling ervan en het commitment dat we samen uitspreken om de gezondheidsachterstanden in deze regio in te lopen.

Een gelijke kans op gezondheid start bij het jongste (zelfs ongeboren) kind, maar betreft natuurlijk alle leeftijden en doelgroepen. Iedereen wil zo gezond mogelijk opgroeien, mee kunnen doen, ertoe doen en gezond oud worden in een gezonde en veilige leefomgeving. Dat is ook de reden dat we de reikwijdte van dit beleid willen verbreden: naast de jeugd richten we ons ook op andere levensfasen en daarmee gepaard gaande opgaven op het gebied van veerkracht en in de fysieke leefomgeving. Dat is nieuw in dit regionaal gezondheidsbeleid.

Samenvatting

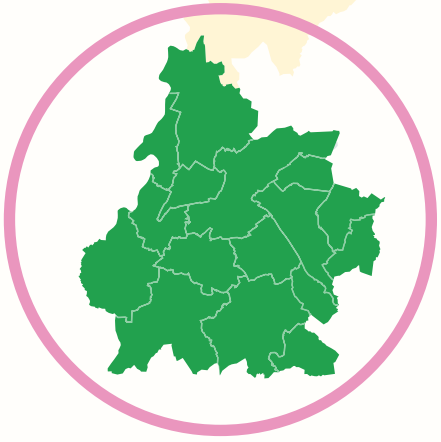
Het jaar 2030 is een cruciaal jaar. We hebben in Zuid-Limburg de ambitie uitgesproken een kwart van de gezondheidsachterstanden ten opzichte van Nederland in 2030 te hebben ingelopen.

Dat is een enorme opgave, we zijn er nog niet. Sterker, uit recente resultaten van de Gezondheidsmonitors van de GGD blijkt dat de achterstanden verder toenemen.

- De gezondheid van de jeugd gaat, ten opzichte van het landelijk gemiddelde, harder achteruit dan verwacht.
- Ook de volwassen inwoners hebben nog steeds de laagste zelf ervaren gezondheid, het vaakst een chronische aandoening, het vaakst een hoge kans op een angststoornis of depressie en de hoogste zorgkosten vergeleken met landelijke gegevens.

Dat betekent niet dat de gezamenlijke inspanningen van de gemeenten en vele organisaties zinloos zijn. Er zijn immers genoeg voorbeelden dat we de afgelopen periode veel hebben bereikt en goede stappen hebben gezet. Maar dit laat wel zien dat gezondheidsachterstand een hardnekkig probleem is in de regio en gezondheidsverbetering nóg meer inspanning en bewustwording vraagt. Niet alleen van organisaties die al betrokken zijn, maar ook van de samenleving als geheel.
We willen dan ook nadrukkelijk doorgaan op de ingeslagen weg en de Trendbreukaanpak continueren en uitbreiden.

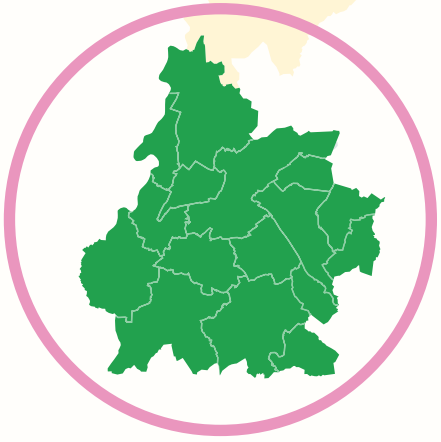
Gelet op de uitdagingen waar de regio voor staat, verbreden we onze focus: we willen niet alleen dat kinderen gezond opgroeien en gelijke kansen krijgen, maar ook dat mensen gezond blijven, zowel fysiek als geestelijk. En dat zij hierin worden gestimuleerd door hun leefomgeving.

Dit resulteert in vier pijlers:

- Gezond Opgroeien
- Gezond Blijven
- Gezonde Geest
- Gezonde Leefomgeving.

We houden onverkort vast aan de ambitie om deze achterstand in 2030 met 25% te verminderen ten opzichte van het nationaal gemiddelde. Gezondheid verbetert niet slechts door het uitvoeren van interventies, maar door breed en integraal in de samenleving gezondheid op de agenda te zetten. Gezondheid hangt samen met alle levensgebieden waarin mensen functioneren, dus werken, wonen, recreëren, ontmoeten, etc. Risico's die onze gezondheid bedreigen ontstaan niet alleen uit een individuele keuze maar bevinden zich ook in de leefomgeving van mensen. Op al deze gebieden is dan ook actie vereist, liefst in samenhang. ***Gezondheid nu, voor later!*** is dan ook de hartenkreet om onze inspanningen versterkt door te zetten.

Leeswijzer

Gezondheid nu, voor later! is geschreven als richtinggevend document om het regionaal gezondheidsbeleid op hoofdlijnen vorm te geven en geen nota met concrete uitvoeringsplannen. Die uitvoering ligt bij de afzonderlijke programma's en plannen van Trendbreuk, GALA en IZA; daarvoor ligt een verantwoordelijkheid bij de gemeenten. De kunst is de vele uitvoeringsplannen die er zijn met elkaar te verbinden. Daarin ligt de integraliteit.

Hoofdstuk 1 'Nu, voor later' laat de gebeurtenissen in de afgelopen jaren zien en de ontwikkelingen in onze regio die nu spelen. En waarom we met de vier benoemde pijlers verder willen bouwen aan het realiseren van de trendbreuk. Dit hoofdstuk en de uitwerking van de vier pijlers in hoofdstuk 2 hebben eenzelfde opbouw en beschrijven op uniforme wijze achtereenvolgens:

- **Waar staan we nu:** wat laten de cijfers zien en hoe verhoudt Zuid-Limburg zich ten opzichte van Nederland?
- **Waar staan we voor:** wat is onze ambitie, wat willen we in 2030 bereiken?
- **Wat doen we nu voor** later: wat is nodig om de ambitie te behalen?

Hoofdstuk 2 beschrijft hoe we met deze vier pijlers onze hernieuwde ambitie willen vormgeven. Zo bouwt Gezond Opgroeien verder op de Trendbreukaanpak voor vijf levensfasen. Met de pijler Gezond Blijven bevorderen we dat mensen langer gezond blijven. In het huidige aanbod van gemeenten ligt de focus vooral op ouderen.

We gaan ons meer richten op de ouder *wordende* inwoner en op inwoners die we met het bestaande aanbod niet of onvoldoende bereiken. Ook voor deze doelgroepen hanteren we de Trendbreukaanpak.

Dat geldt eveneens voor de pijler Gezonde Geest, waarmee we de mentale veerkracht van mensen versterken. We gaan uit van het bestaande aanbod op dit gebied, sluiten daarop aan en ontwikkelen zo nodig nieuwe initiatieven. Tot slot valt ook *buiten* het domein van zorg en publieke gezondheid grote gezondheidswinst te boeken. Daarom is de pijler Gezonde Leefomgeving belangrijk. Gemeenten hebben stappen gezet richting *Health in All Policies*, maar automatisch gebeurt dat nog niet.

Door gezondheid in de toekomst structureel mee te nemen in andere beleids-domeinen, ontstaan nieuwe kansen om de gezondheid van inwoners te bevorderen en gezondheidsverschillen te verkleinen. Daarbij streven we naar een gezonde leefomgeving die ontmoeten en bewegen stimuleert, die schoon en sociaal veilig is en die toegankelijk is voor álle inwoners.

In hoofdstuk 3 staan de randvoorwaarden van het regionaal gezondheidsbeleid. Het gaat om de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de uitvoering, financiën, communicatie van deze nota en de monitoring en evaluatie van de uitwerking van het beleid.

In de bijlage staan de begrippenlijst en bronnen die voor deze nota gebruikt zijn.

***Trendbreuk** is een gezamenlijke ambitie van vele partijen in Zuid-Limburg, waaronder de zestien Zuid-Limburgse gemeenten. De Trendbreukaanpak streeft ernaar de gezondheidsachterstanden in Zuid-Limburg te verminderen, waarbij er in eerste instantie wordt ingezet op de jeugd. De Trendbreukaanpak kenmerkt zich door de inzet van bewezen interventies, het beschikbaar maken van hetzelfde aanbod en de focus op de doorgaande lijn. Hierbij wordt domeinoverstijgend én langjarig samengewerkt, om de trend te breken.*

Met Trendbreuk bereiken we steeds meer mensen en gezinnen in een kwetsbare positie. Deze aanpak sluit nauw aan bij de uitgangspunten van actuele ontwikkelingen zoals GALA en IZA en het daarmee samenhangende Regiobeeld en Regioplan.

01

Nu, voor later

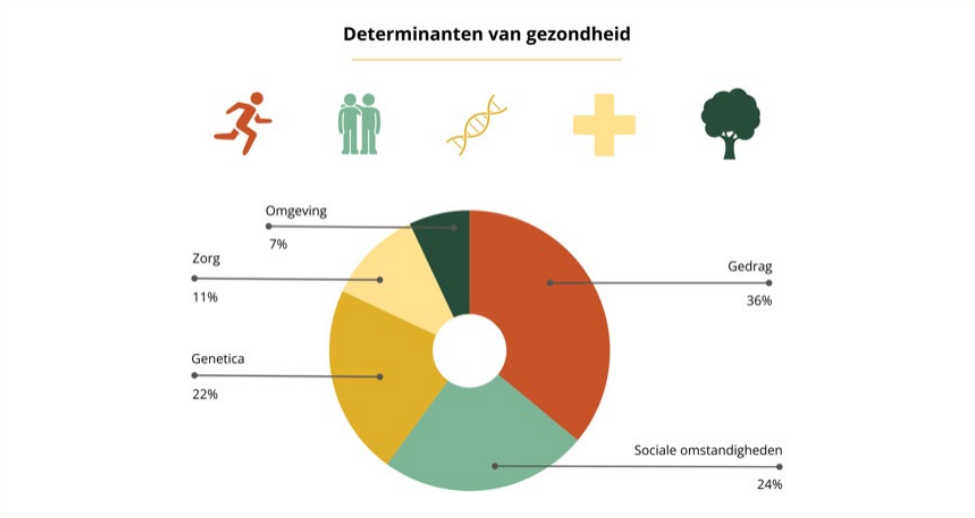

Waar staan we nu

- De gezondheid van de Zuid-Limburgers blijft achter bij het landelijk gemiddelde. Zo ervaart 65% van de inwoners van 18 jaar en ouder de eigen gezondheid als (zeer) goed in deze regio. Dat is minder dan in Nederland (70%). De ervaren gezondheid is gedaald ten opzichte van 2020.
- In Zuid-Limburg houdt 40% van de inwoners zich aan de beweegrichtlijn, tegenover 47% landelijk.
- In Zuid-Limburg heeft 54% overgewicht, landelijk is dat 50%.
- Van de inwoners in Zuid-Limburg heeft 86% matig tot veel regie over het eigen leven, in Nederland is dat 90%.
- In Zuid-Limburg is meer dan een kwart van de inwoners bezorgd over gezondheidsrisico's in de woonomgeving.

Vergeleken met het landelijke gemiddelde betekent de gezondheidsachterstand van de inwoners in Zuid-Limburg dat er nog veel werk aan de winkel is.
Onze gezondheid wordt namelijk door veel factoren beïnvloed. Behalve ons eigen gezonde of ongezonde gedrag, onze aanleg en beschikbaarheid van zorg, spelen de sociale en fysieke leefomgeving een belangrijke rol (zie figuur 1).
De samenhang en het samenspel van factoren geeft aan hoe ingewikkeld het verbeteren van de publieke gezondheid is.

We zijn ons er inmiddels van bewust dat het qua gezondheid en de kansen op een gezond leven verschil maakt in welke omgeving en in welke omstandigheden iemand opgroeit en leeft. Daarmee is het ook helder dat de gezondheid in een regio niet verbeterd kan worden door maar aan één factor te werken. Voor het versterken van de publieke gezondheid moeten we rekening houden met deze combinatie van factoren die elkaar beïnvloeden en/of versterken. In deze nota streven we naar een samenhangende aanpak. Dat betekent dat we in onze aanpak zoveel mogelijk aandacht voor al deze factoren hebben.

Figuur 1: Determinanten van gezondheid

Bron: Pharos, Leefomgeving en gezondheidsverschillen

Waar staan we voor

Enorme opgave

Vijf jaar geleden legden de Zuid-Limburgse gemeenten het ambitieuze streven vast in het regionaal gezondheidsbeleid ‘Zuid springt eruit’: de structurele gezondheidsachterstanden ten opzichte van het landelijk gemiddelde binnen tien jaar met een kwart inlopen. We wilden een trendbreuk realiseren die uitmondt in gezonde en kansrijke generaties. Een enorme opgave die een langjarige investering vergt, zo werd destijds al vastgesteld. Anno 2025 blijkt dat de opgave waar de regio Zuid-Limburg voor staat even groot is als bij het vaststellen van de nota ‘Zuid springt eruit’. De trendbreuk kan nou eenmaal niet in één beleidsperiode bewerkstelligd worden, dat duurt een generatie. Ook de landelijke overheid stelt vast dat er beduidend meer tijd nodig is om gezondheidsachterstanden in te lopen. In de afgelopen beleidsperiode is een stevige basis gelegd voor de Trendbreukaanpak en hebben we de nadruk gelegd op de allerjongste jeugd. Daar geven we nu een vervolg aan.

Hoopvolle ontwikkelingen

Het optimisme waarmee de gemeenten de trendbreukbeweging in 2018 in gang hebben gezet bleek terecht. Een terugblik op de beleidsperiode 2020-2024 laat een aantal hoopvolle ontwikkelingen zien. Zo kozen de gemeenten in de nota ‘Zuid springt eruit’ voor een fundamentele nieuwe aanpak gericht op integrale samenwerking met een focus op de jeugd.

Het programmabureau Trendbreuk zette zich in voor een gezonde generatie aan de hand van een gerichte aanpak in vijf levensfasen van vóór de geboorte tot aan jongvolwassenen (van kinderwens tot kinderwens): kansrijke start, peutertijd, basisschool, voortgezet onderwijs, werk en ouderschap (zie figuur 2).

Figuur 2: Trendbreukcyclus

De focus op de jeugd in deze vijf levensfasen binnen de trendbreukbeweging heeft voor de Kansrijke Startfase geresulteerd in een integrale en domeinoverstijgende samenwerking via een regionale coalitie met alle partners die betrokken zijn bij de eerste 1000 dagen van een kind. Deze coalitie is erin geslaagd om met verschillende programma's en projecten steeds meer (kwetsbare) inwoners te bereiken en te ondersteunen. Daarmee is een belangrijk begin gemaakt voor het inlopen van de gezondheidsachterstand in onze regio. Niet alleen figuurlijk, maar ook letterlijk. We zijn immers begonnen bij de allerjongsten.

Met de komst van GALA en IZA en de uitvoering van deze programma's gaf dit een groot voordeel voor de Zuid-Limburgse gemeenten, omdat zij op deze regionale samenwerking konden voortbouwen.

Onze ambitie groeit mee

Met dit nieuwe regionaal gezondheidsbeleid ***Gezondheid nu, voor later!*** kiezen we voor het uitbreiden van onze ambitie. Dit betekent dat we onverkort vasthouden aan het inlopen van de gezondheidsachterstand van Zuid-Limburg, de Trendbreuk. En in de trendbreukbeweging blijft de primaire focus op de jeugd liggen. Daarnaast verbreden we de komende jaren de aanpak naar andere beleidsterreinen en levensfasen met dit gezondheidsbeleid. Dat moet ook, de kinderen die in de huidige trendbreukaanpak zijn opgegroeid moeten we niet loslaten. Het gezondheidsbeleid moet als het ware met hen meegroeien.

Daarnaast willen we niet alleen dat kinderen gezond opgroeien en gelijke kansen krijgen, maar ook dat onze inwoners gezond blijven, zowel fysiek als geestelijk. En dat zij hierin mede worden gestimuleerd door hun leefomgeving. Zodat we de uitdagingen waar de regio voor staat op alle fronten beter aan kunnen gaan.

De ambities van dit regionaal gezondheidsbeleid zijn:

- *In 2030 hebben we 25% van de gezondheidsachterstand ten opzichte van het Nederlands gemiddelde ingelopen en bestaat er een Trendbreukaanpak voor de eerste levensfasen conform het plan van aanpak Trendbreuk.*
- *We kijken kritisch naar de huidige inzet en analyseren de behaalde resultaten.*
- *We verbreden de aanpak van het gezondheidsbeleid naar het gezond blijven en mentale gezondheid.*
- *We hebben concrete inzet op preventie en gezondheidsbevordering rond gezond blijven.*
- *Health in All Policies is een feit waardoor de aandacht voor fysieke en mentale gezondheid in alle beleidsvelden een plek heeft. Daarmee komt ook een gezonde leefomgeving nadrukkelijk aan bod in beleidsafwegingen.*

Maatschappelijke ontwikkelingen

Ondanks de grote inzet die in de afgelopen beleidsperiode is geleverd, is de gezondheidsachterstand minder ingelopen dan we gehoopt hadden.
De oorzaken daarvan liggen in:

- Brede maatschappelijke ontwikkelingen in de samenleving.
- Op de hierboven beschreven veelheid en samenspel van factoren voor gezondheidsverbetering.
- Het gegeven dat de inzet zich voornamelijk richtte op de jongere jeugd.
- De effecten daarvan pas later zichtbaar worden in de Gezondheidsmonitors.

Sinds de start van de vorige regionale beleidsnota heeft een aantal gebeurtenissen grote impact gehad en nog steeds op onze samenleving. De COVID-19 pandemie, long-COVID, de oorlogen in Oekraïne en het Midden-Oosten en de dreiging die daarvan uitgaat voor de samenleving in West-Europa en Nederland. Ook de klimaatcrisis en energiecrisis leiden tot maatschappelijke onrust. Deze onrust, binnen een steeds complexere maatschappelijke context, kan leiden tot gevoelens van naderend onheil, tot persoonlijke mentale onrust, gevoelens van onzekerheid en toekomstvrees en heeft dus ontegenzeglijk invloed op de gezondheid van inwoners, en vooral op kwetsbare jongeren, ouderen en mensen die minder gezondheids- of taalvaardig zijn.

Landelijke nota gezondheidsbeleid

De huidige vigerende landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ schetst de kaders en biedt richting aan het regionaal gezondheidsbeleid in onze regio. Deze nota wordt elke vier jaar opgesteld en legt het gezondheidsbeleid vast op het gebied van de publieke gezondheid in de vorm van landelijke prioriteiten. En geeft daarmee richting aan het lokale – in dit geval: regionale – gezondheidsbeleid van gemeenten. Deze nota is gebaseerd op actuele inzichten, trends en opgaven op het gebied van publieke gezondheid en legt de focus op thema’s zoals gezondheidsongelijkheid, leefstijl gerelateerde aandoeningen, mentale gezondheid en gezonde leefomgeving. Het beleid stuurt op het verbeteren van de samenwerking tussen verschillende partijen en benadrukt het belang van een integrale benadering van gezondheidsbeleid.
Het ministerie van VWS biedt in 2025 aan de Tweede Kamer de nieuwe landelijke nota gezondheidsbeleid aan (Kamerstuk, 32 793, nr. 791). Deze borduurt voort op de langetermijnverkenning die het RIVM voorafgaand aan de nota elke vier jaar uitbrengt.

Het rapport ‘Kiezen voor een gezonde toekomst – Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024’, waarin de toekomstige ontwikkelingen van de publieke gezondheid in Nederland worden beschreven, benoemt als grootste uitdagingen:

- De vergrijzing richting 2050 met een stijgende levensverwachting.
- Het terugdringen van de sociaaleconomische gezondheidsachterstanden met een domeinoverstijgende inzet op gezondheid.
- Het vergroten van de fysieke en mentale gezondheid van jongeren.
- Het opvangen van de zorgvraag in de eerstelijnszorg die tot 2050 toeneemt.
- Het verbeteren van de gezonde leefomgeving.
- Het realiseren van een gezonde generatie.

Het streven naar het inlopen van de gezondheidsachterstand waar Zuid-Limburg al eerder op inzette, sluit hier naadloos bij aan. En dat geldt ook voor de keuze van de regio om deze lijn door te trekken naar gezond blijven, de mentale gezondheid en een gezonde leefomgeving.

GALA en IZA

In de periode ná de totstandkoming van de landelijke nota gezondheidsbeleid (2020-2024) werd door een groot aantal maatschappelijke partijen GALA en IZA vastgesteld. Beide akkoorden zijn van belang en bieden de kans om de integrale Trendbreukaanpak van de regio te verbreden en te versterken. Het regionaal gezondheidsbeleid staat niet op zichzelf, maar vormt een integraal onderdeel van een breder geheel van akkoorden en afspraken die gericht zijn op het bevorderen van het welzijn en de gezondheid van inwoners van Zuid-Limburg, zoals GALA en IZA.

Een aantal uitvoeringstaken in het regionaal gezondheidsbeleid 2025-2030 is ook vastgelegd in de agenda voor de regionale uitvoering van GALA en IZA.

Zo zet GALA in op het zo lang mogelijk gezond houden van mensen (preventie). Dat gebeurt onder andere door het bevorderen van een gezonde leefstijl, het actief stimuleren van bewegen en sporten en een gezonde leefomgeving waarin mensen elkaar ontmoeten. In IZA werken partijen in welzijn en zorg integraal samen om de zorg toekomstbestendig te maken en de gezondheid en het welzijn van inwoners te verbeteren. Zo werden afspraken gemaakt over onder andere preventie, vroegsignalering, samenwerking in de zorgketen en het versterken van de positie van kwetsbare groepen. Het IZA legt daarbij de nadruk op het versterken van de samenwerking van alle relevante partners, gericht op het toegankelijk en betaalbaar houden van de zorg.

Door de verbinding van het regionaal gezondheidsbeleid met de afspraken op basis van GALA en IZA ontstaat een samenhangende en geïntegreerde aanpak van gezondheid en welzijn op lokaal niveau. Dit biedt kansen voor synergie, efficiëntie en effectiviteit in de uitvoering van gemeentelijk beleid en draagt bij aan het realiseren van gezonde en vitale gemeenschappen.

Regiobeeld en Regioplan Zuid-Limburg 2023

Eind 2023 werd het Regiobeeld Zuid-Limburg 2023 gepubliceerd. Hierin staan de stand van zaken in de regio en de uitdagingen waar onze regio voor staat: het inhalen van de gezondheidsachterstand, de kloof tussen zorgvraag en zorg-aanbod, het hoge zorggebruik, de kansenongelijkheid en de noodzaak van het versterken van een (regionale) integrale domeinoverstijgende aanpak.

Het Regiobeeld is geconcretiseerd in het Regioplan Zuid-Limburg 2023.
Het Regioplan richt zich op het bevorderen van de leefbaarheid, economische vitaliteit en sociale cohesie in de regio. Dit plan omvat diverse thema's die nauw verbonden zijn met gezondheid en welzijn en biedt zodoende logische aan-knopingspunten voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid. Zo legt het Regioplan bijvoorbeeld de nadruk op wonen en voorzieningen in een gezonde leefomgeving. Een gezonde leefomgeving omvat goede huisvesting, toegang tot voorzieningen zoals gezondheidszorg, onderwijs, en recreatieve faciliteiten, voldoende groen, een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten. Verder benadrukt het Regioplan het belang van economie en werkgelegenheid. Een goede economische situatie en voldoende werkgelegenheid dragen bij aan het welzijn van mensen en kunnen gezondheidsproblemen als gevolg van armoede en werkloosheid helpen voorkomen.

Bezuinigingen publieke gezondheid

In het Regeerakkoord heeft het kabinet nadrukkelijk zijn aandacht voor en het belang van gezondheidsbevordering en preventie uitgesproken. Dat laat onverlet dat er ook een aantal bezuinigingen op publieke gezondheid wordt aangekondigd. In dat spanningsveld zal ook het regionaal gezondheidsbeleid zich moeten bewegen. Dat betekent dat we zoveel mogelijk moeten aansluiten bij bestaande inzet en middelen. En dat de ambities van het regionaal gezondheidsbeleid niet zozeer gerealiseerd moeten worden door nieuwe interventies en projecten, maar door de bestaande inzet te versterken, te verbinden en zo nodig anders in te richten.

Aanvullend zorg- en welzijnsakkoord

Begin 2025 zijn de afspraken over gelijkwaardigheid tussen de VNG, Zorgverzekeraars Nederland en het ministerie van VWS door het bestuurlijk overleg IZA vastgesteld. Daarmee hervat de VNG de inhoudelijke gesprekken met de IZA-partijen. Met het aanvullende zorg- en welzijnsakkoord (AZWA) werken de partijen van IZA, aangevuld met SWN, GGD en Mind gezamenlijk aan een goed, financieel haalbaar en uitvoerbaar akkoord met de ambitie op de verdere transformatie van zorg naar gezondheid.

Wat doen we nu voor later

Belang van regionale samenwerking

De gemeenten in Zuid-Limburg realiseren zich al langere tijd heel goed dat regionale samenwerking een absolute voorwaarde is om de gezondheidsachterstanden in te kunnen lopen. Ook voor uitvoerders van jeugdgezondheidszorg, preventieactiviteiten, kinderopvang, onderwijs, welzijnswerk, zorginstellingen, woningbouwcorporaties en ruimtelijke ordening is regionale samenwerking tussen gemeenten op het gebied van gezondheid essentieel om zich zo effectief mogelijk in te kunnen zetten. Zodoende blijft het uitgangspunt van 'Zuid springt eruit' in deze nota ***Gezondheid nu, voor later!*** van toepassing: door samen massa te maken en op te schalen, kunnen we regionale doelstellingen effectiever en efficiënter realiseren.

Trendbreuk

De afgelopen jaren laten zien dat de Trendbreukaanpak effectief en efficiënt is en duidelijk zijn vruchten begint af te werpen, ook al is dat nog niet terug te zien in de cijfers van de Gezondheidsmonitors. Op zich is dat niet vreemd, omdat de belangrijkste resultaten worden geboekt in de eerste levensfase en de monitor zich op mensen in andere levensfasen richt. De trendbreukbeweging en de focus op de jeugd worden in de komende beleidsperiode voortgezet, ook omdat de trendbreuk een langjarige investering vergt.

Wel bleek bij de evaluatie van Trendbreuk (2022-2023) dat een verdere doorontwikkeling en uitbreiding van de doelgroep en beleidsvelden noodzakelijk is. Die noodzaak wordt door het Regiobeeld 2023, met een nadruk op de vergrijzing en mentale gezondheid van de bevolking, bevestigd.

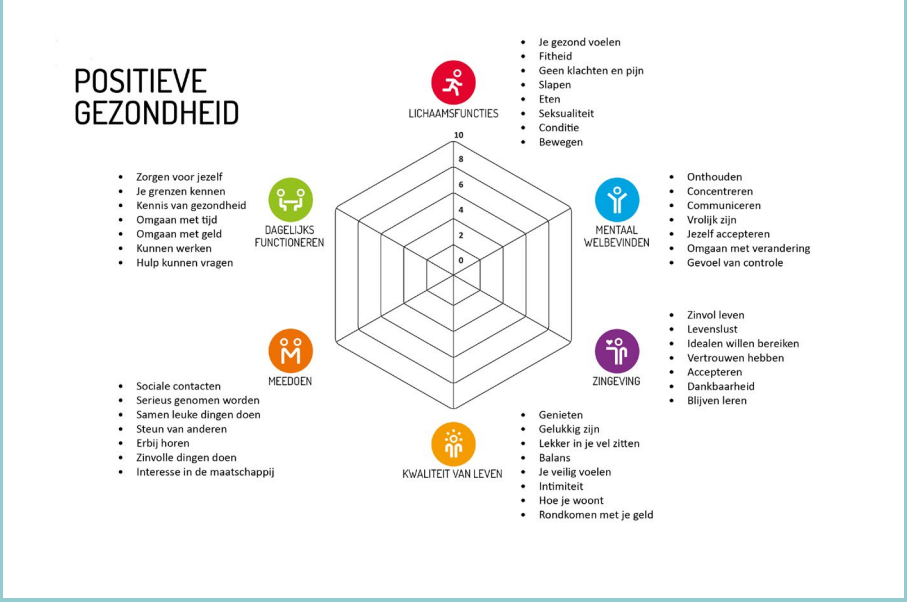
We blijven de uitgangspunten van het vastgestelde beleid en Trendbreuk hanteren:

- **Samen:** alleen samen kunnen we de trend breken.
- **iedereen is nodig**: overheid, onderwijs, zorgverleners, zorgverzekeraars, maatschappelijke organisaties, kennisinstituten, bedrijfsleven, burgers, etc.
- **Langjarig**: een trend breken vereist een langjarige, regionale aanpak.
- **Bewezen**: we zetten interventies in waarvan bewezen is dat ze effectief zijn. En als we iets nieuws uitproberen, laten we onderzoeken of het werkt.
- **Massa maken**: als een interventie ergens goed loopt, wordt deze uitgerold over de regio.
- **Hetzelfde basisaanbod**: vanuit de gedachte van gelijke kansen: iedereen in de regio kan gebruikmaken van hetzelfde ondersteunings-aanbod. Het maakt niet uit in welke gemeente je woont.
- **Positieve Gezondheid**: in Zuid-Limburg benaderen we gezondheid integraal, waarbij alle dimensies van Positieve Gezondheid worden meegenomen. We richten ons niet alleen op ziektepreventie, maar ook op het bevorderen van veerkracht, welzijn en eigen regie voor alle inwoners.

Daar voegen we op basis van onze ambities dus aan toe:

- Meer aandacht voor de **doorgaande lijn**: de gezonde basis die gelegd is in de eerste levensfasen doortrekken naar de levensfasen die hier op volgen, zodat een generatie gezond ouder wordt.
- **Health in All Policies**: meer aandacht voor gezondheid is overal, gezondheid meenemen in alle beleidsterreinen. Daarom betrekken we partijen op het gebied van onder meer armoedebestrijding, ruimtelijke ordening, milieu, sport, jeugd, arbeidsmarkt, economie en welzijn. Gezondheid draagt ook bij aan het behalen van andere doelen in de samenleving, zoals brede welvaart, terugdringen zorgkosten, versterken economie, etc. (*Health for All Policies*).

Positieve Gezondheid ziet gezondheid niet alleen als de afwezigheid van ziekte, maar als het vermogen om met fysieke, emotionele en sociale uitdagingen om te gaan en zelf de regie te voeren. Deze benadering sluit goed aan bij het regionaal gezondheidsbeleid. Gemeenten kunnen bijdragen aan de fysieke gezondheid door gezondheidsbevordering en preventie. Tegelijkertijd wordt mentale veerkracht en welzijn gestimuleerd door laagdrempelige psychosociale ondersteuning en het bevorderen van sociale verbondenheid in de gemeenschap.

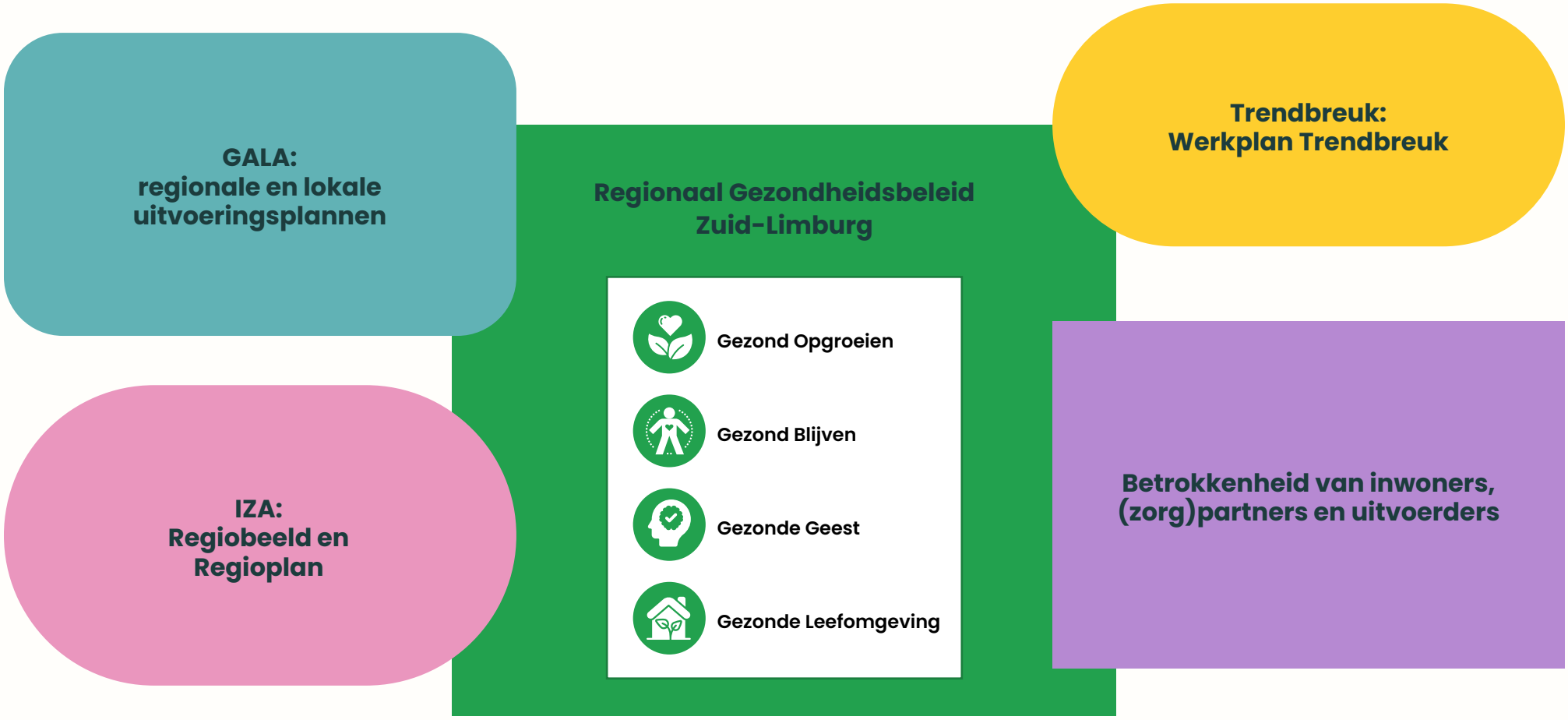

Bron: Institute for Positive Health

Betrokkenheid van inwoners

Positieve Gezondheid biedt een waardevol kader voor het betrekken van burgers bij het vormgeven van het gezondheidsbeleid. Door in te spelen op de behoeften, wensen en mogelijkheden van mensen, kunnen gemeenten meer maatwerk leveren en effectievere interventies ontwikkelen die aansluiten bij de diversiteit van de lokale bevolking.

Bij de verschillende deelplannen roepen we gemeenten op om inwoners op passende wijze te betrekken bij beleidsontwikkeling. Dat doen we door zoveel mogelijk gebruik te maken van de bestaande sociale infrastructuur.
We versterken daarmee de **betrokkenheid van inwoners** in de verschillende programma's op een passende wijze zodat de uitvoering van dit beleid slaagt (zie ook hoofdstuk 3).

Figuur 3: Verhouding tussen Gezondheid nu, voor later!, Trendbreuk, GALA, IZA, burgerbetrokkenheid

02

Onze pijlers voor gezondheids-beleid

- Gezond Opgroeien
- Gezond Blijven
- Gezonde Geest
- Gezonde Leefomgeving

Gezond Opgroeien
Gezond Blijven
Gezonde Geest
Gezonde Leefomgeving

2.1 Gezond Opgroeien

Waar staan we nu

- In het algemeen blijkt uit de Gezondheidsmonitor Jeugd 2023 dat de gezondheid van jongeren in Zuid-Limburg kwetsbaar blijft op alle fronten. Jongeren tussen de 13 en 17 jaar in Zuid-Limburg zijn minder positief over hun gezondheid dan tien jaar geleden.
- Het aantal kinderen met overgewicht blijft toenemen, ook in Zuid-Limburg. Hier wonen ongeveer 28.000 kinderen met overgewicht en obesitas.
- Kinderen in Zuid-Limburg bewegen te weinig. Buiten spelen wordt vaak belemmerd door het gebrek aan sociale veiligheid en het gebrek aan speelplekken. Binnen zitten, vaak achter beeldschermen, leidt tot fysieke en mentale klachten.
- Zuid-Limburgse jongeren drinken vaker alcohol en roken vaker dan jongeren in de rest van Nederland. Ze zijn ook veel meer gaan vapen, nog meer dan het landelijk gemiddelde. En vijftien procent van de jongeren in Limburg loopt risico op problematisch gebruik van sociale media.
- In Nederland is ongeveer 12% van de beroepsbevolking laaggeletterd. In Zuid-Limburg is dit ongeveer 11%, waarbij er grote uitschieters zijn in een aantal gemeenten. Het aantal laaggeletterden neemt landelijk toe. Het tekort aan basis(taal)vaardigheden vormt een barrière om later zelfstandig en succesvol mee te doen in onze maatschappij, online én offline.

Uit de verschillende Gezondheidsmonitors blijkt dat de gezondheid van de Zuid-Limburgse jeugd niet verbetert, maar verslechtert. Dat is overigens ook een landelijke trend, echter de verslechtering is procentueel groter in Zuid-Limburg omdat hier al sprake is van een kwetsbare situatie. Dat maakt de noodzaak om te blijven investeren in de jeugd duidelijk. Het is evident dat elke gezondheidswinst bij de jongste inwoners van Zuid-Limburg uiteindelijk tot gezondheidsverbetering in het latere leven resulteert. En daarmee bijdraagt aan een betere publieke gezondheid en een beter arbeidsvermogen. Gezonde inwoners blijven langer in contact met anderen en doen mee in de samenleving.

Zowel voor de levensfase **Kansrijke Start** als de vier overige levensfasen werd in de nota 'Zuid springt eruit' een aantal concrete actiepunten geformuleerd. Variërend van het borgen en breder uitrollen van succesvolle interventies tot het uitbreiden van onder andere gezonde kinderopvangcentra en gezonde (basis)scholen. Een essentieel actiepunt in de fase Kansrijke Start was het slaan van een brug tussen het medisch en sociaal domein: beide domeinen hielden zich immers bezig met dezelfde (kwetsbare) doelgroep en kenden dezelfde zorgen. Toch was van een structurele samenwerking nog geen sprake.

Inmiddels is dankzij grote inspanningen de basis gelegd voor een integrale en domeinoverstijgende samenwerking tussen gemeenten, GGD en vele andere partners, zoals verloskundigen, kinderartsen en kraamzorg hetgeen concreet vorm heeft gekregen in de regionale coalitie Kansrijke Start. Dit beschouwen alle betrokken partijen als grote winst. Door vervolgens een basisstructuur Kansrijke Start te realiseren in alle Zuid-Limburgse gemeenten is het mogelijk geworden meteen de juist hulp in te schakelen bij specifieke vragen waar de professional op dat moment zelf geen antwoord heeft; bijvoorbeeld een zwangere vrouw met geldproblemen kan meteen verwezen worden naar de hulpverlener die haar hierin kan ondersteunen. Dit draagt bij aan vroegtijdig ingrijpen en vergroot de kansen op de zo gewenste kansrijke start.

Deze regionale coalitie slaagde er zo in om steeds meer (kwetsbare) inwoners te bereiken en te ondersteunen met programma's en projecten: in de Trendbreuk voortgangsrapportages wordt hier nauwgezet verslag van gedaan.

Waar staan we voor

Bij het werken aan een gezonde generatie zijn veel partijen betrokken die vanuit hun eigen verantwoordelijkheid bijdragen. In de praktijk blijkt dat (regionale) samenwerking niet vanzelf gaat. Daarvoor is een gezamenlijke doelstelling, commitment, afstemming van taken, over de eigen organisatiegrenzen durven stappen, inzet van mensen en middelen et cetera nodig. In het bovenstaande kader wordt een dergelijke basisstructuur voor integrale en domeinoverstijgende samenwerking beschreven.

Het is gelukt om met deze partijen te komen tot een netwerksamenwerking en eenzelfde, gemeenschappelijke taal die alle betrokkenen uitdragen. Uitgangspunt van deze samenwerking en gemeenschappelijke taal vormt de vraag wat voor elk kind van belang is om gezond en veilig op te kunnen groeien. Het antwoord op die vraag is vertaald in drie basiselementen voor heel Zuid-Limburg:

- Gezonde voeding
- Gezond bewegen
- Mentaal welbevinden.

Die drie elementen vormen de basis voor de afzonderlijke partijen en kunnen bijdragen aan een doorgaande lijn in alle levensfasen.

Bijvoorbeeld als in centra voor kinderopvang alleen nog water wordt geschonken, kunnen partijen er samen naar streven om dat vervolgens ook in het basis-, middelbaar- en vervolgonderwijs te doen. Dan wordt water drinken de norm. Zo dragen we eraan bij dat kinderen een gezonde keuze normaal vinden en deze later zelf ook blijven maken.

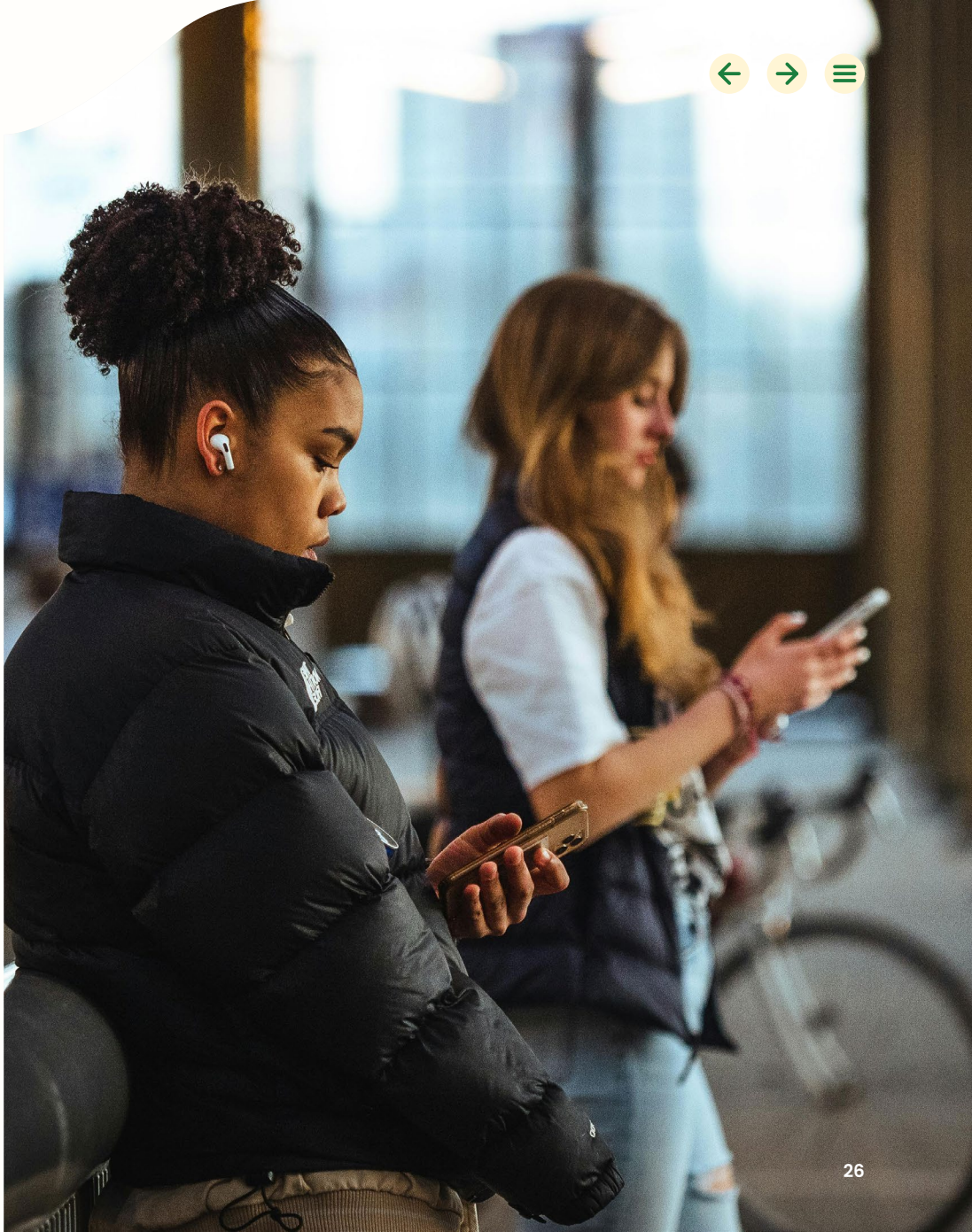
Deze ervaring en positieve werkzame principes nemen we mee in de verdere aanpak die past bij een netwerksamenwerking rond volgende levensfasen.

Samen maken gemeenten, Provincie, Rijk, GGD en andere maatschappelijke partners langjarig werk van de trendbreuk. Daarbij leggen we de focus op de jeugd. In 2030 hebben we 25% van de achterstand ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde ingelopen. Dat doen we door goede projecten en interventies uit te rollen en te verduurzamen in heel Zuid-Limburg. Daarbij haken we aan bij landelijke programma's en ontwikkelingen. Ook werken wij samen met andere beleidsterreinen.
Dit doen we door de bestaande Trendbreukinzet te continueren, kritisch te kijken naar de huidige inzet en deze te analyseren en verder uit te breiden naar de volgende levensfasen conform het plan van aanpak Trendbreuk.

Handhavingsplan middelengebruik

Gemeenten zijn verplicht in het kader van de Alcoholwet (artikel 43a) een preventie- en handhavingsplan op te stellen. De Alcoholwet heeft als doel om schadelijke gevolgen van alcoholgebruik tegen te gaan en alcohol gerelateerde overlast terug te dringen. Deze wet valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en is daarmee primair een gezondheidswet, maar heeft nadrukkelijk raakvlakken met handhaving en veiligheid (overlast openbare ruimte). De regionale werkgroep Jeugd en Middelen heeft op Zuid-Limburgs niveau de nota Preventie en Handhaving Jeugd & Middelen 2025–2028 opgesteld.

De ambities van deze nota zijn het middelengebruik bij jongeren onder de 18 jaar zo lang mogelijk voorkómen en het overmatig gebruik bij jongeren beperken. Vanuit ***Gezondheid nu, voor later!*** onderschrijven we deze nota om het alcohol- en middelengebruik te verlagen.

Wat doen we nu voor later

We gaan door op de ingeslagen weg, waarbij we blijven inzetten op bewezen, effectieve interventies, het bundelen van (financiële) middelen en een langjarige domeinoverstijgende samenwerking, zoals beschreven in het Werkplan Trendbreuk 2024-2026:

- We blijven de netwerkstructuur uitbreiden met partijen zoals scholen, bibliotheken, woningcorporaties, welzijnswerk en werkgevers.
- We kijken kritisch naar de bestaande interventies, analyseren de effectiviteit daarvan en kijken ook waar interventies beëindigd kunnen worden of waar organisaties die zelf kunnen uitvoeren. En we ontwikkelen nieuwe initiatieven gericht op onder andere taalvaardigheid, basis- en gezondheidsvaardigheden en bestaanszekerheid.
- Een belangrijke rol is daarbij in alle levensfasen weggelegd voor de regionale en lokale JOGG-regisseurs. JOGG (Gezonde Jeugd Gezonde Toekomst) ondersteunt regionale en lokale projecten om de gezondheidsachterstand te verkleinen. De JOGG-regisseurs in Zuid-Limburg verbinden initiatieven voor meer Gezonde Scholen, een rookvrije start en rookvrije omgeving voor kinderen en het gezonder maken van de omgeving waarin gesport wordt en waar kinderen veilig buiten kunnen spelen. Daarbij werken JOGG-regisseurs intensief samen met gemeenten, vooral op het gebied van sport en bewegen.
- Ook is een veilige online omgeving voor kinderen steeds belangrijker, met een gezond gebruik van sociale media.
- We besteden de komende jaren meer aandacht aan de doorgaande lijn. We trekken de gezonde basis die in de eerste levensfasen is gelegd door naar de levensfasen die hierop volgen.
- We leggen meer nadruk op eigenaarschap van betrokken partijen. Binnen Trendbreuk gaat het om het nemen van verantwoordelijkheid, het nakomen van afspraken en het leveren van een structurele bijdrage aan de trendbreuk. We gaan dit faciliteren, zodat professionals en organisaties zich daadwerkelijk eigenaar voelen. Ook inwoners worden meer betrokken bij de Trendbreuk-aanpak.
- Tenslotte is het noodzakelijk voor de algemene gezondheid in Zuid-Limburg om in de komende beleidsperiode extra aandacht te schenken aan het verhogen van de vaccinatiegraad.

Bescherming tegen infectieziekten

Een hoge vaccinatiegraad (95%) is belangrijk om mensen tegen ernstige ziekten te beschermen en uitbraken van ziekten te voorkomen.
In Nederland en ook in Zuid-Limburg is sprake van een zorgwekkende daling van de vaccinatiegraad. Alle gemeenten zijn inmiddels onder de kritische grens gekomen. Zo wordt minder gevaccineerd tegen Bof, Mazelen en Rodehond (BMR). In 2020 was 91% van de 9-jarige kinderen nog gevaccineerd tegen BMR, in 2023 was dit nog maar 81%. Deze vaccinatiegraad zit ver onder het cruciale punt van 95% en is in veel gemeenten nog dalend. Dit is verontrustend en een gevaar voor iedereen. Infectieziekten zoals mazelen kunnen zich hierdoor verspreiden, met mogelijk (ernstige) ziekte, complicaties en sterfte tot gevolg.

Het RIVM houdt deze cijfers bij en probeert deze daling te verklaren. Academische Werkplaats Publieke Gezondheid (AWPG) Mosa en GGD hebben onderzoek uitgevoerd naar redenen van wel of niet vaccineren en om begrip te krijgen over wat werkt om de vaccinatiebereidheid te verhogen. Beweegredenen van ouders om hun kinderen niet of minder te laten vaccineren zijn onder andere twijfels over de noodzaak en effectiviteit ervan, het vertrouwen in vaccinaties, minder vertrouwen in de overheid of geloofsovertuiging.

Het Rijksvaccinatieprogramma speelt een belangrijke rol in gezond opgroeien, omdat dit kinderen en jongeren bescherming biedt tegen ernstige infectieziekten.

Deelname aan het Rijksvaccinatieprogramma is gratis in Nederland tot 18 jaar en via JGZ beschikbaar voor iedereen. Deze basistaak van de GGD is belangrijk voor onze publieke gezondheid en zorgt er mede voor dat kinderen gezond kunnen opgroeien. Vaccineren voor 18+ loopt via campagnes door de landelijke overheid of is een individuele verantwoordelijkheid, bijvoorbeeld bij reizigersvaccinaties.

Gezond Opgroeien
Gezond Blijven
Gezonde Geest
Gezonde Leefomgeving

2.2 Gezond Blijven

Waar staan we nu

- Zuid-Limburg is een sterk vergrijsde regio, met relatief veel 65-plussers en 80-plussers.
- De regio kenmerkt zich verder door relatief veel inwoners in een lage sociaaleconomische positie en heeft grote gezondheidsachterstanden. Ook bestaan er grote verschillen tussen gemeenten en wijken.
- De gezondheid van volwassenen en ouderen is relatief minder goed en laat een dalende trend zien. 64% ervaart de eigen gezondheid als goed, tegenover 70% landelijk. De levensverwachting ligt in Zuid-Limburg lager dan in Nederland. Steeds minder mensen bewegen voldoende en het overgewicht neemt verder toe (54%).
  In Zuid-Limburg is 40% van de volwassenen en ouderen kwetsbaar. Inwoners ervaren minder regie over het leven en ervaren meer eenzaamheid.
- In Zuid-Limburg wonen veel mensen met chronische aandoeningen en met een minder goede mentale gezondheid. Er wordt meer zorg gebruikt dan in de rest van Nederland met hogere zorgkosten tot gevolg.
- Binnen de sector zorg en welzijn is steeds minder personeel te vinden. Ook neemt het aantal mantelzorgers af dat klaar staat voor 85-plussers. Terwijl in de toekomst ouderen steeds langer zelfstandig thuis wonen en daar meer zorg en ondersteuning nodig hebben.

Het aanleren van gezondheidsvaardigheden en een gezonde leefstijl op jonge leeftijd zijn een goede basis, maar het vasthouden van die gezonde leefstijl in elke volgende levensfase is zeker zo belangrijk. Veerkrachtige volwassenen en ouderen dragen bij aan een gezonde samenleving. Ze blijven fit en blijven participeren in de samenleving en zijn in staat om met tegenslag om te gaan. Daarmee realiseren ze een gezond leven voor zichzelf, waarbij zingeving en meedoen centraal staan en waarbij hun beroep op zorg en ondersteuning zo lang mogelijk wordt uitgesteld.

Dit heeft effect op de algehele gezondheid, het welzijn en welbevinden van mensen en de zorgvraag en de zorgkosten in deze regio.

De aandacht voor Gezond Blijven is zowel een individuele verantwoordelijkheid als een collectieve verantwoordelijkheid van gemeenten en partijen zoals welzijnsorganisaties, werkgevers en zorgpartners. Gemeenten vullen deze taken verschillend in, ook omdat de situatie per gemeente verschilt. Vaak spelen door gemeenten gesubsidieerde en aangestuurde welzijnsorganisaties, sportorganisaties en (buurt)verenigingen hierin een belangrijke rol. Onder andere door een aanbod van activiteiten en interventies op thema's als eenzaamheid, ondersteuning van mantelzorgers en samen gezond bewegen.

Ook gaat het bij de uitvoering van deze taken om het toegankelijk maken van voorzieningen in de openbare ruimte voor mensen met een al dan niet leeftijdsgerelateerde beperking. Daarnaast zijn er in deze regio initiatieven die zich met name richten op het versterken van de positie van ouderen en het ontwikkelen van steunstructuren om ouderen langer zelfstandig te kunnen laten wonen.

Preventie is in het streven naar Gezond Blijven van wezenlijk belang. Als mensen er niet in slagen om er zelf of met behulp van hun netwerk uit te komen, wordt een beroep gedaan op Wmo-voorzieningen of zorgvoorzieningen. Om te bevorderen dat de druk op gemeenschappelijke voorzieningen afneemt, is het belangrijk mensen te stimuleren en in staat te stellen om (tijdig) keuzes te maken die hun gezondheid ten goede komen.

Dat gaat niet alleen om fysiek gezond blijven, maar ook mentaal en sociaal, zodat mensen optimaal kunnen blijven functioneren (Positieve Gezondheid).

De noodzaak om gezond te blijven en ook op hogere leeftijd gezond te leven, is dus niet alleen in het belang van mensen zelf. Onze samenleving vergrijst: in vergelijking met de rest van Nederland is in Zuid-Limburg sprake van een dubbele vergrijzing (meer 80-plussers binnen de groep 65-plussers), een meer dan gemiddelde ontgroening, waardoor er gemiddeld minder (potentiële) mantelzorgers zijn.

In de praktijk leidt de toenemende vergrijzing tot een groeiend aantal ouderen met één of meerdere chronische aandoeningen, variërend van artrose tot diabetes. Bovendien neemt de kans op valincidenten toe: één op de drie ouderen boven de 65 jaar komt jaarlijks minimaal een keer ten val, vaak met grote gevolgen voor hun vitaliteit en kwaliteit van leven. Ook sociale problemen, zoals eenzaamheid en mentale problemen, nemen toe.

Tegelijkertijd streeft de landelijke overheid naar een samenleving waarin mensen zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen. Veel mensen willen dat ook, zij willen zelf de regie kunnen houden over hun leven. Een goede gezondheid hebben en behouden is hiervoor essentieel. Het behouden van eigen regie vergt dat er rekening wordt gehouden met de diversiteit van onze inwoners. Aandacht is nodig voor mensen die laaggeletterd zijn, mensen met een migratie-achtergrond en mensen in een lage sociaaleconomische positie en het groeiend aantal alleenstaanden met een beperkt sociaal netwerk.

Uit landelijk onderzoek blijkt dat deze doelgroepen vaak de weg in het aanbod van zorg en ondersteuning niet of moeilijk kunnen vinden en dus veel minder bereikt worden. Bovendien sluit het bestaande aanbod lang niet altijd aan bij de behoeften en gezondheidsvaardigheden van deze doelgroepen. Bij mensen in een kwetsbare situatie is vaak sprake van een opeenstapeling van problemen en raakt een nieuw probleem deze groep extra hard. Juist hier kan grote gezondheidswinst geboekt worden. Het is belangrijk dat gemeenten hier oog voor hebben en gezondheid verbinden met de andere beleidsterreinen die daar actief mee zijn.

Alle reden dus om de focus van het regionaal gezondheidsbeleid te verbreden naar Gezond Blijven. Het Regiobeeld 2023 onderstreept dat.

Waar staan we voor

Het is onze ambitie dat volwassenen zo gezond mogelijk blijven leven, zodat hun kansen om gezond ouder te worden toenemen. Verder willen we de groeiende groep ouderen zo lang mogelijk gezond en vitaal houden. Dat betekent dat we moeten blijven inzetten op preventie op het gebied van fysieke, psychische, cognitieve en sociale vitaliteit. Daarmee vergroten we de eigen regie en zelfredzaamheid van mensen en kunnen we eenzaamheid en verminderde mobiliteit voorkomen of uitstellen. Gezondheidsbeleid richt zich op preventie en gezondheidsbevordering. Dat is het meest effectief wanneer hier vroeg mee gestart wordt, zodat de gezondheidsbevorderende aspecten al onderdeel van het leefpatroon van mensen zijn voordat ouderdomsklachten ontstaan.

Onze twee ambities op het gebied van vitaal ouder worden, zijn:

- *Omgeving waarin mensen samen gezond blijven*
  We creëren een woon- en leefomgeving die uitdagend, passend en veilig is; een omgeving waar mensen naar elkaar omkijken en elkaar helpen en die uitnodigt om slimme oplossingen toe te passen. Zo worden ouderen veel meer dan nu in staat gesteld om zelf de regie te houden en langer thuis te blijven wonen, ook als ze in een meer kwetsbare positie komen. Deze ambitie heeft een duidelijke relatie met de pijler Gezonde Leefomgeving in deze nota.
  De eisen die de gezondheid van ouderen aan de leefomgeving stelt, worden nadrukkelijk betrokken bij alle aspecten van de woon- en leefomgeving en de aanpassingen daarin. Dit vereist opnieuw een duidelijke verbinding met andere beleidsvelden (*Health in All Policies*).
- *Veerkrachtigere volwassenen en ouderen*
  De ambitie is dat volwassenen en ouderen in de toekomst zelfregie bezitten met voldoende veerkracht om tegenslag aan te kunnen en zelfstandig te kunnen functioneren. Al dan niet met hulpmiddelen en een voldoende sociale basis via hun naasten en voorzieningen in hun omgeving, zodat zij in staat zijn voor zichzelf te (blijven) zorgen. We zien ouderen die bewuster bezig zijn met hun leefstijl, hun welzijn en hun woonomgeving. Waar ondersteuning of zorg nodig is, organiseren we dat op een efficiënte en passende wijze in de leefomgeving van de oudere. Voor het lokaal en regionaal gezondheidsbeleid betekent dit dat er aandacht moet zijn voor het Gezond Blijven.

Volwassenen blijven gezond leven, zodat hun kansen om gezond ouder te worden, toenemen. De groeiende groep ouderen blijft gezond en vitaal. Dat betekent dat we gaan en blijven inzetten op preventie in het volwassen leven van inwoners op het gebied van fysieke, psychische, cognitieve en sociale vitaliteit. Daarmee vergroten we de eigen regie en zelfredzaamheid van mensen in latere levensfasen en kunnen we eenzaamheid en verminderde mobiliteit voorkomen of uitstellen.

Wat doen we nu voor later

Met preventie en gezondheidsbevordering voor volwassenen en ouderen begeven gemeenten zich niet op een nieuw terrein, er gebeurt namelijk al heel veel. De opgave is hoe het bestaande aanbod breder en efficiënter kan worden ingezet. Zo ligt de focus momenteel op de doelgroep ouderen (waar de eerste vraag om ondersteuning en zorg ontstaat), terwijl we ons in het nieuwe regionaal gezondheidsbeleid meer gaan richten op de ouder *wordende* inwoner en op de doelgroepen die we met het bestaande aanbod niet goed kunnen bereiken. We schuiven 'naar voren' in leeftijdscategorie om een toenemende vraag op de zorg- en ondersteuningsvoorzieningen op latere leeftijd tegen te gaan.

Tegelijkertijd blijven we ons inzetten voor ouderen met een ondersteunings- en zorgvraag (80-plussers). Ook in deze leeftijdscategorieën en voor de moeilijk bereikbare doelgroepen zetten we de werkwijze van de Trendbreukaanpak in: door partijen met elkaar te verbinden en door meer samenwerking, maken we massa en kunnen we al lopende, bewezen interventies breder en effectiever inzetten en uitrollen. Zo ontstaat een gedeelde en gedragen aanpak met alle relevante partijen. Dit gebeurt lokaal en regionaal.

We zetten in op:

- Het stimuleren van bewegen en gezond eten, omdat dit helpt lichamelijke klachten en chronische ziekten te voorkomen of te verminderen. Het is belangrijk om op een laagdrempelige manier de voordelen van gezond leven te benoemen en mensen hier al vroeg bewust van te maken. Zodat mensen langer actief en vitaal blijven en langer deelnemen en bijdragen aan het maatschappelijk leven. We maken gebruik van publiekscampagnes zoals 'Praat vandaag over morgen' die inzet op fit blijven (beweging, voeding, bezig blijven en brein).
- Het stimuleren van deelname aan sociale activiteiten in een omgeving die mensen uitnodigt meer te bewegen. Zo kan ook participatie worden bevorderd en eenzaamheid tegengegaan.
- Het bevorderen van de onderlinge contacten van organisaties om moeilijk bereikbare doelgroepen beter te kunnen bereiken met passende voorzieningen. Bijvoorbeeld door het bijeenbrengen van migrantenorganisaties, opbouwwerk en gemeentelijke sportprofessionals/combifunctionarissen om mensen met een migratieachtergrond rondom gezond bewegen te bereiken.
- Het betrekken van regionale partijen op het gebied van participatie, mantelzorg, vrijwilligersorganisaties, zorginstellingen, etc. Door verbinding met bijvoorbeeld de huisarts te leggen kan vanuit Positieve Gezondheid de vraag achter de vraag (bijvoorbeeld eenzaamheid) eerder naar boven worden gehaald. En dan kan ook eerder worden ingezet op een andere oplossing in het sociale domein dan een zorgoplossing, denk aan Welzijn op Recept.

- Betrokkenheid van inwoners op een passende manier is nadrukkelijk een belangrijke succesfactor in deze aanpak. Inwoners actief betrekken bij gezondheidsbevordering, gezonde inrichting van de leefomgeving en beleidszaken die hen direct raken is cruciaal. Ook burgers dragen verantwoordelijkheid en stellen zich niet alleen op als consument van gezondheidsdiensten. Dat is ook een kans want veel inwoners laten zich graag uitnodigen voor vrijwilligerswerk, mantelzorg en deelname aan activiteiten die indirect ook van belang zijn voor het bevorderen van de gezondheid. Hun actieve betrokkenheid biedt een belangrijke pijler voor de inrichting en de uitvoering van de activiteiten in het kader van dit beleid.

In onze regio lopen diverse programma's die aansluiten bij deze thema's. Voorbeelden zijn Welzijn op Recept, Gecombineerde Leefstijl Interventie (zoals Healthy Life), Ketenaanpak Valpreventie en Een tegen Eenzaamheid. Het streven is om goede lokale en regionale aanpakken verder op te schalen.

Gezond Opgroeien
Gezond Blijven
Gezonde Geest
Gezonde Leefomgeving

2.3 Gezonde Geest

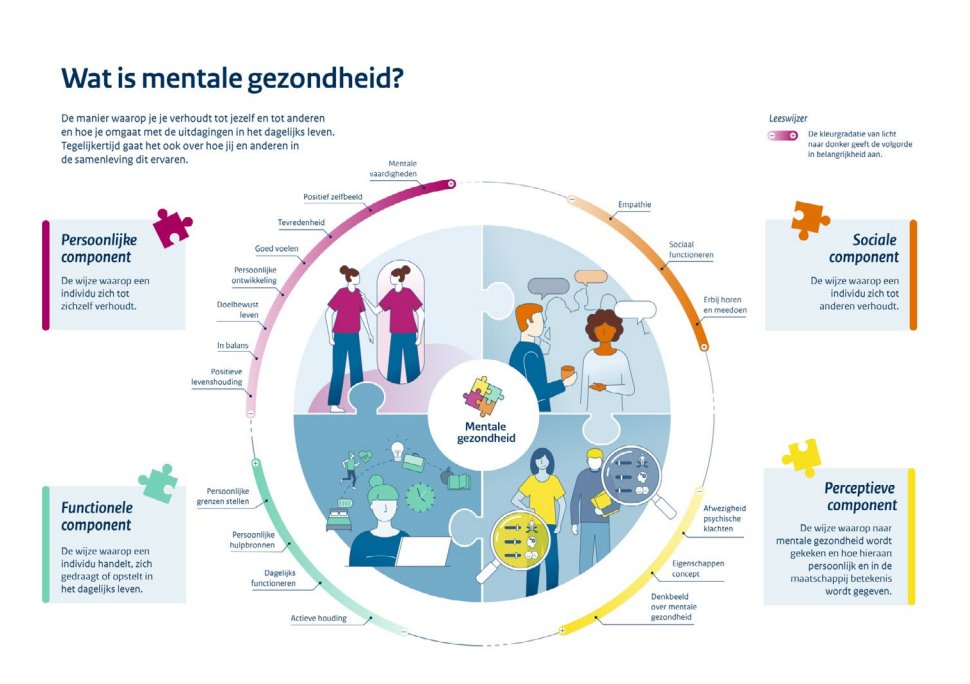
Waar staan we nu

- De mentale gezondheid van inwoners van Zuid-Limburg is slechter dan die van de gemiddelde Nederlander, zo blijkt uit de cijfers. Inwoners hebben een hoger risico op een angststoornis of depressie vergeleken met het Nederlandse gemiddelde.
- Meer Zuid-Limburgse jongeren hebben psychische klachten (31%) en ervaren minder veerkracht (61%) vergeleken met landelijke cijfers (27% en 64%).
- Psychische klachten ontwikkelen zich vaak op jonge leeftijd en zetten zich door op latere leeftijd: 50% voor de leeftijd van 18 jaar, 75% voor de leeftijd van 25 jaar. Veel jongeren ervaren vaak stress (55%) en hebben een hoger risico op mentale problemen (31%), zoals depressieve klachten, angst, eenzaamheid en slaapproblemen. De toenemende prestatiedruk, sociale verwachtingen en ongelijke kansen zijn onder andere factoren die hierin een rol spelen, evenals maatschappelijke ontwikkelingen of gebeurtenissen waar je geen invloed op hebt.
- Cijfers uit de Gezondheidsmonitor Jeugd van 2023 en de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen van 2022 laten bovendien zien hoe de druk op de mentale gezondheid van jongeren en volwassenen is toegenomen.
- Suïcidegedachten: naar verhouding kampen veel jongeren met suïcidale gedachten. Ongeveer 6% van de jongeren in Zuid-Limburg heeft het afgelopen jaar (heel) vaak aan suïcide gedacht. In ons land is zelfdoding de grootste doodsoorzaak onder jongeren tussen de 10 en 20 jaar oud.
- Er zijn lange wachttijden voor GGZ-zorg, er is een tekort aan laagdrempelige ondersteuning en de zorgkosten zijn hoog.

Mentale veerkracht is belangrijk om de uitdagingen van het leven aan te kunnen. Psychosociale problemen nu leiden tot een grotere zorgvraag later. Het op tijd signaleren en vroegtijdig voorkomen van (het verergeren van) klachten is van belang om de zorg betaalbaar en toegankelijk te houden. Dat betekent dat preventie en het actief bevorderen van mentale gezondheid steeds belangrijker wordt. De mentale gezondheid in Zuid-Limburg is slechter dan in de rest van Nederland. Onderzoek laat ook zien dat suïcide in meer gevallen kan worden voorkomen, mits er over een lange periode een breed pakket aan preventieve maatregelen wordt ingezet. Vandaar dat in het regionaal gezondheidsbeleid mentale gezondheid extra aandacht krijgt.

De Trendbreukaanpak kan hieraan bijdragen. Door in te zetten op een mentaal gezonde generatie hebben we invloed op de mentale gezondheid in de volgende levensfases van deze generatie. Daarnaast moeten we uiteraard ook aandacht hebben voor de mentale gezondheid van de huidige generatie volwassenen en ouderen.

Onze mentale gezondheid hangt af van allerlei persoonlijke en sociale factoren. Deze kunnen een beschermende werking hebben of mensen juist kwetsbaar maken. Vaak is de invloed van deze factoren extra groot tijdens belangrijke fases en overgangen in iemands levensloop. Bovendien bestaat bij elke nieuwe levensfase de kans dat mentale effecten van eerdere fases doorwerken in de mentale gezondheid. Om gezond op te kunnen groeien en gezond te blijven, hebben mensen ook mentale veerkracht nodig. Het is belangrijk om de uitdagingen van het leven aan te kunnen.

Figuur 4: Wat is mentale gezondheid?
Bron: Trimbos Instituut

De mentale veerkracht van inwoners is in de afgelopen vijf jaar verder onder druk komen te staan door de toenemende maatschappelijke onrust. Vooral jongeren en kwetsbare inwoners hebben hier langdurig last van. Bovendien is de mentale gezondheid van jongeren al langere tijd een punt van toenemende zorg.

Voor de coronapandemie zagen we al een lichte toename in mentale problemen bij jongeren, vooral bij meisjes. Uit de cijfers blijkt dat jongeren op dit moment meer klachten hebben dan voorheen. Deze problemen kunnen doorwerken in de toekomst: mentale problemen in de adolescentie hangen samen met een grotere kans op mentale problemen op latere leeftijd. Ook is bekend dat psychosociale problemen nu leiden tot een grotere zorgvraag later.

Waar staan we voor

Onze ambities op het vlak van Gezonde Geest zijn:

- Wij willen zo veel mogelijk voorkomen dat mentale problemen bij kinderen, jongeren en volwassen ontstaan en escaleren.
- Wij streven naar een samenleving waarin alle kinderen en jongeren de optimale kansen krijgen om zich mentaal gezond te ontwikkelen.
- Wij willen stimuleren dat elke school een plek is waar jongeren zich veilig voelen, optimaal kunnen leren en zich mentaal gezond kunnen ontwikkelen.
- Wij streven naar het terugdringen van het aantal suïcidepogingen en suïcides in Zuid-Limburg.

Onze ambitie is om van Zuid-Limburg rond 2030 een regio te maken waar mentale gezondheid net zo vanzelfsprekend is als fysieke gezondheid. Inwoners zijn zich bewust van hun mentale welzijn, durven hier open over te praten en weten waar ze terecht kunnen voor ondersteuning. Mentale gezondheid is geïntegreerd in alle aspecten van het leven en wordt actief bevorderd door inwoners, organisaties en overheden.

Wat doen we nu voor later

We willen onze ambities realiseren door in alle levensfasen op de 'juiste plaatsen' op de 'juiste momenten' in te zetten op preventie, gericht op een goede mentale gezondheid. Op die manier willen we in alle levensfasen mentale problemen, waar mogelijk, eerder signaleren, stimuleren dat Zuid-Limburgers zich mentaal goed blijven voelen en normaliseren. Namelijk, dat het hebben van perioden met mentale problemen en het omgaan met mensen met mentale problemen in de leefomgeving bij het leven horen. En dit ook doorgeven aan de volgende generaties. Dit doen we door:

- In te zetten op preventieve maatregelen en het bieden van tijdige en passende ondersteuning. Zo willen we ervoor zorgen dat de inwoners in Zuid-Limburg de zorg krijgen die ze nodig hebben om hun mentale gezondheid te behouden of te herstellen.
- Vroegtijdige signalering, passende ondersteuning en het creëren van veilige en stimulerende omgevingen. Zo willen we ervoor zorgen dat jongeren weerbaar zijn tegen de uitdagingen van deze tijd en hun volledige potentieel kunnen benutten.
- In te zetten op een positief schoolklimaat, mediawijsheid en digitale balans. Zo willen we jongeren toerusten om bewust om te gaan met de druk van school en de digitale wereld.
- Het vergroten van de bewustwording over suïcide en het belang van preventie voor mentale gezondheid hierin. Een ketensamenwerking tussen alle betrokken partijen is hiervoor noodzakelijk. Zo streven we naar een actienetwerk met samenwerking tussen gemeenten en organisaties, waarin suïcidepreventie en bewustwording mentale gezondheid centraal staan.

Hierin staan we niet alleen. De afgelopen jaren hebben maatschappelijke organisaties, lokale overheden en het kabinet al ingezet op mentale gezondheid. Bestaande programma's, zoals Een tegen Eenzaamheid, het Nationaal Preventie-akkoord en het Meerjarenprogramma Depressiepreventie bouwen hierop voort. Ook de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 is een belangrijke basis. Bovendien zijn gemeenten vanaf 2025 expliciet verantwoordelijk voor suïcide-preventiebeleid.

Wel is inmiddels duidelijk dat er behoefte is aan een samenhangende aanpak; daar willen we ons als regio voor inzetten en een extra impuls aan geven. De levensloopbenadering binnen Trendbreuk en de uitbreiding naar de volgende levensfases staan hierbij centraal.

Gezond Opgroeien
Gezond Blijven
Gezonde Geest
Gezonde Leefomgeving

2.4 Gezonde Leefomgeving

Waar staan we nu

- In de regio Zuid-Limburg zijn grote verschillen te zien in de leefbaarheid in gemeenten. Een derde deel van de volwassenen vindt dat er niet voldoende plekken zijn in de buurt die ontmoeting van inwoners stimuleren.
- De luchtkwaliteit in (Zuid-)Limburg is onvoldoende; de gezondheidskundige advieswaarden voor luchtkwaliteit van de Wereldgezondheidsorganisatie worden nergens gehaald in de regio.
- In bijna alle Zuid-Limburgse gemeenten ervaren inwoners meer geluidshinder dan gemiddeld in Nederland. Het gaat dan niet alleen om (ernstige) geluidshinder van weg- en vliegverkeer, maar ook van buren. Ook zijn er grote verschillen in de ervaren veiligheid in de buurt (vooral onveiligheidsgevoelens in grotere steden), mede als gevolg van de inrichting van de omgeving.
- Groen in de buurt is vooral aanwezig buiten de grotere steden en binnen de grote steden onvoldoende aanwezig in de meest kwetsbare buurten. Ruim 40% van de volwassenen in Zuid-Limburg vindt dat er onvoldoende plekken voor verkoeling zijn in de buurt. Daarbij is gebleken dat de armste wijken de warmste wijken zijn. Hier vind je vaak veel verstening en weinig groen. Ook scoort Zuid-Limburg lager op beweegvriendelijke omgeving (57%) in vergelijking met het Nederlands gemiddelde (64%).
- Scholieren uit de meeste Zuid-Limburgse gemeenten gaan minder vaak dan gemiddeld in Nederland lopend of fietsend naar school. Voor een deel heeft dit te maken met de inrichting van de schoolomgeving (denk aan veilige fiets- en voetpaden).

De fysieke leefomgeving staat op allerlei manieren onder druk. Willen we voorkomen dat de gevolgen van luchtverontreiniging, vervuild milieu, extremere weersomstandigheden (o.a. meer hittegolven, hittestress en wateroverlast) en effecten van klimaatverandering juist onze meest kwetsbare wijken treffen, is het belangrijk om nu in te grijpen. Want deze negatieve effecten komen boven op de stress en prestatiedruk die veel inwoners al ervaren. Ook zijn rustige plekken in de stad noodzakelijk en is er behoefte aan een groene leefomgeving. Een aantal zaken in dit toekomstbeeld is door gemeenten om te buigen of te beïnvloeden door het creëren van een gezonde leefomgeving. En voor onze regio geldt dit nog veel meer!

Zuid-Limburg heeft namelijk verschillende kwetsbare gebieden waar sociale problemen zich concentreren. In deze gebieden hebben mensen vaak een lage sociaaleconomische positie en een slechtere gezondheid. Ze voelen zich vaker minder veilig en hebben meer last van maatschappelijke onrust. Tegelijkertijd zijn dit ook juist de wijken waar de leefomgeving niet optimaal is: weinig groen, weinig mogelijkheden om de woning te beschermen tegen o.a. hitte en water, dichtbevolkt, veel geluidshinder et cetera. En ook dit heeft weer een negatief effect op de gezondheid. In wijken waar veel inwoners wonen met een hoge sociaaleconomische positie zijn mensen gezonder en worden zij gezonder ouder. Ook de gevolgen van klimaatverandering en milieuverontreiniging zijn ongelijk verdeeld. Rijkere inwoners kunnen zich namelijk beter wapenen tegen bijvoorbeeld wateroverlast en hitte.

Dit maakt het belang van de pijler Gezonde Leefomgeving duidelijk en dat er gedifferentieerd beleid nodig is voor verschillende bevolkingsgroepen en verschillende gebieden.

Op het gebied van de fysieke omgeving is er veel gezondheidswinst te boeken. Op veel manieren kan de leefomgeving de gezondheid van onze inwoners beïnvloeden. In positieve zin nodigt een veilige, groene en gezonde leefomgeving uit tot actief bewegen, biedt mogelijkheden om elkaar te ontmoeten en beïnvloedt deze de toegankelijkheid van voorzieningen. De omgeving kan ook gezondheidsrisico's met zich meebrengen. Mensen kunnen door de omgeving ziek worden. Waar mensen dicht bij elkaar wonen, worden infectieziekten bovendien makkelijker overgedragen. De kwaliteit van de leefomgeving heeft invloed op de temperatuur in woningen en openbare ruimtes en kan leiden tot hittestress en de daaruit voortvloeiende gezondheidsrisico's. Ook bepaalt de omgeving mede hoe veilig of onveilig mensen zich voelen.

Zuid-Limburg is een dicht bevolkt gebied. Door de geografische vorm van de regio en de ligging met veel buitengrenzen komen allerlei factoren bij elkaar, zoals een vliegveld, autowegen en industrie. Kijkend naar de leefomgeving van de inwoners van Zuid-Limburg zien we een toenemende bezorgdheid over risico's in de woonomgeving. Anderzijds is met de komst van de Omgevingswet de aandacht voor de invloed van de leefomgeving duidelijk toegenomen.
De Omgevingswet zet een gezonde leefomgeving centraal naast veiligheid en goede omgevingskwaliteit.

Waar staan we voor

De basis voor onze ambitie vormt de definitie in het programma Gezonde Leefomgeving van het ministerie van VWS, die de VNG eveneens hanteert:

"Een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die als prettig wordt ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is."

Wij dragen bij aan een gezonde leefomgeving die:

- Elkaar ontmoeten en samen recreëren stimuleert en sociaal verbindt.
- Meer bewegen stimuleert (wandelen, fietsen en spelen).
- Schoon, sociaal en fysiek veilig is en mensen beschermt.
- Toegankelijk is voor álle gebruikers (denk aan ouderen, kinderen en mensen met een beperking) en een goede toegang geeft tot voorzieningen (scholen, winkels, buurthuis).

Het creëren van een gezonde leefomgeving is dus niet alleen een taak van het sociaal domein, maar ook van de domeinen die zijn gericht op de fysieke inrichting en onderhoud van de leefomgeving. Bovendien vergt de inrichting van de leefomgeving een integrale samenwerking met organisaties buiten de gemeentelijke organisatie zoals woningcorporaties, wegbeheerders, ruimtelijke ordening maar ook welzijnswerk en zorg.

Expertise op het gebied van de gezonde leefomgeving is binnen de GGD beschikbaar maar kan, kijkend naar de bovenstaande uitgangspunten en ambities, beter worden benut. In het regionaal gezondheidsbeleid spreken we nadrukkelijk de ambitie uit om gezondheid vroegtijdig te betrekken bij de integrale benadering van de leefomgeving, zowel fysiek als sociaal.

Onze ambitie is dat in 2030 Health in All Policies is gerealiseerd en een gezonde leefomgeving overal nadrukkelijk op de agenda staat. Zuid-Limburg heeft dan actief ingezet op gezonde leefomgevingen op plekken waar de gezondheidsachterstand het grootst is. Leefomgevingen nodigen uit tot ontmoeten, samen recreëren, stimuleren en verbinden mensen en zijn toegankelijk voor alle inwoners.

Wat doen we nu voor later

De kwaliteit en de inrichting van de leefomgeving hebben invloed op hoe gezond je bent en hoe gezond je je voelt. Inzetten op een gezonde leefomgeving voor iedereen kan onze aanpak om een trendbreuk te realiseren versterken. Daarbij gaat het in de praktijk om het ontwikkelen van initiatieven voor het bevorderen en het beschermen van de gezondheid van mensen.

Om te komen tot een leefomgeving die de gezondheid en het welbevinden van mensen bevordert en beschermt, zetten we in op:

- Gezonde (kind)omgevingen en het positief beïnvloeden van de leefstijl. En we spreken ook onze netwerkpartners hierop aan. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gezonde kinderopvang, scholen en kantines, rook- en alcoholvrije omgevingen voor kinderen en de aanleg van veilige fiets- en wandelroutes. Dit heeft een duidelijke relatie met de pijler Gezond Opgroeien waarin gewerkt wordt aan meer Gezonde Scholen, een rookvrije start en omgeving voor meer kinderen en het gezonder maken van de omgeving waarin gesport wordt en waar kinderen veilig buiten kunnen spelen.
- *Health in All Policies* in al ons gemeentelijk beleid. We houden in de uitvoering van onze taken rekening met het feit dat gezondheid niet alleen wordt bepaald door leefstijl, genen of toegang tot zorg, maar ook door de leefomgeving, de woonomgeving en het inkomen. We gaan dus uit van een integrale aanpak oftewel *Health in All Policies*. Dit houdt in dat we de effecten van beleid op gezondheid tot één van de afwegingsgronden van gemeentelijke beleid maken. Dat wil overigens niet zeggen dat de gezondheidseffecten alle beleid bepalen, maar wel dat deze in de afwegingen nadrukkelijk worden meegenomen.
- Integrale samenwerking: dit betekent dat bij beleidsontwikkelingen binnen bijvoorbeeld het fysieke domein ook de expertise vanuit het sociaal domein wordt betrokken. Het kan dan gaan over expertise op het gebied van gezondheidsbevordering en -bescherming, maar ook bijvoorbeeld het betrekken van (de behoeften van) inwoners en het vormgeven van participatieprocessen.
- Om gemeenten in besluitvorming en uitvoering te ondersteunen wordt waar nodig de expertise van externe netwerkpartners zoals de Omgevingsdienst of de GGD optimaal benut. Het gaat dan om advisering en expertise op het gebied van gezondheidsnormen bij kwaliteit van het binnenmilieu van woningen, voldoende groenvoorzieningen in de wijk, ontmoetingsplekken voor bewoners, beweegmogelijkheden dicht bij huis, veilige fietspaden of geluidshinder veroorzaakt door bijvoorbeeld windturbines.

- Versterking van Infectieziektebestrijding en Pandemische Paraatheid (VIP). Om klaar te staan voor een nieuwe pandemie moeten alle betrokken organisaties zich op tijd voorbereiden. De afgelopen jaren is met VIP-financiering gewerkt aan het versterken van het infectieziektebestrijdingsteam bij de GGD Zuid-Limburg, verbetering van de monitoring en surveillance, uitbreiden van het wetenschappelijk onderzoek, meer bovenregionale samenwerking en het versneld opleiden van IZB-professionals.
- Bundeling van kennis is daarbij belangrijk. Hiervoor is het ontwikkelen van een Vaccinatie Expertise Centrum (VEC) binnen de regio Zuid-Limburg een mogelijkheid.
- Betrokkenheid van inwoners bij het gezonder maken en houden van hun leefomgeving is nadrukkelijk een belangrijke succesfactor in deze pijler.

03

Randvoorwaarden

3.1 Bestuurlijke eindverantwoordelijkheid

Zuid-Limburg voert sinds 2018 een regionaal gezondheidsbeleid. De bestuurlijke eindverantwoordelijkheid voor het gezondheidsbeleid ligt bij de gemeenteraden.

In de vorige nota werd de bestuurlijke eindverantwoordelijkheid ook neergelegd bij het Algemeen Bestuur van de GGD Zuid-Limburg. Met deze nota werd de reeds in gang gezette Trendbreukaanpak bekrachtigd en was de start van het programmabureau Trendbreuk een feit. Het was een logische keuze om het Algemeen Bestuur van de GGD een besluitvormende rol toe te kennen, aangezien het bovenal ging over de inzet vanuit de gemeenschappelijke regeling GGD Zuid-Limburg. Het programmamanagement Trendbreuk is inmiddels een structureel onderdeel van de GGD-begroting, zodat hier nu geen afzonderlijke besluitvorming over hoeft plaats te vinden.

Het regionaal gezondheidsbeleid heeft betrekking op het gemeentelijk beleid, maar raakt uiteraard aan diverse andere besluitvormings- en adviseringsprocessen. Zo is de Stuurgroep Trendbreuk betrokken, omdat de Trendbreukaanpak de basis vormt voor dit beleid. De Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg is betrokken omdat het ook GALA en IZA raakt. Verder zijn tal van andere externe partners betrokken, omdat de uitgangspunten van het regionaal gezondheidsbeleid van invloed kunnen zijn op de door hen uitgevoerde inzet, al dan niet op basis van een subsidierelatie met een gemeente. De GGD is als gemeenschappelijke regeling eveneens betrokken, zodat ook het Dagelijks bestuur en Algemeen Bestuur van de GGD belangrijke partners zijn in de uitvoering van het gezondheidsbeleid. Het Algemeen Bestuur fungeert daarnaast als bestuurlijke overlegtafel van zestien gemeenten voor de gezamenlijke aanpak zoals weergegeven in dit gezondheidsbeleid.

De besluitvorming over het gemeentelijke gezondheidsbeleid vindt hier niet plaats (die ligt bij de gemeenten), wel nemen deze bestuurlijke overlegtafels besluiten ten aanzien van hun inzet gebaseerd op of volgend uit het regionaal gezondheidsbeleid.

3.2 Financiën

De zestien Zuid-Limburgse gemeenten hebben met het vaststellen van de vorige nota erkend dat het terugdringen van de gezondheidsachterstand van de regio een langjarige investering vergt; dit lukt niet in één beleidsperiode.

Tegelijkertijd hebben we de afgelopen beleidsperiode ervaren dat de Trendbreukaanpak duidelijk zijn vruchten afwerpt. Door massa te maken en meer integraal samen te werken lukt het om steeds meer kwetsbare gezinnen en mensen te bereiken. De werkende principes van de Trendbreukaanpak willen we nu uitbreiden om te bevorderen dat mensen gezond blijven, fysiek, mentaal en sociaal, in een gezonde leefomgeving. Zodoende is het noodzakelijk om de financiële basis voor deze aanpak de komende jaren te continueren. Daarbij leggen we nadrukkelijk de verbinding met bestaande programma's, zoals GALA en IZA, zodat die elkaar onderling versterken.

Gezondheid nu, voor later! is een richtinggevend document voor het gemeentelijke gezondheidsbeleid waarbij de uitvoering via reeds bestaande vastgestelde uitvoeringsplannen gerealiseerd wordt. De financiering daarvan past binnen de bestaande kaders, waarbij middelen vanuit GALA en IZA uiteraard betrokken worden en waar dat kan ook vanuit andere beleidsdomeinen, denk aan ruimtelijke ordening, onderwijs, armoedebestrijding. Deze financiering wordt gebruikt om de bestaande middelen te ondersteunen en ingezette programma's te bestendigen. Het staat echter buiten kijf dat eventuele financiële beperkingen en bezuinigingen op de publieke gezondheid een remmend effect hebben. De complexiteit van een integrale aanpak waarbij gezondheid in alle beleidsterreinen wordt meegenomen, vraagt om sterke regie, lange adem en sturing op efficiënte inzet van middelen.

- **Gezond Opgroeien** wordt grotendeels ingevuld door het Werkplan Trendbreuk 2024-2026 en het programmaplan Trendbreuk. De financiering daarvan is afgedekt binnen de begroting van de GGD (programmabureau en JGZ-onderdelen), via IZA (regionale coördinatie) en de interventies worden gefinancierd binnen de begrotingen van de uitvoerende organisaties zelf. De voortzetting van Trendbreuk als genoemd in dit regionaal gezondheids-beleid vindt plaats binnen deze kaders.
- **Gezond Blijven** richt zich op de versterking van preventie en gezondheids-bevordering van de volwassen en ouder wordende inwoner. Bestaande aanpakken en interventies als Welzijn op Recept, Gecombineerde Leefstijl Interventie, Ketenaanpak Valpreventie, Een tegen Eenzaamheid worden momenteel gefinancierd vanuit GALA en IZA en gemeentelijke middelen. Deze middelen staan met de aangekondigde landelijke bezuinigingen ter discussie. Daarnaast kan de ambitie behorende bij Gezond Blijven ook versterkt worden door binnen bestaande inzet in het reguliere welzijnswerk en andere gemeentelijke inzet. En door samen te werken met andere partners als woningcorporaties en informele organisaties, zonder dat hiervoor noodzakelijkerwijs extra investeringen nodig zijn.
- **Gezonde Geest** richt zich vooral op het in kaart brengen en analyseren wat binnen de regio gebeurt aan het versterken van mentale gezondheid. En vervolgens hoe we dit sterker kunnen verbinden met inzet binnen de andere pijlers. Ook hier vindt inzet regionaal en lokaal plaats vanuit GALA mentale gezondheid en mogelijk vanuit IZA met transformatiegelden voor het transformatieplan mentale gezondheid waarbij ook een begroting sociaal domein zit. Voor de aanpak suïcidepreventie stelt het rijk middelen beschikbaar voor de organisatie en uitvoering. Deze moet kostendekkend worden ingericht waarbij in deze nota wordt uitgesproken dit zoveel mogelijk regionaal vorm te geven, eventueel in de vorm van een actienetwerk suïcidepreventie.
- **Gezonde Leefomgeving** is een van de belangrijkste thema's voor de toekomst op het gebied van gezondheidsbevordering. Desondanks richt de inzet zich vooralsnog op het versterken van de verbinding tussen beleidsvelden en een grotere, vroegtijdige betrokkenheid van gezondheid bij met name de ontwikkelingen in en van de fysieke leefomgeving. Ook hier vindt regionaal en lokaal inzet plaats vanuit onder andere GALA gezonde leefomgeving. Voor Versterking van Infectieziektebestrijding en Pandemische paraatheid (VIP) zijn we afhankelijk van Rijksfinanciering.

Ondanks de enorme opgave op het gebied van gezondheid en het inlopen van achterstanden hebben we geen extra financiële ruimte voor investeringen in publieke gezondheid. Veel van de hierboven genoemde inzet moet uit de reguliere middelen komen. Nadrukkelijk wordt verbinding gezocht met andere financieringsstromen die het Rijk biedt of die in andere domeinen voorhanden zijn. Gedacht wordt aan transformatiegelden IZA, middelen in de ruimtelijke opgave, Regiodealgelden en dergelijke. Ook is er inzet mogelijk vanuit het sociaal domein en de zorg die bijdragen aan de opgave van Zuid-Limburg en de ambities in het regionaal gezondheidsbeleid. Deze organisaties hebben weer een andere financieringsstroom (Wlz, Wmo), veelal ook vanuit een subsidie-relatie met de gemeente.

3.3 Burgerbetrokkenheid

'Met "burgerbetrokkenheid" wordt de actieve deelname van individuen aan publieke besluitvormingsprocessen bedoeld die van invloed zijn op hun persoonlijke en collectieve belangen' (Movisie). Burgerparticipatie of burgerbetrokkenheid is een manier om burgers te laten participeren aan het beleid van de overheid (in dit geval de gemeente) of organisatie. Het gaat erom dat burgers zeggenschap krijgen over hun leefomgeving of de situatie waarin ze verkeren, waardoor er actief burgerschap en verantwoordelijkheid(sbesef) ontstaat. Daarmee creëer je tweerichtingsverkeer tussen overheid en burgers waar dat tot voor kort vooral eenrichtingsverkeer was. Burgers voelen zich meer gehoord en er ontstaat een actieve invulling van de representatieve democratie. Steeds meer gemeenten zijn hiermee bezig en ook de gemeentelijke adviesraden sociaal domein stimuleren deze ontwikkeling. Dat betekent nog niet dat dit proces vlekkeloos verloopt of dat burgerbetrokkenheid een duidelijke invulling krijgt. Er zijn nog genoeg valkuilen en hindernissen te overwinnen. Denk bijvoorbeeld aan de verhouding tussen burgerbetrokkenheid en de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad. Of de vraag of actieve burgers voldoende representatief zijn voor de bewoners namens wie zij zeggen te spreken. Of de financiering van wijkprojecten die door burgers worden aangedragen. En überhaupt de relatie tot het beleid van de gemeente dat wellicht in de wielen gereden wordt door burgerinitiatieven. Kortom, genoeg vragen, maar het staat buiten kijf dat de Zuid-Limburgse gemeenten de noodzaak van burgerbetrokkenheid zien en daar volop mee experimenteren. In deze nota ondersteunen we deze ontwikkeling van ganser harte vanwege drie hoofdargumenten.

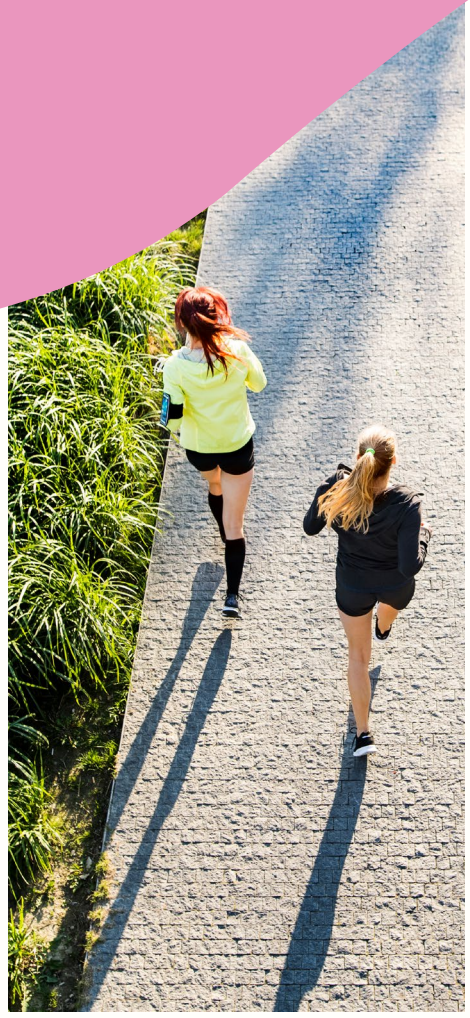
- Ten eerste omdat gezondheid een verantwoordelijkheid is die mensen zelf dragen en waarover mensen ook zo lang en goed mogelijk regie willen houden (ook als er hulp en ondersteuning nodig is). Dat komt voort uit het concept van Positieve Gezondheid, waarbij zingeving, veerkracht en optimaal functioneren centraal staan.
- Ten tweede omdat burgers ideeën hebben over de inrichting van hun sociale en fysieke leefomgeving en daar ook invulling aan willen geven die past bij hun ervaring en beleving van hun buurt of wijk.
- Ten derde omdat gemeenten baat hebben bij de inzet van burgers in hun wijk en daar gebruik van kunnen maken. Het creëert eigenaarschap en zorgt voor ontmoeting, wat de leefbaarheid en gezondheid ten goede komt.

3.4 Communicatie

We kunnen de trend van langjarige gezondheidsachterstanden niet alleen doorbreken, dat moeten we doen met het hele maatschappelijke veld en met inwoners. De afgelopen beleidsperiode hebben we daar grote stappen in gezet, er is een groot betrokken maatschappelijk veld dat gezondheid en het doorbreken van gezondheidsachterstanden inmiddels hoog op de agenda heeft staan. ***Gezondheid nu, voor later!*** richt zich vooral op de (landelijke en provinciale) overheid, gemeenten, GGD en zorg- en welzijnsorganisaties. Dit is dan ook de doelgroep van de communicatie over deze nota.

Om ***Gezondheid nu, voor later!*** bekend te maken bij betrokken partijen en inwoners van Zuid-Limburg maken we gebruik van diverse relevante communicatiekanalen. Ook de lokale kanalen van de verschillende gemeenten. Ons doel is de urgentie van de problematiek helder krijgen en draagvlak te genereren voor de ambities van deze nota.

3.5 Monitoring en evaluatie 2025-2030

We sluiten aan bij bestaande landelijke en regionale plannen voor monitoring van de GGD Zuid-Limburg (Gezondheids-monitor Jeugd, Jongvolwassenen, Volwassenen en Ouderen), het programma Trendbreuk, Regioplan Zuid-Limburg (IZA) en de GALA-uitvoeringsplannen. De monitoring en evaluatie van aanpakken en interventies blijven gehandhaafd. We maken daarbij gebruik van de expertise, netwerken en kennisontwikkeling binnen AWPG Mosa.

De GGD Zuid-Limburg brengt systematisch de gezondheid van inwoners in kaart en deelt de resultaten via de Gezond-heidsatlas. Vanuit deze wettelijke taak houdt de GGD Zuid-Limburg gemeenten periodiek op de hoogte van nieuwe ontwik-kelingen en trends, specifiek ook toegespitst op de pijlers die centraal staan in het regionaal gezondheidsbeleid. Aanvullend is inzicht in het proces van belang om na te gaan in hoeverre de doelstellingen uit het regionaal gezondheidsbeleid worden behaald. Waar nodig wordt bijgestuurd.

Voor de nota staat een tussenevaluatie gepland in 2028. Met deze tussenevaluatie kunnen gemeenten goed volgen hoe de beleidsuitgangspunten per onderdeel uitwerking vinden. Deze tussenevaluatie laat de stappen zien die in het proces gezet zijn. Deze informatie wordt aangevuld met gegevens uit de Gezondheidsmonitors. Op basis van deze evaluatiegegevens worden doelen bijgesteld.

Begrippenlijst

Health in All Policies: gezondheid centraal in het beleid van alle domeinen. Gezondheid wordt beïnvloed door diverse factoren die zich grotendeels buiten het domein van gezondheid en zorg bevinden. Voor het oplossen van actuele gezondheidsvraagstukken, zoals het verminderen van gezondheidsachterstanden of het inrichten van een gezonde leefomgeving, spelen maatschappelijke determinanten van gezondheid een sleutelrol. Het gaat dan bijvoorbeeld om voldoende en stabiel inkomen, passende scholing of een goed geïsoleerd huis. Dit gegeven vraagt om (samenhangend) beleid waarin doelstellingen op het gebied van gezondheid en doelstellingen van andere domeinen elkaar versterken.

Health with All Policies: met als betekenis dat het domein van gezondheid samenwerkt met andere domeinen, elke domein behoudt zijn eigen prioriteiten en hoofddoel.

Health for All Policies: concept dat de wederkerige relatie tussen gezondheidsdomeinen en andere beleidsterreinen aangeeft. De gezondheidssector laat zien hoe gezondheid kan bijdragen aan doelen van andere domeinen

Regionale GALA-plannen:

- **Welzijn op Recept:** het mentale welbevinden bevorderen van mensen met psychosociale problematiek waar geen medische behandeling aangewezen is en een verbinding leggen via de eerstelijns zorg(huisartsen) met bestaande interventies in het sociaal domein door gebruik te maken van een welzijnscoach.
  Regionale afstemming over voldoende aanbod van welzijnscoaches, opleiding van de welzijnscoaches en aansluiting bij huisartspraktijken.
- **Gecombineerde Leefstijl Interventie (GLI):** preventie van overgewicht bij volwassenen. Met een GLI (zoals Healthy life) de fysieke en mentale gezondheid alsmede de zelfregie, zelfredzaamheid en participatie bij deelnemers bevorderen waardoor de kwaliteit van leven toeneemt.
- **Ketenaanpak Valpreventie:** is voor thuiswonende ouderen van 65 jaar of ouder die meer risico lopen op vallen.
  Er zijn erkende beweeginterventies ingekocht door het sociaal domein die zich richten op het verkleinen van het risico op vallen.
- **Een tegen Eenzaamheid:** regionale samenwerking via onderlinge kennisdeling. Daarvoor worden inspirerende lokale voorbeelden, ervaringen en beoogde doelgroepen gedeeld. Het delen van ervaring en kennis over wat werkt, draagt bij aan regionale samenhang.

- **Gezonde Leefomgeving:** via regionale kennissessies en workshops een bijdrage leveren om alle inwoners van Zuid-Limburg een gezonde, groene en veilige leefomgeving te bieden. Die omgeving beschermt hen tegen de impact van negatieve milieueffecten op gezondheid en uitnodigt tot gezond gedrag. Gemeenten worden met kennis ondersteund om zo gezondheid een volwaardige plaats te geven in de fysieke leefomgeving.

Vaccinatie Expertise Centrum (VEC): een van de speerpunten binnen Versterking van Infectieziektebestrijding en Pandemische paraatheid (VIP) is het ontwikkelen van een VEC binnen de regio Zuid-Limburg. Een centrum waarin vaccinatie-expertise wordt gebundeld en voorzieningen worden gecreëerd om laagdrempelige en beter toegankelijk inwoners in staat te stellen zich te laten vaccineren.

Bronnen

Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA)

Burgerbetrokkenheid

De preventieve kracht van sport, bewegen, voeding en cultuur

Definitie mentale gezondheid, Trimbos 2024

Factsheet Aanpak mentale gezondheid: Van ons allemaal

Factsheet mentale gezondheid: gedurende levensloop

GALA: gezamenlijke inzet op een gezonde generatie, VNG. 6 februari 2023.

GGD Zuid-Limburg. www.Gezondheidsatlaszl.nl

GGD Zuid-Limburg werkt aan gezond en actief leven. Meerjarenbeleidsplan 2024-2027. Deel A Inhoudelijke toelichting. 14 juli 2023

Handreiking Gezonde gemeente

Handreiking voor gemeenten en GGD, werken aan mentale gezondheid in lokaal beleid, Trimbos 2023

Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028

Initiatiefwet Integrale Suïcidepreventie

Kamerbrief aanbieding RIVM Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024

Kennisbeeld "Health in All Policies": verkenning vanuit internationaal, nationaal en lokaal perspectief.

Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 : Gezondheid breed op de agenda

Nieuwe campagne 'Praat vandaag over morgen'

Omgevingsdienst Zuid-Limburg

Omgevingswet

Omgevingswet, Regels over gezonde leefomgeving in Omgevingswet

Regiobeeld Zuid-Limburg 2023, 1 juli 2023

Regioplan Zuid-Limburg 2023, Samen voor een gezond en goed leven in Zuid-Limburg, 11 december 2023

RIVM: Impactvolle determinanten van gezondheid

RIVM Factsheet: De invloed van de fysieke leefomgeving op gezond gedrag

Sociale agenda Provincie Limburg

Trendbreuk Zuid-Limburg, Werkplan 2024-2026, De trend is gezet.

Visiedocument Gezond Leven 2025 MUMC+

VNG Samenwerken aan een gezonde leefomgeving

Voorbeelden initiatieven samenwerking zorg- sport/bewegen

Voortgangsrapportages Trendbreuk

Wet publieke gezondheid

Zuid Springt Eruit. Zuid-Limburg zet nieuwe trend in gezondheid. Nota Gezondheidsbeleid Zuid-Limburg 2020-2023

gemeente Brunssum

BEEKDAELEN

gemeente eijsden-margraten

GEMEENTE Gulpen-Wittem

Gemeente Kerkrade

Gemeente Landgraaf

Gemeente Maastricht

Sfeervol Meerssen

gemeente Simpelveld

Gemeente Sittard-Geleen

Born

Gemeente Stein

voerendaal

beek uw gemeente.

Gemeente Heerlen

GEMEENTE VALKENBURG AAN DE GEUL

gemeente vaals

GGD ZUID LIMBURG

Vragen? communicatie@ggdzl.nl

Gemeente Kerkrade

ARCHIEF

Agendapunt nr.: 5.3.

Registratienummer: 25it00497

Sector: Stad	**Kerkrade,** 3 april 2025

Aanbiedingsbrief

aan de raad.

Nr.: 25it00497

Hierbij bieden wij u ter overweging en beslissing een ontwerpbesluit, nr. 25Rb031, inzake Stimuleringsregeling Kerkrade centrum aan.

In de nota van toelichting, nr. 25TI028 , die het ontwerpbesluit vergezelt, zijn de overwegingen en nadere gronden aangegeven waarop het ontwerpbesluit berust.

Het college,

dr. T.P. Dassen-Housen

De secretaris,

R.M.J.S. Stijns

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

Conform ontwerpbesluit is besloten in de raadsvergadering d.d. 28-5-2025

Ontwerpbesluit

Nr.: 25Rb031

De raad van de gemeente Kerkrade;

overwegende,

- Dat de Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum 2019 in april 2024 na een evaluatie opnieuw aangepast is vastgesteld, er extra budget ad €100.000 beschikbaar is gesteld.
- Dat er, gezien het grote aantal aanvragen en verwachte aanvragen, meer dan voldoende aanleiding is om de subsidieregeling voort te zetten.

kennis genomen hebbende van,

- de nota van toelichting, nr. 25TI028 , behorende bij dit besluit;
- de beraadslagingen in de Commissie Grondgebied en Economische Zaken d.d. 14 mei 2025

gelet op,

- **programma:** Economie
- **gemeentelijk/regionaal beleidskader:** Retail Structuurvisie Parkstad Limburg
- **wetsartikel:** -

besluit:

I. Instemmen met het voortzetten van de Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum.
II. De "Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade centrum 2025" vast te stellen per 29 mei 2025.
III. Gelijktijdig de "Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade centrum 2019" in te trekken per 29 mei 2025.
IV. Instemmen om nieuw budget ad €60.000,- toe te voegen aan de stimuleringsregeling Kerkrade centrum door het verschuiven van financiële middelen uit budget Economie en budget Centrummanagement.

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering d.d. 28 mei 2025.

De voorzitter van de raad,

dr. T.P. Dassen-Housen.

De griffier,

mr. drs. D.G.M.G. Franssen.

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Nota van toelichting

Nummer.: 25Tl028	**Kerkrade, 3 april 2025**

Behorend bij ontwerpbesluit nummer: 25Rb031

Onderwerp
Stimuleringsregeling Kerkrade centrum.

Beslispunten
1. Instemmen met het voortzetten van de Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum.
2. De "Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade centrum 2025" vast te stellen per 29 mei 2025.
3. Gelijktijdig de "Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade centrum 2019" in te trekken per 29 mei 2025.
4. Instemmen om nieuw budget ad €60.000,- toe te voegen aan de stimuleringsregeling Kerkrade centrum door het verschuiven van financiële middelen uit budget Economie en budget Centrummanagement.

Inleiding
In 2024 is het budget van de stimuleringsregeling centrum aangevuld. Er zijn in 2024 7 nieuwe ondernemingen gestart in het centrum. In 2025 hebben nu 3 nieuwe ondernemingen aanvragen gedaan voor de stimuleringsregeling, daarmee is het extra budget van €100.000,- compleet verplicht. Door het verschuiven van financiële middelen vanuit budgetten Economie en Centrummanagement kan de stimuleringsregeling voor 2025 worden voortgezet zonder gevolgen voor de lopende begroting. Conform artikel 10 van de Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum dient de regeling vervolgens geëvalueerd te worden en kunnen criteria eventueel worden bijgesteld.
Tijdens de informatiebijeenkomst op 21 januari jongstleden (aanvalsplan en stimuleringsregeling) voor commissie- en raadsleden is, samen met Streetwise, de stimuleringsregeling uitgebreid besproken. De regeling is een succes en zorgt voor extra aanwas van nieuwe ondernemers binnen Kerkrade centrum. Het centrum groeit en bloeit, daar zijn ook de aanwezige commissie- en raadsleden positief over gestemd.

Door deze aanpassing zal de verordening Stimuleringsregeling Kerkrade centrum 2019 bijgesteld moeten worden naar de verordening Stimuleringsregeling Kerkrade centrum 2025.

Doelstelling
- Voortzetten van de stimuleringsregeling.
- Verschuiven van financiële middelen uit budgetten Economie en Centrummanagement ad €60.000 naar het budget Stimuleringsregeling centrum.
- Actualiseren naar Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum 2025.

Argumenten
De resultaten van de Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum in 2019 in de periode vanaf de aanvulling van 2024 tot heden:

Regeling 2024
Aantal aanvragen 7
waarvan beëindigd -
Totale bijdrage: €70.000,-

Regeling 2025
Aantal aanvragen 3
Waarvan beëindigd –
Totale bijdrage €30.000,-

Gezien het grote aantal aanvragen mag het duidelijk zijn dat de subsidieregeling een meer dan welkome aanvulling is in de opstart van een nieuwe ondernemingen in Kerkrade centrum. Daarom wordt voorgesteld om de subsidieregeling voort te zetten en hiervoor intern budget ad €60.000,- te verschuiven. Hierdoor worden potentiële ondernemers ook in 2025 wederom verleid om zich in Kerkrade Centrum te vestigen. Als we kijken naar de bedrijven die niet overeind zijn gebleven, valt het aantal de laatste jaren mee t.o.v. de nieuwkomers. Afgelopen jaar hebben we 10 bedrijven mogen verwelkomen en er zitten nog een aantal bedrijven in de pen. Hiervan is tot op heden geen bedrijf van moeten stoppen. De regeling blijft geldig totdat het maximum van het beschikbare budget ad €60.000,- bereikt is. Tegen die tijd zal wederom een evaluatie volgen.

Aanvullende informatie over de verschuiving van interne budgetten t.o.v. aanvraag nieuw budget: we houden rekening met de aankomende bezuinigingsronde. We gaan de stimuleringsregeling intern aanvullen om daarmee de stimuleringsregeling te verlengen, geheel passend in de visie van het Aanvalsplan Kerkrade centrum.

Het aanvalsplan Kerkrade centrum
Het creëren van een aantrekkelijk centrum is één van de speerpunten van de gemeente. Het centrum van Kerkrade is met de opening van het centrumplan in 2017 een nieuwe weg ingeslagen. Ruimtelijk en stedenbouwkundig is een forse stap gezet en is een kwaliteitsimpuls gerealiseerd. De verdere doorontwikkeling van het centrum om optimaal te functioneren als kloppend hart is van groot belang.
Daarvoor moet constant ingespeeld worden op ontwikkelingen die zich voordoen en effect hebben op het centrumgebied. Denk aan onder meer: digitalisering, klimaatadaptatie, energietransitie, mobiliteit, economische en sociaal-maatschappelijke factoren. Deze hebben impact op het gebruik van ruimte, mix van functies, wensen en behoeften van bewoners, ondernemers en bezoekers en daarmee op het inrichting en beleving van het centrumgebied.
Het centrum van Kerkrade zal meer moeten bieden dan enkel winkelen. In een centrumgebied willen mensen elkaar ontmoeten, (veilig) verblijven en wonen, boodschappen doen en winkelen, cultuur beleven en er hun vrije tijd kunnen doorbrengen. Dit stelt hoge eisen aan onder meer de kwaliteit van het openbare gebied, het voorzieningenaanbod en de bereikbaarheid. Het aanvalsplan Kerkrade centrum 2024 is compleet toegerust om deze veranderingen door te voeren en aan te brengen.

De stimuleringsregeling werpt zijn vruchten af en is gezien het aantal aanvragen succesvol gebleken. Het doel van de stimuleringsregeling om het winkelconcentratiegebied van Kerkrade Centrum te versterken is grotendeels bereikt, maar een nadere invulling van de nog leegstaande panden is gewenst. Het voortzetten van de subsidieregeling kan deze volgende fase van nadere invulling van Kerkrade Centrum verder stimuleren. Dit in combinatie met het ‘Aanvalsplan’ zorgt voor een nieuwe stimulans in Kerkrade Centrum.

De verordening Stimuleringsregeling Kerkrade centrum is geactualiseerd naar 2025. De begripsbepaling van de toetsingscommissie (art.1) is gewijzigd en het bedrag ad €60.000 (art. 2.3) is opgenomen. De verordening Stimuleringsregeling Kerkrade centrum is geactualiseerd naar 2025. De begripsbepaling van de toetsingscommissie (art.1) is gewijzigd en het bedrag ad €60.000 (art. 2.3) is opgenomen. De ingangsdatum, opgenomen in de verordening 2025 (art. 13), is 29 mei 2025. Per dezelfde datum wordt de verordening 2019 ingetrokken.

Kanttekeningen
Indien er geen extra budget beschikbaar wordt gesteld, dient de stimuleringsregeling te worden beëindigd. Het eerder beschikbaar gestelde budget (maart 2024) is volledig verplicht.

Financiën
Het extra budget van € 60.000,- wordt gedekt door het verschuiven van financiële middelen ad €30.000,- uit budget Economie en ad €30.000,- uit budget Centrummanagement.

De aanvullende dekking van €60.000 wordt gelijk verdeeld over de budgetten Economie en Centrummanagement, ieder voor €30.000. Dit betreft een **eenmalige inzet** die **geen invloed heeft op de reeds voorziene uitgaven** binnen deze begrotingsposten. Binnen zowel het budget voor Centrummanagement als Economie is ruimte opgenomen voor flexibel inzetbare middelen, juist bedoeld om snel te kunnen inspelen op actuele ontwikkelingen. Deze reservering past binnen die kaders en verandert niets aan lopende of reeds geplande activiteiten.

Communicatie
Nadat het extra budget voor de Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum door de gemeenteraad beschikbaar is gesteld, zal deze regeling wederom actief via diverse media gecommuniceerd worden om zoveel mogelijk ondernemers te bereiken en te interesseren voor vestiging in Kerkrade Centrum. PR vanuit Hart voor Kerkrade en Beleef Kerkrade, nieuwe winkels en daardoor nieuwe traffic in Kerkrade zullen ondernemers prikkelen. PR zal hier zeker op inspringen.

Burgerparticipatie
Niet van toepassing

Uitvoering
Streetwise begeleidt de nieuwe ondernemer in het voortraject en wijst de ondernemer, die hier aanspraak op kan maken, op de stimuleringsregeling. In dit traject wordt vooral gekeken naar kwaliteit, financiële stabiliteit en het bedrijfsplan. Wordt dit door de toetsingscommissie van een positief advies voorzien, dan wordt er een nota geschreven aan het College en gevraagd goedkeuring te geven voor de stimuleringsbijdrage aan de betreffende ondernemer. In 2 tranches van €5000,- wordt de bijdrage in 1 jaar tijd uitgekeerd.

Gezondheid en Vitaliteit
Meer kwalitatief goede winkels en voorzieningen, dus meer traffic in het centrum betekent een aantrekkelijker en vitaler centrum.

De directeur Domein Stad,

T.E.W. Willems

Verordening Stimuleringsregeling Winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum 2019

Inleiding

Het doel van de Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum is een stimulering van het winkelgebied Kerkrade Centrum welke is beschreven in het "kader stimuleringsregeling Kerkrade Centrum". Dit document is opgesteld met als doel "*het terugdringen van leegstand in Kerkrade Centrum met als gewenst resultaat een kwalitatief goed winkelgebied dat in huidige en toekomstige tijden rendabel is" en geldt als vervolg op de Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum 2017.*

De urgentie van het centrum noopt tot vlotte acties en het actief inspelen op kansen om (nieuwe) ondernemers te doen vestigen in het winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum. Er wordt derhalve voor gekozen om de beslissingsbevoegdheid tot het verlenen van een bijdrage in het kader van deze stimuleringsregeling, na advies van de toetsingscommissie, toe te kennen aan het College.

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Begripsbepalingen

Deze regeling verstaat onder:

a. Retailcluster:	concentratiegebied van detailhandel en dienstverlening.
b. Retailcluster Kerkrade Centrum:	een cluster van detailhandel en dienstverlening, qua omvang zoals aangegeven op bijgaande tekening.
c. Winkelconcentratiegebied:	de commerciële ruimten zoals aangegeven op bijgaande tekening.
d. Centrumplan Kerkrade:	nieuwbouwplan binnen Kerkrade Centrum zoals aangegeven op bijgaande tekening.
e. College:	burgemeester en wethouders van de gemeente Kerkrade.
f. Toetsingscommissie:	commissie gevormd door een afvaardiging van de Stichting Streetwise, Projectontwikkelaar Wyckerveste en de gemeente Kerkrade (Economie en OOV).
g. Detailhandel:	het bedrijfsmatig te koop aanbieden, verkopen en/of leveren van goederen aan de eindgebruiker.
h. Huurder:	een natuurlijk of rechtspersoon die een pand, of gedeelte daarvan, huurt.
i. Ondernemer:	een persoon die zich ten doel stelt zich een inkomen te verschaffen door met een bepaalde combinatie van arbeid, kapitaal en kennis een bedrijf te leiden of in stand te houden.
j. Onderneming:	elke eenheid die een economische activiteit uitoefent ongeacht haar rechtsvorm en de wijze waarop zij wordt gefinancierd.
k. De-minimisverklaring:	een verklaring dat de aanvrager in de afgelopen drie belastingjaren niet meer dan € 200.000,- aan overheidssteun heeft ontvangen.

Artikel 2 Stimuleringsbijdrage
1. Aan een ondernemer die voldoet aan de criteria genoemd in artikel 4 kan een bijdrage in de te maken (verplaatsings)kosten worden verstrekt indien de onderneming:

a. Gelegen is buiten de bestaande retailclusters (Spekholzerheide, Bleijerheide, Chevremont en Eygelshoven) en wil verplaatsen naar het winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum, of;
b. gelegen is binnen het aangewezen retailcluster Kerkrade centrum en wil verplaatsen naar het winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum, of;
c. nog niet in Kerkrade is gevestigd en zich wil vestigen in het winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum,

met dien verstande dat de betreffende ondernemer gedurende 3 jaar voorafgaande aan de datum van de aanvraag voor een bijdrage als bedoeld in artikel 4, geen (andere) onderneming gevestigd heeft gehad binnen het winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum.

Artikel 2.1 Bijdrage ten behoeve van verhuiskosten, verbouwingskosten en vestigingskosten
1. De bijdrage geldt als aan te wenden voor de verhuiskosten, verbouwingskosten en vestigingskosten van de onderneming;
2. De bijdrage mag niet worden aangewend voor schuldsanering en/of het verrichten van achterstallige betalingen;
3. De bijdrage is € 10.000,- per ondernemer.

Artikel 2.3 Plafond van het budget voor de bijdragen
1. Een bijdrage kan alleen worden toegekend zolang het budget van deze regeling dit toelaat;
2. Voor alle bijdragen gezamenlijk is een budgetplafond vastgesteld van € 100.000,-.

Bepalingen voor de aanvraag, toekenning, vaststelling en weigering van de bijdrage:

Artikel 3 Algemene toekenningsvoorwaarden bijdrage
Een bijdrage kan slechts worden toegekend indien:

a. de onderneming is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel;
b. de onderneming zich rechtmatig kan vestigen op de locatie waarvoor de bijdrage wordt aangevraagd;
c. de onderneming op begane grondniveau wordt gevestigd.

Artikel 4 De aanvraag en de bescheiden
1. De aanvraag voor een bijdrage in het kader van deze stimuleringsregeling dient voorafgaand aan vestiging schriftelijk te worden ingediend bij het College middels het opgestelde Aanvraagformulier Bijdrage Stimuleringsregeling Winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum.
2. De aanvraag dient vergezeld te zijn van:

a. een kopie van het inschrijfbewijs van de Kamer van Koophandel;
b. een kopie van een geldig identiteitsbewijs;

c. een kopie van de (concept) huur- dan wel koopovereenkomst, c.q. (concept)huurcondities van de te verlaten/nieuwe locatie;
d. een gedegen ondernemersplan, zijnde een levensvatbaarheidsonderzoek;
e. een de-minimisverklaring.

3. Indien een aanvraag naar het oordeel van het College niet voldoet aan de eisen en/of niet volledig is, wordt de aanvrager in de gelegenheid gesteld de aanvraag schriftelijk aan te vullen c.q. aan te passen.
4. Indien de aanvrager een in lid 3 geboden gelegenheid ongebruikt voorbij laat gaan, kan het College besluiten de aanvraag niet in behandeling te nemen.
5. Aanvragen worden behandeld in volgorde van ontvangst, met dien verstande dat ze volledig dienen te zijn.

Artikel 5 Toekenning bijdrage

1. Het College beslist over het al dan niet toekennen van de bijdrage;
2. Behoudens de situatie als omschreven in artikel 4, lid 3, wordt de beslissing over de toekenning genomen binnen 8 weken na ontvangst van een aanvraag.

Artikel 6 Uitbetaling subsidie

1. Bevoorschotting van 50% van het subsidiebedrag vindt plaats vier weken na het toekenningsbesluit en het van start gaan van de onderneming nadat de ondernemer het College hiervan schriftelijk op de hoogte heeft gesteld;
2. Eén jaar na het van start gaan van de onderneming dient de ondernemer schriftelijk om vaststelling van de subsidie te verzoeken. Uitbetaling van de resterende 50% van het subsidiebedrag vindt plaats binnen vier weken nadat de ondernemer het College schriftelijk om vaststelling van de subsidie heeft gevraagd.

Artikel 7 Weigeringsgronden

1. Voor alle onderdelen van de stimuleringsregeling geldt dat het College een aanvraag om een bijdrage afwijst, indien:
a. niet aan de criteria in artikel 3 wordt voldaan;
b. er voor het indienen van de aanvraag reeds een begin is gemaakt met de uitvoering van de desbetreffende activiteit;
c. de onderneming reeds nieuw is gevestigd;
d. het subsidieplafond bereikt is;
e. de ondernemer doelstellingen beoogt of activiteiten ontplooit die in strijd zijn met de wet, gemeentelijke regelgeving, het algemeen belang of de openbare orde;
f. naar het oordeel van het College twijfels bestaan over de levensvatbaarheid van de onderneming of de kredietwaardigheid van de aanvrager;
g. het College eerder voor dezelfde onderneming en/of dezelfde ondernemer subsidie op grond van deze regeling heeft verstrekt;
h. de aanvraag betrekking heeft op het vestigen van een onderneming waarvoor reeds van overheidswege op andere wijze subsidie is verstrekt.

Artikel 8 Intrekking, wijziging en terugvordering

1. De beschikking tot verlening van een bijdrage kan worden ingetrokken of gewijzigd indien de ontvanger niet binnen de in de beschikking tot verlening van de stimuleringsbijdrage opgenomen termijn beschikt over de vereiste vergunningen, ontheffingen of

andere (rechtens benodigde) toestemmingen in verband met het project of indien blijkt dat de bijdrage niet is aangewend voor het doel waarvoor deze is verstrekt. Het besluit tot intrekking of wijziging bevat tevens de voorwaarden waaronder terugbetaling van verleende bijdragen dient te geschieden;
2. Indien de ondernemer de gestelde voorwaarden niet nakomt, kan de bijdrage worden ingetrokken of gewijzigd;
3. Indien de ondernemer, tevens aanvrager, de economische activiteit, welke plaatsvindt op de locatie waarvoor de definitieve subsidiebijdrage is vastgesteld, beëindigt, kan het College de aan deze ondernemer/aanvrager verstrekte bijdrage als bedoeld in art. 2.1 terugvorderen. Voor wat betreft de verstrekte bijdrage als bedoeld in art. 2.1 bedraagt het terug te vorderen bedrag bij beëindiging van de economische activiteit in het eerste jaar aansluitend de datum van de verstrekte bijdrage 75 procent, bij beëindiging in het tweede jaar aansluitend de datum van de verstrekte bijdrage 50 procent en bij beëindiging in het derde jaar aansluitend de datum van de verstrekte bijdrage 25 procent van de verstrekte bijdrage.

Artikel 9 Extra weigeringsgrond
Een bijdrage kan alsnog worden geweigerd en op nihil vastgesteld worden indien de aanvrager zijn onderneming niet binnen een jaar nadat de bijdrage is toegekend op de locatie heeft gevestigd waarop de aanvraag betrekking heeft. De in voorkomend geval verstrekte bijdrage dient te worden terugbetaald.

Artikel 10 Hardheidsclausule
Indien strikte toepassing van deze regeling leidt tot een onbillijkheid van een overwegende aard dan wel tot ernstige afbreuk aan het belang dat deze regeling beoogt te beschermen, dan wel tracht na te streven kan het College in bijzondere gevallen afwijken van de bepalingen in deze regeling.

Slotbepalingen

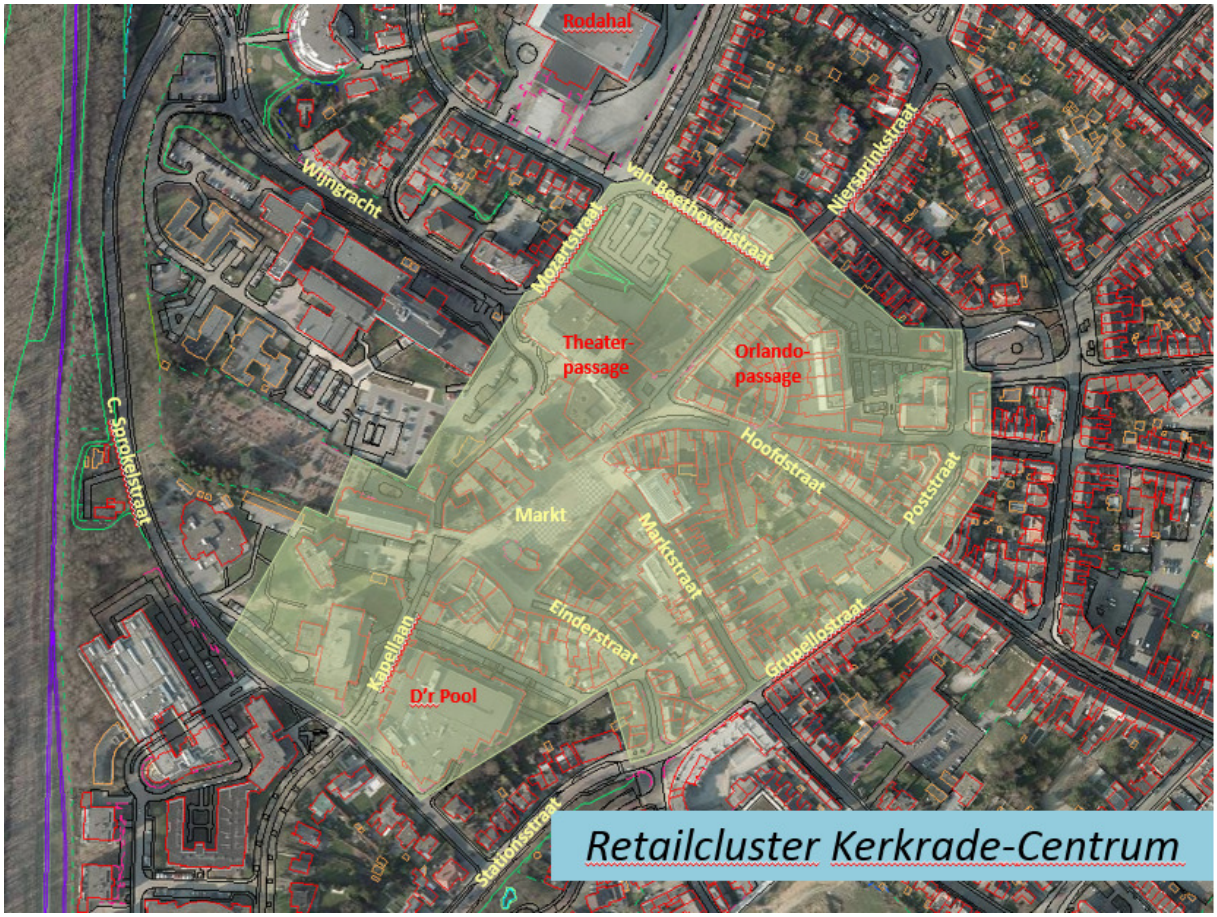
Artikel 11 Evaluatie
Eén jaar na inwerkingtreding en na afloop van deze regeling worden de doeltreffendheid en de effecten van deze regels in de praktijk geëvalueerd.

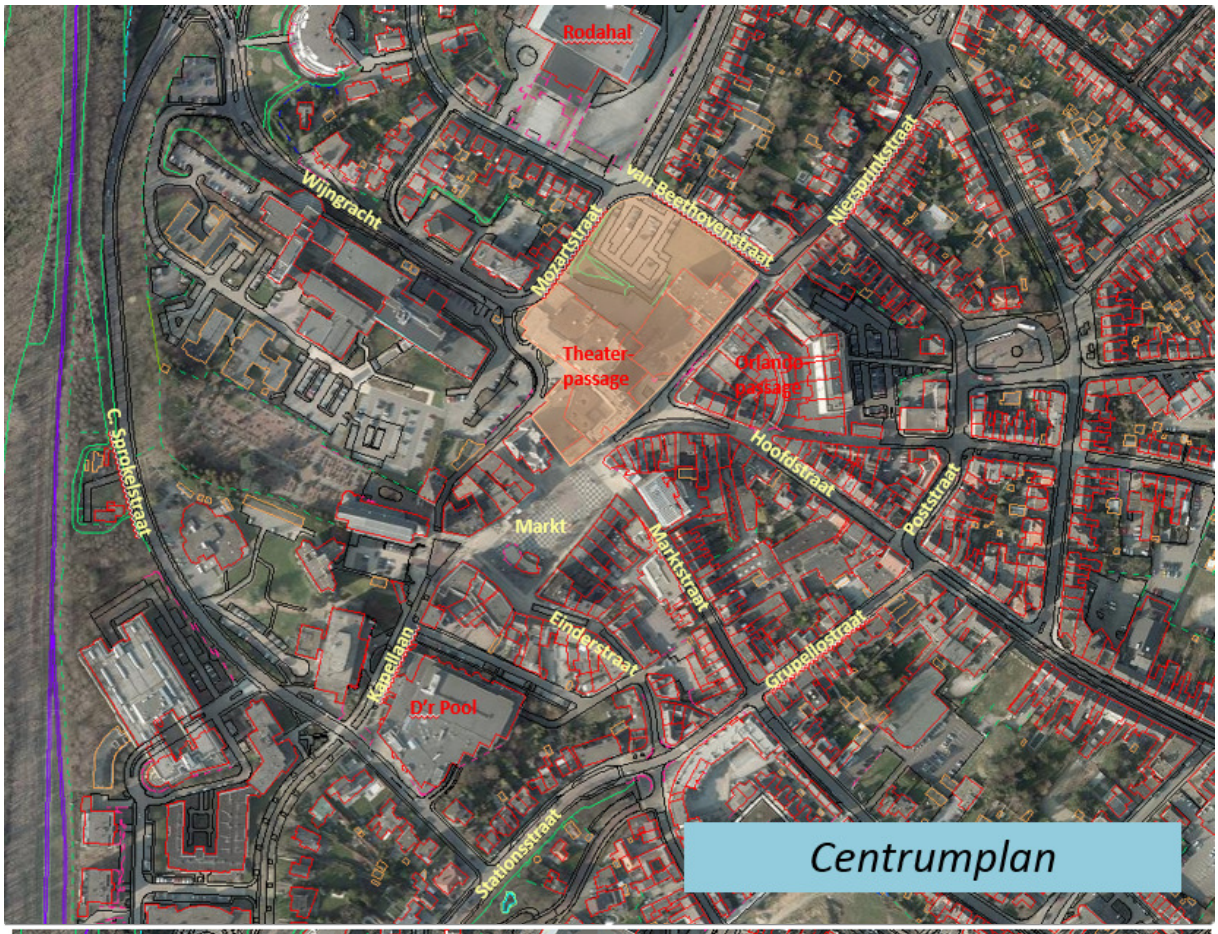
Artikel 12 Werkingsgebied en citeertitel
Het werkingsgebied is het winkelconcentratiegebied binnen Kerkrade Centrum (zie bijlage). De regeling kan worden aangehaald als Stimuleringsregeling Winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum 2019.

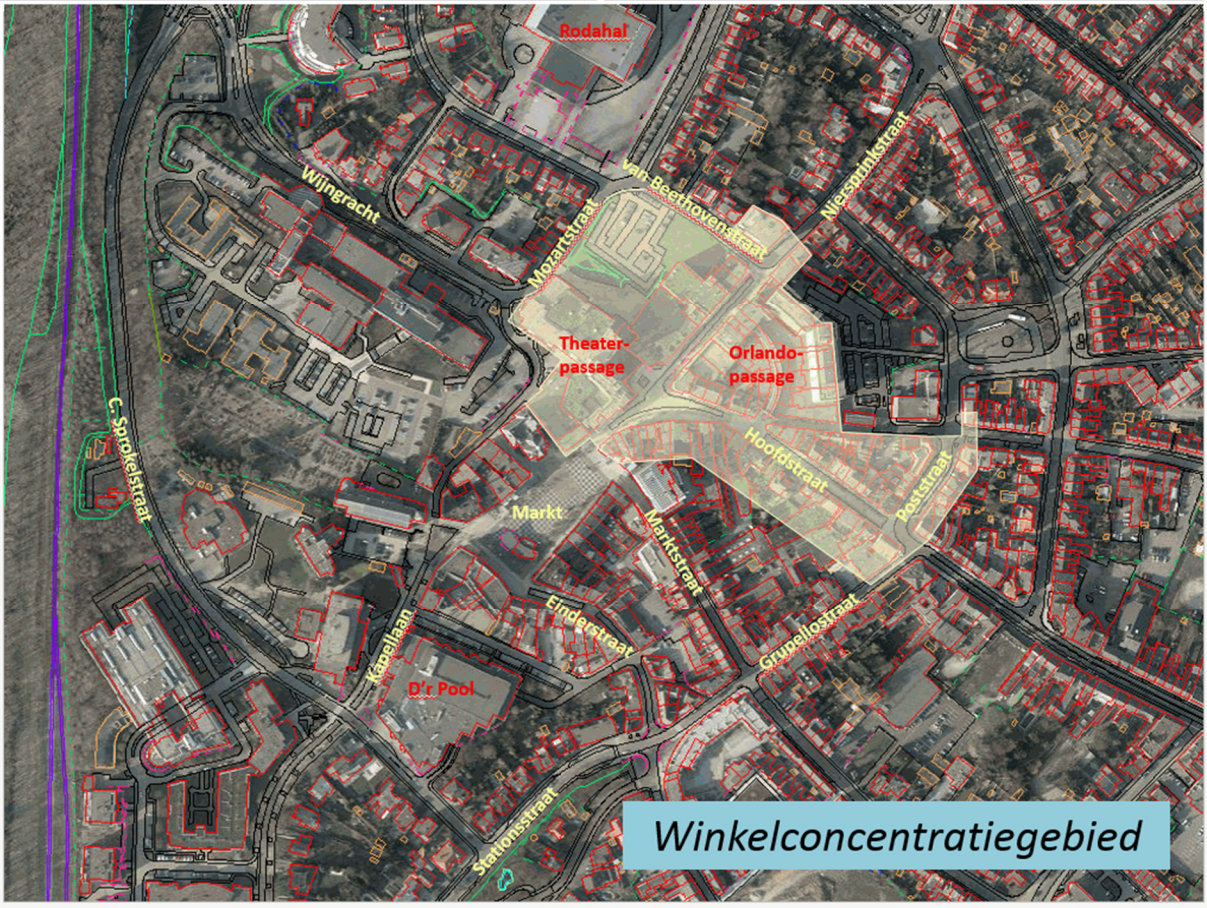
Artikel 13 Inwerkingtreding en duur
1. De regeling treedt in werking per 1 januari 2019. De regeling is geldig totdat het maximum van het beschikbare budget ad € 100.000,00 bereikt is.
2. De Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum 2017, zoals vastgesteld 25 januari 2017, is ingetrokken de dag na bekendmaking van deze regeling.

Artikel 14 Overgangsrecht

Besluiten die berusten op artikelen van de in te trekken verordening (Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum 2017), berusten op de overeenkomstige artikelen van deze verordening (Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum 2019).

Rodahal
Wijngracht
Mozartstraat
van Beethovenstraat
Nieuwendijkstraat
Theater-
passage
Orlando-
passage
C. Sprokelstraat
Hoofdstraat
Poststraat
Markt
Marktstraat
Einderstraat
Kapellaan
Grunellostraat
D'r Pool
Stationsstraat
Centrumplan

Rodahal
Wijngracht
Mozartstraat
van Beethovenstraat
Nieuwendijkstraat
Theater-
passage
Orlando-
passage
C. Sprokelstraat
Hoofdstraat
Poststraat
Markt
Marktstraat
Einderstraat
Kapellaan
Grunellostraat
D'r Pool
Stationsstraat
Winkelconcentratiegebied

Verordening Stimuleringsregeling Winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum 2025

Inleiding

Het doel van de Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum is een stimulering van het winkelgebied Kerkrade Centrum welke is beschreven in het "kader stimuleringsregeling Kerkrade Centrum". Dit document is opgesteld met als doel "*het terugdringen van leegstand in Kerkrade Centrum met als gewenst resultaat een kwalitatief goed winkelgebied dat in huidige en toekomstige tijden rendabel is" en geldt als vervolg op de Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum ~~2017~~2019*.

De urgentie van het centrum noopt tot vlotte acties en het actief inspelen op kansen om (nieuwe) ondernemers te doen vestigen in het winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum. Er wordt derhalve voor gekozen om de beslissingsbevoegdheid tot het verlenen van een bijdrage in het kader van deze stimuleringsregeling, na advies van de toetsingscommissie, toe te kennen aan het College.

Hoofdstuk 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Begripsbepalingen

Deze regeling verstaat onder:

a. Retailcluster:	concentratiegebied van detailhandel en dienstverlening.
b. Retailcluster Kerkrade Centrum:	een cluster van detailhandel en dienstverlening, qua omvang zoals aangegeven op bijgaande tekening.
c. Winkelconcentratiegebied:	de commerciële ruimten zoals aangegeven op bijgaande tekening.
d. Centrumplan Kerkrade:	nieuwbouwplan binnen Kerkrade Centrum zoals aangegeven op bijgaande tekening.
e. College:	burgemeester en wethouders van de gemeente Kerkrade.
f. Toetsingscommissie:	commissie gevormd door een afvaardiging van de Stichting Streetwise en de gemeente Kerkrade (Economie en Centrummanagement).
g. Detailhandel:	het bedrijfsmatig te koop aanbieden, verkopen en/of leveren van goederen aan de eindgebruiker.
h. Huurder:	een natuurlijk of rechtspersoon die een pand, of gedeelte daarvan, huurt.
i. Ondernemer:	een persoon die zich ten doel stelt zich een inkomen te verschaffen door met een bepaalde combinatie van arbeid, kapitaal en kennis een bedrijf te leiden of in stand te houden.
j. Onderneming:	elke eenheid die een economische activiteit uitoefent ongeacht haar rechtsvorm en de wijze waarop zij wordt gefinancierd.
k. De-minimisverklaring:	een verklaring dat de aanvrager in de afgelopen drie belastingjaren niet meer dan € 200.000,- aan overheidssteun heeft ontvangen.

Artikel 2 Stimuleringsbijdrage
1. Aan een ondernemer die voldoet aan de criteria genoemd in artikel 4 kan een bijdrage in de te maken (verplaatsings)kosten worden verstrekt indien de onderneming:

a. Gelegen is buiten de bestaande retailclusters (Spekholzerheide, Bleijerheide, Chevremont en Eygelshoven) en wil verplaatsen naar het winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum, of;
b. gelegen is binnen het aangewezen retailcluster Kerkrade centrum en wil verplaatsen naar het winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum, of;
c. nog niet in Kerkrade is gevestigd en zich wil vestigen in het winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum,

met dien verstande dat de betreffende ondernemer gedurende 3 jaar voorafgaande aan de datum van de aanvraag voor een bijdrage als bedoeld in artikel 4, geen (andere) onderneming gevestigd heeft gehad binnen het winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum.

Artikel 2.1 Bijdrage ten behoeve van verhuiskosten, verbouwingskosten en vestigingskosten
1. De bijdrage geldt als aan te wenden voor de verhuiskosten, verbouwingskosten en vestigingskosten van de onderneming;
2. De bijdrage mag niet worden aangewend voor schuldsanering en/of het verrichten van achterstallige betalingen;
3. De bijdrage is € 10.000,- per ondernemer.

Artikel 2.3 Plafond van het budget voor de bijdragen
1. Een bijdrage kan alleen worden toegekend zolang het budget van deze regeling dit toelaat;
2. Voor alle bijdragen gezamenlijk is een budgetplafond vastgesteld van € 60.000,-.

Bepalingen voor de aanvraag, toekenning, vaststelling en weigering van de bijdrage:

Artikel 3 Algemene toekenningsvoorwaarden bijdrage
Een bijdrage kan slechts worden toegekend indien:

a. de onderneming is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel;
b. de onderneming zich rechtmatig kan vestigen op de locatie waarvoor de bijdrage wordt aangevraagd;
c. de onderneming op begane grondniveau wordt gevestigd.

Artikel 4 De aanvraag en de bescheiden
1. De aanvraag voor een bijdrage in het kader van deze stimuleringsregeling dient voorafgaand aan vestiging schriftelijk te worden ingediend bij het College middels het opgestelde Aanvraagformulier Bijdrage Stimuleringsregeling Winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum.
2. De aanvraag dient vergezeld te zijn van:

a. een kopie van het inschrijfbewijs van de Kamer van Koophandel;
b. een kopie van een geldig identiteitsbewijs;

c. een kopie van de (concept) huur- dan wel koopovereenkomst, c.q. (concept)huurcondities van de te verlaten/nieuwe locatie;
d. een gedegen ondernemersplan, zijnde een levensvatbaarheidsonderzoek;
e. een de-minimisverklaring.

3. Indien een aanvraag naar het oordeel van het College niet voldoet aan de eisen en/of niet volledig is, wordt de aanvrager in de gelegenheid gesteld de aanvraag schriftelijk aan te vullen c.q. aan te passen.
4. Indien de aanvrager een in lid 3 geboden gelegenheid ongebruikt voorbij laat gaan, kan het College besluiten de aanvraag niet in behandeling te nemen.
5. Aanvragen worden behandeld in volgorde van ontvangst, met dien verstande dat ze volledig dienen te zijn.

Artikel 5 Toekenning bijdrage

1. Het College beslist over het al dan niet toekennen van de bijdrage;
2. Behoudens de situatie als omschreven in artikel 4, lid 3, wordt de beslissing over de toekenning genomen binnen 8 weken na ontvangst van een aanvraag.

Artikel 6 Uitbetaling subsidie

1. Bevoorschotting van 50% van het subsidiebedrag vindt plaats vier weken na het toekenningsbesluit en het van start gaan van de onderneming nadat de ondernemer het College hiervan schriftelijk op de hoogte heeft gesteld;
2. Eén jaar na het van start gaan van de onderneming dient de ondernemer schriftelijk om vaststelling van de subsidie te verzoeken. Uitbetaling van de resterende 50% van het subsidiebedrag vindt plaats binnen vier weken nadat de ondernemer het College schriftelijk om vaststelling van de subsidie heeft gevraagd.

Artikel 7 Weigeringsgronden

1. Voor alle onderdelen van de stimuleringsregeling geldt dat het College een aanvraag om een bijdrage afwijst, indien:
   a. niet aan de criteria in artikel 3 wordt voldaan;
   b. er voor het indienen van de aanvraag reeds een begin is gemaakt met de uitvoering van de desbetreffende activiteit;
   c. de onderneming reeds nieuw is gevestigd;
   d. het subsidieplafond bereikt is;
   e. de ondernemer doelstellingen beoogt of activiteiten ontplooit die in strijd zijn met de wet, gemeentelijke regelgeving, het algemeen belang of de openbare orde;
   f. naar het oordeel van het College twijfels bestaan over de levensvatbaarheid van de onderneming of de kredietwaardigheid van de aanvrager;
   g. het College eerder voor dezelfde onderneming en/of dezelfde ondernemer subsidie op grond van deze regeling heeft verstrekt;
   h. de aanvraag betrekking heeft op het vestigen van een onderneming waarvoor reeds van overheidswege op andere wijze subsidie is verstrekt.

Artikel 8 Intrekking, wijziging en terugvordering

1. De beschikking tot verlening van een bijdrage kan worden ingetrokken of gewijzigd indien de ontvanger niet binnen de in de beschikking tot verlening van de stimuleringsbijdrage opgenomen termijn beschikt over de vereiste vergunningen, ontheffingen of

andere (rechtens benodigde) toestemmingen in verband met het project of indien blijkt dat de bijdrage niet is aangewend voor het doel waarvoor deze is verstrekt. Het besluit tot intrekking of wijziging bevat tevens de voorwaarden waaronder terugbetaling van verleende bijdragen dient te geschieden;
2. Indien de ondernemer de gestelde voorwaarden niet nakomt, kan de bijdrage worden ingetrokken of gewijzigd;
3. Indien de ondernemer, tevens aanvrager, de economische activiteit, welke plaatsvindt op de locatie waarvoor de definitieve subsidiebijdrage is vastgesteld, beëindigt, kan het College de aan deze ondernemer/aanvrager verstrekte bijdrage als bedoeld in art. 2.1 terugvorderen. Voor wat betreft de verstrekte bijdrage als bedoeld in art. 2.1 bedraagt het terug te vorderen bedrag bij beëindiging van de economische activiteit in het eerste jaar aansluitend de datum van de verstrekte bijdrage 75 procent, bij beëindiging in het tweede jaar aansluitend de datum van de verstrekte bijdrage 50 procent en bij beëindiging in het derde jaar aansluitend de datum van de verstrekte bijdrage 25 procent van de verstrekte bijdrage.

Artikel 9 Extra weigeringsgrond
Een bijdrage kan alsnog worden geweigerd en op nihil vastgesteld worden indien de aanvrager zijn onderneming niet binnen een jaar nadat de bijdrage is toegekend op de locatie heeft gevestigd waarop de aanvraag betrekking heeft. De in voorkomend geval verstrekte bijdrage dient te worden terugbetaald.

Artikel 10 Hardheidsclausule
Indien strikte toepassing van deze regeling leidt tot een onbillijkheid van een overwegende aard dan wel tot ernstige afbreuk aan het belang dat deze regeling beoogt te beschermen, dan wel tracht na te streven kan het College in bijzondere gevallen afwijken van de bepalingen in deze regeling.

Slotbepalingen

Artikel 11 Evaluatie
Eén jaar na inwerkingtreding en na afloop van deze regeling worden de doeltreffendheid en de effecten van deze regels in de praktijk geëvalueerd.

Artikel 12 Werkingsgebied en citeertitel
Het werkingsgebied is het winkelconcentratiegebied binnen Kerkrade Centrum (zie bijlage). De regeling kan worden aangehaald als Stimuleringsregeling Winkelconcentratiegebied Kerkrade Centrum 2019.

Artikel 13 Inwerkingtreding en duur
1. De regeling treedt in werking per 29 mei 2025. De regeling is geldig totdat het maximum van het beschikbare budget ad € 60.000,00 bereikt is.
2. De Verordening Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum 2019, zoals vastgesteld 1 januari 2019, is ingetrokken de dag na bekendmaking van deze regeling.

Artikel 14 Overgangsrecht
Besluiten die berusten op artikelen van de in te trekken verordening (Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum 2019), berusten op de overeenkomstige artikelen van deze verordening (Stimuleringsregeling Kerkrade Centrum 2025).

Gemeente Kerkrade

ARCHIEF
Agendapunt nr.: 5.4

Registratienummer: 25it00383

Sector: Stad	**Kerkrade,** 12 maart 2025

Aanbiedingsbrief

aan de raad.

Nr.: 25it00383

Hierbij bieden wij u ter overweging en beslissing een ontwerpbesluit, nr. 25Rb021 , inzake "Nieuw budget ter beschikking stellen ad € 1.500.000 ten behoeve van starterslening en het verhogen van de maximale koopsom naar € 280.000,- en als gevolg hiervan het aanpassen van de "*verordening Starterslening gemeente Kerkrade*" " aan.

In de nota van toelichting, nr. 25TI019 , die het ontwerpbesluit vergezelt, zijn de overwegingen en nadere gronden aangegeven waarop het ontwerpbesluit berust.

Het college,

dr. T.P. Dassen-Housen

De secretaris,

R.M.J.S. Stijns

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

Conform ontwerpbesluit is besloten in de raadsvergadering d.d. 28-5-2025

Ontwerpbesluit

Nr.: 25Rb021

De raad van de gemeente Kerkrade;

overwegende,

- Dat het beschikbare budget voor de Startersleningen in de gemeente Kerkrade, en daarmee ook de trekkingsrechten van de Provincie, nagenoeg uitgeput zijn
- Dat de koopprijzen van woningen, ook in Kerkrade fors zijn gestegen en deze naar verwachting in 2025 en 2026 verder zullen stijgen. Door de maximale koopsom te verhogen bieden we starters weer meer kans om een huis te kopen
- Dat de maximale starterslening 20% bedraagt van de maximale koop(/aanneem)som. Door het verhogen van de maximale koopsom, stijgt ook automatisch de maximale lening. Door de hogere maximale lening en omdat het bereik van de starterslening groter wordt, is een ruimer budget nodig om tot eind 2026 weer vooruit te kunnen.
- Dat in de *"Verordening Starterslening gemeente Kerkrade"* de maximale koopsom en maximale lening zijn opgenomen. Bij een wijziging van deze bedragen, is een wijziging van de Verordening dus ook aan de orde. Ook is de verordening aangepast naar de nieuwste model verordening van SVn.

kennis genomen hebbende van,

- de nota van toelichting, nr. 25TI019 , behorende bij dit besluit;
- de beraadslagingen in de Commissie Grondgebied en Economische Zaken d.d. 14 mei 2025

gelet op,

- **programma:** Bouwen en Wonen
- **gemeentelijk/regionaal beleidskader:** "verordening Starterslening gemeente Kerkrade".
- **wetsartikel:** 147 en 149 van de Gemeentewet

besluit:

I. In te stemmen om een nieuw budget van € 1.500.000 ter beschikking te stellen voor de startersregeling in de vorm van een lening
II. In te stemmen om de Provincie door middel van bijgevoegde brief te verzoeken om € 4.500.000 aan nieuwe trekkingsrechten toe te kennen aan de gemeente Kerkrade
III. In te stemmen met het verhogen van de maximale koop(/aanneem)som van € 245.000 naar € 280.000 (maximale leenbedrag wordt € 56.000), en de "verordening Starterslening gemeente Kerkrade" hierop aan te passen en te actualiseren en tegelijkertijd te besluiten om de vigerende verordening in te trekken.

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering d.d. 28 mei 2025.

De voorzitter van de raad,

dr. T.P. Dassen-Housen.

De griffier,

mr. drs. D.G.M.G. Franssen.

MIX Papier uit verantwoord bosbeheer FSC® C004241 www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Nota van toelichting

Nummer.: 25Tl019	**Kerkrade, 12 maart 2025**

Behorend bij ontwerpbesluit nummer: 25Rb021

Onderwerp
Nieuw budget ter beschikking stellen ten behoeve van starterslening en het verhogen van de maximale koopsom naar € 280.000,- en als gevolg hiervan het aanpassen van de "*verordening Starterslening gemeente Kerkrade*"

Beslispunten
1 In te stemmen met het voorstel om een nieuw budget van € 1.500.000 ter beschikking te stellen voor de startersregeling in de vorm van een lening
2 In te stemmen om de Provincie door middel van bijgevoegde brief te verzoeken om € 4.500.000 aan nieuwe trekkingsrechten toe te kennen aan de gemeente Kerkrade, indien de Raad positief besluit om een nieuw budget van € 1.500.000 ter beschikking te stellen.
3 In te stemmen met het verhogen van de maximale koop(/aanneem)som van € 245.000 naar € 280.000, en de "verordening Starterslening gemeente Kerkrade" hierop aan te passen en te actualiseren en tegelijkertijd te besluiten om de vigerende verordening in te trekken.

Inleiding
In 2006 heeft de provincie het impulsplan *"starters: een eigen thuis!"* in het leven geroepen. Het doel van deze startersregeling is om starters op de woningmarkt een kans te bieden op het kopen van een eerste woning. De gemeenteraad heeft in 2007 besloten om ook in Kerkrade de starterslening in te voeren en hiervoor budget ter beschikking te stellen. Sindsdien hebben het College en/of de Raad steeds opnieuw budget beschikbaar gesteld.

Starters hebben het nog steeds moeilijk op de woningmarkt, ook in Limburg. Dit komt onder andere door de forse stijging van de huizenprijzen. Door de starterslening kunnen starters gemakkelijker een woning kopen en verbetert hun positie op de woningmarkt. En als meer starters een woning kunnen kopen, behouden we meer jongere mensen voor onze stad.

Op 20 december 2023 heeft de Raad voor het laatst budget ter beschikking gesteld. Dit budget van € 500.000 is op dit moment ver uitgeput. Middels deze nota wordt daarom gevraagd om nieuw budget ter beschikking te stellen.

Doelstelling
Het voortzetten van de startersregeling.

Argumenten
Algemeen
De starterslening is een lening met een duur van 30 jaar, waarbij de eerste 3 jaar geen rente en geen aflossing wordt betaald. De starterslening wordt vervolgens via een annuïteitenregeling in 27 jaar incl. rente terugbetaald. Deze lening komt bovenop de lening die de starter leent bij de eerste leninggever (bv hypotheek bij de bank).
Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) verzorgt de toetsing en afhandeling van de leningen voor de deelnemende gemeenten. Kerkrade betaalt SVn hiervoor een zogenaamde "beheervergoeding".

De starterslening wordt niet alleen uit gemeentelijk budget betaald, maar ook door de Provincie. Per starterslening draagt de gemeente 25% bij en de Provincie 75%. Hiertoe stelt de Provincie de zogenaamde "trekkingsrechten" ter beschikking aan de gemeente.

Tot nu toe is er door de Raad en het College in totaal € 2.200.000 aan budget beschikbaar gesteld. Tot en met oktober 2018 is het budget revolverend ingezet om leningen te verstrekken (de terugbetaalde rente en aflossingen van de lopende leningen worden opnieuw ingezet). Sinds september 2018 wordt het budget niet meer revolverend ingezet en worden de bedragen van aflossing en rente ingezet ten gunste van onze eigen aangetrokken financiering.

Het totale bedrag waarvoor startersleningen zijn verstrekt bedraagt nu € 2.245.096,16 (stand per 11 maart 2025). Hiervan zijn vanaf 2008 tot en met 11 maart 2025 in totaal 305 leningen versterkt.
Zie voor meer detailinformatie ook de bijgevoegde factsheet startersleningen

Huidige budget starterslening
Van het verstrekte budget op 20 december 2023 van € 500.000 is per 11 maart 2025 € 342.539,75 uitgegeven aan verstrekte leningen. Bij SVn staan op dit moment nog 7 reserveringen met een bedrag van € 54.785,50 open. Er is dus nog € 102.674,75 beschikbaar aan budget. Dit biedt ruimte voor ca. 11 nieuwe aanvragen. Naar verwachting zal het budget eind mei 2025 uitgeput zijn.

Aanpassen maximale koopprijs naar € 280.000
Op verzoek van de Raad is op 15 december 2021 de maximale koop(/aanneem)som verhoogd van € 190.000 naar € 245.000. Dit omdat de huizenmarkt aantrok en het aandeel woningen dat op dat moment binnen de startersregeling viel, beperkt was. Bij het aanvragen van nieuw budget op 20 december 2023 is de maximale koopsom niet aangepast. De forse toename in aanvragen gaf toen aan dat de maximale koopsom van € 245.000 geen belemmering vormde. Daarbij werd maar een klein deel van de leningen aangevraagd voor woningen die duurder waren dan € 190.000.

De koopprijzen van woningen stijgen alweer 1,5 jaar doordat de woningmarkt krap is en de lonen zijn gestegen.
Over het hele jaar 2024 stegen de prijzen fors, met landelijk gemiddeld 8,7%. In december 2024 lagen de prijzen zelf gemiddeld 7,6% hoger dan bij de piek in juli 2022 (CBS). Stijgende prijzen houden mensen niet tegen om een huis te kopen, in 2024 zijn in Nederland in totaal 203.555 woningen verkocht. Dit is bijna 12% meer dan in 2023. De Nederlandsche Bank verwacht voor 2025 een stijging met 7,5%, voor 2026 wordt een stijging van ruim 4% verwacht.

De gestegen woningprijzen zijn ook terug te zien bij de verleende startersleningen. De gemiddelde koopsom is de afgelopen jaren steeds verder omhoog gegaan (zie factsheet). Inmiddels worden er steeds meer woningen gekocht met een maximale koopsom van € 245.000. In 2023 was dit geen enkele woning, in 2024 waren dit 5 woningen (op 42 in totaal) en in 2025 zijn dit tot 11 maart jongstleden 2 woningen (op 8 in totaal).
Door het steeds verder stijgen van de woningprijzen zal het aanbod aan woningen tot de grens van € 245.000 steeds kleiner worden en kunnen we steeds minder starters binnen Kerkrade middels de starterslening aan een woning helpen.

Kerkrade is niet de enige Parkstad-gemeente die de starterslening aanbiedt. Ook de omliggende gemeenten bieden deze aan:

Gemeente	Kerkrade	Brunssum	Landgraaf	Heerlen	Voerendaal	Simpelveld	Beekdaelen
Maximale koopsom	€ 245.000	€ 280.000	€ 260.000 wordt € 280.000	€ 280.000	€ 280.000	€ 245.000	€ 280.000
Maximaal te lenen bedrag	€ 49.000	€ 56.000	€ 52.000 wordt € 56.000	€ 56.000	€ 56.000	€ 49.000	€ 56.000

Door het verhogen van de maximale koopsom naar € 280.000 wordt het aanbod aan woningen dat binnen de starterslening valt, weer een stuk groter (ca. 40%). Daarnaast kan Kerkrade starters behouden die anders

mogelijk zouden kiezen voor een gemeente waar de maximale koopsom en het te lenen bedrag hoger is. Dat geldt momenteel voor bijna elke andere Parkstad-gemeente. Het verhogen van de koopsom naar € 280.000 versterkt dus ook onze concurrentiepositie ten opzichte van onze omliggende gemeente. Overigens kan de koop(/aanneem)som niet nog verder worden verhoogd: om in aanmerking te blijven komen voor de financiële bijdrage van de Provincie, mag de koop(/aanneem)som niet hoger zijn dan € 280.000 (“*Verordening Startersleningen Provincie Limburg*”)

De maximale starterslening bedraagt 20% van de maximale koop(/aanneem)som. Door het verhogen van de maximale koopsom naar € 280.000, stijgt dus ook automatisch de maximale starterslening naar € 56.000.

Actualisatie verordening
In de *“Verordening Starterslening gemeente Kerkrade”* zijn de maximale koopsom en maximale lening opgenomen. Bij een wijziging van deze bedragen, is een wijziging van de Verordening dus ook aan de orde. Ook is bekeken of er nog wijzigingen door SVn zijn doorgevoerd in de “model verordening”. Dit is inderdaad het geval. Ook deze wijzigingen zijn meegenomen, waardoor onze verordening weer helemaal actueel wordt. Bij het vaststellen van de gewijzigde Verordening door de Raad, zal de vigerende Verordening worden ingetrokken.

Wijziging bijdrage Provincie per 1-1-2026 naar 50% per lening
De Provincie heeft op 1 november 2024 besloten om per 1 januari 2026 de Provinciale bijdrage per lening te verlagen van 75% naar 50%. Dit betekent dat per die datum de gemeentelijke bijdrage per lening omhoog gaat van 25% naar 50%. Als gevolg hiervan is voor het jaar 2026 het dubbele aan gemeentelijk budget nodig om dezelfde hoeveelheid leningen te kunnen verlenen.
Medio 2026 zal bekeken worden wat de koers van de Provincie gaat worden na 2026. Ook zal dan bekeken worden wat de verhoging van de maximale koop/(aanneem)som heeft betekend voor het aantal aanvragen startersleningen.
Ter achtergrondinformatie: de provincie Limburg is de enige provincie in Nederland die nog een bijdrage levert aan de startersleningen. Gemeenten in andere provincies die een starterslening verstrekken, dragen 100% van de lening bij.

Nieuw budget startersleningen
Met het budget van € 500.000 van de Raad eind 2021 zijn ca. 2 jaar lang leningen verstrekt. Dit budget was eind 2023 uitgeput. Eind 2023 heeft de Raad opnieuw een budget van € 500.000 ter beschikking gesteld. Dit budget is nu na ca. 1 jaar en 5 maanden al uitgeput. Voor de resterende maanden van 2025 wordt ingeschat dat er niet
€ 250.000 maar € 500.000 aan nieuw budget nodig is. Doordat de maximale koopsom omhoog gaat naar € 280.000, gaat ook de maximale lening omhoog. Daarnaast vallen er door de hogere koopsom meer woningen binnen het bereik van de starterslening. Er zal dus meer budget nodig zijn voor de rest van het jaar dan eerder het geval was.

Voor het jaar 2026 is tevens meer budget nodig, omdat de bijdrage van de Provincie per lening omlaag gaat en de bijdrage van de gemeente per lening verdubbeld. Het effect van het verhogen van de maximale koopsom op het benodigde budget voor 2026 is op dit moment moeilijk in te schatten. Uitgaande dat een budget van € 500.000 nu voldoende was voor ca. 1,5 jaar en dat door het verhogen van de koopprijs ditzelfde budget voldoende is voor ca. 1 jaar, betekent dit dat er voor het jaar 2026 naar verwachting een budget nodig is van € 1.000.000.

Voorgesteld wordt daarom om een nieuw budget van in totaal € 1.500.000 ter beschikking te stellen voor de resterende maanden van 2025 en 2026.

Omdat niet duidelijk is hoeveel startersleningen nog verstrekt worden in 2025, is het lastig inschatten hoeveel trekkingsrechten nodig zullen zijn voor 2025. Om te voorkomen dat er uiteindelijk te weinig trekkingsrechten beschikbaar zijn, wordt voorgesteld om voldoende trekkingsrechten bij de Provincie aan te vragen. Daarom zal de Provincie verzocht worden om nieuwe trekkingsrechten á € 4.500.000 aan de gemeente Kerkrade toe te kennen (3* € 1.500.000), middels bijgevoegde brief.

Kanttekeningen
- Door het verhogen van de maximale koopsom, gaat ook de maximale lening omhoog. Dit betekent dat starters hogere leningen aangaan en daarmee hogere schulden krijgen. Gezien de (forse) loonstijgingen van de laatste jaren en het feit dat er nauwelijks betalingsachterstanden zijn, ligt het niet in de verwachting dat dit problemen gaat opleveren.
- In juli 2026 zal er een evaluatie van de starterslening plaatsvinden, om te bezien wat de koers gaat worden van de Provincie na 2026.

Financiën
De gemeente loopt geen financieel risico bij de startersregeling, omdat de leningen worden afgesloten onder Nationale Hypotheek Garantie (NHG) voorwaarden. Dit betekent dat in geval van verliesdeclaratie bij verkoop van een woning, de Stichting Waarborgfonds Eigen Woning 90% en SVn de resterende 10%voor hun rekening nemen.

De gemeente krijgt het totaal verleende bedrag met rente terug. Dit heeft dus geen consequenties voor het begrotingssaldo (financieel neutraal).
De bedragen van aflossing en rente worden ingezet ten gunste van onze eigen aangetrokken financiering. De eerdere leningen uit 2018 (binnen 2 jaar) en 2020 (binnen ca. 1 jaar) zijn al afgelost. Van de lening van € 500.000,- in 2021 staat nu nog € 247.457,41 open om nog af te lossen. De lening van € 500.000 uit 2023 staat nog geheel open om af te lossen.

Aan de raad wordt voorgesteld om een lening van € 1.500.000 beschikbaar te stellen voor de startersregeling.

Communicatie
Na het besluit door de Raad zal samen met de afdeling Communicatie bekeken worden hoe hier over gecommuniceerd kan worden. De gewijzigde verordening zal gepubliceerd worden op www.overheid.nl.

Burgerparticipatie
Op het voorstel in deze nota is trede 1 “Informeren” van de Participatieladder van toepassing.

Gezondheid en Vitaliteit
Niet van toepassing.

Uitvoering
Na het besluit door de Raad zal de Provincie middels bijgevoegde brief verzocht worden om nieuwe trekkingsrechten toe te kennen aan de gemeente Kerkrade.

Domein Stad

Bezoekadres
Markt 33
Ambtenaar
M. Bastiaan-Net
Telefoonnummer
+14 045
Telefax
0455676395

Gedeputeerde Staten van Limburg
Cluster Wonen&Leefomgeving t.a.v. mw. A. Borjans
Postbus 5700
6202 MA MAASTRICHT

Zaaknummer

Uw brief van	**Uw kenmerk**	**Ons kenmerk**	**Datum**
		25u0003307	

Onderwerp
Aanvragen nieuwe trekkingsrechten starterslening gemeente Kerkrade
Bijlage(n)
1

Geachte mevrouw Borjans,

Omdat het gemeentelijk budget voor de starterslening nagenoeg uitgeput is, heeft de Raad op 28 mei 2025 besloten om nieuw budget á € 1.500.000,- vrij te maken voor de resterende maanden 2025 en 2026.
Zie voor meer informatie de bijgevoegde collegenota.

Omdat ook de gemeentelijke trekkingsrechten bijna uitgeput zijn, willen wij u middels deze brief verzoeken nieuwe trekkingsrechten ter hoogte van
€ 4.500.000,- toe te kennen aan de gemeente Kerkrade.

Het College,

dr. T.P. Dassen Housen

De secretaris,

R.M.J.S. Stijns

Factsheet startersleningen
Stand van zaken per 11-3-2025

Vrijgemaakt budget door College en Raad

Raadsbesluit 28-03-2007	150.000,-
Raadsbesluit 14-12-2010	150.000,-
Raadsbesluit 25-01-2012	150.000,-
Raadsbesluit 30-01-2013	150.000,-
Collegebesluit 17-11-2015	200.000,-
Collegebesluit 04-09-2018	200.000,-
Raadsbesluit 30-8-2020	200.000,-
Raadsbesluit 15-12-2021	500.000,-
Raadsbesluit 20-12-2023	500.000,-
Totaal	**2.200.000,- euro**

Ontvangen extra aflossingen en betaalde vergoeding aan SVn

Jaar	*Ontvangen extra aflossingen*	*Betaalde beheervergoeding SVn**
2008	-	69,82-
2009	-	146,01-
2010	-	496,71-
2011	-	1.186,51-
2012	-	2.112,90-
2013	17.500,00	2.416,92-
2014	42.920,26	2.601,91-
2015	52.855,46	2.589,74-
2016	59.340,82	2.873,54-
2017	24.821,00	3.452,25-
2018	59.714,85	3.826,52-
2019	67.834,73	3.974,59-
2020	139.537,87	3.574,50-
2021	115.305,71	3.797,70-
2022	63.446,84	7.702,07-
2023	75.879,51	9.471,36-
2024	64.856,29	10.864,41-
2025 per 11-3-2025	4.534,22	1.318,43-
Totaal (per 11-3-2025)	**787.331,06**	**62.475,89-**

**De betaalde beheervergoeding aan SVn bedraagt voor 2025 0,59 % over het uitstaande bedrag aan leningen per 31 december 2025. Sinds 2022 betaalt de gemeente daarbovenop een vaste vergoeding (staffel per aantal inwoners). In 2025 bedraagt de vaste vergoeding € 3.562,- (exclusief btw).*

Totaal aantal verleende startersleningen en daarmee ingezet budget door gemeente Kerkrade

Jaar	*Aantal leningen*	*Ingezet budget in euro*
2008	3	20.806,75
2009	2	8.393,50
2010	7	70.140,00
2011	14	165.780,00
2012	15	180.186,50
2013	11	78.505,25
2014	11	58.731,50

2015	7	53.416,00
2016	23	128.877,25
2017	24	158.081,00
2018	25	136.040,41
2019	16	88.255,25
2020	13	68.200,25
2021	27	170.266,75
2022	23	179.101,00
2023	34	257.413,75
2024	42	354.034,50
2025 (per 11-3)	8+7 reserveringen bij SVn (54.785,50)	68.866,50
Totaal (per 11-3-2025)	**305**	**2.245.096,16**

Totaal aantal afgeloste leningen per 11 maart 2025

Jaar	*Aantal leningen*	*Afgelost*	*Percentrage*
2008	3	3	100
2009	2	2	100
2010	7	6	86
2011	14	11	79
2012	15	13	87
2013	11	6	55
2014	11	10	91
2015	7	6	86
2016	23	8	35
2017	24	11	46
2018	25	14	56
2019	16	3	19
2020	13	3	23
2021	27	9	33
2022	23	0	0
2023	34	1	3
2024	42	0	0
2025	8	0	0
Totaal	**305**	**106**	**35%**

Gemiddelde lening

2020	Totale lening: € 20.984,69	Gemeentelijk deel: € 6.200,02
2021	Totale lening: € 25.224,70	Gemeentelijk deel: € 6.306,18
2022	Totale lening: € 31.148,00	Gemeentelijk deel: € 7.787,00
2023	Totale lening: € 30.283,96	Gemeentelijk deel: € 7.570,99
2024	Totale lening: € 33.717,57	Gemeentelijk deel: € 8.429,39
2025 t/m 11-3	Totale lening: € 34.433,25	Gemeentelijk deel: € 8.608,31

Gemiddelde koopprijs

2020	€ 135.375,-	Laagste: € 70.000,-	Hoogste: € 173.000,-
2021	€ 156.059,30	Laagste: € 110.000,-	Hoogste: € 190.000,-
2022	€ 180.524,61	Laagste: € 129.000,-	Hoogste: € 240.000,-
2023	€ 177.972,29	Laagste: € 135.000,-	
2024	€ 203.052.43	Laagste: € 120.000,-	Hoogste: € 245.000,-
2025 t/m 11-3	€ 223.900,63	Laagste: € 195.195,-	Hoogste: € 245.000,-

2023	Onderboden: 13 =38,2%	Vraagprijs: 4 =11,8%	Overboden: 4 =41,1%
2024	Onderboden: 11 =26,2%	Vraagprijs: 4 =9,5%	Overboden: 22 =52,4%
2025 t/m 11-3	Onderboden: 3 =37,5%	Vraagprijs: 1 =12,5%	Overboden: 4 =50%

Type gekochte woning

	tussenwoning	appartement	half vrijstaand	vrijstaand
2020	7/13= 53,8%	2/13=15,4%	3/13=23,1%	1/13=7,7%
2021	21/27=77,8%	4/27=14,8%	2/27=7,4%	-
2022	10/23=43,5%	2/23=8,7%	11/23=47,8%	-
2023	18/34=52,9%	3/34=8,8%	10/34=29,4%	-
2024	30/42=71,4%	1/42=2,4%	10/42=23,8%	1/42=2,4%
2025 t/m11-3	8/8=100%	0/5=0%	0/5=0%	0/5=0%

Gemiddelde leeftijd

2020	29,9	Jongste: 20	Oudste: 47
2021	29,8	Jongste: 22	Oudste: 49
2022	28,7	Jongste: 21	Oudste: 46
2023	32,2	Jongste: 21	Oudste: 57
2024	29,1	Jongste: 20	Oudste: 47
2025 t/m 11-3	26,8	Jongste: 23	Oudste: 31

Betalingsachterstand

Per 3 maart 2025 zijn er slechts 6 leningen met een totale betalingsachterstand van € 334,73 op het gemeentelijke deel Er zijn dus weinig betalingsproblemen.

Gemeente Kerkrade

bijlage behorende bij college voorstel: 25n00131

dienstjaar: 2025

omschrijving: lening startersregeling 2025

BTW n.v.t.

Benodigd budget: **1.500.000**
specificatie:
lening startersregeling

afschrijvingstermijn in jaren: nv.t.

is aan aanbestedings procedures voldaan: ja

2025.4.027

Begrotingsnummer	Omschrijving van de beleidstaak	balans	mutatie
	Gevoteerd krediet		
7830043.4320	lening startersregeling	A1331	1.500.000

Kredietbesluit opgesteld d.d. 28 maart 2025

31-3-25

Besluit college vergadering d.d.

Aanvullende opmerkingen vanuit financiën: n.v.t.

De raad van de gemeente Kerkrade;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. ~~09-11-2021~~**15 april 2025**;

gelet op de artikelen 147 en 149 van de Gemeentewet;

besluit
vast te stellen de **Verordening Starterslening gemeente Kerkrade 202~~1~~5**

Artikel 1 Begrippen

Deze verordening verstaat onder:

a) *Aanvrager*: de persoon, die alleen of samen met zijn of haar partner voor de eerste maal een eigen woning koopt of verkrijgt en op grond van deze verordening tot de doelgroep van de Starterslening behoort. Bij twee aanvragers ten aanzien van eenzelfde woning gelden deze gezamenlijk als aanvrager en dienen zij beide te voldoen aan de hiervoor gestelde eis niet eerder een woning te hebben gekocht of verkregen.

b) *College*: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Kerkrade;

c) *Combinatielening*: een extra lening, die naast een hypothecaire lening wordt afgesloten, waaruit ~~tot een maximum van 50% van de waarde van de gefinancierde woning~~ de aflossing op de hypothecaire lening mag worden betaald. Deze Combinatielening wordt onlosmakelijk met de Starterslening aangeboden en blijft in dit geval beperkt tot maximaal het bedrag van de Starterslening.

d) *Energiebespaarbudget*: een bouwdepot tot maximaal 106% van de woningwaarde voor de financiering van erkende energiebesparende maatregelen van de woning waarbij het niet nodig is om vooraf een specificatie van kosten of maatregelen op te geven.

~~c)~~e) *Financiële toets;* de toetsing die door SVn wordt uitgevoerd aan de hand van de geldende NHG-regels, waarmee de hoogte van de Starterslening wordt berekend.

~~d)~~f) *NHG*: Nationale Hypotheek Garantie, de publicitaire naam van de door Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen, gevestigd te 's-Gravenhage, verstrekte borgtocht;

~~e)~~g) *Starterslening*: een lening die door SVn kan worden verstrekt aan Aanvrager ten behoeve van de financiering van zijn eigen woning, tezamen met een aan de Starterslening gekoppelde Combinatielening;

~~f)~~h) *SVn*: Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten, statutair gevestigd te Hoevelaken en kantoorhoudende te Amersfoort, financiële dienstverlener, geregistreerd onder AFM–vergunningnummer 12013647;

~~g)~~i) *Toewijzing*: het besluit van de Gemeente op basis waarvan de aanvrager een aanvraag kan doen voor de Starterslening bij SVn.

Artikel 2 Toepassingsbereik

1. Deze verordening is uitsluitend van toepassing op lening aanvragen:

   a. Doelgroep: Van in Nederland woonachtige en verblijfsgerechtigde ~~natuurlijke~~ personen die op het moment van de aanvraag niet eerder een woning in eigendom hebben gehad. In geval van twee aanstaande eigenaren mag geen van beide eigenaren eerder een woning in eigendom hebben gehad.

   b. Markt-/woning en prijssegment: Voor de aankoop van bestaande en nieuwbouwwoningen in de gemeente Kerkrade met een maximale koop(/-aanneem)som van € ~~245~~280.000~~,00~~, inclusief verbeterkosten (bij bestaande bouw) en meerwerk (bij nieuwbouw). ~~Voor de berekening van de hoogte van de Starterslening wordt rekening gehouden met eventuele verbeterkosten of meerwerk.~~ De aankoop voldoet altijd aan de meest actuele Voorwaarden en Normen NHG, dat wil

zeggen dat de woning minimaal beschikt over keuken, badkamer, toilet en verwarmingsinstallatie.

2. De Aanvrager mag gebruik maken van het Energiebespaarbudget om energie besparende voorzieningen te treffen conform de meest actuele Voorwaarden en Normen NHG en hiervoor meer dan 100% van de woningwaarde lenen.

~~2.~~3. De Aanvrager moet de woning waarvoor een Starterslening wordt verstrekt zelf gaan bewonen.

~~3. De verordening past binnen de provinciale kaders.~~

Artikel 3 Budget

1. De gemeente Kerkrade stelt het budget vast dat beschikbaar is voor het toewijzen van Startersleningen.
2. Startersleningen worden alleen toegewezen voor zover het vastgesteld budget hiervoor toereikend is.
3. Aanvragen, die in verband met het tweede lid niet kunnen worden toegewezen, worden door het College afgewezen.

Artikel 4 Bevoegdheid College

Het college toetst de aanvraag aan artikel 2 en 3. Het college is bevoegd om, met inachtneming van het bepaalde in deze verordening, te bepalen of de aanvrager een Starterslening mag aanvragen bij SVn.

Artikel 5 Procedure aanvraag en toewijzing

1. Een aanvraag voor een Starterslening wordt bij het college ingediend op een door de gemeente beschikbaar gestelde wijze.
2. Het college bevestigt de ontvangst van de aanvraag binnen twee weken.
3. Indien de aanvraag niet alle gegevens bevat die het college voor het nemen van een beslissing noodzakelijk acht, stelt het college de aanvrager in de gelegenheid de aanvraag binnen een termijn van vier weken te completeren.
4. Indien de aanvraag niet binnen de aangegeven termijn is gecompleteerd, besluit het college de aanvraag ~~niet te behandelen~~ buiten behandeling te stellen.
5. Het college handelt aanvragen in volgorde van binnenkomst af.
6. Het college neemt binnen acht weken na ontvangst van de aanvraag, dan wel na het compleet worden daarvan, een beslissing en deelt die middels een toewijzings- of afwijzingsbesluit mee aan de aanvrager.
7. Uit overschrijding van de in het zesde lid bedoelde termijn kan de aanvrager niet afleiden dat zijn aanvraag is of wordt gehonoreerd.
8. In de toewijzing wordt de maximale hoogte van de Starterslening vastgesteld. Dit wordt gedaan op basis van ~~20% van de koop(-aanneem)som inclusief verbeterkosten (bij bestaande bouw) en meerwerk (bij nieuwbouw)~~ de absolute grens~~tot een maximaal bedrag van € 49.000,00.~~ van € 56.000 of op basis van het nog beschikbare budget. Het maximale leenbedrag is namelijk 20% van de maximale koop(/-aanneem)som van € 280.000.
~~8.~~9. De in lid 6 bedoelde beslissing is een besluit in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht, waartegen bezwaar en beroep kan worden ingesteld door belanghebbenden~~Tegen de toewijzing danwel de afwijzing zoals bedoeld in lid 6 kan bezwaar en beroep gemaakt worden volgens de Algemene wet bestuursrecht~~.

Artikel 6 Afwijzen aanvraag en Intrekking toewijzingsbesluit

1. Het college wijst een aanvraag voor een Starterslening af, indien:
   a. het budget niet toereikend is om de aanvraag te honoreren; of
   b. er niet is voldaan aan de bij of krachtens deze verordening gestelde voorschriften en/of bepalingen.

2. Het college trekt een toewijzingsbesluit Starterslening in, indien~~:~~ de Starterslening is toegewezen of vastgesteld op grond van onjuiste gegevens. ~~; of~~ Indien blijkt dat de uitkomst van de krediettoets door SVn negatief is, dan vervalt de toewijzing.
3. De toewijzing Starterslening verloopt van rechtswege indien de Starterslening niet tot stand komt binnen de in de toewijzing genoemde termijn
~~a. de Starterslening niet tot stand komt.~~

Artikel 7 Financiële toets, verstrekken en beheer Starterslening door SVn

1. De toewijzing door het college betreft een reservering voor een Starterslening uit het gemeentelijke budget. De toewijzing voor een Starterslening vormt het startpunt voor een autonome financiële toetsing door SVn.
2. Met de toewijzing kan een aanvraag voor de Starterslening worden ingediend bij SVn.
3. SVn stelt de definitieve hoogte van de Starterslening vast op basis van de financiële toets. Bij een positieve financiële toets brengt SVn een offerte uit. Bij een negatieve financiële toets, wijst SVn de lening af en brengt de aanvrager en gemeente hiervan op de hoogte.
4. SVn verstrekt en beheert een geoffreerde Starterslening.
Indien de aanvrager het niet eens is met de (financiële) toets van SVn, kan er een klachtenprocedure worden gestart bij SVn en vervolgens eventueel bij het KIFID of zich wenden tot de bevoegde burgerlijke rechter.
5. SVn wijst een aanvraag Starterslening in ieder geval af, in geval er sprake is van stapeling met andere koopinstrumenten, (rente)kortings- of financiële regelingen, die strijdig zijn met de Starterslening en/of de belangen aantasten van aanvrager, NHG of eerste geldverstrekker.
6. De verordening is in overeenstemming met de productspecificaties Starterslening van SVn en de deelnemingsovereenkomst die is gesloten tussen de gemeente Kerkrade en SVn.

Artikel 8 Hardheidsclausule

Het College kan artikel 2 lid 1 buiten toepassing laten of daarvan afwijken, voor zover van toepassing gelet op het belang van de aanvrager leidt tot een onbillijkheid van overwegende aard.

Artikel 9 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van d.d. ~~16 december 2021~~ 6 juni 2025.
2. Met de inwerkingtreding van de Verordening Starterslening gemeente Kerkrade 202~~1~~5 wordt de Verordening Starterslening gemeente Kerkrade 2021 d.d. ~~30 september 2020~~ 15 december 2021 ingetrokken.

Artikel 10 Citeertitel

Deze verordening kan worden aangehaald als ‘Verordening Starterslening gemeente Kerkrade 202~~1~~5’.

Aldus besloten door de raad van gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering van ~~15 december 2021~~ 28 mei 2025.

De griffier,
D.G.M.G. Franssen

De voorzitter,
T.P. Dassen-Housen

De raad van de gemeente Kerkrade;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. **15 april 2025**;

gelet op de artikelen 147 en 149 van de Gemeentewet;

besluit
vast te stellen de **Verordening Starterslening gemeente Kerkrade 2025**

Artikel 1 Begrippen

Deze verordening verstaat onder:

a) *Aanvrager*: de persoon, die alleen of samen met zijn of haar partner voor de eerste maal een eigen woning koopt of verkrijgt en op grond van deze verordening tot de doelgroep van de Starterslening behoort. Bij twee aanvragers ten aanzien van eenzelfde woning gelden deze gezamenlijk als aanvrager en dienen zij beide te voldoen aan de hiervoor gestelde eis niet eerder een woning te hebben gekocht of verkregen.

b) *College*: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Kerkrade;

c) *Combinatielening*: een extra lening, die naast een hypothecaire lening wordt afgesloten, waaruit de aflossing op de hypothecaire lening mag worden betaald. Deze Combinatielening wordt onlosmakelijk met de Starterslening aangeboden en blijft in dit geval beperkt tot maximaal het bedrag van de Starterslening.

d) *Energiebespaarbudget: een bouwdepot tot maximaal 106% van de woningwaarde voor de financiering van erkende energiebesparende maatregelen van de woning waarbij het niet nodig is om vooraf een specificatie van kosten of maatregelen op te geven.*

e) *Financiële toets;* de toetsing die door SVn wordt uitgevoerd aan de hand van de geldende NHG-regels, waarmee de hoogte van de Starterslening wordt berekend.

f) *NHG*: Nationale Hypotheek Garantie, de publicitaire naam van de door Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen, gevestigd te 's-Gravenhage, verstrekte borgtocht;

g) *Starterslening*: een lening die door SVn kan worden verstrekt aan Aanvrager ten behoeve van de financiering van zijn eigen woning, tezamen met een aan de Starterslening gekoppelde Combinatielening;

h) *SVn*: Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten, statutair gevestigd te Hoevelaken en kantoorhoudende te Amersfoort, financiële dienstverlener, geregistreerd onder AFM–vergunningnummer 12013647;

i) *Toewijzing*: het besluit van de Gemeente op basis waarvan de aanvrager een aanvraag kan doen voor de Starterslening bij SVn.

Artikel 2 Toepassingsbereik

1. Deze verordening is uitsluitend van toepassing op lening aanvragen:

   a. Doelgroep: Van in Nederland woonachtige en verblijfsgerechtigde personen die op het moment van de aanvraag niet eerder een woning in eigendom hebben gehad. In geval van twee aanstaande eigenaren mag geen van beide eigenaren eerder een woning in eigendom hebben gehad.

   b. Markt-/woning en prijssegment: Voor de aankoop van bestaande en nieuwbouwwoningen in de gemeente Kerkrade met een maximale koop(/-aanneem)som van € 280.000, inclusief verbeterkosten (bij bestaande bouw) en meerwerk (bij nieuwbouw). De aankoop voldoet altijd aan de meest actuele Voorwaarden en Normen NHG, dat wil zeggen dat de woning minimaal beschikt over keuken, badkamer, toilet en verwarmingsinstallatie.

2. De Aanvrager mag gebruik maken van het Energiebespaarbudget om energie besparende

voorzieningen te treffen conform de meest actuele Voorwaarden en Normen NHG en hiervoor meer dan 100% van de woningwaarde lenen.

3. De Aanvrager moet de woning waarvoor een Starterslening wordt verstrekt zelf gaan bewonen.

Artikel 3 Budget

1. De gemeente Kerkrade stelt het budget vast dat beschikbaar is voor het toewijzen van Startersleningen.
2. Startersleningen worden alleen toegewezen voor zover het vastgesteld budget hiervoor toereikend is.
3. Aanvragen, die in verband met het tweede lid niet kunnen worden toegewezen, worden door het College afgewezen.

Artikel 4 Bevoegdheid College

Het college toetst de aanvraag aan artikel 2 en 3. Het college is bevoegd om, met inachtneming van het bepaalde in deze verordening, te bepalen of de aanvrager een Starterslening mag aanvragen bij SVn.

Artikel 5 Procedure aanvraag en toewijzing

1. Een aanvraag voor een Starterslening wordt bij het college ingediend op een door de gemeente beschikbaar gestelde wijze.
2. Het college bevestigt de ontvangst van de aanvraag binnen twee weken.
3. Indien de aanvraag niet alle gegevens bevat die het college voor het nemen van een beslissing noodzakelijk acht, stelt het college de aanvrager in de gelegenheid de aanvraag binnen een termijn van vier weken te completeren.
4. Indien de aanvraag niet binnen de aangegeven termijn is gecompleteerd, besluit het college de aanvraag buiten behandeling te stellen.
5. Het college handelt aanvragen in volgorde van binnenkomst af.
6. Het college neemt binnen acht weken na ontvangst van de aanvraag, dan wel na het compleet worden daarvan, een beslissing en deelt die middels een toewijzings- of afwijzingsbesluit mee aan de aanvrager.
7. Uit overschrijding van de in het zesde lid bedoelde termijn kan de aanvrager niet afleiden dat zijn aanvraag is of wordt gehonoreerd.
8. In de toewijzing wordt de maximale hoogte van de Starterslening vastgesteld. Dit wordt gedaan op basis van de absolute grens van € 56.000 of op basis van het nog beschikbare budget. Het maximale leenbedrag is namelijk 20% van de maximale koop(/-aanneem)som van € 280.000.
9. De in lid 6 bedoelde beslissing is een besluit in de zin van artikel 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht, waartegen bezwaar en beroep kan worden ingesteld door belanghebbenden.

Artikel 6 Afwijzen aanvraag en Intrekking toewijzingsbesluit

1. Het college wijst een aanvraag voor een Starterslening af, indien:
   a. het budget niet toereikend is om de aanvraag te honoreren; of
   b. er niet is voldaan aan de bij of krachtens deze verordening gestelde voorschriften en/of bepalingen.
2. Het college trekt een toewijzingsbesluit Starterslening in, indien de Starterslening is toegewezen of vastgesteld op grond van onjuiste gegevens. Indien blijkt dat de uitkomst van de krediettoets door SVn negatief is, dan vervalt de toewijzing.
3. De toewijzing Starterslening verloopt van rechtswege indien de Starterslening niet tot stand komt binnen de in de toewijzing genoemde termijn

Artikel 7 Financiële toets, verstrekken en beheer Starterslening door SVn

1. De toewijzing door het college betreft een reservering voor een Starterslening uit het gemeentelijke budget. De toewijzing voor een Starterslening vormt het startpunt voor een autonome financiële toetsing door SVn.
2. Met de toewijzing kan een aanvraag voor de Starterslening worden ingediend bij SVn.
3. SVn stelt de definitieve hoogte van de Starterslening vast op basis van de financiële toets. Bij een positieve financiële toets brengt SVn een offerte uit. Bij een negatieve financiële toets, wijst SVn de lening af en brengt de aanvrager en gemeente hiervan op de hoogte.
4. SVn verstrekt en beheert een geoffreerde Starterslening.
   Indien de aanvrager het niet eens is met de (financiële) toets van SVn, kan er een klachtenprocedure worden gestart bij SVn en vervolgens eventueel bij het KIFID of zich wenden tot de bevoegde burgerlijke rechter.
5. SVn wijst een aanvraag Starterslening in ieder geval af, in geval er sprake is van stapeling met andere koopinstrumenten, (rente)kortings- of financiële regelingen, die strijdig zijn met de Starterslening en/of de belangen aantasten van aanvrager, NHG of eerste geldverstrekker.
6. De verordening is in overeenstemming met de productspecificaties Starterslening van SVn en de deelnemingsovereenkomst die is gesloten tussen de gemeente Kerkrade en SVn.

Artikel 8 Hardheidsclausule

Het College kan artikel 2 lid 1 buiten toepassing laten of daarvan afwijken, voor zover van toepassing gelet op het belang van de aanvrager leidt tot een onbillijkheid van overwegende aard.

Artikel 9 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van d.d. 6 juni 2025.
2. Met de inwerkingtreding van de Verordening Starterslening gemeente Kerkrade 2025 wordt de Verordening Starterslening gemeente Kerkrade 2021 d.d. 15 december 2021 ingetrokken.

Artikel 10 Citeertitel

Deze verordening kan worden aangehaald als 'Verordening Starterslening gemeente Kerkrade 2025'.

Aldus besloten door de raad van gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering van 28 mei 2025.

De griffier,
D.G.M.G. Franssen

De voorzitter,
T.P. Dassen-Housen

Gemeente Kerkrade

Agendapunt nr.: 5.5.

Conform ontwerpbesluit is besloten in de raadsvergadering d.d. 28-5-2025

ARCHIEF

Ontwerpbesluit

Nr.: 25Rb033

De raad van de gemeente Kerkrade;

overwegende,

- dat de Rekenkamer Kerkrade heeft meegedaan aan het DoeMee onderzoek Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energiebesparing van de Vereniging voor Rekenkamers.
- De Rekenkamers van de gemeenten Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen samen een verdiepende rapportage hebben opgesteld.

kennis genomen hebbende van,

- de bestuurlijke rapportage van de Rekenkamers;
- de beraadslagingen in de GEZ d.d. 14 mei 2025;

gelet op,

- **programma:-**
- **gemeentelijk/regionaal beleidskader:-**
- **wetsartikel:-**

besluit:

I. De conclusies en aanbevelingen van de rapportage inzake energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing over te nemen.

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering d.d. 28 mei 2025.

De voorzitter van de raad,

dr. T.P. Dassen-Housen.

De griffier,

mr. drs. D.G.M.G. Franssen.

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

Nota van toelichting

Nummer.: 25TI030	**Kerkrade, 16 april 2025**

Behorend bij ontwerpbesluit nummer:

Onderwerp

Rapport Rekenkamer DoeMee onderzoek 2024 Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energiebesparing

Beslispunten
De conclusies en aanbevelingen van de rapportage inzake Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing over te nemen, te weten:

1. Geef het college de opdracht heldere afspraken te maken met de omgevingsdienst Zuid-Limburg welke niet-basis taken op energiebesparing de Omgevingsdienst uitvoert en welke de gemeente uitvoert. Zorg dat deze afspraken helderheid geven over de verschillende rollen en taken.
2. Geef het college opdracht om binnen de reguliere P&C-cyclus en in relatie tot voorgaande aanbeveling inzichtelijk te maken hoe het budget dat ter beschikking wordt gesteld aan de Omgevingsdienst Zuid-Limburg t.b.v. de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing wordt bepaald (begroting) en besteed (rapportages en rekening).
3. Geef het college opdracht doelstellingen en KPI's te formuleren als er aanvullende niet-basis taken op het gebied van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energiebesparing door de gemeente bij de Omgevingsdienst belegd worden.
4. Geef het college opdracht concrete afspraken te maken over de sturings- en verantwoordingsinformatie van de omgevingsdienst te optimaliseren, zodat de activiteiten van de Omgevingsdienst te controleren zijn en inzicht wordt verworven in de resultaten van de energiebesparing per gemeente. Hierin kan met andere zuid Limburgse gemeente worden opgetrokken.
5. Geef het college opdracht u periodiek te informeren over de resultaten van het toezicht op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing.

Inleiding
De Vereniging van Rekenkamers (VvR) laat ieder jaar een onderzoek uitvoeren waar lokale rekenkamers aan kunnen deelnemen. In 2024 was het thema 'Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energiebesparing'. De Vereniging van Rekenkamers en de Algemene Rekenkamer hebben ieder apart onderzoek gedaan naar de uitvoering van toezicht en handhaving van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing. Het onderzoek van de Algemene Rekenkamer richtte zich op de organisatie en resultaten van de energiebesparingsplicht op landelijk niveau, terwijl het DoeMee-onderzoek is gericht op de resultaten van toezicht en handhaving op decentraal niveau.

Het DoeMee-onderzoek 2024 van de Vereniging van Rekenkamers verliep parallel aan het onderzoek van de Algemene Rekenkamer. De centrale onderzoeksvraag van het DoeMee-onderzoek was: Welke inspanningen plegen gemeenten en provincies bij het toezicht en de handhaving van de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing en wat zijn daarvan de resultaten?

Aan het DoeMee-onderzoek van de VvR namen 111 gemeenten, 12 provincies en 26 omgevingsdiensten deel. Ook de rekenkamers van de gemeenten Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen hebben deelgenomen. Omdat deze gemeenten aangesloten zijn bij de Omgevingsdienst Zuid-Limburg publiceren de rekenkamers de bevindingen, conclusies en aanbevelingen in een gezamenlijke rapport.

In de bestuurlijke nota gaan we in op de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing en het toezicht daarop, op de uitvoering van het DoeMee onderzoek van de VvR, op hoofdlijnen de bevindingen en tot slot op de conclusies en aanbevelingen voor de gemeenteraden van Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen.

In dit rekenkamerrapport worden de resultaten van de vijf gemeenten met de landelijke gemiddelden vergeleken en worden de overeenkomsten en verschillen van de vijf gemeenten binnen de regio Parkstad geanalyseerd.

Doelstelling
Dat de raad zich naar aanleiding van de rapportage een beeld vormt en een uitspraak doet over de conclusies en aanbevelingen.

Argumenten
Zie voor de aanvullende informatie en overwegingen de bijgevoegde rapportage.

Kanttekeningen
De gemeenteraad heeft zelf de keuze om de aanbevelingen al dan niet over te nemen met de daarbij behorende consequenties.

Financiën
Met het overnemen van de conclusies en aanbevelingen zijn geen financiële consequentie gemoeid.

Communicatie
Na besluitvorming wordt dit rapport openbaar gepubliceerd op het raadsinformatiesysteem bij het onderdeel Rekenkamer.

Burgerparticipatie
De rekenkamer is bevoegd om zelfstandig onderzoek te doen en burgerparticipatie is in dit onderzoek niet van toepassing.

Uitvoering
De rapportage met de daaruit voortvloeiende conclusies en aanbevelingen wordt via de commissie GEZ aangeboden aan de gemeenteraad.

Gezondheid en Vitaliteit
Nvt

Leeswijzer

Hier treft u de Bestuurlijke nota van het onderzoek van de rekenkamer van Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen naar de uitvoering van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing. Het is in de vorm van een doorklikbaar pdf-bestand.

Via de bovenste tabbladen klikt u door naar de hoofdonderdelen, achtereenvolgens: de bestuurlijke nota, de bestuurlijke reacties, de onderliggende factsheets, de bijlagen bij het landelijke rapport en tot slot het eindrapport van de Vereniging van Rekenkamers. Onder de bovenste tabbladen verschijnen de sub-tabbladen waar de betreffende inhoud staat. Daarin kunt u via de scrollbalk, muis of de knop Page Down op uw toetsenbord door de tekst heen. Als u op het einde komt gaat u vanzelf naar het volgende tabblad.

Onder het tabblad Bestuurlijke nota vindt u de volgende tabbladen: algemene inleiding, uitleg over de uitvoering van het onderzoek, de bevindingen uit het onderzoek, de conclusies en de gezamenlijke aanbevelingen van de vijf rekenkamers.

Onder het tabblad Bestuurlijke reacties treft u de bestuurlijke reacties van de colleges van B&W van de vijf gemeenten.

Onder het tabblad Factsheets treft u eerst de gezamenlijke factsheet van de onderzoeksbevindingen van de vijf gemeenten en de Omgevingsdienst Zuid-Limburg. Met uitleg van de bevindingen van de vijf gemeenten gezamenlijk en de benchmark van 111 gemeenten. In de gezamenlijke factsheet is met kleuren aangegeven hoe de bevinding van elke gemeente zich verhoudt tot de benchmark. Groen is conform de benchmark, paars betekent geen gedefinieerde norm vanuit de benchmark, grijs betekent dat het antwoord ontbreekt of onduidelijk is en oranje betekent dat er een aandachtspunt wordt geconstateerd. Daarna zijn er de tabbladen met de factsheet per gemeente, met tekst en tabellen, waarop de gezamenlijke factsheet is gebaseerd.

Onder het hoofdtabblad Bijlagen vindt u achtereenvolgens de benchmark van de scores van alle 111 deelnemende gemeenten en de benchmark van de 26 deelnemende omgevingsdiensten.

Tot slot treft u onder het laatste bovenste tabblad het Eindrapport van de Vereniging van Rekenkamers aan. Daaronder zijn aanwezig de tabbladen Samenvatting en inleiding, Beleidsopzet, Resultaten, Toelichting, Slotbeschouwing en de Literatuurlijst en bijlagen.

In de bestuurlijke nota wordt ook verwezen naar het rapport ‘Energiebesparingsplicht 2008-2023’ van de Algemene Rekenkamer, die ook in het landelijke onderzoek heeft geparticipeerd. Dat rapport is als bijlage bij deze bestuurlijke nota gevoegd of u kunt die downloaden via https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2024/11/21/energiebesparingsplicht-2008-2023.

Bestuurlijke nota

Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energiebesparing

Doe-mee-onderzoek

Rekenkamer Brunssum

Gemeente Heerlen Rekenkamer

Gemeente Kerkrade

Rekenkamer Landgraaf

Rekenkamer Sittard-Geleen

Leeswijzer

Hier treft u de Bestuurlijke nota van het onderzoek van de rekenkamer van Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen naar de uitvoering van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing. Het is in de vorm van een doorklikbaar pdf-bestand.

Via de bovenste tabbladen klikt u door naar de hoofdonderdelen, achtereenvolgens: de bestuurlijke nota, de bestuurlijke reacties, de onderliggende factsheets, de bijlagen bij het landelijke rapport en tot slot het eindrapport van de Vereniging van Rekenkamers. Onder de bovenste tabbladen verschijnen de sub-tabbladen waar de betreffende inhoud staat. Daarin kunt u via de scrollbalk, muis of de knop Page Down op uw toetsenbord door de tekst heen. Als u op het einde komt gaat u vanzelf naar het volgende tabblad.

Onder het tabblad Bestuurlijke nota vindt u de volgende tabbladen: algemene inleiding, uitleg over de uitvoering van het onderzoek, de bevindingen uit het onderzoek, de conclusies en de gezamenlijke aanbevelingen van de vijf rekenkamers.
Onder het tabblad Bestuurlijke reacties treft u de bestuurlijke reacties van de colleges van B&W van de vijf gemeenten. En het nawoord van de rekenkamers.

Onder het tabblad Factsheets treft u eerst de gezamenlijke factsheet van de onderzoeksbevindingen van de vijf gemeenten en de Omgevingsdienst Zuid-Limburg. Met uitleg van de bevindingen van de vijf gemeenten gezamenlijk en de benchmark van 111 gemeenten. In de gezamenlijke factsheet is met kleuren aangegeven hoe de bevinding van elke gemeente zich verhoudt tot de benchmark. Groen is conform de benchmark, paars betekent geen gedefinieerde norm vanuit de benchmark, grijs betekent dat het antwoord ontbreekt of onduidelijk is en oranje betekent dat er een aandachtspunt wordt geconstateerd. Daarna zijn er de tabbladen met de factsheet per gemeente, met tekst en tabellen, waarop de gezamenlijke factsheet is gebaseerd.

Onder het hoofdtabblad Bijlagen vindt u achtereenvolgens de benchmark van de scores van alle 111 deelnemende gemeenten en de benchmark van de 26 deelnemende omgevingsdiensten. Tot slot treft u onder het laatste bovenste tabblad het Eindrapport van de Vereniging van Rekenkamers aan. Daaronder zijn aanwezig de tabbladen Samenvatting en inleiding, Beleidsopzet, Resultaten, Toelichting, Slotbeschouwing en de Literatuurlijst en bijlagen.

In de bestuurlijke nota wordt ook verwezen naar het rapport ‘Energiebesparingsplicht 2008-2023’ van de Algemene Rekenkamer, die ook in het landelijke onderzoek heeft geparticipeerd. Dat rapport is als bijlage bij deze bestuurlijke nota gevoegd of u kunt die downloaden via https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2024/11/21/energiebesparingsplicht-2008-2023.

Inleiding

In 2024 hebben de Vereniging van Rekenkamers en de Algemene Rekenkamer apart onderzoek gedaan naar de uitvoering van toezicht en handhaving van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing. Het onderzoek van de Algemene Rekenkamer richtte zich op de organisatie en resultaten van de energiebesparingsplicht op landelijk niveau, terwijl het DoeMee-onderzoek is gericht op de resultaten van toezicht en handhaving op decentraal niveau.

Het DoeMee-onderzoek 2024 van de Vereniging van Rekenkamers verliep parallel aan het onderzoek van de Algemene Rekenkamer. De centrale onderzoeksvraag van het DoeMee-onderzoek was: Welke inspanningen plegen gemeenten en provincies bij het toezicht en de handhaving van de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing en wat zijn daarvan de resultaten?

Aan het DoeMee-onderzoek van de VvR namen 111 gemeenten, 12 provincies en 26 omgevingsdiensten deel. Ook de rekenkamers van de gemeenten Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen hebben deelgenomen. Omdat deze gemeenten aangesloten zijn bij de Omgevingsdienst Zuid-Limburg publiceren de rekenkamers de bevindingen, conclusies en aanbevelingen in een gezamenlijke rekenkamerbrief.

In deze bestuurlijke nota gaan we in op de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing en het toezicht daarop, op de uitvoering van het DoeMee onderzoek van de VvR, op hoofdlijnen de bevindingen en tot slot op de conclusies en aanbevelingen voor de gemeenteraden van Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen. In de bijlagen zijn de volgende stukken opgenomen, de factsheets van het Doemee onderzoek 2024 van de gemeenten Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen, het landelijke rapport 'DoeMee onderzoek 2024 Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energiebesparing' opgesteld door Ecorys in opdracht van de Vereniging van Rekenkamers en het rapport van de Algemene Rekenkamer 'Energiebesparingsplicht, 2008-2023'.[1]

Wat is de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing en het toezicht daarop?

Energiebesparingsplicht

Sinds 1993 geldt de verplichting voor bedrijven en instellingen om zuinig om te gaan met energie. Sinds 2008 zijn bedrijven en instellingen die jaarlijks meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m3 aardgas gebruiken verplicht energiebesparende maatregelen te nemen. Het gaat hierbij specifiek om investeringen die zij binnen vijf jaar kunnen terugverdienen.

Informatieplicht energiebesparing

Bedrijven en instellingen zijn vanaf 1 juli 2019 verplicht eens in de 4 jaar actief informatie te verstrekken aan hun omgevingsdienst over de energiebesparende maatregelen die zij hebben genomen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) beheert het digitale loket waarmee bedrijven dit aan hun omgevingsdienst laten weten. Indien bedrijven/instellingen voldoen aan de informatieplicht, betekent dit niet dat zij ook automatisch voldoen aan de energiebesparingsplicht.

Taakverdeling toezicht en handhaving

Gemeenten en provincies hadden de uitoefening van toezicht en handhaving van bovenstaande verplichtingen in de meeste gevallen gemandateerd aan hun omgevingsdienst, maar sommige gemeenten en provincies voerden zelf de toezichts- en handhavingstaken uit. In 2022 is echter door bedrijven, instellingen en het bevoegd gezag aangegeven het toezicht bij voorkeur door één partij te laten uitvoeren. Dit is efficiënter en verlaagt de lastendruk. De energiebesparings- en informatieplicht zijn daarom toegevoegd aan het Basistakenpakket van omgevingsdiensten per 1 juli 2023. Het is dus de omgevingsdienst die het toezicht uitvoert in opdracht van het bevoegd gezag.

1 https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2024/11/21/energiebesparingsplicht-2008-2023

Energiebesparingsplicht

De plicht om energie te besparen is al sinds 1993 van kracht (destijds vastgelegd in de Wet milieubeheer). Bedrijven en instellingen die jaarlijks meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m3 aardgas gebruiken6, zijn sinds 2008 verplicht energiebesparende maatregelen te nemen (de energiebesparingsplicht). Het gaat hierbij specifiek om investeringen die bedrijven binnen vijf jaar kunnen terugverdienen. Bedrijven en instellingen moeten hierover sinds 1 juli 2019 eens in de vier jaar rapporteren (informatieplicht). Deze verplichtingen maakten onderdeel uit van de Wet milieubeheer en zijn per 1 januari 2024 in de Omgevingswet opgenomen.

Figuur 2.1 Tijdlijn energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing

Om bedrijven/instellingen te helpen aan de energiebesparingsplicht te voldoen, heeft de rijksoverheid de Erkende Maatregelenlijsten energiebesparing (EML, verder: de maatregelenlijst) opgesteld. Deze lijst bevat energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder. Bij de introductie van de maatregelenlijst is regelmatige actualisatie aangekondigd, om actueel te blijven wat betreft techniek, investeringskosten en energieprijzen. In de maatregelenlijst is een onderverdeling gemaakt in: gebouwen (bijvoorbeeld het plaatsen van zonnepanelen), faciliteiten (bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen voor de productie, het transport en het gebruik van stoom) en processen (bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen voor het in koel- of vriesmeubelen, of koel- of vriescellen bewaren van producten).

Wijzigingen per 1 juli 2023

Sinds 1 juli 2023 zijn wijzigingen in de energiebesparingsplicht doorgevoerd. Vanaf juli 2023 is de energiebesparingsplicht verbreed naar verduurzaming van het energieverbruik. Dit betekent dat de energiebesparingsplicht is uitgebreid met CO2-reducerende maatregelen en dat maatregelen voor het produceren van duurzame energie en elektrificatie, met een terugverdientijd van vijf jaar of minder, zijn toegevoegd aan de verplichting. Daarnaast is de doelgroep waarvoor de energiebesparingsplicht geldt uitgebreid naar bedrijven en instellingen die onder het Europese emissiehandelssysteem (EU ETS) vallen. Ook de glastuinbouw en bedrijven die een omgevingsvergunning milieu nodig hebben, zoals afvalverwerkingsbedrijven en bedrijven in de zware industrie, vallen per 1 juli 2023 onder de plicht.

Als onderdeel van de wijzigingen die sinds 1 juli 2023 in werking zijn getreden, is de maatregelenlijst opnieuw doorgerekend en beoordeeld door externe consultants, in samenwerking met RVO. De erkende maatregelen zijn aangepast naar de stand van de techniek, de huidige energieprijzen en de investeringskosten. Ook zijn nieuwe potentiële maatregelen geïnventariseerd en aangeleverd, mede gevoed door de vraag aan brancheverenigingen en marktpartijen om nieuwe maatregelen voor te stellen en aan te leveren.9 Onder andere is een verplichting voor het doorvoeren van maatregelen voor de productie van of de overstap op hernieuwbare energie(dragers) toegevoegd aan de lijst, mits deze een terugverdientijd hebben van vijf jaar of minder en leiden tot een verlaging van de CO2-uitstoot.

Energielabel C

Een andere verplichting die per 1 juli 2023 geldt is dat een kantoorgebouw minimaal energie-label C moet hebben. Dit betekent een energielabel met een primair fossiel energiegebruik van maximaal 225 kWh per m2 per jaar. Voldoet het gebouw niet aan de eisen, dan mag het niet meer als kantoor gebruikt worden. Dit is formeel geen onderdeel van de energie-besparingsplicht, maar de gemeente is wel het bevoegd gezag om toe te zien op deze verplichting en besteed controle in veel gevallen uit aan de omgevingsdienst. Daardoor draagt deze verplichting wel bij aan een toename in taken van gemeenten en omgevingsdiensten als het gaat om energiebesparing.

Inwerkingtreding omgevingswet

Sinds op 1 januari 2024 de Omgevingswet in werking is getreden, is de energiebesparings-plicht opgenomen in artikel 5.15 onder het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal, milieubelastende activiteiten op een locatie) en in artikel 3.84 van het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl, gaat over gebouwen op een locatie, de zogenoemde gebruiksfuncties). Er wordt in de Omgevingswet niet meer gesproken van een ‘inrichting’, maar van regulering per milieubelastende activiteit. Dit is een activiteit die nadelige gevolgen voor het milieu kan veroorzaken. Het kan dus zijn dat voor één locatie twee verschillende actoren een energie-besparingsplicht hebben: één organisatie die de milieubelastende activiteit uitvoert en één organisatie die eigenaar is van het gebouw (de ‘drijver van de inrichting’).

Informatieplicht energiebesparing

Bedrijven en instellingen zijn vanaf 1 juli 2019 verplicht eens in de 4 jaar actief informatie te verstrekken aan hun omgevingsdienst over de energiebesparende maatregelen die zij hebben genomen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) beheert het digitale loket waarmee bedrijven dit aan hun omgevingsdienst laten weten. Hierin fungeert RVO dus als een soort 'doorgeefluik'.

Als uitgangspunt gebruiken bedrijven en instellingen de maatregelenlijst. In de rapportage geven zij vervolgens per erkende maatregel aan of deze wel/niet is uitgevoerd en of een alternatieve maatregel is uitgevoerd. Het digitale loket maakt automatisch een code aan, de zogenaamde rubriceringscode. De omgevingsdienst kan op basis van deze code besluiten om locatie(s) te controleren, indien bijvoorbeeld blijkt dat het bedrijf nog veel erkende maatregelen moet uitvoeren en/of beperkt aan de energiebesparingsplicht voldoet. De code wordt bepaald op basis van vier criteria: 1) de mate waarin het bedrijf aan de energiebesparingsplicht voldoet, op basis van de gegeven antwoorden op de erkende maatregelenlijst, 2) het jaarlijks energieverbruik van de locatie, 3) de eventuele aanwezigheid van monumentale gebouwen en 4) het aantal geselecteerde categorieën van de Faciliteiten en Procesmaatregelenlijsten. De code R1 heeft de hoogste prioriteit bij toezicht en bij een code van R4 is in principe voldaan aan de energiebesparingsplicht.10 Indien bedrijven/instellingen voldoen aan de informatieplicht (informatie aanleveren), betekent dit niet dat zij ook automatisch voldoen aan de energie-besparingsplicht (het treffen van energiebesparende maatregelen).

Zoals onder paragraaf 2.2 beschreven is de eigenaar van het gebouw (de 'drijver van de inrichting') sinds invoering van de omgevingswet verantwoordelijk voor het uitvoeren van de gebouwmaatregelen. De organisatie die de activiteit(en) uitvoert is verantwoordelijk voor het treffen van de activiteit-gebonden maatregelen. Beide partijen zijn verplicht de informatie-plicht-rapportage in te dienen via het e-loket van RVO, de digitale omgeving van RVO. In enkele gevallen kan het zijn dat de gebouweigenaar ook de informatieplichtrapportage indient voor de activiteit gebonden maatregelen van zijn huurder(s). Dit zijn met name bedrijfstakken waarvoor de gemeente onder de Omgevingswet de (milieu)regels bepaalt, zoals voor kantoren of winkels.

Onderzoeksplicht

Naast de informatieplicht hebben locaties van bedrijfstakken waarvoor onder de Omgevings-wet het Rijk de milieuregels bepaalt, of met een jaarlijks energiegebruik vanaf 10 miljoen kWh elektriciteit of 170.000 m3 aardgas(equivalent), een onderzoeksplicht energiebesparing sinds 1 juli 2023. De onderzoeksplicht is alleen voor activiteit-gebonden maatregelen en geldt niet voor gebouw-gebonden maatregelen. Deze verplichting valt buiten dit onderzoek/de onderzoeksperiode, maar draagt wel bij aan de toename aan taken voor gemeenten en omgevings-diensten. Vergelijkbaar met de informatieplicht moeten voor deze locaties eens in de vier jaar worden onderzocht welke energiebesparende maatregelen genomen dienen te worden. Hier moet ook via het e-loket van RVO over worden gerapporteerd.

Rol en taakverdeling

Voor de meeste bedrijven en instellingen was de gemeente vóór 1 juli 2023 het bevoegd gezag voor de energiebesparingsplicht en informatieplicht. Dit houdt in dat de gemeente het bestuursorgaan was dat een vergunningaanvraag behandelde, meldingen ontving en bevoegd was voor toezicht en handhaving.[2]

Per 1 juli 2023 is de energiebesparings- en informatieplicht toegevoegd aan het basistaken-pakket van de omgevingsdiensten. Het is dus per 1 juli 2023 de omgevingsdienst die het toezicht en de handhaving uitvoert op de energiebesparings- en informatieplicht in opdracht van gemeenten (en provincies). Daarvoor hadden gemeenten in een aantal gevallen de uitoefening van het toezicht en de handhaving van de energiebesparingsplicht ook al gemandateerd aan hun omgevingsdienst. Echter waren er ook gemeenten die zelf toezicht en handhaving op de verplichtingen uitvoerden. In 2022 is door bedrijven, instellingen en het bevoegd gezag aangegeven het toezicht bij voorkeur door één partij te laten uitvoeren. Vandaar dat het toezicht en de handhaving sinds 1 juli 2023 volledig bij omgevingsdiensten is neergelegd.

De RVO is verantwoordelijk voor het digitale loket (e-loket) waarmee aan de rapportage-verplichtingen kan worden voldaan. Daarnaast zorgt zij voor het rubriceren van informatie en het beschikbaar maken van de informatie voor het bevoegd gezag en in het verlengde daarvan de omgevingsdiensten.

2 *De provincies waren het bevoegd gezag voor locaties met een milieubelastende activiteit uit afdeling 3.3 van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Dit zijn 'complexe bedrijven', zoals energiecentrales, die een omgevingsvergunning nodig hebben voor hun milieubelastende activiteiten.*

Financiën

De omgevingsdiensten ontvangen middelen van gemeenten en provincies voor de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht. Hiervoor stellen omgevingsdiensten over het algemeen werkplannen op of stellen ze dienstverleningsovereenkomsten op. In 2022 was de energiebesparingsplicht nog niet in het basistakenpakket van de omgevingsdiensten opgenomen, maar besteedden veel gemeenten de taken rondom toezicht en handhaving van de verplichtingen al wel uit aan omgevingsdiensten. In 2022 hebben de omgevingsdiensten van hun deelnemers (zowel gemeenten als provincies) circa € 11 miljoen ontvangen.

Om de capaciteit van de omgevingsdiensten voor toezicht en handhaving van de verplichtingen te versterken, vanwege de uitbreiding van het takenpakket met de taken rondom de energiebesparings- en informatieplicht, heeft het Rijk sinds 2019 verschillende subsidies beschikbaar gesteld. In de periode van 2019 tot 2023 is € 19,5 miljoen beschikbaar gesteld (verdeeld over drie rondes) vanuit de Versterkte Uitvoering Energiebesparing en Informatieplicht (VUE). Met deze middelen konden omgevingsdiensten, via Rijkswaterstaat, externe capaciteit inzetten voor bijvoorbeeld bedrijfscontroles. Ook konden omgevingsdiensten van 2022 tot en met 2024 gebruik maken van de specifieke uitkering voor activiteiten in het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (SPUK IBP VTH). Dat programma richt zich met name op versterking van de omgevingsdiensten en het VTH-stelsel. Daarbij wordt ingezet op de versterking van de inzet op milieucriminaliteit, het verbeteren van de informatiehuishouding en datakwaliteit en de versterking van de kennisopbouw en kennisdeling.

Daarnaast is voor de periode 2022 – 2026 door het Rijk € 56 miljoen beschikbaar gesteld aan de omgevingsdiensten, de Specifieke Uitkering Toezicht en Handhaving Energiebesparings-plicht (SPUK THE), voor een extra impuls vanwege de uitbreiding van het takenpakket. Waar de VUE met name gericht was op het vergroten van de externe capaciteit, heeft de SPUK THE het doel de eigen capaciteit en kennis van de omgevingsdienst te versterken. De SPUK THE-regeling vereist minimaal 20% cofinanciering van gemeenten en provincies.

Uitvoering onderzoek

In 2024 hebben de Vereniging van Rekenkamers en de Algemene Rekenkamer apart onderzoek gedaan naar de uitvoering van toezicht en handhaving van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing. Het onderzoek van de Algemene Rekenkamer richtte zich op

- hoe de minister voor Klimaat en Energie[3] stuurt op de energiebesparingsplicht;
- wat de resultaten op landelijk niveau tot op heden zijn;
- hoe de minister zicht houdt op de resultaten.

Dit onderzoek bekijkt dus de organisatie en resultaten van de energiebesparingsplicht op nationaal niveau, terwijl het DoeMee-onderzoek is gericht op de resultaten van toezicht en handhaving op decentraal niveau. De belangrijkste uitkomsten uit het onderzoek van de Algemene Rekenkamer zijn verwerkt

in de samenvatting van voorliggend onderzoeksrapport.

Resultaten onderzoek AR:

- Opbrengsten op de energiebesparingsplicht blijven achter bij de doelstellingen en streefwaarden op basis van de prognoses van TNO en PBL.
- Bedrijven en instellingen voldoen niet (volledig) aan de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing. Het jaarlijks aantal uitgevoerde controles hierop lopen sterk achter op de verwachtingen.
- Omgevingsdienst functioneren onvoldoende hierop en zijn niet goed geëquipeerd om hun taken uit te voeren.
- De Algemene Rekenkamer stelt vast dat zij niet ex post de kosteneffectiviteit van de plicht kan nagaan. Wel stelt zij vast dat de baten (mogelijk) zijn overschat (hoeveelheid gerealiseerde energiebesparing) en de omvang van de ingeschatte kostenposten (bijvoorbeeld middelen voor toezicht en handhaving) zeker zijn onderschat.

Het DoeMee-onderzoek 2024 Vereniging van Rekenkamers verliep parallel aan het onderzoek van de Algemene Rekenkamer. Dat onderzoek is door Ecorys uit gevoerd, zoals gemeld namen 111 gemeenten, 12 provincies en 26 omgevingsdiensten deel. De centrale onderzoeksvraag was: Welke inspanningen plegen gemeenten en provincies bij het toezicht en de handhaving van de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing en wat zijn daarvan de resultaten?

Eind eerste kwartaal 2024 zijn bij de gemeenten van de deelnemende rekenkamers enquêtes uitgezet. Deze zijn in tweede kwartaal verzameld en begin derde kwartaal teruggelegd bij de ambtenaren voor een feitelijke check. Eind derde kwartaal zijn rapportages en de benchmark naar de rekenkamers gestuurd. De bevindingen zijn door de 5 rekenkamers geïnterpreteerd en naar aanleiding daarvan zijn nadere vragen gesteld aan de gemeenten en de omgevingsdienst ter verheldering van onduidelijkheden. Eind november zijn de landelijke rapporten van de Algemene Rekenkamer en de Vereniging van Rekenkamers gepubliceerd en aangeboden aan de minister van Klimaat en Groene Groei. De gemeenteraden zijn begin december via een rekenkamerbrief daarover geïnformeerd.

De gemeenten Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen en de Omgevingsdienst Zuid- Limburg hebben begin december gereageerd op de nadere vragen van de rekenkamers. Daarop zijn de bevindingen geanalyseerd, hebben de rekenkamers conclusies getrokken en hebben zij aanbevelingen geformuleerd. Deze liggen nu voor een bestuurlijke voor bij de colleges van B&W van de gemeenten en de omgevingsdienst.

Hieronder gaan we in op de bevindingen op hoofdlijnen, conclusies en aanbevelingen. De bevindingen en de benchmark worden apart gepubliceerd en vormen een bijlage bij de bestuurlijke nota.

3 *Tegenwoordig de minister van Klimaat en Groene Groei.*

Bevindingen Doemee onderzoek VvR

Achtereenvolgens behandelen we:
- de toezichthoudende rol op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing;
- werkafspraken;
- sturing door gemeenten.

Toezichthoudende rol op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing

- De onderzochte gemeenten antwoordden verschillend op de vraag naar de helderheid van rol- en taakverdeling van gemeente en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de Energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing. De wetgever heeft bepaald dat vanaf 1 juli 2023 het volledige toezicht op de energiebesparingsplicht bij de bedrijven en instellingen als basistaak bij omgevingsdienst kwam te liggen. Daar hoeft de gemeente niet meer een extra opdracht voor te verstrekken en deze taak van de omgevingsdienst wordt vanuit de Rijksoverheid betaalt met een zogenoemde Spuk-uitkering (Specifieke Uitkeringen gemeenten en provincies).
- Gemeenten hebben dus ook geen aparte begrotingspost energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing opgenomen in de begroting, als ze geen niet-basistaken op energiebesparing bij de omgevingsdienst hebben belegd. De omgevingsdienst specificeert de uren die voor de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing nodig zijn, per gemeente en bekostigt deze op basis van de Spuk-uitkering. Voor de uitvoering van het toezicht op energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing is dan ook geen apart budget in de begroting van de gemeenten opgenomen.
- Wat wel in de begrotingen terug te vinden is, is de algemene opdracht aan de Omgevingsdienst Zuid-Limburg. Daarin zijn voor de 5 gemeenten in de jaren 2021-2024 aanvullend de onderstaande uren opgenomen voor energiebesparing in het algemeen, niet specifiek gericht op de 2 plichten uit dit onderzoek, nl. de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing:

Gemeente/uren	2021 – 2024 per jaar
Brunssum	64
Heerlen	166
Kerkrade	149
Landgraaf	85
Sittard-Geleen	256

- Toezicht op de kleine milieubelastende activiteiten (mba), zoals bij detailhandel en horecabedrijven, behoort niet tot de basistaken. Voor een niet-basistaak kan de gemeente een extra opdracht aan de omgevingsdienst meegeven of zelf uitvoeren. Dat laatste betekent dus ook zelf financieren. Enkele gemeenten, zoals de gemeente Heerlen, ervaren dat als een ‘onhandige knip’ in het toezichtswerk.
- Voor de basistaak, hoeft de gemeente geen generieke opdracht te verstrekken aan de omgevingsdienst. Dat hoeft alleen voor de niet-basistaken. Deze zien we bij de meeste gemeenten dan ook uitgevoerd worden door de toezichthouders van de gemeenten, zoals Heerlen, Kerkrade en Landgraaf. Maar de verdeling wat dan precies wel of niet tot de (niet-)basistaak behoort is volgens betrokkenen bij de gemeenten nog niet heel helder.
- Onderscheid naar gemeente of de niet-basistaken bij de omgevingsdienst zijn ondergebracht vergt de nodige flexibiliteit van de omgevingsdienst.
- Een enkele gemeente geeft ook aan niet voldoende kennis en expertise in huis te hebben om niet-basistaken op het terrein van energiebesparing uit te voeren.

Werkafspraken

- De werkafspraken over de uitvoering van de toezichthoudende taak op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing worden per gemeente in het werkprogramma van de Omgevingsdienst opgenomen.

Sturing door gemeenten

- Sturing door de gemeenten op de uitvoering van de toezichthoudende taak van de Omgevingsdienst op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing vindt plaats door middel van periodieke evaluaties. Deze vinden plaats tijdens de account-overleggen van individuele gemeenten en de Omgevingsdienst, naar aanleiding van de jaarlijkse drie voortgangsrapportages van de Omgevingsdienst.
- Vanuit de gemeenten worden opmerkingen gemaakt over de niet optimale kwaliteit van de sturingsinformatie die de Omgevingsdienst aanlevert. Een enkele gemeente krijgt ter archivering afschriften van de uitgevoerde controles per inrichting en milieubelastende activiteiten. Een andere gemeente geeft aan alleen globale informatie op het gebied van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing te krijgen. Geen enkele gemeente krijgt een overkoepelende rapportage of overzicht van de gerealiseerde besparingen in termen van verminderd energieverbruik of CO2-uitstoot in de gemeente. De gemeenten en de Omgevingsdienst geven aan dat er ten tijde van het onderzoek geen sluitende afspraken waren over de rapportage op de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing. Gemeld wordt dat nadere afspraken in de maak zijn met betrekking tot de gedetailleerdheid en laagdrempeligheid van de informatie in de rapportages tussen gemeenten en

Omgevingsdienst. De Omgevingsdienst rapporteert in het kader van de rapportageplicht naar het landelijke niveau wel over de besteding van de Spuk-middelen.

- Er is noch bij de gemeenten, noch bij de Omgevingsdienst of landelijk volledig inzicht in welke bedrijven en instellingen onder de Energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing vallen. Alleen de bedrijven en instellingen die zich via de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RvO) hebben gemeld zijn in beeld. Niet alle bedrijven die tot de doelgroep behoren melden zich. Deels uit onbekendheid met de wetgeving, deels omdat de website van RvO niet goed functioneert. Landelijk wordt getracht meer inzicht te creëren in de bedrijven en instellingen die onder de regelgeving vallen. De Omgevingsdienst geeft aan dat in 2025 de wetgeving aangepast gaat worden. Omgevingsdiensten krijgen dan van de energienetbeheerders lijsten van bedrijven die op basis van verbruik meldingsplichtig zijn.
- De Omgevingsdienst heeft Kritische prestatie indicatoren (Kpi's) benoemd op kwaliteitsaspecten van de uitvoering waarover gerapporteerd wordt in de voortgangsrapporten. Specifieke Kpi's op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing zijn niet tussen gemeenten en Omgevingsdienst afgesproken. De energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing is onderdeel van de basistaken op basis van landelijke afspraken. Aanvullende niet-basistaken op energiebesparing moeten, indien die worden afgesproken, vastgelegd worden met doelstellingen en bijbehorende Kpi's.
- Enkele gemeenten rapporteren aan de raad, door middel van een raadsinformatiebrief of raadsvoorstel, over het jaarverslag van de Omgevingsdienst. Aangegeven wordt dat de raad geen specifieke informatie over de resultaten van het toezicht op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing gerapporteerd krijgt, omdat die informatie er niet is.

Uitvoering door de Omgevingsdienst Zuid-Limburg

- Evenals bij de overige omgevingsdiensten is de Energiebesparingsplicht een apart taakveld. Evenals merendeel van de omgevingsdiensten (54%) heeft de Omgevingsdienst Zuid-Limburg slechts gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat onder de beide plichten valt. Dat inzicht compleet krijgen is een landelijke opgave en uitdaging. De omgevingsdienst tracht via verschillende kanalen aan het inzicht te geraken, zoals zelf verzamelen, via de RvO, gemeenten en via andere kanalen.
- Ook is er slechts gedeeltelijk zicht op de mate waarop bedrijven zich aan de Informatieplicht energiebesparing houden, net als 82% van de andere omgevingsdiensten. Ook hiervoor tracht de omgevingsdienst via verschillende kanalen aan het inzicht te geraken, zoals zelf verzamelen, via de RvO, gemeenten en via andere kanalen.
- Door het gebrekkig inzicht is er door de omgevingsdienst geen inschatting te maken van de periode om alle bedrijven en instellingen in de regio te controleren op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing. Ook heeft de Omgevingsdienst geen zicht op de totaal gerealiseerde energiebesparing die dankzij de Energiebesparingsplicht is gerealiseerd, noch op het potentieel dat via de maatregelen bespaard kan worden.
- Het toezicht en de handhaving geschiedt door de Omgevingsdienst Z-L door algemene milieucontroles, specifieke energiecontroles en -scans. De keuze welke bedrijven gecontroleerd worden geschiedt op basis van risicoanalyse en rubricering van de RvO. De handhaving geschiedt door middel van het aangeven van een hersteltermijn en vooraankondiging van lasten onder dwangsom.

Conclusies

De bevindingen die hierboven zijn gepubliceerd geven aanleiding tot het trekken van de volgende conclusies:

- Met de Omgevingswet zijn al veel van de toezichthoudende taken op energiebesparing naar de Omgevingsdienst overgegaan. Het is volgens betrokkenen nog niet geheel helder wat wel en niet tot de basistaken hoort. Er zit een door sommige gemeenten gepercipieerde onhandige knip tussen enerzijds het toezicht op de energiebesparingsplicht en op (andere en kleinere) milieubelastende activiteiten en anderzijds bedrijven en instellingen die wel onder de basistaak vallen en horecabedrijven en kantoren die daar niet onder vallen.
- De sturing door gemeenten op de activiteiten van de Omgevingsdienst vindt periodiek plaats. Maar op basis van niet optimale informatie die de Omgevingsdienst in voortgangsrapportages per jaar aanlevert. Zo is geen overkoepelende informatie over de resultaten op energiebesparing per gemeente voorhanden. De gesprekken over optimalisering van de sturingsinformatie worden gevoerd.
- Er is nog geen volledig overzicht van bedrijven en instellingen die onder de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing vallen. Dat gaat naar verwachting landelijk opgepakt worden. Verwacht wordt dat het delen van gegevens van de energienetwerkbeheerders met gemeenten en omgevingsdiensten dat inzicht wel kan genereren.
- Er zijn niet expliciet aanvullende niet-basistaken op het gebied van de energiebesparings-plicht en informatieplicht energiebesparing door gemeenten belegd bij de Omgevingsdienst. Dus zijn er ook nog geen doelstellingen of Kritieke Prestatie Indicatoren (Kpi's) hierop geformuleerd.
- Bij gemeenten is te weinig verantwoordingsinformatie aanwezig om de raden te informeren over de resultaten van het toezicht op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing.
- Er is bij de gemeenten en bij de Omgevingsdienst te weinig zicht op de met de maatregelen gerealiseerde en potentieel te realiseren energiebesparing bij de bedrijven in de gemeenten. Dat speelt bij meer gemeenten en omgevingsdiensten in Nederland. Daardoor kan de lokale overheid geen nadere of aanvullende doelen op energiebesparing stellen en de eventuele vorderingen daarop meten en beoordelen.

Aanbevelingen

De conclusies geven aanleiding tot de volgende vijf aanbevelingen, gericht aan de raden van de gemeenten Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen.

1. Geef het college de opdracht heldere afspraken te maken met de omgevingsdienst Zuid-Limburg welke niet-basis taken op energiebesparing de Omgevingsdienst uitvoert en welke de gemeente uitvoert. Zorg dat deze afspraken helderheid geven over de verschillende rollen en taken.
2. Geef het college opdracht om binnen de reguliere P&C-cyclus en in relatie tot voorgaande aanbeveling inzichtelijk te maken hoe het budget dat ter beschikking wordt gesteld aan de Omgevingsdient Zuid-Limburg tbv de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing wordt bepaald (begroting) en besteed (rapportages en rekening).
3. Geef het college opdracht doelstellingen en KPI's te formuleren als er aanvullende niet-basis taken op het gebied van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energiebesparing door de gemeente bij de Omgevingsdienst belegd worden.
4. Geef het college opdracht concrete afspraken te maken over de sturings- en verantwoordingsinformatie van de omgevingsdienst te optimaliseren, zodat de activiteiten van de Omgevingsdienst te controleren zijn en inzicht wordt verworven in de resultaten van de energiebesparing per gemeente. Hierin kan met andere zuid Limburgse gemeente worden opgetrokken.
5. Geef het college opdracht u periodiek te informeren over de resultaten van het toezicht op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing.

Bestuurlijke reactie gemeente Brunssum

Geachte heer Lemmens,

Naar aanleiding van het rapport van het Doe Mee onderzoek energiebesparings- en informatieplicht van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers, sturen wij u namens het college een reactie op de conclusies en aanbevelingen van dit onderzoeksrapport.

Wij zijn van mening dat wij, gemeente Brunssum en de Omgevingsdienst Zuid-Limburg, op de goede weg zijn voor wat betreft het toezicht op en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht. Maar na het lezen van het rapport kunnen wij ons vinden in de conclusies die zijn opgesteld. Volgens ons zijn de aanbevelingen dan ook logische gevolgen die volgen uit de conclusies. De aanbevelingen zien toe op het maken van (aanvullende) afspraken met de Omgevingsdienst Zuid-Limburg over basis- en niet-basistaken energietoezicht en het optimaliseren van de sturings- en verantwoordingsinformatie.

Daarnaast wordt duidelijk inzichtelijk gemaakt hoe het beschikbaar budget wordt begroot en besteed en worden de resultaten van het toezicht middels een jaarlijkse raadsinformatiebrief gedeeld. Wij zullen daarom ook de aanbevelingen overnemen. Naar aanleiding van het rapport van het Doe Mee onderzoek energiebesparings- en informatieplicht van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers, sturen wij u namens het college een reactie op de conclusies en aanbevelingen van dit onderzoeksrapport.

Wij willen u graag bedanken voor deelname aan het onderzoek, het rapport en de aanbevelingen specifiek gericht op de gemeente Brunssum.

Met vriendelijke groet,

Het college van burgemeester en wethouders, gemeentesecretaris, Gemeente Brunssum.

Bestuurlijke zienswijze Onderzoek Rekenkamer Doe Mee Onderzoek 2024 - Energiebesparingsplicht en informatie-plicht energiebesparing

Inleiding/aanleiding

De Rekenkamer Heerlen heeft deelgenomen aan het zogenoemde DoeMee-onderzoek van de Vereniging van Rekenkamers (VvR) naar de uitvoering van toezicht en handhaving van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing. Het landelijke onderzoek van de VvR heeft geleid tot een benchmark van 111 gemeenten. In de rekenkamerbrief hebben een vijftal Zuid-Limburgse rekenkamers de bevindingen, conclusies en aanbevelingen gebundeld. Dit omdat de betreffende gemeenten op het dossier Energie-besparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing met de Omgevings-dienst Zuid-Limburg te maken hebben.

In deze memo geven we de bestuurlijke zienswijze op de zes documenten die de Rekenkamer Heerlen aan het college heeft toegestuurd:

1. DoeMee onderzoek 2024 – Eindrapport voor de vereniging van Rekenkamers
2. DoeMee onderzoek 2024 – Benchmark gemeenten
3. DoeMee onderzoek 2024 – Gezamenlijk sheet BHKLS-G
4. 20250124 Bestuurlijke nota EBIE – gemeenten BHKLS-G
5. DoeMee onderzoek 2024 – Gemeente Heerlen – factsheet gevalideerd
6. DoeMee onderzoek 2024 – Benchmark Omgevingsdiensten

DoeMee onderzoek 2024 – Eindrapport voor de vereniging van Rekenkamers

In dit document wordt een algemeen beeld geschetst voor de gemeenten en omgevingsdiensten die door 109 rekenkamers bevraagd zijn. Omdat het een algemeen beeld is, kunnen er door/voor Heerlen geen specifieke opmerkingen geplaatst worden bij dit document.

We herkennen een aantal constateringen uit dit document:

Pagina 5 – “In 39% van de gevallen bevatten de rapportages [door de Omgevingsdienst] geen of niet voldoende adequate informatie”. Over het gebrek aan kwaliteit in de rapportages zijn wij reeds lange tijd in gesprek met de Omgevingsdienst Zuid-Limburg. Om hier verbetering in te brengen is door de ODZL een onderzoek gestart.

Pagina 5 – “Ongeveer een kwart (26%) van de gemeenten vervult zelf ook nog taken”. Energie, energiebesparing en duurzaamheid zijn kernthema’s uit het coalitieakkoord van de gemeente Heerlen. Daarom controleert de gemeente zelf op energiemaatregelen bij de niet-basistaakinrichtingen.

Pagina 16 – Financiën. Er is voor wat betreft de Omgevingsdienst Zuid-Limburg een onduidelijke samenhang tussen de verschillende financieringsbronnen (SPUK, begroting Gemeenschappelijke Regeling ODZL) en de uit te voeren taken op het vlak van energiebesparingsplicht en de Informatieplicht. Zie verder onder 5.

DoeMee onderzoek 2024 – Benchmark gemeenten

In deze benchmark worden de resultaten van het onderzoek bij de 11 bevraagde gemeente weergegeven. In de samenvatting van de antwoorden herkennen we de antwoorden die door de gemeente Heerlen zijn gegeven. Dit wordt verder besproken onder 5.

DoeMee onderzoek 2024 – Gezamenlijk sheet BHKLS-G

In deze factsheet herkennen we door de gemeente Heerlen gegeven antwoorden. Ook herkennen we het algemene beeld dat geschetst wordt m.b.t. de energiebesparingsplicht en de rol die de Omgevingsdienst daarin vervult.

20250124 Bestuurlijke nota EBIE – gemeenten BHKLS-G

Dit document is grotendeels beschrijvend van aard: er wordt uitleg gegeven over de Energiebesparingsplicht en de Informatieplicht Energiebesparing. De rollen en taken van gemeente en Omgevingsdienst worden toegelicht. Het tweede deel van de nota geeft de huidige stand van zaken weer. We herkennen de conclusies die getrokken worden over de uitvoering en financiering van het toezicht op de Energiebesparingsplicht en de Informatieplicht Energiebesparing.

In het document wordt richting de raden een vijftal aanbevelingen gedaan:

1. Geef het college de opdracht heldere afspraken te maken met de omgevingsdienst Zuid-Limburg welke niet-basis taken op energiebesparing de Omgevingsdienst uitvoert en welke de gemeente uitvoert. Zorg dat deze afspraken helderheid geven over de verschillende rollen en taken.
2. Geef het college opdracht om binnen de reguliere P&C-cyclus en in relatie tot voorgaande aanbeveling inzichtelijk te maken hoe het budget dat ter beschikking wordt gesteld aan de Omgevingsdient Zuid-Limburg tbv de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing wordt bepaald (begroting) en besteed (rapportages en rekening)
3. Geef het college opdracht doelstellingen en KPI's te formuleren als er aanvullende niet-basis taken op het gebied van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energiebesparing door de gemeente bij de Omgevingsdienst belegd worden.
4. Geef het college opdracht concrete afspraken te maken over de sturings- en verantwoordingsinformatie van de omgevingsdienst te optimaliseren, zodat de activiteiten van de Omgevingsdienst te controleren zijn en inzicht wordt verworven in de resultaten van de energiebesparing per gemeente. Hierin kan met andere zuid Limburgse gemeente worden opgetrokken.
5. Geef het college opdracht u periodiek te informeren over de resultaten van het toezicht op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing.

Gezien de conclusies die uit het onderzoek getrokken worden, begrijpen we dat de Rekenkamers tot deze aanbevelingen komen.

DoeMee onderzoek 2024 – Gemeente Heerlen – factsheet gevalideerd

Deze factsheet is lastig te interpreteren omdat de antwoorden die door de gemeente Heerlen zijn gegeven door elkaar lopen met de antwoorden die door de Omgevingsdienst Zuid-Limburg zijn gegeven. Daardoor is het niet altijd duidelijk welke antwoorden/gegevens van welke dienst afkomstig zijn.

We herkennen de opmerkingen die gemaakt worden m.b.t. de uitvoering en rapportage door de ODZL. Het valt ons op dat in de tabel op pagina 4 voor alle jaren aangegeven wordt 'geen taak voor de omgevingsdienst'. Dit bevreemdt ons. Het toezicht wordt door de ODZL uitgevoerd (zie de tabel op pagina 3). Dan is het vaststellen of er sprake is van een overtreding en de rapportage daarover ook een taak van de ODZL. De tekst onder de tabel geeft het standpunt van de gemeente Heerlen hierover. De tweede tabel op pagina 4 moet in datzelfde licht worden bezien.

In de derde tabel op pagina 4 wordt de documentenanalyse weergegeven. Hier staat een 'X' bij opdracht. Dat is naar onze mening niet correct. De opdracht aan de ODZL volgt namelijk uit de wettelijke verplichting om de basistaken in opdracht te geven aan de Omgevingsdienst. De feitelijke opdracht volgt doordat het college het werkprogramma voor de ODZL vaststelt en aan de ODZL toestuurt. Deze werkwijze wordt ieder jaar uitgevoerd.

In het document wordt verwezen naar het VTH-Beleid Omgevingsrecht 2023-2026 en het Handhavingsuitvoeringsprogramma 2023. Van belang is om te vermelden dat in de uitvoeringsprogramma's voor 2024 en 2025 de aanpak van energiebesparing verder is voortgezet, onder andere door uren te programmeren voor het toezicht op energielabel C bij kantoren.

DoeMee onderzoek 2024 – Benchmark Omgevingsdiensten

De gemeente Heerlen heeft geen betrokkenheid gehad bij de totstandkoming van dit document. We herkennen in het document de antwoorden die door de ODZL zijn gegeven, zoals blijkt uit de andere documenten bij het onderzoek.

Conclusie

Behoudens een enkele inhoudelijke en tekstuele opmerking herkennen wij hetgeen in de documenten beschreven wordt, voor zover de gemeente Heerlen betrokken was bij de input voor deze documenten. Wij herkennen het beeld dat geschetst wordt dat er nog onduidelijkheid bestaat over de rol- en taakverdeling tussen de gemeenten en de Omgevingsdiensten op het vlak van toezicht op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht Energie-besparing. Ook de goede balans tussen opdrachtverstrekking en financiering is een aandachtspunt dat wij herkennen.

We begrijpen dat de Rekenkamers, op basis van dit onderzoek, tot de aanbevelingen aan de gemeenteraden komen zoals opgenomen in de documenten.

Hoogachtend,
burgemeester en wethouders van Heerlen,
namens dezen
de burgemeester,
drs. R. Wever

Bestuurlijke reactie gemeente Kerkrade

Geachte heer/mevrouw,

Op 28 januari 2025 heeft uw rekenkamer ons college per brief met toegevoegde rapporten geïnformeerd over de resultaten van de onderzoeken van de Vereniging van Rekenkamers (VvR) en de Algemene Rekenkamer. Deze afzonderlijke onderzoeken zijn in 2024 uitgevoerd naar de handhaving van de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing. Het onderzoek van de Algemene Rekenkamer richtte zich op de organisatie en resultaten op landelijk niveau, terwijl het Doe-Mee-onderzoek van de VvR zich richtte op de resultaten van toezicht en handhaving op decentraal niveau. De resultaten van de onderzoeken geven inzicht over de sturing op beide plichten' De belangrijkste bevindingen en aanbevelingen zijn gepresenteerd in het rapport. Uw rekenkamer heeft deze bevindingen aan ons college voorgelegd voor bestuurlijk wederhoor. Met deze brief stuurt ons college haar bestuurlijk wederhoor aan uw rekenkamer.

Om de kwaliteit van het toezicht en de handhaving van de Energiebesparings- en Informatieplicht te verhogen, steunt ons college het uitgevoerde onderzoek door de gezamenlijke Rekenkamers en onderschrijft ons college de conclusies en aanbevelingen.

Ons college constateert uit de bevindingen dat de antwoorden van de deelnemende gemeenten landelijk en binnen Zuid-Limburg in grote lijnen een vergelijkbaar beeld laten zien en dat de verschillen veelal veroorzaakt worden door interpretatie van de vraag of wijze van antwoorden. Datzelfde geldt voor de antwoorden van de deelnemende Omgevingsdiensten en Provincies' De taken worden grotendeels door de Omgevingsdiensten uitgevoerd en gefinancierd vanuit specifieke uitkeringen en werkprogrammabegrotingen. Het inzicht in de bedrijven die vallen onder de plicht is echter nog beperkt. De resultaten in termen van besparingspotentieel en bespaarde energie zijn niet voldoende inzichtelijk.

Het algemene beeld voor Zuid Limburg is dat het toezicht op de Energiebesparings- en informatieplicht als basistaak bij Omgevingsdienst Zuid- Limburg (OD-ZL) is ingebracht. Gemeente Kerkrade voert zelf enkel nog het energietoezicht uit bij niet-basistaak Milieubelastende activiteiten (mba). Het landelijk onderkende gebrek aan adequaat inzicht in de bedrijven die vallen onder de Energiebesparings- en informatieplicht maakt dat mogelijk een overlap bestaat tussen mba's die op basis van de activiteit een niet-basistaak zijn maar die toch onder de plicht vallen. Dat schept in de praktijk soms onduidelijkheid over de rolverdeling.

Voor het overgrote deel wordt het toezicht gefinancierd uit beschikbare specifieke uitkeringen die OD-ZL hiertoe ontvangt. Aanvullende financiering vindt, ook voor Kerkrade, plaats vanuit het werkprogramma OD-ZL en bijbehorende begroting van de gemeenten. De rapportages, evenals de afschriften van de brieven naar de bedrijven en instellingen, vanuit OD-ZL laten op hoofdlijnen de bevindingen van het toezicht zien en geven de gemeente Kerkrade mogelijkheden voor sturing op de activiteiten. Dit vindt plaats via accountgesprekken of indien aan de orde via direct ambtelijk contact. Verantwoording over de resultaten richting ons college en uw raad vindt voor onze gemeente plaats via het VTH-jaarverslag waarin ook op hoofdlijnen de bevindingen van het toezicht van OD-ZL is opgenomen.
In het kader van het Interbestuurlijk Programma versterking VTH (IBP-VTH) vinden gesprekken met OD-ZL plaats over het inbrengen van niet-basistaken door gemeente Kerkrade, het vastleggen van afspraken over de uitvoering en rapportage hiervan en over de financiering. Ons college neemt in dit traject de vijf aanbevelingen uit het rapport mee.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Kerkrade,
de secretaris, Gemeente Kerkrade.

Bestuurlijke reactie gemeente Landgraaf

Beste leden van de rekenkamer,

Wij hebben kennisgenomen van de aanbiedingsbrief 'bestuurlijke nota rekenkamerbrief Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing' van 27 januari 2025 met bijbehorende bestuurlijke nota rekenkamerbrief 'Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing'. Naar aanleiding van de conclusies en aanbevelingen uit het onderzoek omtrent 'Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing' informeren wij u over onze bestuurlijke zienswijze.

Het college gaat in deze zienswijze in op iedere conclusie en aanbeveling, en zal de nodige stappen ondernemen om deze zorgvuldig te implementeren.

Conclusies

Conclusies 1
Wat betreft de eerste conclusie erkennen wij dat de verantwoordelijkheden met betrekking tot de 'Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing' momenteel niet altijd even duidelijk zijn, vooral wat betreft de taakverdeling tussen de Omgevingsdienst Zuid Limburg (ODZL) en de gemeente. Voortvloeiend uit deze conclusie en vooruitlopend op de eerste aanbeveling, wordt ambtelijk onderzocht of het mogelijk is om begin 2026 alle taken rondom de 'energiebesparing' onder te brengen bij de ODZL. Dit zal niet alleen de duidelijkheid in taakverdeling verbeteren, maar ook de kwaliteit verhogen, gezien de grotere expertise bij de ODZL.

Conclusies 2
In de tweede conclusie wordt feitelijk verwezen naar het ontbreken van optimale informatie over de resultaten van de energiebesparing in de voortgangsrapportages van de ODZL. In deze conclusie wordt ook al verwezen naar de gesprekken die gevoerd worden over het optimaliseren van de sturingsinformatie. Momenteel wordt er inderdaad gewerkt aan een verbetering van de rapportages, met als doel deze breder, beter en navolgbaar te maken. Dit proces is gebaseerd op een bestuursopdracht waarbij gemeenten zijn geïnterviewd om hun ervaringen en behoeften in kaart te brengen.

Conclusies 3
De derde conclusie verwijst naar het ontbreken van een volledig overzicht van bedrijven en instellingen die onder de 'Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing' vallen. Het college onderschrijft deze conclusie en zal met de ODZL hierover in gesprek gaan.

Conclusies 4
De vierde conclusie verwijst naar het opstellen van doelstellingen en Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) voor aanvullende niet-basistaken op het gebied van de 'energiebesparing', die door het college aan de ODZL zijn toegewezen. Momenteel heeft het college geen aanvullende nietbasistaken op het gebied van de 'energiebesparing' aan de ODZL toegewezen. Verwijzend naar de eerste conclusie en de eerste aanbeveling willen wij onderzoeken of het mogelijk is om begin 2026 alle taken rondom de 'energiebesparing' onder te brengen bij de ODZL. Bij deze overdracht van aanvullende niet-basistaken op het gebied van de 'energiebesparing' zal een goede opdracht-verstrekking plaatsvinden waarin duidelijke doelstellingen met KPI's worden omschreven. Voor het tot stand komen van goede doelstellingen en KP s zal samenwerking met andere gemeenten worden gezocht.

Conclusies 5
Onder de vijfde conclusie wordt gesteld dat de verantwoordingsinformatie van de resultaten van de 'Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing' onvoldoende is om de raden goed te informeren. Ook het college onderschrijft deze conclusie. Zoals reeds aangegeven in de tweede conclusie, heeft er een bestuursopdracht plaatsgevonden om een verbetertraject te starten en de rapportages te verbeteren.

Conclusies 6
De laatste, zesde conclusie geeft aan dat er bij de gemeenten en de OD een gebrek is aan inzicht in zowel de huidige resultaten als het toekomstige potentieel van de energiebesparingsmaatregelen. Het college veronderstelt dat, bij een verbetering van de sturingsinformatie, waaronder de rapportages, er al een goed inzicht ontstaat in zowel de huidige resultaten als het toekomstige potentieel van de energiemaatregelen.

Aanbevelingen

De conclusies die hierboven zijn besproken, vormen de basis voor de volgende vijf aanbevelingen. Het college gaat hieronder omschreven in op de genoemde aanbevelingen.

Aanbeveling nummer 1
In aanbeveling één beveelt u aan om helderheid te verschaffen in de rollen en taken van de ODZL en de gemeente met betrekking tot de niet-basistaken van de energiebesparingsplicht. Zoals aangegeven bij de eerste conclusie zal onderzocht worden of het mogelijk is om begin 2026 alle taken rondom de 'energiebesparing' onder te brengen bij de ODZL. Dit zal niet alleen meer duidelijkheid verschaffen in de taakverdeling, maar ook zorgen voor een kwaliteitsverbetering. Indien uit het ambtelijk onderzoek blijkt dat het niet mogelijk is om de taken geheel naar de ODZL over te dragen, zullen wij de aanbevelingen uit de eerste conclusie respecteren en opvolgen. Met andere woorden, zullen wij zorgdragen voor een heldere en schríftelijke taakomschrijving in samenwerking met de ODZL.

Aanbeveling nummer 2
U beveelt in de tweede aanbeveling aan dat het ter beschikking gestelde budget aan de ODZL ten behoeve van de energiebesparingsplicht inzichtelijk wordt gemaakt. Met andere woorden, hoe het budget feítelijk wordt bepaald en besteed. In de tweede conclusie geeft u zelf al aan dat er gesprekken worden gevoerd over het optimaliseren van de sturingsinformatie. Zoals reeds aangegeven, wordt gewerkt aan een verbetering van de rapportages. Het college onderschrijft deze aanbeveling dan ook en zal, in samenwerking met de ODZL, zorgen voor inzichtelijkheid van de uren en kosten die verband houden met de energiebesparingsplicht.

Aanbeveling nummer 3
De derde aanbeveling ziet erop toe dat het college de opdracht geeft om doelstellingen en KPI's te formuleren voor de aanvullende niet-basistaken op het gebied van de 'energiebesparing', die bij de ODZL belegd zullen worden. Het college onderschrijft de aanbeveling en zal bij een overdracht van aanvullende niet-basistaken op het gebied van de 'energiebesparing' een goede opdrachtverstrekking maken waarin duidelijke doelstellingen met KP s worden omschreven. De samenwerking met andere gemeenten wordt hiervoor opgezocht. In de vierde conclusie is hier reeds op ingegaan.

Aanbeveling nummer 4
Bij de vierde aanbeveling, voortkomend uit de vijfde conclusie, dient het college opdracht te geven voor het maken van duidelijke afspraken met de ODZL om hun sturings- en verantwoordingsinformatie te optimaliseren. Het doel is een betere controle en inzicht in de resultaten van de energiebesparingsplicht. Het college onderschrijft de aanbeveling en geeft aan, zoals reeds benoemd in de tweede conclusie, dat er een bestuursopdracht is uitgevoerd waarbij gemeenten zijn geïnterviewd om hun ervaringen en behoeften in kaart te brengen met betrekking tot de verbetering van de rapportages.
Op deze wijze zal, in samenwerking met de andere gemeenten en de ODZL, de sturings- en verantwoordingsinformatie worden geoptimaliseerd. Wij zijn echter van mening dat wanneer de doelstellingen en KP s, zoals aangegeven in de vierde conclusie en derde aanbeveling, goed geformuleerd worden, en de inzichtelijkheid van de te besteden uren en kosten, zoals beschreven in aanbeveling twee, verder wordt ontwikkeld, er een solide basis zal zijn voor goede sturings- en verantwoordingsinformatie.

Aanbeveling nummer 5
In de vijfde en tevens laatste aanbeveling geeft u aan om periodiek over de 'Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing' de raad te informeren. Wij stellen voor om, zodra de rapportages zijn verbeterd, deze jaarlijks aan de raad voor te leggen. Dit zou de effectiviteit en het informatieve karakter van de rapportages vergroten.

Energielabel C

Tot slot merken wij op dat in de bestuurlijke nota het onderwerp 'Energielabel C' wordt aangekaart, terwijl in het onderzoeksproces geen vragen over dit specifieke punt zijn gesteld. Gezien de relevantie van het 'Energielabel C' in de huidige context van de energiebesparing, bevreemdt het ons dat dit aspect niet verder is onderzocht en meegenomen is in de analyse. Onze gemeente is namelijk al actief aan de slag gegaan met dit onderwerp. Wij hebben stappen gezet in de uitvoering en voortgang geboekt in het toezicht op dit aspect.

Reactie op zienswijze

Wij verzoeken u vriendelijk om ons eerst een reactie te geven op deze zienswijze voordat deze aan de raad wordt voorgelegd.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Landgraaf, de secretaris,
Gemeente Landgraaf.

Bestuurlijke reactie gemeente Sittard-Geleen

Beste mevrouw Steens,

Het College van B&W heeft kennisgenomen van de bestuurlijke nota rekenkamerbrief en de bijbehorende bijlagen die zijn opgesteld naar aanleiding van het Rekenkameronderzoek Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing. In deze bestuurlijke reactie gaan wij dieper in op de conclusies en aanbevelingen van de Rekenkamer en welke mogelijkheden wij als Sittard-Geleen zien om opvolging te geven aan de aanbevelingen.

Bevindingen en conclusies

Het College van B&W herkent zich in de bevindingen van de Rekenkamers en de conclusies die hieruit worden getrokken. Het (maatschappelijk) landschap is sinds de oprichting van de RUD Zuid Limburg (inmiddels Omgevingsdienst Zuid-Limburg (ODZL)) in 2017 wezenlijk veranderd. De basistaken zoals deze destijds zijn ingebracht zijn in de tussentijd enorm uitgebreid: o.a. bodemtaken, toezicht en handhaving op asbest en meest recent natuurlijk is het energietoezicht de laatste jaren belegd bij de omgevingsdienst. Deze basistaken kenmerken zich door het feit dat het steeds slechts een groot gedeelte van een taak betreft, maar haast nooit de volledige taak. Daarnaast wijzigt de wet- en regelgeving ook met enige regelmaat. Dat maakt het lastig om overzicht te krijgen en te houden in een steeds veranderend takenpakket en de bijbehorende rollen en verantwoordelijkheden. En dat is inderdaad wat wij en andere gemeenten ook ervaren en in dit geval specifiek op het gebied van energietoezicht.

Deze fragmentatie zien wij ook terug in de financiële middelen die beschikbaar worden gesteld door de Rijksoverheid. Het betreft veelal incidentele en tijdelijke budgetten en regelingen (bijvoorbeeld de VUE-regeling en SPUK-gelden) die ook steeds weer gekenmerkt zijn voor andere aandachtsgebieden binnen het energietoezicht. Het is lastig om daarbij continuïteit in het energietoezicht te borgen. De opmerking van de Algemene Rekenkamer dat zij vaststelt dat de baten (mogelijk) zijn overschat en de omvang van de ingeschatte kostenposten zeker zijn onderschat (pag. 5) is daarbij treffend.

Energietoezicht is namelijk een complexe en specialistische taak die veel vraagt van een organisatie en haar mensen om hier op een goede en verantwoorde wijze invulling aan te geven. Toezichthouders moeten immers een volwaardig gesprekspartner zijn voor ondernemers en hun (energie)adviseurs. Ondernemers moeten vaak forse tot zeer grote investeringen doen om energiebesparende maatregelen te treffen, vaak op detailniveau in hun processen. Toezichthouders moeten op hun beurt deze voorstellen en initiatieven voldoende kunnen beoordelen en doorgronden en hier het gesprek over voeren. In beginsel is toezicht altijd een samenwerking (grijs gebied) tussen de ondernemer en de overheid, waarbij het omslagpunt naar daadwerkelijk handhaven (zwart-wit) ligt bij hoe meewerkend en bereidwillig een ondernemer is. Dit is nodig om te komen tot voldoende draagvlak en een zo optimaal mogelijk resultaat voor wat betreft energiebesparing en dus een reductie in uitstoot. En dat vraagt zeer specialistische kennis en specifieke competenties van toezichthouders en van organisaties als de Omgevingsdienst of een gemeente. Deze kennis en competenties moeten voortdurend in de praktijk worden gebracht om deze op peil te houden en steeds meer ervaring op te doen. Maar de ontwikkelingen op het gebied van verduurzaming gaan ontzettend hard, wat ook continu bijscholing betekent voor de betrokkenen. Dat dit het toezicht intensief maakt en hoge kosten met zich meebrengt om continu voldoende kwaliteit te leveren spreekt voor zich. Voldoende capaciteit is daarbij een andere uitdaging gelet op de enorme krapte op de arbeidsmarkt en de specifieke behoefte die ingevuld moet worden.

Aanbevelingen

Net zoals wij de bevindingen en conclusies zeer herkenbaar vinden, zo kunnen wij ons ook vinden in de aanbevelingen van de Rekenkamer. Hieronder geven wij puntsgewijs een reactie op de corresponderende aanbevelingen uit de nota:

1. Heldere afspraken

Tijdens recente accountoverleggen met de OD-ZL is de noodzaak voor het opnieuw inventariseren van (niet-)basistaken uitgesproken. Het energietoezicht is hierbij een van de thema's die wordt meegenomen. Sittard-Geleen en de andere gemeenten aangesloten bij de OD-ZL, bekijken daarnaast welke resterende taken mogelijk in aanmerking komen om als plus-taak bij de OD-ZL te beleggen. Dit volgt in eerste instantie uit de robuustheidscriteria waaraan omgevingsdiensten moeten voldoen, maar tegelijkertijd raakt deze exercitie ook de bevindingen en conclusies zoals gesteld in de bestuurlijke nota van de Rekenkamer. De taken met betrekking tot het energietoezicht worden hier zoals gezegd specifiek in meegenomen. De verwachting is dat eind 2025 meer duidelijk wordt welke plus-taken in aanmerking komen om bij de OD-ZL te worden belegd en hoe dit gefinancierd wordt. Indien plus-taken bij de gemeente blijven, zal ook worden bekeken hoe hier op een kwalitatief goede manier invulling aan gegeven kan worden. Deze nieuwe afspraken worden vastgelegd in een nader te bepalen document dat ervoor moet zorgen dat de verschillende rollen en taken voor alle betrokkenen helder zijn.

2. Inzichtelijk maken budgetten en besteding
Het inzichtelijk maken van beschikbare budgetten en de wijze waarop deze enerzijds worden begroot en anderzijds worden besteed is reeds gestart. Dit is een van de aandachtspunten die tijdens recente accountoverleggen is besproken en die bij de OD-ZL een hoge prioriteit heeft gekregen om in 2025 uit te werken.

3. Formuleren doelstellingen en KPI's
Op het moment dat de stappen onder punt 1 concreter worden, zullen de benodigde doelstellingen en KPI's worden herzien dan wel opnieuw worden geformuleerd. De data van deze KPI's moeten dan uiteraard ook landen in een informatievoorziening zoals beschreven onder punt 4.

4. Optimaliseren sturinqs- en verantwoordinqsinformatie
Tijdens recente accountoverleggen met de OD-ZL is reeds kenbaar gemaakt dat wij vaker en beter geïnformeerd willen worden over o.a. het energietoezicht en welke werkzaamheden nu precies voor Sittard-Geleen zijn uitgevoerd gedurende een periode. Deze behoefte is ook door de andere gemeenten kenbaar gemaakt. De ODZL heeft aangegeven te werken aan een verbeterde informatievoorziening waarmee gemeenten frequenter en uitgebreider worden geïnformeerd en waarmee het informatiehiaat voor een groot gedeelte wordt weggenomen. De verwachting is dat deze informatievoorziening eind 2025 in gebruik wordt genomen.

5. Periodiek informeren
Vanaf 2026 zullen middels een jaarlijkse raadsinformatiebrief de resultaten van het toezicht op de Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing worden gedeeld. Eerst zal uitvoering moeten worden gegeven aan bovenstaande aanbevelingen om te komen tot (zinvolle) informatie.

Tot slot

De bevindingen, conclusies en aanbeveling die de Rekenkamer doet naar aanleiding van het DoeMee-onderzoek zijn zeer herkenbaar. Zoals u heeft kunnen lezen worden veel van de punten die zijn aangehaald al opgepakt; hetzij in regionaal verband samen met de andere gemeenten en de OD-ZL of in de directe samenwerking tussen Sittard- Geleen en de OD-ZL. In 2025 hopen wij dan ook aanzienlijke vooruitgang te boeken op bovenstaande punten. Het DoeMee-onderzoek en deze bestuurlijke nota Rekenkamerbrief zal hierbij een waardevol instrument vormen om onze opgaves verder aan te scherpen, waarvoor onze dank. Omdat niet alle ODZL gemeenten aan dit onderzoek hebben meegedaan willen wij u graag meegeven dat u dit onderzoek met de andere gemeenten respectievelijk hun rekenkamers en de ODZL deelt.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Sittard-Geleen,
gemeentesecretaris/algemeen directeur

Nawoord

De Rekenkamers Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen danken de colleges voor de bestuurlijke reactie op het DoeMee-onderzoek Energiebesparingsplicht 2024.

Voornoemde gemeenten zijn 5 van de 111 gemeenten die in 2024 hebben meegedaan aan het landelijke Doemee-onderzoek. Naast deze 111 gemeente hebben ook 12 provincies en 26 Omgevingsdiensten deelgenomen.

Het resulterende rapport kende nogal wat onduidelijkheden. Dit is enerzijds inherent aan het generieke karakter van een Doemee-onderzoek, anderzijds is dit wellicht te verklaren door de vraagstelling.

De Rekenkamers van de gemeenten Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen en hebben zich vervolgens samengepakt en hebben een aantal aanvullende/verdiepende vragen gesteld. De reden voor de gezamenlijke verdieping tussen deze specifieke gemeenten is dat alle vijf gemeenten op de ‘Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing’ samenwerken met de Omgevingsdienst Zuid Limburg. Vervolgens is er een gezamenlijke factsheet met conclusies en aanbevelingen opgesteld.

Wij zijn verheugd dat alle colleges de conclusies en aanbevelingen onderschrijven en de aanbevelingen bij de verdere gesprekken die volgen met de Omgevingsdienst Zuid-Limburg worden meegenomen en verdere afspraken worden gemaakt.

Voorliggend onderzoek biedt volgens de Rekenkamers Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen voldoende handvatten om meer inzicht te krijgen in de taakverdeling tussen de gemeenten en de Omgevingsdienst, de financiën en meer controle en inzicht te krijgen in de resultaten van de energiebesparingsplicht.

Wij zien uit naar de behandeling van het rapport in de gemeenteraad.

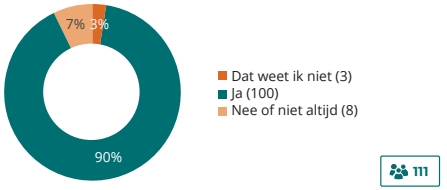
Tot slot willen wij alle betrokken ambtenaren, raadsleden en andere stakeholders danken voor hun medewerking aan het Doemee-onderzoek.

Gezamenlijke factsheet

Brunssum – Heerlen – Kerkrade - Landgraaf – Sittard Geleen

Groen gearceerd	conform meerderheid benchmark
Paars gearceerd	geen norm vanuit de benchmark
Grijs gearceerd	onduidelijk
Oranje gearceerd	aandachtspunt

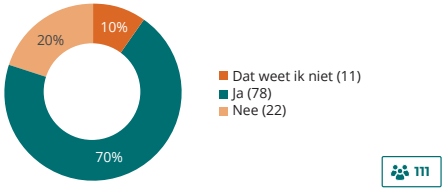
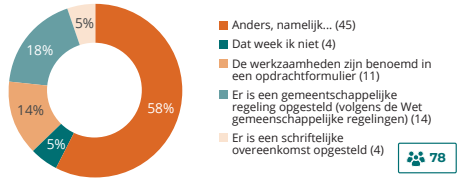
Algemeen

Algemeen	Brussum	Heerlen	Kerkrade	Landgraaf	Sittard Geleen	Benchmark Gemeenten
1. Zijn de rollen en taken van de gemeente en omgevingsdienst mbt tot het toezicht op de energiebesparings- en informatie-plicht op dit moment helder?	Ja	Nee, of niet altijd[1]	Nee, of niet altijd[2]	Ja	Nee, of niet altijd[3]	

1 *Heerlen: "Dit komt omdat er een onhandige 'knip' zit in het toezichtswerk, namelijk tussen de bedrijven waar de gemeente toezicht houdt op milieubelastende activiteiten (waaronder energie) en bedrijven waar de RUD het toezicht uitvoert. De nieuwe energietaken zijn opgenomen in hoofdstuk 3 van het BAL en zijn een basistaak. Bij bedrijven waarvan de activiteiten in beginsel niet onder de basistaak vallen (zoals horecabedrijven en kantoren), kan het zijn dat het aspect energie door de omgevingsdienst moet worden uitgevoerd. Dit leidt tot een knip in toezicht. De exacte reikwijdte en consequenties hiervan wordt in beeld gebracht door controles op milieubelastende activiteiten uit te voeren. Daarnaast is de gemeente Heerlen niet tevreden over het resultaat van het toezicht door de RUD omdat dit voor de gemeente nog steeds veel werk met zich meebrengt."*

2 *Kerkrade: "Dit komt omdat het toezicht op energiebesparingsplicht nu een basistaak is die wordt uitgevoerd door de RUD-ZL. Het is nog niet helemaal duidelijk de of RUD-ZL dit ook uitvoert (of uitvoeren kan) voor de niet-basistaak mba's (milieubelastende activiteiten). Daarmee verwacht de gemeente ook komende jaren nog een rol voor toezicht op energiebesparingsplicht en andere (kleinere) toezichtstaken op energie(besparing) voor de gemeente. Er is wel sprake van goede (werk)afspraken en constructief overleg met de RUD-ZL hierover."*

3 *Sittard-Geleen: "Op dit moment is wel al duidelijk dat de RUD Zuid-Limburg voor de gemeente het toezicht op- en de handhaving van de regels over dit onderwerp voor haar rekening neemt, maar hoe dit precies gaat gebeuren is nog niet helemaal duidelijk. Er moeten nog een aantal concrete werkafspraken worden gemaakt."*

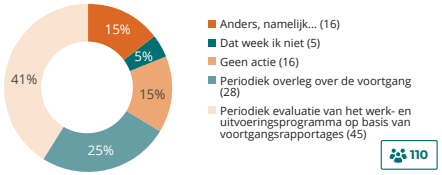
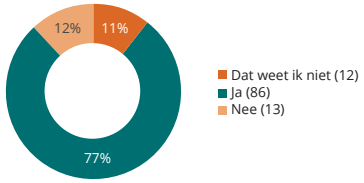
Algemeen	Brussum	Heerlen	Kerkrade	Landgraaf	Sittard Geleen	Benchmark Gemeenten
2. Is er door uw gemeente een opdracht geformuleerd voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht?	Ja	Nee[4]	Nee[5]	Dat weet ik niet	Nee[6]	
3. Hoe wordt het budget van de opdracht aan de omgevingsdienst voor het toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing bepaald? (Beschrijf het proces.)	Bedrijven hebben zich gemeld. Per bedrijf wordt een vast bedrag in rekening gebracht	Geen antwoord	Geen antwoord	Geen antwoord	Geen antwoord	Geen Benchmark
4. Hoe is de opdracht voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht geformuleerd? (meer antwoorden mogelijk)	Anders, nl. in het werkprogramma Brunssum/ RUD-ZL[7]	Anders, nl. in het werkprogramma Brunssum/ RUD-ZL	Geen antwoord	Dat weet ik niet	Dat weet ik niet	

4 *Heerlen: Zie ook voetnoot 1.*

5 *Kerkrade: "De gemeente heeft afspraken met de RUD gemaakt over toezicht. In het kader van de VUE (versterkte uitvoering energiebesparing) tranche 1, 2, en 3 heeft de RUD toezicht uitgevoerd bij bedrijven in Kerkrade. Daarnaast is nog een project uitgevoerd in het kader van VUE in Parkstadverband (PALET). Daarnaast heeft gemeente Kerkrade ongeveer 150 uur in het werkprogramma RUD opgenomen. Op dit moment is nog geen aparte opdracht verleend vanuit de gemeente aan de RUD voor het uitvoeren van toezicht op energiebesparingsplicht. De RUD voert dit (vanuit de SPUK) wel voor de gemeente uit en bepaalt daarbij zelf het programma en de te controleren bedrijven."*

6 *Sittard-Geleen: "Op dit moment is wel al duidelijk dat de RUD Zuid-Limburg voor de gemeente het toezicht op- en de handhaving van de regels over dit onderwerp voor haar rekening neemt, maar hoe dit precies gaat gebeuren is nog niet helemaal duidelijk. Er moeten nog een aantal concrete werkafspraken worden gemaakt."*

7 *Voor Brunssum is aangegeven: "Voor de gemeente Brunssum is door de RUD Zuid-Limburg in 2021 64 uur begroot om advies te geven over Energie. Dit betreft ook de beoordeling van energie-audits (EED), informatieplicht en energiebesparingsplicht. Totaal is hiervoor € 6.065,75 begroot."*

Algemeen	Brussum	Heerlen	Kerkrade	Landgraaf	Sittard Geleen	Benchmark Gemeenten
5. Welke actie(s) heeft uw gemeente richting de omgevingsdienst ondernomen om te sturen op de taak van de omgevingsdienst m.b.t. toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht?	Evaluatie werkprogramma en voortgangsrapportages	Evaluatie werkprogramma en voortgangsrapportages	Anders[8]	Geen actie	Evaluatie werkprogramma en voortgangsrapportages	
6. Is de opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst in de begroting van uw gemeente opgenomen?	Ja	Nee[9]	Ja[10]	Dat weet ik niet	Ja[11]	
7. Wordt de opdracht in de praktijk ook uitgevoerd?	Ja[12]	Geen antwoord	Geen antwoord	Geen antwoord	Geen antwoord	

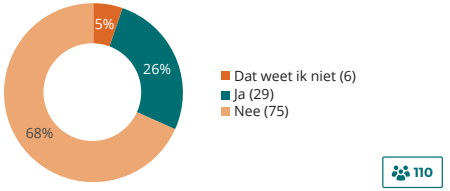
8 *Kerkrade: "Op dit moment vindt er nog geen sturing op de opdracht plaats, anders dan ad-hoc overleg en het volgen van de voortgang via de toegestuurde documenten. Het inzicht in de bedrijven is ook nog niet optimaal, waardoor sturen bemoeilijkt wordt. Met de RUD moeten nog nadere afspraken gemaakt worden over de uitvoering van de werkzaamheden, monitoring en rapportage en daarmee dus ook sturingsinstrumenten." Heerlen: "Voor zover bekend niet in de begroting opgenomen."*

9 *Heerlen: "Voor zover bekend niet in de begroting opgenomen."*

10 *Kerkrade: "Onder het overkoepelende onderwerp omgevingsdiensten. De RUD maakt onderdeel uit van de begroting. De vastgestelde begroting vanuit de RUD wordt overgenomen in de begroting van de gemeente. Toezicht op energiebesparingsplicht is niet apart opgenomen aangezien dit voor de RUD nu gefinancierd wordt uit de SPUK-uitkering, die vanuit overheid rechtstreeks naar RUD gaat.*

11 *Sittard-Geleen: "De opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst is wel in de begroting opgenomen, het is onbekend op welke manier."*

12 *Brunssum: "Gemeente & RUD-zl voeren samen de controles uit."*

Algemeen	Brussum	Heerlen	Kerkrade	Landgraaf	Sittard Geleen	Benchmark Gemeenten
8. Heeft uw gemeente zelf invulling aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023?	Ja[13]	Ja[14]	Ja[15]	Ja[16]	Nee	

13 *Brunssum: "De gemeente gaat samen met de RUD Zuid-Limburg op pad omdat zij vaak méér lokale kennis over het bedrijf hebben."*

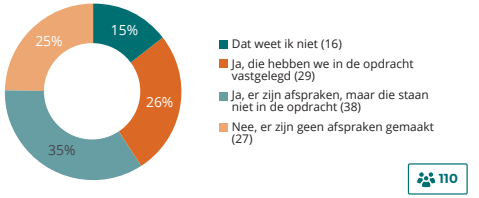
14 *Heerlen: "Toezicht op energiebesparing heeft een belangrijke plek in het coalitieakkoord. Bij *elke* toezichtcontrole wordt er met de ondernemer gekeken naar het onderwerp energie, ook al bestaat er voor die omvang of het soort bedrijf geen verplichting." De gemeente Heerlen geeft aan: "Het VTH-beleid 2023-2026 Omgevingsrecht Gemeente Heerlen geeft aan op welke wijze de gemeente Heerlen in de periode 2023 tot en met 2026 uitvoering geeft aan haar wettelijke taken op het vlak van het Omgevingsrecht. Onderdeel van het beleidsthema milieu is de energiebesparings- en informatieplicht. In de komende periode zet de gemeente Heerlen in op:*

- *Het voorzetten van de huidige praktijk waarbij het thema energie deel uitmaakt van de reguliere controles en aspectcontroles, in afwachting van duidelijkheid over de voorgenomen*
- *wijziging van het basistakenpakket en de wijze waarop dit door de RUD Zuid-Limburg wordt opgepakt*
- *Het nader invulling geven aan de toezicht- en handhavingstaak ten aanzien van de label-C verplichting;*
- *Het in beeld brengen van grootverbruikers."*

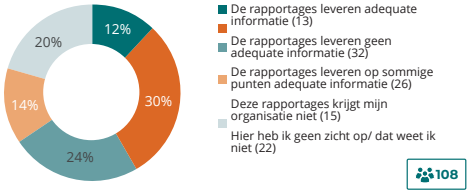
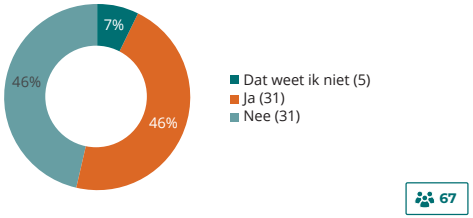
15 *Kerkrade: "Bij mba's die vallen onder de niet-basistaken (en in de overgang ook nog inrichtingen die onder de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) en Wet Milieubeheer niet onder de basistaken vielen) houdt de gemeente (nog) zelf toezicht. Bij toezichtbezoeken wordt energie en energiebesparing meegenomen. Resultaten daarvan worden in de rapportages opgenomen en indien van toepassing wordt hierop ook op gehandhaafd."*

16 *Landgraaf: "Bij de bedrijven die gecontroleerd worden door de gemeente zelf wordt de energiebesparingsplicht en informatieplicht meegenomen. Omdat er nog een overgangsfase is in 2023 tussen de Omgevingswet en de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) kan het zijn dat er nog bedrijven niet een basistaak zijn van de omgevingsdienst maar wel een energiebesparingsplicht en informatieplicht hebben. De gemeente komt dan eerder bij deze bedrijven dan dat de RUD bij deze bedrijven controleert. Daarom neemt de gemeente deze taken dan mee in hun reguliere controle. Per 1 januari 2024 zullen deze bedrijven, mede door de activiteiten die in de Omgevingswet zijn opgenomen belegd zijn als basistaak bij de RUD."*

Informatievoorziening

Informatievoorziening	Brussum	Heerlen	Kerkrade	Landgraaf	Sittard Geleen	Benchmark Gemeenten
9. Zijn er afspraken gemaakt tussen uw gemeente en de omgevings-dienst over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht?	Ja, in de opdracht[1]	Nee	Nee	Nee	Dat weet ik niet	
10. Op welke wijze ontvangt uw gemeente informatie over de resultaten van de handhaving van de energiebesparingsplicht van de Omgevingsdienst?	Periodieke tussen-rapportages	Raportages	Anders, nl[2]	Periodieke tussenrapporta-ges en jaarlijkse eindrapportages	Er word geen informatie aangeleverd[3]	

1 *Brunssum: "Alle rapportages komen naar de gemeente en worden opgeslagen in een digitaal zaaksysteem.*
2 *Kerkrade: "De gemeente ontvangt afschriften van controlerapporten en brieven naar aanleiding van toezicht en handhaving door RUD. Er moeten nog nadere afspraken gemaakt worden over de uitvoering, monitoring en rapportage. Op dit moment ontvangen we nog geen rapportages specifiek over de energiebesparingsplicht."*
3 *Sittard-Geleen: "Aangezien er nog geen duidelijke afspraken zijn gemaakt, is ook nog niet duidelijk hoe deze informatie wordt gedeeld."*

Informatievoorziening	Brussum	Heerlen	Kerkrade	Landgraaf	Sittard Geleen	Benchmark Gemeenten
11. Geven de rapportages van de omgevingsdiensten adequate informatie aan de deelnemende gemeenten over de bereikte resultaten? Let op: het gaat hierover wat de energiebesparingsplicht oplevert (bijv. reductie CO2 en vermindering gas- en elektriciteitsverbruik)	Ja[4]	De rapportages leveren geen adequate informatie[5]	Deze rapportage krijgt mijn organisatie niet[6]	Op sommige punten adequate informatie[7]	Hier heb ik geen zicht op/dat weet ik niet[8]	
12. Zijn er doelstellingen (KPI's) afgesproken met omgevingsdiensten over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht?	Ja[9]	Geen antwoord	Geen antwoord	Nee	Geen antwoord	

4 *Brunssum: "Zo nu en dan komen we uit bij een franchisenemer. We zijn dan afhankelijk van de landelijke eigenaar."*

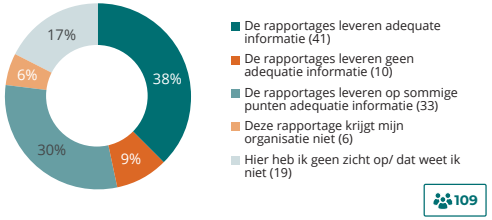
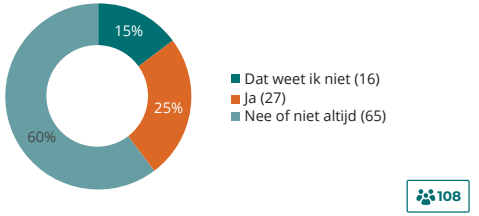
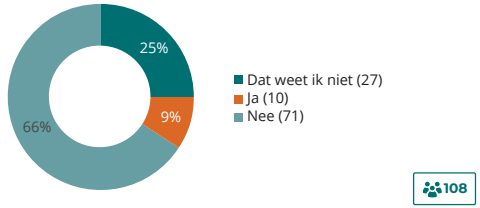
5 *Heerlen: "Uit de rapportages is niet op te maken in welke omvang de RUD invulling heeft gegeven aan haar taken."*

6 *Kerkrade: "Er moeten nog nadere afspraken gemaakt worden over de uitvoering, monitoring en rapportage. Op dit moment ontvangen we nog geen rapportages specifiek over energiebesparingsplicht."*

7 *Landgraaf: "In de jaarrapportage van 2023 ontbreken de aantallen wat betreft de hoeveelheid uitgevoerde controles op energiebesparingsplicht en informatieplicht en vervolgens ook het aantal overtredingen op energiebesparingsplicht en informatieplicht. In de tabel van het werkprogramma 2023 is wel bij 'advies energie' een aantal van 53 aangegeven. Echter is 'advies energie' een vrij breed spectrum. Hierin vallen namelijk ook adviezen over wijzigingen van energieregels en adviezen over energiebesparingsonderzoeken. Deze taakstelling 'advies energie' had iets beter gespecificeerd moeten worden."*

8 *Sittard-Geleen: "Aangezien er nog geen duidelijke afspraken zijn gemaakt, is ook nog niet duidelijk hoe deze informatie wordt gedeeld."*

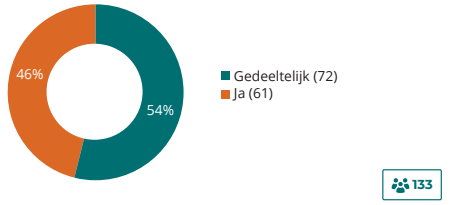
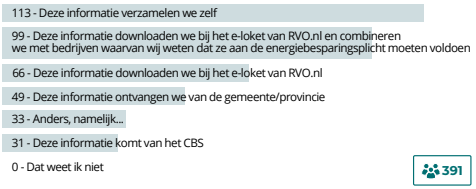
9 *Brunssum: "Alle bedrijven die in het werkprogramma zijn opgenomen, worden ook daadwerkelijk gecontroleerd.*

Informatievoorziening	Brussum	Heerlen	Kerkrade	Landgraaf	Sittard Geleen	Benchmark Gemeenten
13. Geven de rapportages van de omgevingsdiensten aan de deelnemende gemeenten adequate informatie over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht?	Ja[10]	De rapportages leveren geen adequate informatie[11]	Deze rapportage krijgt mijn organisatie niet	Ja	Dat weet ik niet	
14. Zijn er wel eens vragen/ opmerkingen gekomen van de gemeenteraad over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht door de Omgevingsdienst?	Nee	Nee	Nee	Dat weet ik niet	Nee	
15. Zijn er wel eens vragen/ opmerkingen gekomen van de gemeenteraad over de bereikte resultaten (bijv. reductie CO2 en vermindering gas en elektriciteit) van de energiebesparingsplicht?	Nee	Nee	Nee	Dat weet ik niet	Nee	

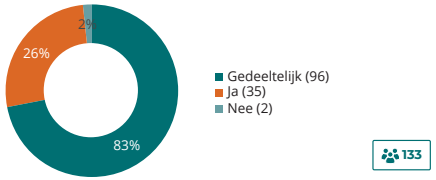
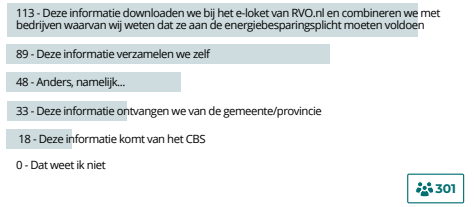
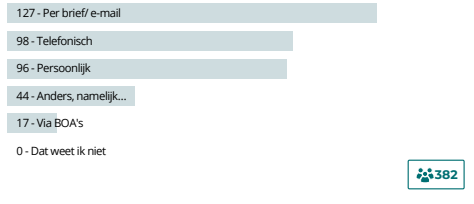
10 *Brunssum: "Een enkele keer is het afhankelijk van de landelijke eigenaar van een franchisenemer."*

11 *Heerlen: "Uit de rapportages is niet op te maken in welke omvang de RUD invulling heeft gegeven aan haar taken.*

Omgevingsdienst

Omgevingsdienst	Brunssum	Heerlen	Kerkrade	Landgraaf	Sittard-Geleen	Benchmark Omgevingsdiensten
16. Is de Energiebesparingsplicht als apart taakveld onderdeel van het VTH-stelsel bij uw Omgevingsdienst?	Ja					
17. Is er inzicht in het aantal bedrijven dat valt onder de energiebesparings- en informatieplicht?	Gedeeltelijk					
18. Hoe komt u aan deze informatie? (meer antwoorden mogelijk)	Zelf verzamelen, van RVO, gemeente en anders[12]					

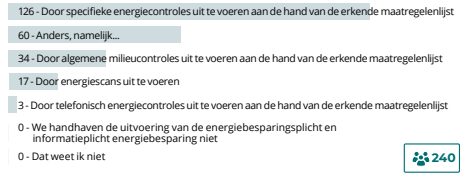
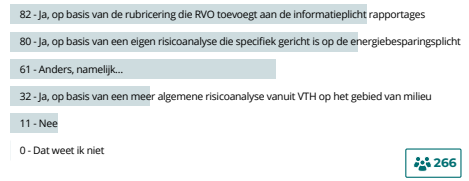
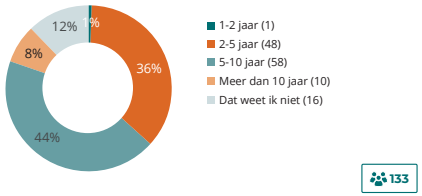
12 *Omgevingsdienst: "Beeld is onvolledig omdat RUD niet bekend is met energiegebruik van alle locaties in de regio. Actie is ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door een selectie te maken van adressen, op basis van de lijst van 'Energypartners', die mogelijk in aanmerking zouden komen voor de besparingsplicht. De reeds gemelde bedrijven werden daarvan uitgesloten. Deze maillijst heeft de omgevingsdienst een brief gestuurd met de vraag de omgevingsdienst te informeren over het energiegebruik middels een door ons hiervoor ingerichte website. De respons op een dergelijke mailing was dermate minimaal dat besloten is hier geen uitgebreid vervolg aan te geven."*

Omgevingsdienst	Brunssum	Heerlen	Kerkrade	Landgraaf	Sittard-Geleen	Benchmark Omgevingsdiensten
19. Is er bij uw omgevingsdienst zicht op de mate waarin bedrijven zich niet aan de informatieplicht energiebesparing houden?	Gedeeltelijk[13]					
20. Hoe komt u aan deze informatie? (meer antwoorden mogelijk)	Zelf verzamelen, van RVO, gemeente en anders					
21. Hoe maakt u contact met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing? (meer antwoorden mogelijk)	Per brief/e-mail, telefonisch en persoonlijk contant[14]					

13 *Omgevingsdienst: "De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat het beeld niet volledig is. Er ontbreken nog steeds bedrijven die nog geen invulling hebben gegeven aan de informatieplicht en daardoor niet bij de omgevingsdienst bekend zijn."*

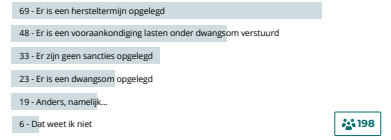
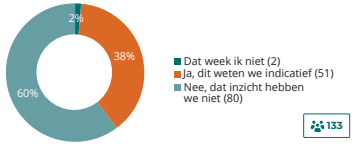
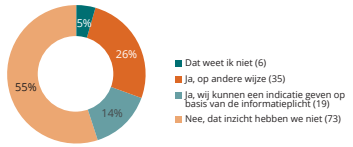
14 *Omgevingsdienst: "Bij het reguliere toezicht wordt de informatieplicht meegenomen."*

Omgevingsdienst

Organisatie van toezicht	Brunssum	Heerlen	Kerkrade	Landgraaf	Sittard-Geleen	Benchmark Gemeenten
22. Geef aan op welke manier uw omgevingsdienst handhaaft op de uitvoering van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing? (meer antwoorden mogelijk)	Algemene milieucontrole, specifieke energiecontroles aan de hand van erkende maatregelenlijst en energiescans					
23. Stelt uw omgevingsdienst prioriteiten met betrekking tot welke bedrijven gecontroleerd worden m.b.t. de energiebesparingsplicht? (meer antwoorden mogelijk)	Ja, op basis van eigen risicoanalyse en rubricering van RVO[15]					
24. Hoe wordt het aantal bedrijven dat wordt gecontroleerd per jaar bepaald?	Op basis van beschikbaar budget (VUE gelden + SPUK THE + Individuele opdrachten).					Geen categorieën
25. Hoeveel jaar heeft u naar inschatting nodig om alle bedrijven en instellingen binnen de gemeente te controleren op de energiebesparingsplicht en informatieplicht	Dat weet ik niet					

15 *Omgevingsdienst: "De omgevingsdienst stelt prioriteit in de te controleren bedrijven, namelijk op basis van een eigen risicoanalyse die specifiek gericht is op de energiebesparingsplicht en op basis van de rubricering die Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) toevoegt aan de informatieplicht rapportages. Het energiegebruik is het belangrijkste criterium voor de omgevingsdienst. Daarbij worden prioriteiten met de gemeente afgestemd. De wijze waarop meldingen werden ingevuld was vaak slecht waardoor de rubriceringscodes voor de omgevingsdienst beperkte waarde hadden."*

Kwantitatieve informatie

Kwantitatieve informatie		Brunssum		Heerlen		Kerkrade		Landgraaf[16]		Sittard-Geleen		Benchmark Gemeenten
AB = aantal bedrijven; AU = aantal uren		AB	AU	AB	AU	AB	AU	AB	AU	AB	AU	
25. Aantal controles en ureninzet	2019	0	64	15	166	7	149	5	85	0	256	Niet alle omgevingsdiensten hebben getallen via de enquête aangeleverd. Met inachtneming van nodige kantte-keningen (geen getallen beschikbaar, getallen voor de gehele regio, getallen voor gemeenten specifiek) is in het totaaloverzicht van alle omgevings-diensten wel een trend zichtbaar tussen 2019 en 2023: het aantal controles, de ureninzet en totaal aantal overtredingen is toegenomen.
	2020	9	64	18	166	16	149	3	85	13	256	
	2021	5	64	26	166	10	149	8	85	25	256	
	2022	2	84	0	221	6	185	4	121	12	311	
	2023	1	144	45	386	10	294	5	230	31	476	
26. In geval er repressieve handhaving heeft plaatsgevonden, welke sancties zijn opgelegd? (meer antwoorden mogelijk)[17]		Herstel termijn en vooraankondiging lasten onder dwangsom										
27. Heeft de omgevingsdienst zicht op de totale gerealiseerde energie-besparing die dankzij de energiebe-sparingsplicht is gerealiseerd? (bijv. in kwh, m3 gas, CO2 reductie)		Nee										
28. Heeft de omgevingsdienst zicht op het energiebesparingspotentieel (bijv. in kwh, m3 gas, CO2 reductie) bij bedrijven en instellingen?		Nee										

16 *Landgraaf: "In 2020 was het plan om 7 bedrijven te bezoeken in Landgraaf. Dat is niet gebeurd vanwege de situatie rondom corona. In 2021 zijn 9 bedrijven gecontroleerd op de naleving van de energievoorschriften Wet milieubeheer. De controles zijn uitgevoerd door Bureau BRES ingehuurd met VUE 1 en 2 gelden. In 2022 zijn 4 bedrijven gecontroleerd op de naleving van de energie-voorschriften Wet milieubeheer. De controles zijn uitgevoerd door Bureau BRES ingehuurd met VUE 1 en 2 gelden. In 2022-2023 worden deze bedrijven opnieuw gecontroleerd net als een aantal nieuwe bedrijven."*

17 *De omgevingsdienst heeft geen informatie aangeleverd over het percentage bedrijven waar overtredingen zijn aangetroffen voor en na hercontrole tussen 2019 en 2023. De omgevingsdienst heeft geen informatie aangeleverd over het aantal jaarlijks geconstateerde overtredingen tussen 2019 en 2023.*

Factsheet gemeente Brunssum

Het DoeMee Onderzoek 2024 richt zich op de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing. Deze factsheet is opgesteld voor de gemeente Brunssum op basis van de ingevulde vragenlijst door de gemeente en omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg. De dikgedrukte blauwe tekst geeft het antwoord op de enquête en eventuele toevoegingen/ wijzigingen vanuit de schriftelijke validatie weer. Er is gevraagd om aanvullende informatie aan te leveren over de opdrachtformulering, afgesproken doelstellingen, resultaten en energiebesparende maatregelen die zijn getroffen. Een documentenanalyse is indien er documenten zijn aangeleverd opgenomen aan het eind van de factsheet. De factsheet is gevalideerd door de gemeente Brunssum, de omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg heeft de factsheet niet gevalideerd.

Gemeente Brunssum

Algemene informatie

De rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht zijn op dit moment helder.

De opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst is wel in de begroting opgenomen, onder het overkoepelende onderwerp ‘omgevingsdiensten’. Er is een opdracht geformuleerd voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht. Deze opdracht is opgenomen in het werkprogramma Brunssum / RUD Zuid-Limburg. De opdracht wordt in de praktijk ook uitgevoerd. Gemeente en RUD Zuid-Limburg voeren samen de controles uit.
Het budget voor de opdracht aan de omgevingsdienst wordt bepaald op basis van het aantal bedrijven dat zich heeft gemeld (informatieplicht). Per bedrijf wordt een vast bedrag in rekening gebracht. Om te sturen op de taak van de omgevingsdienst m.b.t. toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht vindt periodieke evaluatie van het werk- en uitvoeringsprogramma plaats op basis van voortgangsrapportages.

De gemeente geeft zelf ook invulling aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing, naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023. De gemeente gaat samen met de RUD Zuid-Limburg op pad omdat zij vaak méér lokale kennis over het bedrijf hebben.

Informatievoorziening

Er zijn in de opdracht vastgelegde afspraken gemaakt over de monitorings- en verantwoordingsinformatie met de omgevingsdienst m.b.t. de energiebesparingsplicht. Alle rapportages komen naar de gemeente en worden opgeslagen in een digitaal zaaksysteem. Er zijn ook KPI’s afgesproken met omgevingsdiensten over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht, namelijk dat alle bedrijven die in het werkprogramma zijn opgenomen, ook daadwerkelijk worden gecontroleerd.

De gemeente ontvangt periodieke tussenrapportages over de resultaten van de handhaving van de energiebesparingsplicht van de omgevingsdienst. De rapportages die door de omgevingsdienst aan de gemeente worden verstrekt leveren adequate informatie over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht. De rapportages geven adequate informatie over de bereikte resultaten. Zo nu en dan komen we uit bij een Gamma die als franchisenemer werkt. We zijn dan afhankelijk van de landelijke eigenaar.
Vanuit de gemeenteraad zijn er nooit vragen gekomen over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht door de omgevingsdienst. Over de bereikte resultaten, zoals reductie CO2 en vermindering verbruik van gas en elektriciteit) zijn vanuit de gemeenteraad geen vragen/opmerkingen geweest.

Omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg en gemeente Brunssum

Algemene informatie

De rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht zijn op dit moment helder. De energiebesparingsplicht is als apart taakveld onderdeel van het VTH-stelsel (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving).
Resultaat

Er is gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat valt onder de energiebesparings- en informatieplicht. Deze informatie downloadt de omgevingsdienst bij het e-loket van RVO.nl en combineren zij met bedrijven waarvan zij weten dat zij aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Daarnaast verzamelt de omgevingsdienst een deel van de informatie zelf en is een deel van de informatie afkomstig van de gemeente. De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat de omgevingsdienst niet bekend is met het energiegebruik van alle locaties in hun regio. Daardoor is het beeld onvolledig. De omgevingsdienst heeft acties ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door een selectie te maken van adressen, op basis van de lijst van 'Energypartners', die mogelijk in aanmerking zouden komen voor de besparingsplicht. De reeds gemelde bedrijven werden daarvan uitgesloten. Deze maillijst heeft de omgevingsdienst een brief gestuurd met de vraag de omgevingsdienst te informeren over het energiegebruik middels een door ons hiervoor ingerichte website.

Er is gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat zich niet aan de informatieplicht energiebesparing houdt. Deze informatie downloadt de omgevingsdienst bij het e-loket van RVO.nl en combineren zij met bedrijven waarvan zij weten dat zij aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Daarnaast verzamelt de omgevingsdienst een deel van de informatie zelf en is een deel van de informatie afkomstig van de gemeente. De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat het beeld niet volledig is (zie voorgaande alinea). Er ontbreken nog steeds bedrijven die nog geen invulling hebben gegeven aan de informatieplicht en daardoor niet bij de omgevingsdienst bekend zijn. De omgevingsdienst heeft acties ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door (zie antwoord vorige alinea). Er wordt per brief / e-mail, telefonisch en persoonlijk contact gemaakt met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing.

Organisatie van het toezicht

De omgevingsdienst handhaaft op de uitvoering van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing door algemene milieucontroles en specifieke energiecontroles uit te voeren aan de hand van de erkende maatregelenlijst en door energiescans uit te voeren. Het aantal bedrijven dat per jaar wordt gecontroleerd wordt bepaald aan de hand van het beschikbare budget. Deze bestaat uit VUE gelden (Versterkte uitvoering energiebesparings- en informatieplicht), SPUK THE gelden (Specifieke Uitkering Toezicht en Handhaving Energiebesparingsplicht) en individuele opdrachten. Het is onbekend hoe lang de omgevingsdienst nog nodig heeft vanaf de start van de werkzaamheden om alle bedrijven en instellingen binnen de gemeente te controleren op de energiebesparings- en informatieplicht.

De omgevingsdienst stelt prioriteit in de te controleren bedrijven, namelijk op basis van een eigen risicoanalyse die specifiek gericht is op de energiebesparingsplicht en op basis van de rubricering die Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) toevoegt aan de informatieplicht rapportages. Het energiegebruik is het belangrijkste criterium voor de omgevingsdienst. Daarbij worden prioriteiten met de gemeente afgestemd. De wijze waarop meldingen werden ingevuld was vaak slecht waardoor de rubriceringscodes voor de omgevingsdienst beperkte waarde hadden.

Kwantitatieve informatie

De omgevingsdienst heeft de kwantitatieve informatie uit onderstaande tabellen ingevuld voor de gemeente.

Onderstaande tabel bevat informatie over het aantal gecontroleerde bedrijven en de ureninzet op jaarbasis door de omgevingsdienst in de periode 2019 – 2023.

Jaar	Aantal bedrijven gecontroleerd	Ureninzet op jaarbasis
2019	0	64
2020	9	64
2021	5	64
2022	2	84
2023	1	144

De omgevingsdienst heeft geen informatie aangeleverd over het percentage bedrijven waar overtredingen zijn aangetroffen voor en na hercontrole tussen 2019 en 2023.

De omgevingsdienst heeft geen informatie aangeleverd over het aantal jaarlijks geconstateerde overtredingen tussen 2019 en 2023.

Onderstaande tabel bevat per jaar informatie over het aantal bedrijven dat een 'vooraankondiging last onder dwangsom' of overige repressieve handhaving heeft ontvangen tussen 2019 en 2023.

Jaar	Vooraankondiging last onder dwangsom	Overige repressieve handhaving opgelegd
2019	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2020	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2021	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2022	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2023	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst

In het geval er repressieve handhaving heeft plaatsgevonden is een hersteltermijn opgelegd en/of is een vooraankondiging lasten onder dwangsom verstuurd.

De omgevingsdienst heeft geen zicht op het energiebesparingspotentieel bij bedrijven en instellingen.

Aanvullende documentenanalyse

Categorie	Aanwezig?	Omgevingsdienst
Toelichting	ja	Toelichting op DoeMee enquête
Begroting	ja	Jaarrekening 2019-2022; Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025
Opdracht	nee	
Beleidstukken	nee	
Werkprogramma	ja	Werkprogramma RUD ZL 2021 voor gemeente Brunssum
Voortgangs rapportage	nee	Voortgangsrapportages door gemeente niet opgemaakt omdat voor betreffende bedrijven het handhavingsproces nog niet is afgerond en sinds medio 2023 de uitvoering hiervan bij de RUD ligt.
Aanvullend	ja	Brief aanpassing energiebesparingsplicht; twee voorbeelden controlerapporten; brief informatieplicht energiebesparing

Toelichting

- In Brunssum onderscheiden we drie type bedrijven: Provinciale inrichtingen: de gemeente heeft hier geen betrokkenheid bij. De provinciale bedrijven worden gecontroleerd door de RUD Zuid-Limburg
- Basistaak-bedrijven: gemeentelijke inrichtingen waar de gemeente het toezicht wettelijk verplicht moet laten uitvoeren door de RUD Zuid-Limburg
- Gemeentelijke inrichtingen: bedrijven waar wij als gemeente – dus ook op het onderdeel energie – toezicht houden

Begroting

In de programmabegroting 2022 en jaarrekening 2022 is aandacht voor de ontwikkelingen op het gebied van energietoezicht en de aanscherping van de energiebesparingsplicht. Relevante ontwikkelingen zijn:

- Voor grote energieverbruikers wordt een onderzoeksplicht geïntroduceerd waarbij vierjaarlijks een onderzoek naar alle mogelijke maatregelen ter verduurzaming van het energiegebruik door de activiteiten van deze bedrijven moet worden verricht. Bedrijven en instellingen moeten uiterlijk 1 december 2023 aan hun informatie- en onderzoeksplicht voldoen via het eLoket bij de RVO.
- Op basis van de nieuwe regelgeving (Besluit activiteit leefomgeving) wordt het toezicht op energiebesparingsplicht volledig overgedragen aan de omgevingsdienst. Om de capaciteit en kennis bij omgevingsdiensten te versterken is een SPUK-THE uitkering van €56 miljoen beschikbaar gesteld tussen 2022 en 2026 voor alle omgevingsdiensten.
- Er is sprake van VUE-gelden, die door parkstadgemeenten bij RUD zijn weggezet voor de coördinatie van toezicht en uitvoering op energiebesparingsplicht bij een niet-basistaak. Voor Brunssum gaat dat bij VUE-2 en VUE-3 om respectievelijk €4.107 en €7.500 (VUE-1 ligt in de orde van grootte van VUE-2.)
- Halverwege 2023 wordt de lijst met erkende energiebesparingsmaatregelen geactualiseerd en wordt een uniforme methodiek ontwikkeld voor het bepalen van de terugverdientijd van deze maatregelen.
- De volgende producten zijn in 2022 gerealiseerd wat betreft toezicht en handhaving:

De volgende producten zijn in 2022 gerealiseerd wat betreft toezicht en handhaving:

Tabel· Gerealiseerde aantallen producten Toezicht & Handhaving 2022

	Gerealiseerde aantallen				
Toezicht en handhaving	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Planmatige controles	930	985	844	793	689
Planmatige controles Brzo	40	39	35	34	37
Planmatige controles Wm (Wabolmilieu)	800	876	744	733	652
Hercontroles (totaal bouwen/milieu)	280	368	348	313	253
Adhoc controles	390	286	361	245	141
Beoordeling (IVRén)	12	9	5	9	12
Klachten	1700	1438	1296	1615	1607
Meldingen ongewone voorvallen	90	99	85	101	103
Bestuursrechtelijke handhaving	79	101	53	48	90
Handhavingsverzoeken	16	24	15	16	21
Bestuursrechteliike handhaving (voornemen, last)	45	38	27	17	50
Bezwaar en beroepsprocedures	18	39	11	15	19
Totaal	**3481**	**3286**	**2992**	**3124**	**2895**

De bijdrage per deelnemer was in 2022 als volgt:

Deelnemer	bijdrage 2022
Beek	€ 396.665
Beekdaelen	€ 543.494
Brunssum	€ 113.150
Eijsden-Margraten	€ 126.625
Gulpen-Wittem	€ 135.865
Heerlen	€ 601.865
Kerkrade	€ 238.378
Landgraaf	€ 223.736
Maastricht	€ 1.177.875
Meerssen	€ 215.540
Simpelveld	€ 48.071
Sittard-Geleen	€ 691.162
Stein	€ 547.300
Vaals	€ 79.127
Valkenburg a/d Geul	€ 55.675
Voerendaal	€ 120.114
Provincie Limburg	€ 7.863.276
Totaal	**€ 13.177.918**

Werkprogramma

Voor de gemeente Brunssum is door de RUD Zuid-Limburg in 2021 64 uur begroot om advies te geven over Energie. Dit betreft ook de beoordeling van energie-audits (EED), informatieplicht en energiebesparingsplicht. Totaal is hiervoor €6.065,75 begroot.

Aanvullend

Aanvullend zijn toegestuurd:

- Een brief die verstuurd is aan alle bedrijven in december 2019 waarin hen gewezen wordt op de “informatieplicht energiebesparing”
- Twee voorbeeld controlerapporten c.q. aanschrijvingen richting gecontroleerde bedrijven
- Een brief van Economische zaken van 1 mei 2023 over de aanpassing van de energiebesparingsplicht

Factsheet gemeente Heerlen

Het DoeMee Onderzoek 2024 richt zich op de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing. Deze factsheet is opgesteld voor de gemeente Heerlen op basis van de ingevulde vragenlijst door de gemeente en omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg. De dikgedrukte blauwe tekst geeft het antwoord op de enquête en eventuele toevoegingen/ wijzigingen vanuit de schriftelijke validatie weer. Er is gevraagd om aanvullende informatie aan te leveren over de opdrachtformulering, afgesproken doelstellingen, resultaten en energiebesparende maatregelen die zijn getroffen. Een documentenanalyse is indien er documenten zijn aangeleverd opgenomen aan het eind van de factsheet. De factsheet is gevalideerd door de gemeente Heerlen, de omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg heeft de factsheet niet gevalideerd.

Gemeente Heerlen

Algemene informatie

De rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht zijn op dit moment niet helder. Dit komt omdat er een onhandige ‘knip’ zit in het toezichtswerk, namelijk tussen de bedrijven waar de gemeente toezicht houdt op milieubelastende activiteiten (waaronder energie) en bedrijven waar de RUD het toezicht uitvoert. De nieuwe energietaken zijn opgenomen in hoofdstuk 3 van het BAL en zijn een basistaak. Bij bedrijven waarvan de activiteiten in beginsel niet onder de basistaak vallen (zoals horecabedrijven en kantoren), kan het zijn dat het aspect energie door de omgevingsdienst moet worden uitgevoerd. Dit leidt tot een knip in toezicht. De exacte reikwijdte en consequenties hiervan wordt in beeld gebracht door controles op milieubelastende activiteiten uit te voeren. Daarnaast is de gemeente Heerlen niet tevreden over het resultaat van het toezicht door de RUD omdat dit voor de gemeente nog steeds veel werk met zich meebrengt. De gemeente heeft energie hoog op de agenda staan. De controlerapporten die vanuit de omgevingsdienst aan ons worden aangeleverd zijn onvoldoende duidelijk, waardoor deze niet aan onze kwaliteitsmaatstaven voldoen. Inmiddels zijn er bij de omgevingsdienst vorderingen gemaakt om te komen tot een verbetering van de inhoud van de rapporten. De gemeente doet alsnog: een brief schrijven, telefonische contacten met het bedrijf en afstemming over plan van uitvoering).

De splitsing in uitvoering van de verschillende vormen van toezicht leidt tot een administratieve lastenverhoging en meer tijdbesteding voor de inrichtinghouders en voor de gemeente. In het kader van goede dienstverlening is dit niet wenselijk. De gemeente geeft aan het dan beter zelf te kunnen doen.
De opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst is voor zover bekend niet in de begroting opgenomen. In de begroting zijn de kosten voor de uitvoering van toezicht en handhaving (waaronder energie) opgenomen onder de gemeenschappelijke regeling RUD-ZL. Jaarlijks wordt deze post begroot en bijgesteld op basis van de begroting die door de RUD-ZL wordt aangereikt. Er is geen opdracht geformuleerd voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht. Er wordt jaarlijks een conceptwerkprogramma voorgelegd door de RUD-ZL dat, na eventuele aanpassing door de gemeente, vastgesteld wordt door het college.

Er wordt geen budget verstrekt omdat er ook geen opdracht aan de omgevingsdienst is verstrekt. Om te sturen op de taak van de omgevingsdienst m.b.t. toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht wordt getracht duidelijkheid te krijgen in het werkprogramma en de PDC. Dit wordt besproken als onderdeel van het werkprogramma en de voortgangsrapportages.

De gemeente geeft zelf ook invulling aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing, naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023. Toezicht op energiebesparing heeft een belangrijke plek in het coalitieakkoord. Bij *elke* toezichtcontrole wordt er met de ondernemer gekeken naar het onderwerp energie, ook al bestaat er voor die omvang of het soort bedrijf geen verplichting. Informatievoorziening

Er zijn geen afspraken gemaakt over de monitorings- en verantwoordingsinformatie met de omgevingsdienst m.b.t. de energiebesparingsplicht.

De gemeente ontvangt rapportages over de resultaten van de handhaving van de energiebesparingsplicht van de omgevingsdienst. De rapportages die door de omgevingsdienst aan de gemeente worden verstrekt leveren geen adequate informatie over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht en de bereikte resultaten. Uit de rapportages is niet op te maken in welke omvang de RUD invulling heeft gegeven aan haar taken.
Vanuit de gemeenteraad zijn er nooit gekomen over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht door de Omgevingsdienst. Over de bereikte resultaten, zoals reductie CO2 en vermindering verbruik van gas en elektriciteit) zijn vanuit de gemeenteraad geen vragen/opmerkingen geweest.

Omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg en gemeente Heerlen

Algemene informatie

De rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht zijn op dit moment niet helder. Dit komt omdat er een onhandige ‘knip’ zit in het toezichtswerk. De energiebesparingsplicht is als apart taakveld onderdeel van het VTH-stelsel.

Resultaat

Er is gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat valt onder de energiebesparings- en informatieplicht. Deze informatie downloadt de omgevingsdienst bij het e-loket van RVO.nl en combineren zij met bedrijven waarvan zij weten dat zij aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Daarnaast verzamelt de omgevingsdienst een deel van de informatie zelf en is een deel van de informatie afkomstig van de gemeente/provincie. De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat de omgevingsdienst niet bekend is met het energiegebruik van alle locaties in de regio. Daardoor is het beeld onvolledig. De omgevingsdienst heeft acties ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door op basis van de lijst van ‘Energypartners’ een selectie te maken van adressen die mogelijk vallen onder de energiebesparingsplicht. De reeds gemelde bedrijven werden daarvan uitgesloten. De bedrijven die onder de energiebesparingsplicht vallen hebben een brief ontvangen met de vraag de omgevingsdienst te informeren over het energiegebruik middels een speciaal ingerichte website. De response op een dergelijke mailing was dermate minimaal dat besloten is hier geen uitgebreid vervolg aan te geven. Daarnaast komen onze reguliere toezichthouders milieu bij bedrijven en vragen hierbij de verbruiksgegevens op.
Er is gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat zich niet aan de informatieplicht energiebesparing houdt. Deze informatie downloadt de omgevingsdienst bij het e-loket van RVO.nl en combineren zij met bedrijven waarvan zij weten dat zij aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Daarnaast verzamelt de omgevingsdienst een deel van de informatie zelf en is een deel van de informatie afkomstig van de gemeente/provincie. De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat het beeld niet volledig is. Er ontbreken nog steeds bedrijven die nog geen invulling hebben gegeven aan hun informatieplicht en daardoor niet bij de omgevingsdienst bekend zijn. De omgevingsdienst heeft acties ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door op basis van de lijst van ‘Energypartners’ een selectie te maken van adressen die mogelijk vallen onder de energiebesparingsplicht. De reeds gemelde bedrijven werden daarvan uitgesloten.

De bedrijven die onder de energiebesparingsplicht vallen hebben een brief ontvangen met de vraag de omgevingsdienst te informeren over het energiegebruik middels een speciaal ingerichte website. De response op een dergelijke mailing was dermate minimaal dat besloten is hier geen uitgebreid vervolg aan te geven. Daarnaast komen onze reguliere toezichthouders milieu bij bedrijven en vragen hierbij de verbruiksgegevens op.
Er wordt Per brief / e-mail - Telefonisch - Persoonlijk contact gemaakt met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing.

Organisatie van het toezicht

De omgevingsdienst handhaaft op de uitvoering van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing door algemene milieucontroles en specifieke energiecontroles uit te voeren aan de hand van de erkende maatregelenlijst en door energiescans uit te voeren. Het aantal bedrijven dat per jaar wordt gecontroleerd wordt bepaald aan de hand van het beschikbare budget (VUE gelden + SPUK THE + Individuele opdrachten). Het is onbekend hoe lang de omgevingsdienst nog nodig heeft om alle bedrijven en instellingen binnen de gemeente/provincie te controleren op de energiebesparings- en informatieplicht.

De omgevingsdienst stelt prioriteit in de te controleren bedrijven, namelijk op basis van een eigen risicoanalyse die specifiek gericht is op de energiebesparingsplicht en op basis van de rubricering die RVO toevoegt aan de informatieplicht rapportages. Het energiegebruik is het belangrijkste criterium voor de omgevingsdienst. Daarbij worden prioriteiten met de gemeente afgestemd. De wijze waarop meldingen werden ingevuld was vaak slecht waardoor de rubriceringscodes voor de omgevingsdienst beperkte waarde hadden.

Kwantitatieve informatie

De omgevingsdienst heeft de kwantitatieve informatie uit onderstaande tabellen ingevuld voor de gemeente.

Onderstaande tabel bevat informatie over het aantal gecontroleerde bedrijven en de ureninzet op jaarbasis door de omgevingsdienst in de periode 2019 – 2023.

Jaar	Aantal bedrijven gecontroleerd	Ureninzet op jaarbasis
2019	15	166
2020	18	166
2021	26	166
2022	0	221
2023	45	368

Dat het aantal bezochte bedrijven in 2022 lager is dan in 2021 heeft te maken met het moment waarop het aantal bezochte bedrijven in dat jaar bepaald is geworden. Dit is toevallig zo extreem en moet meer gelezen worden als een momentopname en niet zo zeer als een gemiddelde. Daarnaast speelde in die periode ook de beperkingen a.g.v. de Corona-problematiek.

Onderstaande tabel bevat informatie over het percentage bedrijven waar overtredingen zijn aangetroffen voor en na hercontrole tussen 2019 en 2023.

Jaar	% overtredingen bij eerste controle	% overtredingen bij hercontrole
2019	-	-
2020	-	-
2021	-	-
2022	-	-
2023	-	-

Onderstaande tabel bevat informatie over het aantal jaarlijks geconstateerde overtredingen tussen 2019 en 2023.

Jaar	Aantal overtredingen
2019	Geen taak voor de omgevingsdienst
2020	Geen taak voor de omgevingsdienst
2021	Geen taak voor de omgevingsdienst
2022	Geen taak voor de omgevingsdienst
2023	Geen taak voor de omgevingsdienst

Het is zowel een taak voor de RUD-ZL als voor de gemeente om aantal overtredingen bij te houden. Aangezien de RUD-ZL de controlerapporten opstelt, ligt het voor de hand dat zij in hun rapportage ook inzicht geven in het aantal geconstateerde overtredingen. Daarnaast is/blijft het college van B&W bevoegd gezag voor de uitvoering van de VTHtaken en wordt er in het handhavingsjaarverslag aandacht besteed aan het aantal geconstateerde overtredingen en de daar uit volgende handhavingscasussen. Dit is echter alleen mogelijk als de RUD-ZL hier inzicht in geeft.

Onderstaande tabel bevat per jaar informatie over het aantal bedrijven dat een 'vooraankondiging last onder dwangsom' of overige repressieve handhaving heeft ontvangen tussen 2019 en 2023.

Jaar	Vooraankondiging last onder dwangsom	Overige repressieve handhaving opgelegd
2019	Geen taak voor de omgevingsdienst	Geen taak voor de omgevingsdienst
2020	Geen taak voor de omgevingsdienst	Geen taak voor de omgevingsdienst
2021	Geen taak voor de omgevingsdienst	Geen taak voor de omgevingsdienst
2022	Geen taak voor de omgevingsdienst	Geen taak voor de omgevingsdienst
2023	Geen taak voor de omgevingsdienst	Geen taak voor de omgevingsdienst

In het geval er repressieve handhaving heeft plaatsgevonden, zijn de volgende sancties opgelegd: er is een hersteltermijn opgelegd en er is een vooraankondiging lasten onder dwangsom verstuurd.

De omgevingsdienst heeft geen zicht op het energiebesparingspotentieel bij bedrijven en instellingen. Het zicht bij RUD ZL ontbreekt op dat punt omdat er nooit een nul-situatie bij de start van het project is uitgevoerd c.q. vastgelegd. Daardoor kun je ook niet bepalen welk energiebesparingspotentieel e.e.a. uiteindelijk heeft opgeleverd.

Aanvullende documentenanalyse

Categorie	Aanwezig?	Omgevingsdienst
Toelichting	ja	
Begroting	ja	Jaarrekening 2019-2022; Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025
Opdracht	nee	
Beleidstukken	ja	VTH-beleid 2023-2026 omgevingsrecht gemeente Heerlen
Werkprogramma	ja	Handhavingsuitvoerings-programma (HUP) gemeente Heerlen 2023 incl. bijlagen
Voortgangs rapportage	nee	Als het hier het onderwerp 'energie' betreft dan maakt dit deel uit van de regulier integrale milieucontroles. De betreffende aantallen worden ieder jaar vermeld in de handhavingsjaarverslagen
Aanvullend	nee	

Toelichting

De gemeente heeft een toelichting bijgevoegd over energietoezicht in de gemeente Heerlen.

Begroting

In de programmabegroting 2022 en jaarrekening 2022 is aandacht voor de ontwikkelingen op het gebied van energietoezicht en de aanscherping van de energiebesparingsplicht. Relevante ontwikkelingen zijn:

- Voor grote energieverbruikers wordt een onderzoeksplicht geïntroduceerd waarbij vierjaarlijks een onderzoek naar alle mogelijke maatregelen ter verduurzaming van het energiegebruik door de activiteiten van deze bedrijven moet worden verricht. Bedrijven en instellingen moeten uiterlijk 1 december 2023 aan hun informatie- en onderzoeksplicht voldoen via het eLoket bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).
- Op basis van de nieuwe regelgeving (Besluit activiteit leefomgeving) wordt het toezicht op energiebesparingsplicht volledig overgedragen aan de omgevingsdienst. Om de capaciteit en kennis bij omgevingsdiensten te versterken is een SPUK-THE uitkering van €56 miljoen beschikbaar gesteld tussen 2022 en 2026 voor alle omgevingsdiensten.
- Halverwege 2023 wordt de lijst met erkende energiebesparingsmaatregelen geactualiseerd en wordt een uniforme methodiek ontwikkeld voor het bepalen van de terugverdientijd van deze maatregelen.

De volgende producten zijn in 2022 gerealiseerd wat betreft toezicht en handhaving:

Tabel· Gerealiseerde aantallen producten Toezicht & Handhaving 2022

	Gerealiseerde aantallen				
Toezicht en handhaving	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Planmatige controles	930	985	844	793	689
Planmatige controles Brzo	40	39	35	34	37
Planmatige controles Wm (Wabolmilieu)	800	876	744	733	652
Hercontroles (totaal bouwen/milieu)	280	368	348	313	253
Adhoc controles	390	286	361	245	141
Beoordeling (IVRén)	12	9	5	9	12
Klachten	1700	1438	1296	1615	1607
Meldingen ongewone voorvallen	90	99	85	101	103
Bestuursrechtelijke handhaving	79	101	53	48	90
Handhavingsverzoeken	16	24	15	16	21
Bestuursrechteliike handhaving (voornemen, last)	45	38	27	17	50
Bezwaar en beroepsprocedures	18	39	11	15	19
Totaal	**3481**	**3286**	**2992**	**3124**	**2895**

De bijdrage per deelnemer was in 2022 als volgt:

Deelnemer	bijdrage 2022
Beek	€ 396.665
Beekdaelen	€ 543.494
Brunssum	€ 113.150
Eijsden-Margraten	€ 126.625
Gulpen-Wittem	€ 135.865
Heerlen	€ 601.865
Kerkrade	€ 238.378
Landgraaf	€ 223.736
Maastricht	€ 1.177.875
Meerssen	€ 215.540
Simpelveld	€ 48.071
Sittard-Geleen	€ 691.162
Stein	€ 547.300
Vaals	€ 79.127
Valkenburg a/d Geul	€ 55.675
Voerendaal	€ 120.114
Provincie Limburg	€ 7.863.276
Totaal	**€ 13.177.918**

Beleidstukken

Het VTH-beleid 2023-2026 Omgevingsrecht Gemeente Heerlen geeft aan op welke wijze de gemeente Heerlen in de periode 2023 tot en met 2026 uitvoering geeft aan haar wettelijke taken op het vlak van het Omgevingsrecht. Onderdeel van het beleidsthema milieu is de energiebesparingsen informatieplicht. In de komende periode zet de gemeente Heerlen in op:

- Het voorzetten van de huidige praktijk waarbij het thema energie deel uitmaakt van de reguliere controles en aspect-controles, in afwachting van duidelijkheid over de voorgenomen wijziging van het basistakenpakket en de wijze waarop dit door de RUD Zuid-Limburg wordt opgepakt
- Het nader invulling geven aan de toezicht- en handhavingstaak ten aanzien van de label-C verplichting
- Het in beeld brengen van grootverbruikers

Uitvoeringsprogramma's

In het handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) 2023 voor de gemeente Heerlen zijn drie doelen met bijbehorende KPI's afgesproken rondom het thema energie:

- Toetsen in hoeverre wordt voldaan aan energielabel-C bij kantoorpanden op basis van percentage inrichtingen dat op 31 december 2023 voldoet. Hiervoor wordt 250 uur begroot.
- Energiecontroles en aspectcontroles, training-on-the-job, opvolging controlerapporten (30 hercontroles in het kader van Palet2020 en 60 energiecontroles vanuit de VUE1 en 2). Hiervoor wordt 500 uur begroot.
- Grootverbruikers selecteren bij branche bedrijven die qua milieucategorie onder type A vallen via een rapportage beoordelingen type-A inrichtingen. Hiervoor wordt 50 uur begroot.

Zie onderstaand overzicht:

2. MILIEU

	Onderwerp	Klasse cf. risicoanalyse	Grondslag [periodiek/project]	Aantal totaal [aantal]	Toetsfrequentie [eenmaal per X jaar]	Aantal 2021 [aantal]	Kental [uur/product]	Tijdbesteding [uur]
2.1	Toezicht Milieu-inrichtingen categorie 2	2	periodiek	1070	10	125	14	1706
	Toezicht Milieu-inrichtingen categorie 3	3	periodiek	280	3	110	26	2888
	Toezicht Milieu-inrichtingen categorie 4	4	periodiek	0	1	0	38	0
2.1a	Energie - Energielabel C kantoorpanden		project					250
	Energie - Aspect- en reguliere controles		periodiek					500
	Energie - Besparende maatregelen Grootverbruikers type A-inrichtingen		project					50
2.1b	Inzicht en beheersbaarheid bedrijvenbestand		project					150
2.1c	Meldingen en handhavingsverzoeken - geluid inrichtingen		obv input					PM
2.1d	Milieubelastende activiteiten		project					150
2.2	RUD-ZL - milieucontroles		periodiek					PM2506
2.2a	Milieubelastende activiteiten - RUD-ZL		project					PM
2.3	Milieumeldingen / ongewone voorvallen		obv input			3	12	36
	Meldingen (zie het 5.)							1000
							Totaal	6730

Het HUP 2023 is hieronder in één oogopslag uitgewerkt:

Factsheet gemeente Kerkrade

Het DoeMee Onderzoek 2024 richt zich op de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing. Deze factsheet is opgesteld voor de gemeente Kerkrade op basis van de ingevulde vragenlijst door de gemeente en omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg (regionale uitvoeringsdienst, RUD-ZL). De dikgedrukte blauwe tekst geeft het antwoord op de enquête en eventuele toevoegingen/ wijzigingen vanuit de schriftelijke validatie weer. Er is gevraagd om aanvullende informatie aan te leveren over de opdrachtformulering, afgesproken doelstellingen, resultaten en energiebesparende maatregelen die zijn getroffen. Een documentenanalyse is indien er documenten zijn aangeleverd opgenomen aan het eind van de factsheet. De factsheet is gevalideerd door de omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg en de gemeente Kerkrade.

Gemeente Kerkrade

Algemene informatie

De rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht zijn op dit moment niet volledig helder. Dit komt omdat het toezicht op energiebesparingsplicht nu een basistaak is die wordt uitgevoerd door de RUD-ZL. Het is nog niet helemaal duidelijk de of RUD-ZL dit ook uitvoert (of uitvoeren kan) voor de niet-basistaak mba's (milieubelastende activiteiten). Daarmee verwacht de gemeente ook komende jaren nog een rol voor toezicht op energiebesparingsplicht en andere (kleinere) toezichtstaken op energie(besparing) voor de gemeente. Er is wel sprake van goede (werk)afspraken en constructief overleg met de RUD-ZL hierover.

De opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst is in de begroting opgenomen, onder het overkoepelende onderwerp 'omgevingsdiensten'. De RUD maakt onderdeel uit van de begroting. De vastgestelde begroting vanuit de RUD wordt overgenomen in de begroting van de gemeente. Toezicht op energiebesparingsplicht is niet apart opgenomen aangezien dit voor de RUD nu gefinancierd wordt uit de SPUK-uitkering, die vanuit overheid rechtstreeks naar RUD gaat.

Er is geen opdracht geformuleerd voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht. De gemeente heeft afspraken met de RUD gemaakt over toezicht. In het kader van de VUE (versterkte uitvoering energiebesparing) tranche 1, 2, en 3 heeft de RUD toezicht uitgevoerd bij bedrijven in Kerkrade. Daarnaast is nog een project uitgevoerd in het kader van VUE in Parkstadverband (PALET). Daarnaast heeft gemeente Kerkrade ongeveer 150 uur in het werkprogramma RUD opgenomen. Op dit moment is nog geen aparte opdracht verleend vanuit de gemeente aan de RUD voor het uitvoeren van toezicht op energiebesparingsplicht. De RUD voert dit (vanuit de SPUK) wel voor de gemeente uit en bepaalt daarbij zelf het programma en de te controleren bedrijven.

Op dit moment vindt er nog geen sturing op de opdracht plaats, anders dan ad-hoc overleg en het volgen van de voortgang via de toegestuurde documenten. Het inzicht in de bedrijven is ook nog niet optimaal, waardoor sturen bemoeilijkt wordt. Met de RUD moeten nog nadere afspraken gemaakt worden over de uitvoering van de werkzaamheden, monitoring en rapportage en daarmee dus ook sturingsinstrumenten.
De gemeente geeft zelf ook invulling aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing, naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023. Bij mba's die vallen onder de niet-basistaken (en in de overgang ook nog inrichtingen die onder de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) en Wet Milieubeheer niet onder de basistaken vielen) houdt de gemeente (nog) zelf toezicht. Bij toezichtbezoeken wordt energie en energiebesparing meegenomen. Resultaten daarvan worden in de rapportages opgenomen en indien van toepassing wordt hierop ook op gehandhaafd.

Informatievoorziening

Er zijn geen afspraken gemaakt afspraken gemaakt over de monitorings- en verantwoordingsinformatie met de omgevingsdienst m.b.t. de energiebesparingsplicht. Er zijn ook geen KPI's afgesproken met omgevingsdiensten over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht. De gemeente ontvangt afschriften van controlerapporten en brieven naar aanleiding van toezicht en handhaving door RUD. Er moeten nog nadere afspraken gemaakt worden over de uitvoering, monitoring en rapportage. Op dit moment ontvangen we nog geen rapportages specifiek over de energiebesparingsplicht.

Vanuit de gemeenteraad zijn er nooit vragen gekomen over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht door de omgevingsdienst. Over de bereikte resultaten (zoals reductie CO2 en vermindering verbruik van gas en elektriciteit) zijn vanuit de gemeenteraad ook geen vragen/opmerkingen geweest.

Omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg en gemeente Kerkrade

Algemene informatie

De rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht zijn op dit moment niet volledig helder. Dit komt omdat het toezicht op energiebesparingsplicht nu een basistaak is die wordt uitgevoerd door de RUD-ZL. Nog niet helemaal duidelijk is of RUD-ZL dit ook uitvoert (of uitvoeren kan) voor de niet-basistaak mba's. Daarmee verwachten we ook komende jaren nog een rol voor toezicht op energiebesparingsplicht en andere (kleinere) toezichtstaken op energie(besparing) voor de gemeente. De energiebesparingsplicht is als apart taakveld onderdeel van het VTH-stelsel (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) en het VTH-beleid met jaarlijks Uitvoeringsprogramma VTH.

Resultaat

Er is gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat valt onder de energiebesparings- en informatieplicht. Deze informatie downloadt de omgevingsdienst bij het e-loket van RVO.nl en combineren zij met bedrijven waarvan zij weten dat zij aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Daarnaast verzamelt de omgevingsdienst een deel van de informatie zelf en is een deel van de informatie afkomstig van de gemeente.

De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat de omgevingsdienst niet bekend is met het energiegebruik van alle locaties in hun regio. Daardoor is het beeld onvolledig. De omgevingsdienst heeft acties ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door een selectie te maken van adressen, op basis van de lijst van 'Energypartners', die mogelijk in aanmerking zouden komen voor de besparingsplicht. De reeds gemelde bedrijven werden daarvan uitgesloten. Deze maillijst heeft de omgevingsdienst een brief gestuurd met de vraag de omgevingsdienst te informeren over het energiegebruik middels een door ons hiervoor ingerichte website.

Er is gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat zich niet aan de informatieplicht energiebesparing houdt. Deze informatie downloadt de omgevingsdienst bij het e-loket van RVO.nl en combineren zij met bedrijven waarvan zij weten dat zij aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Daarnaast verzamelt de omgevingsdienst een deel van de informatie zelf en is een deel van de informatie afkomstig van de gemeente. De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat het beeld niet volledig is (zie voorgaande alinea). Er ontbreken nog steeds bedrijven die nog geen invulling hebben gegeven aan de informatieplicht en daardoor niet bij de omgevingsdienst bekend zijn. De omgevingsdienst heeft acties ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door (zie antwoord vorige alinea). Er wordt per brief / e-mail, telefonisch en persoonlijk contact gemaakt met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing.

Organisatie van het toezicht

De omgevingsdienst handhaaft op de uitvoering van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing door algemene milieucontroles en specifieke energiecontroles uit te voeren aan de hand van de erkende maatregelenlijst en door energiescans uit te voeren. Het aantal bedrijven dat per jaar wordt gecontroleerd wordt bepaald aan de hand van het beschikbare budget (VUE gelden + SPUK THE (Specifieke uitkering toezicht en handhaving energiebesparingsplicht) + Individuele opdrachten). Het is onbekend hoe lang de omgevingsdienst nog nodig heeft vanaf de start van de werkzaamheden om alle bedrijven en instellingen binnen de gemeente te controleren op de energiebesparings- en informatieplicht.

De omgevingsdienst stelt prioriteit in de te controleren bedrijven, namelijk op basis van een eigen risicoanalyse die specifiek gericht is op de energiebesparingsplicht en op basis van de rubricering die RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) toevoegt aan de informatieplicht rapportages.

Kwantitatieve informatie

De omgevingsdienst heeft de kwantitatieve informatie uit onderstaande tabellen ingevuld voor de gemeente.

Onderstaande tabel bevat informatie over het aantal gecontroleerde bedrijven en de ureninzet op jaarbasis door de omgevingsdienst in de periode 2019 – 2023.

Jaar	Aantal bedrijven gecontroleerd	Ureninzet op jaarbasis
2019	7	149
2020	16	149
2021	10	149
2022	6	185
2023	10	294

De omgevingsdienst heeft geen informatie aangeleverd over het percentage bedrijven waar overtredingen zijn aangetroffen voor en na hercontrole tussen 2019 en 2023.
De omgevingsdienst heeft geen informatie aangeleverd over het aantal jaarlijks geconstateerde overtredingen tussen 2019 en 2023.

De omgevingsdienst heeft geen informatie aangeleverd over het aantal bedrijven dat een 'vooraankondiging last onder dwangsom' of overige repressieve handhaving heeft ontvangen tussen 2019 en 2023.

In het geval er repressieve handhaving heeft plaatsgevonden is een hersteltermijn opgelegd en/of is een vooraankondiging lasten onder dwangsom verstuurd.

De omgevingsdienst heeft geen zicht op het energiebesparingspotentieel bij bedrijven en instellingen en de totaal gerealiseerde energiebesparing.

In de beantwoording op de enquête is geen informatie opgenomen in de getroffen energiebesparende maatregelen in de periode 2019 tot en met 2023 door bedrijven en instellingen.

De gemeente Kerkrade heeft veel verschillende documenten aangeleverd, inclusief begrotingen, periodieke rapportages, jaarverslagen, uitvoeringsprogramma's en jaarstukken voor de periode 2017-2024. Hieronder lichten we een aantal van deze documenten verder toe.

Begroting

In de programmabegroting 2024 is aandacht voor de ontwikkelingen op het gebied van energietoezicht en de aanscherping van de energiebesparingsplicht. Relevante ontwikkelingen zijn:

- Halverwege 2023 is de energiebesparingsplicht voor bedrijven en instellingen aangescherpt. Deze aanpassing verplicht bedrijven en instellingen met een energiegebruik van 50.000 kWh elektriciteit of 25.000 m3 aardgasequivalent alle mogelijke energiebesparende maatregelen te treffen met een terugverdientijd van vijf jaar of minder. Ook zal een verbreding plaatsvinden naar meer verduurzaming van het energiegebruik met CO2-reducerende maatregelen. Verder wordt de doelgroep die onder de verplichting valt uitgebreid naar grote energiegebruikers, inclusief bedrijven die deelnemen aan het EU-ETS.
- Doordat de SPUK-THE is toegekend aan de RUD Zuid-Limburg is 3 fte extra ingepland in 2024 voor extra ondersteuning toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht.

De volgende producten zijn in 2022 gerealiseerd wat betreft toezicht en handhaving:

Tabel· Gerealiseerde aantallen producten Toezicht & Handhaving 2022

	Gerealiseerde aantallen				
Toezicht en handhaving	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Planmatige controles	930	985	844	793	689
Planmatige controles Brzo	40	39	35	34	37
Planmatige controles Wm (Wabolmilieu)	800	876	744	733	652
Hercontroles (totaal bouwen/milieu)	280	368	348	313	253
Adhoc controles	390	286	361	245	141
Beoordeling (IVRén)	12	9	5	9	12
Klachten	1700	1438	1296	1615	1607
Meldingen ongewone voorvallen	90	99	85	101	103
Bestuursrechtelijke handhaving	79	101	53	48	90
Handhavingsverzoeken	16	24	15	16	21
Bestuursrechteliike handhaving (voornemen, last)	45	38	27	17	50
Bezwaar en beroepsprocedures	18	39	11	15	19
Totaal	**3481**	**3286**	**2992**	**3124**	**2895**

PALET eindrapportage

Sinds 2013 wordt er in Parkstad met het energietransitie-beleid PALET hard gewerkt om de energietransitie vorm te geven en in gang te zetten. In het kader van het regionaal uitvoerings-programma PALET 3.0 heeft de Stadsregio Parkstad Limburg in 2017 besloten om een samenwerking met de regionale uitvoe-ringsdienst (RUD) Zuid-Limburg aan te gaan. In het kader van dit project zijn tussen 2018 en 2021 een groot aantal bedrijven en instellingen in de gemeenten Beekdaelen, Brunssum, Heer-len, Kerkrade, Landgraaf, Simpelveld en Voerendaal benaderd om ze helpen te voldoen aan de energiebesparingsverplichting. De volgende resultaten zijn binnen het project behaald:

- T.a.v. energiebesparing: De bij aanvang van het project geschatte energiebesparing (547 TJ) (besparingspotentie) bleek later in het project aanzienlijk lager uit te vallen (96 TJ). Enerzijds doordat het energiegebruik van de bedrijven en instellingen in de praktijk lager bleek te liggen dan bij aanvang van het project op basis van de verbruikscijfers aangeleverd door ECN kon worden aangenomen. Ander-zijds bleken de door autoriteiten (ECN) in eerste instantie opgegeven besparingspercentages, later lager uit te vallen. De focus van het project was in eerste instantie gericht op het verbeteren en stimuleren van naleefgedrag van bedrijven en instellingen tot het nemen van de verplichte energiebe-sparende maatregelen. Het is lastig om veranderingen in het energiegebruik te herleiden tot genomen energiebesparen-de maatregelen. Een verandering in het energiegebruik kan zowel het gevolg zijn van interne aspecten (bijv. een toe- of afname in productie, innovaties in productieprocessen) of externe aspecten (bijv. koude winters, ontwikkelingen (we-reld)economie).
- T.a.v. naleefgedrag: Het Activiteitenbesluit milieubeheer ver-plicht bedrijven en instellingen om alle energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar of minder uit te voeren. Dit is de energiebesparingsplicht. Hoewel bij enkele bezochte locaties alles op orde was, moesten per locatie gemiddeld nog 9,4 maatregelen worden uitgevoerd. De naleving blijft met name achter o drie onderdelen: bij faciliteiten (gemiddeld 3,5 maatregelen nog niet genomen)

De bijdrage per deelnemer was in 2024 als volgt:

Deelnemer	2023 na begrotingswijziging	2024 vanuit 2023 na begrotingswijziging	Nieuwe bodemtaken	Bijdrage incl nieuwe bodemtaken	Financiering nieuwe bodemtaken VNG/IPO	Te betalen per deelnemer
Beek	€ 482.276	€ 501.567.24	€ 23.754,00	€ 525.321,24	€ -23.754,00	€ 501.567,24
Beekdaelen	€ 679.508	€ 706.688,65	€ 37,962.00	€ 744.650,65	€ -37.962,00	€ 706.688,65
Brunssum	€ 127.398	€ 132.493,63	€ 4.773,00	€ 137.266,63	€ -4.773,00	€ 132.493,63
Eijsden-Margraten	€ 162.772	€ 169.283,35	€ 237.540,00	€ 406.823.35	€ -237.540,00	€ 169.283,35
Gulpen-Wittem	€ 159.061	€ 165.423,38	€ 47.508,00	€ 212931,38 •	€ -47.508,00	€ 165.423,38
Heerlen	€ 677.052	€ 704.134,41	€ 39.627,00	€ 743.761,41	€ 39.627,00	€ 743.761,41
Kerkrade	€ 297.211	€ 309.099,54	€ 37.962.00	€ 347.061,54	€ -37.962,00	€ 309.099,54
Landgraaf	€ 272.297	€ 283.188,45	€ 18.981.00	€ 302.169,45	€ -18.981,00	€ 283.188,45
Maastricht	€ 1.336.994	€ 1.390.474,24	€ 184.926.00	€ 1.575.400.24	€ 184.926,00	€ 1.575.400,24
Meerssen	€ 273.110	€ 28-4.034,34	€ 23.754,00	€ 307.788,34	€ -23.754,00	€ 284.034,34
Simpelveld	€ 68.020	€ 70.741,22	€ 4.773,00	€ 75.514,22	€ -4.773,00	€ 70.741,22
Sittard-Geleen	€ 796.487	€ 828.346,35	€ 147.297.00	€ 975.643,35	€ -147.297,00	€ 82B.346,35
Stein	€ 645.027	€ 670.828,02	€ 23.754,00	€ 694.582,02 ,	€ -23.754,00	€ 670.828,02
Vaals	€ 124.934	€ 129.931,54	€ 4.773,00	€ 134.704.54	€ -4.773,00	€ 129.931,54
Valkenbirg a/d Geul	€ 63.827	€ 66.380,54	€ 42.735,00	€ 109.115,54	€ -42735,00	€ 66.380,54
Voerendaal	€ 145.266	€ 151.076,72	€ 12.987,00	€ 164.063,72 •	€ ·12.987,00	€ 151.076,72
Provincie Limburg	€ 9.345.977	€ 9.969.400,71		€ 9.969.400,71	€ 668.553,00	€ 10.637.953,71
Totaal	**€ 15.657.218,55**	**€ 16.533.092,30**	**€ 893.106,00**	**€ 17 .426.198,30**	**€ -**	**€ 17.426.198,30**

bij de verlichtingsinstallaties van (buiten)ruimtes (gemiddeld 3,1 maatregelen nog niet genomen) en het verwarmen van ruimtes (gemiddeld 1,4 maatregelen nog niet genomen). Locaties voldoen vrijwel nooit volledig aan de energiebesparingsverplichting. Mogelijke oorzaken zijn onbekendheid met (details van) de energiebesparingsverplichting, onverschilligheid over de consequenties van het niet voldoen aan de verplichting, conflicterende prioriteiten (bijvoorbeeld omdat de investering niet past in het meerjaren onderhoudsplan) of beperkte financiële investeringsruimte. De informatieplicht, waaronder bedrijven of instellingen moeten rapporteren welke energiebesparende maatregelen zij hebben uitgevoerd, blijkt over het algemeen niet goed ingevuld te worden.

- T.a.v. duurzame energie: Naast energiebesparingsmaatregelen zijn tijdens locatiebezoeken ook de mogelijkheden voor duurzame opwekking aan de orde gesteld. Op basis van de locatiebezoeken is ook de potentiële opwek door zonnepanelen op het beschikbare dakoppervlak in beeld gebracht. In totaal kunnen in potentie ruim 137.000 panelen gelegd worden, met een totale potentiële opwek van 32 gigawattuur (GWh), 27% van het elektriciteitsverbruik. Slechts bij 8% van de locaties waren al zonnepanelen aanwezig. Daartegenover bestond er bij 81% van de bezochte locaties interesse om zonnepanelen toe te passen. Daarbij bestaan echter nog vragen en/of problemen, o.a. ten aanzien van de verhouding tussen investeringen en terugverdientijden, brandveiligheid, en de geschiktheid van (bestaande) dakconstructies.
- T.a.v. CO2-uitstoot: De CO2-uitstoot is per gemeente, per energiedrager (gas, elektriciteit), per locatie en per verbruikerscategorie in kaart gebracht. Driekwart van de totale uitstoot van broeikasgassen komt voor rekening van het stroomverbruik, met name omdat bij de productie van elektriciteit veel energie verloren gaat. Daarmee biedt met name de verduurzaming van de elektriciteitsvoorziening perspectief voor een reductie in de CO2-uitstoot. Een beperkt aantal bedrijven is verantwoordelijk voor het grootste deel van de totale uitstoot van broeikasgassen: ca. 11% van de bedrijven is verantwoordelijk voor 50% van de CO2-uitstoot (50/10), 31% van de 2-uitstoot (80/30). Een klein aantal grootverbruikers is verantwoordelijk voor een onevenredig aandeel in de uitstoot van broeikasgassen, zowel ten gevolge van het elektriciteitsverbruik als het gasverbruik.
- T.a.v. bedrijfsbezoeken: Er is een groot verschil geconstateerd in hoe bedrijven en instellingen 'in de wedstrijd zitten'. Dit komt tot uiting in de mate waarin bedrijven en instellingen bereid- of in staat zijn tot investeringen in energiebesparende maatregelen. Daarbij bestaat er begrip en respect voor het feit dat er door de toezichthouder gecontroleerd wordt op verplichte energiebesparende maatregelen. Tijdens de locatiebezoeken blijkt echter ook dat bij bedrijven en instellingen onzekerheid bestaat over de energietransitie, met name omtrent de nationale en lokale ontwikkelingen in beleid. Toezichthouders beschikken vaak over (te) weinig informatie waardoor ze vragen hierover van betreffende inrichtingshouders niet kunnen beantwoorden. In het verleden zijn in sommige gevallen afspraken gemaakt tussen gemeenten en instellingen waarbij zij zichzelf vrijwillig verplichtten om energiebesparende maatregelen te nemen. Uit de bedrijfsbezoeken bleken deze afspraken een zeer beperkt effect te hebben gehad. In een aantal situaties bleek tijdens het locatiebezoek het energiegebruik onverklaarbaar hoog. In die situaties is de RUD Zuid-Limburg in overleg getreden met de betreffende gemeenten en is buiten het project om een energiebesparingsonderzoek (EBO) opgelegd.
- T.a.v. de uitvoering: Bij de uitvoering van het project, pakten een aantal zaken in de praktijk anders uit dan op voorhand verwacht. Door de versnippering van de toezichtstaken over provincie, regionale uitvoeringsdienst en gemeenten ontstaat het risico dat locaties aan toezicht ontsnappen of een verkeerde mate van prioriteit krijgen. Het toezicht op een locatie, van voorbereiding tot afronding van de hercontrole nam langere tijd in beslag dan bij aanvang van het project was voorzien, wat – samen met Covid19 – heeft bijgedragen aan een langer dan verwachte doorlooptijd van het project. Ook het loslaten van een uniforme aanpak in 2020 heeft geleid tot vertraging in het project.

Conclusies t.a.v. energiebesparing: De bij aanvang van het project gestelde besparingsambities moesten aanzienlijk worden bijgesteld, o.a. als gevolg van een groot verschil tussen het op voorhand geschatte energiegebruik en het feitelijk geregistreerde energiegebruik. De erkende maatregelenlijsten lijken in de praktijk onvoldoende om tot de gestelde besparingen te komen. Wel heeft energiebesparing de afgelopen jaren meer aandacht gekregen – deels als gevolg van de stijgende energieprijzen – waardoor in de toekomst naar verwachting steeds meer bedrijven de verplichte rendabele energiebesparende maatregelen hebben genomen. Het effect van het project op het energiegebruik in de regio kon niet worden vastgesteld, deels omdat de focus van het project lag op de naleving van betreffende wetgeving door de bezochte bedrijven en niet op maximale energiebesparing. Aanbevolen wordt om bij toekomstige projecten beter inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het energiegebruik, bijvoorbeeld door dit periodiek te registeren. Indien de absolute energiebesparing prioriteit heeft, is het aan te bevelen om locaties te selecteren met het oog op besparingspotentie en een hoger energiegebruik. Indien het energiegebruik of de uitstoot van broeikasgassen verder moet worden teruggedrongen, moeten meer ingrijpende maatregelen overwogen te worden, dergelijke maatregelen zijn (nog) niet verplicht.

Werkprogramma 2024

Voor de gemeente Kerkrade is door de RUD Zuid-Limburg in 2024 149 uur begroot om advies te geven over Energie. Dit betreft ook de beoordeling van energie-audits (EED), informatieplicht en energiebesparingsplicht. Totaal is hiervoor €14.900 begroot.

Factsheet gemeente Landgraaf

Het DoeMee Onderzoek 2024 richt zich op de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing. Deze factsheet is opgesteld voor de gemeente Landgraaf op basis van de ingevulde vragenlijst door de gemeente en omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg (regionale uitvoeringsdienst). De dikgedrukte blauwe tekst geeft het antwoord op de enquête en eventuele toevoegingen/ wijzigingen vanuit de schriftelijke validatie weer. Er is gevraagd om aanvullende informatie aan te leveren over de opdrachtformulering, afgesproken doelstellingen, resultaten en energiebesparende maatregelen die zijn getroffen. Een documentenanalyse is indien er documenten zijn aangeleverd opgenomen aan het eind van de factsheet. De factsheet is gevalideerd door de gemeente Landgraaf, de omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg heeft de factsheet niet gevalideerd.

Gemeente Landgraaf

Algemene informatie

De rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht zijn op dit moment helder.
Het is onbekend of en op welke wijze de opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst in de begroting is opgenomen. Ook is het onbekend of een opdracht is geformuleerd voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht.

Het is onbekend op basis waarvan het budget voor de opdracht aan de omgevingsdienst wordt bepaald. Om te sturen op de taak van de omgevingsdienst m.b.t. toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht vindt geen actie.
De gemeente geeft zelf ook invulling aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing, naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023. Bij de bedrijven die gecontroleerd worden door de gemeente zelf wordt de energiebesparingsplicht en informatieplicht meegenomen. Omdat er nog een overgangsfase is in 2023 tussen de Omgevingswet en de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) kan het zijn dat er nog bedrijven niet een basistaak zijn van de omgevingsdienst maar wel een energiebesparingsplicht en informatieplicht hebben. De gemeente komt dan eerder bij deze bedrijven dan dat de RUD bij deze bedrijven controleert. Daarom neemt de gemeente deze taken dan mee in hun reguliere controle. Per 1 januari 2024 zullen deze bedrijven, mede door de activiteiten die in de Omgevingswet zijn opgenomen belegd zijn als basistaak bij de RUD.

Informatievoorziening

Er zijn geen afspraken gemaakt afspraken gemaakt over de monitorings- en verantwoordingsinformatie met de omgevingsdienst m.b.t. de energiebesparingsplicht. Er zijn ook geen KPI's afgesproken met omgevingsdiensten over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht.
De gemeente ontvangt periodieke tussenrapportages en een jaarlijkse eindrapportage over de resultaten van de handhaving van de energiebesparingsplicht van de omgevingsdienst. De rapportages die door de omgevingsdienst aan de gemeente worden verstrekt leveren adequate informatie over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht. De rapportages geven op sommige punten adequate informatie over de bereikte resultaten. In de jaarrapportage van 2023 ontbreken de aantallen wat betreft de hoeveelheid uitgevoerde controles op energiebesparingsplicht en informatieplicht en vervolgens ook het aantal overtredingen op energiebesparingsplicht en informatieplicht. In de tabel van het werkprogramma 2023 is wel bij 'advies energie' een aantal van 53 aangegeven. Echter is 'advies energie' een vrij breed spectrum. Hierin vallen namelijk ook adviezen over wijzigingen van energieregels en adviezen over energiebesparingsonderzoeken. Deze taakstelling 'advies energie' had iets beter gespecificeerd moeten worden.

Het is onbekend of er vanuit de gemeenteraad wel eens vragen zijn gekomen over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht door de omgevingsdienst en/of over de bereikte resultaten (zoals reductie CO2 en vermindering verbruik van gas en elektriciteit).

Omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg en gemeente Landgraaf

Algemene informatie

De rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht zijn op dit moment helder. De energiebesparingsplicht is als apart taakveld onderdeel van het VTH-stelsel (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving).

Resultaat

Er is gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat valt onder de energiebesparings- en informatieplicht. Deze informatie downloadt de omgevingsdienst bij het e-loket van RVO.nl en combineren zij met bedrijven waarvan zij weten dat zij aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Daarnaast verzamelt de omgevingsdienst een deel van de informatie zelf en is een deel van de informatie afkomstig van de gemeente.
De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat de omgevingsdienst niet bekend is met het energiegebruik van alle locaties in hun regio. Daardoor is het beeld onvolledig. De omgevingsdienst heeft acties ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door een selectie te maken van adressen, op basis van de lijst van 'Energypartners', die mogelijk in aanmerking zouden komen voor de besparingsplicht. De reeds gemelde bedrijven werden daarvan uitgesloten. Deze maillijst heeft de omgevingsdienst een brief gestuurd met de vraag de omgevingsdienst te informeren over het energiegebruik middels een door ons hiervoor ingerichte website.

Er is gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat zich niet aan de informatieplicht energiebesparing houdt. Deze informatie downloadt de omgevingsdienst bij het e-loket van RVO.nl en combineren zij met bedrijven waarvan zij weten dat zij aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Daarnaast verzamelt de omgevingsdienst een deel van de informatie zelf en is een deel van de informatie afkomstig van de gemeente.
De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat het beeld niet volledig is (zie voorgaande alinea). Er ontbreken nog steeds bedrijven die nog geen invulling hebben gegeven aan de informatieplicht en daardoor niet bij de omgevingsdienst bekend zijn. De omgevingsdienst heeft acties ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door (zie antwoord vorige alinea). Er wordt per brief / e-mail, telefonisch en persoonlijk contact gemaakt met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing.

Organisatie van het toezicht

De omgevingsdienst handhaaft op de uitvoering van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing door algemene milieucontroles en specifieke energiecontroles uit te voeren aan de hand van de erkende maatregelenlijst en door energiescans uit te voeren. Het aantal bedrijven dat per jaar wordt gecontroleerd wordt bepaald aan de hand van het beschikbare budget (VUE gelden (Versterkte Uitvoering Energiebesparing) + SPUK THE (Specifieke uitkering toezicht en handhaving energiebesparingsplicht) + Individuele opdrachten). Het is onbekend hoe lang de omgevingsdienst nog nodig heeft vanaf de start van de werkzaamheden om alle bedrijven en instellingen binnen de gemeente te controleren op de energiebesparings- en informatieplicht.
De omgevingsdienst stelt prioriteit in de te controleren bedrijven, namelijk op basis van een eigen risicoanalyse die specifiek gericht is op de energiebesparingsplicht en op basis van de rubricering die RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) toevoegt aan de informatieplicht rapportages. Het energiegebruik is het belangrijkste criterium voor de omgevingsdienst. Daarbij worden prioriteiten met de gemeente afgestemd. De wijze waarop meldingen werden ingevuld was vaak slecht, waardoor de rubriceringscodes voor de omgevingsdienst beperkte waarde hadden.

Kwantitatieve informatie

De omgevingsdienst heeft de kwantitatieve informatie uit onderstaande tabellen ingevuld voor de gemeente.
Onderstaande tabel bevat informatie over het aantal gecontroleerde bedrijven en de ureninzet op jaarbasis door de omgevingsdienst in de periode 2019 – 2023.

Jaar	Aantal bedrijven gecontroleerd	Ureninzet op jaarbasis
2019	5	85
2020	3	85
2021	8	85
2022	4	121
2023	5	230

De omgevingsdienst heeft geen informatie aangeleverd over het percentage bedrijven waar overtredingen zijn aangetroffen voor en na hercontrole tussen 2019 en 2023.

De omgevingsdienst heeft geen informatie aangeleverd over het aantal jaarlijks geconstateerde overtredingen tussen 2019 en 2023. Pas vanaf 1 juli 2023 is deze taak wettelijk belegd bij de omgevingsdienst. Van te voren lagen deze wettelijke taken bij de gemeente.

Onderstaande tabel bevat per jaar informatie over het aantal bedrijven dat een 'vooraankondiging last onder dwangsom' of overige repressieve handhaving heeft ontvangen tussen 2019 en 2023.

Jaar	Vooraankondiging last onder dwangsom	Overige repressieve handhaving opgelegd
2019	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2020	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2021	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2022	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2023	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst

In het geval er repressieve handhaving heeft plaatsgevonden is een hersteltermijn opgelegd en/of is een vooraankondiging lasten onder dwangsom verstuurd.

De omgevingsdienst heeft geen zicht op het energiebesparingspotentieel bij bedrijven en instellingen.

In de beantwoording op de enquête is geen informatie opgenomen in de getroffen energiebesparende maatregelen in de periode 2019 tot en met 2023 door bedrijven en instellingen.

Aanvullende documentenanalyse

Categorie	Aanwezig?	Omgevingsdienst
Toelichting	nee	
Begroting	ja	Jaarrekening 2019-2022; Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025
Opdracht	nee	
Beleidstukken	ja	
Werkprogramma	nee	
Voortgangsrapportage	ja	Jaarverslag Toezicht en Handhaving 2019-2021; VTH jaarverslag 2022
Aanvullend	ja	Energiecontroles bij grootverbruikers 2019-2023

Begroting

In de programmabegroting 2022 en jaarrekening 2022 is aandacht voor de ontwikkelingen op het gebied van energietoezicht en de aanscherping van de energiebesparingsplicht. Relevante ontwikkelingen zijn:

- Voor grote energieverbruikers wordt een onderzoeksplicht geïntroduceerd waarbij vierjaarlijks een onderzoek naar alle mogelijke maatregelen ter verduurzaming van het energiegebruik door de activiteiten van deze bedrijven moet worden verricht. Bedrijven en instellingen moeten uiterlijk 1 december 2023 aan hun informatie- en onderzoeksplicht voldoen via het eLoket bij de RVO.
- Op basis van de nieuwe regelgeving (Besluit activiteit leefomgeving) wordt het toezicht op energiebesparingsplicht volledig overgedragen aan de omgevingsdienst. Om de capaciteit en kennis bij omgevingsdiensten te versterken is een SPUK-THE uitkering van € 56 miljoen beschikbaar gesteld tussen 2022 en 2026 voor alle omgevingsdiensten.
- Halverwege 2023 wordt de lijst met erkende energiebesparingsmaatregelen geactualiseerd en wordt een uniforme methodiek ontwikkeld voor het bepalen van de terugverdientijd van deze maatregelen.

De volgende producten zijn in 2022 gerealiseerd wat betreft toezicht en handhaving:

Tabel· Gerealiseerde aantallen producten Toezicht & Handhaving 2022

	Gerealiseerde aantallen				
Toezicht en handhaving	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Planmatige controles	930	985	844	793	689
Planmatige controles Brzo	40	39	35	34	37
Planmatige controles Wm (Wabolmilieu)	800	876	744	733	652
Hercontroles (totaal bouwen/milieu)	280	368	348	313	253
Adhoc controles	390	286	361	245	141
Beoordeling (IVRén)	12	9	5	9	12
Klachten	1700	1438	1296	1615	1607
Meldingen ongewone voorvallen	90	99	85	101	103
Bestuursrechtelijke handhaving	79	101	53	48	90
Handhavingsverzoeken	16	24	15	16	21
Bestuursrechteliike handhaving (voornemen, last)	45	38	27	17	50
Bezwaar en beroepsprocedures	18	39	11	15	19
Totaal	**3481**	**3286**	**2992**	**3124**	**2895**

De bijdrage per deelnemer was in 2022 als volgt:

Deelnemer	bijdrage 2022
Beek	€ 396.665
Beekdaelen	€ 543.494
Brunssum	€ 113.150
Eijsden-Margraten	€ 126.625
Gulpen-Wittem	€ 135.865
Heerlen	€ 601.865
Kerkrade	€ 238.378
Landgraaf	€ 223.736
Maastricht	€ 1.177.875
Meerssen	€ 215.540
Simpelveld	€ 48.071
Sittard-Geleen	€ 691.162
Stein	€ 547.300
Vaals	€ 79.127
Valkenburg a/d Geul	€ 55.675
Voerendaal	€ 120.114
Provincie Limburg	€ 7.863.276
Totaal	**€ 13.177.918**

Voortgangsrapportages

In 2020 was het plan om 7 bedrijven te bezoeken in Landgraaf. Dat is niet gebeurd vanwege de situatie rondom corona.
In 2021 zijn 9 bedrijven gecontroleerd op de naleving van de energievoorschriften Wet milieubeheer. De controles zijn uitgevoerd door Bureau BRES ingehuurd met VUE 1 en 2 gelden.
In 2022 zijn 4 bedrijven gecontroleerd op de naleving van de energievoorschriften Wet milieubeheer. De controles zijn uitgevoerd door Bureau BRES ingehuurd met VUE 1 en 2 gelden.
In 2022-2023 worden deze bedrijven opnieuw gecontroleerd net als een aantal nieuwe bedrijven.

Aanvullend

Bijgevoegd is een overzicht van energiecontroles bij grootverbruikers voor de periode 2019-2023. In Landgraaf is in 2022 het aantal bedrijven/inrichtingen met een groot energieverbruik geïnventariseerd op 65 stuks. Deze schatting is gemaakt op basis van de meldingen in het centrale e-loket van het RVO (informatieplicht) alsmede op basis van energie-verbruiksgegevens die de gemeente uit het eigen milieu-inrichtingen bestand hebben gehaald. De VUE 1, 2 en 3 – gelden zijn door de parkstad-gemeenten weggezet bij de RUD Zuid-Limburg voor de coördinatie van toezicht en uitvoering van controles op energiebesparing bij niet-basistaak bedrijven naar rato van inwonersaantal per gemeente. In 2019 en 2019 zijn binnen het PARKSTAD-PALET traject 7 inrichtingen bezocht voor de gemeente Landgraaf. In de periode 2020-2023 zijn nog eens 25 controles en 12 hercontroles uitgevoerd op de naleving energiebesparingsplicht.

Factsheet gemeente Sittard-Geleen

Het DoeMee Onderzoek 2024 richt zich op de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing. Deze factsheet is opgesteld voor de gemeente Sittard-Geleen op basis van de ingevulde vragenlijst door de gemeente en omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg (regionale uitvoeringsdienst). De dikgedrukte blauwe tekst geeft het antwoord op de enquête en eventuele toevoegingen/ wijzigingen vanuit de schriftelijke validatie weer. Er is gevraagd om aanvullende informatie aan te leveren over de opdrachtformulering, afgesproken doelstellingen, resultaten en energiebesparende maatregelen die zijn getroffen. Een documentenanalyse is indien er documenten zijn aangeleverd opgenomen aan het eind van de factsheet. De factsheet is niet gevalideerd door de omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg en de gemeente Sittard-Geleen.

Gemeente Sittard-Geleen

Algemene informatie

De rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht zijn op dit moment niet helder. Op dit moment is wel al duidelijk dat de RUD Zuid-Limburg voor de gemeente het toezicht op- en de handhaving van de regels over dit onderwerp voor haar rekening neemt, maar hoe dit precies gaat gebeuren is nog niet helemaal duidelijk. Er moeten nog een aantal concrete werkafspraken worden gemaakt.
De opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst is wel in de begroting opgenomen, het is onbekend op welke manier.

Ook is het onbekend of een opdracht is geformuleerd voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht.

Het is onbekend hoe het budget voor de opdracht aan de omgevingsdienst wordt bepaald en of er door de gemeente wordt gestuurd op de taak van de omgevingsdienst m.b.t. toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht.

Het is onbekend of de gemeente zelf invulling geeft aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing, naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023.

Informatievoorziening

Het is onbekend of afspraken zijn gemaakt over de monitorings- en verantwoordingsinformatie met de omgevingsdienst m.b.t. de energiebesparingsplicht en of er KPI's zijn afgesproken.

Het is onbekend of de gemeente informatie ontvangt over de resultaten van de handhaving van de energiebesparingsplicht van de Omgevingsdienst en of deze informatie adequaat inzicht levert in de uitvoering en resultaten van het toezicht en de handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht.
Het is onbekend of vanuit de gemeenteraad vragen zijn gekomen over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht door de omgevingsdienst of over de bereikte resultaten (zoals reductie CO2 en vermindering verbruik van gas en elektriciteit).

Omgevingsdienst RUD Zuid-Limburg en gemeente Sittard-Geleen

Algemene informatie

De rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht zijn op dit moment niet helder. Op dit moment is wel al duidelijk dat de RUD Zuid-Limburg voor de gemeente het toezicht op- en de handhaving van de regels over dit onderwerp voor haar rekening neemt, maar hoe dit precies gaat gebeuren is nog niet helemaal duidelijk. Er moeten nog een aantal concrete werkafspraken worden gemaakt. De energiebesparingsplicht is als apart taakveld onderdeel van het VTH-stelsel (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving).

Resultaat

Er is gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat valt onder de energiebesparings- en informatieplicht. Deze informatie downloadt de omgevingsdienst bij het e-loket van RVO.nl (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) en combineren zij met bedrijven waarvan zij weten dat zij aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Daarnaast verzamelt de omgevingsdienst een deel van de informatie zelf en is een deel van de informatie afkomstig van de gemeente.

De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat de omgevingsdienst niet bekend is met het energiegebruik van alle locaties in hun regio. Daardoor is het beeld onvolledig. De omgevingsdienst heeft acties ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door een selectie te maken van adressen, op basis van de lijst van ‘Energypartners’, die mogelijk in aanmerking zouden komen voor de besparingsplicht. De reeds gemelde bedrijven werden daarvan uitgesloten. Deze maillijst heeft de omgevingsdienst een brief gestuurd met de vraag de omgevingsdienst te informeren over het energiegebruik middels een door ons hiervoor ingerichte website.

Er is gedeeltelijk zicht op het aantal bedrijven dat zich niet aan de informatieplicht energiebesparing houdt. Deze informatie downloadt de omgevingsdienst bij het e-loket van RVO.nl en combineren zij met bedrijven waarvan zij weten dat zij aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen. Daarnaast verzamelt de omgevingsdienst een deel van de informatie zelf en is een deel van de informatie afkomstig van de gemeente. De informatie ontbreekt in sommige gevallen omdat het beeld niet volledig is (zie voorgaande alinea). Er ontbreken nog steeds bedrijven die nog geen invulling hebben gegeven aan de informatieplicht en daardoor niet bij de omgevingsdienst bekend zijn. De omgevingsdienst heeft acties ondernomen om (volledig) inzicht te krijgen door (zie antwoord vorige alinea). Er wordt per brief / e-mail, telefonisch en persoonlijk contact gemaakt met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing.

Organisatie van het toezicht

De omgevingsdienst handhaaft op de uitvoering van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing door algemene milieucontroles en specifieke energiecontroles uit te voeren aan de hand van de erkende maatregelenlijst en door energiescans uit te voeren. Het aantal bedrijven dat per jaar wordt gecontroleerd wordt bepaald aan de hand van het beschikbare budget (VUE gelden (Versterkte Uitvoering Energiebesparing) + SPUK THE (Specifieke uitkering toezicht en handhaving energiebesparingsplicht) + Individuele opdrachten). Het is onbekend hoe lang de omgevingsdienst nog nodig heeft vanaf de start van de werkzaamheden om alle bedrijven en instellingen binnen de gemeente te controleren op de energiebesparings- en informatieplicht.

De omgevingsdienst stelt prioriteit in de te controleren bedrijven, namelijk op basis van een eigen risicoanalyse die specifiek gericht is op de energiebesparingsplicht en op basis van de rubricering die RVO toevoegt aan de informatieplicht rapportages. Het energiegebruik is het belangrijkste criterium voor de omgevingsdienst. Daarbij worden prioriteiten met de gemeente afgestemd. De wijze waarop meldingen werden ingevuld was vaak slecht waardoor de rubriceringscodes voor de omgevingsdienst beperkte waarde hadden.

Kwantitatieve informatie

De omgevingsdienst heeft de kwantitatieve informatie uit onderstaande tabellen ingevuld voor de gemeente.

Jaar	Aantal bedrijven gecontroleerd	Ureninzet op jaarbasis
2019	0	256
2020	13	256
2021	25	256
2022	12	311
2023	31	476

De omgevingsdienst heeft geen informatie aangeleverd over het percentage bedrijven waar overtredingen zijn aangetroffen voor en na hercontrole tussen 2019 en 2023.

Onderstaande tabel bevat informatie over het aantal jaarlijks geconstateerde overtredingen tussen 2019 en 2023.

Jaar	Aantal overtredingen
2019	Geen taak van de omgevingsdienst
2020	Geen taak van de omgevingsdienst
2021	Geen taak van de omgevingsdienst
2022	Geen taak van de omgevingsdienst
2023	Geen taak van de omgevingsdienst

Onderstaande tabel bevat per jaar informatie over het aantal bedrijven dat een 'vooraankondiging last onder dwangsom' of overige repressieve handhaving heeft ontvangen tussen 2019 en 2023.

Jaar	Vooraankondiging last onder dwangsom	Overige repressieve handhaving opgelegd
2019	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2020	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2021	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2022	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst
2023	Geen taak van de omgevingsdienst	Geen taak van de omgevingsdienst

In het geval er repressieve handhaving heeft plaatsgevonden is een hersteltermijn opgelegd en/of is een vooraankondiging lasten onder dwangsom verstuurd.

De omgevingsdienst heeft geen zicht op het energiebesparingspotentieel bij bedrijven en instellingen.

In de beantwoording op de enquête is geen informatie opgenomen in de getroffen energiebesparende maatregelen in de periode 2019 tot en met 2023 door bedrijven en instellingen.

Aanvullende documentenanalyse

Categorie	Aanwezig?	Omgevingsdienst
Toelichting	nee	
Begroting	ja	Jaarrekening 2019-2022; Programmabegroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025
Opdracht	nee	
Beleidstukken	nee	
Werkprogramma	nee	
Voortgangsrapportage	nee	
Aanvullend	nee	

Begroting

In de programmabegroting 2022 en jaarrekening 2022 is aandacht voor de ontwikkelingen op het gebied van energietoezicht en de aanscherping van de energiebesparingsplicht. Relevante ontwikkelingen zijn:

- Voor grote energieverbruikers wordt een onderzoeksplicht geïntroduceerd waarbij vierjaarlijks een onderzoek naar alle mogelijke maatregelen ter verduurzaming van het energiegebruik door de activiteiten van deze bedrijven moet worden verricht. Bedrijven en instellingen moeten uiterlijk 1 december 2023 aan hun informatie- en onderzoeksplicht voldoen via het eLoket bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO).
- Op basis van de nieuwe regelgeving (Besluit activiteit leefomgeving) wordt het toezicht op energiebesparingsplicht volledig overgedragen aan de omgevingsdienst. Om de capaciteit en kennis bij omgevingsdiensten te versterken is een SPUK-THE uitkering van € 56 miljoen beschikbaar gesteld tussen 2022 en 2026 voor alle omgevingsdiensten.
- Halverwege 2023 wordt de lijst met erkende energiebesparingsmaatregelen geactualiseerd en wordt een uniforme methodiek ontwikkeld voor het bepalen van de terugverdientijd van deze maatregelen.

De volgende producten zijn in 2022 gerealiseerd wat betreft toezicht en handhaving:

Tabel· Gerealiseerde aantallen producten Toezicht & Handhaving 2022

	Gerealiseerde aantallen				
Toezicht en handhaving	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**
Planmatige controles	930	985	844	793	689
Planmatige controles Brzo	40	39	35	34	37
Planmatige controles Wm (Wabolmilieu)	800	876	744	733	652
Hercontroles (totaal bouwen/milieu)	280	368	348	313	253
Adhoc controles	390	286	361	245	141
Beoordeling (IVRén)	12	9	5	9	12
Klachten	1700	1438	1296	1615	1607
Meldingen ongewone voorvallen	90	99	85	101	103
Bestuursrechtelijke handhaving	79	101	53	48	90
Handhavingsverzoeken	16	24	15	16	21
Bestuursrechteliike handhaving (voornemen, last)	45	38	27	17	50
Bezwaar en beroepsprocedures	18	39	11	15	19
Totaal	**3481**	**3286**	**2992**	**3124**	**2895**

De bijdrage per deelnemer was in 2022 als volgt:

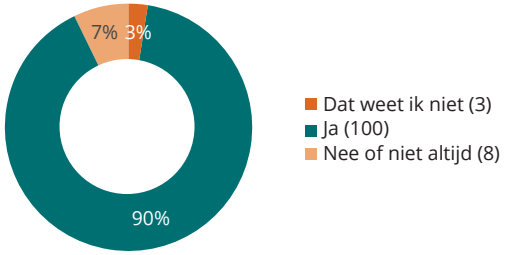
Deelnemer	bijdrage 2022
Beek	€ 396.665
Beekdaelen	€ 543.494
Brunssum	€ 113.150
Eijsden-Margraten	€ 126.625
Gulpen-Wittem	€ 135.865
Heerlen	€ 601.865
Kerkrade	€ 238.378
Landgraaf	€ 223.736
Maastricht	€ 1.177.875
Meerssen	€ 215.540
Simpelveld	€ 48.071
Sittard-Geleen	€ 691.162
Stein	€ 547.300
Vaals	€ 79.127
Valkenburg a/d Geul	€ 55.675
Voerendaal	€ 120.114
Provincie Limburg	€ 7.863.276
Totaal	**€ 13.177.918**

Benchmark gemeenten o.b.v. enquête

Algemene informatie

= aantal respondenten

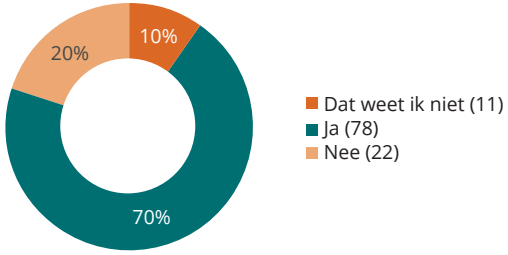
Zijn de rollen en taken van de gemeente en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht op dit moment helder?

111

Nee of niet altijd: taakverdeling is nog niet helemaal ingeregeld.

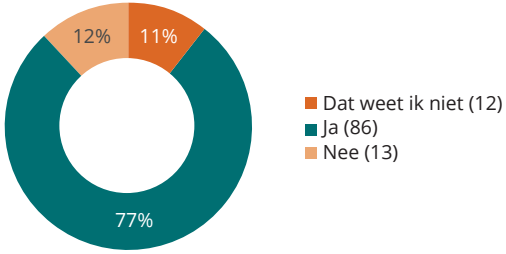
Is er door uw gemeente/provincie een opdracht geformuleerd voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht?

111

Geen opdracht geformuleerd: gemeenten geven aan dat dit onderdeel is van de basistaak van omgevingsdiensten en het niet nodig is een aanvullende opdracht te formuleren. In andere gevallen is de rol- en taakverdeling (nog) niet duidelijk en moet de opdracht nog worden geformuleerd.

Is de opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst in de begroting van uw gemeente opgenomen?

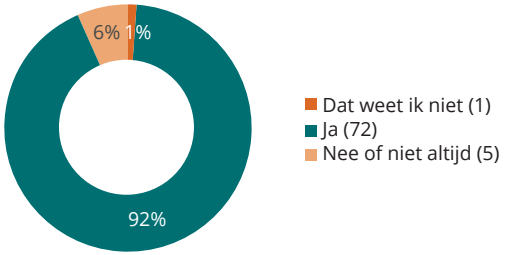

39 - Onder het overkoepelende onderwerp 'omgevingsdiensten'
14 - De energiebesparingsplicht is als onderdeel van een programma benoemd in de begroting
13 - Onder het overkoepelende onderwerp 'milieu'
10 - Anders, namelijk...
5 - De energiebesparingsplicht is als specifiek onderdeel benoemd in de begroting
5 - Onder het overkoepelende onderwerp 'VTH'
4 - Dat weet ik niet
1 - Onder het overkoepelende onderwerp 'energie'

111

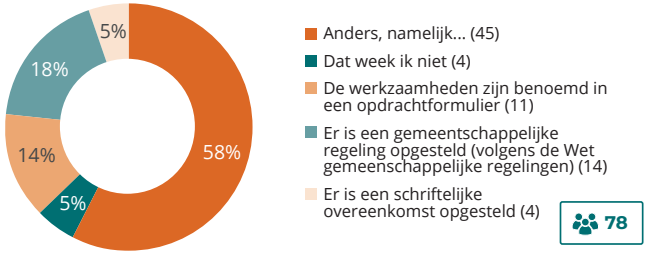
Het budget wordt vaak bepaald op basis van een inschatting van het aantal bedrijven dat aan de verplichtingen moet voldoen, wat vervolgens gecombineerd wordt met het geschatte aantal uren dat nodig is voor de controle per object en de prijs per controle (kengetallen per omgevingsdienst).

Wordt de opdracht in de praktijk ook uitgevoerd?

78

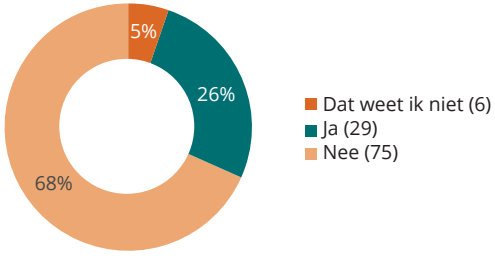
Hoe is de opdracht voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht geformuleerd? (meer antwoorden mogelijk)

78

In geval anders namelijk: opdracht geformuleerd in jaarlijks uitvoerings- of werkprogramma.

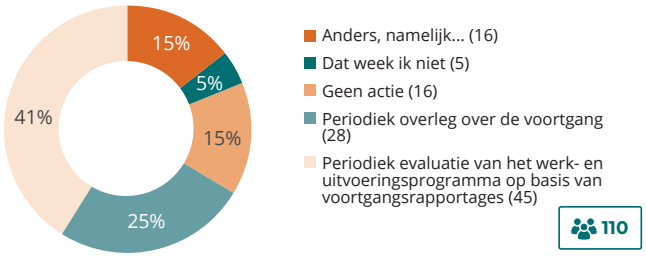
Geeft uw gemeente/provincie zelf invulling aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023?

110

Indien ja: een aantal gemeenten geeft aan eigen toezichthouders in dienst te hebben die toezien op niet-basistaakbedrijven. Twee gemeenten voeren zelf het toezicht en de handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht uit. Een aantal gemeenten geeft daarnaast aan actief te communiceren, stimuleren en adviseren over de verplichtingen. Ook zijn er gemeenten die aangeven zelf het toezicht op kantoorgebouwen uit te voeren, die over minimaal energielabel C dienen te beschikken.

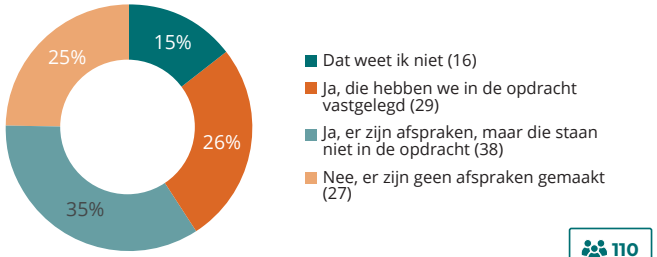
Welke actie(s) heeft uw gemeente/provincie richting de omgevingsdienst ondernomen om te sturen op de taak van de omgevingsdienst m.b.t. toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht?

110

Informatie voorziening

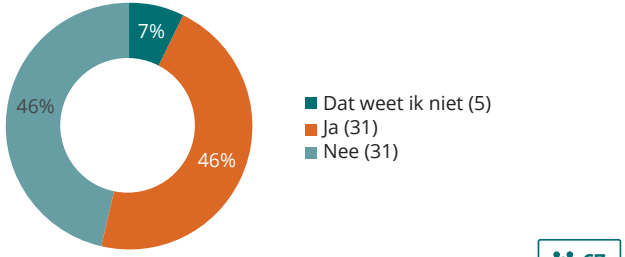
Zijn er afspraken gemaakt tussen uw gemeente/provincie en de omgevingsdienst over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht?

110

Nee of niet altijd: taakverdeling is nog niet helemaal ingeregeld.

Zijn er doelstellingen (KPI's) afgesproken met omgevingsdiensten over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht?

67

Voorbeelden van KPI's zijn aantal controles en hercontroles per jaar, de besteedde uren en het soort overtreding.

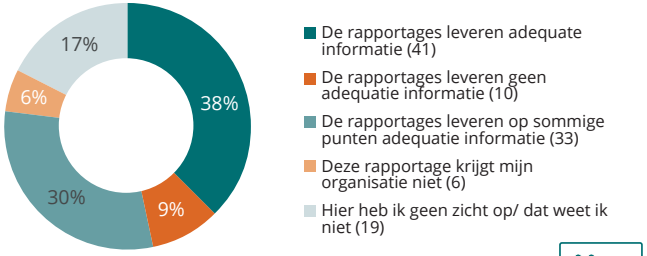
Op welke wijze ontvangt uw gemeente/provincie informatie over de resultaten van de handhaving van de energiebesparingsplicht van de Omgevingsdienst?

122

In geval anders namelijk: halfjaarlijkse en/of jaarlijkse evaluatie, incidentele informatie via de mail of er zijn nog geen duidelijke afspraken hierover gemaakt. Ook ontvangen veel gemeenten jaarrapportages of tussenrapportages.

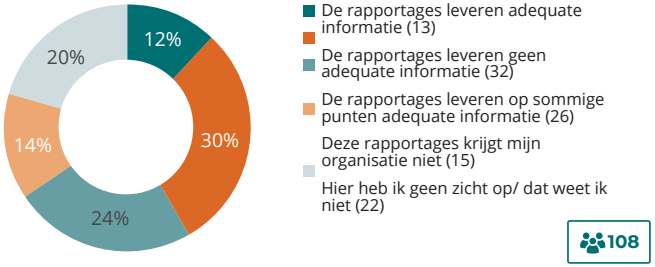
Geven de rapportages van de omgevingsdiensten aan de deelnemende gemeenten adequate informatie over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht?

109

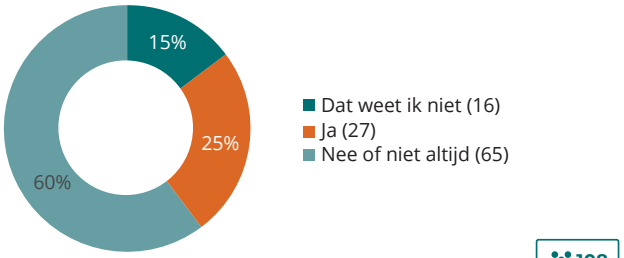
Geen/op sommige punten: informatie is globaal en geeft vaak geen inzicht in behaalde resultaten, zoals hoeveelheid gerealiseerde energiebesparing. Rapportage krijgt mijn organisatie niet: gemeenten geven aan dat zij niet om specifieke informatie vragen op dit vlak of dat er nog nadere afspraken moeten worden gemaakt over rapportages.

Geven de rapportages van de omgevingsdiensten adequate informatie aan de deelnemende gemeenten en provincies over de bereikte resultaten? Let op: het gaat hierover wat de energiebesparingsplicht oplevert (bijv. reductie CO2 en vermindering gas- en elektriciteitsverbruik)

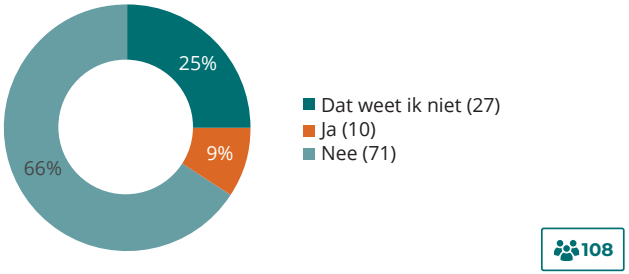
Rapportages leveren geen/op sommige punten adequate informatie: de concrete energiebesparing die de uitgevoerde toezicht- en handhavingstaken hebben opgeleverd ontbreekt (CO_2 reductie). In sommige gevallen is een indicatie van de CO_2 besparing via de omgevingsdienst beschikbaar. Gemeenten geven aan wel behoefte aan dit inzicht te hebben.

Zijn er wel eens vragen/opmerkingen gekomen van de Gemeenteraad over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht door de Omgevingsdienst?

Indien ja: Vragen gingen bijvoorbeeld over de werkwijze, de voortgang van de uitvoering van de werkzaamheden (aantal controles, naleefgedrag) en de bereikte resultaten.

Zijn er wel eens vragen/ opmerkingen gekomen van de gemeenteraad/Provinciale Staten over de bereikte resultaten (bijv. reductie CO2 en vermindering gas en elektriciteit) van de energiebesparingsplicht?

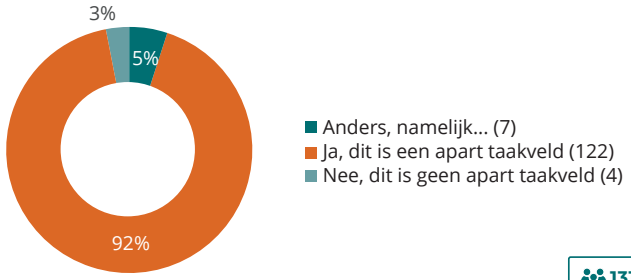
Indien ja: vragen/opmerkingen gingen veelal over de gerealiseerde CO_2 reductie, over de hoeveelheid controles en naleefgedrag en het type uitgevoerde maatregelen.

Benchmark omgevingsdiensten

Algemene informatie

= aantal respondenten

Is de Energiebesparingsplicht als apart taakveld onderdeel van het VTH-stelsel bij uw Omgevingsdienst?

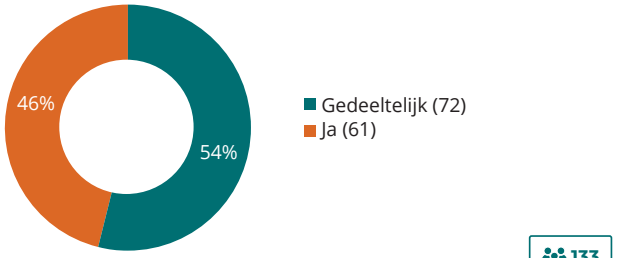

133

Anders, namelijk: taken zijn onderdeel van een breder takenpakket, zoals toezicht en handhaving op de informatieplicht en onderzoeksplicht.

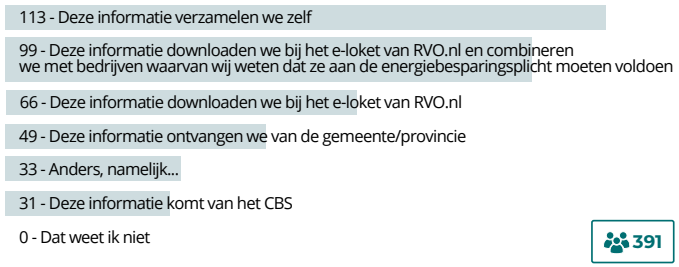
Resultaat

Is er inzicht in het aantal bedrijven dat valt onder de energiebesparings- en informatieplicht?

133

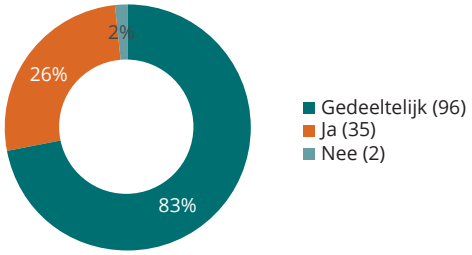
Hoe komt u aan deze informatie? (meer antwoorden mogelijk)

391

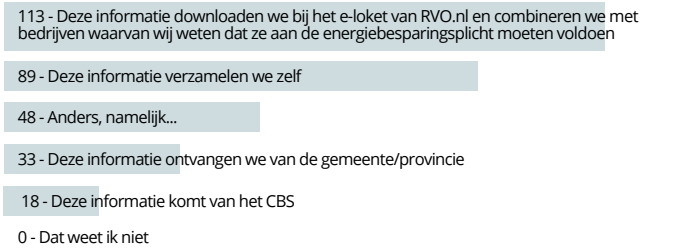
- *Anders, namelijk: informatieverzameling via regulier toezicht en/of eigen inschatting o.b.v. oppervlakte, type bedrijf, gemiddelde gebruikscijfers*
- *Waarom ontbreekt informatie? Geen inzicht in energieverbruiksgegevens van bedrijven. Het aanleveren van gegevens door netbeheerders kan helpen volledig inzicht te krijgen. Daarnaast in enkele gevallen ook te weinig capaciteit bij omgevingsdienst.*
- *Welke acties heeft omgevingsdienst ondernomen om inzicht wel te krijgen? Registratie energieverbruik bij reguliere milieucontroles, opzetten (online) informatiecampagne om bedrijven op verplichtingen te wijzen, eigen inschatting maken o.b.v. ervaringscijfers (oppervlakte, bedrijfsactiviteit, gemiddelde verbruikscijfers).*

Is er bij uw omgevingsdienst zicht op de mate waarin bedrijven zich niet aan de informatieplicht energiebesparing houden?

133

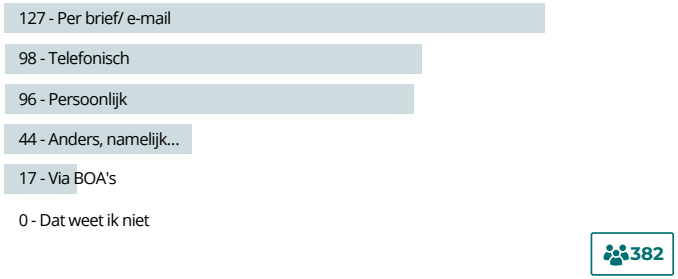
Hoe komt u aan deze informatie? (meer antwoorden mogelijk)

301

- *Anders, namelijk: via milieucontroles bedrijven wijzen op informatieplicht, samenvoeging verschillende informatiebronnen (RVO, KVK, BAG)*
- *Waarom ontbreekt informatie? Geen inzicht in energieverbruiksgegevens van bedrijven. Het aanleveren van gegevens door netbeheerders kan helpen volledig inzicht te krijgen. Daarnaast in enkele gevallen ook te weinig capaciteit bij omgevingsdienst.*
- *Welke acties heeft omgevingsdienst ondernomen om inzicht wel te krijgen? Registratie energieverbruik bij reguliere milieucontroles, opzetten (online) informatiecampagne om bedrijven op verplichtingen te wijzen, eigen inschatting maken o.b.v. ervaringscijfers (oppervlakte, bedrijfsactiviteit, gemiddelde verbruikscijfers).*

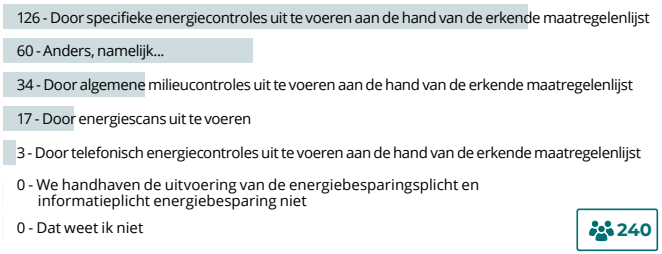
Hoe maakt u contact met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing? (meer antwoorden mogelijk)

Anders, namelijk: via fysieke energiecontroles en informatievoorziening via lokale initiatieven (zoals informatieavonden georganiseerd door gemeente en bijeenkomsten RES regio's).

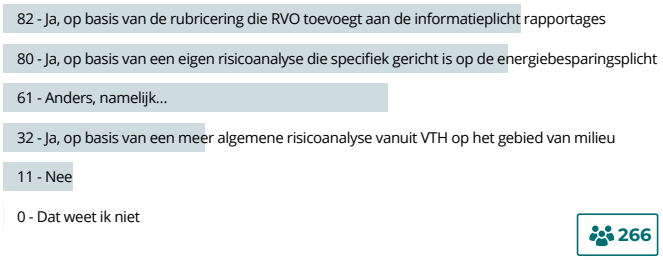
Organisatie van het toezicht

Geef aan op welke manier uw omgevingsdienst handhaaft op de uitvoering van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing? (meer antwoorden mogelijk)

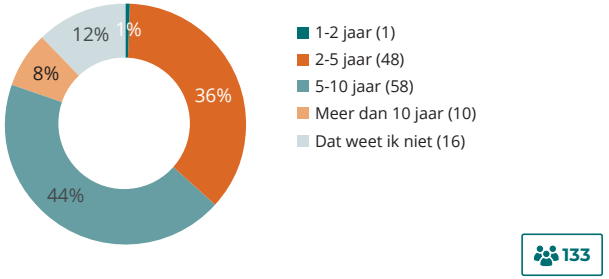
- *Anders, namelijk: toepassing Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsdiensten (LHSO).*
- *Hoe wordt het aantal bedrijven dat wordt gecontroleerd per jaar bepaald? In afstemming met gemeente/provincie, afhankelijk van het budget, aantal bedrijven.*

Stelt uw omgevingsdienst prioriteiten met betrekking tot welke bedrijven gecontroleerd worden m.b.t. de energiebesparingsplicht? (meer antwoorden mogelijk)

Anders, namelijk en/of toelichting: prioriteit op basis van het energieverbruik, een onderverdeling per branche en hierin onderverdeling naar het hoogste besparingspotentieel en/of voorkeur van gemeente/provincie.

Hoeveel jaar heeft u naar inschatting nodig om alle bedrijven en instellingen binnen de gemeente/provincie te controleren op de energiebesparingsplicht en informatieplicht?

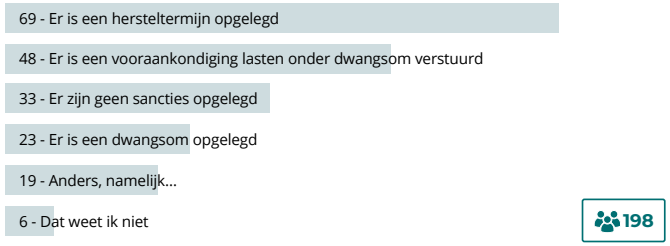

Kwantitatieve informatie

Aantal controles, ureninzet, overtredingen bij controle en hercontrole

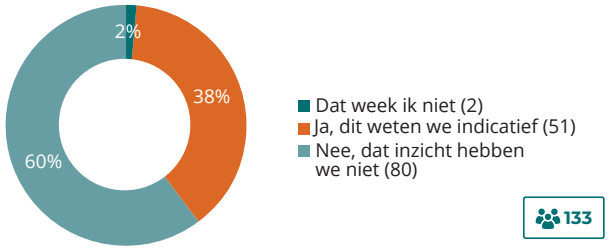
Niet alle omgevingsdiensten hebben getallen via de enquête aangeleverd. Met inachtneming van nodige kanttekeningen (geen getallen beschikbaar, getallen voor de gehele regio, getallen voor gemeenten/provincies specifiek) is in het totaaloverzicht van alle omgevingsdiensten wel een trend zichtbaar tussen 2019 en 2023: het aantal controles, de ureninzet en totaal aantal overtredingen is toegenomen.

In geval er repressieve handhaving heeft plaatsgevonden, welke sancties zijn opgelegd? (meer antwoorden mogelijk)

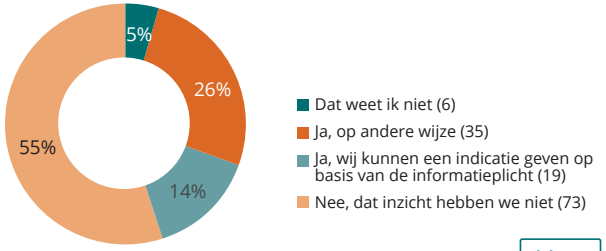
Anders, namelijk: termijn (meestal een jaar) voor een plan van aanpak voor het treffen van ontbrekende energiebesparende maatregelen.

Heeft uw omgevingsdienst zicht op de totale gerealiseerde energiebesparing die dankzij de energiebesparingsplicht is gerealiseerd? (bijv. in kwh, m3 gas, CO2 reductie)

Getroffen energiebesparende maatregelen: in veel gevallen wordt het type getroffen maatregelen niet door omgevingsdiensten bijgehouden. Enkele omgevingsdiensten geven aan dat het met name om gebouwmaatregelen gaat.

Heeft uw omgevingsdienst zicht op de totale gerealiseerde energiebesparing die dankzij de energiebesparingsplicht is gerealiseerd? (bijv. in kwh, m3 gas, CO2 reductie)

Eindrapport van de Vereniging van Rekenkamers

Rotterdam, 26 augustus 2024

Samenvatting

Achtergrond en doel van het onderzoek

In dit DoeMee-onderzoek 2024 doen in totaal 109 rekenkamers onderzoek naar de energie- besparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing, op initiatief en onder begeleiding van de Vereniging van Rekenkamers (VVR). De uitkomsten van dit DoeMee-onderzoek bieden inzicht in de manier waarop gemeenten, provincies en omgevingsdiensten toezicht en handhaving op deze plichten hebben georganiseerd en wat de resultaten hiervan zijn.

De energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing in het kort

Om de uitkomsten van het onderzoek goed te kunnen duiden, is inzicht in de werking en organisatie van de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing nodig. Hieronder is dit kort weergegeven:

- Energiebesparingsplicht: bedrijven en instellingen die jaarlijks meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m3 aardgas gebruiken, zijn verplicht energiebesparende maatregelen te nemen. Het gaat hierbij specifiek om investeringen die zij binnen vijf jaar kunnen terugverdienen.
- Informatieplicht energiebesparing: bedrijven en instellingen zijn verplicht eens in de 4 jaar actief informatie te verstrekken aan hun omgevingsdienst over de energiebesparende maatregelen die zij hebben genomen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) beheert het digitale loket waarmee bedrijven dit aan hun omgevingsdienst laten weten.

Het is de omgevingsdienst die het toezicht op de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing uitvoert in opdracht van het bevoegd gezag.

Uitkomsten van het onderzoek

De onderzoeksvragen zijn uitgezet bij gemeenten, provincies en omgevingsdiensten. De uitkomsten van de antwoorden op deze vragen zijn hieronder samengevat.

De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek onder de gemeenten zijn:

- Bij meer dan driekwart van de gemeenten (77%) is de opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst in de begroting opgenomen, meestal onder het overkoepelende onderwerp ‘omgevingsdiensten’. Hierbij is dus niet specifiek onderscheid gemaakt naar de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing, maar is die taak onder één noemer samengebracht met andere taken die bij de omgevingsdienst belegd zijn.
- In 70% van de gemeenten is er een opdracht richting de omgevingsdiensten geformuleerd met betrekking tot de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing. Aan de opdracht wordt in de meeste gevallen (92%) ook voldaan. Er zijn uiteenlopende redenen waarom er geen opdracht vanuit de gemeente richting de omgevingsdiensten geformuleerd is. Een aantal gemeenten geeft hierbij aan dat dit onderdeel is van de basistaak van de omgevingsdienst en het daardoor niet nodig is een aanvullende opdracht te formuleren.
- Er wordt door 80% van de gemeenten gestuurd op de taken van de omgevingsdienst. Dit gebeurt meestal door voortgangsrapportages, periodieke overleggen over, of evaluatie van, de voortgang. Bij 61% van de gemeenten zijn er ook formeel afspraken gemaakt over de monitorings- en verantwoordingsinformatie met betrekking tot de energiebesparingsplicht. In 46% van de gemeenten zijn hier ook kritische prestatie indicatoren (KPI’s) aan verbonden, zoals het aantal controles. In een even groot deel (46%) van de gemeenten gebeurt dit overigens niet.
- De rapportages die de gemeenten ontvangen, worden door 38% van de gemeenten van goede kwaliteit bevonden. In 39% van de gevallen bevatten de rapportages geen of niet voldoende adequate informatie. In het geval rapportages geen adequate informatie leveren, geven gemeenten in de toelichting aan dat er bijvoorbeeld geen specifieke gemeentelijke kengetallen geleverd worden en/of de informatie globaal is. Daarnaast geven meerdere gemeenten aan dat de rapportages geen inzicht geven in de behaalde resultaten, zoals de hoeveelheid gerealiseerde energiebesparing en de toegevoegde waarde van handhaving.
- Ongeveer een kwart (26%) van de gemeenten vervult zelf ook nog taken. Drie gemeenten geven bijvoorbeeld aan dat zij eigen toezichthouders hebben die toezien op de niet- basistaakbedrijven. Een van de gemeenten geeft hierbij aan dat zij energiegegevens opvraagt die de omgevingsdienst kan gebruiken voor toezicht en handhaving op de verplichtingen. Een aantal gemeenten geeft aan het toezicht op kantoorgebouwen die over minimaal energielabel C dienen te beschikken, zelf uit te voeren. Daarnaast zijn er twee gemeenten die toezicht en handhaving op de verplichtingen ook na 1 juli 2023 nog zelf uitvoeren.

De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek onder de provincies zijn:

- Bij tien van de twaalf provincies is de opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst in de begroting opgenomen, meestal onder het overkoepelende onderwerp 'omgevingsdiensten'.
- Bij tien van de twaalf provincies is er een opdracht richting de omgevingsdiensten geformuleerd met betrekking tot de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing. Bij drie provincies wordt de opdracht jaarlijks opgenomen in het uitvoeringsprogramma en bij vier provincies is de opdracht opgenomen in het werkplan van de omgevingsdiensten en bij drie provincies zijn de werkzaamheden benoemd in een opdrachtformulier. Aan de opdracht wordt in de meeste gevallen (80%) ook voldaan.
- Er wordt door elf provincies gestuurd op de taken van de omgevingsdienst en één van de provincies kon hier geen antwoord op geven. Het meest wordt gestuurd op basis van een periodieke evaluatie van het werk- en uitvoeringsprogramma en/of op basis van voortgangsrapportages (vijf provincies). Bij vier provincies vindt er periodiek overleg over de voortgang plaats. Bij acht provincies zijn er ook formeel afspraken gemaakt over de monitorings- en verantwoordingsinformatie met betrekking tot de energiebesparingsplicht. In vijf provincies zijn hier ook KPI's aan verbonden.
- Zes provincies geven aan dat de rapportages adequate informatie bevatten. De respon- denten die aangeven dat er op sommige punten adequate informatie wordt geleverd (1) of geen adequate informatie wordt geleverd (3), geven aan dat de rapportage geen inzicht geven in de effecten, zoals bijvoorbeeld een reductie in CO2-uitstoot als gevolg van vermindering van gas- en elektriciteitsverbruik.
- Tien provincies geven aan dat zij zelf geen invulling geven aan toezicht en handhaving van de verplichtingen, naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd. Eén provincie geeft aan wel zelf invulling te geven aan toezicht en handhaving van de verplichtingen. Deze provincie heeft in de periode 2021-2023 een projectmatige inhaalslag energie- besparingsplicht toegepast voor het aanpassen van vergunningen met voorschriften voor wettelijke verplichte energiebesparing voor energierelevante vergunningplichtige bedrijven. De provincie geeft aan zelf toezicht en handhaving uit te voeren op de implementatie van de wettelijke verplichte energiebesparingsmaatregelen die bedrijven moeten nemen.

De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek onder de omgevingsdiensten zijn:

- Omgevingsdiensten hebben allemaal (gedeeltelijk) zicht op de bedrijven en instellingen die vallen onder de energiebesparings- en informatieplicht. Aan dit zicht komen zij vooral door eigen informatieverzameling, een combinatie van eigen gegevens met de gegevens van RVO.nl of een download vanuit het e-loket van RVO.nl. Als belangrijkste oorzaak waardoor de informatie (soms) ontbreekt geven de omgevingsdiensten aan dat zij geen inzicht hebben in energieverbruiksgegevens van bedrijven en instellingen. Zij geven aan dat het aanleveren van gegevens door netbeheerders kan helpen om volledig inzicht te krijgen.
- Omgevingsdiensten geven aan dat zij vrijwel allemaal (98%) gedeeltelijk of volledig zicht hebben op het aantal bedrijven en instellingen dat zich aan de informatieplicht energiebesparing houdt. Bijna alle respondenten geven aan op verschillende manieren contact te maken met bedrijven en instellingen die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing, het meest via brief of e-mail, telefonisch of persoonlijk.
- Controles bij bedrijven of instellingen vinden meestal plaats aan de hand van specifieke energiecontroles of algemene milieucontroles aan de hand van de erkende maatregelenlijst.
- Omgevingsdiensten geven aan dat het aantal controles per jaar wordt bepaald in afstemming met de gemeente/provincie en afhankelijk is van het budget dat de gemeente/provincie beschikbaar stelt voor energietoezicht- en handhaving. Ook de beschikbare capaciteit, het aantal energiebesparingplichtige bedrijven en de beschikbaarheid van aanvullende middelen (VUE-regeling, SPUK-gelden)[1] zijn onderdeel van de afweging. Daarnaast maakt de omgevingsdienst een inschatting van het aantal benodigde uren per te controleren bedrijf of instelling.
- De prioriteit van de te controleren bedrijven wordt door de omgevingsdiensten meestal gesteld op basis van de rubricering die de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) toevoegt aan de informatieplicht rapportages of op basis van een eigen risicoanalyse die specifiek gericht is op de energiebesparingsplicht.[2] Een klein deel van de omgevingsdiensten geeft aan prioriteit te stellen op basis van een meer algemene risicoanalyse vanuit VTH op het gebied van milieu. Sommige omgevingsdiensten stellen geen prioriteit in de te controleren bedrijven.
- Van 2019 tot en met 2023 is een intensivering in het aantal controles zichtbaar van 1.520 in 2019 tot 6.790 in 2023 (voor 110 gemeenten). Ook het aantal ingezette uren is in deze periode gestegen van 18.863 tot 40.550 (voor 89 gemeenten).[3] Het aantal bedrijven in het gebied en het aantal controles dat plaatsvindt zijn bepalend voor hoe lang een omgevingsdiensten bezig zijn om het hele bedrijvenbestand te contro-

1 *De Versterkte uitvoering energiebesparings- en informatieplicht (VUE) stelt het bevoegd gezag in staat haar toezichts- en handhavingstaken op het gebied van de energiebesparings- en informatiplicht te intensiveren. Via de Specifieke Uitkering Toezicht en Handhaving Energiebesparingsplicht (SPUK – THE) konden omgevingsdiensten een specifieke uitkering aanvragen voor extra ondersteuning op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht.*

2 *Het digitale loket van RVO maakt automatisch een code aan, de zogenaamde rubriceringscode. De omgevingsdienst kan op basis van deze code besluiten om locatie(s) te controleren, omdat bijvoorbeeld blijkt dat het bedrijf nog veel erkende maatregelen moeten uitvoeren en/of beperkt aan de energiebesparingsplicht voldoet (zie ook paragraaf 2.3).*

3 *Getallen zijn opgehaald in de uitgezette enquête. Hierbij moet worden opgemerkt dat dit géén totaalbeeld is. Sommige omgevingsdiensten hebben geen of maar gedeeltelijk getallen aangeleverd, andere omgevingsdiensten hebben een totaal voor de gehele regio ingevuld.*

leren. Een groot deel van de omgevingsdiensten (44%) geeft aan tussen de 5 en 10 jaar nodig te hebben om alle bedrijven en instellingen te controleren op de energiebesparings- en informatieplicht. Een iets kleinere groep (36%) geeft aan tussen de 2 en 5 jaar nodig te hebben.

- Het aantal geconstateerde overtredingen stijgt over de jaren heen van 391 in 2019 tot
- 3.300 in 2023 (voor 54 gemeenten).[4] In de meeste gevallen is er een hersteltermijn opgelegd, of is er een vooraankondiging last onder dwangsom verstuurd.
- Meer dan de helft van de omgevingsdiensten (55%) geeft aan geen zicht te hebben op het energiebesparingspotentieel van bedrijven en instellingen in de betreffende gemeente of provincie. In ongeveer een kwart (26%) van de gevallen hebben omgevingsdiensten op andere wijze zicht op het energiebesparingspotentieel. Zo baseert een aantal omgevingsdiensten het besparingspotentieel van 9% op gasverbruik en 10% op elektriciteitsverbruik op eigen onderzoek of worden landelijke richtlijnen gehanteerd. Een klein deel van de omgevingsdiensten (14%) kan een indicatie geven van het energiebesparingspotentieel op basis van de informatieplicht.

De belangrijkste uitkomsten van het onderzoek met betrekking tot de verantwoording zijn:

- Ruim een kwart van de gemeenten (27%) geeft aan dat er wel eens vragen of opmerkingen vanuit de gemeenteraad zijn geweest. Vragen gingen bijvoorbeeld over de werkwijze, de voortgang van de uitvoering van de werkzaamheden (aantal controles, naleefgedrag) en de bereikte resultaten. De meeste van de vragen over de bereikte resultaten gingen over de gerealiseerde CO2 reductie, over de hoeveelheid controles en naleefgedrag en het type uitgevoerde maatregelen.
- Zeven van de twaalf provincies geven aan dat er wel eens vragen/opmerkingen zijn geweest van Provinciale Staten over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht. Deze vragen gingen met name over hoe de samenwerking tussen de bevoegde gezagen en de omgevingsdienst in de regio verloopt. Ook werd er gevraagd naar de voortgang en implementatie van de energiebesparings- en informatieplicht, naar energiebesparingsmogelijkheden van bedrijven en de efficiëntie van de werkzaamheden van omgevingsdiensten en naar de invulling, controle op en voortgang van de verplichtingen bij de gemeenten binnen de provincie.

Duiding van de uitkomsten

De uitkomsten, zoals hierboven beschreven, zijn op basis van de deskstudie en focusgroepen geduid. De belangrijkste duiding van de resultaten is hieronder weergegeven.

- Uit de analyse van toegestuurde begrotingen blijkt dat het rijk middels subsidieregelingen in deze periode fors heeft ingezet op de organisatie van het toezicht en de handhaving van de energiebesparingsplicht en informatieplicht. Deelnemende overheden hebben in de focusgroepen aangegeven dat de SPUK-regelingen en subsidies vanuit provinciale akkoorden van de afgelopen jaren opschaling in de uitvoering mogelijk hebben gemaakt. Dit is ook terug te zien in de uitkomsten, waarin het aantal controles tussen 2019 en 2023 fors is toegenomen. Omgevingsdiensten hebben door aanvullende financiering bijvoorbeeld energieteams kunnen oprichten en het aantal controles kunnen opschalen. De toegekende middelen vanuit het Rijk en de aanvullende subsidies vanuit een aantal provincies hebben echter tot nu toe altijd een tijdelijk karakter gekend. In de focusgroepen is door alle deelnemende overheden aangegeven dat het hierdoor moeilijk is om continuïteit te behouden in de uitvoering, om vaste medewerkers aan te trekken en om te versnellen in de uitvoering.
- Het zicht op welke bedrijven aan de verplichtingen moeten voldoen is beperkt en kost veel capaciteit, geven omgevingsdiensten aan tijdens de focusgroep. Sommige omgevings- diensten hebben daarom extra capaciteit ingezet op het in beeld krijgen van deze bedrijven, naast informatie die beschikbaar is via RVO of bijvoorbeeld via reguliere milieucontroles. Omgevingsdiensten hebben in de focusgroep aangegeven dat het inzichtelijk krijgen van energieverbruik van bedrijven en instellingen via netbeheerders een belangrijke oplossing is om alle bedrijven die aan de verplichtingen moeten voldoen in beeld te krijgen en het mogelijk te maken om energiebesparing structureel te monitoren.
- Een belangrijk knelpunt in toezicht en handhaving is de complexe wet- en regelgeving, waardoor het veel tijd kost de juiste mensen bij omgevingsdiensten te vinden en op te leiden. Energiecontroles zijn een veel technischere variant van toezicht dan de gemiddelde toezichthouder gewend is uit te voeren. Bovendien zijn de gesprekspartners (bedrijven) vaak ook niet in staat technische vragen te beantwoorden. De huidige krapte op de arbeidsmarkt maakt het extra moeilijk de juiste mensen bij omgevingsdiensten te vinden en te behouden.
- Een aantal omgevingsdiensten gaf tijdens de focusgroep aan dat er veel energie verloren gaat in de papieren werkelijkheid van de informatieplicht: het voldoen aan de informatieplicht betekent niet dat er ook daadwerkelijk energiebesparende

4 Idem.

maatregelen worden genomen. Eén omgevingsdienst geeft daarom aan niet meer actief op de informatieplicht te handhaven, maar prioriteit te geven aan het controleren op het daadwerkelijk treffen van energiebesparende maatregelen.
- Zowel in de focusgroepen als de enquête is door gemeenten en provincies aangegeven dat informatie over het energiebesparingspotentieel en de totaal gerealiseerde energiebesparing in veel gevallen ontbreekt, maar wel relevant is om te bepalen wat de inspanningen op toezicht en handhaving uiteindelijk opleveren. In sommige gevallen is wel een indicatie van de (potentiële) energiebesparing mogelijk, op basis van bijvoorbeeld informatie uit de informatieplicht en energiecontroles.

Bevindingen onderzoek Algemene Rekenkamer

De Algemene rekenkamer onderzoekt, parallel aan het Doe-Mee-onderzoek, de sturing van de minister voor Klimaat en Energie op de energiebesparingsplicht en de resultaten van de verplichting op landelijk niveau. De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek voor het DoeMee-onderzoek zijn:

- De opbrengsten van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht blijven achter bij de doelstellingen of streefwaarden van het kabinet, gebaseerd op prognoses van TNO en PBL. De doelstelling was in 2013 – 2014 (vanuit het Energieakkoord) dat de plicht ca. 35 PJ energiereductie zou opleveren. In de Klimaat en Energie Verkenning van 2020 wordt echter ingeschat dat ca. 7 PJ energie is bespaard in 2020.
- Voor zover hier zicht op is, voldoen bedrijven sinds 2008 structureel niet (volledig) aan de energiebesparingsplicht en informatieplicht. Het doel van de minister dat er 100% naleving is onder bedrijven die onder de energiebesparingsplicht vallen wordt daarmee niet behaald.
- Doelen die het kabinet heeft gesteld op het gebied van handhaving van de energie- besparingsplicht lijken ook niet gehaald. Een Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) uit 2016 stelt dat afgesproken is dat bedrijven eens per 4 jaar worden bezocht en gecontroleerd. Echter blijft, op basis van dit uitgangspunt, het jaarlijks aantal uitgevoerde controles sterk achter.
- Uit verschillende evaluaties blijkt dat omgevingsdiensten onvoldoende functioneren en niet goed geëquipeerd zijn hun taken uit te voeren. Financieel zijn er daarnaast onvoldoende middelen beschikbaar om de door het kabinet en minister aangegeven aantal jaarlijkse controles uit te voeren.
- De Algemene Rekenkamer stelt vast dat zij niet ex post de kosteneffectiviteit van de plicht kan nagaan. Wel stelt zij vast dat de baten (mogelijk) zijn overschat (hoeveelheid gerealiseerde energiebesparing) en de omvang van de ingeschatte kostenposten (bijvoor- beeld middelen voor toezicht en handhaving) zeker zijn onderschat.

Handelingsperspectief

Het handelingsperspectief voor provincies, gemeenten en omgevingsdiensten is op decentraal niveau beschikbaar via de factsheets, die in het kader van dit onderzoek voor elke gemeente of provincie specifiek zijn opgesteld. In de factsheets staat onder andere op decentraal niveau beschreven hoe de samenwerking met omgevingsdiensten is vormgegeven en wat de voortgang op toezicht en handhaving is. De factsheets bieden hierdoor handvaten om op decentraal niveau de doeltreffendheid en/of doelmatigheid van toezicht en handhaving te verbeteren als hier aanleiding toe is.

Inleiding

1.1 Aanleiding

In dit VVR DoeMee-onderzoek 2024 doen in totaal 109 rekenkamers onderzoek naar de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing, op initiatief en onder begeleiding van de Vereniging van Rekenkamers (VVR).

Energiebesparingsplicht

Sinds 1993 geldt de verplichting voor bedrijven en instellingen om zuinig om te gaan met energie. Sinds 2008 zijn bedrijven en instellingen die jaarlijks meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m3 aardgas gebruiken verplicht energiebesparende maatregelen te n emen. Het gaat hierbij specifiek om investeringen die zij binnen vijf jaar kunnen terugverdienen.

Informatieplicht energiebesparing

Bedrijven en instellingen zijn vanaf 1 juli 2019 verplicht eens in de 4 jaar actief informatie te verstrekken aan hun omgevingsdienst over de energiebesparende maatregelen die zij hebben genomen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) beheert het loket waarmee bedrijven dit aan hun omgevingsdienst laten weten. Indien bedrijven/instellingen voldoen aan de informatieplicht, betekent dit niet dat zij ook automatisch voldoen aan de energiebesparingsplicht.

Taakverdeling toezicht en handhaving

Gemeenten en provincies hadden de uitoefening van toezicht en handhaving van bovenstaande verplichtingen in de meeste gevallen gemandateerd aan hun omgevingsdienst, maar sommige gemeenten en provincies voerden zelf de toezichts en handhavingstaken uit. In 2022 is echter door bedrijven, instellingen en het bevoegd gezag aangegeven het toezicht bij voorkeur door één partij te laten uitvoeren. Dit is efficiënter en verlaagt de lastendruk. De energiebesparingsen informatieplicht zijn daarom toegevoegd aan het Basistakenpakket van omgevingsdiensten per 1 juli 2023. Het is dus de omgevingsdienst die het toezicht uitvoert in opdracht van het bevoegd gezag.

De uitkomsten van dit DoeMee-onderzoek bieden inzicht in de manier waarop gemeenten, provincies en omgevingsdiensten het toezicht en de handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht hebben georganiseerd, wat de voortgang is en wat eventuele knelpunten zijn. Voor gemeenten en provincies extra relevant, omdat goed toezicht en handhaving kunnen bijdragen aan het behalen van hun eigen duurzaamheidsdoelstellingen.

Onderzoek Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer voert, grotendeels parallel aan het DoeMee-onderzoek, onderzoek uit naar:

- hoe de minister voor Klimaat en Energie stuurt op de energiebesparingsplicht;
- wat de resultaten op landelijk niveau tot op heden zijn;
- hoe de minister zicht houdt op de resultaten.5

Dit onderzoek bekijkt dus de organisatie en resultaten van de energiebesparingsplicht op nationaal niveau, terwijl het DoeMee-onderzoek is gericht op de resultaten van toezicht en handhaving op decentraal niveau. De belangrijkste uitkomsten uit het onderzoek van de Algemene Rekenkamer zijn verwerkt in de samenvatting van voorliggend onderzoeksrapport.

5 *https://www.rekenkamer.nl/actueel/lopend-onderzoek/energiebesparingsplicht-bedrijven*

1.2 Doel en onderzoeksvragen

In het DoeMee-onderzoek staat de vraag centraal: Welke inspanningen plegen gemeenten en provincies bij het toezicht en de handhaving van de energiebesparingsplicht en de informatieplicht energiebesparing en wat zijn daarvan de resultaten?

Meer specifiek geeft het onderzoek per betrokken actor inzicht in:

7. Gemeenten en provincies

- de manier waarop gemeenten en provincies de invulling van de energiebesparings- en informatieplicht hebben opgenomen in hun begroting;
- de manier waarop gemeenten en provincies sturen op toezicht en handhaving van de energiebesparings- en Informatieplicht energiebesparing door de omgevingsdienst;
- de manier waarop gemeenten en provincies (en waterschappen) zelf – naast de opdracht aan de omgevingsdienst – uitvoering geven aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en Informatieplicht energiebesparing;

8. Omgevingsdiensten

- de mate waarin omgevingsdiensten zicht hebben op de bedrijven en instellingen die onder de verplichtingen vallen;
- de mate waarin omgevingsdiensten zicht hebben op bedrijven en instellingen die zich niet aan de Informatieplicht energiebesparing houden en de wijze waarop de omgevingsdiensten contact maken met deze bedrijven en instellingen;
- de manier waarop omgevingsdiensten toezien en handhaven op de uitvoering van de verplichting tot het treffen van energiebesparende maatregelen en de Informatieplicht energiebesparing; inclusief het aantal jaren dat zij nodig hebben om alle bedrijven en instellingen te controleren en de prioriteiten die zij stellen;
- d. de resultaten van deze werkwijze in termen van aantal bezochte bedrijven, ingezette uren, aantal geconstateerde overtredingen, eventuele sancties, aantal en aard van de daadwerkelijk getroffen maatregelen en indien mogelijk de gerealiseerde energiebesparing;

9. Verantwoording

- de afspraken die gemeenten en provincies hebben gemaakt met de omgevingsdienst over monitorings- en verantwoordingsinformatie (denk aan doelstellingen (KPI's), informatie over de uitvoering, (tussentijdse) evaluaties, bereikte resultaten);
- de kwaliteit van de rapportages van de omgevingsdiensten aan de deelnemende gemeenten en provincies over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht en de daarmee bereikte resultaten;
- de kwaliteit van de informatieverstrekking van de colleges aan hun gemeenteraden/Provinciale Staten over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht door de omgevingsdiensten én hen zelf en de daarmee bereikte resultaten.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staat de beleidsopzet beschreven en gaan we nader in op beide verplichtingen, wijzigingen in en aanvullingen op de verplichtingen, de rol en taakverdeling en de financiën. In hoofdstuk 3 zijn de enquêteresultaten per overheidslaag weergegeven en beschreven.
Hoofdstuk 4 geeft vervolgens nadere duiding aan de resultaten op basis van de deskstudie en de focusgroepen. Het rapport sluit af met de belangrijkste conclusies in hoofdstuk 5, gevolgd door een literatuurlijst. In bijlage 1 is een beschrijving van het onderzoeksproces en de onderzoeksmethoden gegeven en wordt tevens gereflecteerd op de kwaliteit van de informatie. In bijlage 2 is daarnaast een begrippenlijst opgenomen en in bijlage 3 een overzicht van de deelnemende overheden.

Beleidsopzet

2.1 Inleiding

In onderstaand hoofdstuk worden de beleidsopzet en de rollen en taakverdeling van de decentrale overheden rondom toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing beschreven.

Figuur 2.1 Tijdlijn energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing

2.2 Energiebesparingsplicht

De plicht om energie te besparen is al sinds 1993 van kracht (destijds vastgelegd in de Wet milieubeheer). Bedrijven en instellingen die jaarlijks meer dan 50.000 kWh stroom of 25.000 m3 aardgas gebruiken[6], zijn sinds 2008 verplicht energiebesparende maatregelen te nemen (de energiebesparingsplicht). Het gaat hierbij specifiek om investeringen die bedrijven binnen vijf jaar kunnen terugverdienen. Bedrijven en instellingen moeten hierover sinds 1 juli 2019 eens in de vier jaar rapporteren (informatieplicht). Deze verplichtingen maakten onderdeel uit van de Wet milieubeheer en zijn per 1 januari 2024 in de Omgevingswet opgenomen.[7]

Om bedrijven/instellingen te helpen aan de energiebesparingsplicht te voldoen, heeft de rijksoverheid de Erkende Maatregelenlijsten energiebesparing (EML, verder: de maatregelenlijst) opgesteld. Deze lijst bevat energiebesparende maatregelen met een terug- verdientijd van 5 jaar of minder.[8] Bij de introductie van de maatregelenlijst is regelmatige actualisatie aangekondigd, om actueel te blijven wat betreft techniek, investeringskosten en energieprijzen. In de maatregelenlijst is een onderverdeling gemaakt in: gebouwen (bijvoorbeeld het plaatsen van zonnepanelen), faciliteiten (bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen voor de productie, het transport en het gebruik van stoom) en processen (bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen voor het in koel- of vriesmeubelen, of koel- of vriescellen bewaren van producten).

Wijzigingen per 1 juli 2023

Sinds 1 juli 2023 zijn wijzigingen in de energiebesparingsplicht doorgevoerd. Vanaf juli 2023 is de energiebesparingsplicht verbreed naar verduurzaming van het energieverbruik. Dit betekent dat de energiebesparingsplicht is uitgebreid met CO2-reducerende maatregelen en dat maatregelen voor het produceren van duurzame energie en elektrificatie, met een terugverdientijd van vijf jaar of minder, zijn toegevoegd aan de verplichting. Daarnaast is de doelgroep waarvoor de energiebesparingsplicht geldt uitgebreid naar bedrijven en instellingen die onder het Europese emissiehandelssysteem (EU ETS) vallen. Ook de glastuinbouw en bedrijven die een omgevingsvergunning milieu nodig hebben, zoals afvalverwerkingsbedrijven en bedrijven in de zware industrie, vallen per 1 juli 2023 onder de plicht.

Als onderdeel van de wijzigingen die sinds 1 juli 2023 in werking zijn getreden, is de maat- regelenlijst opnieuw doorgerekend en beoordeeld door externe consultants, in samenwerking met RVO. De erkende maatregelen zijn aangepast naar de stand van de techniek, de huidige energieprijzen en de investeringskosten. Ook zijn nieuwe potentiële maatregelen geïnventari- seerd en aangeleverd, mede gevoed door de vraag aan brancheverenigingen en marktpartijen om nieuwe maatregelen voor te stellen en aan te leveren.[9] Onder andere is een verplichting voor het doorvoeren van maatregelen voor de productie van of de overstap op hernieuwbare energie(dragers) toegevoegd aan de lijst, mits deze een terugverdientijd hebben van vijf jaar of minder en leiden tot een verlaging van de CO2-uitstoot.

6 Het gemiddelde jaarlijkse verbruik van een huishouden (2022) is 2479 kWh elektriciteit en 1169 m3 gas. 50.000 kWh stroom en 25.000m3 gas is dus gelijk aan het jaarlijks verbruik van ongeveer 20 huishoudens. Prijsverandering energierekening | CBS
7 Wet Milieubeheer
8 Erkende maatregelenlijsten (EML) (rvo.nl)
9 Staatscourant 2023, 15844 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)

Energielabel C

Een andere verplichting die per 1 juli 2023 geldt is dat een kantoorgebouw minimaal energie- label C moet hebben. Dit betekent een energielabel met een primair fossiel energie-gebruik van maximaal 225 kWh per m2 per jaar. Voldoet het gebouw niet aan de eisen, dan mag het niet meer als kantoor gebruikt worden. Dit is formeel geen onderdeel van de energie-besparingsplicht, maar de gemeente is wel het bevoegd gezag om toe te zien op deze verplichting en besteed controle in veel gevallen uit aan de omgevingsdienst. Daardoor draagt deze verplichting wel bij aan een toename in taken van gemeenten en omgevingsdiensten als het gaat om energiebesparing.

Inwerkingtreding omgevingswet

Sinds op 1 januari 2024 de Omgevingswet in werking is getre-den, is de energiebesparings- plicht opgenomen in artikel 5.15 onder het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal, milieu- be-lastende activiteiten op een locatie) en in artikel 3.84 van het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl, gaat over gebouwen op een locatie, de zogenoemde gebruiksfuncties). Er wordt in de Omgevingswet niet meer gesproken van een ‘inrichting’, maar van regulering per milieubelastende activiteit. Dit is een activiteit die nadelige gevolgen voor het milieu kan veroorza-ken. Het kan dus zijn dat voor één locatie twee verschillende actoren een energie- besparingsplicht hebben: één organisatie die de milieubelastende activiteit uitvoert en één organisatie die eigenaar is van het gebouw (de ‘drijver van de inrichting’).

2.3 Informatieplicht energiebesparing

Bedrijven en instellingen zijn vanaf 1 juli 2019 verplicht eens in de 4 jaar actief informatie te verstrekken aan hun omgevings-dienst over de energiebesparende maatregelen die zij hebben genomen. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) beheert het digitale loket waarmee bedrijven dit aan hun omge-vingsdienst laten weten. Hierin fungeert RVO dus als een soort ‘doorgeefluik’.

Als uitgangspunt gebruiken bedrijven en instellingen de maatregelenlijst. In de rapportage geven zij vervolgens per erkende maatregel aan of deze wel/niet is uitgevoerd en of een alternatieve maatregel is uitgevoerd. Het digitale loket maakt automatisch een code aan, de zogenaamde rubriceringscode. De omgevingsdienst kan op basis van deze code besluiten om locatie(s) te controleren, indien bijvoorbeeld blijkt dat het bedrijf nog veel erkende maatregelen moet uitvoeren en/of beperkt aan de energiebesparingsplicht voldoet. De code wordt bepaald op basis van vier criteria:
1) de mate waarin het bedrijf aan de energiebesparingsplicht voldoet, op basis van de gegeven antwoorden op de erkende maatregelenlijst, 2) het jaarlijks energieverbruik van de locatie, 3) de eventuele aanwezigheid van monumentale gebouwen en 4) het aantal geselecteerde categorieën van de Faciliteiten en Procesmaatregelenlijsten. De code R1 heeft de hoogste prio-riteit bij toezicht en bij een code van R4 is in principe voldaan aan de energiebesparingsplicht.[10] Indien bedrijven/instellingen voldoen aan de informatieplicht (informatie aanleveren), bete-kent dit niet dat zij ook automatisch voldoen aan de energie-besparingsplicht (het treffen van energiebesparende maatrege-len).

Zoals onder paragraaf 2.2 beschreven is de eigenaar van het gebouw (de ‘drijver van de inrichting’) sinds invoering van de omgevingswet verantwoordelijk voor het uitvoeren van de ge-bouwmaatregelen. De organisatie die de activiteit(en) uitvoert is verantwoordelijk voor het treffen van de activiteit-gebonden maatregelen. Beide partijen zijn verplicht de informatie- plicht-rapportage in te dienen via het e-loket van RVO, de digitale omgeving van RVO. In enkele gevallen kan het zijn dat de ge-bouweigenaar ook de informatieplichtrapportage indient voor de activiteit gebonden maatregelen van zijn huurder(s). Dit zijn met name bedrijfstakken waarvoor de gemeente onder de Omgevingswet de (milieu)regels bepaalt, zoals voor kantoren of winkels.

Onderzoeksplicht

Naast de informatieplicht hebben locaties van bedrijfstak-ken waarvoor onder de Omgevings- wet het Rijk de milieu-regels bepaalt, of met een jaarlijks energiegebruik vanaf 10 miljoen kWh elektriciteit of 170.000 m3 aardgas(equivalent), een onderzoeksplicht energiebesparing sinds 1 juli 2023. De onderzoeksplicht is alleen voor activiteit-gebonden maatrege-len en geldt niet voor gebouw-gebonden maatregelen. Deze verplichting valt buiten dit onderzoek/de onder- zoeksperiode, maar draagt wel bij aan de toename aan taken voor gemeenten en omgevings- diensten. Vergelijkbaar met de informatieplicht moeten voor deze locaties eens in de vier jaar worden onder-zocht welke energiebesparende maatregelen genomen dienen te worden. Hier moet ook via het e-loket van RVO over worden gerapporteerd.

10 Toelichting rubriceringscode informatieplicht (RVO, 2023)

2.4 Rol en taakverdeling

Voor de meeste bedrijven en instellingen was de gemeente vóór 1 juli 2023 het bevoegd gezag voor de energiebesparingsplicht en informatieplicht. Dit houdt in dat de gemeente het bestuursorgaan was dat een vergunningaanvraag behandelde, meldingen ontving en bevoegd was voor toezicht en handhaving. De provincies waren het bevoegd gezag voor locaties met een milieubelastende activiteit uit afdeling 3.3 van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Dit zijn 'complexe bedrijven', zoals energiecentrales, die een omgevingsvergunning nodig hebben voor hun milieubelastende activiteiten.[11]

Per 1 juli 2023 is de energiebesparings- en informatieplicht toegevoegd aan het basistaken- pakket van de omgevingsdiensten. Het is dus per 1 juli 2023 de omgevingsdienst die het toezicht en de handhaving uitvoert op de energiebesparings- en informatieplicht in opdracht van gemeenten en provincies. Daarvoor hadden gemeenten en provincies in veel gevallen de uitoefening van het toezicht en de handhaving van de energiebesparingsplicht ook al gemandateerd aan hun omgevingsdienst. Echter waren er ook provincies en gemeenten die zelf toezicht en handhaving op de verplichtingen uitvoerden. In 2022 is door bedrijven, instellingen en het bevoegd gezag aangegeven het toezicht bij voorkeur door één partij te laten uitvoeren. Vandaar dat het toezicht en de handhaving sinds 1 juli 2023 volledig bij omgevingsdiensten is neergelegd.

RVO is verantwoordelijk voor het digitale loket (e-loket) waarmee aan de rapportage- verplichtingen kan worden voldaan. Daarnaast zorgt zij voor het rubriceren van informatie en het beschikbaar maken van de informatie voor het bevoegd gezag en in het verlengde daarvan de omgevingsdiensten.

2.5 Financiën

De omgevingsdiensten ontvangen middelen van gemeenten en provincies voor de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht. Hiervoor stellen omgevingsdiensten over het algemeen werkplannen op of stellen ze dienstverleningsovereenkomsten op. In 2022 was de energiebesparingsplicht nog niet in het basistakenpakket van de omgevingsdiensten opgenomen, maar besteedden veel gemeenten de taken rondom toezicht en handhaving van de verplichtingen al wel uit aan omgevingsdiensten. In 2022 hebben de omgevingsdiensten van hun deelnemers (zowel gemeenten als provincies) circa € 11 miljoen ontvangen.[12]

Om de capaciteit van de omgevingsdiensten voor toezicht en handhaving van de verplich- tingen te versterken, vanwege de uitbreiding van het takenpakket met de taken rondom de energiebesparings- en informatieplicht, heeft het Rijk sinds 2019 verschillende subsidies beschikbaar gesteld. In Tabel 1 is een overzicht opgenomen van alle Rijksregelingen van 2019 tot en met 2026 en bijbehorende bedragen. In de periode van 2019 tot 2023 is € 19,5 miljoen beschikbaar gesteld (verdeeld over drie rondes) vanuit de Versterkte Uitvoering Energiebesparing en Informatieplicht (VUE). Met deze middelen konden omgevingsdiensten, via Rijkswaterstaat, externe capaciteit inzetten voor bijvoorbeeld bedrijfscontroles. Ook konden omgevingsdiensten van 2022 tot en met 2024 gebruik maken van de specifieke uitkering voor activiteiten in het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (SPUK IBP VTH). Dat programma richt zich met name op versterking van de omgevingsdiensten en het VTH-stelsel. Daarbij wordt ingezet op de versterking van de inzet op milieucriminaliteit, het verbeteren van de informatiehuishouding en datakwaliteit en de versterking van de kennisopbouw en kennisdeling.

Daarnaast is voor de periode 2022 – 2026 door het Rijk € 56 miljoen beschikbaar gesteld aan de omgevingsdiensten, de Specifieke Uitkering Toezicht en Handhaving Energiebesparings- plicht (SPUK THE), voor een extra impuls vanwege de uitbreiding van het takenpakket.[13] Waar de VUE met name gericht was op het vergroten van de externe capaciteit, heeft de SPUK THE juist het doel de eigen capaciteit en kennis van de omgevingsdienst te versterken. De SPUK THE-regeling vereist minimaal 20% cofinanciering van gemeenten en provincies.

Tabel 2.1 Overzicht rijksregelingen m.b.t energiebesparingsplicht 2019-2026

Jaartal	Financiering	Bedrag
2019-2023	Versterkte Uitvoering Energiebesparing en Informatieplicht (VUE)	€ 19,5 miljoen
2022-2024	Specifieke Uitkering voor activiteiten in het interbestuurlijk programma versterking VTH stelsel (SPUK IBP VTH)	€ 18 miljoen
2022-2026	Specifieke Uitkering Toezicht en Handhaving Energiebesparingsplicht (SPUK THE)	€ 56 miljoen

11 Milieuregels in het Bal voor complexe bedrijven | Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)
12 Onderzoek omgevingsdiensten in beeld 2022 (TwynstraGudde, 2023)
13 https://open.overheid.nl/documenten/ronl-5df66568a2cd4238899ccbc38e429324ec9bf44d/pdf

Resultaten enquête

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de enquête per overheidslaag (respectievelijk gemeenten in paragraaf 3.2, provincies in paragraaf 3.3 en omgevingsdiensten in paragraaf 3.4) weergegeven en nader toegelicht. Bij de uitwerking is het aantal respondenten per vraag in de titel van het figuur opgenomen. Hierbij moet worden opgemerkt dat het aantal respondenten voor sommige vragen verschilt en/of relatief laag is, onder andere afhankelijk van of een vervolgvraag is beantwoord. Dit is belangrijk om in acht te nemen bij het bekijken van de figuren per vraag.

3.2 Gemeenten

3.2.1 Helderheid rollen en taken

Er is gevraagd of de rollen en taken van de gemeente en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en de informatieplicht op dit moment helder zijn. Onderstaande figuur geeft inzicht in de gegeven antwoorden.

Figuur 3.1 Zijn de rollen en taken van de gemeente en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht op dit moment helder? (n=111)

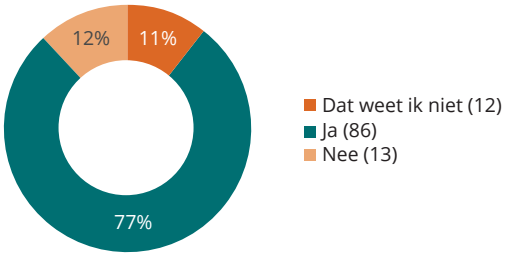

Bij het grootste deel van de gemeenten (90%) zijn de taken en rollen van de gemeente en de omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht op dit moment helder. Een klein deel (7%) geeft aan dat dit niet het geval is. Zij geven aan dat de omgevingsdienst op dit moment in de opstartfase zit van het energietoezicht en dat de rollen en taken nog niet helemaal duidelijk zijn voor de gemeenten, of omdat de taakverdeling nog niet volledig is ingeregeld.

3.2.2 Energiebesparingsplicht en informatieplicht in de begroting

Er is gevraagd op welke wijze de energiebesparings- en informatieplicht in de begroting van gemeenten is opgenomen. Figuur 3.2 laat de antwoorden op deze vraag zien.

Figuur 3.2 Is de opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst in de begroting van uw gemeente opgenomen? (n=111)

In ruim driekwart van de gemeenten (77%) is de opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst in de begroting opgenomen, meestal onder het overkoepelende onderwerp ‘omgevingsdiensten’ (39 gemeenten). Bij 14 gemeenten is de energiebesparingsplicht als onderdeel van een programma benoemd in de begroting en in 13 gemeenten is het onder het overkoepelende onderwerp ‘milieu’ opgenomen. Onderstaande figuur laat zien op welke wijze de energiebesparingsplicht is opgenomen in de gemeentelijke begrotingen.

Figuur 3.3 Op welke wijze is de energiebesparingsplicht opgenomen in de begroting? (meer antwoorden mogelijk) (n=91)

De gemeenten die 'anders' hebben geantwoord geven aan dat de financiering van het toezicht op de energiebesparingsplicht via een uitvoeringsprogramma/werkprogramma loopt, via een bijdrage aan verbonden partijen, als extra opdracht aan de omgevingsdienst of onder het overkoepelende thema 'duurzaamheid' in de begroting is opgenomen.

Wijze waarop het budget bepaald wordt

In de meeste gevallen wordt door de omgevingsdienst een inschatting gemaakt van het aantal bedrijven dat aan de verplichtingen moet voldoen, dat vervolgens gecombineerd wordt met het geschatte aantal uren dat nodig is voor de controle per object en de prijs per controle (kengetallen per omgevingsdienst). De werkzaamheden worden vervolgens vaak vastgesteld in een projectplan of werkprogramma. In veel gevallen is aangeven dat dit in goede afstemming met de omgevingsdienst plaatsvindt.

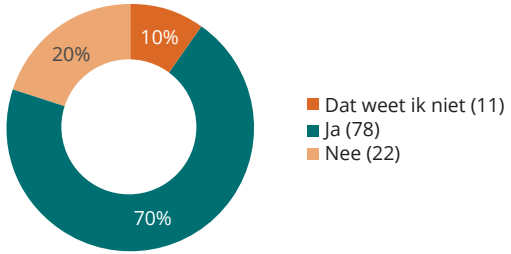
De bijdragen vanuit de SPUK THE hebben er in enkele gevallen voor gezorgd dat de gemeente de opgave heeft kunnen versnellen en het budget voor een aantal jaren gegarandeerd is. In deze gevallen is het budget beschikbaar vanuit SPUK THE leidend. In een enkel geval is aangegeven dat de provincie bijdraagt aan het budget voor de gemeenten via provinciale subsidieregelingen.

3.2.3 Sturen op toezicht en handhaving

Formuleren van een opdracht aan omgevingsdiensten

Gemeenten zijn verplicht het mandaat voor toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht aan hun omgevingsdienst te geven. Onderstaande figuur geeft weer of er een opdracht aan de omgevingsdienst is geformuleerd door de gemeente aan de omgevingsdienst.

Figuur 3.4 Is er door uw gemeente een opdracht geformuleerd voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht? (n=111)

In bijna driekwart van de gemeenten (70%) is er een opdracht geformuleerd voor de omgevingsdiensten. Bij een vijfde van de gemeenten (20%) is dit niet het geval. Bij 10% van de gemeenten is het onduidelijk of er een opdracht geformuleerd is.

De redenen waarom er geen opdracht geformuleerd is, lopen uiteen. Een aantal gemeenten geeft aan dat dit onderdeel is van de basistaak van de omgevingsdienst en het daardoor niet nodig is een aanvullende opdracht te formuleren. In andere gevallen is de rol- en taak- verdeling tussen de gemeente en omgevingsdienst nog niet duidelijk en moet de opdracht nog geformuleerd worden. Eén omgevingsdienst geeft aan een netwerkorganisatie te zijn en geen uren beschikbaar te hebben voor toezicht- en handhaving op de energiebesparingsplicht en informatieplicht. Een gemeente heeft daarom een externe partij benaderd om de controles op de verplichtingen uit te voeren. In twee gevallen is door gemeenten aangegeven dat zij zelf het toezicht uitvoeren en er dus geen opdracht richting de omgevingsdiensten is geformuleerd.

Hoe is de opdracht richting de omgevingsdiensten geformuleerd?

Er is gevraagd op welke wijze de opdracht voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht is geformuleerd. Onderstaande figuur geeft de gegeven antwoorden weer.

Figuur 3.5 Hoe is de opdracht voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht geformuleerd? (meer antwoorden mogelijk) (n=78)

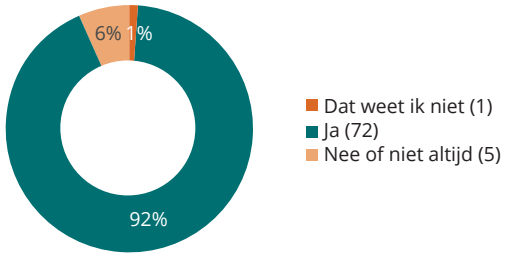

Veertien gemeenten geven aan een gemeenschappelijke regeling te hebben opgesteld volgens de Wet gemeenschappelijke regelingen. Daarnaast geven elf gemeenten aan dat de werkzaamheden zijn benoemd in een opdrachtformulier en vier gemeenten dat er een schriftelijke overeenkomst is opgesteld. Vier gemeenten geven aan niet te weten hoe de opdracht is geformuleerd. Een groot deel van de gemeenten gaf 'anders, namelijk' (45 gemeenten) aan. In de meeste gevallen is in dat geval de opdracht geformuleerd in een jaarlijks uitvoeringsprogramma of in een jaarlijks werkplan of werkprogramma. In enkele gevallen is aanvullend op een jaarplan ook een meerjarenplan geformuleerd.

Uitvoering van de opdracht in de praktijk

Er is gevraagd of de geformuleerde opdracht door de omgevingsdienst in praktijk ook wordt uitgevoerd. Onderstaande figuur geeft de antwoorden op deze vraag weer.

Figuur 3.6 Wordt de opdracht in de praktijk ook uitgevoerd? (n=78)

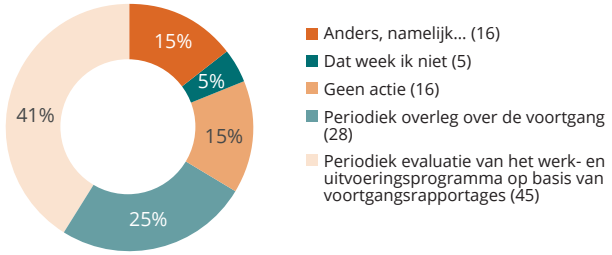
Bij het grootste deel van de gemeenten (92%) wordt de opdracht in praktijk ook uitgevoerd. In de toelichting bij dit antwoord wordt onder andere aangegeven dat er door de omgevings- diensten regelmatig terugkoppeling plaatsvindt over de voortgang, zoals bijvoorbeeld in overleggen (bestuurlijke overleggen, accountgesprekken) en jaarverslagen. In een enkel geval is aangegeven dat dit soms niet het geval is, indien de omgevingsdienst kampt met capaciteitstekort.

Bij een klein deel van de gemeenten (6%), wordt de opdracht niet of niet altijd uitgevoerd. In één geval is hier een toelichting bij gegeven, waarin de gemeente aangeeft dat in de praktijk soms bezoeken plaatsvinden zonder afstemming met de accountmanager bij de gemeente, maar dit lijkt meer een communicatieprobleem te zijn. De gemeente geeft hierbij wel aan dat dit proces steeds beter gaat. Bij één gemeenten is het onduidelijk of de opdracht in praktijk wordt uitgevoerd.

Sturing op de taak van de omgevingsdiensten

Er is gevraagd of er door de gemeente acties ondernomen worden om te sturen op de taak van de omgevingsdiensten met betrekking tot toezicht en handhaving van de energie- besparings- en informatieplicht. Figuur 3.7 geeft de antwoorden weer op deze vraag .

Figuur 3.7 Welke actie(s) heeft uw gemeente richting de omgevingsdienst ondernomen om te sturen op de taak van de omgevingsdienst m.b.t. toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht? (n=110)

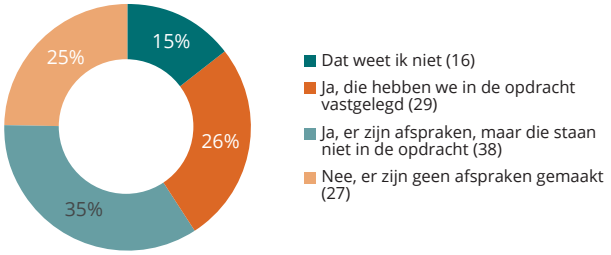

Bij een kwart (25%) van de gemeenten vindt periodiek overleg over de voortgang plaats.
Bij een kleiner deel van de gemeenten vindt er geen actie plaats (15%) of is het onduidelijk of er acties plaatsvinden (5%). 41% van de gemeenten geeft het antwoord ‘anders, namelijk’. Hier geven veel gemeenten aan dat, naast periodiek overleg over de voortgang, ook wordt gestuurd op basis van voortgangsrapportages of het opdrachtformulier. Daarnaast is aangegeven dat er overleg plaatsvindt wanneer dat noodzakelijk is.

Afspraken over monitorings- en verantwoordingsinformatie

De antwoorden op de vraag of er afspraken zijn gemaakt tussen de gemeente en de omgevingsdienst over monitorings- en verantwoordingsinformatie met betrekking tot de energiebesparingsplicht zijn in onderstaande figuur weergegeven.

Figuur 3.8 Zijn er afspraken gemaakt tussen uw gemeente en de omgevingsdienst over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht? (n=110)

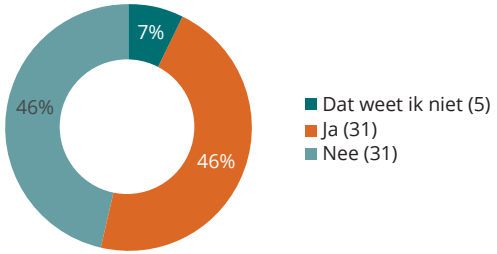
In iets meer dan een derde van de gemeenten (35%) zijn er afspraken zijn gemaakt, maar staan deze afspraken niet in de opdracht. Iets meer dan een kwart van de gemeenten (26%) geeft aan dat er afspraken zijn gemaakt en deze in de opdracht zijn vastgelegd. In de toelichting geven gemeenten aan dat dit vaak gebeurt via periodieke tussenrapportages, voortgangsrapportages en/of jaarverslagen. Als voorbeeld is een passage opgenomen uit een opdrachtbrief van een gemeente aan een omgevingsdienst: 'In de kwartaalrapportages zien we graag op welke wijze het reguliere energietoezicht heeft plaatsgevonden en op welke wijze de SPUK middelen zijn ingezet voor de gemeente X (denk onder andere aan het inzichtelijk maken van de CO2-reductie).’ Ook is monitoring en verantwoording in een enkel geval vastgelegd in de cofinancieringsregeling van de provincie of is vastgelegd dat periodiek overleg wordt gevoerd.

In het geval er wel afspraken zijn gemaakt, maar deze niet in de opdracht zijn vastgelegd (35%) is vaak aangegeven dat ook in dit geval monitoring en verantwoording plaatsvinden via periodieke rapportages en/of jaarrapportages, of dat periodiek overleg plaatsvindt. Daarnaast is in een aantal gevallen ook aangegeven dat monitorings- en verantwoordingsinformatie nodig is als subsidieverantwoording aan provincies.

Afspraken over doelstellingen (KPI's)

Onderstaande figuur geeft het aantal gemeenten dat doelstellingen (KPI's) met betrekking tot de energiebesparingsplicht heeft afgesproken met de omgevingsdienst weer.

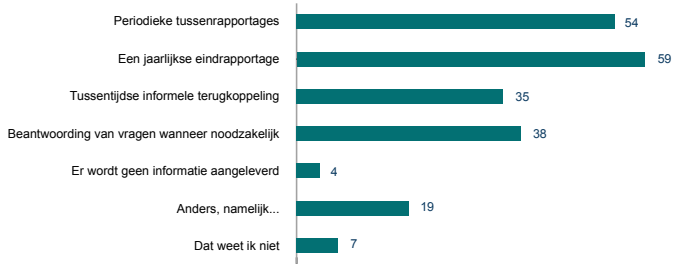
Figuur 3.9 Zijn er doelstellingen (KPI's) afgesproken met omgevingsdiensten over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht? (n=67)

Bij iets minder dan de helft van de gemeenten zijn er geen KPI's afgesproken (46%). Een evenredig aantal gemeenten (46%) geeft aan dat er wel KPI's zijn afgesproken. Daarnaast geeft 7% aan dit niet te weten. In de toelichting is door gemeenten vaak aangegeven dat er doelstellingen zijn afgesproken over het aantal controles en hercontroles per jaar, de bestede uren en het soort overtreding. Een gemeente geeft bijvoorbeeld aan dat met de omgevings- dienst is afgesproken dat er negentien controles per jaar plaatsvinden zolang de provinciale subsidie loopt (tot en met 2024). In een enkel geval zijn ook doelstellingen afgesproken over een indicatie van de potentiële energiebesparing.

Informatie over de resultaten

Er is gevraagd op welke wijze de gemeente informatie ontvangt over de resultaten van de handhaving van de energiebesparingsplicht van de omgevingsdienst. Figuur 3.10 geeft de antwoorden weer.

Figuur 3.10 Op welke wijze ontvangt uw gemeente informatie over de resultaten van de handhaving van de energiebesparingsplicht van de omgevingsdienst? (Meer antwoorden mogelijk) (n=122)

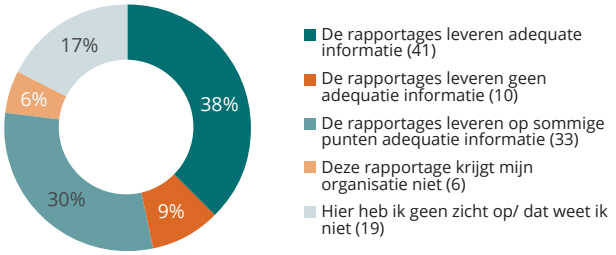
De meeste gemeenten (59) ontvangen een jaarlijkse eindrapportage van de omgevings- diensten, gevolgd door periodieke tussenrapportages (54). Daarnaast vindt in veel gevallen tussentijdse informele terugkoppeling plaats (35) en worden vragen beantwoord wanneer noodzakelijk (38). Een klein deel geeft aan het niet te weten (7) of geeft aan dat er geen informatie wordt aangeleverd (4).

Op het antwoord 'anders, namelijk' (19) is door gemeenten aangegeven dat zij een afschrift ontvangen van de brief met rapportage die verzonden wordt aan de ondernemer, dat zij incidenteel informatie ontvangen via de mail of dat er halfjaarlijks en jaarlijks een evaluatie plaatsvindt. Ook is door een gemeente aangegeven dat er nog geen duidelijke afspraken zijn gemaakt met de omgevingsdienst, en ook nog niet is afgesproken hoe deze informatie gedeeld gaat worden. Daarnaast is door veel gemeenten ook in het open antwoord aangegeven dat zij jaarrapportages of tussenrapportages ontvangen.

Adequate informatie over de uitvoering van toezicht en handhaving

Figuur 3.11 geeft weer of de rapportages van de omgevingsdienst aan de deelnemende gemeenten adequate informatie geven over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht.

Figuur 3.11 Geven de rapportages van de omgevingsdiensten aan de deelnemende gemeenten adequate informatie over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht? (n=109)

In 38% van de gevallen geven de rapportages adequate informatie. Een aantal gemeenten geeft aan dat de werkwijze en toelichting op de werkzaamheden duidelijk beschreven zijn en er geen informatie ontbreekt. Een gemeente licht bijvoorbeeld toe dat zij transparant uitgelegd krijgt van de omgevingsdienst welke werkzaamheden zij hebben uitgevoerd, hoeveel bedrijven nog niet hebben voldaan aan de verplichtingen en wat de vervolgacties zijn.

Daarnaast geeft 30% van de gemeenten aan dat de rapportages op sommige punten adequate informatie leveren en geeft 9% aan dat de rapportages geen adequate informatie leveren. In het geval rapportages geen adequate informatie leveren, geven gemeenten in de toelichting aan dat er bijvoorbeeld geen specifieke gemeentelijke kengetallen geleverd worden en/ of de informatie globaal is. Daarnaast geven meerdere gemeenten aan dat de rapportages geen inzicht geven in de behaalde resultaten, zoals de hoeveelheid gerealiseerde energie- bespa-

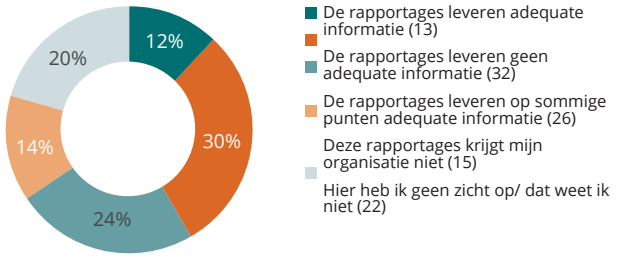
ring en de toegevoegde waarde van handhaving. Een gemeente geeft aan dat zij graag inzicht willen krijgen in de hoeveelheid erkende maatregelen die door de bedrijven autonoom getroffen zijn en het nalevingsgedrag.

Een klein deel van de gemeenten (6%) geeft aan deze rapportages niet te ontvangen. In de toelichting geven gemeenten aan dat zij niet om specifieke rapportages vragen op dit vlak, dat er nog nadere afspraken over rapportages gemaakt moeten worden of dat de taak niet is belegd bij omgevingsdiensten en zij er niet over hoeven te rapporteren. Daarnaast heeft 17% van de gemeenten geen zicht op of de rapportages adequate informatie leveren.

Adequate informatie over de bereikte resultaten

Er is gevraagd of de rapportages van de omgevingsdienst aan de deelnemende gemeenten adequate informatie geven over de bereikte resultaten (bijv. reductie CO2 en vermindering gas- en elektriciteitsgebruik. Figuur 3.12 geeft de antwoorden weer.

Figuur 3.12 Geven de rapportages van de omgevingsdiensten adequate informatie aan de deelnemende gemeenten over de bereikte resultaten? Let op: het gaat hier over wat de energiebesparingsplicht oplevert (bijv. reductie CO2 en vermindering gas- en elektriciteitsverbruik) (n=108)

Ongeveer een derde van de gemeenten (30%) geeft aan dat de rapportages geen adequate informatie leveren over de bereikte resultaten. In de toelichting geven gemeenten aan dat de concrete energiebesparing die de uitgevoerde toezicht- en handhavingstaken hebben opgeleverd ontbreekt (CO2 reductie). Een aantal gemeenten geeft aan dat deze wens er wel is, en in sommige gevallen hier ook al met de omgevingsdienst aan wordt gewerkt (bijvoorbeeld door het opzetten van een monitoringstool/dashboard). Ook geeft een gemeente aan dat de CO2 reductie momenteel wordt ingeschat, gebaseerd op de resultaten van circa4.000 controles op de energiebesparingsplicht door een speciaal hiervoor ontwikkelde app. Hieruit blijkt dat gemiddeld per controle ongeveer 25 ton CO2 kan worden gereduceerd wanneer bedrijven de nog niet uitgevoerde verplichte maatregelen treffen.

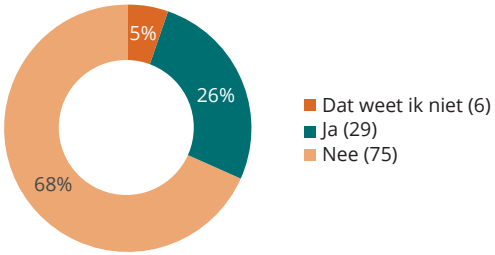
Gemeenten die aangeven dat de rapportages op sommige punten adequate informatie leveren (24%) geven veelal hetzelfde aan als hierboven beschreven, namelijk dat informatie over de gerealiseerde CO2 reductie in de rapportages ontbreekt. Ook geven gemeenten aan dat over de potentiële energiebesparing alleen indicatief wordt gerapporteerd. Een aantal gemeenten stelt dat deze informatie moeilijk in beeld te brengen is. Eén van de gemeenten geeft aan dat zij informatie over de daadwerkelijke energiebesparing, met name op aardgas- verbruik zou willen ontvangen. Een andere gemeente geeft aan dat inzicht in de energie- verbruiksgegevens met ingang van een nieuw artikel in de Omgevingswet (artikel 18.25a) opgevraagd kunnen worden bij netbeheerders.[14]

Een klein deel van de gemeenten (12%) geeft aan dat de rapportages adequate informatie leveren over de bereikte resultaten, zoals de bereikte CO2-reductie of een prognose.
Daarnaast geeft 14% aan deze rapportages niet te ontvangen of hier geen zicht op te hebben (20%).

3.2.4 Eigen uitvoering naast omgevingsdienst

Navolgende figuur laat zien of gemeenten zelf invulling geven aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht, naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023.

Figuur 3.13 Geeft uw gemeente zelf invulling aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023? (n=110)

Bij de meeste gemeenten (68%) wordt zelf geen invulling gegeven aan toezicht en hand- having van de verplichtingen, naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd. In de toelichting op dit antwoord geven gemeenten veelal aan dat alle taken bij de omgevingsdienst zijn belegd en de gemeente geen (aanvullende) taken uitvoert. Sinds 1 juli 2023 is dit een verplichting. Een aantal gemeenten geeft aan deze kennis niet in huis te hebben en een aantal gemeenten geeft aan over de verplichtingen te communiceren. Eén gemeente geeft aan externe capaciteit in te huren indien de omgevingsdienst niet voldoende capaciteit heeft.
Iets meer dan een kwart van de gemeenten (26%) geeft wel zelf invulling aan de verplichtingen. Drie gemeenten geven bijvoorbeeld aan dat zij eigen toezichthouders hebben die toezien op

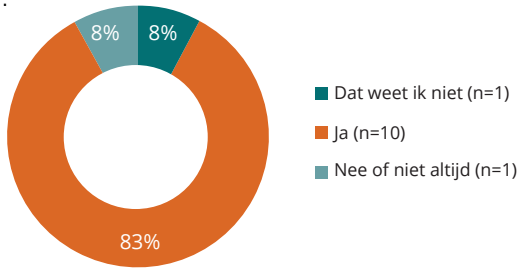
14 *In het wetgevingsprogramma van voorjaar 2024 is het wetsvoorstel opgenomen in de fase 'voorbereiding' en is dus nog niet vastgesteld. Het is nog onbekend of en wanneer dit zal plaatsvinden.*

de niet-basistaakbedrijven. Een van de gemeenten geeft hierbij aan dat zij energiegegevens opvragen die de omgevingsdienst kan gebruiken voor toezicht en handhaving op de verplichtingen. Een aantal gemeenten geeft aan het toezicht op kantoorgebouwen die over minimaal energielabel C dienen te beschikken, zelf uit te voeren. Daarnaast zijn er twee gemeenten die toezicht en handhaving op de verplichtingen ook na 1 juli 2023 nog zelf uitvoeren. Een aantal gemeenten geeft aan zelf actief te zijn in het communiceren, stimuleren en adviseren over de verplichtingen. Daarnaast heeft een gemeente een bedrijf ingeschakeld voor 'stimulerend toezicht' en het begeleiden van bedrijven bij het nemen van maatregelen. Indien bedrijven niet meewerken en/of het traject afronden, krijgen ze bezoek van de omgevingsdienst voor een controle. Een andere gemeente biedt bedrijven duurzaamheidsscans aan. Tijdens deze bezoeken wijst de gemeente deze bedrijven op de verplichtingen.

3.3 Provincies

3.3.1 Helderheid rollen en taken

Er is gevraagd of de rollen en taken van de provincie en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en de informatieplicht op dit moment helder is. Onderstaande figuur geeft de antwoorden van de provincies weer.

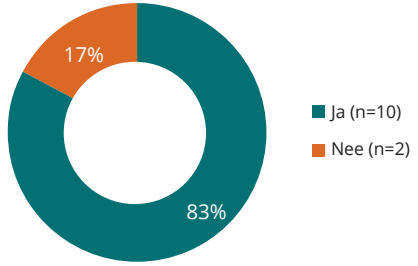
Figuur 3.14 Zijn de rollen en taken van gemeenten, provincies en omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht op dit moment helder? (n=12)

Bij tien provincies zijn de taken en rollen van de gemeenten, provincie en de omgevingsdienst met betrekking tot het toezicht op de energiebesparings- en informatieplicht op dit moment helder. Eén provincie geeft aan dat dit niet het geval is. Deze onduidelijkheid wordt veroorzaakt door de ontwikkelingen rondom het thema energie, waardoor er onduidelijkheden zijn op beleidsmatig niveau (wetgeving) en in de uitvoeringspraktijk. Eén provincie weet niet of de rollen en taken helder zijn.

3.3.2 Energiebesparingsplicht en informatieplicht in de begroting

Onderstaande figuur geeft weer of de opdracht tot toezicht en handhaving van de energie- besparingsplicht aan de omgevingsdienst in de begroting van de provincie is opgenomen

Figuur 3.15 Is de opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst in de begroting van uw provincie opgenomen? (n=12)

De meeste provincies (10 provincies) geven aan dat de opdracht op toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht aan de omgevingsdienst in hun begroting is opgenomen. Twee provincies geven aan dat de opdracht niet in hun begroting is opgenomen. Wanneer de energiebesparingsplicht in de begroting is opgenomen, is dit meestal onder het overkoepe- lende onderwerp 'omgevingsdiensten' (4 provincies) of onder het overkoepelende onderwerp 'VTH' (4 provincies). Bij 1 provincie is de energiebesparingsplicht als onderdeel van een programma genoemd in de begroting en bij één provincie is die onder het overkoepelende onderwerp 'milieu' opgenomen.

Figuur 3.16 Op welke wijze is de energiebesparingsplicht opgenomen in de begroting? (Meer antwoorden mogelijk) (n=14)

De provincie die ‘anders, namelijk…’ heeft geantwoord, geeft aan dat de financiering van het toezicht op de energiebesparingsplicht bij de start van het toezicht voor een deel werd gedekt vanuit het programma energietransitie.

Wijze waarop het budget bepaald wordt

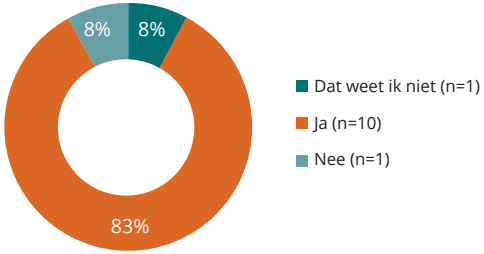
In veel gevallen wordt door provincie en omgevingsdienst een inschatting gemaakt van het aantal bedrijven dat aan de verplichtingen moet voldoen, wat vervolgens gecombineerd wordt met het geschatte aantal uren dat nodig is voor de controle per object en de prijs per controle (kengetallen per omgevingsdienst). Ook een risicoanalyse is onderdeel van de wijze waarop het budget wordt bepaald. De werkzaamheden worden vervolgens in de meeste gevallen vastgesteld in een projectplan of werkprogramma. In veel gevallen is aangeven dat dit in goede afstemming met de omgevingsdienst plaatsvindt. Voor het uitvoeren van incidentele werkzaamheden zoals de controle op actualisatie van vergunningen wordt een aparte opdracht verstrekt.

3.3.3 Sturen op toezicht en handhaving

Formuleren van een opdracht richting omgevingsdiensten

Provincies zijn verplicht het mandaat voor toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht aan hun omgevingsdienst te geven. Figuur 3.17 laat zien of er een opdracht geformuleerd is door de provincie aan de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht.

Figuur 3.17 Is er door uw provincie een opdracht geformuleerd voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht? (n=12)

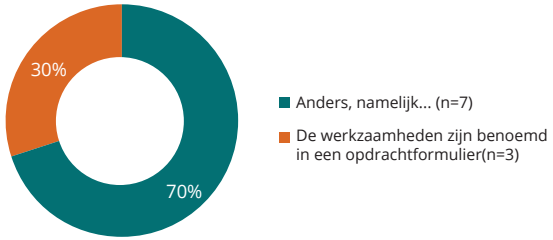
Bij tien provincies is er een opdracht geformuleerd voor de omgevingsdiensten. Eén provincie weet niet of er een opdracht geformuleerd is en één provincie geeft aan dat er geen afzonderlijke opdracht geformuleerd is omdat energietoezicht door de omgevingsdienst is opgenomen in de jaarbegroting.

Hoe is de opdracht richting de omgevingsdiensten geformuleerd?

Onderstaande figuur laat zien op welke wijze de opdracht richting de omgevingsdiensten is geformuleerd. Bij drie provincies vindt dit plaats in een opdrachtformulier.

Bij zeven provincies is de opdracht op andere wijze geformuleerd. Bij drie van deze provincies wordt de opdracht jaarlijks opgenomen in het uitvoeringsprogramma en bij vier provincies is de opdracht opgenomen in het werkplan van de omgevingsdiensten.

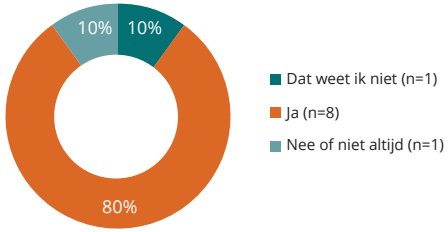
Figuur 3.18 Hoe is de opdracht voor de omgevingsdienst over de invulling van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht geformuleerd? (n=10)

Uitvoering van de opdracht in de praktijk

Onderstaande figuur laat zien of de opdracht in de praktijk ook wordt uitgevoerd.

Figuur 3.19 Wordt de opdracht in de praktijk ook uitgevoerd? (n=10)

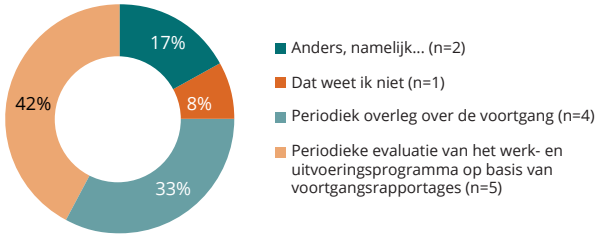

Bij acht provincies wordt de opdracht in praktijk ook uitgevoerd. In de toelichting bij dit antwoord wordt onder andere aangegeven dat er regelmatig afstemming plaatsvindt met de omgevingsdiensten over de voortgang van de opdracht en er rapportages worden verstrekt. Een enkele provincie geeft aan ook afstemming te hebben over gewijzigde wet- en regel- geving en capaciteit. Eén provincie geeft aan dat de opdracht niet of niet altijd wordt uitgevoerd en één provincie geeft aan niet te weten of de opdracht in de praktijk wordt uitgevoerd.

Sturing op de taak van de omgevingsdiensten

Er is gevraagd welke acties door provincies zijn ondernomen om te sturen op de taak van de omgevingsdiensten met betrekking tot toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht. Onderstaande figuur geeft de antwoorden weer.

Figuur 3.20 Welke actie(s) heeft uw provincie richting de omgevingsdienst ondernomen om te sturen op de taak van de omgevingsdienst m.b.t. toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht? (n=12)

Bij vijf provincies vindt er periodieke evaluatie van het werk- en uitvoeringsprogramma plaats op basis van voortgangsrapportages. Bij vier provincies vindt er periodiek overleg plaats over de voortgang. Eén provincie geeft aan niet te weten of de provincie actie onderneemt om te sturen op de taak van de omgevingsdienst met betrekking tot toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht.
Twee provincies hebben een open antwoord gegeven via het antwoord 'anders, namelijk'. Zo geeft één provincie aan dat er naast de reguliere VTH-taak in samenwerking met de omgevingsdienst een subsidieregeling is opgesteld voor gemeenten waarbij zij in de gelegenheid werden gesteld om hun toezichtscapaciteit te verdubbelen. Een andere provincie geeft aan dat samen met ketenpartners (waaronder de omgevingsdienst) invulling is gegeven aan een businesscase energie.

Afspraken over monitorings- en verantwoordingsinformatie

Onderstaande figuur geeft weer of er afspraken zijn gemaakt tussen de provincie en de omgevingsdienst over monitorings- en verantwoordingsinformatie met betrekking tot de energiebesparingsplicht.

Figuur 3.21 Zijn er afspraken gemaakt tussen uw provincie en de omgevingsdienst over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht? (n=12)

Acht provincies geven aan dat er afspraken zijn gemaakt met de omgevingsdienst over de monitorings- en verantwoordingsinformatie met betrekking tot. de energiebesparingsplicht. Meestal zijn deze afspraken in de opdracht vastgelegd (5 provincies). In dat geval wordt aangegeven dat de omgevingsdiensten concrete informatie verstrekken over resultaten zoals het aantal gecontroleerde bedrijven en het bereikte besparingspotentieel. Drie provincies geven aan dat er wel afspraken zijn gemaakt, maar dat deze niet in de opdracht staan. In dat geval valt monitoring buiten de scope van het energietoezicht, verantwoording vindt plaats op basis van de activiteiten die zijn afgesproken in de werkplannen. In twee provincies zijn er geen afspraken gemaakt en twee provincies weten niet of er afspraken zijn gemaakt.

Afspraken over doelstellingen (KPI's)

Onderstaande figuur geeft aan of er afspraken zijn gemaakt tussen de provincie en de omgevingsdienst over doelstellingen (KPI's) met betrekking tot de energiebesparingsplicht.

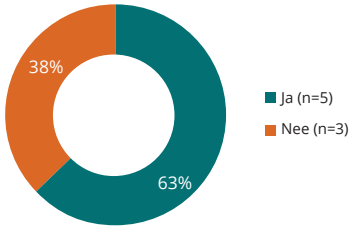
Figuur 3.22 Zijn er doelstellingen (KPI's) afgesproken met omgevingsdiensten over de monitorings- en verantwoordingsinformatie m.b.t. de energiebesparingsplicht? (n=8)

Bij vijf provincies zijn er KPI's afgesproken. In de toelichting is door provincies vaak aange- geven dat er doelstellingen zijn afgesproken over het aantal controles, urenbesteding en behaalde resultaten. In sommige gevallen zijn er daarnaast specifieke doelstellingen afgesproken over het aantal hercontroles, naleefgedrag van bedrijven, aantal ingezette handhavingstrajecten en indicatie van potentiële energiebesparing. Bij drie provincies zijn er geen KPI's afgesproken.

Informatie over de resultaten

Onderstaande figuur geeft de wijze weer waarop de provincie informatie ontvangt over de resultaten van de handhaving van de energiebesparingsplicht van de omgevingsdienst.

Figuur 3.23 Op welke wijze ontvangt uw provincie informatie over de resultaten van de handhaving van de energiebesparingsplicht van de omgevingsdienst? (Meer antwoorden mogelijk) (n=27)

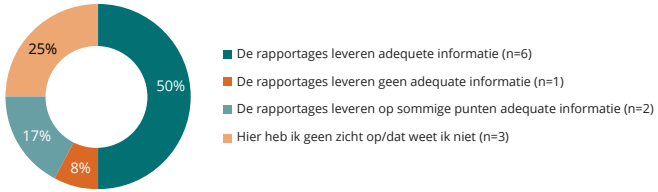

Zeven provincies ontvangen tussentijdse informele terugkoppeling en beantwoording van vragen wanneer noodzakelijk. Daarnaast ontvangen de provincies periodieke tussen- rapportages (5) en een jaarlijkse eindrapportage (4). Eén provincie geeft aan dat er geen informatie wordt aangeleverd, twee provincies weten niet op welke wijze de provincie informatie ontvangt.

Adequate informatie over de uitvoering van toezicht en handhaving

Onderstaande figuur i geeft weer of de rapportages van de omgevingsdienst aan de deelnemende provincies adequate informatie geven over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht.

Figuur 3.24 Geven de rapportages van de omgevingsdiensten aan de deelnemende provincies adequate informatie over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht? (n=12)

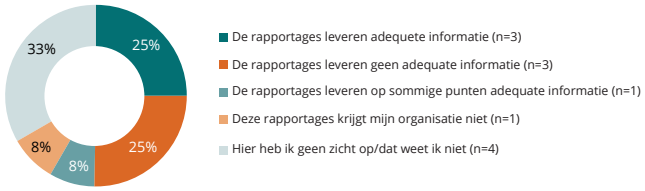

In de helft van de provincies (6) leveren de rapportages adequate informatie en bij enkele provincies (3) leveren de rapportages op sommige punten adequate informatie. Drie provincies geven aan geen zicht te hebben op de informatie in de rapportages en één provincie geeft aan dat de rapportage geen adequate informatie oplevert over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparings- en informatieplicht.

Adequate informatie over de bereikte resultaten

Figuur 3.25 laat zien of de rapportages van de omgevingsdiensten adequate informatie aan de deelnemende provincies over de bereikte resultaten opleveren.

Figuur 3.25 Geven de rapportages van de omgevingsdiensten adequate informatie aan de deelnemende provincies over de bereikte resultaten? (n=12)

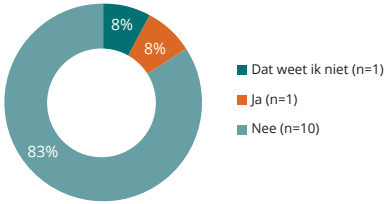

Drie provincies geven aan dat de rapportages adequate informatie leveren over de bereikte resultaten. De provincies die aangeven dat er op sommige punten adequate informatie wordt geleverd (1) of geen adequate informatie wordt geleverd (3) geven aan dat de rapportage geen inzicht geven in de effecten zoals bijvoorbeeld een reductie in CO2-uitstoot als gevolg van vermindering van gas- en elektriciteitsverbruik. Vier provincies geven aan hier geen zicht op te hebben en één provincie geeft aan geen rapportage met inzicht over de bereikte resultaten te ontvangen.

3.3.4 Eigen uitvoering naast omgevingsdienst

Er is gevraagd of provincies zelf invulling aan toezicht en handhaving van de energie- besparings- en informatieplicht geven, naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023. Navolgende figuur geeft de antwoorden weer.

Figuur 3.26 Geeft uw provincie zelf invulling aan toezicht en handhaving van de energiebesparings- en informatieplicht energiebesparing naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd sinds 1 juli 2023? (n=12)

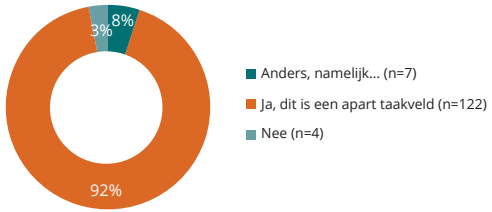
Tien provincies geven aan dat de provincie zelf geen invulling geeft aan toezicht en handhaving van de verplichtingen, naast de taken die bij de omgevingsdienst zijn belegd. De respondenten geven aan dat de taken volledig zijn belegd bij de omgevingsdienst. Eén provincie geeft aan wel zelf invulling te geven aan toezicht en handhaving van de verplichtingen. Deze provincie heeft in de periode 2021-2023 een projectmatige inhaalslag energiebesparingsplicht toegepast voor het aanpassen van vergunningen met voorschriften voor wettelijke verplichte energiebesparing voor energierelevante vergunningplichtige bedrijven of instellingen. De provincie geeft aan zelf toezicht en handhaving uit te voeren op de implementatie van de wettelijke verplichte energiebesparingsmaatregelen die bedrijven moeten nemen.

3.4 Omgevingsdiensten[15]

3.4.1 Inzicht in bedrijven en instellingen die onder de verplichtingen vallen

Onderstaande figuur geeft weer of de energiebesparingsplicht als apart taakveld (specifiek werkgebied binnen een organisatie) onderdeel is van het VTH-stelsel bij de omgevingsdiensten.

Figuur 3.27 Is de Energiebesparingsplicht als apart taakveld onderdeel van het VTH-stelsel bij uw omgevingsdienst? (n=133)

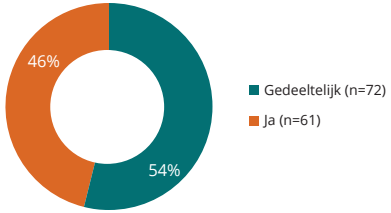

Bij de meeste omgevingsdiensten (92%) is de energiebesparingsplicht als apart taakveld onderdeel van het VTH-stelsel binnen de omgevingsdienst. Een klein deel van de omgevingsdiensten (3%) geeft aan dat de energiebesparingsplicht geen apart taakveld is. Daarnaast geeft 5% van de omgevingsdiensten aan dat energiebesparingsplicht anders is georganiseerd. In de toelichting wordt aangegeven dat er een apart taakveld is ingericht voor toezicht en handhaving van de energiebesparingsplicht, tegelijkertijd worden bepaalde onderdelen meegenomen bij uit te voeren toezicht zoals de informatieplicht en de onderzoeksplicht.

Aantal bedrijven dat onder de energiebesparings- en informatieplicht valt

Onderstaande figuur laat zien of omgevingsdiensten inzicht hebben in het aantal bedrijven dat onder de energiebesparings- en informatieplicht valt.

Figuur 3.28 Is er inzicht in het aantal bedrijven dat valt onder de energiebesparings- en informatieplicht? (n=133)

Iets meer dan de helft van de omgevingsdiensten (54%) geeft aan dat zij gedeeltelijk inzicht hebben in het aantal bedrijven dat onder de energiebesparings- en informatieplicht valt. Iets minder dan de helft van de omgevingsdiensten (46%) geeft aan dat zij volledig inzicht hebben.

Informatievoorziening

Onderstaande figuur geeft weer hoe de omgevingsdiensten aan deze informatie komen.

Figuur 3.29 Hoe komt u aan deze informatie? (Meer antwoorden mogelijk) (n=391)

Er is 113 maal door omgevingsdiensten aangegeven dat zij deze informatie zelf te verzamelen en/of deze informatie bij het e-loket van RVO.nl downloaden (66). Ook combineert een deel van de omgevingsdiensten (99) deze informatie met bedrijven waarvan zij weten dat ze aan de energiebesparings- en informatieplicht moeten voldoen. Daarnaast ontvangen de omgevingsdiensten (49) deze informatie van gemeenten en provincies en is de informatie in een aantal gevallen (31) afkomstig van het CBS.

Op het antwoord 'anders, namelijk' (33) is door omgevingsdiensten aangegeven dat zij via regulier toezicht informatie verzamelen, een database hebben opgesteld vanuit verschillende bronnen (KVK, EP-online, BAG en informatie vanuit energiepartners) en zelf ook inschattingen maken o.b.v. oppervlakte, type bedrijf en gemiddelde verbruikscijfers.

Ontbrekende informatie en inspanningen van omgevingsdiensten om inzicht te verkrijgen

Als belangrijkste reden waarom de informatie (soms) ontbreekt geven de omgevingsdiensten aan dat zij geen inzicht hebben in energieverbruiksgegevens van bedrijven. Omgevings- diensten geven aan dat het aanleveren van gegevens door netbeheerders kan helpen om volledig inzicht te krijgen. Omgevingsdiensten kunnen de gegevens wel bij bedrijven opvragen, bijvoorbeeld via reguliere milieucontroles, maar dat betekent dat zij de bedrijven eerst moeten kennen. Een andere reden die door omgevingsdiensten wordt genoemd is dat toezicht een momentopname is. Er zit verloop in het energieverbruik van bedrijven en het verbruik wordt ook beïnvloedt door verduurzamingsmaatregelen die bedrijven nemen.
Hierdoor kan een bedrijf dat eerder onder de energiebesparingsplicht viel, nu niet meer verplicht zijn of andersom.

Sommige omgevingsdiensten geven aan nog relatief kort invulling te geven aan toezicht en handhaving op de energiebe-

15 *In totaal zijn 111 gemeenten en 12 provincies onderdeel van het DoeMee-onderzoek 2024. Omdat voor sommige provincies meerdere omgevingsdiensten de toezicht en handhaving uitvoeren, ligt het aantal door omgevingsdiensten ingevulde enquêtes hoger dan het aantal deelnemende gemeenten en provincies (namelijk 133).*

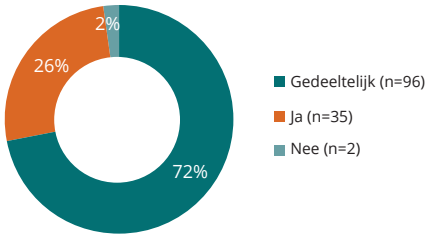
sparingsplicht en zolang er bij bedrijven geen milieurelevante activiteiten plaatsvinden zijn de gegevens van deze bedrijven in het verleden niet geregistreerd. Een enkele omgevingsdienst geeft aan dat er geen structurele opdracht is om energietoezicht uit te voeren en dat er uitsluitend wordt gewerkt met kleine deelopdrachten. Daardoor zijn bedrijven niet structureel aangeschreven op de informatieplicht. Daarnaast geeft een aantal omgevingsdiensten aan dat zij niet voldoende capaciteit hebben om alle potentiële bedrijven die onder de energiebesparingsplicht- en informatieplicht vallen te bezoeken of aan te schrijven.

Uit de enquêteresultaten blijkt dat omgevingsdiensten zich op verschillende manieren inspannen om het inzicht in energiebesparingsplichtige en informatieplichtige bedrijven wel te verkrijgen. Veel omgevingsdiensten geven aan dat zij energiegegevens gericht opvragen door bijvoorbeeld een inschatting te maken van welke bedrijven waarschijnlijk onder de verplichtingen vallen. Daarnaast registreren de omgevingsdiensten het energiegebruik van bedrijven bij (reguliere) milieucontroles en energiecontroles. Een aantal omgevingsdiensten geeft aan (online) informatiecampagnes op te zetten om bedrijven te wijzen op de informatieplicht. Een enkele omgevingsdienst probeert inzicht te verkrijgen door data aan elkaar te koppelen om op die manier ook het werk te kunnen prioriteren. Tot slot geeft een aantal omgevingsdiensten aan samen met andere omgevingsdiensten een brief te hebben gestuurd naar de minister voor Klimaat en Energie om een (wettelijke) oplossing te bedenken voor het verhelpen van het gebrekkige inzicht, zoals het gebruik van de gegevens van netbeheerders.

3.4.2 Zicht op non-conformiteit

Onderstaande figuur illustreert in hoeverre omgevingsdiensten zicht hebben op de mate waarin bedrijven zich niet aan de informatieplicht energiebesparing houden.

Figuur 3.30 Is er bij uw omgevingsdienst zicht op de mate waarin bedrijven zich niet aan de informatieplicht energiebesparing houden? (n=133)

Een groot deel van de omgevingsdiensten (72%) geeft aan dat zij gedeeltelijk zicht hebben op de mate waarin bedrijven zich niet aan de informatieplicht energiebesparing houden. Ongeveer een kwart van de omgevingsdiensten (26%) geeft aan volledig inzicht te hebben. Twee omgevingsdiensten geven aan dit inzicht niet te hebben.

Informatievoorziening

Onderstaande figuur laat zien aan hoe omgevingsdiensten aan het inzicht komen van de mate waarin bedrijven zich al dan niet aan de informatieplicht energiebesparing houden.

Figuur 3.31 Hoe komt u aan deze informatie? (meer antwoorden mogelijk) (n=301)

De meeste omgevingsdiensten (113) downloaden deze informatie bij het e-loket van RVO.nl en combineren deze informatie met bedrijven waarvan zij weten dat ze aan de informatieplicht moeten voldoen. Een groot deel van de omgevingsdiensten (89) verzamelt de informatie zelf. Daarnaast ontvangen de omgevingsdiensten (33) deze informatie van gemeenten en provincies en is de informatie in een aantal gevallen (18) afkomstig van het CBS.

Op het antwoord ‘anders, namelijk’ (48) is door omgevingsdiensten aangegeven dat zij bedrijven via milieucontroles wijzen op hun informatieplicht. De meeste omgevingsdiensten hebben verschillende databronnen (KVK, EP-online, BAG, RVO) samengevoegd en verwerkt in een databestand waaruit kan worden gemotiveerd dat er sprake is van bedrijven die onder de informatieplicht vallen. Dit kost de omgevingsdiensten wel veel tijd en moeite, omgevings- diensten geven aan vooral de laatste jaren hierin flink te hebben geïnvesteerd.

Ontbrekende informatie en inspanningen van omgevingsdiensten om inzicht te verkrijgen

Omgevingsdiensten geven aan dat het inzicht in welke mate bedrijven zich niet aan de informatieplicht houden vaak om dezelfde redenen ontbreekt als waarom het inzicht ontbreekt in welke bedrijven onder de energiebesparingsplicht vallen. Omgevingsdiensten hebben geen inzicht in het energieverbruik van bedrijven en als bedrijven zich niet melden dan kan er geen volledig inzicht worden verkregen. Omgevingsdiensten proberen met behulp van beschikbare data wel een inschatting te maken welke bedrijven informatieplichtig zijn, maar dit geeft volgens hen nooit een volledig beeld.

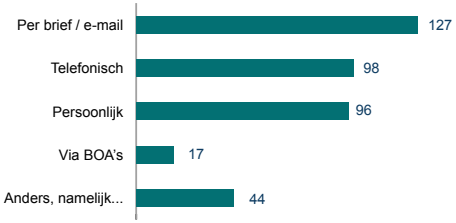
Omgevingsdiensten spannen zich op verschillende manieren in om inzicht te krijgen in de mate waarin bedrijven zich niet houden aan hun informatieplicht. Deze inspanningen komen grotendeels overeen met de inspanningen die omgevingsdiensten verrichten om inzicht te krijgen in welke bedrijven onder de energiebesparingsplicht vallen. Omgevingsdiensten wijzen

bedrijven op hun informatieplicht en doen via data-analyse onderzoek naar welke bedrijven nog meer onder de informatieplicht vallen.

Contact met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing

Onderstaande figuur laat zien hoe omgevingsdiensten in contact komen met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing.

Figuur 3.32 Hoe maakt u contact met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing? (meer antwoorden mogelijk) (n=382)

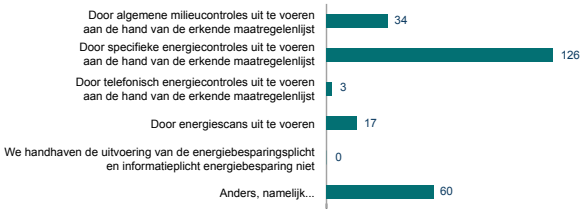
Er wordt op verschillende manieren contact gemaakt met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht energiebesparing. Meestal gebeurt dit via brief of e-mail (127), telefonisch (98) of persoonlijk (96). In een aantal gevallen (17) wordt contact gemaakt via een buitengewoon opsporingsambtenaar (boa).

Op het antwoord 'anders, namelijk' (44) is door omgevingsdiensten aangegeven dat het contact met bedrijven die niet voldoen aan de informatieplicht via fysieke energiecontroles is georganiseerd en dat bedrijven worden geïnformeerd via allerlei lokale initiatieven. Zo sluiten omgevingsdiensten regelmatig aan bij bedrijvenavonden die door de gemeenten worden georganiseerd. Daarnaast gaven enkele omgevingsdiensten aan dat er via de Regionale Energiestrategie (RES) regio's aandacht is voor het in contact komen met energiebesparing plichtige bedrijven.

3.4.3 Werkwijze toezicht en handhaving

Onderstaande figuur geeft weer op welke wijzen omgevingsdiensten handhaven op de uitvoering van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing.

Figuur 3.33 Geef aan op welke manier uw omgevingsdienst handhaaft op de uitvoering van de energiebesparingsplicht en informatieplicht energiebesparing? (meer antwoorden mogelijk) (n=240)

De meeste omgevingsdiensten voeren specifieke energiecontroles (126) uit aan de hand van de erkende maatregelenlijst. Ook het uitvoeren van algemene milieucontroles aan de hand van de erkende maatregelenlijst (34) is regelmatig genoemd. Het uitvoeren van energiescans (17) en het uitvoeren van telefonische energiecontroles aan de hand van de erkende maatregelenlijst (3) komt minder vaak voor.

Op het antwoord 'anders, namelijk' (60) is door een aantal omgevingsdiensten aangegeven dat zij de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht (LHSO) toepassen. Vóór 2023 maakten energiecontroles bij veel omgevingsdiensten deel uit van de reguliere integrale milieucontrole. Specifieke energiecontroles werden wel uitgevoerd in het kader van de VUE- regeling. Vanaf 2023 zijn de taken specifiek belegd bij omgevingsdiensten en zijn zij vaker gaan werken met een team van gespecialiseerde toezichthouders die alleen energiecontroles uitvoeren.

Omgevingsdiensten geven daarnaast aan dat bedrijven waarbij de provincie het bevoegd gezag is, tot juli 2023 niet onder de energiebesparings- en informatieplicht vielen, omdat het type C bedrijven betrof. De milieubelastende activiteiten van deze bedrijven zijn te ingewikkeld of te ernstig om volledig onder algemene regels te vallen, daarom heeft dit type bedrijven een omgevingsvergunning milieu nodig. In een provincie is het zo geregeld dat het uitgevoerd wordt door de omgevingsdienst en de handhavingstrajecten door de gemeenten zelf worden opgepakt.

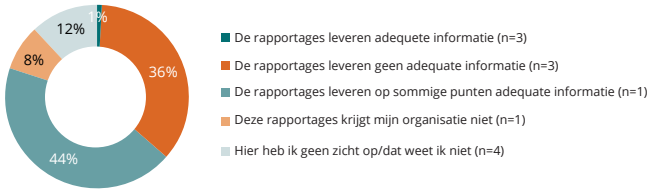
Bepalen van het aantal te controleren bedrijven per jaar

Er is gevraagd hoe omgevingsdiensten het aantal bedrijven dat zij jaarlijks controleren bepalen. Dit wordt meestal bepaald in afstemming met de gemeente/provincie en is afhankelijk van het budget dat de gemeente/provincie beschikbaar stelt voor energietoezicht- en handhaving. Ook de beschikbare capaciteit, het aantal energiebesparing plichtige bedrijven en de beschikbaarheid van aanvullende middelen (VUE-regeling, SPUK-gelden) zijn onderdeel van de afweging. Daarnaast maakt de omgevingsdienst een inschatting van het aantal benodigde uren per te controleren bedrijf.

Benodigd aantal jaar om alle bedrijven en instellingen te controleren

Er is gevraagd hoeveel jaar omgevingsdiensten naar inschatting nodig hebben om alle bedrijven en instellingen binnen de gemeente/provincie te controleren op de energie- besparings- en informatieplicht. Onderstaande figuur geeft de antwoorden hierop weer.

Figuur 3.34 Hoeveel jaar heeft u naar inschatting nodig om alle bedrijven en instellingen binnen de gemeente/provincie te controleren op de energiebesparingsplicht en informatieplicht? (n=133)

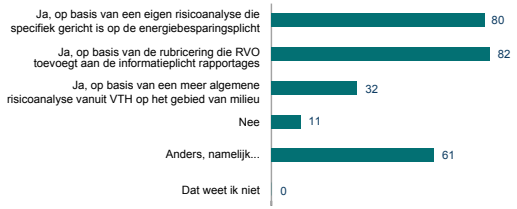
Ruim veertig procent van de omgevingsdiensten (44%) geeft aan tussen de 5 en 10 jaar nodig te hebben om alle bedrijven en instellingen te controleren op de energiebesparings- en informatieplicht. Een iets kleinere groep (36%) geeft aan tussen de 2 en 5 jaar nodig te hebben.

Een klein deel (12%) weet niet hoeveel jaar nodig te hebben. Eén enkele omgevingsdienst verwacht binnen 1-2 jaar alle energiebesparings- en informatieplichtige bedrijven en instellin- gen te kunnen controleren en een klein deel (8%) verwacht meer dan 10 jaar nodig te hebben.

Prioriteren van te controleren bedrijven

Figuur 3.35 laat zien of er prioriteiten gesteld worden door de omgevingsdiensten met betrekking tot welke bedrijven gecontroleerd worden met betrekking tot de energie- bespa- ringsplicht.

Figuur 3.35 Stelt uw omgevingsdienst prioriteiten met betrekking tot welke bedrijven gecontroleerd worden m.b.t. de energiebesparingsplicht? (Meer antwoorden mogelijk) (n=266)

Een groot deel van de omgevingsdiensten geeft aan prioriteit te stellen op basis van de rubricering die RVO toevoegt aan de informatieplicht rapportages (82) of op basis van een eigen risicoanalyse die specifiek gericht is op de energiebesparingsplicht (80).[16] Een klein deel van de omgevingsdiensten geeft aan prioriteit te stellen op basis van een meer algemene risicoanalyse vanuit VTH op het gebied van milieu (32). Sommige omgevingsdiensten stellen geen prioriteit in de te controleren bedrijven (11).

Op het antwoord 'anders, namelijk' (61) en de open vraag die op deze vraag in de enquête volgde, is door omgevingsdiensten aangegeven dat er prioriteit wordt gesteld op basis van het energieverbruik. Dit wil zeggen dat de grootste energieverbruikers met prioriteit worden gecontroleerd. Een aantal omgevingsdiensten geeft aan prioriteit te stellen op basis van een onderverdeling per branche en daarbij te kijken naar waar de meeste energiebesparing valt te behalen. Ook prioriteren op basis van rubriceringscode i.c.m. de hoogte van het energieverbruik is een aantal keer genoemd. Tot slot geven de respondenten aan te prioriteren op basis van de voorkeuren van het bevoegd gezag en de kennis en ervaring van toezichthouders.

3.4.4 Resultaten van toezicht en handhaving

In de enquête is bij omgevingsdiensten kwantitatieve informatie opgehaald, zoals het aantal controles en het aantal overtredingen tussen 2019 en 2023. Deze resultaten van toezicht en handhaving worden in navolgende paragrafen beschreven en zijn voor alle omgevings- diensten die de enquête hebben ingevuld samengevoegd. Hierbij moet worden opgemerkt dat dit géén totaalbeeld is. Sommige omgevingsdiensten hebben geen of maar gedeeltelijk getallen aangeleverd, andere omgevingsdiensten hebben een totaal voor de gehele regio ingevuld. In het aantal gegeven antwoorden (n) zijn ook de antwoorden 'geen taak' (als dit destijds geen taak was van de omgevingsdienst) en het getal 0 meegeteld. Met inachtneming van deze kanttekeningen, zijn er in enkele gevallen tussen 2019 en 2023 wel bepaalde trends zichtbaar.

Aantal gecontroleerde bedrijven op jaarbasis tussen 2019 en 2023

Er is gevraagd hoeveel bedrijven omgevingsdiensten op jaarbasis hebben bezocht om te controleren op de energiebesparings- en informatieplicht. De omgevingsdiensten hadden de mogelijkheid om in een tabel het aantal bedrijven per jaar in te voeren. Sommige omgevings- diensten geven aan dat het toezichthouden en handhaven op de energiebesparings- en informatieplicht nog geen taak was van de omgevingsdienst in 2019, 2020 en 2021. In onderstaande tabel staat een overzicht van het totaal aantal bedrijven dat omgevingsdiensten per jaar hebben gecontroleerd. Van 2019 tot en met 2023 is een toename zichtbaar in het aantal controles.

16 *Het digitale loket van RVO maakt automatisch een code aan, de zogenaamde rubriceringscode. De omgevingsdienst kan op basis van deze code besluiten om locatie(s) te controleren, omdat bijvoorbeeld blijkt dat het bedrijf nog veel erkende maatregelen moeten uitvoeren en/of beperkt aan de energiebesparingsplicht voldoet (zie ook paragraaf 2.3).*

Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal aantal bedrijven gecontroleerd (n=110)	1.520	2.781	3.052	2.485	6.790

Aantal uren dat is ingezet om bedrijven te controleren

Er is gevraagd hoeveel uren omgevingsdiensten hebben ingezet op jaarbasis om bedrijven te controleren op de energiebesparings- en informatieplicht. De omgevingsdiensten hadden de mogelijkheid om in een tabel het aantal uur per jaar in te voeren. In onderstaande tabel staat een overzicht van het totaal aantal uren per jaar dat omgevingsdiensten nodig hadden om bedrijven te controleren. Tussen 2019 en 2023 is een toename zichtbaar in het aantal besteedde uren.

Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal aantal uren besteed aan controles (n=89)	18.863	22.765	25.561	27.470	40.550

Aangetroffen overtredingen bij controle en hercontrole

Er is gevraagd bij hoeveel procent van alle bedrijven die gecontroleerd zijn op de energie- besparingsplicht overtredingen zijn aangetroffen en hoeveel dit was na hercontrole. De omgevingsdiensten hadden de mogelijkheid om in een tabel het percentage overtredingen na de eerste controle en hercontrole per jaar in te voeren. Ten opzichte van 2019 is het percentage overtredingen bij de eerste controle de afgelopen jaren toegenomen. Ook is het zichtbaar dat hercontroles ervoor zorgen dat het grootste deel verbetert.

Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
Gemiddeld percentage overtredingen bij eerste controle (n=59)	44%	54%	50%	47%	59%
Gemiddeld percentage overtredingen na hercontrole (n=26)	6%	10%	7%	8%	9%

Er is daarnaast ook gevraagd hoeveel overtredingen omgevingsdiensten jaarlijks hebben geconstateerd tussen 2019 en 2023. Minder dan de helft van de omgevingsdiensten heeft een antwoord ingevuld bij deze vraag. Een groot deel hiervan heeft ingevuld dat dit geen taak betrof van de omgevingsdienst. In het aantal overtredingen is een duidelijke toename te zien door de jaren heen.

Jaar	2019	2020	2021	2022	2023
Totaal aantal overtredingen (n=54)	391	1.829	2.394	2.010	3.300

Repressieve handhaving en opgelegde sancties

Er is gevraagd hoeveel bedrijven een ‘vooraankondiging last onder dwangsom’ of overige repressieve handhaving heeft ontvangen tussen 2019 en 2023. Het totaal aantal keer dat er een ‘vooraankondiging last onder dwangsom’ is opgelegd ligt op zo’n 50 à 60 per jaar. Daarnaast is gevraagd welke specifieke sancties zijn opgelegd in het geval er repressieve handhaving heeft plaatsgevonden.

Figuur 3.36 In geval er repressieve handhaving heeft plaatsgevonden, welke sancties zijn opgelegd? (meer antwoorden mogelijk) (n=198)

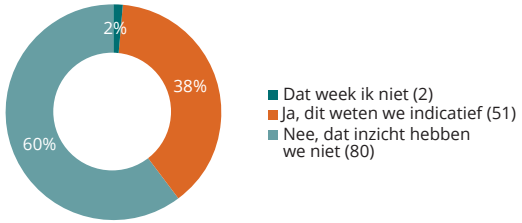
In de meeste gevallen is er een hersteltermijn opgelegd (69). Er is ook regelmatig een vooraankondiging lasten onder dwangsom verstuurd (48) en omgevingsdiensten geven vaak aan dat er geen sancties zijn opgelegd (33). Een aantal omgevingsdiensten geeft aan daadwerkelijk een dwangsom te hebben opgelegd (23). Een klein deel van de respondenten geeft aan niet te weten (6) welke sancties zijn opgelegd.

Op het antwoord ‘anders, namelijk’ (19) is door omgevingsdiensten aangegeven dat er een termijn (meestal een jaar) wordt gesteld voor het aanreiken van een plan van aanpak voor het treffen van de ontbrekende energiebesparende maatregelen. Een aantal omgevingsdiensten geeft aan de LHSO toe te passen.

Energiebesparingspotentieel

Figuur 3.37 geeft aan hoe groot het energiebesparingspotentieel is bij bedrijven en instellingen in de gemeente/provincie waar de omgevingsdienst de vragenlijst voor heeft ingevuld.

Figuur 3.37 Heeft uw omgevingsdienst zicht op het energiebesparingspotentieel (bijv. in kWh, m3 gas, CO2 reductie) bij bedrijven en instellingen? (n=133)

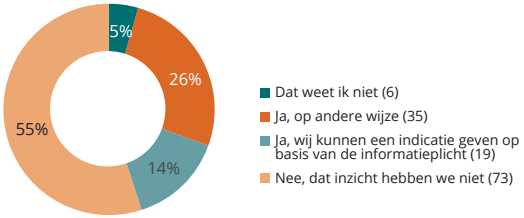

Van de omgevingsdiensten geeft meer dan de helft (55%) aan geen zicht te hebben op het energiebesparingspotentieel van bedrijven en instellingen in de betreffende gemeente of provincie. In ongeveer een kwart (26%) van de gevallen hebben omgevingsdiensten op andere wijze zicht op het energiebesparingspotentieel. Zo baseert een aantal omgevings- diensten het besparingspotentieel van 9% op gasverbruik en 10% op elektriciteitsverbruik op eigen onderzoek of worden landelijke richtlijnen gehanteerd. Een klein deel van de omge- vingsdiensten (14%) kan een indicatie geven van het energiebesparingspotentieel op basis van de informatieplicht. Tot slot geeft een aantal respondenten (5%) aan niet te weten of de omgevingsdienst zicht heeft op het energiebesparingspotentieel bij bedrijven en instellingen.

Totaal gerealiseerde energiebesparing

Er is gevraagd of omgevingsdiensten zich hebben op de totaal gerealiseerde energiebesparing die dankzij de energiebesparingsplicht is gerealiseerd. De figuur hieronder geeft de gegeven antwoorden weer.

Figuur 3.38 Heeft uw omgevingsdienst zicht op de totale gerealiseerde energiebesparing die dankzij de energiebesparingsplicht is gerealiseerd? (bijv. in kWh, m3 gas, CO2 reductie) (n=133)

Meer dan de helft van de omgevingsdiensten (60%) geven aan geen zicht te hebben op de totaal gerealiseerde energiebesparing die dankzij de energiebesparingsplicht is gerealiseerd.

Iets minder dan de helft (38%) heeft indicatief zicht op de totaal gerealiseerde energie- besparing. Twee omgevingsdiensten (2%) geven aan niet te weten of de omgevingsdienst zicht heeft op de totaal gerealiseerde energiebesparing voor de betreffende gemeenten.

Er is gevraagd hoeveel energie er in totaal per jaar is bespaard door bedrijven en instellingen dankzij de energiebesparings- en informatieplicht. Een aantal omgevingsdiensten kan inzicht geven in de totaal gerealiseerde energiebesparing specifiek per gemeente en provincie, maar vaker komt het voor dat omgevingsdiensten een berekening maken voor de hele regio. Een aantal omgevingsdiensten heeft aangegeven dat het in 2019 t/m 2021 geen taak was van de omgevingsdienst om inzicht te geven in hoeveel energie er in totaal per jaar is bespaard door bedrijven en instellingen dankzij de energiebesparings- en informatieplicht.

Getroffen energiebesparende maatregelen door bedrijven en instellingen

Er is gevraagd welke maatregelen er daadwerkelijk door bedrijven en instellingen getroffen zijn in de periode 2019 tot en met 2023. Omgevingsdiensten werd gevraagd het aantal maatregelen en de aard weer te geven indien mogelijk en anders een kwalitatieve toelichting te geven. Door veel omgevingsdiensten is aangegeven dat zij het type getroffen maatregelen niet monitoren. Sommige omgevingsdiensten hebben zeer specifiek kunnen aangeven welke maatregelen zijn getroffen. De meeste omgevingsdiensten geven aan dat het met name gaat om gebouwmaatregelen. Voorbeelden van veelvoorkomende maatregelen zijn het isoleren van leidingen en het vervangen van verlichting.

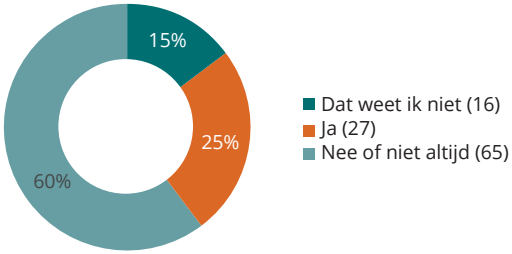
3.5 Verantwoording

3.5.1 Informatieverstrekking aan gemeenteraad

Vragen of opmerkingen vanuit de gemeenteraad over de uitvoering

De volgende vraag geeft zicht op de vraag of er wel eens vragen en/of opmerkingen van de gemeenteraad over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht door de omgevingsdiensten zijn geweest.

Figuur 3.39 Zijn er wel eens vragen/opmerkingen gekomen van de gemeenteraad over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht door de omgevingsdienst? (n=108)

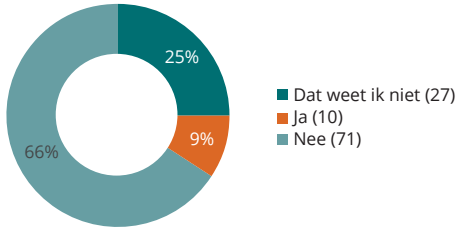

De meerderheid van de gemeenten (60%) geeft aan dat er nooit vragen of opmerkingen vanuit de gemeenteraad zijn geweest. Een klein deel (15%) geeft aan dit niet te weten. Ruim een kwart van de gemeenten (27%) geeft aan dat er wel eens vragen of opmerkingen zijn geweest. In de toelichting hierop zijn verschillende antwoorden gegeven. Vragen gingen bijvoorbeeld over de werkwijze, de voortgang van de uitvoering van de werkzaamheden (aantal controles, naleefgedrag) en de bereikte resultaten (zie ook de volgende paragraaf). Twee gemeenten geven aan dat de gemeenteraad erg geïnteresseerd is in toezicht en handhaving, ook op energie en duurzaamheid. Vragen gaan dan ook vaak over de hoeveelheid controles en resultaten. Een van de gemeenten geeft aan dat in februari 2023 een motie is ingediend om zo snel mogelijk, maar uiterlijk voor 1 april 2023, met de omgevingsdienst te bespreken de controle en handhaving van beide verplichtingen te intensiveren, inzicht te verstrekken in het aantal bedrijven dat moet voldoen aan de informatieplicht binnen de gemeenten en de gemeenteraad elk half jaar te informeren over de voortgang (aantal bedrijven dat voldoet).

Vragen of opmerkingen vanuit de gemeenteraad over de resultaten

Er is gevraagd of er wel eens vragen/opmerkingen zijn gekomen van de gemeenteraad over de bereikte resultaten (zoals CO2 reductie).
De figuur hieronder geeft de antwoorden weer.

Figuur 3.40 Zijn er wel eens vragen/opmerkingen gekomen van de gemeenteraad over de bereikte resultaten (bijv. reductie CO2 en vermindering gas en elektriciteit) van de energiebesparingsplicht? (n=108)

108

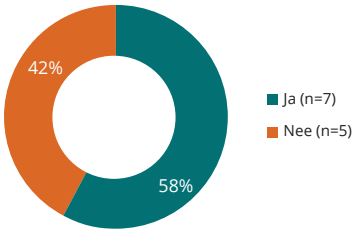
Een meerderheid van de gemeenten (66%) geeft aan dat er geen vragen of opmerkingen vanuit de gemeenteraad zijn geweest over de bereikte resultaten. Een kwart (25%) van de gemeenten geeft aan dit niet te weten. Een klein deel van de gemeenten (9%) geeft aan dat er wel vragen of opmerkingen vanuit de gemeenteraad zijn geweest. In de toelichting geven gemeenten aan dat deze vragen of opmerkingen gingen over de gerealiseerde CO2 reductie, over de hoeveelheid controles en naleefgedrag en het type uitgevoerde maatregelen. Een gemeente geeft aan dat naar aanleiding van de vragen vanuit één raadsfractie over energie- besparing een overleg is georganiseerd over dit onderwerp en de rol van de omgevingsdienst hierin. Als vervolg op dit overleg geeft de omgevingsdienst dit jaar een presentatie in de gemeenteraad, met specifieke aandacht op de energiecontroles en de gerealiseerde besparing. Een andere gemeente geeft aan dat er tijdens de behandeling van het krediet voor het Energiebesparingsakkoord vragen zijn gesteld en politiek de toezegging is gedaan om een nulmeting van energieverbruik/ uitstoot te maken. Dit is vervolgens meegenomen in een regionale CO2 monitor.

3.5.2 Informatieverstrekking aan Provinciale Staten

Vragen of opmerkingen vanuit Provinciale Staten over de uitvoering

Er is gevraagd of er wel eens vragen/opmerkingen zijn gekomen van Provinciale Staten over de uitvoering van toezicht en handhaving op de verplichtingen. Onderstaande figuur geeft de antwoorden weer.

Figuur 3.41 Zijn er wel eens vragen/opmerkingen gekomen van Provinciale Staten over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energiebesparingsplicht door de omgevingsdienst? (n=12)

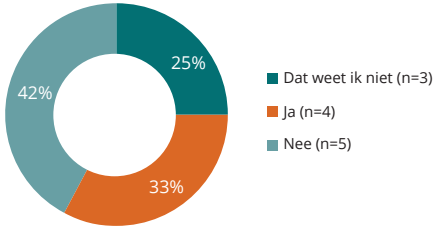
Meer dan de helft van de provincies (7) geeft aan dat er wel eens vragen/opmerkingen komen van Provinciale Staten over de uitvoering van toezicht en handhaving op de energie- besparingsplicht. In de toelichting op het antwoord is door provincies aangegeven dat wordt gevraagd naar hoe de samenwerking tussen de bevoegde gezagen en de omgevingsdienst in de regio verloopt. Ook wordt er gevraagd naar de voortgang en implementatie van de energiebesparings- en informatie-

plicht, naar energiebesparingsmogelijkheden van bedrijven en de efficiëntie van de werkzaamheden van omgevingsdiensten. Daarnaast wordt er gevraagd naar de invulling, controle op en voortgang van de verplichtingen bij de gemeenten binnen de provincie. In totaal geven vijf provincies aan dat er geen vragen/opmerkingen zijn gesteld door Provinciale Staten.

Vragen of opmerkingen vanuit Provinciale Staten over de resultaten

Figuur 3.42 geeft weer of er wel eens vragen/opmerkingen zijn gekomen van Provinciale Staten over de bereikte resultaten (zoals CO2 reductie).

Figuur 3.42 Zijn er wel eens vragen/opmerkingen gekomen van Provinciale Staten over de bereikte resultaten (bijv. reductie CO2 en vermindering gas en elektriciteit) van de energiebesparingsplicht? (n=12)

Bij vijf provincies zijn er geen vragen zijn gesteld en drie provincies weten niet of er vragen zijn gesteld over de bereikte resultaten van de energiebesparingsplicht. Vier provincies geeft aan dat er wel eens vragen zijn gesteld door Provinciale Staten. In de toelichting op het antwoord is door één provincie aangegeven dat er inhoudelijke vragen zijn gesteld op basis van de halfjaarlijkse voortgangsrapportage die met Provinciale Staten besproken wordt.

Verder zijn er vragen gesteld over de voortgang en invulling van de verplichtingen door bedrijven en het toezicht van de provincie hierop.

Toelichting op resultaten vanuit deskstudie en focusgroepen

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk duiden we de resultaten, zoals beschreven in de voorgaande hoofdstukken, op basis van de deskstudie en focusgroepen die in het kader van dit onderzoek zijn georganiseerd voor gemeenten, provincies en omgevingsdiensten. De deskstudie is gebaseerd op een analyse van de aangeleverde documenten vanuit deelnemende overheden. Dit betreft onder andere begrotingen, jaarverslagen en werkprogramma's (zie bijlage 1 voor een verdere toelichting). Verschillende onderwerpen uit het onderzoek komen in de volgende paragrafen en sub-paragrafen aan bod.

4.2 Begroting en financiering van toezicht en handhaving

4.2.1 Begroting

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat de opdracht voor uitvoering van het toezicht en de handhaving op de energiebesparingsplicht en informatieplicht door omgevingsdiensten veelal is opgenomen in gemeentelijke en provinciale begrotingen. Ter aanvulling hebben zeven gemeenten en acht omgevingsdiensten begrotingen uit de periode 2020-2023 meegestuurd, samen met conceptbegrotingen van 2024 en meerjarenramingen voor de periode 2024-2027. Uit een analyse van deze begrotingen blijkt dat het rijk middels subsidieregelingen fors heeft ingezet op de organisatie van het toezicht en de handhaving van de energiebesparingsplicht en informatieplicht. De gemeenten en provincies hebben een aanvullende bijdrage geleverd middels cofinanciering. Daardoor is het budget van omgevingsdiensten voor het uitvoeren van toezicht en handhaving op beide verplichtingen de laatste jaren toegenomen. Dit blijkt ook uit de begrotingen die met ons zijn gedeeld.

4.2.2 Financiering

Uit de voortgangsrapportages van verschillende omgevingsdiensten blijkt dat de controle op en informatievoorziening over energiebesparing een lange opstartfase kende, onder andere door het ontbreken van financiële dekking in de beginjaren. Door wijzigingen in de wet- en regelgeving rondom de energiebesparingsplicht zijn de taken van omgevingsdiensten verbreed. Sinds 2019 moeten bedrijven voldoen aan de informatieplicht, vanaf 1 juli 2023 is ook de onderzoeksplicht energiebesparing ingevoerd en is de energiebesparingsplicht opgenomen in het basispakket van omgevingsdiensten. Hiervoor is extra capaciteit nodig. De middelen die omgevingsdiensten beschikbaar hebben voor het uitvoeren van het toezicht en de handhaving op de energiebesparingsplicht en informatieplicht zijn de afgelopen jaren toegenomen, onder andere door extra financiële regelingen vanuit het Rijk, zoals de VUE en SPUK THE. In de focusgroepen is door gemeenten en provincies aangegeven dat het soms onduidelijk is waar het landelijke geld uiteindelijk terecht komt en aan wordt besteed.

Verschillende SPUK-regelingen maken het diffuus waar provincies, gemeenten en omgevingsdiensten precies van zijn en wie welke verantwoordelijkheid draagt.

Naast landelijk beschikbare subsidies hebben sommige gemeenten en provincies specifiek voor energietoezicht extra middelen beschikbaar gesteld bovenop het 'werkplanbudget'. In de focusgroepen is door alle deelnemende overheden aangegeven dat de prioriteit en hoeveel- heid (co)financiering afhangt van de gemeentelijke of provinciale ambities. De provincies Gelderland en Noord-Holland hebben bijvoorbeeld een provinciaal energiebesparingsakkoord opgesteld. In het Energiebesparingsakkoord Noord-Hollandse bedrijven 2021-2024 is de doelstelling opgenomen om bedrijven te stimuleren die een wettelijke plicht hebben om energiebesparende maatregelen te nemen. Dit gebeurt door stimulerend toezicht uit te voeren. De provincie stelt daarvoor een subsidie van € 8 miljoen beschikbaar voor deperiode 2022-2025.

Deelnemende overheden hebben in de focusgroepen aangegeven dat de SPUK-regelingen en subsidies vanuit provinciale akkoorden van de afgelopen jaren opschaling in de uitvoering mogelijk hebben gemaakt. Dit is ook terug te zien in de respons op de enquête, waarin het aantal controles tussen 2019 en 2023 lijkt te zijn toegenomen. Omgevingsdiensten hebben door aanvullende financiering bijvoorbeeld energieteams op kunnen richten en het aantal controles kunnen opschalen. De toegekende middelen vanuit het Rijk en de aanvullende subsidies vanuit een aantal provincies hebben echter tot nu toe altijd een tijdelijk karakter gekend. In de focusgroepen is door alle deelnemende overheden aangegeven dat het hierdoor moeilijk is om continuïteit te behouden in de uitvoering, om vaste medewerkers aan te trekken en om te versnellen in de uitvoering. Omgevingsdiensten geven aan dat wanneer deze financiële regelingen worden beëindigd, de verwachting is dat deze teams waarschijnlijk ook direct worden afgeschaald. Ook gemeenten hebben in de focusgroepen aangegeven dat bij een afname van het beschikbare budget prioriteiten waarschijnlijk zullen verschuiven.

In de focusgroep met de omgevingsdiensten is aangegeven dat het Rijk voornemens is om de financiële bijdrage aan het toezicht op de energiebesparingsplicht vanaf 2027 een structureel karakter te geven.[17] De vorm van de financiële bijdrage (bijvoorbeeld verlenging van de SPUK-regeling) is nog niet bekend. Ondanks dat het besluit nog niet definitief is, zijn omgevingsdien-

17 Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor het jaar 2024 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) | Tweede Kamer der Staten-Generaal

sten blij met dit voornemen. Extra budget is nog steeds nodig om toezichtstaken uit te voeren en de klimaatdoelstellingen van 2050 te halen. Ook bestaat er onzekerheid over de middelen die vanuit gemeenten worden toegekend aan omgevingsdiensten vanwege de verwachte bezuinigingen in 2026, waardoor het extra belangrijk is dat de financierings- stroom elders geborgd is en blijft.

Voor een aantal omgevingsdiensten geldt dat het lastig blijkt om de middelen die beschikbaar zijn gesteld ook in te zetten. Dit komt onder andere door een gebrek aan capaciteit als gevolg van krapte op de arbeidsmarkt.[18]

4.3 Rollen en taken toezicht en handhaving

4.3.1 Verplichte taakbelegging bij omgevingsdiensten

Vanaf 1 juli 2023 zijn de basistaken voor toezicht en handhaving op de energiebesparings- plicht en informatieplicht belegd bij omgevingsdiensten. Daarvoor bepaalden gemeenten en provincies zelf in hoeverre ze deze taken bij omgevingsdiensten werden belegd en hoeveel zij daarvan zelf uitvoerden. Uit de deskstudie blijkt dat er verschil bestaat tussen gemeenten en provincies in de opdracht die ze verlenen aan omgevingsdiensten. Sommige gemeenten en provincies hebben alleen opdracht gegeven aan omgevingsdiensten om basistaken uit te voeren, terwijl andere gemeenten ook aanvullende taken bij omgevingsdiensten hebben neergelegd zoals de handhaving op het verplichte energielabel C voor kantoorgebouwen. Uit de jaarverslagen en de focusgroepen blijkt dat sommige omgevingsdiensten altijd al energie- taken uitvoerden voor gemeenten en provincies. Andere omgevingsdiensten voerden tot 2023 beperkte energietaken uit voor een aantal van hun aangesloten overheden.
Ondanks de verplichte taakbelegging bij omgevingsdiensten per 1 juli 2023 zijn er nog steeds gemeenten die zelf het toezicht en de handhaving op de verplichtingen uitvoeren, blijkt uit de enquête en de focusgroepen. In de enquête geeft een kwart van de respondenten bij gemeen- ten aan dat zij zelf invulling geven aan beide verplichtingen en één provincie. Dit betekent niet automatisch dat het om toezichts- en handhavingstaken gaat. Gemeenten geven bijvoorbeeld aan dat zij zelf toezien op de niet-basistaakbedrijven, en/of dat zij actief communiceren over beide verplichtingen richting bedrijven. Daarnaast voeren zij zelf controles uit op het verplichte energielabel C voor kantoorgebouwen (dit is officieel geen onderdeel van de energiebesparingsplicht).

Twee gemeenten hebben in de enquête aangegeven dat zij toezicht en handhaving op de verplichtingen ook na 1 juli 2023 nog zelf uitvoeren. In de focusgroep met omgevingsdiensten wordt aangegeven dat, ondanks de wettelijk verplichte taakbelegging bij omgevingsdiensten per 1 juli 2023, dit effectief ook in de praktijk pas vanaf begin 2024 zo is. Dit heeft te maken met het begrotingsjaar en de al toegekende budgetten voor 2023. Daarnaast heeft een gemeente in de enquête aangegeven zelf toezicht en handhaving uit te voeren omdat dit bij de omgevingsdienst nog niet van de grond is gekomen. Het is nog niet duidelijk in hoeverre vanaf 2024 alle omgevingsdiensten ook daadwerkelijk de wettelijke taken rondom de energiebesparingsplicht en informatieplicht uitvoeren.

4.3.2 (Afspraken over) rol en taakverdeling

De basis van de programmering en urentoedeling van de taken rondom energiebesparing is vastgelegd in beleidsdocumenten, zoals het provinciaal of gemeentelijk VTH-beleid.[19] Daarnaast stellen de meeste gemeenten en provincies elk jaar een jaarprogramma of werkprogramma op waarin de werkzaamheden worden beschreven die de omgevingsdienst uitvoert voor de betreffende gemeente of provincie, blijkt uit de enquête en aangeleverde documenten. Meestal wordt er ook een dienstverleningsovereenkomst of gemeenschappelijke regeling getekend tussen de omgevingsdienst en de betreffende gemeente of provincie.

Zowel in de enquête als de focusgroepen is door gemeenten en provincies aangegeven dat dergelijke overeenkomsten ervoor zorgen dat de rollen en taken tussen gemeente/provincie en de omgevingsdienst in veel gevallen helder zijn. In het geval rollen en taken (nog) niet helder zijn, komt dit doordat een omgevingsdienst nog in de opstartfase van toezicht en handhaving zit en/of de taakverdeling nog niet volledig is ingeregeld. Dit blijkt ook uit de deskstudie, waarin uit evaluaties en jaarverslagen blijk dat de taakverdeling in een aantal gevallen nog niet volledig ingeregeld is.

Taken die omgevingsdiensten onder andere uitvoeren zijn reguliere milieucontroles, specifieke energiecontroles (zoals controles volgens de maatregelenlijst) en hercontroles. Daarnaast vragen zij, vaak tijdens reguliere (milieu)controles, het energiegebruik van potentieel energiebesparingsplichtige bedrijven op, om zo inzicht te krijgen in welke bedrijven onder de verplichtingen vallen. Overige energiegerelateerde taken die door de omgevings- dienst worden uitgevoerd zijn het toezicht op het energielabel C voor kantoorgebouwen en diverse energie gerelateerde (advies) werkzaamheden voor partners en lokale netwerken.

Ook informeren omgevingsdiensten gemeenten over relevante ontwikkelingen rond het thema energie.[20]

18 *Benutting beschikbare subsidies RUD Noord-Limburg.*
19 *VTH-beleid Fryslân*
20 *VTH jaarverslag ODRN 2022 en Uitvoeringsplan Energie & Duurzaamheid ODT 2022-2023*

4.4 Uitvoering van toezicht en handhaving

4.4.1 Zicht op bedrijven die wel/niet aan de verplichtingen voldoen

Het zicht op welke bedrijven aan de verplichtingen moeten voldoen is beperkt en kost veel capaciteit, geven omgevingsdiensten aan tijdens de focusgroep.[21] Een meerderheid van de omgevingsdiensten geeft in de enquête aan slechts gedeeltelijk zicht te hebben op bedrijven die aan de energiebesparingsplicht moeten voldoen en/of bedrijven die niet aan de informatie- plicht voldoen. Niet ieder bedrijf of instelling die onder de informatieplicht energiebesparing valt, levert bijvoorbeeld een rapportage aan via het e-loket van RVO. Bovendien zijn die rapportages niet altijd volledig, zijn bedrijven zich niet altijd bewust dat zij aan de verplichtingen moeten voldoen en/of is de data uit eigen controles vaak gedateerd en betreft het niet het gehele bedrijvenbestand.

Sommige omgevingsdiensten hebben daarom extra capaciteit ingezet op het in beeld krijgen van deze bedrijven, naast informatie die beschikbaar is via RVO of bijvoorbeeld via reguliere milieucontroles. De omgevingsdiensten Midden- en West-Brabant en DCMR doen dit bijvoorbeeld via een 'voorspelmodel', het inschatten van energieverbruik van bedrijven op basis van ervaringscijfers (zoals oppervlakte, bedrijfsactiviteit). Sommige omgevingsdiensten schakelen externe bureaus in om stimulerend toezicht uit te voeren, waarbij bedrijven gecoacht worden op energiebesparing.

Omgevingsdiensten hebben in de focusgroep aangegeven dat het inzichtelijk krijgen van energieverbruik van bedrijven en instellingen via netbeheerders een belangrijke oplossing is om alle bedrijven die aan de verplichtingen moeten voldoen in beeld te krijgen en het mogelijk te maken om energiebesparing structureel te monitoren. Tot op heden is het niet mogelijk om energiegegevens van netbeheerders in te zien of om deze gegevens te vorderen. Hier komt verandering in met de toevoeging van artikel 18.25a in de Omgevingswet. Via dit artikel krijgt het bevoegd gezag toegang tot energieverbruiksgegevens via netbeheerders.[22] Wanneer dit artikel in werking treedt is nog onbekend. De wet is volgens het wetgevingsprogramma van voorjaar 2024 'in voorbereiding'.

4.4.2 Samenwerking tussen omgevingsdiensten

Uit de deskstudie blijkt uit meerdere documenten dat omgevingsdiensten met elkaar samen- werken. Zo bestaat er een landelijke samenwerking tussen omgevingsdiensten op het gebied van energiebesparing en wordt er ook op regionaal niveau met elkaar samengewerkt. Uit een toelichting van de ODRU, blijkt dat de ODRU en de RUD Utrecht bijvoorbeeld een gezamenlijk energietoezicht product hebben ontwikkeld.[23] Deze partijen werken ook samen door het maken van afspraken over termijnen en dwangsombedragen en in het opstellen van een gezamenlijke conceptbrief voor aanschrijving in het kader van de informatieplicht. In de provincie Zuid-Holland hebben de omgevingsdiensten gezamenlijk een 'voorspelmodel' met het verwachte energieverbruik van bedrijven op basis van ervaringscijfers ontwikkeld, in navolging van de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant.

4.4.3 Knelpunten in toezicht en handhaving

In de focusgroepen is deelnemende overheden gevraagd naar knelpunten die zij in toezicht en handhaving op de verplichtingen ervaren, naast de al benoemde knelpunten in de enquête (zoals financiering, zicht op verplichte bedrijven). Een belangrijk knelpunt is complexe wet- en regelgeving, waardoor het veel tijd kost de juiste mensen bij omgevingsdiensten te vinden en op te leiden. Energiecontroles zijn een veel technischere variant van toezicht dan de gemiddelde toezichthouder gewend is uit te voeren. Bovendien zijn de gesprekspartners (bedrijven) vaak ook niet in staat technische vragen te beantwoorden. De huidige krapte op de arbeidsmarkt maakt het extra moeilijk de juiste mensen bij omgevingsdiensten te vinden en te behouden. Daarnaast geven sommige gemeenten aan dat het lastig is om veranderingen in het energieverbruik te herleiden tot genomen energiebesparende maatregelen, blijkt bijvoorbeeld uit de eindrapportage van het energietransitie-beleid PALET van de regio Parkstad in Zuid-Limburg.[24] Uit deze rapportage blijkt dat een verandering in het energie- gebruik niet zondermeer gerelateerd kan worden aan toezicht, omdat het energiegebruik wordt beïnvloed door vele andere factoren, waaronder toe- of afname in productie, innovaties in productieprocessen, koude winters en/of ontwikkelingen in de (wereld)economie. Daarnaast beschrijft dit rapport dat de maatregelenlijsten wel degelijk energiebesparing opleveren en dat de maatregelenlijst bij de meeste bedrijven het enige middel is om daadwerkelijk toezicht te houden.

21 Jaarstukken ODT 2022
22 Wetswijziging ter uitvoering van de afbouw van de salderingsregeling voor kleingebruikers
23 Memo over de samenwerking tussen de ODRU en de RUD Utrecht op het gebied van energie
24 Palet project regio Parkstad eindrapportage

Omgevingsdiensten benoemden in de focusgroep ook dat hun takenpakket verbreed blijft worden. In de focusgroep is onder andere de nieuwe rapportageverplichting werkgebonden personenmobiliteit (WPM) benoemd, waar omgevingsdiensten per 1 juli 2024 op moeten handhaven.[25] Krapte op de arbeidsmarkt, in combinatie met een toename in taken en niet altijd voldoende financiering, kan ervoor zorgen dat niet alle taken in de toekomst naar behoefte kunnen worden uitgevoerd. Alle deelnemende overheden aan de focusgroepen hebben hier hun zorgen over geuit.

Als laatste gaf een aantal omgevingsdiensten tijdens de focusgroep aan dat er veel energie verloren gaat in de papieren werkelijkheid van de informatieplicht: het voldoen aan de informatieplicht betekent niet dat er ook daadwerkelijk energiebesparende maatregelen worden genomen. Eén omgevingsdienst geeft daarom aan niet meer actief op de informatieplicht te handhaven, maar prioriteit te geven aan het controleren op het daadwerkelijk treffen van energiebesparende maatregelen.

4.5 Verantwoording

De meeste omgevingsdiensten rapporteren aan de hand van voortgangsrapportages over de resultaten van de energiebesparingsplicht en informatieplicht. In de voortgangsrapportages delen omgevingsdiensten een beschrijving van de geleverde producten en diensten. Sommige gemeenten en provincies hebben KPI's afgesproken waar de omgevingsdienst over dient te rapporteren, bijvoorbeeld het aantal uitgevoerde energiecontroles, het aantal overtredingen, het aantal geïnventariseerde bedrijven en/of het aantal aangeschreven bedrijven in het kader van de informatieplicht. Het verschilt per gemeente of provincie in hoeverre zij geïnteresseerd zijn in en sturen op de resultaten van energietoezicht. Omgevingsdiensten geven in de focusgroep aan dat sommige gemeenten het voldoende vinden om inzicht te hebben in het aantal uren besteed aan controles (financiële verantwoording).

In de enquêtes is door een deel van de gemeenten en provincies aangegeven dat er wel eens vragen zijn gekomen vanuit de gemeenteraad of Provinciale Staten. Voorbeelden van vragen die in de toelichting op de enquête zijn gegeven gingen over de werkwijze, de voortgang van de uitvoering van de werkzaamheden (aantal controles, naleefgedrag) en de bereikte resultaten. In de focusgroepen is daarnaast aangegeven dat de mate waarin aandacht aan de verplichtingen in de gemeenteraad of Provinciale Staten wordt gegeven, afhankelijk is van de prioriteit die er op lokaal niveau politiek niveau aan gegeven wordt.

4.6 Resultaten toezicht en handhaving

Uit de enquêtes blijkt dat toezicht op en handhaving van de energiebesparings- en informatie- plicht sinds 2019 zijn geïntensiveerd. Ondanks dat niet alle omgevingsdiensten op gemeen- telijk en provinciaal niveau inzicht hebben in het aantal verplichte bedrijven, is er wel een duidelijk stijgende trend te zien van 2019 tot en met 2023 in het totaal aantal gecontroleerde bedrijven, besteedde uren en overtredingen.

Zowel in de focusgroepen als de enquête is door gemeenten en provincies aangegeven dat informatie over het energiebesparingspotentieel en de totaal gerealiseerde energiebesparing in veel gevallen ontbreekt, maar wel relevant is om te bepalen wat de inspanningen op toezicht en handhaving uiteindelijk opleveren. Omgevingsdiensten geven echter aan dat deze informatie lastig inzichtelijk te krijgen is, onder andere door mogelijke veranderingen in bedrijfsactiviteiten, waardoor zonder energiebesparende maatregelen het energieverbruik kan toe- of afnemen. Sommige gemeenten en provincies beamen dat deze informatie door omgevingsdiensten lastig te verkrijgen is, maar zij geven ook aan dat ze het inzicht graag zouden willen. Daarnaast wordt deze informatie ook niet altijd als opdracht bij de omgevings- diensten uitgevraagd, waardoor er geen capaciteit en/of middelen beschikbaar zijn om deze informatie in beeld te brengen. In sommige gevallen is wel een indicatie van de (potentiële) energiebesparing mogelijk, op basis van bijvoorbeeld informatie uit de informatieplicht en energiecontroles.

Sommige omgevingsdiensten, zoals de omgevingsdienst IJsselland, concluderen dat toezicht op en handhaving van de energiebesparingsplicht en informatieplicht actief bijdragen aan klimaatdoelstellingen en het terugdringen van CO2-emissies, zoals blijkt uit een evaluatie op het Project Energie & Duurzaamheid 2022.[26] Andere omgevingsdiensten, zoals de RUD Zuid- Limburg, vinden daarentegen dat het effect van toezicht en handhaving op de energie- besparingsplicht op het energiegebruik in de regio niet kan worden vastgesteld. Zij trekken in twijfel in hoeverre de erkende maatregelenlijsten daaraan kunnen bijdragen en of er niet nog meer ingrijpende maatregelen overwogen dienen te worden.

25 *Rapportageverplichting werkgebonden personenmobiliteit (rvo.nl)*
26 *Omgevingsdienst IJsselland (2023) Evaluatie Project Energie en Duurzaamheid Evaluatie 2022.*

Slotbeschouwing

Door SPUK-regelingen vanuit het Rijk en subsidies vanuit provinciale akkoorden is het beschikbare budget de afgelopen jaren toegenomen, zijn er meer uren door de omgevingsdiensten ingezet, zijn er meer controles uitgevoerd en zijn er ook meer overtredingen geconstateerd. Echter, zoals gesteld door omgevingsdiensten maar ook geconcludeerd door de Algemene Rekenkamer, zijn de huidige beschikbare middelen ontoereikend om alle bedrijven en instellingen op de verplichtingen te controleren.

De meeste gemeenten en provincies hebben de energiebesparings- en informatieplicht opgenomen onder het taakveld van de omgevingsdiensten in de begroting. Meestal is er geen aparte post op de begroting opgenomen die specifiek gaat over de energiebesparings- en informatieplicht. Over het algemeen is er een opdracht richting de omgevingsdiensten geformuleerd en zijn er afspraken gemaakt over het aantal te bezoeken bedrijven, de verantwoording en monitoring. Sommige gemeenten voeren daarnaast zelf nog werkzaamheden uit, maar dit aantal is beperkt.

Voor de omgevingsdiensten was het in het begin vaak onduidelijk welke bedrijven onder de verplichtingen vielen. Sommige omgevingsdiensten hebben de afgelopen jaren veel tijd gestoken in het achterhalen van de bedrijven die zich aan de informatieplicht en de energiebesparingsplicht moeten houden. Hiervoor heeft eigen dataverzameling plaatsgevonden en is deze soms gecombineerd met gegevens van RVO, maar blijven sommige bedrijven nog steeds buiten beeld. Gemist worden vooral de gegevens van het energieverbruik door netbeheerders, ook voor het monitoren over de tijd heen.

Controles bij bedrijven vinden meestal plaats aan de hand van specifieke energiecontroles of algemene milieucontroles aan de hand van de erkende maatregelenlijst. De prioritering van de te bezoeken bedrijven vindt vaak op basis van de rubricering die RVO toevoegt aan de informatieplicht rapportages of op basis van een eigen risicoanalyse die specifiek gericht is op de energiebesparingsplicht. Bij het merendeel van de omgevingsdiensten duurt het echter nog tussen de 2 en de 10 jaar voordat alle bedrijven binnen de gemeenten en/of provincie zijn gecontroleerd.

De omgevingsdiensten kunnen geen of slechts indicatief informatie aanleveren over het energiebesparingspotentieel en de totaal gerealiseerde energiebesparing. Door gemeenten en provincies wordt echter aangegeven dat die wel relevant is om te bepalen wat de inspanningen op toezicht en handhaving uiteindelijk opleveren. De Algemene Rekenkamer concludeert dat op basis van prognoses de totaal gerealiseerde energiebesparing ten opzichte van het gestelde doel sterk achter blijft.

Concluderend stellen de onderzoekers op basis van het bovenstaande dat het toezicht op en de handhaving van de informatieplicht en de energiebesparingsplicht afgelopen jaren is toegenomen. Het budget is vergroot, het aantal controles en ingezette uren toegenomen en ook het aantal geconstateerde overtredingen is gestegen. Echter zijn er nog steeds bedrijven en instellingen die niet aan de verplichtingen voldoen of buiten beeld van de omgevings- diensten zijn. Ook voor de toekomst zullen een behoorlijk budget en capaciteit bij omgevingsdiensten nodig zijn, en wel structureel. Tegelijkertijd blijft het onduidelijk welke resultaten hier precies mee bereikt worden, doordat het zicht op het besparingspotentieel slecht is. Zolang dat het geval is, zal verantwoording van de ingezette middelen voor provincies en gemeenten (maar ook voor het Rijk) moeilijk zijn.

Literatuurlijst

Deelnemers van FUMO, omgevingsdienst Fryslân (2020) VTH-beleid Fryslân: Uniform beleid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving van de provinciale en gemeentelijke basistaken. https://www.t-diel.nl/_flysystem/media/1.1-vth-beleid-fryslan.pdf

Eerste Kamer der Staten-Generaal (2023) Wijziging van de Elektriciteitswet 1998 en de Wet belastingen op milieugrondslag ter uitvoering van de afbouw van de salderingsregeling voor kleingebruikers, https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20230207/gewijzigd_voorstel_van_wet_2.

Gemeente Zaanstad (2024) Webinar over Energiebesparing voor bedrijven met een energieverbruik van > 50.000 kWh door OD NZKG. https://www.youtube.com/watch?v=TI3Kphr-jUSU.

Kamerbrief over de aanscherping van de energiebesparingsplicht (4 juli 2022), https://open.overheid.nl/documenten/ronl- 5df66568a2cd4238899ccbc38e429324ec9bf44d/pdf.

Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat (2023) Brief van het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat aan omgevingsdiensten over de voortgang specifieke uitkering IBP VTH (2022). https://www.fumo.nl/fileadmin/Bestanden/Documenten/PDF/AB_vergaderingen/AB_20240411/ 27_agendapunt_10_IENW_Brief_aan_omgevingsdiensten_over_voortgangsrapportage_SPU K.pdf

Milieuregels in het Bal voor complexe bedrijven. Milieuregels in het Bal voor complexe bedrijven | Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)

Omgevingsdienst IJsselland (2023) Evaluatie Project Energie en Duurzaamheid Evaluatie 2022. https://overijssel.notubiz.nl/document/12577952/1/OD+IJsselland+Evaluatie+Energie+en+Duu rzaamheid+2022+Provincie+Overijssel

Omgevingsdienst Regio Arnhem (2022) Jaarverslag 2022. https://www.odregioarnhem.nl/wp- content/uploads/sites/5/2023/05/Jaarverslag-2022.pdf

Omgevingsdienst Regio Nijmegen (2022) VTH jaarverslag 2022. https://www.odregionijmegen.nl/wp-content/uploads/sites/6/2023/05/Jaarverslag-en-rekening- 2022.pdf

Omgevingsdienst Regio Utrecht (2023) Memo over de samenwerking tussen de ODRU en de RUD Utrecht op het gebied van energie.

Omgevingsdienst Twente (2022) jaarstukken 2022. https://www.odtwente.nl/over+ons/algemeen+bestuur/vastgestelde+-stukken/handlerdownloadf iles.ashx?idnv=2643862

Omgevingsdienst Twente (2023) Uitvoeringsplan energie & duurzaamheid 2022-2023. https://overijssel.notubiz.nl/document/12577954/1/Rapportage+Uitvoeringsplan+Energie+en+Duurzaamheid+2022+Twente

Provincie Noord-Holland (2022) Subsidie stimulerend energietoezicht bedrijven Noord-Holland https://www.noord- holland.nl/Loket/Producten_en_Diensten/Producten_op_alfabet/S/Stimulerend_energietoezich t_bedrijven_Noord_Holland_subsidie.

RUD Zuid-Limburg en Parkstad stadsregio Limburg (2022) Palet aan energiebesparing: Eindrapport energietoezicht bedrijven en instellingen Parkstad Limburg.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2022), Erkende maatregelenlijst (EML), https://www.rvo.nl/onderwerpen/energiebesparingsplicht/eml.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2023) Rapportageverplichting werkgebonden personenmobiliteit, https://www.rvo.nl/onderwerpen/rapportage-wpm.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2023) Toelichting rubriceringscode informatieplicht, https://www.rvo.nl/onderwerpen/toelichting-rubriceringscode-informatieplicht

RUD Noord-Limburg (2023) Memo over de benutting van beschikbare subsidies bij de uitvoering van het takenpakket energie binnen de RUD Limburg-Noord.

Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden (2023), Regeling van de Minister voor Klimaat en Energie van 30 mei 2023, nr. WJZ/26437308, tot wijziging van de Activiteitenregeling milieubeheer in verband met de actualisatie van de lijst met erkende maatregelen, https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2023-15844.html.

TwynstraGudde (2023) Onderzoek omgevingsdiensten in beeld 2023. https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/rapporten/2023/10/05/bijlage- 2-rapport-tweejaarlijks-onderzoek-omgevingsdiensten-in-beeld-2023/bijlage-2-rapport- tweejaarlijks-onderzoek-omgevingsdiensten-in-beeld-2023.pdf

Wet milieubeheer (WMB) (2024), https://wetten.overheid.nl/BWBR0003245/2024-03-30.

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (XIII) voor het jaar 2024 (wijziging samenhangende met de Voorjaarsnota) | Tweede Kamer der Staten-Generaal

Bijlage 1: Onderzoeksproces, onderzoeks- methoden en kwaliteit van de informatie

Inleiding

Om antwoord te geven op de gestelde onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek verschillende onderzoeksmethoden gehanteerd. In onderstaande paragrafen worden deze kort toegelicht en wordt daarnaast een beschrijving gegeven van het onderzoeksproces en de kwaliteit van de opgehaalde informatie.

Onderzoeksproces

Leden van de NVVR zijn rekenkamers en rekenkamercommissies van gemeenten, provincies en waterschappen. In totaal doen er 109 rekenkamers en rekenkamercommissies mee aan het DoeMee-onderzoek 2024. Gezamenlijk doen zij onderzoek naar de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het door 111 gemeenten en 12 provincies gevoerde beleid. Voor de energiebesparings- en informatieplicht wordt een belangrijk deel van de taken uitgevoerd door omgevingsdiensten (zie ook hoofdstuk 3). Om de doorwerking van de energiebesparings- en informatieplicht te bezien zijn daarom de 28 omgevingsdiensten die werken in opdracht van de 111 gemeenten en 12 provincies bevraagd middels een online enquête. Omdat voor sommige provincies meerdere omgevingsdiensten de toezicht en handhaving uitvoeren, ligt het aantal door omgevingsdiensten ingevulde enquêtes hoger dan het aantal deelnemende gemeenten en provincies (namelijk 133).

De voorbereidingen voor het onderzoek zijn gestart in december 2023. Middels een digitale bijeenkomst is informatie aan de deelnemende rekenkamers verschaft. Aan hen is gevraagd informatie en contactgegevens aan te leveren bij een door het onderzoeksteam voor dit onderzoek aangemaakt e-mailadres. Vanuit deze groep is op basis van vrijwilligheid ook een begeleidingscommissie voor het onderzoek ingesteld.

De rekenkamers hebben vervolgens in februari 2024 contactgegevens aangeleverd aan de onderzoekers van medewerkers bij gemeenten en omgevingsdiensten die zich met de energiebesparings- en informatieplicht bezig houden. Zij zijn de doelgroep van de enquête. Gelijktijdig met het verzamelen van de contactgegevens hebben in februari 2024 eerste verkennende gesprekken plaatsgevonden met een aantal gemeenten en omgevingsdiensten. Deze gesprekken hadden als doel de beleids- en uitvoeringspraktijk inzichtelijk te maken voor de onderzoekers. Op deze wijze is er een enquête opgesteld die recht doet aan de beleids- en uitvoeringspraktijk. Deze enquête is medio februari afgestemd met de begeleidingsgroep. Vervolgens heeft het onderzoeksteam deze enquête geprogrammeerd en begin maart getest met de mensen die eerder hadden deelgenomen aan de verkennende interviews.

Het onderzoek betreft een beleidsonderzoek, inclusief onderzoek naar de uitvoering. Artikel 184 lid 4 van de gemeentewet en artikel 185 lid 4 van de provinciewet verplicht de deelnemende rekenkamers bij een onderzoek naar het gevoerde beleid de gemeenteraden, het college van B&W en de rekenkamers die horen bij dezelfde betreffende omgevingsdienst op de hoogte te stellen van het onderzoek. Vanwege de efficiëntie heeft het onderzoeksteam deze informatiemail op 8 maart 2024 namens de deelnemers van het onderzoek naar de raden van niet deelnemende gemeenten gestuurd vanuit het voor dit onderzoek aangemaakte e-mailadres.

De enquête kon door de betrokkenen bij gemeenten, provincies en omgevingsdiensten worden ingevuld vanaf begin maart tot en met eind april 2024. Gedurende deze periode heeft het onderzoeksteam vragen van deelnemers beantwoord, herinneringen verstuurd en in sommige gevallen gebeld om te herinneren.

Uiteindelijk hebben alle deelnemende gemeenten, provincies en omgevingsdiensten de enquête ingevuld. De respons is hiermee uiteindelijk 100% geweest.

De ingevulde gegevens van de gemeenten, provincies en bijbehorende landden uiteindelijk in een factsheet. De opzet van deze factsheet is begin maart door de onderzoekers opgesteld en medio maart naar de begeleidingsgroep verzonden voor feedback. De opmerkingen van de begeleidingsgroep zijn verwerkt in de uiteindelijke opzet van de factsheet.

De factsheet bevat de gecombineerde ingevulde gegevens van een gemeenten of provincie en de bijbehorende omgevingsdienst. De op maat gemaakte factsheet per gemeente/provincie zijn verstuurd ter schriftelijke validatie naar de partijen die de gegevens voor deze factsheet hebben aangeleverd (gemeente en/of provincie en bijbehorende omgevingsdienst). Deze validatie is gestart medio april en is eind mei afgerond.

Eind mei hebben ook focusgroepen plaatsgevonden met een selectie van gemeenten, provincies en omgevingsdiensten. In deze focusgroepen zijn de resultaten besproken en hebben de onderzoekers de mogelijkheid gehad om verder door te vragen naar werkwijzen en opvallende uitkomsten. Daarnaast is in deze periode ook gestart met het schrijven van voorliggende conceptrapportage. Deze is op 29 mei aangeleverd bij de begeleidingscommissie.

Afstemming met de Algemene Rekenkamer

De Algemene Rekenkamer voert een onderzoek uit naar het landelijk beleid omtrent de energiebesparings- en informatieplicht. Gedurende het onderzoek heeft aan begin van het onderzoek, tussentijds en aan het einde van het onderzoek afstemming plaatsgevonden met de onderzoekers van de Algemene Rekenkamer over de uitkomsten van beide onderzoeken.

Onderzoeksmethoden en kwaliteit

Kort samengevat zijn de onderstaande onderzoeksmethoden gebruikt:

Deskstudie

Als onderdeel van dit onderzoek zijn gemeenten, provincies en omgevingsdiensten gevraagd om relevante documenten met Ecorys te delen ter aanvulling op de enquête. Voorbeelden van uitgevraagde bestanden zijn begrotingen, jaarverslagen, werkplannen en uitvoeringsovereenkomsten die inzicht bieden in de afspraken en resultaten hiervan tussen gemeenten of provincies en de omgevingsdienst. Er is geen volledige lijst met documenten bijgevoegd aan de rapportage, omdat sommige documenten vertrouwelijk zijn. Wel is een literatuurlijst opgenomen, waarin openbaar beschikbare documenten in zijn opgenomen die geciteerd zijn in de onderzoeksrapportage. Zowel in het uitwerken van de rapportage (overkoepelend) als de factsheets (specifiek per gemeente, provincie en/of omgevingsdienst) is een analyse van de aangeleverde documenten gemaakt.

Voor de analyse is gebruik gemaakt van het programma AtlasTI. In totaal zijn 620 documenten aangeleverd. Deze zijn ingeladen in AtlasTI en gecategoriseerd per gemeente, provincie en omgevingsdienst. Vervolgens zijn deze gecategoriseerd naar type document (memo/toelichting, opdrachtverlening, begroting, budget, jaarstukken, werkprogramma's, voortgangsverslagen, evaluaties, overig). De documenten zijn daarna gecodeerd aan de hand van de volgende begrippen: energie, duurzaamheid, energiebesparing(plicht), informatieplicht, onderzoeksplicht, energiecontroles/EML-controles (maatregelenlijst), VUE, SPUK-THE regeling, opdracht, basistaken, aanvullende taken, energiebesparingspotentieel, urenbesteding. Tabellen uit deze documenten die informatie bevatten over het aantal uitgevoerde (energie)controles, urenbesteding, aantal begrootte uren en het energiebesparingspotentieel zijn toegevoegd aan de factsheets waar relevant.

Enquête

Om het overgrote deel van de resultaten voor dit onderzoek te genereren is een enquête uitgezet bij alle gemeenten, provincies en omgevingsdiensten die via de deelnemende rekenkamers onderdeel zijn van het onderzoek. De enquête is geprogrammeerd en uitgezet in het programma Medallia (voorheen Checkmarket). De meeste vragen zijn meerkeuzevragen, maar soms is om een toelichting of om het delen van cijfers gevraagd via een open vraag.
Ook is bij een aantal vragen de mogelijkheid gegeven documenten te uploaden. Deze zijn meegenomen in de deskstudie.
De opzet van de enquête is in de bijlage opgenomen.
De uiteindelijke respons op de enquête was 100%. Het team heeft een aantal ingrepen gedaan om de kwaliteit van de respons te verhogen:

- Een aantal enquêtes is handmatig door de onderzoekers ingevoerd, nadat informatie schriftelijk aan ons was aangeleverd.
- Enquêtes die maar gedeeltelijk of met non-informatie waren ingevuld, zijn uit het bestand verwijderd.
- Een aantal gemeenten had twee medewerkers de enquête (deels) laten invullen. Deze gegevens zijn samengevoegd tot één respons.
- Wanneer op basis van de hoor-wederhoor ronde (zie hieronder) wijzigingen zijn aangegeven, zijn deze ook in het bestand doorgevoerd.

Factsheets

Op basis van de resultaten van de enquête en deskstudie zijn per individuele deelnemende overheid (111 gemeenten en 12 provincies) factsheets opgesteld. De basis voor deze factsheets waren de antwoorden van de gemeenten en/of provincie en de bijbehorende omgevingsdienst. In deze factsheets is het antwoord van de gemeente of provincie op de enquête met het antwoord van de bijbehorende omgevingsdienst in één factsheet gecombineerd. Wanneer er in de factsheet geen gegevens beschikbaar waren, zijn hier door de onderzoekers vragen bij geformuleerd voor tijdens het wederhoor (schriftelijke validatie). Deze factsheets zijn uitgestuurd naar de betrokkenen.

Wederhoor

Om de opgehaalde informatie in de opgestelde factsheet bij de deelnemende overheden te valideren heeft een schriftelijke validatieronde plaatsgevonden (wederhoor). Als onderdeel van deze schriftelijke validatie kregen overheden de mogelijkheid bepaalde informatie nog te wijzigen, aan te vullen en/of te reageren op eventuele vragen die door de onderzoekers zijn gesteld. Waar nuttig en noodzakelijk is dit ook in het databestand doorgevoerd. Het aantal terugontvangen en geverifieerde factsheets bedroeg 109, oftewel 88% van het totaal. Daarvan zijn 11 van de 12 factsheets voor provincies gevalideerd en 98 van de 111 gemeentelijke factsheets. Van de gemeentelijke factsheets, zijn 46 factsheets door zowel de gemeente als omgevingsdienst gevalideerd, 18 alleen door de gemeente en 34 alleen door de omgevings- dienst. Voor de provinciale factsheets zijn 4 factsheets door zowel de provincie als de omge- vingsdienst gevalideerd, 4 alleen door de provincie en 3 alleen door de omgevingsdienst.

Focusgroepen

Om de opgehaalde resultaten vanuit de deskstudie en enquête te valideren en verdiepen hebben drie focusgroepen plaatsgevonden (gemeenten, provincies, omgevingsdiensten). Voor deze focusgroepen is een (random) selectie van gemeenten, provincies en omgevings- diensten uitgenodigd. Uiteindelijk waren er zes gemeenten, zes provincies en tien omgevingsdiensten bij de focusgroepen aanwezig. Tijdens de bijeenkomsten zijn nuttige aanvullende resultaten, zoals knelpunten bij omgevingsdiensten die invloed hebben op de uitvoering van toezichts- en handhavingstaken, opgehaald.

Kwaliteit van de informatie

Zoveel mensen, zoveel wensen, klinkt een bekend gezegde. Dit geldt zeker ook voor de wijze waarop de energiebesparings- en informatieplicht is ingeregeld bij gemeenten, provincies en omgevingsdiensten. Tijdens het onderzoek werd duidelijk dat er veel uiteenlopende werk- wijzen zijn. De vraagstelling in de vragenlijst sloot, ondanks onze voorbereiding met de verkennende interviews, dan ook niet altijd aan bij de realiteit van alle gemeenten. Wij hebben hier regelmatig vragen over gekregen en verduidelijkende e-mails over ontvangen. Ook in de focusgroepen werd duidelijk dat er verschillen zijn tussen gemeenten, provincies en omgevingsdiensten in beleid en uitvoering. In onze optiek is dit met een dergelijke uiteenlopende handelwijze onontkoombaar.

De keuze om te werken met een link die binnen de organisatie doorgestuurd kon worden, had als keerzijde dat de enquête niet tussentijds afgesloten kon worden. In de focusgroepen is benoemd dat dit onhandig was. Voor een eventueel vervolgonderzoek of volgend DoeMee- onderzoek kan hier rekening mee gehouden worden.

Daarnaast is zowel tijdens de focusgroepen als door deelnemende rekenkamers aangegeven dat het soms lastig was de juiste ambtelijke contactpersoon binnen de gemeente of provincie te achterhalen om de enquête in te vullen en documenten aan te leveren. Indien de enquête uiteindelijk niet door de juiste persoon is ingevuld, kan dit de datakwaliteit negatief hebben beïnvloed.

De schriftelijke validatie van de factsheets en de focusgroepen hebben veel nuttige en soms noodzakelijke aanvullende informatie opgeleverd. Hier hadden gemeenten, provincies en omgevingsdiensten de mogelijkheid te reflecteren op hun aangeleverde informatie en ook een duiding mee te geven. Wij hebben deze fasen als zeer waardevol ervaren.
Tegelijkertijd hebben niet alle gemeenten en provincies en omgevingsdiensten alle gewenste informatie weten te achterhalen. Hierdoor zijn er in de analyses dan soms ook weinig waarnemingen. Dit geldt met name bij de vragen over de bereikte resultaten en de impact van de energiebesparings- en informatieplicht. Waarbij moet worden opgemerkt, dat het bijhouden hiervan en het rapporteren hierover niet altijd tot de taken/ opdracht van de omgevingsdienst behoort.

Bijlage 2 Begrippenlijst

Bal	Besluit activiteiten leefomgeving
Bbl	Besluit bouwwerken leefomgeving
Boa	Buitengewoon opsporingsambtenaar
EML	Erkende maatregelenlijst
KPI	Kritische prestatie indicator
LHSO	Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht
VVR	Vereniging van Rekenkamers
RES	Regionale Energiestrategie
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SPUK IBP VTH	Specifieke uitkering voor de uitvoering van het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel
SPUK THE	Specifieke uitkering toezicht en handhaving energiebesparingsplicht
VTH	Vergunningverlening, toezicht en handhaving
VUE	Versterkte uitvoering energiebesparingsplicht

Bijlage 3: Overzicht van deelnemende overheden

Provincies	
Drenthe	Noord-Brabant
Flevoland	Noord-Holland
Friesland	Overijssel
Gelderland	Utrecht
Groningen	Zeeland
Limburg	Zuid-Holland

Omgevingsdiensten	
DCMR Milieudienst Rijnmond	Omgevingsdienst Regio Arnhem
Fryske Utfieringstsjist Miljeu en Omjouwing	Omgevingsdienst Regio Nijmegen
Omgevingsdienst Brabant Noord	Omgevingsdienst Regio Utrecht
Omgevingsdienst de Vallei	Omgevingsdienst Twente
Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek	Omgevingsdienst Veluwe
Omgevingsdienst Groningen	Omgevingsdienst West-Holland
Omgevingsdienst Haaglanden	Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid
Omgevingsdienst IJmond	Omgevingsdienst Zuidoost Brabant
Omgevingsdienst IJsselland	RUD Drenthe
Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant	RUD Limburg-Noord
Omgevingsdienst Midden-Holland	RUD Utrecht
Omgevingsdienst Noord-Holland Noord	RUD Zeeland
Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	RUD Zuid-Limburg

Gemeenten 100.000+ inwoners	
Alkmaar	Haarlemmermeer
Alphen aan de Rijn	Leeuwarden
Deventer	Leiden
Dordrecht	Nijmegen
Eindhoven	Venlo
Emmen	Westland
Enschede	Zoetermeer
Groningen	Zwolle

Gemeenten 50.000 – 100.000 inwoners	
Almelo	Lansingerland
Assen	Midden-Groningen
Barneveld	Nieuwegein
Capelle aan den IJssel	Oss
De Fryske Marren	Purmerend
Den Helder	Sittard-Geleen
Gouda	Vijfheerenlanden
Heerlen	West Betuwe
Hilversum	Westerkwartier
Katwijk	Zeist
Krimpenerwaard	

Gemeenten 30.000 – 50.000 inwoners	
Aalsmeer	Oldenzaal
Berg en Dal	Opsterland
Bodegraven-Reeuwijk	Overbetuwe
Coevorden	Peel en Maas
De Bilt	Renkum
Gorinchem	Schouwen-Duiveland
Het Hogeland	Soest
Hollands Kroon	Teylingen
Huizen	Tynaarlo
IJsselstein	Valkenswaard
Kerkrade	Waddinxveen
Landgraaf	Wageningen
Maassluis	Wijchen
Midden-Drenthe	Zaltbommel
Molenlanden	Zuidplas
Nijkerk	Zutphen

Gemeenten minder dan 30.000 inwoners	
Aa en Hunze	Leiderdorp
Albrandswaard	Losser
Beesel	Neder-Betuwe
Beuningen	Nederweert
Bloemendaal	Oegstgeest
Borger-Odoorn	Ooststellingwerf
Brunssum	Pekela
Bunschoten	Rhenen
Buren	Scherpenzeel
Culemborg	Steenbergen
Dalfsen	Tubbergen
De Wolden	Voorschoten
Dinkelland	Wassenaar
Druten	Waterland
Geertuidenberg	Westerwolde
Heerde	Weststellingwerf
Heumen	Wijdemeren
Kaag en Braassem	Woensdrecht
Koggenland	Woudenberg
Krimpen aan de IJssel	Zeewolde

Colofon

Dit rapport is een uitgave van de rekenkamers van de gemeenten Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen, maart 2025.

Het Doe Mee onderzoek is georganiseerd door de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies.

Rekenkamer Brunssum

Gemeente Heerlen
Rekenkamer

Gemeente Kerkrade

Rekenkamer Landgraaf

Rekenkamer
Sittard-Geleen

Nawoord

De Rekenkamers Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen danken de colleges voor de bestuurlijke reactie op het DoeMee-onderzoek Energiebesparingsplicht 2024.

Voornoemde gemeenten zijn 5 van de 111 gemeenten die in 2024 hebben meegedaan aan het landelijke Doemee-onderzoek. Naast deze 111 gemeente hebben ook 12 provincies en 26 Omgevingsdiensten deelgenomen.

Het resulterende rapport kende nogal wat onduidelijkheden. Dit is enerzijds inherent aan het generieke karakter van een Doemee-onderzoek, anderzijds is dit wellicht te verklaren door de vraagstelling.

De Rekenkamers van de gemeenten Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen en hebben zich vervolgens samengepakt en hebben een aantal aanvullende/verdiepende vragen gesteld. De reden voor de gezamenlijke verdieping tussen deze specifieke gemeenten is dat alle vijf gemeenten op de ‘Energiebesparingsplicht en Informatieplicht energiebesparing’ samenwerken met de Omgevingsdienst Zuid Limburg. Vervolgens is er een gezamenlijke factsheet met conclusies en aanbevelingen opgesteld.

Wij zijn verheugd dat alle colleges de conclusies en aanbevelingen onderschrijven en de aanbevelingen bij de verdere gesprekken die volgen met de Omgevingsdienst Zuid-Limburg worden meegenomen en verdere afspraken worden gemaakt.

Voorliggend onderzoek biedt volgens de Rekenkamers Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Sittard-Geleen voldoende handvatten om meer inzicht te krijgen in de taakverdeling tussen de gemeenten en de Omgevingsdienst, de financiën en meer controle en inzicht te krijgen in de resultaten van de energiebesparingsplicht.

Wij zien uit naar de behandeling van het rapport in de gemeenteraad.
Tot slot willen wij alle betrokken ambtenaren, raadsleden en andere stakeholders danken voor hun medewerking aan het Doemee-onderzoek.

Gemeente Kerkrade

ARCHIEF

Agendapunt nr.: 5.b

Registratienummer: 25it00493

Sector: Stad	**Kerkrade,** 15 april 2025

Aanbiedingsbrief

aan de raad.

Nr.: 25it00493

Hierbij bieden wij u ter overweging en beslissing een ontwerpbesluit, nr. 25Rb030, inzake de "Ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt" aan.

In de nota van toelichting, nr. 25TI027, die het ontwerpbesluit vergezelt, zijn de overwegingen en nadere gronden aangegeven waarop het ontwerpbesluit berust.

Het college,

dr. T.P. Dassen-Housen

De secretaris,

R.M.J.S. Stijns

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

Conform ontwerpbesluit is besloten in de raadsvergadering d.d. 29-5-2025

Ontwerpbesluit

Nr.: 25Rb030

De raad van de gemeente Kerkrade;

overwegende,

- dat iedere gemeente voor 1 januari 2027 dient te beschikken over een Omgevingsvisie;
- dat het geldende gemeentelijk strategisch ruimtelijk beleid, bestaande uit de structuurvisie Kerkrade 2010-2020 (2011) met een uitwerking in de drie stadsdeelvisies voor Kerkrade-West, Kerkrade-Oost I, Kerkrade-Noord en -Oost II (2011-2014), zijn dienst heeft bewezen maar aan vervanging toe is;
- dat met de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2024 de reikwijdte bij het afwegen van belangen bij nieuwe plannen en ontwikkelingen is verbreed ten opzichte van de oude wet- en regelgeving. Er dient in samenhang naar de fysieke leefomgeving te worden gekeken;
- dat de nieuwe visie een dynamisch strategisch document is dat beter zal aansluiten op de steeds sneller veranderende maatschappelijke vraagstukken en ontwikkelingen. Naar verwachting zal de Omgevingsvisie regelmatig (in iedere raadsperiode) moeten worden geactualiseerd waarbij de beleidscyclus en monitoring een belangrijke rol zullen vervullen;

kennis genomen hebbende van,

- de nota van toelichting, nr. 25Tl027, behorende bij dit besluit;
- de beraadslagingen in de Commissie Grondgebied en Economische zaken d.d. 14 mei 2025

gelet op,

- **programma:** Wonen, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
- **gemeentelijk beleidskader:** nieuw strategisch beleidskader voor de fysieke leefomgeving
- **wetsartikel:** 3.1 Omgevingswet en afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht

besluit:

I. Instemmen met de inhoud van de "Ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt" inclusief de bijbehorende bijlagen, het Omgevingseffectrapport en het Participatieverslag;

II. De "Ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt" inclusief bijlagen, bekendmaken en vrijgeven voor de terinzagelegging, van begin juni tot halverwege juli 2025, conform de Algemene wet bestuursrecht.

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering d.d. 28 mei 2025.

De voorzitter van de raad,

dr. T.P. Dassen-Housen.

De griffier,

mr. drs. D.G.M.G. Franssen.

Documentnummer: 25Rb030

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

Nota van toelichting

Nummer.: 25Tl027	**Kerkrade, 15 april 2025**

Behorend bij ontwerpbesluit nummer: 25Rb030

Onderwerp
Ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt

Beslispunten
1. Instemmen met de inhoud van de "Ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt" met de bijbehorende bijlagen (Omgevingseffectrapport en Participatieverslag);
2. Het ter inzage laten leggen van de "Ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt" met bijbehorende bijlagen in de periode begin juni tot halverwege juli 2025.

Inleiding
De ontwerp Omgevingsvisie Kerkrade 2050 wordt voor instemming aan uw raad aangeboden. Hiermee start na ruim twee jaar van voorbereiding en onderzoek het formele planproces. Voor de raads- en commissieleden zijn voor het opstellen van de visie vanaf begin 2023 een vijftal bijeenkomsten gehouden, waarvan twee raadsinformatieavonden in 2024. Verder werd het planproces van de Omgevingsvisie aangemerkt als pilot voor burgerparticipatie. Er is daarom vanaf de start een intensief participatieproces gevoerd. Hiertoe verwijzen wij u naar "Participatie" van deze nota van toelichting en het uitgebreide participatieverslag dat onderdeel uitmaakt van de Omgevingsvisie.

Doelstelling
Op basis van artikel 3.1 Omgevingswet dient iedere gemeente te beschikken over een Omgevingsvisie. De visie bevat: een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving, zijn de hoofdlijnen beschreven van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied en zijn de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid opgenomen. Bij de voorbereiding van de visie is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

Argumenten
Voldoen aan de wettelijke verplichting om voor 2027 een Omgevingsvisie vastgesteld te hebben. De visie is hét strategische document voor de fysieke leefomgeving. Ook is de visie zelfbindend. Dit betekent dat de gemeente zich houdt aan de ambities en opgaven zoals die zijn opgenomen in de visie. De omgevingsvisie gaat over het grondgebied van de gehele gemeente, het document is vormvrij en moet integraal zijn. Dat betekent dat alle onderdelen van de fysieke leefomgeving in samenhang worden bekeken.

De huidige structuurvisie Kerkrade 2010-2020 (2011) en de drie stadsdeelvisies (Kerkrade-West, Kerkrade-Oost I en Kerkrade-Noord en -Oost II, (2011-2014)) hebben hun diensten bewezen, maar zijn inmiddels verouderd en aan vervanging toe. In de Omgevingsvisie worden nieuwe thema's en vraagstukken behandeld. Ook sluit de nieuwe visie beter aan op de steeds sneller veranderende maatschappelijke ontwikkelingen en zal naar verwachting regelmatig (iedere raadsperiode) geactualiseerd moeten worden.

De Omgevingsvisie wordt verder uitgewerkt in programma's en in het opstellen van een nieuw Omgevingsplan. In de OER zijn aanbevelingen opgenomen om voor bepaalde vraagstukken en thema's hiermee aan de slag te gaan om te komen tot een meer samenhangend en domein overstijgend beleid (fysiek en sociaal).

Kerkrade is een verrassende gemeente die trots is op haar rijke geschiedenis, identiteit en gemeenschapszin. Om deze reden is gekozen voor de ondertitel van de Omgevingsvisie Kerkrade 2050: 'Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt'. Met deze ondertitel willen we verder uitvoering geven aan het officiële Kerkraadse volkslied, dat sinds

kort is vastgesteld. Tijdens het participatieproces kwam ook nadrukkelijk naar voren dat de inwoners onder meer trots zijn op hun dialect en cultuur.

Met deze omgevingsvisie maakt de gemeentebestuur duidelijk hoe zij wil omgaan met de veranderingen die voor ons liggen. Zo wordt er in de visie ingezet op vier verhaallijnen om te komen tot een toekomstbestendig Kerkrade:
1. Een leefbare stad waar voorzieningen dichtbij zijn;
2. Een werkende stad waar werken en wonen onlosmakelijk verbonden is;
3. Een meergeneratiestad voor de 8 en 80 jarige die goed is voor iedereen;
4. Een klimaatbestendige stad waar men woont in een sterk landschappelijk raamwerk.

De ambities, ideeën en randvoorwaarden die zijn verzameld in deze omgevingsvisie, zijn de basis voor concrete plannen en projecten die de komende 25 jaar gerealiseerd zullen worden. Het is van groot belang dat we de principes van deze visie blijven volgen en verder ontwikkelen in samenspraak met onze gemeenschap, zodat Kerkrade 't sjunste óp de welt is en blijft.

Kanttekeningen
De uitvoering van de Omgevingsvisie zal in sterke mate afhangen van de beschikbare financiële middelen en ambtelijke capaciteit in de komende jaren. Dit is in de visie ook nader toegelicht in hoofdstuk 5.5 "Financiën" van de visie.

Monitoring, het werken met de beleidscyclus, is één van de grote veranderingen met de komst van Omgevingswet. Hier heeft onze gemeente nog weinig ervaring mee. De omgevingsvisie is het beginstation van de beleidscyclus. Dit betekent ook dat we als gemeente blijven werken aan ons strategisch omgevingsbeleid, waarbij de omgevingsvisie geen statisch document is. In hoofdstuk 5.6 Monitoring van de visie is beschreven welke thema's en maatregelen worden gemonitord. Er wordt bijvoorbeeld aangesloten op het dashboard Vie/gezondheid.

In de periode april-mei wordt de ontwerpvisie verwerkt in het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Daarbij is de gemeente afhankelijk van de beschikbare software, die niet optimaal functioneert. De vastgestelde Omgevingsvisie zal in ieder geval verwerkt moeten zijn in het DSO.

(Bouw)plannen en projecten die gestart zijn voordat de Omgevingsvisie wordt vastgesteld, zullen op de basis van het oude ruimtelijk beleid worden afgerond. Bij het afwijken en, of het wijzigen van (het tijdelijke deel van) het Omgevingsplan Kerkrade is de Omgevingsvisie, na vaststelling, hét nieuwe beleidskader.

Momenteel loopt ook de planprocedure van de actualisatie van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) Limburg. De planning van het planproces POVI loopt parallel met het planproces van onze visie. In de periode juni-september 2025, kunnen nog onderdelen van onze visie worden aangepast en worden meegenomen bij de vaststelling.

Financiën
Niet van toepassing.

Communicatie
De gemeentelijke website https://www.kerkrade.nl/omgevingsvisie (bekendmaking en termijn terinzagelegging) wordt bijgewerkt. Zodra uw raad heeft ingestemd met de inhoud van de ontwerpvisie en wordt vrijgegeven voor de terinzagelegging is de ontwerpvisie met bijbehorende bijlagen op genoemde site te raadplegen. Ook kan op afspraak de ontwerp Omgevingsvisie tijdens kantooruren bij het stadskantoor worden ingezien.

Burgerparticipatie
Combinatie van raadplegen en informeren. De omgevingsvisie is aangemerkt als pilot voor burgerparticipatie. Er is daarom een intensief participatieproces gevolgd. Verwezen wordt naar het bijgevoegde participatieverslag (bijlage 2) dat onderdeel uitmaakt van de visie.

Uitvoering
Nadat uw raad een positief besluit neemt over de ontwerpvisie, wordt deze na bekendmaking van begin juni tot halverwege juli 2025 ter inzage gelegd. Iedere belanghebbende kan binnen deze termijn een zienswijze op het ontwerp indienen. Begin september wordt een zienwijzennota opgesteld, met daarin de beantwoording van de

zienswijzen en het advies van de commissie mer. De zienswijzennota met eventuele aanpassingen op de ontwerp Omgevingsvisie zullen dan voor vaststelling aan uw raad op 29 oktober 2025 worden aangeboden. De nieuwe visie vervangt dan de structuurvisie Kerkrade en de drie stadsdeelvisies en is dan hét strategische ruimtelijk- en omgevingsbeleidskader voor nieuwe plannen, projecten en ontwikkelingen in onze gemeente.

Gezondheid en Vitaliteit
Dit thema is een integraal onderdeel van de Omgevingsvisie.

Omgevingsvisie Kerkrade 2050:

Verrassend Kerkrade, ’t sjunste óp de welt

Ontwerp Omgevingsvisie 16 april 2025

gemeente kerkrade

Voorwoord 3

H1. Kerkrade als unieke gemeente 4

H2. Kernkwaliteiten onder druk 12

H3. De ambities langs vier verhaallijnen 26

H4. Van visie naar handelingsperspectief 48

H5. De visie in uitvoering 72

Colofon 82

Beste lezer,

Stel je onze stad voor over 25 jaar. Kerkrade is dan een nog levendigere, toekomstbestendige gemeente waar het prettig wonen, werken en recreëren is. De straten zijn groen, de voorzieningen zijn dichtbij en het bruisende stadsleven is goed in balans met de natuur. We hebben de kracht van onze rijke geschiedenis en identiteit nog beter gecombineerd met innovatieve, duurzame oplossingen. Het erfgoed is zorgvuldig bewaard, maar Kerkrade heeft zich tegelijkertijd weten te ontwikkelen tot een stad die klaar is voor de toekomst.

Deze toekomst is geen droom, maar een visie die we samen met onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere betrokkenen hebben vormgegeven. Het resultaat van dit gezamenlijke proces is de Omgevingsvisie van Kerkrade, die de richting aangeeft voor de komende 25 jaar. De visie is niet zomaar een beleidsdocument, maar een strategie die ons helpt de juiste keuzes te maken voor de fysieke leefomgeving, voor iedereen die hier woont, werkt of recreëert.

Het is belangrijk dat iedere inwoner van Kerkrade zich kan identificeren met de bestuurders en het beleid dat we voeren. Vertrouwen in het gemeentebestuur is essentieel voor het succes van deze visie. We willen dat onze gemeenschap zich betrokken voelt bij de veranderingen die op ons afkomen, zodat iedereen zich gehoord voelt en trots kan zijn op de keuzes die we maken.

In de toekomst willen we Kerkrade ontwikkelen rondom vier belangrijke thema's:
1. Een leefbare stad waar je altijd voorzieningen in de buurt hebt en het goed toeven is;
2. Een werkende stad waar wonen en werken hand in hand gaan, waardoor de stad zowel economisch als sociaal groeit;
3. Een meergeneratiestad, die geschikt is voor zowel jongeren als ouderen, zodat iedereen zich thuis voelt, ongeacht de leeftijd;
4. Een klimaatbestendige stad die zich harmonieus in het landschap voegt en die zijn natuurlijke schoonheid weet te behouden voor de komende generaties.

Deze visie vormt de basis voor concrete plannen en projecten die we de komende 25 jaar willen realiseren. Maar het is belangrijk dat we deze plannen blijven ontwikkelen in samenspraak met onze gemeenschap, zodat Kerkrade een plek blijft waar mensen zich verbonden voelen, trots zijn op hun stad en waar we samen bouwen aan een duurzame en prettige toekomst.

Dus, stel je voor: Kerkrade in 2050. Een stad die niet alleen trots is op haar verleden, maar ook vol vertrouwen naar de toekomst kijkt. Een stad waar iedereen zich welkom voelt, ongeacht wie je bent of waar je vandaan komt. Waar we samen de balans hebben gevonden tussen groei, behoud en leefbaarheid. Daarom is gekozen voor de titel: 'Omgevingsvisie Kerkrade 2050: Verrassend Kerkrade, 't sjunste óp de welt'. Dit is de stad die we willen zijn, en samen maken we deze toekomst waar.

Namens het college wensen wij u veel leesplezier toe.

Met vriendelijke groet,

Wethouder Ruimtelijke Ordening
Nicolle Heijltjes

1 Kerkrade als unieke gemeente

1.1 Een blik op de geschiedenis en de toekomst

1.2 Omgevingswet en Omgevingsvisie

1.3 Proces Omgevingsvisie

1.4 Participatie

Leeswijzer

Kerkrade is een middelgrote stad met 45.485 inwoners. De stad heeft veel te bieden, zoals de prijswinnende dierentuin GaiaZOO, het moderne VIE, een prachtig voetbalstadion aan de levendige Rodaboulevard met winkels en horecagelegenheden. Kerkrade is ook rijk aan cultuur en geschiedenis, met de oude Abdij Rolduc, Discovery Museum en het enige stuwmeer van Nederland. Daarnaast bevinden zich in de buurten een aantal parels, zoals Schacht Nulland, mijnkolonie Hopel en de Botanische Tuin.

Kerkrade ligt in de Stadsregio Parkstad Limburg en grenst aan Heerlen, Landgraaf en de Duitse steden Herzogenrath en Aken. De grensligging met Duitsland speelt een belangrijke rol in de stad. Een voorbeeld hiervan is de twee kilometer lange grens bij de Nieuwstraat/Neustraße, met (vooroorlogse) bebouwing aan beide zijden. Of denk aan het Eurode Business Center (EBC), het eerste grensoverstijgende dienstencentrum met een landsgrens dwars door het gebouw.

1.1 Een blik op de geschiedenis en toekomst van de gemeente Kerkrade

Kerkrade is in de Middeleeuwen ontstaan als kleine nederzettingen dichtbij agrarische ontginningen. Nog steeds zijn een aantal van de belangrijke routes door Kerkrade (de historische linten) en de verschillende buurtcentra (dorpskernen) herkenbaar vanuit deze tijd. Het is ook waar dat we veel cultuurhistorische elementen kunnen zien in de vorm van kerken, kapellen, kruizen en enkele hoeves.

Na een lange rustige periode met heel beperkte groei, heeft de mijnbouw gezorgd voor flinke veranderingen. De Zuid-Limburgse grond is altijd een vindplaats van bodemschatten geweest. Sinds de middeleeuwen wordt er steenkool gewonnen in Kerkrade. Vanaf begin twintigste eeuw heeft de steenkoolwinning het gezicht van Kerkrade definitief veranderd. De stad groeide exponentieel met een vijftal mijnen, bijbehorende mijnkoloniën voor de nieuwe werknemers en nieuwe spoorlijnen. In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw groeide het aantal inwoners verder, ontstonden nieuwe woonbuurten en werden veel woningen gebouwd, waaronder portieketagewoningen en hoogbouwflats.

Na het sluiten van de mijnen, ruim vijftig jaar geleden, zijn diverse terreinen in korte tijd getransformeerd tot woon-, werk- of groengebied. Kerkrade is inmiddels met name een woon- en werkgemeente met prachtige natuur. De ingrediënten voor een goede en gezonde leefomgeving zijn voorhanden, maar er is ook de pijn over het abrupte einde van de mijnbouw en alle sociaaleconomische problematiek die dat teweeg heeft gebracht. De afgelopen dertig jaar stonden in het teken van bevolkingsdaling en economische achteruitgang. Er waren weinig mogelijkheden om te investeren en tot een nieuw perspectief te komen. Maar het tij keert, het aantal banen en bedrijfsvestigingen neemt toe, er is steeds meer vraag naar woningen en door migratie groeit geleidelijk de bevolking. Allemaal trends die kansen geven om weer te investeren, plannen te maken en vooruit te kijken. In die dynamiek is een Omgevingsvisie cruciaal, omdat we nu kunnen beslissen hoe we de trends naar onze hand kunnen zetten om het Kerkrade te maken waar we graag blijven wonen, werken en recreëren.

De kernkwaliteiten van Kerkrade

Bij het werken aan de toekomst is dat wat we willen behouden ook van belang. Bij het omschrijven van wat Kerkrade tot een bijzondere gemeente maakt, springen een viertal kenmerken, in dit geval historische kwaliteiten, in het oog. Kwaliteiten die Kerkrade maken tot het wat het is, maar die ons ook handvatten geven om voorbij problemen aan oplossingen te werken.

1. Kerkrade beschikt over een unieke, hoogkwalitatieve natuur en landschap en daarbij behorend watersysteem in het hart van de stad. Een stad rondom een vallei, met grote hoogteverschillen,

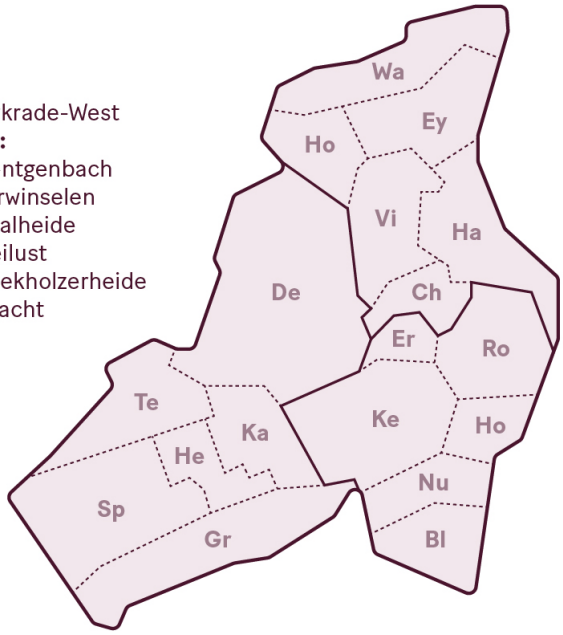
mooie waterpartijen en daarmee fraaie uitzichten is uniek in Nederland. Natuur is overal in de stad dichtbij en biedt veel kansen voor recreatie en gezondheid van inwoners en bezoekers. Deze natuur is de belangrijkste randvoorwaarde om in Kerkrade gezond en toekomstbestendig te kunnen leven.

2. Kerkrade bestaat van oudsher uit diverse buurten verbonden door een lintenstructuur. Voortborduren op deze structuur biedt kansen voor dichtbijheid en toegankelijkheid van voorzieningen. Veel buurten hebben een eigen middelpunt dat is ingebed in een lange geschiedenis en cultuur.
3. De groei in de mijnbouwperiode betekende ook een sterke woon-werk identiteit. Wie werkte in Kerkrade woonde daar ook. Ondernemers en werknemers waren zeer betrokken bij het reilen en zeilen van de stad, waardoor lokale verbanden en het verenigingsleven nog steeds sterk zijn.
4. De snelle groei van de mijnen, betekende ook een snelle groei van de bevolking. Met in die tijd een krachtige bevolking die voor het grootste gedeelte bestond uit jonge, werkende mensen.

Deze vier kwaliteiten hebben zoals beschreven een sterke relatie met het verleden, maar we zien ook dat precies deze kwaliteiten door trends en ontwikkelingen onder druk staan. In de Omgevingsvisie Kerkrade werken we om weer terug naar de kwaliteit te gaan. Niet vanuit een historiserende werkwijze, maar om historie en kwaliteit te benutten voor een toekomstbestendig Kerkrade.

Opbouw Kerkrade: .Onderstaande afbeelding laat zien dat Kerkrade is onderverdeeld in drie wijken en meerdere buurten.

Wijk Kerkrade-West
Buurten:
- Dentgenbach
- Terwinselen
- Kaalheide
- Heilust
- Spekholzerheide
- Gracht

Wijk Kerkrade-Noord
Buurten:
- Waubacherveld
- Hopel
- Eygelshoven-Kom
- Vink
- Haanrade
- Chevremont

Wijk Kerkrade-Oost
Buurten:
- Erenstein
- Rolduckerveld
- Kerkrade Centrum
- Holz
- Nulland
- Bleijerheide

1.2 Omgevingswet en Omgevingsvisie

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet ingegaan. Deze wet heeft als doel om een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede leefomgevingskwaliteit te bereiken en in stand te houden. Daarom zijn gemeenten verplicht om een Omgevingsvisie vast te stellen voor 2027. De Omgevingsvisie is vormvrij en vervangt de huidige structuurvisie en bijbehorende stadsdeelvisies. Hieronder is opgesomd welke visiestukken vervallen:

- Structuurvisie Kerkrade 2010-2020 (2011)
- Stadsdeelvisie Kerkrade West (2011)
- Stadsdeelvisie Kerkrade Oost I (2012)
- Stadsdeelvisie Kerkrade Noord en Oost II (2014)

De structuur- en stadsdeelvisies hebben hun diensten bewezen maar zijn aan vernieuwing toe. De Omgevingsvisie is de langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving en helpt om de juiste afwegingen te maken en zorgvuldig om te gaan met de beschikbare ruimte. De Omgevingsvisie Kerkrade bevat een integraal en samenhangend kader waarin alle thema's met betrekking tot de fysieke leefomgeving behandeld worden: wonen, mobiliteit, water, bodem, natuur en landschap, economie, energietransitie, circulariteit, gezondheid, klimaat, veiligheid, erfgoed, recreatie en toerisme etc.

De Omgevingsvisie geeft aan welke ontwikkelingen de gemeente wil stimuleren en welke kwaliteiten zij wil beschermen. De visie is een stip op de horizon richting 2050 voor de gemeente Kerkrade. De maatschappij, technologie en geopolitiek veranderen snel en kunnen onvoorspelbaar zijn. Hierdoor kan de gemeente niet op alle ontwikkelingen van tevoren inspelen. In tegenstelling tot de structuurvisie is de Omgevingsvisie een dynamisch document. Dat wil zeggen geen actualisatie om de tien jaar, maar een document dat vaker kan en moet worden bijgesteld. Bijvoorbeeld om de vier jaar of voor een bepaald (maatschappelijk) vraagstuk of gebied. Voor deze bijstelling kunnen programma's of andere instrumenten, zoals regelingen of samenwerkingsovereenkomsten worden ingezet. Het vaststellen van programma's, een omgevingsplan of andere instrumenten vindt plaats binnen de kaders van deze Omgevingsvisie. Hiermee borgen we de juridische en beleidsmatige samenhang. Daarbij is wel van belang dat de stip op de horizon voor Kerkrade blijft staan. Het werken met de beleidscyclus is een belangrijk onderdeel vanuit de Omgevingswet om de juridische en beleidsmatige samenhang te waarborgen, in paragraaf 5.1 wordt hier dieper op ingegaan.

De Omgevingsvisie is zelfbindend. Dit betekent dat de gemeente zich houdt aan de ambities en opgaven die zijn beschreven in deze Omgevingsvisie.

1.3 Proces Omgevingsvisie

In samenwerking met adviesbureaus PosadMaxwan uit Den Haag en Pantopicon uit Antwerpen heeft de gemeente vanaf 2022 gewerkt aan het opstellen van deze visie.
Naast het maken van een Omgevingsvisie is in het kader van de milieueffectrapportage door Arcadis in samenwerking met de gemeente een Omgevingseffectrapportage (OER) opgesteld. De OER is te raadplegen in bijlage 1. Na een opstart zijn daarvoor de volgende processtappen gevolgd:

- Nulmeting op de schaal van het gebied: Om te analyseren hoe het ervoor staat met de omgeving van Kerkrade is voor ieder gebied (centrumgebieden, woongebieden, werkgebieden, landschappelijk raamwerk (buitengebied) en hoofdinfrastructuur) een korte biografie opgesteld. Daarin is een korte analyse en de top vijf kansen en knelpunten weergegeven.
- Ook is in het kader van de OER een "Foto van de Leefomgeving" opgesteld. Hierin zijn de huidige situatie en de trends en ontwikkelingen tot 2050 beschreven.
- Thematische factsheets: Naast de gebiedsbiografieën zijn er ook thematische factsheets gemaakt waarin de stand van zaken per beleidsthema in beeld is gebracht en beschreven. Deze twee documenten vormden de kennisbasis waarop in de vervolgstappen verder is gewerkt.
- Vier verhaallijnen als basis voor de visie: De belangrijkste aspecten voor de visie zijn samengevat in vier verhaallijnen die ieder de ambities voor een specifiek gebiedsdeel binnen de gemeente uiteenzetten.
- Vanuit de vier verhaallijnen is vervolgens de Omgevingsvisie opgesteld. Daarin is ook aandacht besteed aan handelingsperspectief en uitvoeringsagenda om van visie over te kunnen gaan naar actie.

1.4 Participatie

Bij het opstellen van de visie is een intensief participatieproces toegepast. Het planproces van de visie is ook als intern pilotproject voor burgerparticipatie aangemerkt. Er is in juni 2023 met een postkaart aan alle huishoudens (23.000) gevraagd om mee te denken over de toekomst van Kerkrade. Verder zijn participatiebijeenkomsten voor de gemeenteraad, stakeholders en verschillende bewoners gehouden. Ook is in 2023 en 2024 deelgenomen aan het lokale duurzaamheidsfestival "Kirchroa va Mörje". Een participatieverslag is bijgevoegd (zie bijlage 2).

Uit de peiling met ruim 1.000 reacties kwam naar voren dat een schone en een veilige leefomgeving het belangrijkste thema is. Verder werden het voorzieningenaanbod en het versterken van groen benoemd. Opvallend was dat tussen de buurten weinig verschillen waren. De respondenten uit Eygelshoven gaven aan het thema klimaatadaptatie ook belangrijk te vinden. Dit heeft te maken met de wateroverlast in 2021. Ook werd gevraagd aan de inwoners van Kerkrade: 'Stelt u zich voor: het is 2040. Wat hoopt u dat er vooral wel of niet is veranderd in Kerkrade?'. Hieruit bleek dat de inwoners veel waarde hechten aan de sociale en culturele aspecten in de stad, zoals de cultuur, het verenigingsleven, de voorzieningen, het dialect en de gezelligheid in Kerkrade. Men ziet graag verandering in de volgende onderwerpen: het groen, de winkels, de vergrijzing, het centrum en de woningen in Kerkrade. Kortom, inwoners zien graag verandering in de fysieke aspecten van de leefomgeving.
Bij de gebiedssafari's in Kerkrade-West, Noord en Oost werden door de deelnemers (sleutelfiguren) locaties genoemd die we moeten behouden en die in de toekomst aangepakt moeten worden. Enkele voorbeelden hiervan zijn het middeleeuwse kerkje met historische bebouwing in Eygelshoven, de weekmarkten, de aanpak van leegstaande en verpauperde bedrijfspanden op diverse locaties, verbetering van de entrees naar buurtcentra, en vergroening van straten en pleinen. Deze onderwerpen zijn ook verwerkt in de vier verhaallijnen van deze visie en uitgewerkt in de randvoorwaarden voor nieuwe initiatieven.

Met de stakeholders zijn twee bijeenkomsten gehouden. Ook zijn er met enkele instanties overleggen gevoerd. Tijdens deze bijeenkomsten en overleggen kwamen diverse onderwerpen naar voren. Bijvoorbeeld: zorg ook voor ruimte voor het midden- en kleinbedrijf, houd rekening met het verzwaren en uitbreiden van nutsvoorzieningen (energie en water), maak de koppeling tussen wonen en werken, houd bij nieuwe bouwplannen rekening met extremer weer als gevolg van klimaatverandering en ook met omgevingsveiligheid, zorg voor goede recreatieve verbindingen, versterk het landschap in combinatie met landbouw en blijf inzetten op de specifieke kwaliteiten (onder meer landschap, cultuurhistorie en voorzieningen).

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 gaan we verder in op de vraagstukken die zich voordoen in de gemeente. Hoe komt het dat de kernkwaliteiten onder druk staan? Hoofdstuk 3 zet de visie uiteen in vier verhaallijnen. Elke verhaallijn laat zien hoe we voorbij het probleem terug naar de kwaliteit werken. In hoofdstuk 4 wordt dat gekoppeld aan een strategie die de visie handen en voeten geeft in gebiedstypen en de beleidsmaatregelen die daaraan gekoppeld worden. In hoofdstuk 5 wordt ten slotte nog het vervolg geschetst. Een Omgevingsvisie zet de hoofdlijn neer en agendeert tegelijkertijd andere visies, plannen en programma's die helpen om het strategisch beleid steeds verder in te kleuren.

Wat als Kerkrade
de meest kindvriendelijke
stad van Nederland zou zijn?
Kerkrade van morgen:
Meergeneratiestad
Kan ik alle plekken die voor mij belangrijk zijn nog wel bereiken?
Kan ik veilig met mijn vrienden naar school lopen of fietsen?

SAFARISPOOR

Beelden van diverse participatiebijeenkomsten

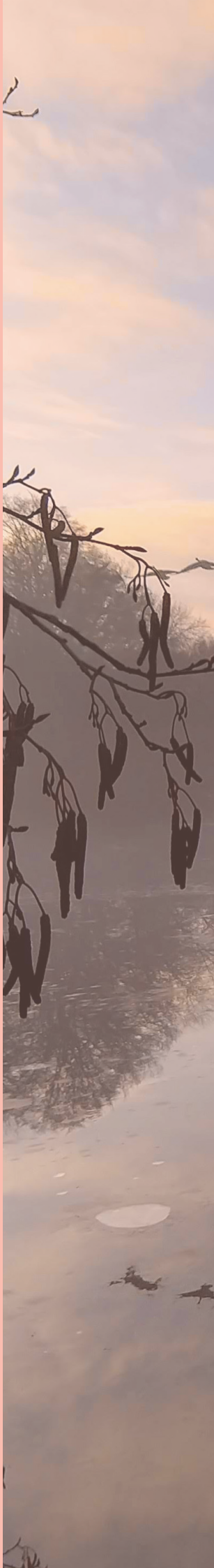
2 Kern kwaliteiten onder druk

2.1 Diverse buurten

2.2 Krachtige bevolking

2.3 Sterke woon-werk identiteit

2.4 Unieke, hoogkwalitatieve natuur

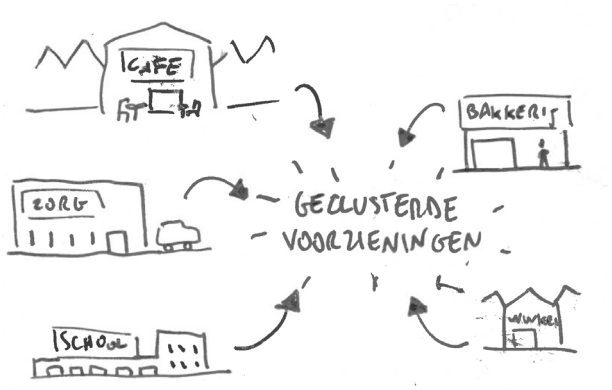

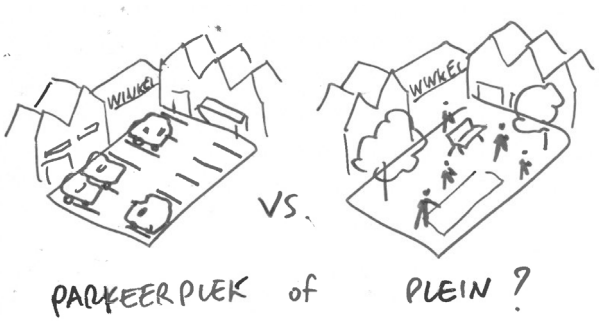

De kernkwaliteiten zoals beschreven in hoofdstuk 1 zijn het vertrekpunt en de rode draad voor deze gehele Omgevingsvisie: Stad met diverse buurten verbonden door een lintenstructuur, een betrokken bevolking, een sterke woon-werk identiteit en een uniek, hoogkwalitatief landschap en natuur. We zien dat deze kwaliteiten onder druk staan. Diverse problemen en opgaven staan in de weg om deze kernkwaliteiten te ervaren of te laten groeien. In dit hoofdstuk gaan we per kernkwaliteit in op de opgaven en problemen waar we aan moeten werken om de gemeente Kerkrade weer terug tot bloei te brengen.

2.1 Diverse buurten verbonden door een lintenstructuur

Online winkelen heeft overal in Nederland gezorgd voor minder winkelend publiek. Dat is ook zichtbaar in Kerkrade waar leegstand van winkelpanden leidt tot verloederde aanzichten. Daarbij is het autogebruik flink gegroeid. Iets waar met name historische straten en plekken niet op zijn toegerust.

Verschillende buurten vitaal houden

De afgelopen jaren is vooral ingezet op het versterken van het stadscentrum, waarbij de buurten niet zijn vergeten. Dit heeft zijn vruchten afgeworpen. Maatschappelijke voorzieningen als Vie, de Hub en Het Martin Buber zijn van grote waarde voor de hele stad en vormen een goede basis om op door te ontwikkelen. Op dit moment scoort Kerkrade als geheel goed op voorzieningenniveau en de afstand tot voorzieningen. Maar er is een negatieve trend zichtbaar: op steeds meer plekken zien we voorzieningen in de buurten, zoals de supermarkt, verdwijnen of vertrekken. Vaak met leegstand tot gevolg. Het percentage winkelleegstand is inmiddels relatief hoog ten opzichte van het landelijk gemiddelde (11,8% ten opzichte van 8,3%). Leegstaande panden worden omgevormd tot woningen. Dat dient doelen rondom sociale veiligheid en woningbouw, maar zorgt ook voor een steeds lager voorzieningenniveau. Een steeds grotere afstand tot voorzieningen en er wordt een kans gemist om groen en kwalitatieve openbare ruimte te creëren binnen de buurten. Bovendien zagen we met name in de linten dat de omvorming tot woningbouw vaak leidt tot verkamerde woningen. Een ongewenste ontwikkeling, omdat het hier gaat om slechte kwaliteit woningen voor kwetsbare groepen. De gemeente pakt dit aan met het "Parapluplan stedelijk gebied Kerkrade" en de beleidsregel "Woningsplitsing Kerkrade", waarbij nieuwe kamerverhuur is verboden.

Alternatieven voor de auto

In Kerkrade wordt de auto veel gebruikt. Dit heeft onder meer te maken met de grote hoogteverschillen in de stad. De auto gebruiken we voor woon-werkverkeer, om boodschappen te doen en de kinderen naar school te brengen. De dominantie van de auto is ook duidelijk te zien in de openbare ruimte. Veel pleinen en woonstraten worden als parkeerplek gebruikt. Naast het autogebruik wordt er ook veel gelopen in Kerkrade. Meer dan 34% van de verplaatsingen in Kerkrade wordt te voet afgelegd. De structuur van de verkeersruimte zorgt op veel plekken voor weinig ruimte voor

voetgangers, de stoepen zijn smal en oversteken is niet overal veilig.
Het fietsgebruik in Kerkrade is erg laag, met slechts 7% scoort de gemeente het laagst in heel Nederland. Voor fietsers is op veel wegen weinig ruimte. Bij de herinrichting van wegen wordt hiermee rekening gehouden. Zo zijn er recentelijk fietsstraten aangelegd (de Gravenweg in Kerkrade-Noord en de Kaalheidersteenweg in Kerkrade-West).

In de smalle, historische linten is het autoverkeer te druk geworden voor de ruimte die er is.
Ooit waren deze de linten de meest levendige plekken van de gemeente, maar inmiddels is die levendigheid flink afgenomen. Verkeerssituaties zijn onveilig, er is weinig ruimte voor groen en de woonkwaliteit is verslechterd waardoor mooie oude panden verpauperen. Veel van deze historische panden kennen geen cultuurhistorische waarde en worden niet beschermd, wat deze panden extra kwetsbaar maakt.

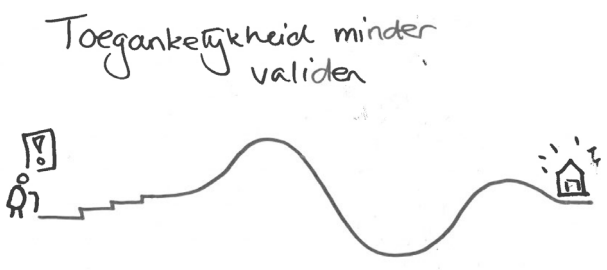
Het openbaar vervoer is, met name vanwege de lange reistijden, prijs en betrouwbaarheid, onvoldoende aantrekkelijk als alternatief. Ook fietsen is niet populair. Gezien de hoogteverschillen is fietsen zonder ondersteuning erg zwaar, de fietspaden zijn niet allemaal veilig of aantrekkelijk, en het werk of de school is niet goed te bereiken. In de groep kwetsbare vervoerswijzen (voetgangers, fietsers, e-bike en bromfietsers) valt ongeveer 55% van de verkeersslachtoffers, wat relatief hoog is. De infrastructuur voor deze groep moet veiliger worden om dergelijke ongevallen in de toekomst te voorkomen. Het deelfietsprogramma biedt kansen om de elektrische fiets bereikbaar te maken voor een grotere groep mensen. Een veilige (fiets)infrastructuur is hierbij van belang.

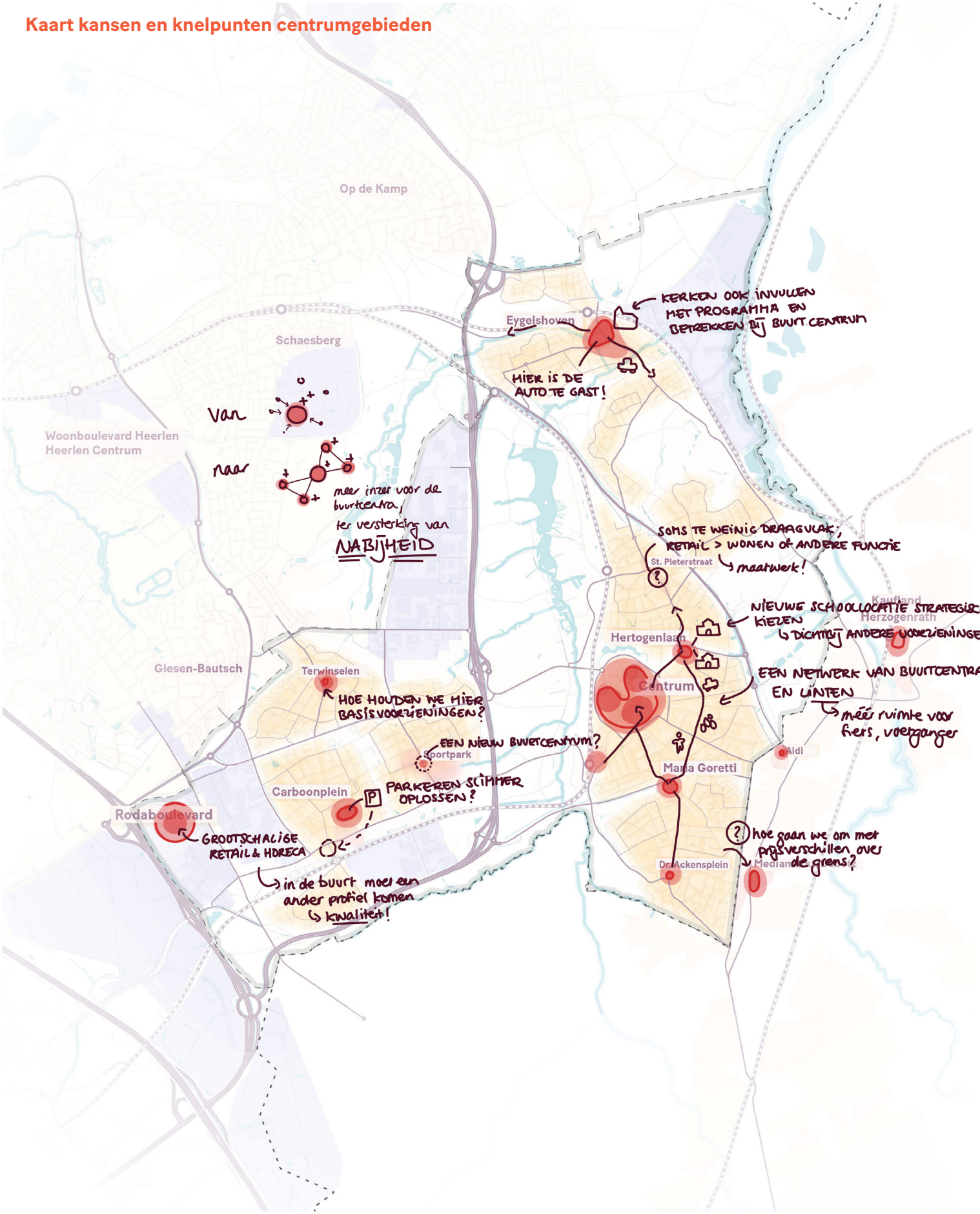

Sociale structuren versterken
Kerkrade kent een sterk verenigingsleven dat vaak in de verschillende buurten bepalend is voor de cultuur en levendigheid van plekken. Verenigingen vormen de basis voor een goede sociale structuur. Maar ook hier is de druk te voelen. Er is een trend te zien in de terugloop van leden, beperkte huisvestingsmogelijkheden, hoge energiekosten en moeilijkheden om nieuwe vrijwilligers te werven. Sporten en vrije tijd vindt steeds vaker informeel plaats. Daar moeten we ruimtelijk rekening mee houden, maar tegelijkertijd draagt een sterk verenigingsleven ook bij aan de leefbaarheid van de plek.

Kaart kansen en knelpunten centrumgebieden

2.2 Krachtige bevolking

Kerkrade heeft in de afgelopen eeuw met bevolkingsgroei en -afname te maken gehad. Ook met veel verschillende soorten nationaliteiten en culturen waarvan veel families nog vaak in Kerkrade en in de regio Parkstad wonen. Op dit moment heeft Kerkrade met een relatief oude bevolkingsopbouw te maken en een sterke vergrijzing (toename van het aantal 65+) die over tien jaar op haar hoogtepunt is. Dat vraagt om een andere inrichting van de openbare ruimte, woningen en voorzieningen. Daarbij kijken we niet alleen naar de behoeften van ouderen nu maar ook naar de nieuwe en naar verwachting jongere bevolking (nieuwkomers) in de toekomst.

Voorbij de vergrijzingspiek

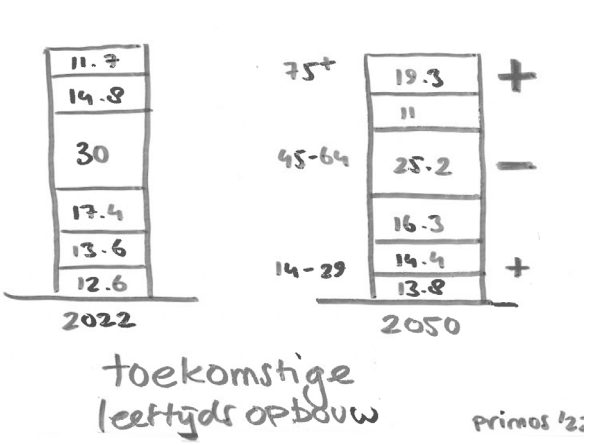
Kerkrade loopt met de vergrijzing vooruit op de rest van Nederland. Als we kijken naar de langere termijn is het kantelpunt van de vergrijzing dichtbij, er wordt verwacht dat de piek in 2035 wordt bereikt. Ouderen blijven langer thuiswonen, maar er zijn weinig mogelijkheden voor ouderenhuisvesting en doorstroom. Als we vanuit de blik gezondheid naar ouderdom kijken, ontstaat er een zorgwekkend beeld. De levensverwachting in Kerkrade ligt lager dan het Nederlands of Zuid-Limburgs gemiddelde (78,5 jaar ten opzichte van 81,5 jaar). Verder bedraagt de goed ervaren gezondheid nationaal gemiddeld 62,4 jaar en in Kerkrade gemiddeld maar 53,1 jaar. De Kerkraadse bevolking wordt minder oud en ervaart veel eerder gezondheidsklachten.

Variatie en balans in het woningaanbod

Een aantal buurten in Kerkrade heeft een te eenzijdig woningaanbod. Dit kan gaan om voornamelijk huur of voornamelijk koop, of teveel woningen in hetzelfde segment. Verder is het aandeel woningcorporatiebezit (32%) en goedkope huur in de particuliere sector (14%) opvallend hoog. Daarnaast is er in Kerkrade nog altijd sprake van een hoog leegstandspercentage voor woningen, namelijk 4,1%. Om de leefbaarheid op peil te houden en alle ruimte goed te benutten moeten we goed kijken hoe we leegstand kunnen verminderen en voorkomen.

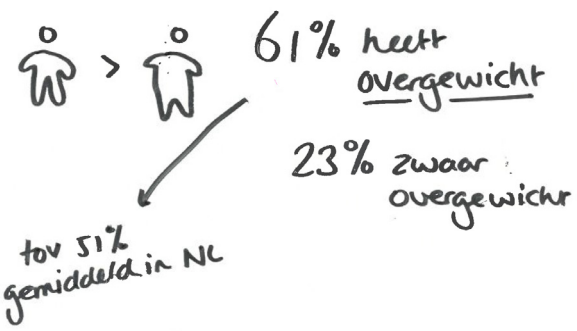
Verduurzaming van de voorraad

Er zijn in de buurten grote contrasten in de kwaliteit van woningen en de woonomgeving. Verduurzaming van de woningvoorraad is een belangrijk thema in de regio Parkstad, de voorraad is op veel plekken verouderd. Een deel van de inwoners van Kerkrade hebben bovendien te maken met energiearmoede. Het is daarom belangrijk (en urgent) om te werken aan het energiezuinig maken van woningen, duurzame energie beschikbaar te maken, en slim te kijken naar het hergebruiken van grondstoffen die vrijkomen bij sloop/herstructurering. De gemeenten in de stadsregio Parkstad Limburg hebben dan ook de doelstellingen om in 2040 energieneutraal te zijn en in 2050 volledig circulair.

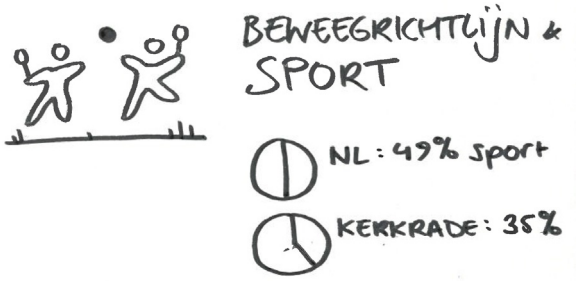

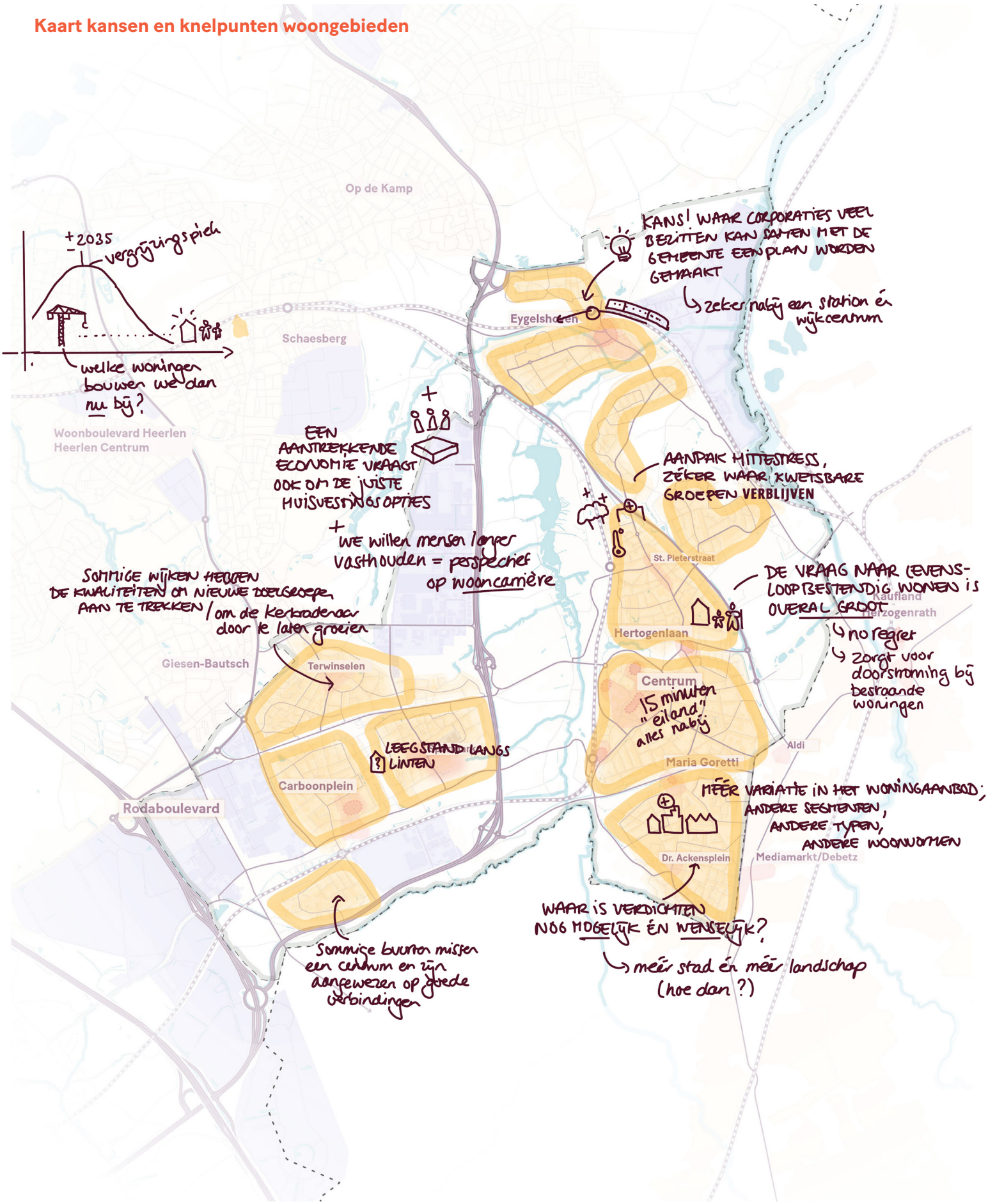
Gezonde buurten
Verduurzaming en isolatie is niet alleen belangrijk voor het energieverbruik, maar ook om beter bestand te zijn tegen hittestress die in lange warme periodes steeds vaker kan optreden. Met name jonge kinderen, ouderen en chronisch zieken zijn extra kwetsbaar in dergelijke periodes. In grote delen van het stadscentrum, de werkgebieden en de woonbuurten Bleijerheide, Gracht, Heilust, Holz en Spekholzerheide ontstaat door de vele verharding, bebouwing en beperkte boomkroonbedekking nu al hittestress op hete zomerse dagen.

Autonomie voor kinderen
Overal in Nederland neemt de zelfstandige bewegingsvrijheid van kinderen de laatste jaren af. Zelfs voor de korte route naar school wordt steeds vaker de auto benut. Deze "achterbankgeneratie" verliest daarmee autonomie en de bijbehorende ervaring van geluk. In het oostelijk deel van Kerkrade zullen zes schoollocaties worden teruggebracht naar drie plekken. Dit biedt kansen om het qua toegankelijkheid van de allerjongsten goed te regelen. Maar tegelijkertijd kan de afstand tot de school daarmee langer worden. Op dit moment is de afstand tot een basisschool in Kerkrade met gemiddeld 600 meter lager dan het landelijk gemiddelde van 700 meter. Een langere reistijd kan zorgen voor andere mobiliteitskeuzes.

Een ander aandachtspunt is dat Kerkrade relatief veel "doelgroepkinderen" heeft, de zorgproblematiek is ook bij hele kleine kinderen al behoorlijk. Vaak ontstaat deze problematiek door armoede en lage basisvaardigheden in het gezin. Twintig procent van de Kerkraadse kinderen groeit op in een gezin rond de armoedegrens. Ook is er vaak sprake van laaggeletterdheid. Deze is in Kerkrade ongeveer 25%. Deze zaken hebben grote gevolgen voor hun gezondheid, opleidingsmogelijkheden en sociaal welzijn.

Kaart kansen en knelpunten woongebieden

2.3 Sterke woon-werk identiteit

Kerkrade heeft veel banen te bieden. De verwachting is dat deze in de toekomst steeds meer georiënteerd zullen zijn op de logistieke sector. Bedrijven en werknemers zijn niet langer direct verbonden met de stad. Van werken middenin de stad naar werkgebieden die met de rug naar woongebieden gekeerd staan.

Toegankelijker en aangenamer

De investeringen in de infrastructuur, waaronder de Buitenring Parkstad (N300), hebben bijgedragen aan het beter ontwikkelen van de verschillende bedrijventerreinen. De leegstand van percelen is sterk afgenomen, herstructurering van gebieden is versneld en de werkgelegenheid is gegroeid. Desondanks zijn de bedrijventerreinen ver van 'af'. Er liggen juist grote opgaven om de werklocaties kwalitatief te verbeteren, zorgzaam om te gaan met vrijkomende ruimte op werklocaties en om belangrijke transities een plek te geven. Veel werkgebieden vormen nu geïsoleerde gebieden ten opzichte van de stad en het buitengebied. De verbindingen tussen stad en werkgebied zijn beperkt (zeker met de fiets, openbaar vervoer of te voet). En als er sprake is van vergroening, is dat voornamelijk om de werkgebieden af te schermen van de stad. Waar in Nederland 37% van de mensen met de fiets naar werk of school gaat, is dat in Kerkrade maar 18%.

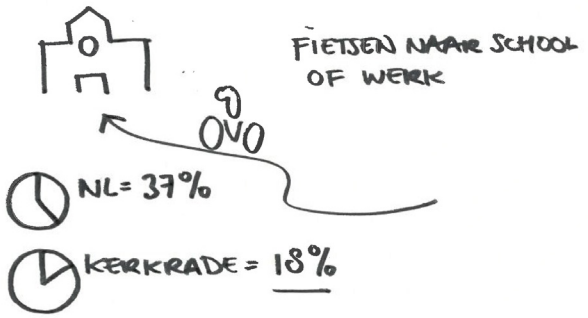
De grensligging heeft een schaduwzijde. In de meer afgelegen gebieden is sprake van ondermijning en drugscriminaliteit. Kerkrade staat op nummer 2 van de 'Onderwereldkaart', een onderwereld die graag gebruik maakt van verlaten, stille plekken in de gemeente. Het is noodzakelijk dat het gevoel van een "no-go area" wordt aangepakt.

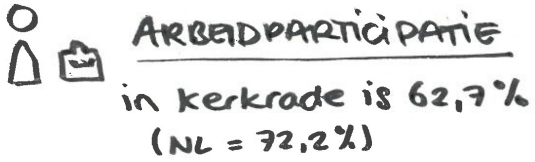
Er liggen kansen om de werkgebieden aantrekkelijker te maken voor de werknemers én werkgevers. Deze kansen worden ook gezien door het bedrijfsleven zelf, zoals Boston Scientific, dat op eigen terrein ruimte maakt voor aantrekkelijke plekken, voorzieningen, goede en veilige verbindingen voor voetganger en fietser naar respectievelijk treinstation Eygelshoven en de ParkstadRoute. Ook bedrijventerrein Julia ligt relatief dichtbij treinstation Eygelshoven-Markt, waar de drielandentrein (Luik-Maastricht-Heerlen-Aken) stopt.

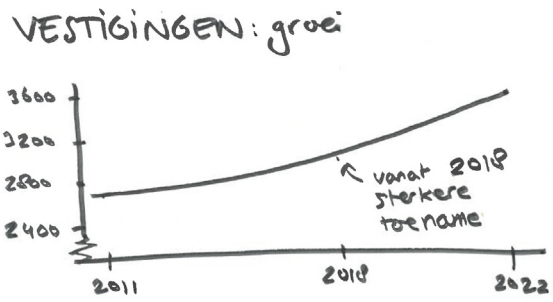
Arbeidsplaatsen per hectare

Kerkrade kampt met een gestegen aantal voortijdig schoolverlaters en vanwege de 'armoedeval' loont het soms niet om te gaan werken; de financiële prikkel om werk te vinden ontbreekt in die situatie. Een belangrijke stap in de goede richting is om nog scherper na te denken over het type bedrijvigheid dat een (kostbare) plek kan krijgen op de werkgebieden. Hierbij hanteert de gemeente al het uitgangspunt om de voorkeur te geven aan 'veel arbeidsplaatsen per hectare'. Ook het type werkgelegenheid (laag, midden en hoogopgeleide banen) is van belang.

Extra aandacht kan daarbij uitgaan naar de milieudruk (geluidoverlast en luchtverontreiniging) die bedrijven of het transport leveren. Vooral in gebieden langs toegangswegen van en naar de bedrijventerreinen is de basis niet altijd op orde.

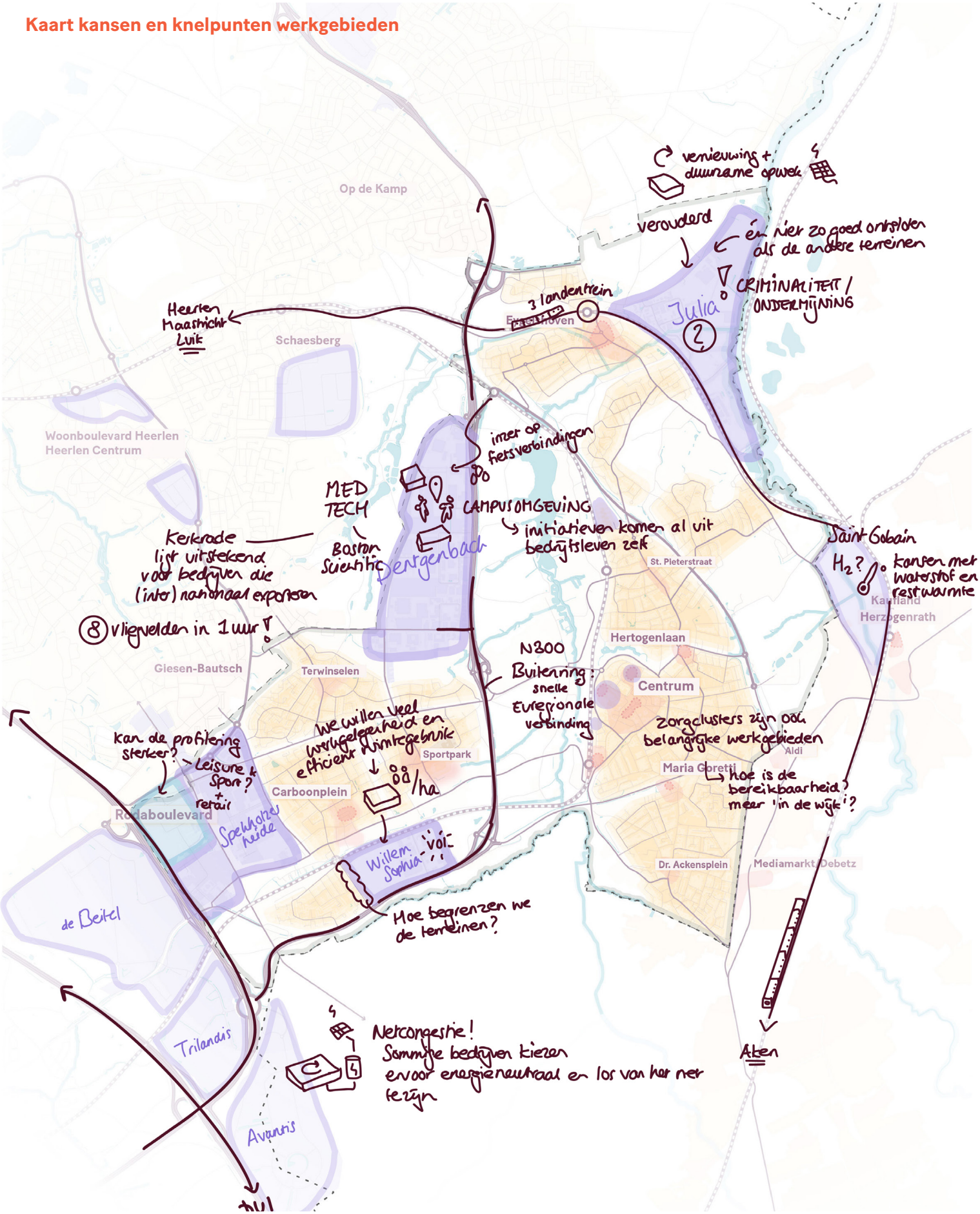
Ruimte bieden aan de energietransitie
Netcongestie is een landelijk probleem dat de vestiging van nieuwe bedrijven of maatschappelijke voorzieningen hindert. Ook in Kerkrade is netcongestie aanwezig. Nieuwe bedrijven, maar ook voorzieningen als scholen en zorginstellingen, moeten soms jaren wachten op een aansluiting op het elektriciteitsnet. Er is een investering in het energienetwerk nodig die ook zijn weerslag heeft in de ruimte. Zo zal er in de komende tientallen jaren een verzwaring van het netwerk nodig zijn. Er zullen minimaal 100 kleine trafostations en minimaal 3 middenspanningsstations.nodig zijn, inclusief een uitbreiding van het hoogspanningsstation Terwinselen. Voor de korte termijn wordt daarnaast gekeken naar energiehubs op bedrijventerreinen, zoals bij bedrijventerrein Dentgenbach.

Bij de herstructurering van bedrijventerreinen is het voorkomen van overbodige netwerklussen voor stroom van belang. Door het inzetten op gerichte middenspanningsringen met een extra middenstation kan gewerkt worden aan “energie-eilanden”. Deze ringen zorgen dan voor minder ruimtegebruik in de ondergrond.

De ondergrond in beeld
Bij het werken aan de omgeving kijken we vaak alleen naar de zichtbare, bovengrondse elementen, maar ook de ondergrond moet daarin worden meegenomen. De basisregistratie ondergrond (BRO) geeft inzicht in het ruimtegebruik van de ondergrond. Het wordt steeds voller met leidingen (riolering), kabels (data) of opslag (afval). En er is ook steeds meer ruimte nodig voor de energietransitie (warmtenet en extra netwerkkabels), voor woningbouw of voor aanplant van groen. De gemeente houdt rekening met de belangen van de ketenpartners zoals (Enexis, WML en Gasunie) om conflicten te voorkomen. Een voorbeeld hiervan is de aanleg van een warmtenet in relatie tot de drinkwaterleidingen.

Binnen Kerkrade liggen historische en industriële mijnschachten, daarnaast bevinden zich in een deel van Kerkrade ondiepe mijngangen en ondiepe historische en industriële winningen.Rondom deze schachten is een zone aangegeven waarbinnen zo mogelijk maatregelen moeten worden genomen, om de stabiliteit van de mijnschacht, ondergrond en een nieuwe bouwconstructie te waarborgen. Doelstelling is om zo veel mogelijk gevonden en bereikbare historische mijnschachten duurzaam te stabiliseren. Jaarlijks worden er ongeveer twee mijnschachten gesaneerd, naar verwachting zal deze sanering nog 20 jaar duren. De mogelijke gevolgen van de voormalige steenkolenmijnbouw zijn ingedeeld in categorieën van EK1 (*relatief hoge kans van optreden*), EK2 (*relatief gemiddelde kans)* tot EK3 (*relatief lage kans*). EK staat voor ‘Einwirkungsklasse’, vergelijkbaar met het Nederlandse ‘gevolgklasse’. Bij het opstellen van het omgevingsplan zal worden onderzocht welke aanvullende regels nodig zijn per categorie.

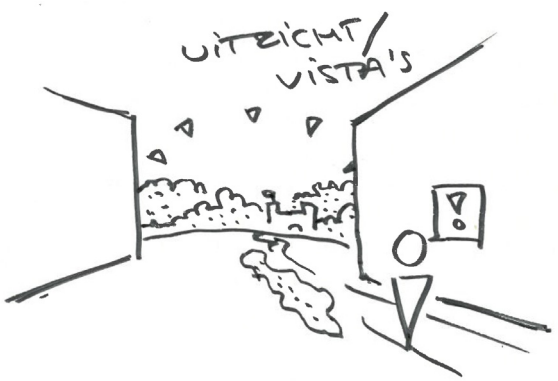
Kaart kansen en knelpunten werkgebieden

2.4 Unieke, hoogkwalitatieve natuur

De natuur in Kerkrade is een waardevolle bijdrage aan de woon- en leefomgevingskwaliteit van de gemeente. Helaas merken we dat door trends als klimaatverandering en ruimtedruk vanuit de stedelijke functies het behoud van het buitengebied niet vanzelfsprekend is. Bovendien is binnen het stedelijk gebied de natuur niet in dezelfde mate voorhanden. Er is een vrij harde grens tussen rood en groen.

Terugbrengen en verbinden van de natuur

Het landschap voelt soms verder weg dan het daadwerkelijk is. De landschappen zijn versnipperd door tussengelegen bebouwing en wegen. Beek- en droogdalen zijn door de tijd heen versteend en opgenomen in het bebouwde gebied. Dat beperkt de diversiteit aan soorten (dieren en planten), maar is ook voor recreatie en toerisme beperkend. Niet alle inwoners weten dat de gemeente over unieke landschappen beschikt. De aanleg van de Parkstadroute voor fietsers en een knooppuntennetwerk voor wandelaars bieden daarin kansen. Deze routes maken het nog beter mogelijk om zowel de groengebieden als het toeristische aanbod in de regio Parkstad en over de grens, maar ook in Kerkrade zelf, met elkaar te verbinden. Een andere kans is het bieden van uitzichten op de beekdalen. Veel van deze uitzichten zijn inmiddels bebouwd en daarmee is het uitzicht op veel plekken verdwenen. Mogelijk kan er her en der weer ruimte gemaakt worden om het buitengebied te ervaren vanaf het hoger gelegen plateau.

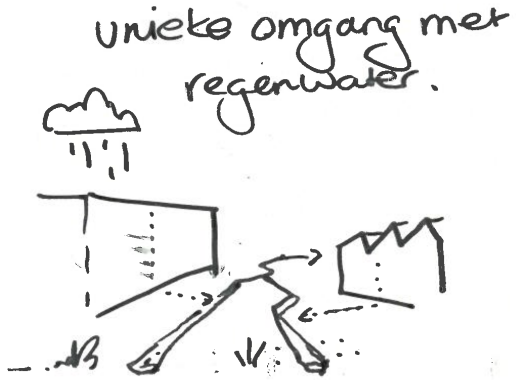
Ruimtedruk

Slechts een derde van het grondoppervlak van de gemeente is buitengebied. Daarom is er in het huidige beleid al voor gekozen om geen nieuwe rode (stedelijke) ontwikkelingen in het buitengebied toe te staan. Maar de ruimtedruk op deze gebieden blijft spelen en zal toenemen. Zeker nu de regio Parkstad en de gemeente na een periode van herstructurering weer nadrukkelijk kijkt naar groeimogelijkheden. En ook als het oppervlak zelf in tact blijft brengen extra inwoners en bezoekers ook extra recreatiedruk met zich mee. Op verschillende plekken is de natuur, zoals bij brongebieden en hellingbossen, kwetsbaar en staat bescherming van wilde planten en dieren voorop. Bij de aanleg van wandelpaden moet hiermee rekening worden gehouden.

Overstromingsrisico

De gevolgen van klimaatverandering worden steeds zichtbaarder. We krijgen vaker met extreem weer te maken. De ecosystemen moeten hier beter op uitgerust zijn. Op het moment zijn met name de hellingbossen kwetsbaar. Zij zijn niet bestand tegen grote schommelingen in de grondwaterstand door de drogere periodes. Ook de Worm is gevoelig voor overstromingen. Deze grensrivier voert veel water af uit stedelijk gebied van Aken. Tijdens hevige regenval loopt de Worm snel vol en ontstaan er problemen op de punten waar de Anselderbeek niet langer kan afwateren in de Worm – zoals bij Eygelshoven. Het stuwmeer de Cranenweyer is voor de waterhuishouding daar een cruciale schakel.

Unieke omgang met regenwater
De ligging van het woongebied op de hoge plateaus met beekdalen en soms grote hoogteverschillen, biedt veel aanleiding voor het afkoppelen van het regenwater van het vuilwaterriool. Dit stroomt dan ook op diverse plekken natuurlijk af naar de lager gelegen opvangbekkens en uiteindelijk naar de beken. Een voor Nederland uniek systeem. Door extremer weer als gevolg van klimaatverandering zijn aanvullende ingrepen nodig. Om het systeem ook in de toekomst goed te laten werken zal het regenwater langer moeten worden vastgehouden op de hoge plateaus die voor een groot deel zijn bebouwd en verhard. In het beste geval moet iedere regendruppel in de bodem kunnen komen.

Kaart kansen en knelpunten buitengebied

3 De ambities langs vier verhaallijnen

3.1 De Leefbare Stad

3.2 De Meergeneratie Stad

3.3 De Werkende Stad

3.4 De Klimaatbestendige Stad

De Omgevingsvisie Kerkrade zoekt oplossingen voorbij de problemen, om weer terug te komen bij de kernkwaliteiten die zo belangrijk zijn voor de gemeente. Daarvoor zijn vier verhaallijnen ontwikkeld die ieder stilstaan bij principes die de Omgevingsvisie wil benutten om een toekomstbestendig Kerkrade te worden: leefbare stad werkende stad, meergeneratie stad en klimaatbestendige stad. In dit hoofdstuk zijn deze verhaallijnen verder uitwerkt. Op de bijbehorende kaarten is te zien waar ruimtelijke aandachtspunten of veranderingen een rol spelen.

Over de verhaallijnen heen zien we echter ook enkele thema's die niet in één verhaallijn of één gebiedstype te vangen zijn. Dat zijn de thema's gezondheid en brede welvaart, landschap en erfgoed, en energiezekerheid. Thema's die nu en in de toekomst een belangrijke rol spelen. Binnen elke verhaallijn komen deze thema's apart aan bod.

Kerkrade heeft met het programma Vie als doel de ervaren gezondheid op het niveau van Zuid-Limburg te krijgen. Binnen het gezondheidsbeleid van Zuid-Limburg is het doel om in 2030 de achterstand ten opzichte van de rest van Nederland met 25% te hebben ingelopen. Werken aan gezondheid omvat enerzijds het beschermen van de burger tegen ongezonde invloeden zoals geluidsoverlast, slechte luchtkwaliteit of gevaarlijke situaties. Deze thema's zitten in de milieutechnische hoek en worden geborgd door Europese, landelijke en lokale milieuwet- en regelgeving. Wij houden ons aan wet- en regelgeving om zo te komen tot een gezond en veilig leefklimaat. Tegelijkertijd is er ook een bevorderende blik, waarbij omgevingen zo worden ingericht dat gezond gedrag mogelijk wordt. Om de leefomgeving gezondheidsbevorderend in te richten heeft de GGD GHOR kernwaarden voor een gezonde leefomgeving gedefinieerd. Om te laten zien hoe de verhaallijnen gelinkt zijn aan het werken aan een gezonde leefomgeving wordt er steeds een link naar deze kernwaarden gemaakt. Via de website van de GGD GHOR zijn aanvullende adviezen en onderzoeken te vinden die benut kunnen worden bij verdere uitwerking van plekken en programma's.

Legenda

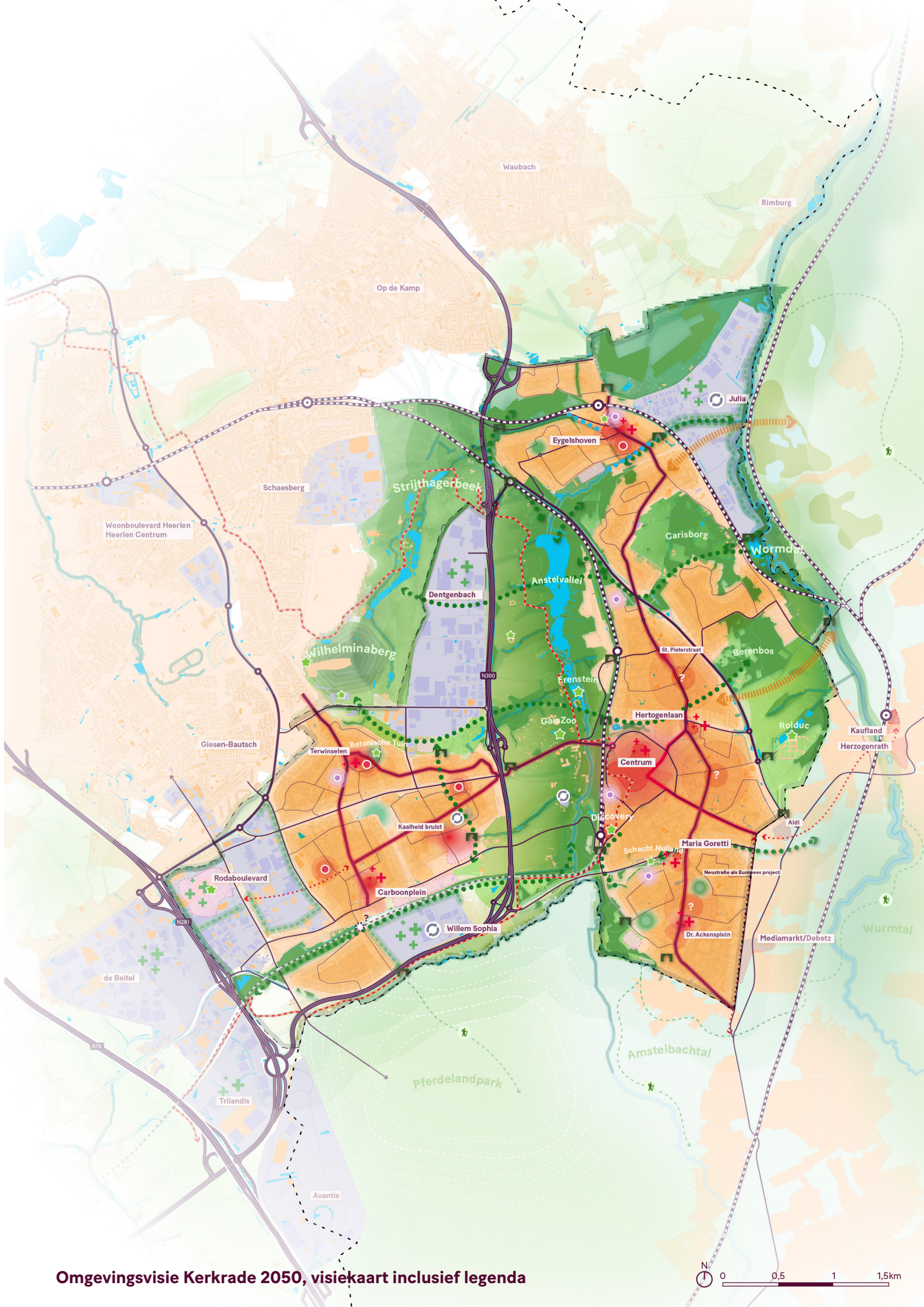
Leefbare stad:
- Buurtknooppunt (algemeen)
- Buurtknooppunt (nadruk op sport en/of recreatie)

Mobiliteit (onderdeel van de Leefbare stad):
- Historische linten als wandel en fietsstraten
- Ontbrekende schakels fietsnetwerk
- Lokale wegen
- Gebiedsontsluitingswegen
- Buitenring Parkstad Limburg / N300
- Snelweg (A76)
- Spoorweg
- Stations drielandentrein
- Station Kerkade-West

Werkende stad:
- Werkgebieden
- Rodaboulevard (leisure en sport)
- Zorgcluster
- Vergroening bedrijventerreinen / campusontwikkeling
- Groene buffer tussen bedrijventerreinen-woongebied
- Energietransitie (grensoverstijgend oppakken)
- Vernieuwing oude bedrijventerreinen

Meergeneratie stad
- Ontmoetingszones (15km/u)
- Handhaven voorzieningen in de buurtcentra
- Belangrijk buurtgroen (ontmoeting, recreatie, sport & spel)
- Aanpak bestaande en nieuwe schoolomgevingen
  - Incl. fusie van scholen in Kerkrade Oost van 6 naar 3 op termijn (locaties n.t.b.)

Klimaatbestendige stad
- Ontkluizen en herstellen beek- en droogdalen
- Versterken ecologische verbindingen
- Entrees van het buitengebied
- Parkstadroute (fietsroute)
- Recreatieve fiets- en wandelroutes (Duitsland)
- Recreatieve bestemmingen / trekpleisters

Omgevingsvisie Kerkrade 2050, visiekaart inclusief legenda

WELKOM

3.1 Leefbare stad, waar voorzieningen dichtbij zijn

Doordat Kerkrade is ontstaan uit meerdere buurten heeft het niet één centrum. De gemeente is een netwerk van meerdere buurtcentra verbonden door lintstructuren. Veel buurten hebben een eigen identiteit, eigen herkenningspunten en gemeenschap. Deze structuur biedt kansen om buurten op te zetten vanuit het principe van dichtbijheid. Dichtbijheid betekent dat je niet persé een auto nodig hebt om voorzieningen (onderwijs, zorg, boodschappen, sport, cultuur) en gezelligheid te bereiken. Als voorzieningen dichtbij zijn, nodigt dat uit tot gezond bewegen (wandelen of fietsen) en is er meer kans voor het ontmoeten van buren en andere buurtbewoners.

Bij het werken aan dichtbijheid staan de volgende principes centraal:

Complete buurtknooppunten
Inzetten op dichtbijheid in de eigen buurt betekent dat de verschillende buurtcentra vitaal moeten blijven. Het liefst met een compleet aanbod van dagelijkse voorzieningen, van supermarkt tot school op loopafstand van iedere woning. Daarbij kijken we niet alleen naar detailhandel. De buurtcentra worden pas een knooppunt als daar ook levendigheid te vinden is. Dat kunnen we bereiken door scholen, zorg- en maatschappelijke voorzieningen, nieuwe woningen en mobiliteitshubs te verbinden aan het buurtcentrum.

Levendigheid en ontmoeting vragen ook om het toekennen van ruimte aan onverwachte gebeurtenissen. De openbare ruimte moet veilig en goed toegankelijk zijn. Daar krijgt de gemeenschap ruimte om te verpozen, te spelen en festiviteiten te organiseren. Eventueel kan dit in combinatie met bestaand cultureel erfgoed om de maatschappelijke functies van deze plekken te behouden en altijd met oog op vergroening ten behoeve van verkoeling, klimaatadaptatie en aantrekkelijkheid. Een concreet voorbeeld is de entree vanuit bedrijventerrein Julia naar het centrum van Eygelshoven, waar de parkeerplaats aan de Hermanstraat mogelijk benut kan worden als mobiliteitshub. Langs de Putstraat tussen de Markt en het parkeerterrein kan een groene entree worden ontwikkeld.

Maatwerk
Inzetten op vitale buurtcentra betekent niet zomaar voorzieningen en winkels toevoegen. De realiteit is dat op veel plekken nu al te weinig draagvlak is om deze functies overeind te houden. Er zal dus wel degelijk gekozen moeten worden waar concentratie van voorzieningen en winkels realistisch is. Waar dit niet het geval is, moet worden gekeken naar het omvormen van detailhandel naar wonen of andere functies. Ook moet er een oplossing komen voor het parkeren. De voorzieningen moeten bereikbaar blijven zonder dat de openbare ruimte volledig wordt ingenomen door stilstaande auto's. Dit vraagt om maatwerkingrepen.

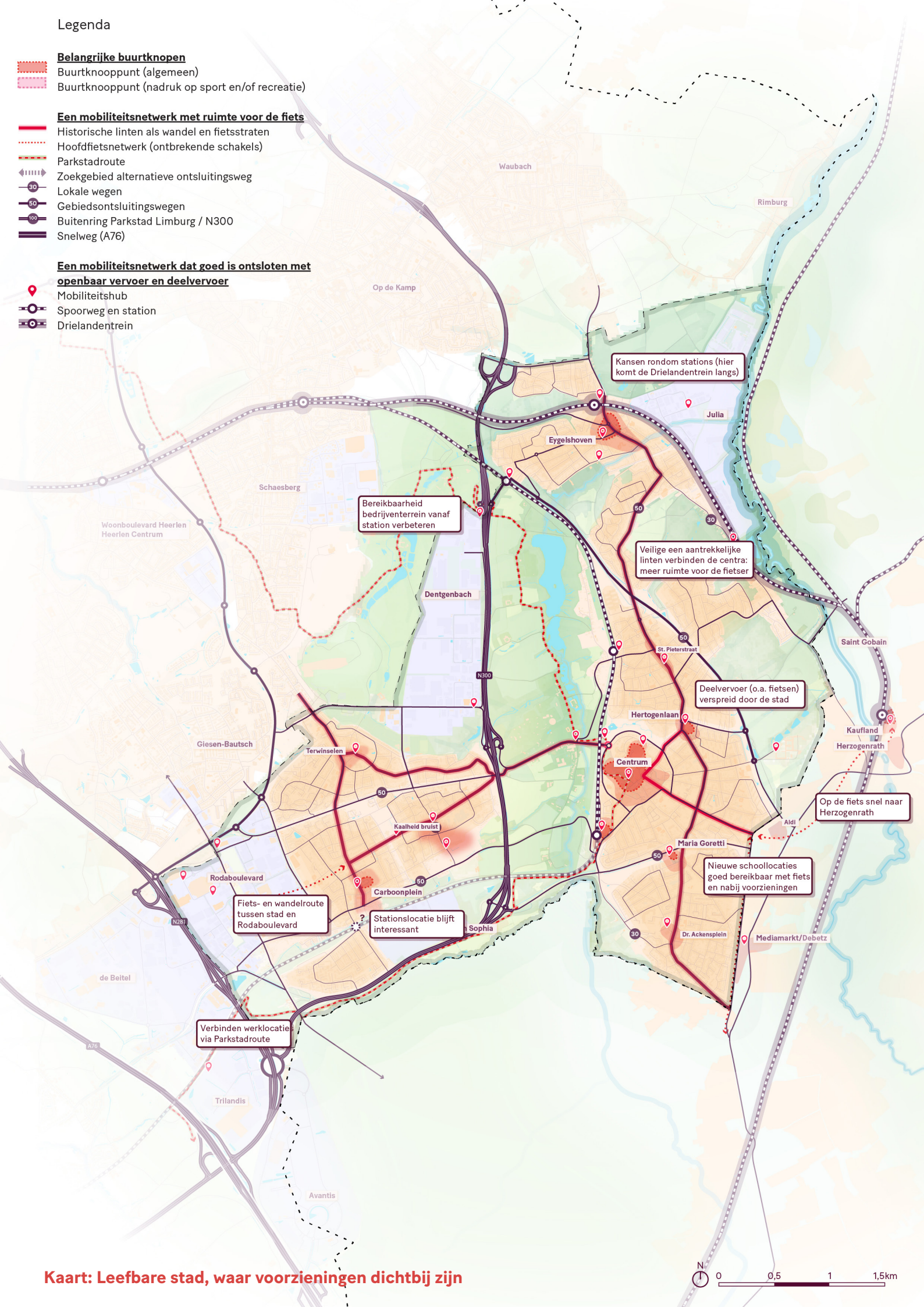
Een andere vorm van maatwerk is te vinden in kleine openbare ruimtes die fungeren als herkenningspunt of ontmoetingsruimte zonder dat daar noodzakelijkerwijs allerlei functies of voorzieningen aan gekoppeld zijn. Het is van belang ook hier de kwaliteit te blijven waarborgen.

Ruimte voor buurtinitiatieven (bewoners en verenigingen)
Met deze visie wil de gemeente ook initiatieven in de buurt stimuleren. Elke buurt kent wel een aantal plekken waar bewoners elkaar ontmoeten in hun vrije tijd. Bijvoorbeeld bij de voetbalclub, het buurthuis, de harmonie of op de markt. Sommige van deze plekken staan echter onder druk door de afname van leden of vrijwilligers. We moeten goed kijken waar we verenigingen of ruimtes kunnen combineren binnen de wijk, om genoeg draagvlak te behouden. Het realiseren van multifunctionele sportaccommodaties is daar een goed voorbeeld van. Voor gezond stedelijk leven waar sporten, recreëren en spelen een plek heeft, maar ook omdat juist dit soort sociale verbanden de basis vormen voor iedere gemeente. Een concreet project is de toekomst van het Patronaat (Bleijerheide). Dit gemeenschapshuis ontwikkelen we naar een sociale wijkpunt, waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en terecht kunnen voor ondersteuningsvragen. Dit wordt verder uitgewerkt in het ambitieplan Kerkrade-Oost.

Een netwerk van aantrekkelijke en veilige linten
De historische linten vormen de schakels tussen belangrijke dagelijkse bestemmingen. Zij zijn in feite de levensaders van de stad. De linten die uitkomen op de buurtknooppunten worden op enkele locaties omgevormd naar fietsstraten. Waar het aantrekkelijk is om te fietsen en te wandelen in een meer groene omgeving. De auto is te gast en wordt alleen gebruikt voor bestemmingsverkeer. Omdat deze linten van oudsher aanwezig zijn, is er ook veel architectonische kwaliteit te vinden. Deze kleine parels kunnen goed benut worden als herkenningspunt en het geven van identiteit aan een plek. Met de omvorming van de linten, worden zij ook weer aantrekkelijker als woonomgeving en dat biedt ontwikkelkansen voor leegstaande panden.

Droombeeld: Kruisstraat in een leefbare stad

Kaart: Leefbare stad, waar voorzieningen dichtbij zijn

Gezondheid en brede welvaart
De leefbare stad werkt vanuit het principe van dichtbijheid om ervoor te zorgen dat Kerkradenaren binnen wandel- en fietsbare afstanden dagelijkse voorzieningen kunnen bereiken. De beweegvriendelijke routes en de aantrekkelijke centrumgebieden leveren een bijdrage aan het verhogen van het aantal inwoners dat voldoet aan de beweegnorm, maar ook aan sociale problematiek zoals eenzaamheid en sociale veiligheid. De historische linten en kernen moeten weer de plekken voor de gemeenschap worden die het ooit waren. Daar wil je graag zijn, blijven en elkaar tegenkomen. De Leefbare stad sluit daarom aan bij kernwaarden #2: Aantrekkelijke plekken, #4: Wonen en druk verkeer, #5: Voorzieningen dichtbij, #6: Actief vervoer en #7: Fiets en ov-verbindingen.

Tegelijkertijd willen we ook negatieve invloeden uit de woonomgeving weren. Met de maatregelen rondom mobiliteit (prioriteit voor fietsen op de linten, lagere snelheden voor de auto en het weren van vrachtvervoer in woongebieden) wordt er ook gewerkt aan betere luchtkwaliteit en minder geluidbelasting. Het doel is ook om de verkeersveiligheid rondom belangrijke locaties (scholen en centra) te verbeteren.

Landschap
Binnen het landschappelijk raamwerk vormen de buurtknooppunten en linten wijkstructuren die met name zorg moeten dragen voor aantrekkelijke ruimte, genoeg verkoeling (schaduw) en groenblauwe dooradering (klimaatadaptatie). Daar zijn kleine groenstructuren te vinden die niet persé verbonden hoeven te zijn met het grotere groen, maar wel ruimte biedt voor groen dat ook aantrekkelijk is voor meer soorten planten en dieren (verhoging van de biodiversiteit).
Op enkele plekken is er aanleiding om wel grotere structuren te verbinden. Soms om de kwaliteit van de plek te verbeteren soms om het landschap eromheen te versterken. Dit soort plekken zijn bijvoorbeeld in Eygelshoven waar kansen liggen voor het weghalen van de overkluizing van de Anselderbeek of het Doctor Ackensplein in Bleijerheide waar een oud droogdal en een kerkenpad toegang geeft tot het buitengebied.

Erfgoed
Momenteel kent de gemeente geen beleid voor erfgoed en cultuurhistorie en een verouderde welstandsnota die in de dagelijkse praktijk niet meer werkbaar is. Daarom is er binnen iedere verhaallijn ook een blik op de visie of kansen rondom erfgoed. In het kaartmateriaal worden objecten en structuren verder uitgelicht.

Juist omdat de buurtcentra en linten de oudste structuren van de gemeente zijn, is hier ook veel erfgoed te vinden, zoals kerkgebouwen, wegkruizen en woningen. Erfgoed dat niet altijd beschermd is of beschermd hoeft te zijn, maar wel bijdraagt aan de herkenbaarheid van de omgeving. Naar de toekomst toe is het belangrijk voor al het erfgoed te blijven zorgen. Door ook te kijken naar nieuwe functies van beeldbepalende gebouwen. Bijvoorbeeld het omvormen van leegstaande kerken naar woningen of maatschappelijke functies.

Energiezekerheid
Energiezekerheid is een belangrijke randvoorwaarde voor een leefbare stad. Inwoners moeten kunnen vertrouwen op een betrouwbare energievoorziening. Het versterken van een lokaal en duurzaam energiesysteem draagt bij aan het functioneren van essentiële voorzieningen zoals woningen, scholen en zorginstellingen. Door in te zetten op dichtbijheid van energieopwekking, slimme opslag en infrastructuur, wordt de stad minder afhankelijk van externe bronnen en blijven voorzieningen bereikbaar en operationeel. Hier kunnen ook grensoverstijgende maatregelen een rol spelen, zoals de mogelijke waterstofcentrale Nivelsteiner Groeve en het gebruik van restwarmte van de glasfabriek Saint-Gobain in Herzogenrath.

3.2 Werkende stad, waar werken en wonen onlosmakelijk verbonden is

Kerkrade beschikt over verschillende werkgebieden; locaties waar winkels, kantoren en zorg zitten, maar ook de bedrijventerreinen waar naast het midden- en kleinbedrijf (MKB), de grootschalige bedrijvigheid een plek heeft. Sommige van deze bedrijventerreinen liggen tussen het stedelijk gebied en het landschappelijk raamwerk (buitengebied), vaak op voormalige mijnterreinen. Anderen liggen goed gepositioneerd langs (snel)wegen zoals de Buitenring Parkstad (N300) en de A76 die de regio Parkstad en Kerkrade Eurogionaal verbinden. Het maakt de regio aantrekkelijk voor bedrijven met een internationale afzetmarkt, zoals de logistiek en de MedTech sector. Het aantal arbeidsplaatsen is de afgelopen jaren dan ook flink toegenomen.

Een volgende stap is om het ruimtegebruik en werkklimaat onder de loep te nemen, zodat we doorwerken naar Kerkrade als werkende stad. Dat betekent streven naar gezonde en aantrekkelijke werkomgevingen, verbinden van MKB en onderwijs, en zorgen voor een passend aanbod van woningen en voorzieningen om werknemers en talent te trekken en behouden. De economie moet bijdragen aan de brede welvaart in Kerkrade.

Voor Kerkrade als werkende stad staan de volgende principes centraal:

Een prettige werkomgeving
De bedrijventerreinen omvatten 17% van het totale oppervlak van de gemeente. Hier kunnen we dus verschil maken met een kwalitatief betere inrichting. Deels voor klimaatadaptatie, maar ook om de werkomgeving als gezonde omgeving in te richten voor de werknemers. Een plek waar zij kunnen verblijven (buiten vergaderen of lunchen), wandelen of zelfs sporten. Daarvoor worden de bedrijventerreinen beter verbonden met het stedelijk gebied en het buitengebied zodat het geen eilanden op zich zijn, maar echt onderdeel zijn van de stad. Er komen verbindingen voor langzaam verkeer (voetgangers en fietsers), zodat er een goede en veilige bereikbaarheid wordt gecreëerd van en naar de dichtbijgelegen treinstations. De grensligging van Kerkrade wordt benut door ook een goede fietsverbinding naar station Herzogenrath te realiseren. Ook kunnen de deelfietsenstations verder worden uitgebreid. Daardoor wordt het voor werknemers mogelijk om alternatieve, gezonde vervoersmogelijkheden te benutten om naar het werk te gaan.

Sommige werkgebieden zorgen er voor dat het aangrenzende buitengebied verscholen ligt en niet of moeilijk bereikbaar is vanuit de woongebieden. Bijvoorbeeld bedrijventerrein Juliaterrein voor het Wormdal of bedrijventerrein Dentgenbach voor het Strijthagerbeekdal (gemeente Landgraaf). Bij de herontwikkeling van bedrijventerreinen moet ook aandacht zijn voor een betere ontsluiting naar het aangrenzende buitengebied. Hierdoor kunnen de werknemers en bewoners meer gebruik maken van de groene gebieden. Ook draagt dit bij aan de kwaliteit van de werkomgeving en de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat voor bedrijven.

Koesteren van het lokale MKB
We zetten in op een kwaliteitsslag van het lokale MKB in de stad. Er is behoefte aan een onderscheidend profiel ten opzichte van de (boven)regionaal georiënteerde grootschalige detailhandel en leisure op de Rodaboulevard. Dit betekent ook dat we ruimte maken voor kleine ondernemers op voor hun interessante plekken in de stad waarbij geen (milieu)overlast mag ontstaan voor de woonomgeving. Soms ligt er in cultureel erfgoed kansen om kleine start-ups te huisvesten als kwartiermaker.

Groei in werkgelegenheid ook voor de eigen inwoners
De Omgevingsvisie zet in op meer werkplekken per hectare. Dat vraagt aan werkgevers en eigenaren om efficiënt met de ruimte om te gaan. Ook wordt ingezet op verschillende soorten bedrijvigheid om een monocultuur te voorkomen.

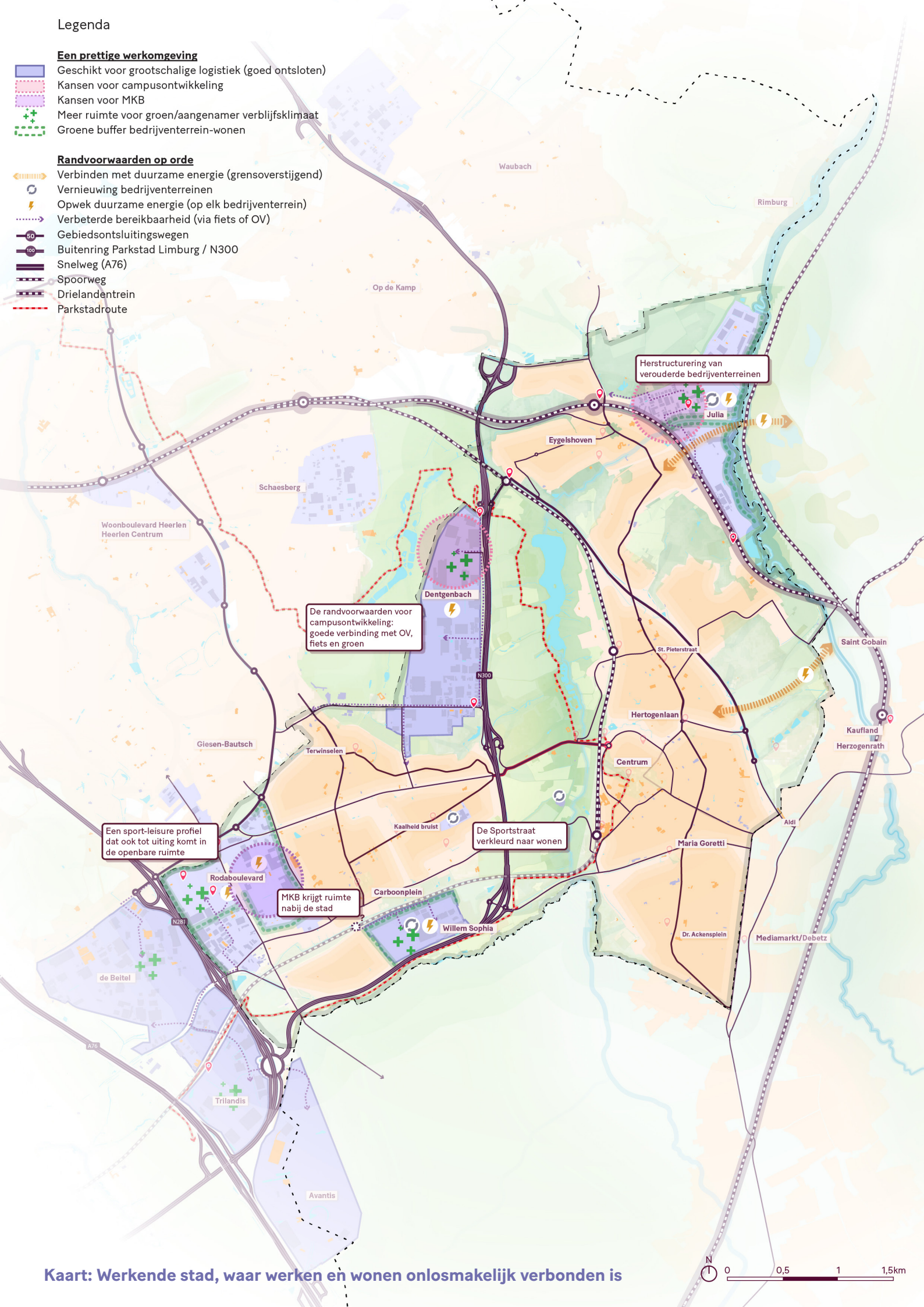
Plek voor de energietransitie
Werkgebieden vormen vaak een belangrijke schakel in het energiesysteem. Als (groot)verbruiker, maar ook als plek voor het opwekken. Hier zijn de grote daken voor zonne-energie, hier is potentiële restwarmte voor het warmtenet. Zo kunnen de bedrijventerreinen duurzame elektriciteit (en warmte) leveren aan naastgelegen buurten of aan bedrijven onderling.

We houden vast aan het benutten van elektriciteitsopwekking op het dak bij nieuwbouw. Daarbij wordt de combinatie gezocht met groene daken (vasthouden van water, biodiversiteit en het beperken van hittestress). Maar er zal ook gekeken moeten worden naar meer energieneutrale bedrijfsvestigingen en inzetten op (energie)samenwerkingsverbanden om zo slim om te gaan met energie en netcongestie (energy-hubs).

Voor de realisatie van een warmte- en koudenet, zullen leidingen en (ondergrondse) bouwwerken moeten worden aangelegd om gebouwen in Kerkrade (met name in Kerkrade-West en delen van Kerkrade-Oost) hierop aan te sluiten. De voorkeurstracés zijn reeds bekend. Voor het warmtenet, maar ook voor netverzwaring, energieopslag en eventuele smart grids zal ruimte moeten worden gereserveerd in werk- en woongebieden. Bij de (her)inrichting van de openbare ruimte en het vergroenen van de stad zal hier rekening mee moeten worden gehouden.

Droombeeld: Rodaboulevard in een werkende stad

Kaart: Werkende stad, waar werken en wonen onlosmakelijk verbonden is

Gezondheid en brede welvaart
Werk is belangrijk om inwoners een goede economische basis te bieden. We houden daarom ruimte voor diversiteit aan banen en stimuleren ondernemerschap binnen de gemeente. De werkende stad is gekoppeld aan de kernwaarden #5: Voorzieningen dichtbij en #7: Fiets en ov-verbindingen. Bij nieuwe ontwikkelingen worden ook de milieuthema's, zoals geluid, luchtkwaliteit, geur en omgevingsveiligheid meegenomen. We voldoen aan de wettelijke en landelijk geldende normen, bijvoorbeeld het Schone Lucht Akkoord (SLA). Dit betekent dat we voor werkgebieden inzetten op lagere milieucategorieën en rekening houden met de locatiekenmerken van ieder bedrijventerrein ten opzichte van de leefomgeving. We werken samen aan het verminderen van de milieuoverlast, zoals geur- en lichthinder en nemen bronmaatregelen om de geluidsbelasting van bedrijven en andere bronnen zoals evenementen, horeca en installaties van woningen (airco's, warmtepompen) op geluidgevoelige gebouwen te verminderen.

In de kernwaarde van de GGD is de blik gericht op de woonomgeving, maar ook in de werkomgeving brengen mensen veel tijd door. Binnen de Omgevingsvisie Kerkrade staan we daarom stil bij een gezonde en veilige werkomgeving. Een omgeving die bijdraagt om veilig en gezond van en naar het werk te komen (bijv. met de fiets, te voet of met ov) en uitnodigt om buiten te pauzeren of een rondje te lopen in een aangename en groene omgeving. Door werkgebieden nadrukkelijker als onderdeel van de stad te bekijken, kunnen ontbrekende schakels van en naar werkgebieden, maar ook naar de landschappen achter de werkgebieden worden opgelost.

Landschap
Een probleem van werkgebieden is dat er bij gronduitgifte zo groot mogelijke kavels worden aangeboden. Daardoor is er beperkt publiek eigendom en dus ook beperkte ruimte voor vergroening op deze terreinen. En dat terwijl de noodzaak vanuit klimaatadaptatie en gezondheid groot is. Deze gebieden vragen een vergelijkbare strategie als bij buurtgroen om ook hier groenblauwe dooradering en koelte te waarborgen door bijvoorbeeld een groennorm op te nemen. Daarnaast worden bedrijven verplicht om regenwater op eigen terrein vast te houden en te laten infilitreren. Waar mogelijk worden ook eisen gesteld aan hergebruik van water voor productieprocessen. Doordat de werkgebieden in Kerkrade veelal langs de rand van het stedelijk gebied zijn gepositioneerd, liggen deze ook tussen de woonbuurten en het buitengebied in. Er is noodzaak aan groene verbindingen over de terreinen heen om soms ecologische structuren goed te verbinden en soms recreatieve routes te vergemakkelijken.

Erfgoed
Veel van de werkgebieden in Kerkrade bevinden zich op oude mijnterreinen. Helaas is er na het sluiten van de mijnen veel gesloopt. Herinneringen aan de mijntijd moesten zo snel mogelijk verdwenen zijn. Achteraf gezien is dat te betreuren, zeker als we kijken naar vergelijkbare plekken in België en Duitsland waar in het industrieel erfgoed diverse culturele instellingen, onderwijslocaties en bedrijven gehuisvest zijn. Toch zijn er op enkele plekken nog sporen te vinden. Soms in enkele gebouwen, zoals langs de Rimburgerweg of de Schacht Nulland. Maar soms ook als sporen in het landschap zoals langs de Nievelsteenstraat waar aan de diepgelegen Anselderbeek te zien is hoe het landschap is uitgevlakt voor de industrie.

Energiezekerheid
Energiezekerheid is een cruciale randvoorwaarde voor een werkende stad, waarin wonen en werken op een natuurlijke manier samenkomen. Een stabiele energievoorziening ondersteunt bedrijven, werkplaatsen en kantoren, terwijl het tegelijkertijd huishoudens van energie voorziet. Lokale energieopwekking en slimme energienetwerken zorgen ervoor dat bedrijvigheid en woonbuurten elkaar versterken, bijvoorbeeld door het delen van restwarmte of duurzame elektriciteit. Dit vermindert niet alleen afhankelijkheid van externe energiebronnen, maar draagt ook bij aan economische stabiliteit en aantrekkelijke werk- en woonlocaties.

3.3 Meergeneratie stad, een goede stad voor 8 en 80 jarigen is goed voor iedereen

In Kerkrade krijg je veel woning voor je geld. De woningen en privé buitenruimte zijn vaak ruim en de buurten zijn rustig. Waar de afgelopen periode de gemeenten in de Parkstadregio de focus hadden op 'minder maar wel betere woningen' (in een context van stagnatie en voorziene bevolkingsdaling), zetten regio Parkstad en Kerkrade inmiddels in op gematigde groei. Dit heeft te maken met een positief migratiesaldo en een toename van het aantal kleinere huishoudens in de afgelopen jaren. Er zal dus, naast herstructurering en verduurzaming ook ruimte voor nieuwbouw moeten komen. En die nieuwbouw moet divers zijn zodat iedereen een passende woonruimte kan vinden: jong en oud, maar ook mensen met een beperking of mensen van buiten Nederland.

Bij het werken voor meergeneraties staan de volgende principes centraal:

Veilige buurtroutes binnen het 15-minuten eiland
Vanuit verkeer wordt er vaak gekeken hoe verschillende centra, treinstations en werkgebieden ontsloten zijn. Vaak vanuit de blik van doorgaand verkeer om snel van A naar B te komen. Voor de allerjongsten en alleroudsten in onze gemeente is een heel andere blik nodig. Kinderen en ouderen hebben een kleine actieradius, bewegen traag en benutten met name stoepen, pleinen en fietspaden. Daarom is het nodig om tussen belangrijke bestemmingen in de buurt (buurtknooppunt, school, park, speeltuin) veilige routes te maken die uitnodigen tot zelfstandig en actief bewegen. We gaan ervan uit dat binnen de woongebieden een kind van 8 jaar zelfstandig naar school moet kunnen wandelen of fietsen en richten daar het verkeersnetwerk en openbare ruimte op in. Op strategische locaties is er langs deze route ruimte om te rusten, voldoende schaduw, zijn er sanitaire voorzieningen, is er gezonde voeding en schoon drinkwater te krijgen en er zijn speelmogelijkheden of speelaanleidingen.

Gezonde en veilige schoolomgevingen
Met name voor kinderen en hun ouders spelen scholen een cruciale rol als ontmoetingsplek in de buurt. Scholen bieden gegarandeerd levendigheid en speelruimte, maar vragen ook om een veilige gezonde omgeving. Nu er plannen zijn om de zes scholen in Kerkrade Oost te laten fuseren naar drie locaties, kunnen we deze kans benutten om zorgvuldig te kiezen waar een school het beste past en vervolgens het gebouw en omgeving integraal ontwerpen met oog voor veiligheid, verblijf en vermaak. Denk aan een veilig en groen haal-en-breng domein, fietsparkeermogelijkheden, een goede relatie met omliggende voorzieningen en ruimte voor spelende kinderen in het groen.

Divers en duurzaam woningaanbod
De woningvoorraad moet geschikt worden gemaakt voor meerdere doelgroepen; zowel de relatief grote groep ouderen van nu (die zoeken naar levensloopbestendige woningen) en een jongere bevolking van de toekomst. Daarom wordt herstructurering, verduurzaming (met het oog op levensloopbestendig, multifunctioneel gebruik, hergebruik van materialen en energieneutraal) en nieuwbouw in buurten benut om te zorgen voor een gevarieerder woningaanbod en een betere mix in de buurt. Denk aan woningen in een ander segment, een andere woninggrootte of woningtype. In het geval van sloop bouwen we niet steeds hetzelfde terug. Bij sloop zijn ook circulair bouwen en urban mining van belang.

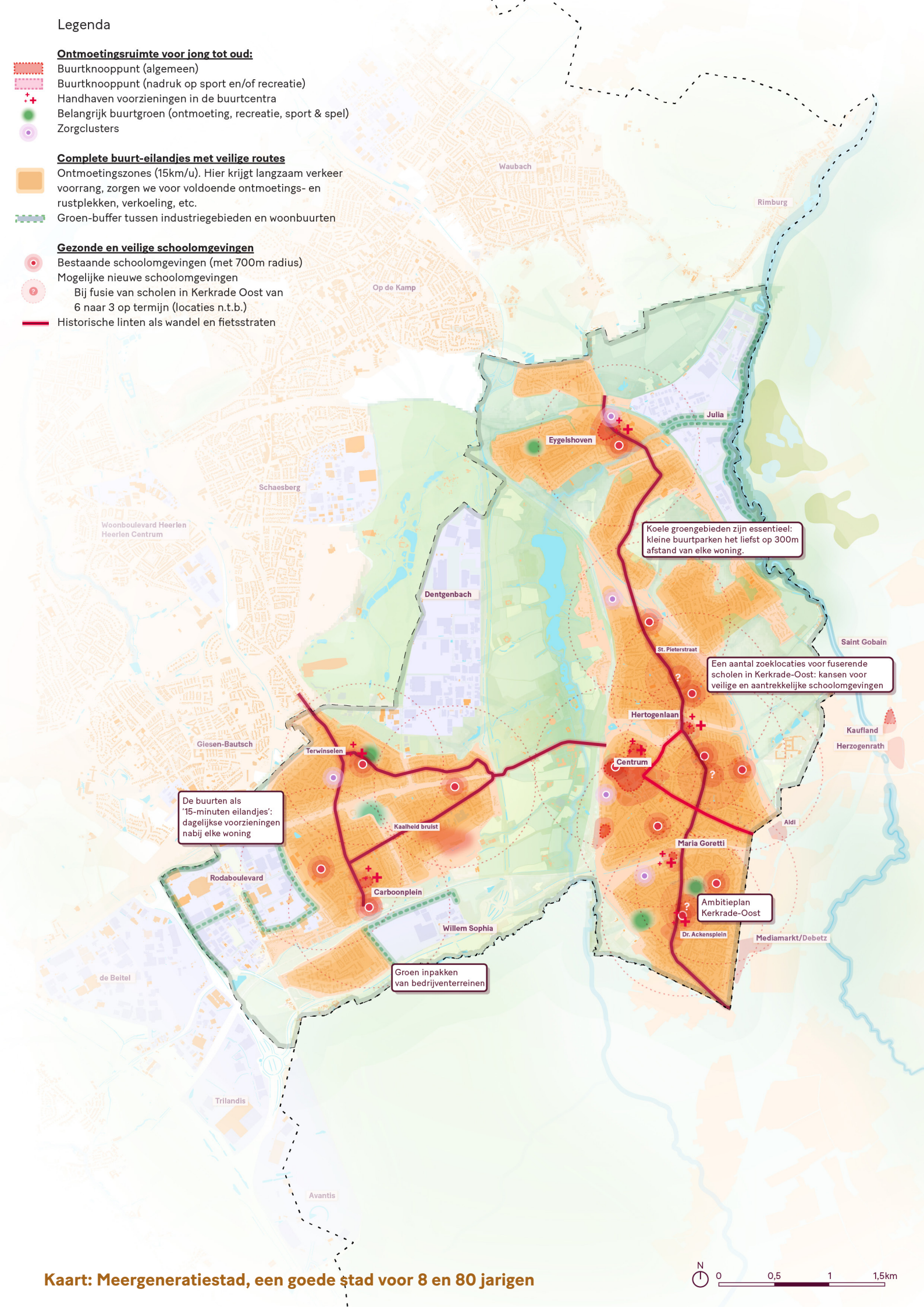
We bouwen voor de toekomst; te denken valt aan levensloopbestendige woningen (bijvoorbeeld appartementen met een lift, patiowoningen en bungalows), woonzorgcombinaties en starterswoningen of -appartementen. Daarbij maken we gebruik van het karakter of bestaande kwaliteiten in (de opzet van) de wijk. We zetten in op meer midden huurwoningen en duurdere (koop)woningen. Kerkrade zit namelijk ruim boven de norm van 30% sociale huurwoningen van de totale woningvoorraad. We willen andere en nieuwe doelgroepen aantrekken en het aandeel sociale huur terugdringen. Bij het omgevingsprogramma voor wonen is leefbaarheid en veiligheid ook van groot belang.

Een duurzaam woningaanbod kijkt ook naar de kwaliteit van het binnenklimaat. We beschikken over een lokale aanpak Isolatie (Transitievisie Warmte) en aanpak energiearmoede om verduurzaming te stimuleren en het binnenklimaat, het wooncomfort te verbeteren. Koelte moet zowel binnen de woningen als buiten in de wijk onderdeel van het ontwerp worden. Het toepassen van de Menukaart hitte die door het RVO is ontwikkeld kan hierbij helpen (volgens de pijlers gedrag, gebouw en gebied) en (extra) maatregelen te nemen voor het tegengaan van oververhitting. In de nog op te stellen omgevingsprogramma's en in het omgevingsplan wordt dit verder uitgewerkt.

Recreëren en ontmoeten in koele groengebieden dichtbij huis
Een goede balans tussen zon en schaduw is belangrijk in de woonomgeving. We gebruiken de hittestresskaart om vast te stellen waar de toegang tot groen, schaduw en wijkparken onvoldoende is en er dus extra inzet nodig is. Prioritair voor het uitvoeren van deze regel zijn gebieden en routes dichtbij functies voor de alleroudsten of allerjongsten.

Droombeeld: Eygelshoven Centrum in een meergeneratie stad

Kaart: Meergeneratiestad, een goede stad voor 8 en 80 jarigen

Gezondheid en brede welvaart
Als we ontwerpen voor de allerjongsten en alleroudsten, ontwerpen we een stad die goed is voor iedereen. Een meergeneratiestad betekent een zorgzame samenleving met sociale cohesie en waar mensen elkaar kennen en naar elkaar omkijken. Werken aan de meergeneratiestad sluit aan op de kernwaardes #1: Rookvrije omgeving, #2: Aantrekkelijke plekken, #3: Gezond gewicht, #6: Actief vervoer, #8: Gezond binnenklimaat, #9: Prettig wonen en #10: Geschikte woningen. We zorgen in Kerkrade dat de diversiteit van woningtypes, -grootte en woonvormen verbreed zodat meer doelgroepen een geschikte plek kunnen vinden. Bijvoorbeeld door ruimte te maken voor ouderenwoningen dichtbij zorg en andere voorzieningen. Tegelijkertijd letten we op veilige, prettige routes door de buurt om zelfstandigheid en autonomie te vergroten.

De luchtkwaliteit wordt verbeterd door de wettelijke normen te hanteren en samen te werken met het Rijk, de provincie en grote bedrijven in onze gemeente binnen het Schone Lucht Akkoord. Van belang is dat de impact voor de woonomgeving, vooral voor geluid en luchtkwaliteit, zoveel mogelijk wordt beperkt. Wat betreft de luchtkwaliteit is Kerkrade afhankelijk van het buitenland, o.a. dichtbij grote stedelijke agglomeraties zoals Aken, Luik en het Ruhrgebied. De laatste jaren nemen de klachten over het stoken van hout toe. Houtstook leidt tot schadelijke stoffen in de lucht en kan overlast geven voor omwonenden. Gemeenten kunnen beleid maken en regels opstellen voor het gebruik van houtkachels en open haarden. Rondom geluid is het van belang om bij ontwikkelingen van geluidgevoelige gebouwen zoals een woning of school binnen de aandachtsgebieden goed te onderzoeken of er voldaan wordt aan de wettelijke (minimale) normen.

Landschap
Een belangrijke rol spelen de koele groengebieden die cruciaal zijn voor een prettige woonomgeving. Kleine buurtparken van minimaal 200 m^2 op maximaal 300 meter afstand van iedere woning. Deze hoeven niet verbonden te zijn met de grotere landschappelijke structuren. De buurtparken zijn te bereiken via een veilige en schaduwrijke route. Op deze routes en in deze groengebieden geven we bomen de ruimte om volwassen te worden, en zo de meeste gezondheidsvoordelen opleveren.

Erfgoed
Binnen de woongebieden liggen her en der kleine structuren en gebouwen die verschillende tijdsperiodes in de gemeente laten zien. Denk aan de opgraving van de Romeinse Villa Kaalheide, middeleeuwse hoeves, mijnwerkerskolonie De Hopel, de Schacht Nulland of hedendaags erfgoed als Superlocal. Deze plekken bieden kansen om verhalen te vertellen voor bewoners en bezoekers. Sommige van deze plekken liggen erg verscholen. Routes gekoppeld aan andere interessante plekken en goede bewegwijzering kan hier uitkomst bieden. Ook is communicatie vanuit de gemeente van belang, dit kan bijvoorbeeld door het gebruik van storytelling.

Energiezekerheid
Energiezekerheid is essentieel voor een stad die goed is voor alle generaties. Een betrouwbare energievoorziening garandeert dat woningen, scholen, zorgvoorzieningen en recreatieplekken veilig en comfortabel zijn, ongeacht leeftijd of levensfase. Door in te zetten op lokale, duurzame energieopwekking en betaalbaarheid, wordt voorkomen dat kwetsbare groepen onevenredig worden geraakt door energieprijzen of tekorten. Slimme oplossingen, zoals energie-efficiënte woningen en buurtgerichte warmtevoorzieningen, ondersteunen de behoeften van jong en oud.

3.4 Klimaatbestendige stad, wonen in een sterk landschappelijk raamwerk

Het landschap van Kerkrade is van hoge kwaliteit, het eerste stuk waar de Eifel in Nederland echt zichtbaar is. In het Wormdal en de Anstelvallei is voor Nederlandse begrippen nog echt wilde natuur te vinden dichtbij de stad. Ook is vanuit alle delen van de gemeente het mogelijk om dit landschap te ontdekken. Een landschap waarin sporen uit het verleden te vinden zijn: met de holle wegen en Romeinse villa's, een oud abdijcomplex, een middeleeuws kerkje, een kasteel, carréhoeves en wegkruisen, de imposante en originele mijnschacht Nulland en het enige stuwmeer van Nederland. Hiermee is Kerkrade niet alleen een trekpleister voor toerisme gericht op onder meer natuurbeleving, maar biedt het ook een uniek en afwisselend landschappelijk raamwerk om in te wonen en te recreëren.

Bij een sterk landschappelijk raamwerk staan de volgende principes centraal:

Ondersteunen van de ecologische basis
Het is nodig om naar de toekomst toe bestaande bos- en natuurgebieden robuuster te maken door deze te vergroten en onderling te verbinden. Daarin wordt het beleid vanuit de structuurvisie voortgezet. Daarvoor versterken we landschappelijke kwaliteiten, worden ecologische corridors aangewezen die het ecologische systeem ondersteunen en komen er duidelijke overgangen tussen beek- en droogdalen en (bos)hellingen. De verwachting is dat de komende jaren het bos- en natuurgebied in Kerkrade verder wordt uitgebreid met onder andere een levensbomenbos bij abdij Rolduc en de voormalige speeltuin aan de Nieuwenhagerweg in Eygelshoven.

Een ecologische basis betekent ook een goed bodem- en landschapsbeheer, met een positieve bijdrage aan de waterkwaliteit. Dat vraagt een omslag bij de agrarische bedrijven naar een natuurinclusieve bedrijfsvoering, waarbij rekening wordt gehouden met omgevingskwaliteiten en de maatschappelijke ontwikkelingen. Voor intensieve productielandbouw is op termijn geen toekomst meer in Kerkrade. Kerkrade is geen landbouwgemeente. De omgeving is sterk verstedelijkt, maar vertegenwoordigt wel hoge natuur- en landschapswaarden. Behoud en versterking van deze waarden krijgen een hogere prioriteit dan het in stand houden van productielandbouw. Dit betekent niet dat agrariërs op de korte termijn volledig uit de gemeente verdwijnen. De ambitie is om samen met de agrariërs toe te werken naar een natuur-inclusieve vorm van landbouw, die integraal onderdeel uitmaakt van het landschappelijk raamwerk. De gemeente zal hier actief op sturen bij het verpachten van de eigen gronden.

Wilde natuur verbonden met het stedelijk weefsel
De huidige regels rondom stedelijke uitbreiding in het buitengebied worden in hoofdlijn gehandhaafd: geen rood voor groen. Bijvoorbeeld op plekken waar de beek en droogdalen de entree van het buitengebied vormen is er aanleiding om natuur en recreatieve routes het stedelijk gebied in te trekken. Of door uitzichten weer de ruimte te geven die ze verdienen. Momenteel zien we dat diverse uitzichtpunten met lintbebouwing worden gesloten. Dat levert fantastische woningen op, maar privatiseert unieke plekken in de gemeente.

Versterken van de sponswerking en waterhuishouding van het gehele systeem
Hoewel er een uniek waterafvoersysteem in de gemeente is, moet aanvullend daarop de sponswerking worden versterkt, zowel op de plateaus ('daar waar de druppel valt') als op de plateauranden (water vasthouden door middel van soortenrijke begroeiing). Waar mogelijk wordt het regenwater hergebruikt of geïnfiltreerd en daarnaast is er ruimte nodig voor waterberging en vertraagd afvoeren via het oppervlak of via een gescheiden riool. Van belang is dat de oppervlakte van verharding niet verder toeneemt of zelfs verkleint, zodat regenwater de bodem in kan. Dit betekent op veel plekken het weghalen van (overbodige) verharding en vergroening van het

stedelijk gebied, zeker op de hoger gelegen plateaus. Dit is een opgave die de gemeente ook samen met inwoners wil oppakken met de projecten "Steenbreek" en het "NK Tegelwippen". Tevens draagt de vergroening van de stad bij aan de aanpak van hittestress. Kerkrade heeft vanwege de eerder genoemde opbouw te maken met het zogenaamde hitte-eiland-effect. Dit betekent dat in lange warme periodes de stad nauwelijks afkoelt.

Ontwikkeling van hoogwaardig toerisme

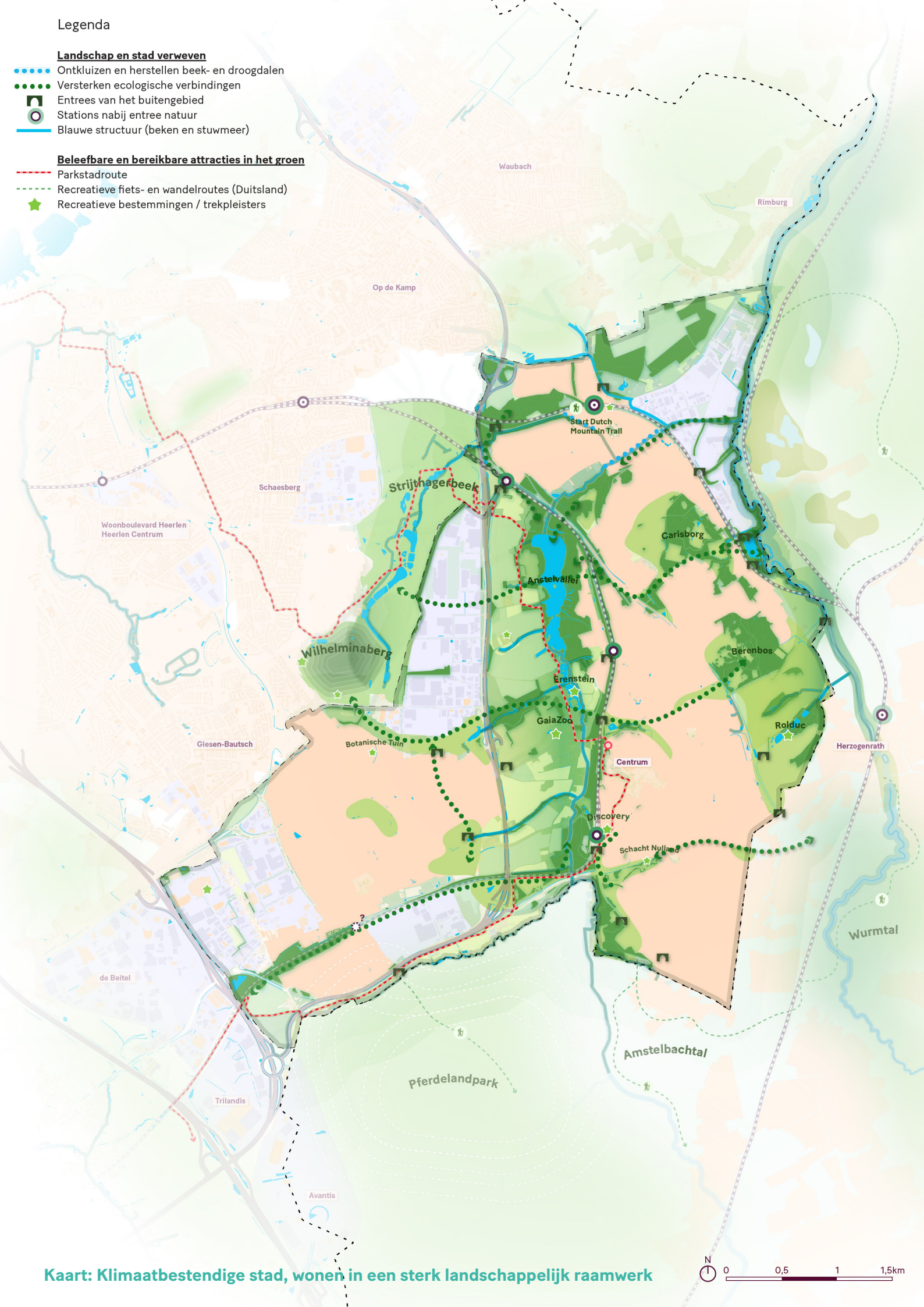
Kerkrade heeft diverse toeristische attracties, maar een eenzijdig aanbod voor meerdaags verblijf, dat niet goed aansluit bij de toeristische doelgroep waar wij ons op richten, namelijk families met kinderen. Dat vraagt om samenwerking tussen toeristische ondernemers en een diversificatie van verblijfsmogelijkheden. Bijvoorbeeld het bieden van ruimte aan een natuurcamping. Het recreatie- en natuurgebied kan verder ontsloten worden met routes over de grens naar Duitsland. Hiervoor zijn een aantal ontbrekende schakels nodig om de ontwikkeling van het netwerk mogelijk te maken en is het van belang om in te zetten op fietsverhuur en langere fietsroutes. De start daarvoor is al gemaakt met de Parkstadroute die dwars door de gemeente Kerkrade loopt, het "knopenlopen" en de start van de route van de Dutch Mountain Trail in onze gemeente. Hier liggen kansen voor recreatie en toerisme.

Beleefbaar, recreatief stadsgroen

Door bewoners te stimuleren meer gebruik te maken van het 'dagelijks groen', belangrijk voor een rondje met de hond bijvoorbeeld, kunnen we de recreatieve druk op het buitengebied beperken. Dat betekent dat we moeten zorgen voor een goede bereikbaarheid en programmering van het groen binnen en rondom elke buurt. Denk aan buurtparken en speelplekken, zoals het Stadspark, Park West en het Laurapark, maar ook aan grotere groengebieden aan de randen van de buurt, zoals het Berenbos en Carisborg die meer voor recreatief gebruik ingericht kunnen worden door ruimte te maken voor kleinschalige horeca (gezonde voeding en drinkwater), toiletten, rustplekken en speel- en sportmogelijkheden.

Droombeeld: Dr. Ackensplein in Bleijerheide in een klimaatbestendige stad

Kaart: Klimaatbestendige stad, wonen in een sterk landschappelijk raamwerk

Gezondheid en brede welvaart
Een aantrekkelijke groene omgeving vertegenwoordigt het natuurlijk kapitaal. Dit zijn plekken waar mensen graag wonen (de groenste buurten zijn immers vaak ook de duurste buurten en de armste vaak de warmste buurten) en om een gezonde omgeving te maken is een sterk landschappelijk raamwerk een randvoorwaarde. Zowel op kleine schaal in de buurten, als grotere structuren voor recreatie en ontspanning. Natuur in en om de stad zorgt voor rust in de reuring en het brengt gezondheidsvoordelen dichtbij, ook voor mensen die het niet snel zelf opzoeken.

Binnen de Omgevigsvisie werken we aan het versterken en uitbreiden van het landschappelijk raamwerk, zodat de voordelen (aantrekkelijke omgeving, verkoeling, schone lucht) ervan ook binnen de woonomgeving meer gevoeld worden. Daarnaast wordt er gewerkt aan een betere bescherming van de natuur, zodat we deze ook de ruimte geven om volwassen te worden. Er liggen kansen om bewegen in de openbare ruimte te stimuleren op groene plekken, een belangrijk speerpunt van het programma Vie. Bijvoorbeeld door belangrijke fiets- en wandelroutes in het groen te organiseren of als aanleiding te gebruiken voor een vergroeningsstrategie. En door parken meer te benutten voor activiteiten rondom sport en spel. De klimaatbestendige stad is gekoppeld aan de kernwaarden #2: Aantrekkelijke plekken en #9: Prettig wonen.

Vanuit een verdelingsvraagstuk moeten we zorgen voor een gelijkwaardige verdeling en bereikbaarheid van de groene omgeving. Enkele buurten kampen specifiek met hitteproblematiek. Hier zal gestart moeten worden met werken aan een groene, gezonde en klimaatadaptieve leefomgeving.

Erfgoed
Enkele grote erfgoedlocaties van Kerkrade zijn te vinden in het buitengebied. Deze vormen ook belangrijke bestemmingen met (inter)nationale bekendheid, zoals Abdij Rolduc en Kasteel Erenstein. Met het oog op toerisme en recreatie is het belangrijk dergelijke locaties te blijven beschermen en toegankelijk te houden. Maar het is interessant om de erfgoedblik ook te werpen op andere type structuren. Bijvoorbeeld erfgoed dat een nutsfunctie heeft en had zoals het stuwmeer of het Miljoenenlijntje. Ook kunnen bomen, beeklopen of landschapselementen een erfgoedwaarde hebben.

Energiezekerheid
Energiezekerheid is een belangrijke bouwsteen voor een klimaatbestendige stad, waarin wonen werken en recreëren in balans staat met natuur en landschap. Door in te zetten op duurzame energieopwekking, worden niet alleen fossiele brandstoffen vervangen, maar wordt ook het natuurlijke landschap versterkt. Slimme energie-infrastructuur, geïntegreerd in het groenblauwe raamwerk, draagt bij aan veerkracht tegen extreme weersomstandigheden zoals hitte, droogte en wateroverlast. Lokale oplossingen, zoals energieopslag en klimaatadaptieve gebouwen, verminderen de druk op de omgeving en versterken de samenhang tussen bebouwing en natuur.

4 Van visie naar handelings perspectief

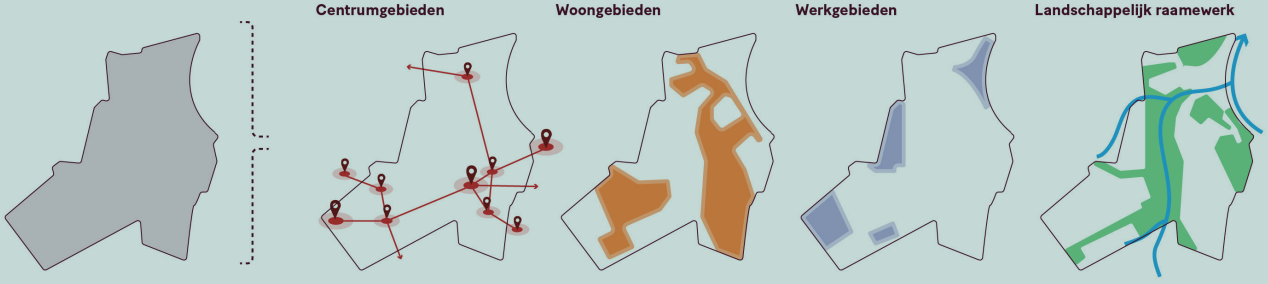
4.1 Centrumgebieden

4.2 Woongebieden

4.3 Werkgebieden

4.4 Landschappelijk raamwerk

4.5 Ruimte voor mobiliteit

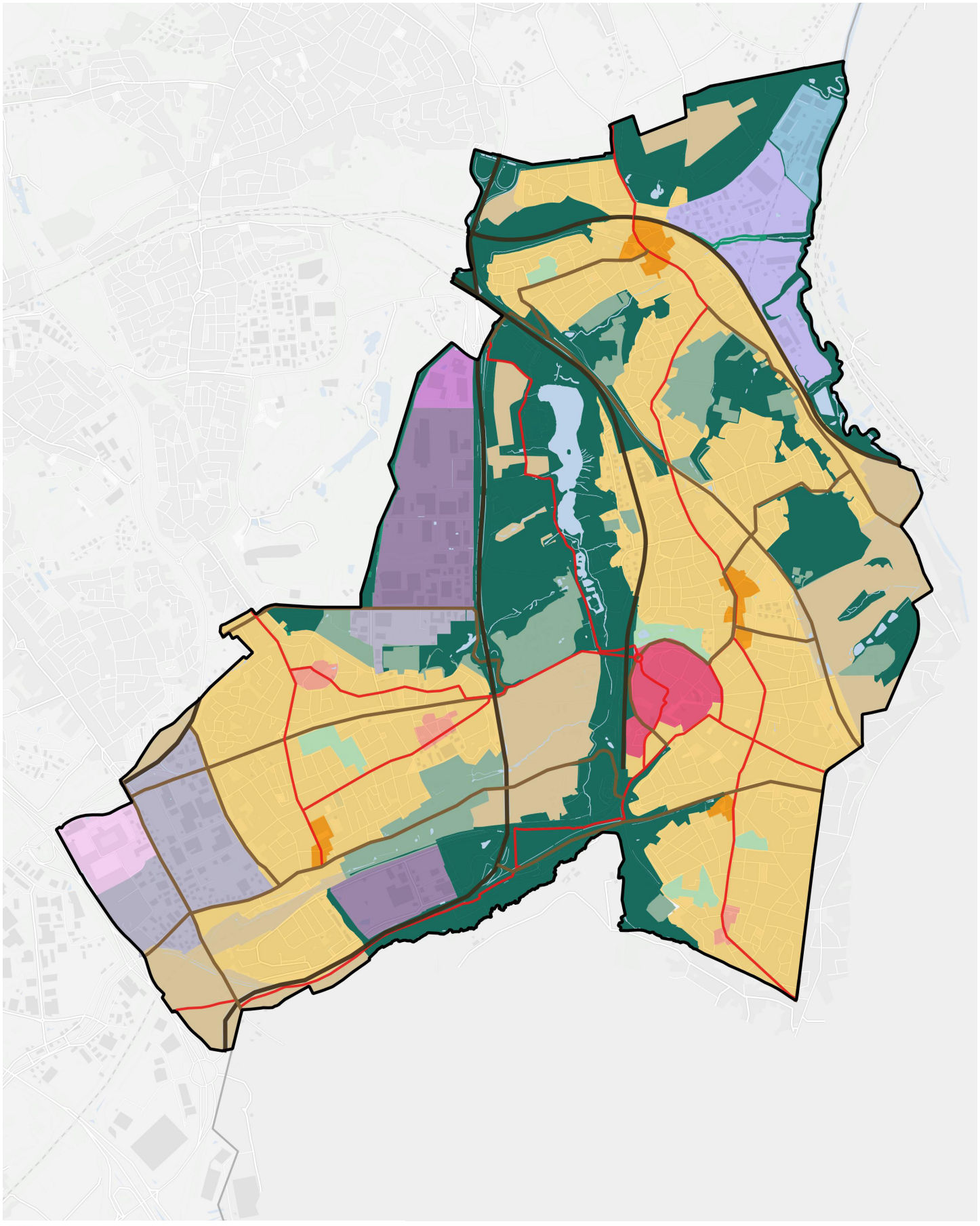

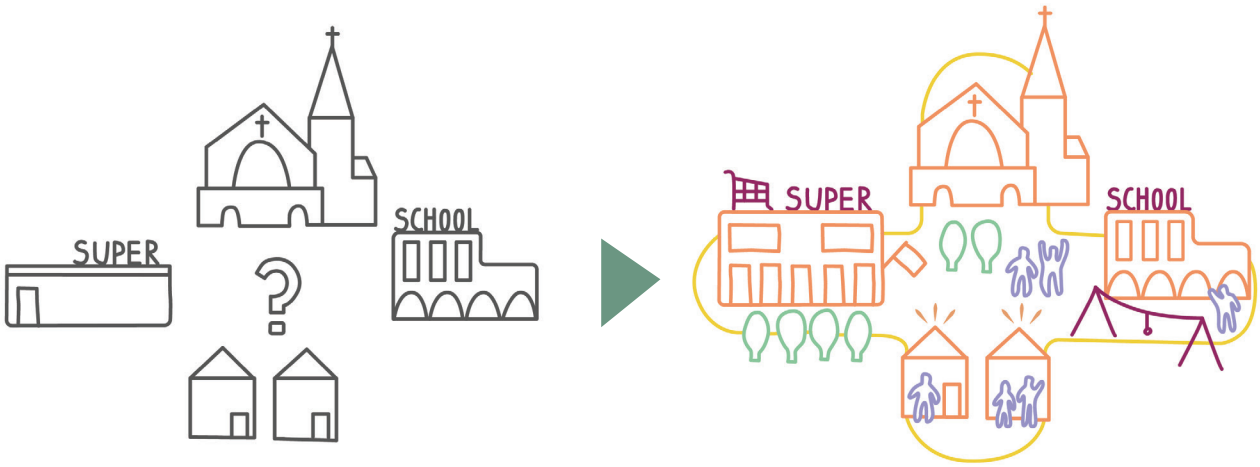
De verhalen en ambities van de Omgevingsvisie zijn duidelijk, maar om de visie ook makkelijker te kunnen uitvoeren, vertalen we deze naar een strategie waarin gebieden verder gedefinieerd worden. Van de hoofdfuncties zoals we deze nu kennen in het tijdelijke omgevingsplan (woongebied, centrumgebied, werkgebied, buitengebied), naar een rijker palet aan gebiedskarakters die ieder een andere werkwijze, andere maatregelen of programma's vragen. Daarmee bouwt de Omgevingsvisie aan een nieuwe omgevingsbeleidstructuur die steeds verder ingevuld kan worden met nieuwe maatregelen gekoppeld aan specifieke gebieden binnen de gemeente.

Per gebied is gedefinieerd welke karakters we heir aantreffen en hoe we met deze plekken in de stad om willen gaan. Waar nodig zijn er beleidsmaatregelen gekoppeld aan gebieden of gebiedskarakters. En er is een beschrijving hoe nieuwe initiatieven binnen deze gebieden worden behandeld of waar zij aan moeten voldoen. De teksten worden vergezeld van kaartbeelden die duidelijk laten zien welke plekken bedoeld worden en ook hoe deze begrensd zijn.

0
0,7
1,4
2,1 km

4.1 Centrumgebieden

Het principe: we koesteren de meerkernigheid van Kerkrade. Daarvoor moeten we kansen benutten die helpen om deze buurtcentra te versterken. We kijken breder dan alleen detailhandel.

De meerkernigheid (vele buurten) van de gemeente biedt een kans om het dagelijkse voorzieningenniveau op peil te houden in complete buurtknooppunten op loopafstand van iedere woning. Knooppunten waar naast enkele winkels ook ruimte is voor voorzieningen, gemeenschapsruimte, een mobiliteitshub of ontmoetingsruimte. Daarom wordt ingezet op het intensiveren van alle bestaande centra.

De meerkernigheid van Kerkrade is een van de kwaliteiten die gekoesterd moet worden. Een herkenbaar buurtcentrum met eigen voorzieningen geeft identiteit en gemeenschapszin. Zeker hier in Kerkrade, omdat de buurtcentra vaak ook beschikken over cultuurhistorische elementen die verhalen meedragen en eigenheid geven. Er is wel noodzaak om de definitie van buurtcentrum los van enkel detailhandel te zien, omdat dit een te beperkt aanbod is voor de levendigheid die we voor ogen hebben en gemeenschap definieert vanuit een commerciële blik. Liever spreken we van buurtknooppunt een plek waar mensen, werkgelegenheid, voorzieningen, winkels en landschap elkaar kruisen. Een kwalitatieve omgeving waar het prettig vertoeven is en een logische plek om elkaar te ontmoeten. Verder blijven we inzetten op het versterken van de entrees naar de centrumgebieden.

Momenteel is er een goed voorzieningenniveau in Kerkrade en dat willen we graag zo houden. Er is wel een verschil in schaalniveau tussen debuurtknooppunten dat ook houvast biedt bij het maken van ruimtelijke keuzes. Daarmee legt de Omgevingsvisie net een ander accent op de verschillende centra dan in de huidige Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid-Limburg (SVREZL) is vastgelegd. Zo willen we ook het behoud en verbetering van de leefbaarheid in de buurten nastreven.

Stadscentrum
Het huidige stadscentrum vormt een buurtcentrum voor de woningen daaromheen, maar biedt ook overstijgende functies op het gebied van cultuur (Rodahal, HUB, bibliotheek en theater), onderwijs (Het Martin Buber, muziekschool), sport (VIE, sporthal en binnen zwembad), openbaar vervoer ontsluiting (bus en treinstation), zorginstellingen, detailhandel en horeca. In de verschillende buurtcentra, maar met name rondom het stadscentrum is ook ruimte voor werkgelegenheid in het MKB, dienstverlening en (overheids)zorgvoorzieiningen. Dit is een grote kwaliteit die bijdraagt aan het dynamische karakter van het centrum, daarom wordt de werkgelegenheid behouden en versterkt. Er liggen echter nog steeds opgaven en kansen op het gebied van woningbouw, de verbinding met het bus- en treinstation

en vergroening. Ook ligt in het stadscentrum momenteel geen supermarkt of buurtwinkel; een voorziening die vanuit de rol als buurtknooppunt wel zou passen. Daarnaast wordt het kernwinkelgebied van het stadscentrum steeds compacter om leegstand tegen te gaan. Aanloopstraten zoals de Einderstraat, Marktstraat en Hoofdstraat zullen richting 2030 voor een gedeelte worden omgevormd tot woonstraten.

Buurtcentra
De grootste opgave ligt op dit moment in de buurtcentra zoals het Carboonplein, Hertogenlaan, Maria Gorettiplein en Eygelshoven. Het behoud van voorzieningen is een grote opgave richting 2050. Verder is het de opgave om (waar mogelijk) parkeerpleinen terug te geven aan de gemeenschap, door te werken aan mobiliteitshubs elders, en de openbare ruimte in te richten als verblijfsplek om te ontmoeten en spelen. Een goed voorbeeld daarvan is het plein rondom het Socio Project in Eygelshoven, op zaterdagen wordt het plein benut als markt, de rest van de week alleen als parkeerplek. Vaak ligt er in de dichtbijheid van deze buurtcentra een school en zorgvoorziening. Door deze te koppelen aan het winkelgebied en ruimte te zoeken voor nieuwbouw en vergroening ontstaat er meer reuring en meer logica om te spreken van een knooppunt. Daarbij dient opgemerkt te worden dat er voldoende parkeerruimte moet zijn bij een supermarkt.

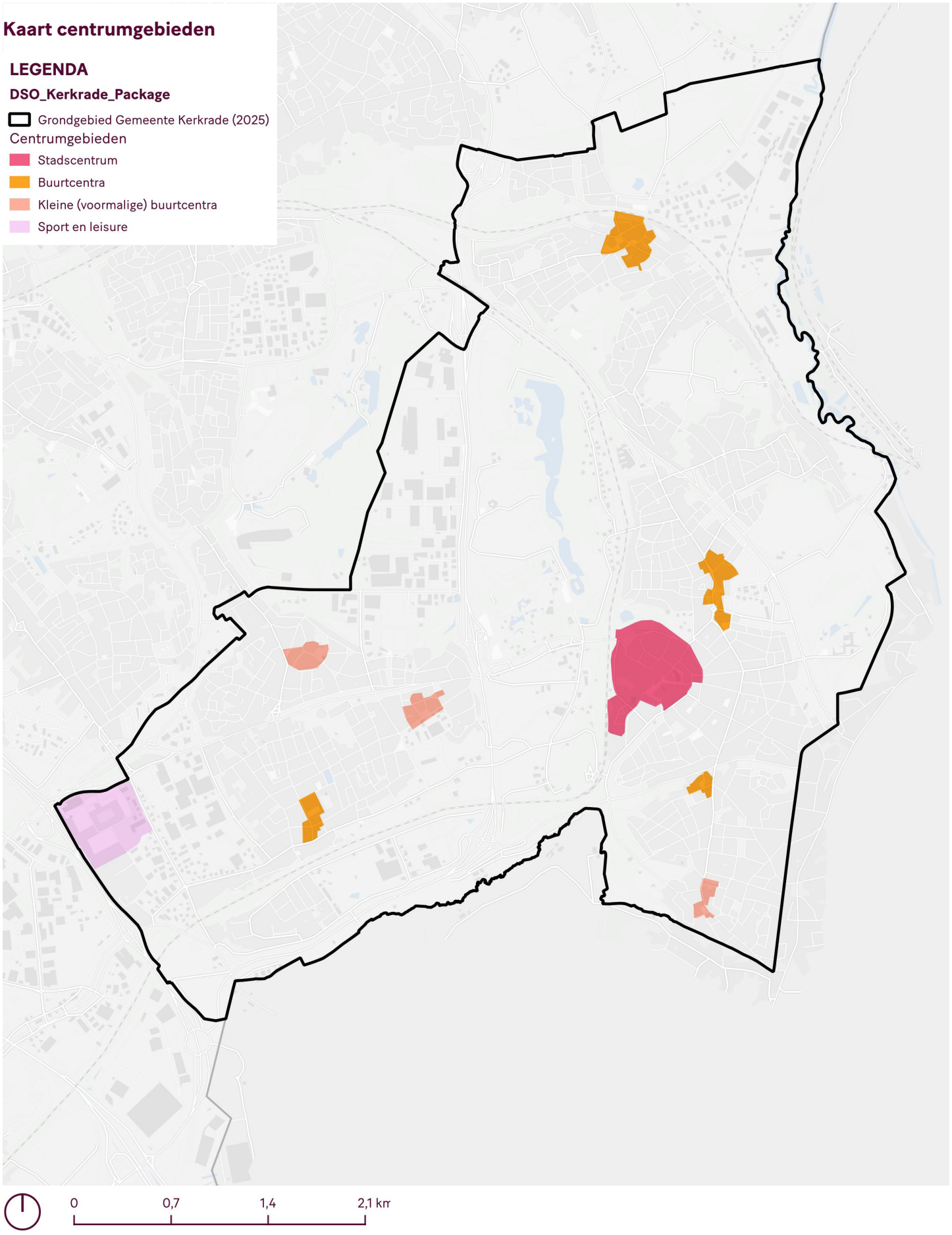
- In kaart brengen van architectonische kwaliteiten in de buurtcentra en op de historische linten. Het hoeft geen erfgoedstatus te krijgen, maar wel aansturen op het zorgdragen dat kwaliteit en bijzondere uitstraling niet verloren gaan. Daarnaast kunnen er ook nieuwe tijdlagen worden toegevoegd aan het erfgoed. Net zoals kerken dat in het verleden hebben gedaan, kunnen scholen of buurthuizen met een zorgvuldig architectonisch ontwerp zorgen voor een ander gezicht van de gehele buurt.
- Het ontwikkelen van veilige en gezonde schoolomgevingen.
- Klimaatadaptieve maatregelen nemen bij de meest kwetsbare functies voor het tegengaan van hittestress (zorg, senioren, scholen, kinderopvang, speelplekken, sportcomplexen, maatschappelijke voorzieningen, treinstations en bushaltes) uitgaan van de menukaart hitte met drie pijlers: gezondheid/gedrag (individu), gebouw (klimaatadaptief, natuurinclusief bouwen) en gebied (het ontstenen en vergroenen van de stad). Met name deze laatste maatregel heeft ook een positief effect op de waterhuishouding, omdat water de grond in kan trekken en langer wordt vastgehouden in het gebied.
- De leefwereld van de Kerkradenaar gaat over de landgrens heen. Ook verbindingen naar bijvoorbeeld Herzogenrath via fiets en trein moeten hoogwaardig zijn, zodat voorzieningen gedeeld kunnen worden.

Kleine (voormalige) buurtcentra
Er zijn ook nog enkele kleinere plekken waar sprake is van een cluster zoals het Piusplein (Terwinselen), Dr Ackensplein (Bleijerheide) en het gebied rondom de Heiveldstraat en Kapelweg (Kaalheide) of kleine ontmoetingsplekken. Op het Piusplein wordt ingezet op het behoud van de voorzieningen voor de woonbuurt Terwinselen. Op de overige locaties is het niet nodig om voorzieningen toe te voegen, maar wel om oog te blijven houden op een aantrekkelijke en groene ruimte waar ook andere generaties een plek krijgen.

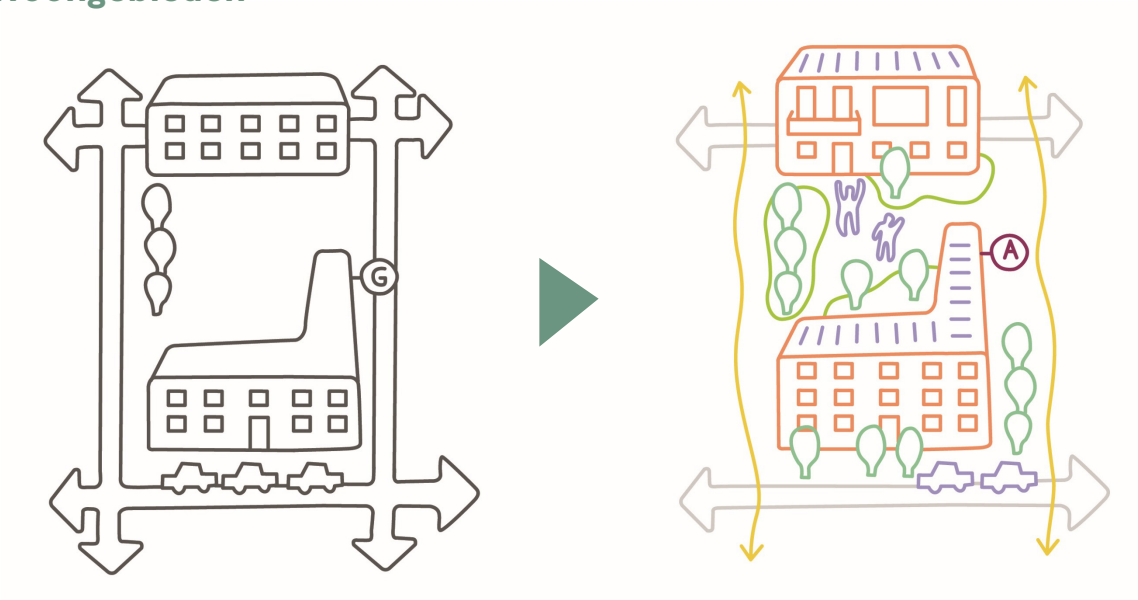
Randvoorwaarden voor nieuwe initiatieven

- Het initiatief toont respect voor de aanwezige beeldbepalende en/of cultuurhistorische elementen. Aanwezige erfgoedwaarden worden behouden, uitgebreid en versterkt;
- We zetten in op het behoud van religieus erfgoed. Leegstaande kerken krijgen een nieuwe functie. Kerken worden pas gesloopt als er geen andere optie is. De recentelijk opgestelde Kerkenvisie is richtinggevend voor de toekomst van alle kerken in de gemeente Kerkrade;
- Pleinen dienen multifunctioneel ingezet te worden, momenteel is parkeren de primaire functie. Er dient ruimte te zijn voor sport, bewegen, spel en ontmoeting;
- Nieuwe initiatieven voor (kleinschalige) verblijfsrecreatie dienen plaats te vinden dichtbij recreatieve-toeristische voorzieningen of in beeldbepalende, cultuurhistorisch waardevolle gebouwen. Ingezet wordt op kwalitatief hoge verblijfsrecreatie;
- Nieuwe (maatschappelijke) voorzieningen vestigen zich bij voorkeur in de centrumgebieden;
- Scholen, speeltuinen en kinderopvang worden niet gerealiseerd aan drukke doorgaande wegen. Naast deze randvoorwaarde is er sprake van minimaal 30% groen in de schoolomgeving en parkeren gebeurt op afstand. Daarnaast wordt de openbare ruimte rondom en naar de scholen beweegvriendelijk ingericht, kinderen worden zoveel mogelijk gestimuleerd om lopend of fietsend naar school te komen. Ook speelt bij de locatiekeuze de aanwezigheid van ongezonde voorzieningen (bijvoorbeeld snackbars en coffeeshops) een rol en willen wij zorgen voor rookvrijezones.
- De parkeernormen in centrumgebieden, dichtbij voorzieningen en openbaar vervoer (trein- en busstations) dienen op lange termijn te worden verlaagd vanwege schaarste ruimte. We willen meer ruimte voor langzaam verkeer, ontmoeting en groen;
- Nieuwe ontwikkelingen dienen bij te dragen aan een aantrekkelijke, groene en klimaatadaptieve leefomgeving.
-

Kaart centrumgebieden

4.2 Woongebieden

Het principe: Nieuwbouw moet bijdragen aan een evenwichtige en diverse voorraad. Door slim na te denken waar we bouwen, kunnen we met nieuwbouw de huidige buurten een impuls geven.

Woningbouw is een belangrijk strategisch element bij stadsplanning. Zodra er woningen ontwikkeld worden investeren we in plekken. We zien die investeringen het liefste daar landen waar we opgaven hebben zodat er koppelkansen ontstaan. Woningbouw als hefboom voor de buurt. Daarom verkiezen we herontwikkeling en inpassing van nieuwe woningen in bestaande buurten boven nieuwbouw in het buitengebied.

Woningbouw is er niet alleen maar om de gemeente te laten groeien. Woningen maken de stad, omdat zij de (nieuwe) bewoners huisvesten die samen de gemeenschap gaan vormen. Maar ook omdat een ruimtelijke investering kan helpen bij het werken aan ambities en doelen. Woningbouw als hefboom om daarmee ook de openbare ruimte te vergroenen (tegengaan van hittestress), klimaatbestendiger te maken (wateroverlast verminderen), ruimte voor energietransitie, voorzieningen toe te voegen, ontmoetingsruimte aan te leggen of diversiteit aan woningen te brengen (wooncarrière).
Momenteel kent Kerkrade een hoog percentage sociale huur. Ruim 46% van het totaal aantal woningen. Waar in andere gemeente de opgave speelt om te komen tot 30% sociale huur, is de opgave in Kerkrade andersom, in de gemeente moet een afname van het aandeel sociale huur ontstaan. De focus ligt daarom in de toekomst op woningbouw in andere en duurdere segmenten zodat er meer diversiteit in de woningvoorraad komt. Dit heeft ook te maken met de groeiende economie in Kerkrade, het aantal banen is in de afgelopen jaren gestegen. Zo zijn er in 2023 738 banen bijgekomen. In het volkshuisvestelijk programma wordt uitgewerkt welke woningen erbij kunnen worden gebouwd op basis van de behoefte. Tot 2030 worden er minimaal 1300 nieuwe woningen in Kerkrade gebouwd. Daarbij is het nodig om de transformatie naar levensloopbestendige woningen en de bereikbaarheid van zorgvoorzieningen mee te nemen. Vooral de komende 10-15 jaar, wanneer de vergrijzingspiek in zicht komt is dit van belang. Door het bouwen van levensloopbestendige woningen wordt de doorstroming op gang gebracht en komen er woningen uit de bestaande voorraad vrij voor starters en gezinnen.

In de afgelopen jaren heeft er grootschalige herstructurering in de woonbuurten Heilust en Bleijerheide (SUPERLOCAL) plaatsgevonden. De komende tien jaar is de herstructurering van Rolduckerveld en een deel van Bleijerheide nog in uitvoering. Op de langere termijn komen onder andere de locaties Mucherveld (zuidelijk deel van het centrum) en Eygelshoven in beeld. Vitale en veerkrachtige woonbuurten met zelfredzame bewoners vormen de basis. Daarbij zijn duurzaam en circulair ontwerpen, slopen en bouwen bij toekomstige plannen van belang.

De bevolkingsdaling is de afgelopen jaren minder hard en zelfs stabiel geworden. Dit leidt tot meer vraag naar nieuwe woningen. Het "Nieuwe Narratief" van de stadsregio Parkstad: "Parkstad Limburg biedt ruimte!" zet hierop in. Kerkrade volgt deze ontwikkeling, met de bouw van nieuwe woningen ontstaat er naast herstructurering een kans deze investering te richten op plekken die daar baat bij hebben. De juiste woning op de juiste plek is daarbij een belangrijk principe. Bij voorkeur wordt er ruimte gezocht voor nieuwbouw in de eerste vijf benoemde gebieden hieronder. Voor de eerste vijf gebieden is er geen sprake van een strikte voorkeursladder.

Buurtknooppunten
In het hart van de buurten is nog ruimte voor woningbouw. We zien daar met name kansen voor ouderenhuisvesting om dichtbij voorzieningen en gezelligheid te kunnen wonen. Voorwaarde is het ontwikkelen van een veilige verkeersomgeving, toegankelijke openbare ruimte en een goede leefbaarheid.

Stationslocaties
Station Eygelshoven Markt en Kerkrade Centrum bieden kansen voor woningbouw. In Euregionaal verband wordt een onderzoek(Transregioexpress) uitgevoerd naar de ontwikkelkansen van de stationsomgevingen gelegen aan het tracé van de Drielandentrein tussen Aken, Zuid-Limburg en Luik. Voor de gemeente Kerkrade is met name deze ontwikkeling zijn voor de stations Kerkrade Centrum en Eygelshoven Markt interessant.

Historische linten
Benutten bestaande architectonische parels en toevoegen van nieuwe parels op leegstaande kavels om de historische kwaliteit van deze plek weer opnieuw tot leven te brengen. Voorwaarde hiervoor is een verandering van de verkeersstructuur (meer groen, meer ruimte voor fietsverkeer, minder lawaai en onveiligheid). De linten worden daardoor ook weer een aantrekkelijke plek om te wonen. Het verder verbouwen van voormalige commerciële panden, zoals winkels, cafés en kantoren tot woningen vormt onderdeel van deze strategie. We zien de voorzieningen immers het liefst gebundeld in de buurtcentra.

Binnen de bestaande woonbuurten
Er zijn diverse plekken in de gemeente waar onbenut potentieel is of het ruimtegebruik extensief. Zo zijn er diverse grote parkeerplaatsen, lege binnenterreinen of stukjes restgroen die mogelijk ook anders ingericht kunnen worden. Ook waar ruimte is aan de randen van bestaande woonbuurten kan een 'straatje' erbij worden ontwikkeld, met aantrekkelijke woningen voor gezinnen. Het plan aan de Kaffebergsweg is daar een voorbeeld van.

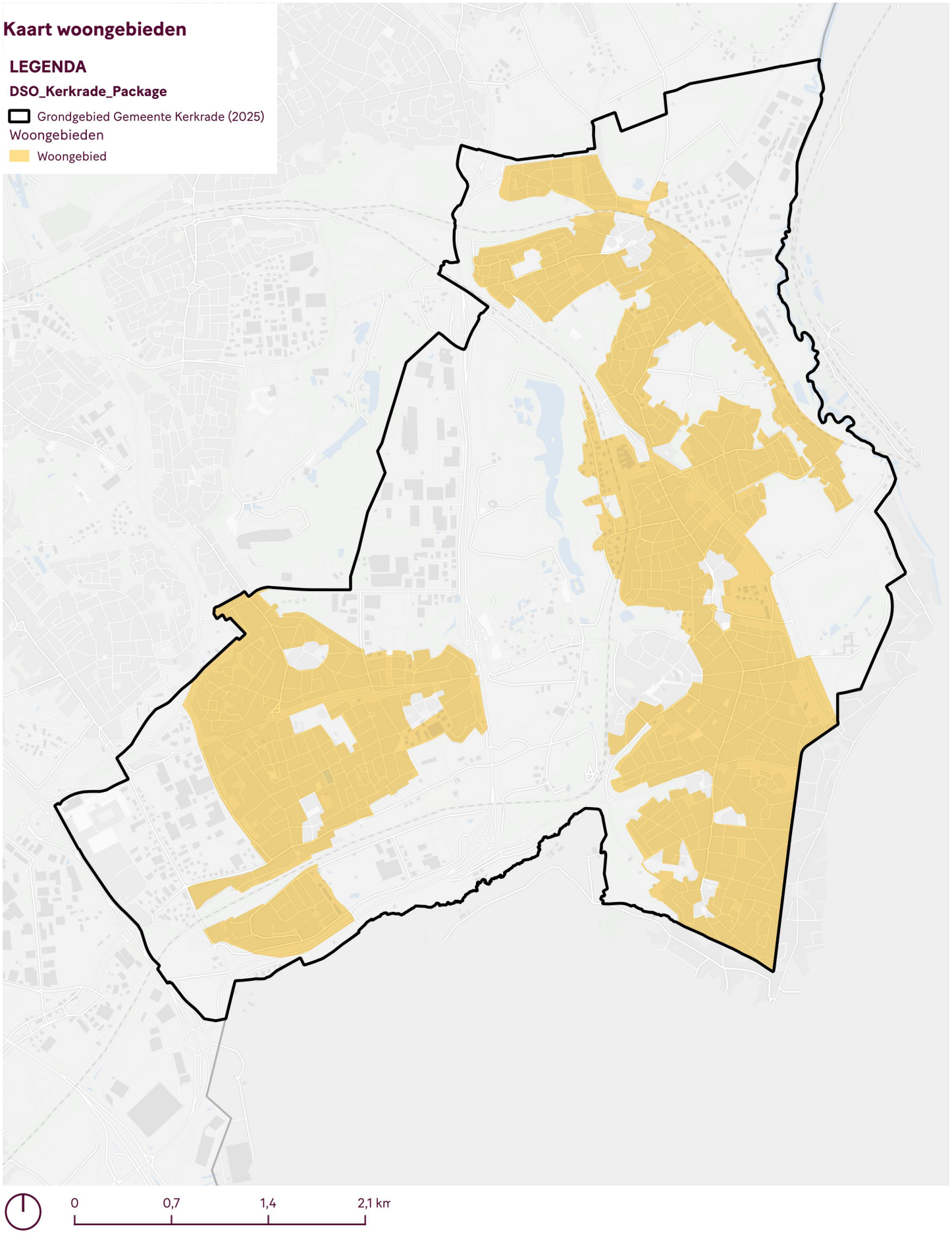
Werkgebieden
Enkele werkgebieden in en aan de rand van de stad lenen zich mogelijk voor enige verkleuring vanwege hun dichtbijheid tot woongebieden, treinstations en voorzieningen. Bijvoorbeeld de Sportstraat (dichtbij sportpark Kaalheide) en het terrein van het slachthuis aan de Hammolenweg.

Uitleglocaties
Naast de bovenstaande vijf gebieden kan onder voorwaarden een uitleglocatie in of aan de rand van het landschappelijk raamwerk worden gerealiseerd. Op dergelijke locaties zien we onder andere ook kansen voor het bouwen van woningen. In het bijzonder lenen deze locaties zich ook voor een hogere segment woningtypologie. Binnen het stedelijk gebied is voor dergelijke woningen vaak minder ruimte (onder andere door beperkt eigendom), omdat de lage dichtheid niet aansluit bij de ambities van de meer stedelijke woningbouwlocaties (diversiteit woningen, draagvlak voor voorzieningen, andere segmenten en kwalitatieve openbare ruimte).

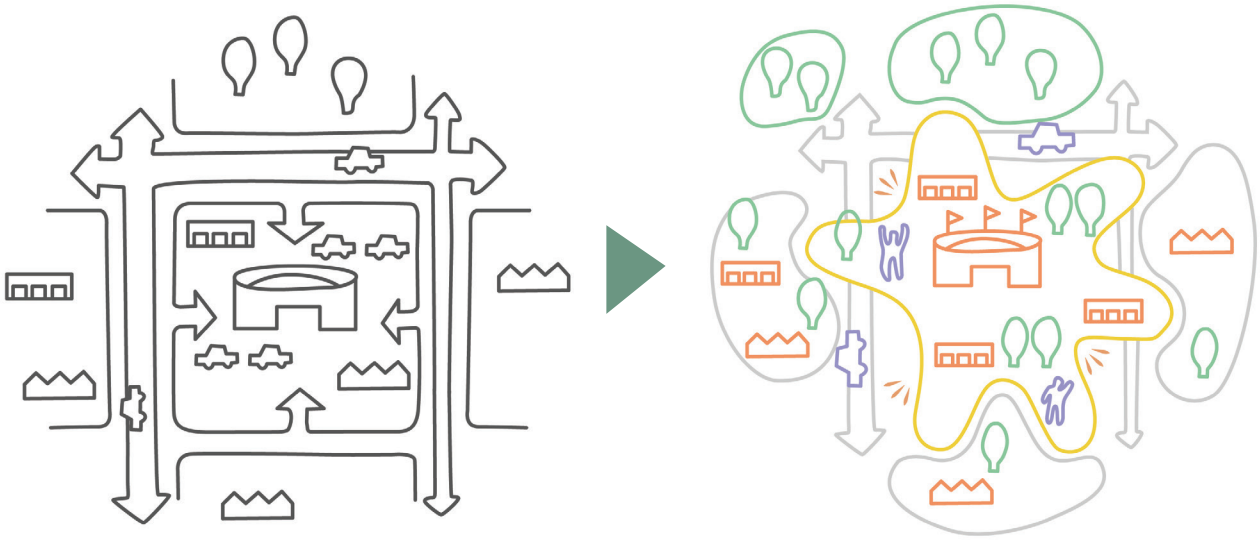
Randvoorwaarden voor nieuwe initiatieven

- Als vuistregel mag bij nieuwe ontwikkelingen het verharde oppervlak niet toenemen ten opzichte van de huidige situatie. Bij een grootschalige binnenstedelijke herontwikkeling is het streven om 10% reductie van het verhard of bebouwd oppervlak te realiseren. In totaal voor de gemeente Kerkrade toewerken naar 20% minder verharding in 2050 ten opzichte van 2025.
- Inzet op het vasthouden en waar mogelijk verwerken van hemelwater op eigen terrein, zeker op de hoger gelegen plateaus. Voor een klimaatbestendige inrichting geldt de maatgevende bui 80mm in twee uur (met een beschikbaarheid/leegloop binnen 24 tot 72 uur). In de toekomst kan de maatgevende bui wijzigen als gevolg van steeds extremer weer en dit betekent extra ruimtebeslag waarmee we rekening moeten houden. De horizon voor de Omgevingsvisie is 2050. Rondom wateroverlast zullen we bij nieuwe (bouw)plannen langer vooruit moeten kijken (richting 2100) voor een waterrobuuste en klimaatbestendige leefomgeving.
- Bij nieuwe woningbouwplannen dient rekening te worden gehouden met de beschikbaarheid van een netaansluiting en drinkwatervoorziening, dit zijn harde randvoorwaarden voor nieuwe woningbouwplannen. Belemmeringen rondom netcongestie zijn momenteel al merkbaar, na 2030 dreigt er ook een schaarste aan drinkwater.
- Nieuwbouw dient een bijdrage te leveren aan een evenwichtige woningvoorraad in Kerkrade: de juiste woning op de juiste plek, kwaliteit in woningtypologie, prijs en doelgroep. Momenteel kent Kerkrade al een hoog percentage sociale huur (46%). De focus zal daarom eerder liggen op woningbouw in andere segmenten zodat er meer diversiteit in de voorraad ontwikkeld wordt. In een volkshuisvestelijk programma zal verder uitgewerkt moeten worden hoeveel en wat voor soort woningen op welke plek kunnen worden gebouwd. Daarbij is het ook nodig om de transformatie naar levensloopbestendige woningen en de bereikbaarheid van zorgvoorzieningen mee te nemen.
- De gemeente staat voor een adequate huisvesting van verschillende doelgroepen.
- Het streven naar gelijke kansen en een gezonde generatie in 2040 vraagt om ongelijk investeren en ons te richten op gebieden waar gezondheid, veerkracht en leefbaarheid het minste is zoals in delen van Kerkrade-West en -Oost. Op dergelijke plekken zetten we in op een samenhangende gebiedsaanpak (domeinnoverstijgend en samen met partners). Aanpak of transformatie van de historische linten, het tegengaan van structurele leegstand, regie op de vele achterterreinen in het stedelijk gebied en andere inrichting van de openbare ruimte.
- Vrijkomende of leegstaande bedrijfspanden gevestigd in woongebieden dienen een nieuwe functie te krijgen. Bij voorkeur wonen of groen. de bouw van nieuwe garageboxen en opslag / bergingen zijn niet gewenst;
- Het initiatief draagt bij aan het realiseren van een gemengde wijk waar verschillende type woningen en doelgroepen bij elkaar wonen. Een gezonde mix van vragers en dragers is daarbij essentieel.
- Nieuwe woningen moeten in massa, hoogte en ruimtelijke kwaliteit passend zijn in de omgeving. We zetten in op de verbetering van de kwaliteit en leefbaarheid van de bestaande leefomgeving.
- Er wordt een bijdrage geleverd aan een evenwichtige woningvoorraad die inspeelt op de (toekomstige) behoeften qua typologie en prijsklasse.
- Vanwege de toenemende ruimte schaarste zetten we in op meervoudig ruimtegebruik en houden we aandacht voor hoogbouw en meerlaagse bebouwing (minimaal 3 bouwlagen).
- Nieuwe woningen voldoen aan de geldend duurzaamheideisen en worden klimaatbestendig gebouwd (ook rekening houden met oververhitting binnenshuis).
- Sportvelden (van verenigingen), schoolpleinen en speeltuinen zijn zoveel mogelijk openbaar, zodat bewegen ook kan worden gefaciliteerd buiten openingstijden.
-

Kaart woongebieden

4.3 Werkgebieden

Het principe: Om Kerkrade weer een sterke woon-werkidentiteit te geven is het nodig om te spreken van werkgebieden in diverse kleuren. Gebieden die door hun positionering ieder een eigen focus krijgen.

We zien verschillende werkgebieden in Kerkrade met ieder specifieke kwaliteiten. De ene keer is dat een uitmuntende Euregionale verbondenheid. De andere keer is het de dichtbijheid van de stad, de trein en de natuur. Daarom zetten we in op het diversifiëren van de bedrijventerreinen. Zodat de economische profilering van de gemeente breder wordt.

Doordat veel werkgebieden in Kerkrade als een bedrijventerrein zijn ingericht, is er veel eenvormigheid in de werkomgeving. Een bedrijventerrein wordt vanuit ruimtelijk ontwerp nauwelijks als onderdeel van de stad beschouwd, maar enkel als commercieel uitgeefbare ruimte, waardoor de meer 'stedelijke' opgaven als bereikbaarheid, vergroening, verbondenheid geen onderdeel uitmaken van de opzet. Een sterke woon-werkidentiteit voor Kerkrade maakt gebruik van diverse werkomgevingen. Door hun ligging aan netwerken en het stedelijk gebied zijn er kansen voor een meer specifieke typering en inrichting. Daarbij moet worden opgemerkt dat er net buiten de gemeente, in de gemeente Heerlen, grote bedrijventerreinen liggen voor logistiek en MedTech (Trilandis, Beitel, Avantis). In Kerkrade wordt gezocht naar een typering van gebieden die hierop aansluit. Ook het Amerikaans defensieterrein in Eygelshoven biedt werkgelegenheid. Gezien de geopolitieke situatie biedt dit kansen voor meer werkgelegenheid. Richting 2050 is er nog altijd de ambitie delen van dit gebied terug te geven aan de natuur van het Wormdal.

Ruimte voor logistiek en Defensie
Willem Sophia en Dentgenbach Zuid. Deze gebieden liggen enigszins afgesloten van het stedelijk gebied in groene buffers en zijn goed bereikbaar voor logistiek verkeer, dichtbij de Buitenring Parkstad (N300). In deze gebieden is aandacht voor klimaatadaptatie om een gezonde werkomgeving voor werknemers te waarborgen.

Kennisindustrie
Dentgenbach Noord en een deel van Julia. Dit zijn landschappelijke campussen waar het buitengebied naar binnenkomt, zodat via deze gebieden recreatieve routes van de stad naar het buitengebied kunnen worden gecreëerd. De gebieden zijn goed verbonden met een dichtbijgelegen treinstation en er is ruimte voor een ontmoetingsplek voor werknemers. Voor bedrijventerrein Julia betekent dat ook een verlaging van de milieucategorie. Dit gebied is moeilijk bereikbaar voor

logistiek transport en het ligt aan het natuurgebied (Wormdal). Het huidige gebruik met nu zware industrie is daar niet op de juiste plek.

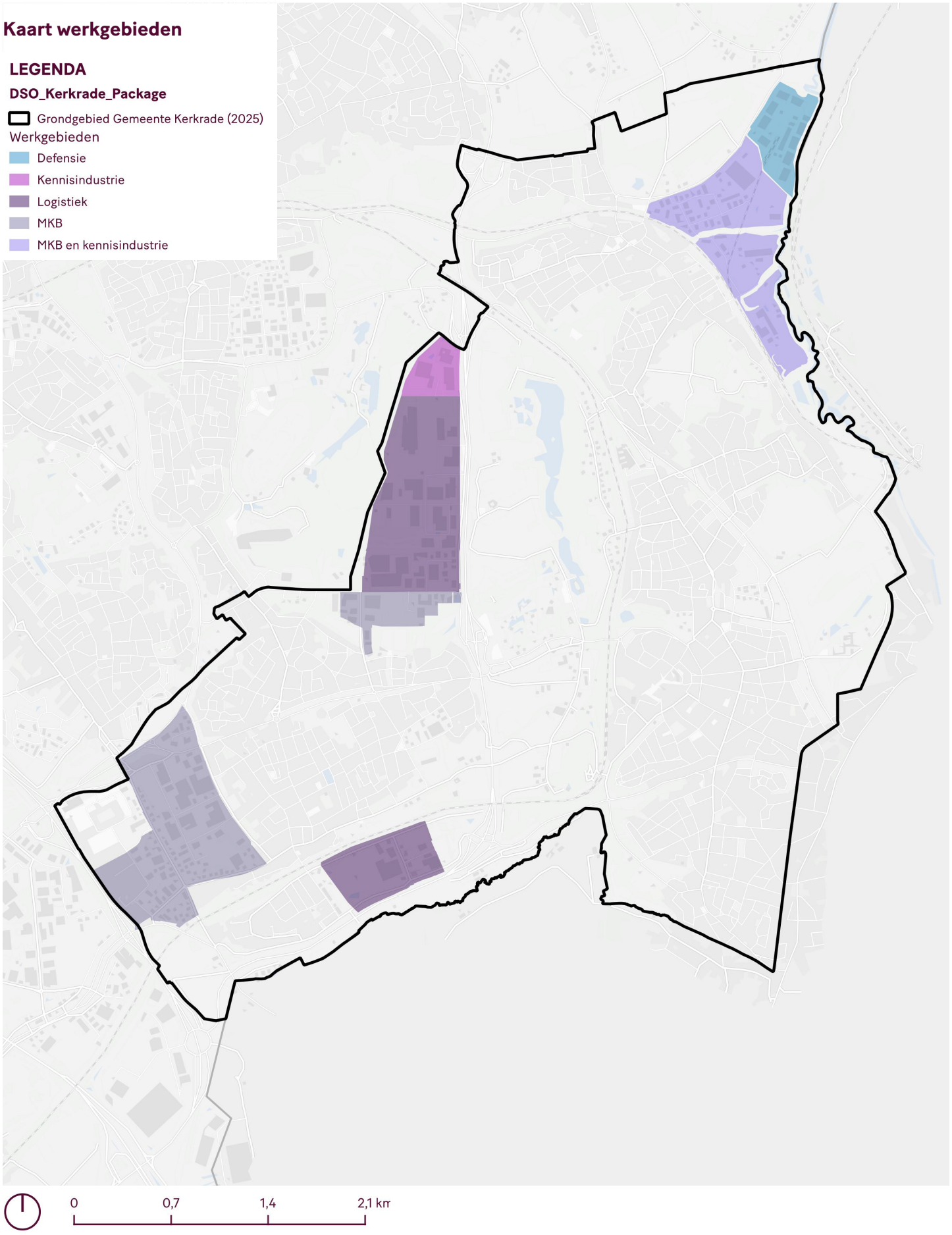
Lokaal MKB
Spekholzerheide en Beitel/Locht. Gebieden met op enkele locaties een mix van wonen en werken. Er is aandacht voor een kwalitatieve inrichting van de openbare ruimte ook met betrekking tot verkeersdrukte en verkeersveiligheid. Op deze locaties dient er ruimte te blijven voor de MKB sector en heeft het de voorkeur om kleinere bedrijfspercelen te realiseren.

Sport en leisure
Rodaboulevard. De Rodaboulevard is een speciale locatie tussen een werkgebied en een centrumgebied in. Enerzijds een gebied dat is gericht op ontspanning en anderzijds gericht op grootschalige retail. Het is een succesvol veel bezochte locatie die publiek uit de hele Euregio aantrekt. Op het gebied van uitstraling is er veel te winnen. Door nog sterker in te zetten op de kenmerken sport en leisure willen we daar samen met de grondeigenaren verandering in brengen. We streven naar ruimte voor buitensporten, meer groen en een goede fietsvoorzieningen op de Rodaboulevard met een goede een veilige verbinding naar de aangrenzende woongebieden in Kerkrade (Kerkrade-West) en Heerlen (Heerlerbaan).

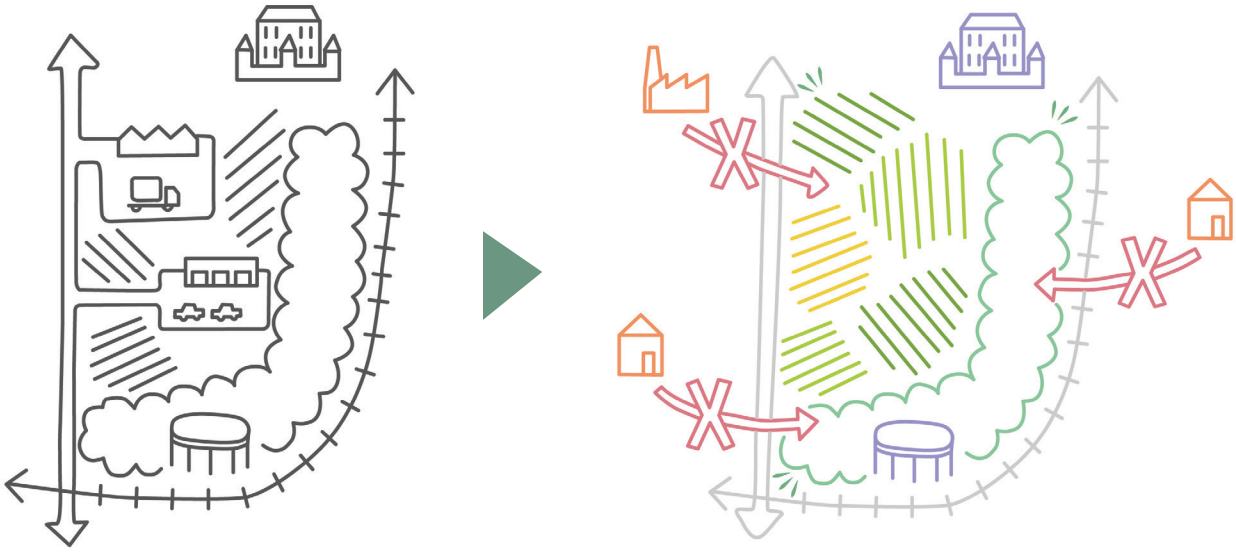
Randvoorwaarden voor nieuwe initiatieven

- Mobiliteitstransitie doorvoeren op de werkgebieden: De gebieden moeten beter bereikbaar zijn met fiets en openbaar vervoer.
- Bij nieuwe bedrijfsontwikkelingen wordt ook rekening gehouden met klimaatadaptatie en mobiliteit. Daarnaast moet er meer aandacht zijn voor de uitstraling en landschappelijke inpassingen van bedrijfsgebouwen, dit dient aan te sluiten op de omgeving en het landschap.
- In Kerkrade zijn de bedrijventerreinen de grootgebruikers van energie (36% van de vraag). Vanwege netcongestie zullen, in ieder geval de komende tijd, grote initiatieven zoveel mogelijk zelf moeten voorzien in de eigen energieopwekking en -opslag. De vraag is of dit haalbaar is omdat er ook uitdagingen liggen met betrekking tot geluid en stikstof. Bij nieuwbouw blijft het verplicht om het dakoppervlak te benutten voor zonnepanelen in combinatie met groene daken (voor het vasthouden van regenwater en het beperken van hittestress). Daarin kan ook samenwerking worden opgezocht om toe te werken naar collectieve energiehubs op de terreinen. Op Dentgenbach starten de bedrijven met een pilotproject om opwek en verbruik met elkaar af te stemmen (ook wel bekend als energiehub). Als dit succesvol blijkt kan een dergelijke aanpak ook elders worden opgepakt.
- De verwachting is dat de energietransitie met onder meer het ontwikkelen van grootschalige energieopslagsystemen (bijvoorbeeld batterijopslag), op bedrijventerreinen zal gaan plaatsvinden. Hiervoor moet ruimte worden gereserveerd. Daarbij houden we ook rekening met omgevingsveiligheid. Denk aan het risico op brand- en explosiegevaar en aan de locatiekeuze van deze systemen in de omgeving van (zeer) kwetsbare functies, zoals scholen, zorgcentra en woningen.
- De aanvrager van het initiatief is zich bewust van mogelijke veiligheids- en milieurisico's en treft hiervoor de nodige (mitigerende) maatregelen. Het thema externe veiligheid krijgt een nadere uitwerking in het nieuwe omgevingsplan.. De gemeente zet in op lichtere industrie, een groei van zware industrie is niet gewenst. Daarbij dient tegelijkertijd rekening gehouden te worden met het (groeiende) aantal werknemers op de bedrijventerreinen en het bijbehorende groepsrisico. Voor werknemers dient de veiligheid te worden geborgd.
- Richting 2050 wordt verder ingezet op bedrijven met een verlaagde milieucategorie ten opzichte van 2025. Nieuwe locaties voor zware industrie zijn niet wenselijk.
- Nieuwe kleinschalige bedrijvigheid (met een mogelijk effect op de leefomgeving) vinden bij voorkeur plaats op de bedrijventerreinen en niet in de woongebieden. Binnen de centrumgebieden is er wel ruimte voor dienstverlening en MKB ondernemerschap.
- Grootschalige bedrijvigheid (met een mogelijk effect op de leefomgeving) vindt altijd plaats op een van de bedrijventerreinen, passend bij het profiel van het bedrijventerrein.
- Het initiatief draagt bij aan circulariteit. Door vermindering van afvalstromen of het hergebruik van reststromen in de gemeente Kerkrade en de regio Parkstad.

Kaart werkgebieden

4.4 Landschappelijk raamwerk

Het principe: Het prachtige landschap van Kerkrade staat onder druk. Er is een krachtigere bescherming nodig. Zowel van plekken volledig voor de natuur, als plekken waar andere functies een rol spelen.

Het landschap in en om de stad is van grote waarde, voor nu en voor de toekomst. Om de inwoners een groene en gezonde omgeving te bieden. Om bezoekers naar de stad te trekken. En om plek te geven aan water en aan meer verschillende soorten dieren en planten (verhoging van de biodiversiteit). Daarom zetten we in op het beschermen van het buitengebied en haar functies en het groen in de stad.

Het landschap in en rondom Kerkrade is de belangrijkste troef die de gemeente in handen heeft. Het maakt dat de leefomgeving kwalitatief en gezond is. Voor Nederlandse begrippen is het een uniek stuk natuur en landschap. Maar zoals eerder is beschreven staat ook het buitengebied nog steeds onder druk. Er is een begrenzing van het buitengebied nodig. Zowel van plekken volledig voor natuur, als van plekken waar andere functies een rol spelen. Het bestaande beleid wordt doorgezet. In beginsel zijn geen rode ontwikkelingen mogelijk in het groen. Daarnaast kennen we aan gebieden een beschermingsstatus toe, waarbij het Nationaal Natuurnetwerk Nederland (NNN) leidend is. Het landschappelijk raamwerk is onderdeel van de groenblauwe dooradering en een essentieel onderdeel van een waterrobuuste en klimaatbestendige stad. We onderscheiden binnen het landschappelijk raamwerk, dat voor het merendeel in het buitengebied is gelegen, de onderstaande deelgebieden:

Kwetsbare natuur
Er zijn enkele plekken in Kerkrade waar de natuur met specifieke planten en diersoorten zo kwetsbaar en waardevol zijn dat we deze we deze gebieden niet recreatief toegankelijk maken. Het gaat hier met name om delen van het Wormdal en kleinere natuurgebieden met bron- en kwellocaties (zoals het bronbos van de Vrouwezijp bij Rolduc, bronnen nabij het stuwmeer, de Dentgenbacherbeek, Crombacherbeek en delen van de Bleijerheiderbeek/Peschbeemden). verspreid over de gemeente. Deze gebieden maken onderdeel uit van Natuurnetwerk Nederland.

Wilde natuur
De noord-zuidverbindingen langs het Wormdal en de Anselderbeekdal zijn onderdeel van het NNN en vormen een belangrijke schakel in de Europese ecologische hoofdstructuur. De natuurrijke, wilde plekken koesteren en versterken we, zodat deze als robuuste structuur behouden blijft. Binnen deze

gebieden is recreatief medegebruik in de vorm van wandelen en op diverse plekken fietsen mogelijk . De Groene Long (Anstelvallei), Carisborg, Berenbos, Hambos en Peschbeemden en het gebied bij abdij Rolduc vormen de voedingsgebieden voor deze structuren. Deze voedingsgebieden zien we terug in andere landschapstypes met ook een andere beschermde status. Het is belangrijk om zeker voor het NNN de diverse landschappen in samenhang te blijven zien en onderling te verbinden en te versterken.

Recreatieve natuur
Holzkuil/Carisborg, Berenbos, Bergbos en Schouffertsbos. Vormen een belangrijke schakel tussen het bebouwde gebied en de natuur eromheen. Deze gebieden zijn cruciaal om een gezonde leefomgeving te waarborgen. Hier is ruimte voor meer gebruiksfuncties zoals sport en spel. Dit zijn ook plekken waarlangs het natuurgebied de stad verder in kan komen. Zo ontstaat een sterkere binding met en beleving van het prachtige landschap.

Overig buitengebied en landbouw
Landbouwgebieden zullen we altijd behouden als integraal onderdeel van het landschappelijke raamwerk. De manier waarop die landbouw wordt bedreven zal wel veranderen - van intensieve productielandbouw naar een meer natuurinclusieve vorm. De steile hellingen worden omgevormd tot grasland met aanleg van kleine landschapselementen.. Natuur en landbouwgrond kunnen met respect voor elkaar naast elkaar bestaan. Deze variatie maakt het buitengebied interessant als groene ruimte.

De grotere landbouwgebieden bevinden zich in de Anstelvallei, de Ham, het gebied ten noorden van Eygelshoven, bij Baalsbruggen en abdij Rolduc. Juist de afwisseling tussen open en gesloten natuur, de doorzichten en valleien maken de natuur van Kerkrade aantrekkelijk. Het agrarisch beheer is een belangrijke instandhouder van het landschap. Dat agrarisch beheer moet in principe natuur inclusief en beter toegankelijk voor recreatief gebruik zodat er goede routes naar buiten gemaakt kunnen worden . De gemeente wil haar gronden in het landschappelijk raamwerk strategisch inzetten (her-overweging pachtovereenkomsten en een actiever grondbeleid met aan- en/of verkoop van gronden) om een duurzamere, een meer natuur inclusieve landbouw mogelijk te maken, gericht op landschaps-versterking en verbetering van de biodiversiteit. Stichting Limburgs Landschap (eigenaar en beheer-der van gronden rondom het stuwmeer Cranenweyer) heeft momenteel al de wens uitgesproken om de landbouwgronden extensiever te willen beheren om het landschap aantrekkelijker te maken voor recreatie. Daarnaast wordt de voormalige jaren ‘30 agrariërderij ‘de Klarenanstel’ herontwikkeld tot een vernieuwende en ecologische hotspot. Bezoekers kunnen hier in de toekomst terecht om te leren over de natuur.

Parken
Naast landschappelijk groen beschikt Kerkrade ook over stedelijk groen in de vorm van stadsparken. Stadsparken zijn een belangrijke “stapsteen“ om vanuit de eigen woonomgeving in het groen te gaan recreëren. De parken zijn biodivers en klimaatbestendig ingericht. In de parken is ook plaats voor activiteiten en festiviteiten door ruimte te maken voor kleinschalige horeca, toiletten en rustplekken en speel- en sportmogelijkheden.

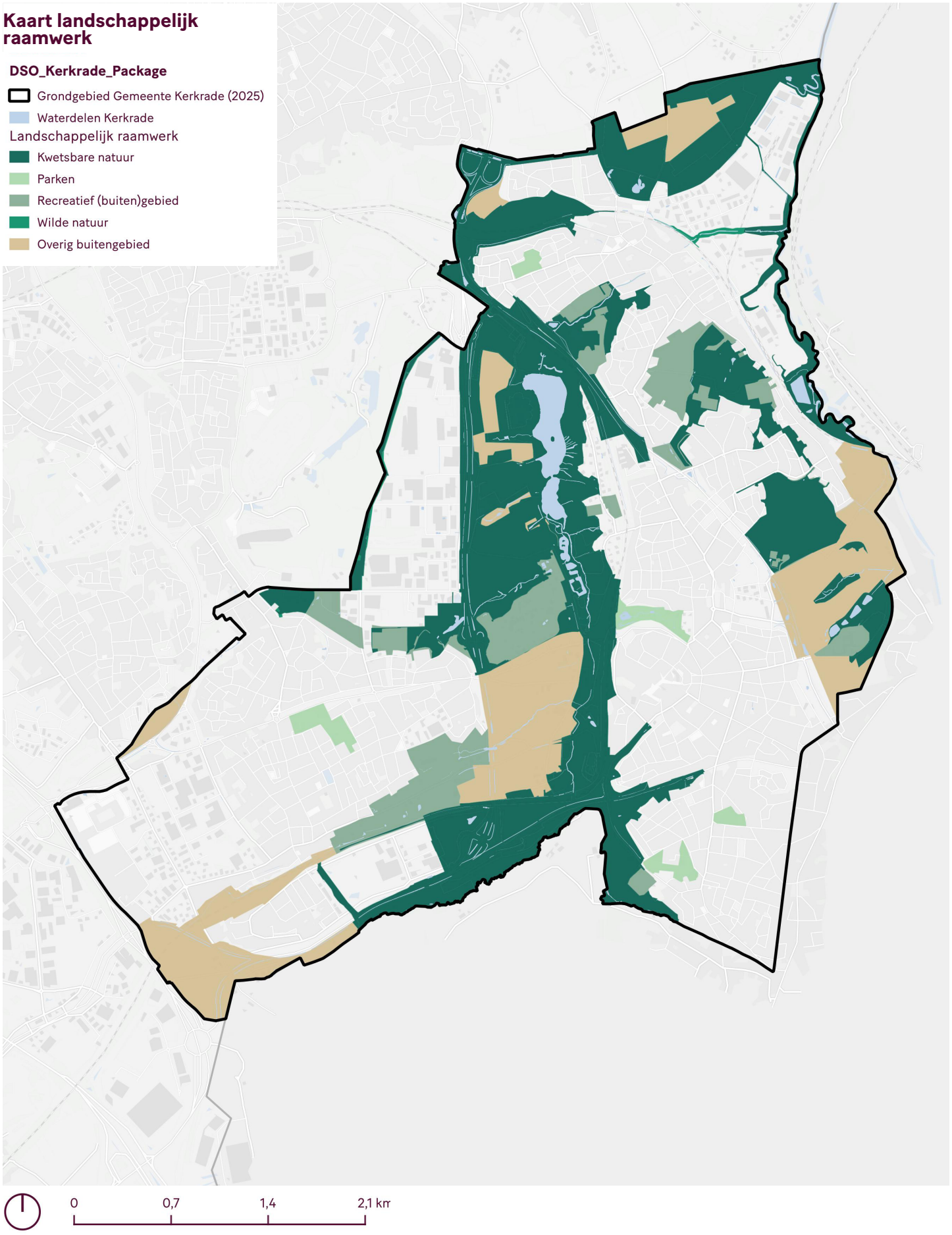
Buurtgroen
Natuur en groen is niet alleen te vinden in afgebakende plekken als parken of het buitengebied. In iedere wijk dragen kleine groenelementen bij aan het totale systeem. Deze kleine elementen zijn niet noodzakelijk verbonden met grotere structuren, maar spelen wel een belangrijke rol in het zorgdragen voor een basiskwaliteit natuur in de gehele gemeente. De voorkeur gaat daarom uit naar een beplan-ting met inheemse soorten.

Cultuurhistorische elementen
De aanwezige cultuurhistorische en kleine landschapselementen willen we (beter) beschermen. Daarbij kijken we niet alleen naar de gebouwen, maar bijvoorbeeld ook naar holle wegen, kerkpaden, hagen, graften, struwelen, religieus erfgoed (kapellen en wegkruizen) en statige bomenlanen.

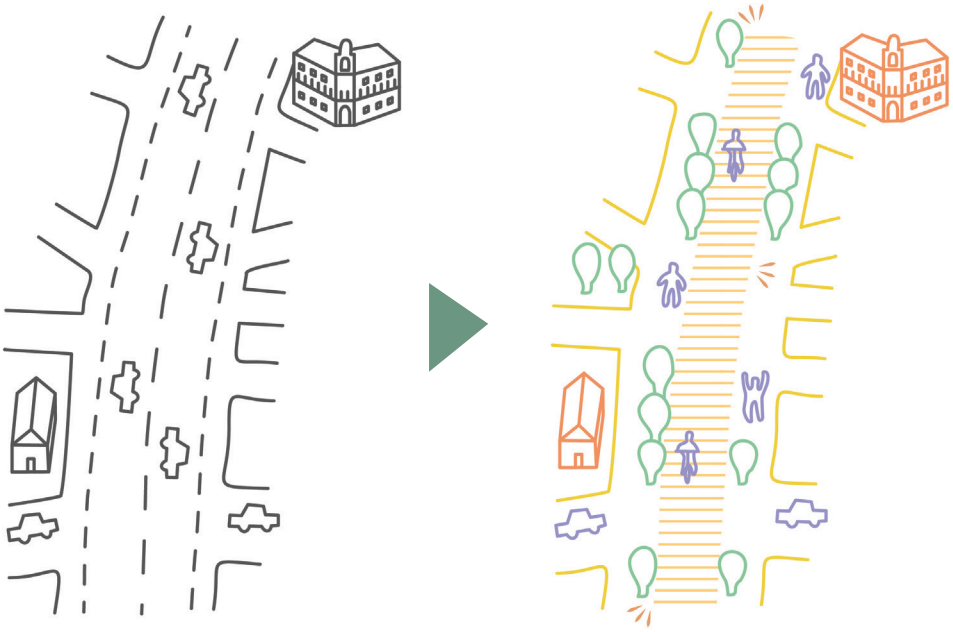
Randvoorwaarden voor nieuwe initiatieven

- In het bebouwde gebied wordt ruimte gezocht voor het weghalen van (overbodige) verhardingen, waarbij wordt gestreefd naar 20% minder verharding in 2050.
- De 3-30-300 regel als richtlijn toepassen op alle woongebieden. In beginsel heeft iedere woning zicht op 3 volwassen bomen, minimaal 30% boomkronen bedekking en een koele groene ruimte van minimaal 200 m^2 op maximaal 300 meter afstand van iedere woning.
- Bij belangrijke wandel- en fietsroutes in de stad wordt gestreefd naar 40% schaduw.
- Volwassen en waardevolle bomen(lanen) willen we behouden. Daar waar bomenstructuren een rol spelen vanuit hittemaatregelen krijgen de bomen de ruimte om volwassen te worden.
- Nieuwe recreatieve fiets- en wandelroutes zorgen voor verbindingen tussen de verschillende groengebieden en stimuleert een beweegvriendelijke omgeving.
- Het initiatief wordt op een goede manier ingepast in het landschap en versterkt de aanwezige landschappelijke kwaliteiten.
- Het initiatief kiest voor een robuuste groeninrichting. Bestaand groen wordt zoveel als mogelijk behouden en het uitgangspunt is minimaal 20% groen bij nieuwe (bouw)plannen.
- De gekozen groeninrichting draagt bij aan biodiversiteit dankzij een rijke variatie aan inheemse en klimaatbestendige beplanting dat weer aantrekkelijk is voor veel diersoorten.
- Voor ruimtelijke ontwikkelingen zijn water en bodem sturend. Er is voldoende ruimte voor water en groen om hittestress, wateroverlast en droogte tegen te gaan.
- De buitenruimte en gebouwen hebben een klimaatbestendige inrichting (licht kleur gebruik en natuurlijke materialen) met voldoende ruimte voor het vasthouden en verwerken van hemelwater op het eigen perceel (maatgevende bui 80mm in twee uur, met beschikbaarheid/leegloop binnen 24 tot 72 uur).
- Bij nieuwbouw en renovatie stimuleren we de toepassing van groene daken en gevels voor betere isolatie, waterberging en biodiversiteit.
- Het initiatief draagt bij aan verbetering en leidt zeker niet tot een verslechtering van de (grond) waterkwaliteit.
-

Kaart landschappelijk raamwerk

4.5 Ruimte voor mobiliteit

Het principe: Van lint voor auto's naar lint voor levendigheid. Om ruimte voor mobiliteit te maken is het van belang om langzaamverkeer de ruimte te geven en routes te maken tussen belangrijke locaties.

De auto is steeds dominanter geworden in het straatbeeld. Een handig vervoermiddel, maar in het stedelijk gebied laat het weinig ruimte over voor groen, ontmoeting of andere weggebruikers. Daarom zetten we in op het bieden van alternatieven voor de auto, onder andere door een aantal historische linten te transformeren tot wandel- en fietsstraat. Zo werken we toe naar ruimte voor mobiliteit waar de auto wel een plek heeft, maar niet voor iedere reis gebruikt hoeft te worden. We komen uit een lange periode waar de privé-auto op de top van de piramide stond. Het verkeerssysteem is vaak ingericht om de auto zo snel en soepel mogelijk door de stad te leiden. Met de toename van het aantal auto's inclusief parkeerplaatsen wordt het steeds duidelijker dat dit op diverse plekken leidt tot onwenselijke situaties. Het is gevaarlijk voor kinderen om buiten te spelen, er is overlast van geluid of slechte luchtkwaliteit en er is weinig ruimte voor vergroening. Daarom ontwikkelen we een verkeersysteem met meer hiërarchie en duidelijkheid.

Regionale verbindingen
De Buitenring Parkstad (N300) is een specifieke autostructuur waar ander verkeer geen ruimte heeft. De snelheid ligt hier hoog (maximaal 100 km/u) om de doorgang te bespoedigen.

Doorgaande autoroutes
De belangrijkste ontsluitingswegen naar buiten blijven belangrijke routes voor het gemotoriseerd verkeer. Hier mag maximaal 50 tot 80 km/u gereden blijven worden.

Historische linten
De historie is op enkele plekken nog voelbaar in Kerkrade, het meeste misschien nog wel als je de stad doorkruist over de oude linten. Verschillende tijdlagen wisselen elkaar steeds weer af. Bijzondere architectuur, kerkgebouwen en historische centra. Overal kleine parels die bijdragen aan de lokale identiteit. Maar deze belangrijke aders zijn door het toegenomen verkeer een drukke, onveilige en ongezonde plek geworden. Dat is ook terug te zien in de toenemende leegstand. Daarom verleggen we hier de focus naar het lint als fietsstraat waar de auto te gast is. Bestemmingsverkeer is mogelijk, maar doorgaand verkeer niet. Op de linten komt meer ruimte

voor de fiets, de voetganger en groen. Hier mag richting 2050 maximaal 30 km/u gereden worden, deze transitie wordt in gang gezet op het historisch lint de Bleijerheiderstraat. Bedrijvigheid en parkeerruimte trekken ongewenst verkeer aan, deze passen daarom minder goed op de lintenstructuur. Op de leegstaande achterterreinen is ruimte om de huidige parkeervoorzieningen (geen toevoeging van garageboxen) in het historisch lint te verplaatsen.

Woonbuurten
Op de kleinere wegenstructuur wordt de focus gelegd op leefbaarheid. We zorgen voor een lage snelheid en veilige oversteekplaatsen.

- Maximum snelheid van 30 km/u op alle niet doorgaande wegen.
- Kinderen vanaf 8 jaar kunnen zelfstandig door de buurt fietsen naar voor hun belangrijke bestemmingen (school, sport etc.).
- Veilige schoolomgevingen.

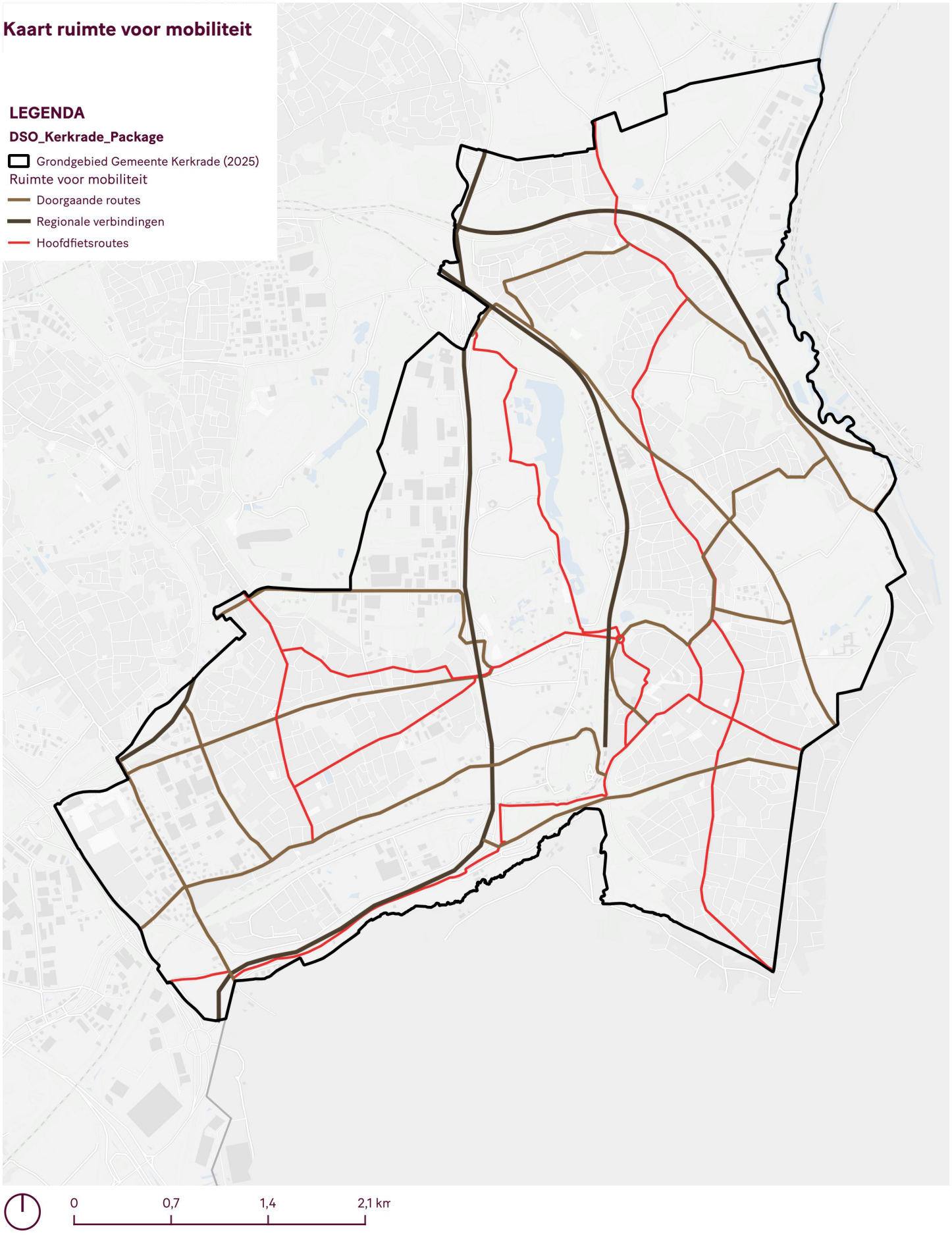
Toegangsstraten tot ov hubs
Belangrijke ov stations (bus en trein) moeten goed te bereiken zijn voor passagiers. De verbinding voor voetgangers, fietsers en mindervalide reizigers heeft op veel plekken aandacht nodig. Kerkrade kent in de huidige situatie vier treinstations maar ziet in de toekomst potentie voor een extra treinstation in Kerkrade-West (ook voor de verbetering van de leefbaarheid).

Wandelgebied
Rondom buurtcentra inzet op een (groter) voetgangersgebied waar ruimte is voor ontmoeten en spelen. Ook zetten we in op het maken van verbindingen met de aangrenzende groengebieden.

Randvoorwaarden voor nieuwe initiatieven

- Het stimuleren van fietsgebruik. Onder andere door het uitbreiden van het deelfiets programma naar andere belangrijke bestemmingen en door inzet op regionale en grensoverstijgende verbindingen. Er liggen kansen voor een fietsverbinding tussen Kerkrade-Noord en Landgraaf. Ook zullen nieuwe verbindingen worden gerealiseerd die aanhaken op de Parkstadroute. Zo is er een vernieuwd fietspad aangelegd tussen Chrevemont-Hopel (Roderlandbaan (N299)) en komt er een fietsbrug bij de rotonde Stationsstraat, Hamstraat, Voorterstraat en Domaniale Mijnstraat.
- Programma veilig fietsen en wandelen: onderzoeken waar knelpunten zijn om te komen tot een netwerk van doorfietsroutes, brede stoepen en veilige oversteekplaatsen.
- Vastgestelde parkeernormen evalueren en aanpassen. Onderzoeken welke normen passen bij de komende tien jaar. Hoe dichterbij trein- en busstations en buurtcentra, hoe lager de parkeernorm.
- Vrijkomende of leegstaande achterterreinen aangrenzend aan de historische linten bieden kansen voor een nieuwe invulling. De terreinen kunnen worden gebruikt als parkeervoorziening, vergroening of kleinschalige woningbouw. Multifunctioneel ruimtegebruik wordt gestimuleerd.
- De openbare ruimte wordt waar mogelijk inclusief ingericht, dit betekent dat de behoeften van iedereen zijn meegenomen in het ontwerp van de openbare ruimte. De openbare ruimte is toegankelijk voor ouders met jonge kinderen, ouderen en mensen met een beperking. Denk hierbij aan rolstoelvriendelijke opritten, (brede) trottoirs zonder losliggende tegels of andere obstakels en oversteekplaatsen met voldoende tijd om over te steken. Kerkrade wil een stad zijn waar iedereen mee kan doen en waar we niemand buitensluiten.
- Het initiatief draagt bij aan de mobiliteitstransitie en stimuleert daarmee tot minder autogebruik en meer wandelen, fietsen en OV-gebruik.
- We blijven inzetten op het doorrijden van de heuvellandlijn van treinstation Kerkrade-Centrum naar een nieuw treinstation in Kerkrade-West.

Kaart ruimte voor mobiliteit

5 De visie in uitvoering

5.1 Uitwerking in instrumenten

5.2 Terugblik structuurvisie

5.3 Uitvoeringsagenda

5.4 Financiering van ambities

5.5 Monitoring

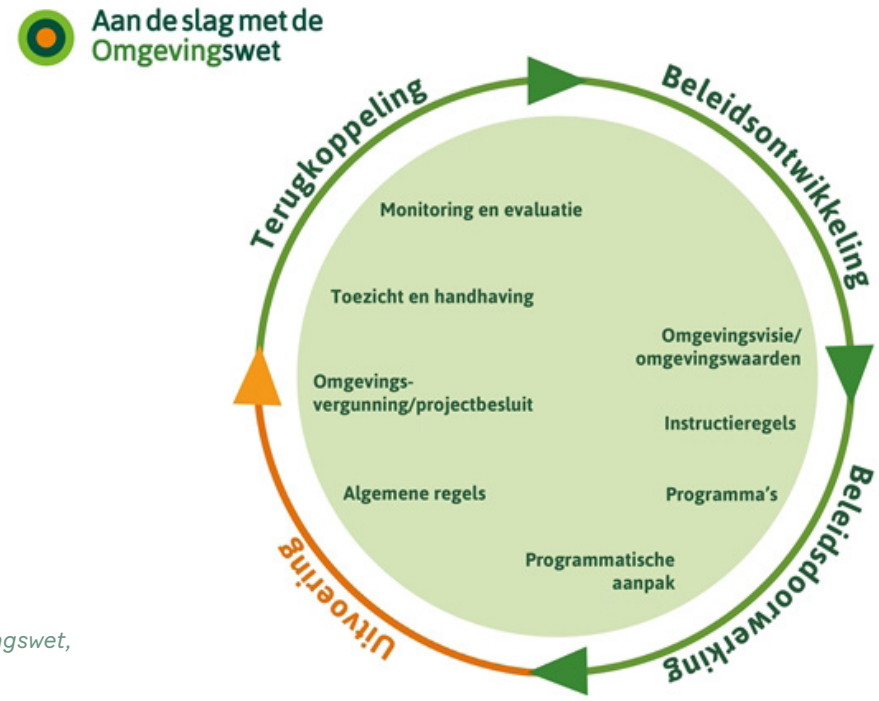
5.6 Regionale samenhang

5.1 Uitwerking in instrumenten

De beleidscyclus is een nieuw onderdeel van de Omgevingswet. De Omgevingsvisie is de start van de beleidscyclus waar de gemeente de stip op de horizon voor de lange termijn aangeeft. De Omgevingsvisie is dan in vergelijking met de structuurvisie geen statisch document meer. De visie zal regelmatig worden geactualiseerd. De ambities en keuzes die voortvloeien uit de Omgevingsvisie worden vervolgens vertaald in omgevingsprogramma's en in het omgevingsplan.

Beleidscyclus omgevingswet, bron: informatiepunt leefomgeving

Uitwerking omgevingsprogramma's

Voor een bepaald gebied of vraagstuk, zoals dit in de Omgevingsvisie is benoemd, kunnen we een omgevingsprogramma opstellen. Een programma bestaat uit acties die we willen nemen om ons doel te bereiken. Het bevat maatregelen, een planning en wat nodig is aan inzet. In de Omgevingswet zijn een aantal verplichte programma's opgenomen, waaronder geluid. Ook kunnen vrijwillige omgevingsprogramma's worden vastgesteld.

Naast thematische programma's, zoals bijvoorbeeld een programma voor gezondheid (Vie) kunnen we ook gebiedsprogramma's vaststellen voor specifieke gebieden waar ontwikkelingen worden verwacht. In deze programma's zullen we opgaven domeinoverstijgend, sociaal en fysiek, aanpakken. Bij het opstellen van de programma's worden de strategische principes per gebiedstype met randvoorwaarden die in hoofdstuk 4 zijn beschreven verder uitgewerkt. Het omgevingsprogramma is een instrument van het college van burgemeester en wethouders. Het opstellen van een programma is vormvrij.

Uitwerking Omgevingsplan en omgevingsvergunning

Het omgevingsplan beschrijft de regels en de omgevingsvergunning geeft officieel toestemming voor activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving. Bijvoorbeeld voor het kappen van een boom of het bouwen van een gebouw. Het omgevingsplan is bindend voor iedereen, de gemeente zal na vaststelling van de Omgevingsvisie aan de slag gaan met een gebiedsdekkend omgevingsplan voor de gehele gemeente (vaststelling voor 2032).

5.2 Terugblik structuurvisie

De huidige langetermijnvisies hebben hun diensten bewezen maar zijn inmiddels verouderd en toe aan vernieuwing. In de periode 2010-2025 is er veel gebeurd in Kerkrade. Diverse grootschalige fysieke projecten zijn afgerond, vaak in samenwerking met andere partijen waaronder woningcorporaties. Duidelijke voorbeelden in het centrum zijn het Centrumplan (winkels, woningen, Martin Buberplein, realisatie Hub (bibliotheek en theater) en Vie (binnenzwembad, sportgelegenheden, Innovatie Hub en parkeergarage)). In de buurt Heilust heeft een grootschalige herontwikkeling plaatsgevonden, waarbij Park West is aangelegd en een MFA is gerealiseerd in de voormalige kerk. In Bleijerheide is de circulaire gebiedsontwikkeling SUPERLOCAL gerealiseerd. De herontwikkeling Rolduckerveld is in volle gang. Ook is de Rodaboulevard (retail- en leisurecluster) verder ontwikkeld, Discovery Museum (Museumplein) uitgebreid en de stationsomgeving opnieuw ingericht, is de dierentuin GaiaZOO uitgebreid en het Stadspark heringericht.

Verder hebben diverse kleinere ontwikkelingen plaatsgevonden, waaronder de realisatie van tiny houses en aanplanting van levensbomenbossen op drie locaties in Kerkrade. Op het gebied van infrastructuur is in de periode van 2015 t/m 2017 de Buitenring Parkstad Limburg (N300) aangelegd, dit is een belangrijke ontwikkeling geweest voor de verbeterde bereikbaarheid van Kerkrade en de gehele regio Parkstad. Vanaf 2018 zijn diverse bedrijventerreinen ook beter ontsloten. Dit heeft ervoor gezorgd voor een afname van leegstaande bedrijfspercelen, een versnelling van de herstructurering van de Kerkraadse bedrijventerreinen, een toename van werkgelegenheid in de Medtech sector en logistiek/distributie vanwege de gunstige ligging in West-Europa.

5.3 Regionale samenhang

Voorheen was er sprake van een regionale structuurvisie op Parkstad niveau, de ‘Intergemeentelijke Structuurvisie Parkstad – 2009‘. Met de komst van de Omgevingswet is er alleen nog maar sprake van een Omgevingsvisie op Rijks, provinciaal en gemeentelijk niveau. Daarom is er in de regio Parkstad voor gekozen om een regionaal afstemmingskader op te stellen dat als bouwsteen in elke Omgevingsvisie wordt doorvertaald. Hiermee worden regionale kwaliteiten, opgaven en ambities op een eenduidige wijze geborgd. Het regionale afstemmingskader is in het eerste kwartaal van 2023 vastgesteld door de gemeenteraden. Het regionaal afstemmingskader is geen hard kader met strikte planologische sturingsprincipes, maar een inspirerend vergezicht gericht op het samenbrengen van kwaliteiten en opgaven op regionaal niveau. Daarnaast is het een positioneringsstuk naar de bredere regio: waar zien we kans voor verdere samenwerking en ruimtelijke structuurversterking als een vitale grensregio. Momenteel wordt het regionaal afstemmingskader geactualiseerd op basis van “Parkstad Limburg biedt Ruimte! Ons toekomstverhaal voor 2040“. Naar verwachting volgt in 2026 een nieuwe versie van het regionaal afstemmingskader.

Vanuit de regionale blik zijn er enkele belangrijke voorzieningen, kansen en ontwikkelingen waar de gemeente rekening mee moet houden:

- Samenwerking binnen de Parkstad regio voor het ontwikkelen van een ruimtelijke visie op circulaire economie. Dit omvat onder andere het gezamenlijk opstellen van een uitvoeringsprogramma voor een circulair Parkstad in 2050.
- Regionale samenwerking in het kader van de Regionale Energiestrategie (RES) Zuid-Limburg, waarbij Kerkrade als onderdeel van de deelregio Parkstad Limburg bijdraagt aan de energietransitie. Deze samenwerking richt zich op energiebesparing, duurzame elektriciteitsopwekking en de warmtetransitie.
- Uitbreiding hoogspanningsstation Terwinselen (gemeente Heerlen).
- Nieuwe Narratief: “Parkstad Limburg biedt Ruimte! Ons toekomstverhaal voor 2040“.

- Bouw van een waterstofcentrale Herzogenrath (inclusief uitbreiding van het zonnepark)
- Zoekgebied bouw van windturbines rondom Aken en Herzogenrath, dichtbij de landsgrens (impact voor het zuidelijk deel van Kerkrade en het noordoostelijk deel van Kerkrade).
- Goede afstemming op het gebied van woningbouw en werkgelegenheid; het huisvesten van verschillende doelgroepen.
- Renaturering van de grensrivier de Worm tussen Eygelshoven en Rimburg (gemeente Landgraaf).
- Nieuwe ontwikkelingen in de gemeenten Heerlen (woningbouw en retail) en Landgraaf (vakantiepark Rouenhof, locaties voor woningbouw aan de Waubacherweg, ten noorden van Eygelshoven).
- Regionale inzet op "Medlands Parkstad". In Parkstad bevinden zich meerdere internationale bedrijven in de medische technologiesector die zorgen voor essentiële en geavanceerde zorgmiddelen, medicijnen en apparatuur. De vraag naar deze producten is groot en neemt in de toekomst alleen maar verder toe.
- Kerkrade werkt samen met partners in Nederland en Duitsland aan het ontwikkelen van een grensoverstijgende samenwerking voor energieprojecten, om gezamenlijk in Eurodeverband te werken aan de energietransitie. Zo ligt net over de grens in de Stadt Herzogerath één van de grootste zonneparken in Nordrhein Westfalen (Nivelsteiner Sandwerke & Sandsteinbruche). De glasfabriek Saint Gobain wil via restwarmte, warmte opwekken. Dit zou een duurzame warmtebron kunnen vormen voor een grensoverstijgend warmtenet.
- Er gaat onderzoek plaatsvinden naar de mogelijkheden en kansen van de realisatie van grensoverstijgende fietsroutes richting Herzogenrath en Aken. Een snelle hoofdfietsroute tussen deze steden kan een grote aanwinst zijn voor de fietser en verbindt de steden op een gezonde wijze.

Koppeling met Nationale- en Provinciale Omgevingsvisie
Het Rijk en de Provincie Limburg hebben in respectievelijk de Nationale Omgevinsvisie (NOVI) en de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) een toekomstbeeld vastgelegd over de manier waarop we in Nederland wonen, werken en recreëren. Hierin worden complexe vraagstukken behandeld en hierarchie aangebracht in thema's en oplossingsrichtingen. Zo zijn er verschillende transities gaande op het gebied van huisvesting, landbouw, economie en energie die allemaal gepaard gaan met een forse ruimteclaim. Een van de belangrijkste speerpunten uit de NOVI is dat al deze transities in samenhang bekeken moeten worden, waarbij de omgevingskwaliteit centraal staat.

De NOVI hanteert daarom drie afwegingsprincipes:
- Combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies;
- Kenmerken en identiteit van een gebied staan centraal;
- Afwentelen wordt voorkomen.

De regio Zuid-Limburg is aangewezen als NOVEX-gebied vanwege het hoge aantal gestapelde opgaven dat er speelt. De optelsom van ruimtelijke claims overstijgt de draagkracht van het landschap. Rijk, Provincie en alle Zuid-Limburgse gemeenten hebben samen het 'Ontwikkelperspectief NOVEX' opgesteld. Hierin worden drie themalijnen geschetst die randvoorwaardelijk zijn voor de ontwikkeling van de regio Zuid-Limburg: circulaire economie, groenblauwe kwaliteit en verstedelijking dichtbij IC-knooppunten. Met name de laatste twee krijgen ruime aandacht binnen Omgevingsvisie van Kerkrade.

De POVI is in Limburg gesplitst in visies voor de deelgebieden Noord-, Midden-, en Zuid-Limburg

vanwege de uiteenlopende opgaven en kansen per gebied. In de POVI wordt de lange termijn visie (2030-2050) op de fysieke leefomgeving vastgelegd. Uiteenlopende onderwerpen zoals wonen, bodem, infrastructuur, energie, economie, landbouw, water, natuur, landschap en cultureel erfgoed komen aan bod. De provincie schetst een regio die in 2050 haar potentie als Europese schakelregio optimaal heeft ontwikkeld. De grote lijnen en structuren die daar worden uitgezet op het gebied van bijvoorbeeld regionale verbindingen, gezonde leefomgeving, duurzame economie en veilige energievoorziening vinden hun uitwerking in deze Omgevingsvisie.

5.4 Uitvoeringagenda

Binnen deze Omgevingsvisie zijn diverse doelen en activiteiten genoemd die de komende 25 jaar tot uitvoering moeten komen. Hierna volgt een overzicht met een aanzet van nieuwe omgevingsprogramma's, mogelijke projecten en maatregelen voor de korte, middellange en lange termijn.

Lopende omgevingsprogramma's

Deze programma's zijn bestaand en komen voort uit het collegeprogramma 2022-2026 "Samen verder bouwen aan een vitaal Kerkrade". Deze zijn:

- Thematisch programma Vie – Leven in beweging (Sociaal domein, gezondheid)
- Thematisch en verplicht programma Actieplan Geluid (Milieu en Duurzaamheid). Geluidsbelastingkaarten en actieplannen wordt om de vijf jaar geactualiseerd.
- Gebiedsprogramma Kerkrade-Oost
- Gebiedsprogramma "Aanvalsplan Kerkrade-Centrum"

Nieuwe omgevingsprogramma's

Op basis van de verhaallijnen en ambities zal in de komende jaren gewerkt worden aan de volgende programma's:

- Thematisch Programma Sport, omvat thema's sport, accomodaties en thematisch subprogramma Bewegen in de Openbare Ruimte (BIOR)
- Thematisch programma Wonen/volkshuisvesting
- Thematisch programma duurzaamheid, bestaande uit de buurtuitvoeringsprogramma's Transitievisie Warmte, Energievisie en subprogramma Water en Klimaatadaptatie (regionale en lokale uitwerking)
- Thematisch programma Groen (opstellen van een groenontwikkelingsplan (inclusief beleid))
- Thematisch programma Ruimtelijke Kwaliteit. Bestaande uit erfgoed, cultuurhistorie, landschap en ruimtelijke kwaliteit/welstand (inclusief beleid)

2025-2030

(Nationale) doelen:

- Schone Lucht Akkoord (SLA) in 2030, bevat ook een monitoringsplicht voor luchtkwaliteit.
- In 2027 moet voldaan worden aan de Europese Kaderrichtlijn Water.
- In 2030 is de ervaren gezondheid van de inwoners van Kerkrade minimaal gelijk aan Zuid-Limburg.
-

Mogelijke projecten en maatregelen:

- Onderzoek doen naar de mogelijkheden van het toepassen van dynamisch peilbeheer van het stuwmeer Cranenweijer (wateroverlast beperken in Eygelshoven en extra opvang van water voor langere perioden van droogte).
- Onderzoek uitvoeren naar het weghalen van de overkluizing van de Anselderbeek en Strijthagerbeek in de kern van Eygelshoven.
- Het terugdringen van bodemerosie in het landschappelijk raamwerk (buitengebied) door op de meest steile hellingen geen akkerbouw meer toe te staan. Er is sprake van een wijziging in het landgebruik, op deze plekken is grasland eventueel in combinatie met de aanleg kleine landschapselementen een betere optie. Dit kan worden bereikt door nieuwe regels in het Omgevingsplan op te nemen en bij nieuwe pachtovereenkomsten (grondbeleid).
- Het aantal gemeentelijke monumenten uitbreiden. Daarvoor is het nodig om gemeentelijk beleid op te stellen waarin het behoud van cultuurhistorisch erfgoed verder wordt onderbouwd. Zie het programma “Ruimtelijke kwaliteit”.
- Herstructurering vervolgen in de buurten Rolduckerveld en Bleijerheide/Nulland.
- Mogelijke aanleg van een warmte- en koudenet in Kerkrade-West en het stadscentrum.
- In 2025-2026 wordt een Regionaal Programma Water en Klimaatadaptatie opgesteld. Hierin zullen de aanpak van wateroverlast, droogte, tegengaan van hittestress maar ook de verbetering van de waterkwaliteit van grond- en oppervlaktewater centraal staan.
- Linten omvormen tot fietsstraat, starten bij het lint Bleijerheider- Pannesheiderstraat.
- Versterken van stadsentrees en -randen (bijvoorbeeld in Eygelshoven en Kerkrade Centrum).
- In Kerkrade-Oost zullen drie nieuwe basisscholen worden gebouwd, waarvan één in de termijn voor 2030 en twee in de periode 2030-2040.
- Toekomst van sport- en speelvoorzieningen (relatie met bewegen/gezondheid).
- Uitbreiding en verzwaring energienetwerk met minimaal 100 kleine trafostations en minimaal drie middenspanningsstations en uitbreiding van het hoogspanningsstation Terwinselen.
- Op bedrijventerrein Dentgenbach starten bedrijven met een pilotproject om samen het opwekken en verbruik met elkaar af te stemmen.
- Sanering mijnschachten en een deel van de risicozones na-ijleffecten mijnverleden in de gemeente Kerkrade

2030-2040

(Nationale) doelen:

- 2040 energieneutraal in de regio Parkstad Limburg
- 50% circulair in 2040
- Meer dan 70% van de woningen in Kerkrade voldoet aan de 3-30-300 regel (rapportcijfer van 6 of hoger)
-

Mogelijke projecten en maatregelen:

- Herstructurering Mucherveld en delen van Eygelshoven.
- Beekherstel door het weghalen van de overkluizing van de Anselderbeek in Eygelshoven.
- Herinrichting en vergroening van de Nieuwstraat/Neustraße.
- Koud- en warmtenet uitbreiden (oostelijk deel van Kerkrade).
- Doorrijden trein van Kerkrade-Centrum naar Kerkrade-West
- Energienetwerk uitbreiden over de grens.
- Sanering mijnschachten en een deel van de risicozones na-ijleffecten mijnverleden in de gemeente Kerkrade

2040-2050

(Nationale) doelen:

- In 2050 zijn alle panden van het aardgas af.
- Kerkrade in de bovenste vijf van veiligste steden van Zuid-Limburg.
- 100% circulair in 2050
- 90% van de woningen in Kerkrade voldoet aan de 3-30-300 regel (rapportcijfer van 6 of hoger).
- In 2050 is de totale verharding in de gemeente Kerkrade met 20% afgenomen ten opzichte van 2025. Dit is een heel belangrijk onderdeel om te komen tot een klimaatbestendige en waterrobuuste woon- en leefomgeving.

5.5 Financiering van ambities en opgaven uit de Omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie zijn veel ambities en opgaven opgenomen die invulling geven aan de lange termijnvisie van Kerkrade. Wij zullen hier samen aan werken met verschillende partijen. De gemeente kan niet alle trends en ontwikkelingen voorspellen. Door ontwikkelingen, zoals verandering in financiële middelen, beschikbaar materiaal en personeel, kan de uitvoering van de Omgevingsvisie vertragen. Ook kunnen nieuwe regels vanuit Europa, het Rijk of de provincie invloed hebben op de beschreven keuzes en ambities in deze Omgevingsvisie. Mocht hier sprake van zijn dan wordt de visie (op onderdelen) bijgesteld.

Om te werken aan de maatschappelijke vraagstukken en ambities in deze visie (de vier verhaallijnen) zullen we voor verschillende locaties een actiever (grond)beleid gaan voeren. Dit betekent dat we nog meer dan vroeger gebruik zullen maken van de beschikbare privaatrechtelijke en publiekrechtelijke instrumenten.

Om de ambities en doelen van deze visie te halen zijn financiële middelen nodig. Hier zorgt niet alleen de gemeente voor maar doet dit samen met andere overheden, bedrijven en (markt)partijen. Maar ook inwoners kunnen bijdragen, bijvoorbeeld door het verduurzamen van hun woning en aanleg van een geveltuin. Bij het vaststellen van de Omgevingsvisie is het ingewikkeld om een compleet beeld te krijgen van alle uitvoeringskosten die voortkomen uit de ambities en opgaven. De financiering wordt daarom voor nu gekoppeld aan de bestaande programma's en projecten.

Via het gemeentefonds ontvangt de gemeente jaarlijks geld dat we voor een deel gebruiken voor de uitvoering van de opgaven die in deze visie zijn genoemd. Vanuit verschillende projecten maken we gebruik van de beschikbare subsidies. Het is belangrijk om samen te werken met andere overheden en (markt)partijen en te blijven investeren om onze doelen te bereiken.

Via (bouw)leges en anterieure overeenkomsten worden de kosten door de gemeentelijke organisatie gedekt. Ook wordt op deze manier bijgedragen aan het verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte van een (bouw)plan en omgeving.

5.6 Monitoring

We houden goed in de gaten hoe de stad zich ontwikkelt en monitoren of de gestelde doelen ook behaald worden. In de toekomst kan 'Smart City' een rol vervullen om een meetnetwerk voor monitoring en evaluatie op te stellen. Dit zorgt ervoor dat we op de juiste koers blijven met onze programma's, beleid en plannen.

Monitoring van omgevingsaspecten die van belang zijn voor de doelen uit de Omgevingsvisie is van groot belang. Daarvoor is een monitoringskader nodig dat de gemeente in staat stelt om aan de hand van eenduidige en reproduceerbare indicatoren periodiek een meting uit te voeren van de staat van de leefomgeving. De data uit de Foto van de Leefomgeving en de OER bieden hiervoor een goede basis.

Belangrijke vragen bij het monitoren van de voortgang van de Omgevingsvisie zijn:

1. Komt het voorspelde doelbereik van het voorgenomen beleid in de Omgevingsvisie overeen met de beoordeling en draagt het voldoende bij aan het vervullen van de gestelde ambities?
2. Dient de beoordeling in het plan-MER aangepast te worden als nieuwe informatie beschikbaar komt?
3. Maken de antwoorden op bovenstaande vragen het nodig om de Omgevingsvisie bij te stellen?

Om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen en waar nodig bijtijds bij te sturen wordt er op de volgende thema's gestart met monitoring:

- SLA/luchtkwaliteit. Overzicht jaargemiddelde concentratie NO2, PM10 en PM2,5.
- Geluidsbelasting (spoor)wegen. Dit leidt tot een geluidsbelastingkaart (elke 5 jaar)
- Aanwezigheid van groen volgens de 3-30-300 regel. Hiermee is gestart op 1-1-2024, om de 2 jaar vindt een nieuwe meting plaats.
- Oppervlakte aan verharding en bebouwing, ook in verhouding tot de hoeveelheid groen. Start meten in 2025, om de 2 jaar vindt een nieuwe meting plaats.
- Hittestresskaart. Middels stresstesten, dit gebeurt landelijk om de 4 jaar.
- Gemiddelde afstand tot primaire voorzieningen
- Ontwikkeling fiets- en OV gebruik t.o.v. van het autogebruik
- Gezondheidsmonitoring. Gekoppeld met monitoring in relatie tot het Programma Vie (gezonde stad). De gemeente beschikt sinds 2024 over een digitaal dashboard waar cijfers over gezondheid worden gemonitord. Het dashboard is te raadplegen via: https://dashboard.acc.vie.lectoraatdataintelligence.nl/

De Omgevingsvisie biedt een stip op de horizon maar is nooit helemaal af. We bekijken minstens iedere vier jaar of we nog op de juiste weg zitten en of aanpassingen in beleid of opgaven nodig zijn. Daarbij is vooral van belang dat de gestelde ambities nog behaald kunnen worden of dat we ze moeten aanpassen. Hiervoor gebruiken we als gemeente de beleidscyclus. Op deze manier zorgen we ervoor dat onze visie blijft aansluiten bij de maatschappelijke behoeften, vraagstukken en ontwikkelingen in het belang van de gemeente Kerkrade.

COLOFON

Deze Omgevingsvisie is opgesteld door de gemeente Kerkrade met ondersteuning van PosadMaxwan en Pantopicon.

Gemeente Kerkrade
Erik Theunissen en Daan Geraads

PosadMaxwan
Stefano Agliati, Marieke van Esch, Nazar Gresko, Jos Kenter en Froukje van de Klundert

PANTOPICON
Nik Baerten en Virginia Tassinari

Beelden: Alle kaarten en illustraties zijn (tenzij anders vermeld) gemaakt door PosadMaxwan. Het fotomateriaal is afkomstig van de gemeente Kerkrade.

Ontwerp Omgevingsvisie 16 april 2025

gemeente kerkrade

De rijke geschiedenis van Kerkrade heeft geresulteerd in een voor Nederlandse begrippen bijzondere gemeente. Iedere tijdsperiode heeft blijvend bijgedragen aan de kracht van Kerkrade en is nog steeds terug te vinden als een van de vier kernkwaliteiten. Zo beschikt Kerkrade over een uniek landschap en daarmee samenhangend watersysteem, over Middeleeuwse kernen verbonden door een lintenstructuur, een sterke woon-werk identiteit gekoppeld aan de mijnbouw periode en een krachtige bevolking.

Precies deze kernkwaliteiten staan momenteel onder druk door klimaatverandering, door leegstand, door logistieke druk en door vergrijzing. Met de Omgevingsvisie 2050 willen we terug naar de basis en de kwaliteiten weer als positieve structurerende elementen inzetten om te bouwen aan een toekomstbestendig Kerkrade. Een Kerkrade dat...
...het unieke landschap inzet voor de klimaatbestendige stad
...de meerkernigheid als aanleiding neemt voor de leefbare stad
...een sterke woon-werkidentiteit opzoekt voor de werkende stad
...een krachtige bevolking opbouwt via de meergeneratie stad

Omgevingseffectrapport ontwerp Omgevingsvisie gemeente Kerkrade

Gemeente Kerkrade

4 april 2025 - Public

Contactpersoon

ARCADIS NEDERLAND B.V.

Arcadis Nederland B.V.
Postbus 137
8000 AC Zwolle
Nederland

Inhoudsopgave

1 Inleiding 5

1.1 Aanleiding 5

1.2 Doel van het Omgevingseffectrapport 5

1.3 Procesbeschrijving 6

1.4 Opbouw van het rapport 6

2 De omgevingsvisie van de gemeente Kerkrade 8

2.1 Samenvatting omgevingsvisie 8

3 Proces ontwerpend Omgevingseffectrapport 10

4 Beoordelingsmethodiek 12

4.1 Foto van de Leefomgeving 12

4.2 Beoordeling op doelbereik 13

4.3 Beoordeling op milieueffecten 14

5 Foto van de Leefomgeving 15

6 Beoordeling 16

6.1 Beoordeling op doelbereik 16

6.1.1 Beoordeling 16

6.1.2 Toelichting beoordeling 18

6.1.2.1 Leefbare stad, waar voorzieningen nabij zijn 18

6.1.2.2 Werkende stad, waar werken en wonen onlosmakelijk verbonden is 21

6.1.2.3 Meergeneratie stad, een goede stad voor 8 en 80 jarigen is goed voor iedereen 25

6.1.2.4 Klimaatbestendige stad, wonen in een sterk landschappelijk raamwerk natuur 28

6.1.3 Belangrijkste bevindingen 32

6.2 Beoordeling op milieueffecten 34

6.2.1 Beoordeling 34

6.2.2 Toelichting beoordeling 38

6.2.2.1 Bodem 38

6.2.2.2 Omgevingskwaliteit 40

6.2.2.3 Klimaatadaptatie 43
6.2.2.4 Economie 46
6.2.2.5 Leefomgeving 49
6.2.2.6 Mobiliteit 52
6.2.2.7 Gezondheid & milieu 54
6.2.2.8 Duurzaamheid 57
6.2.2.9 Energietransitie 58
6.2.3 Belangrijkste bevindingen 61

7 Conclusies en aanbevelingen 63

8 Monitoring 66

Colofon 67

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Omgevingswet verplicht iedere gemeente tot het opstellen van een Omgevingsvisie, waarin een integrale doorkijk naar toekomstige, lange termijn opgaven op verschillende beleidsvelden wordt geschetst: ruimte, energie, water, milieu, natuur en landschap zijn hier voorbeelden van. Een Omgevingsvisie komt in de plaats van structuurvisies, stadsdeelvisies, verkeers- en vervoersplannen, milieubeleidsplannen en (delen van) de natuurvisie en richt zich op de gehele fysieke leefomgeving. In de Omgevingsvisie legt de gemeente vast welke opgaven zij voor zichzelf ziet, welke ambities hieraan gekoppeld worden, en hoe de vastgestelde beleidsdoelen gehaald gaan worden.

De gemeente Kerkrade stelt momenteel haar Omgevingsvisie op, die naar verwachting in de tweede helft van 2025 vastgesteld wordt. Onderdeel van de besluitvormingsprocedure is de milieueffectrapportage voor plannen (plan-mer). Hiervoor is een strategisch milieueffectrapport, in de vorm van een Omgevingseffectrapport (OER) opgesteld dat in beeld brengt in hoeverre de ambities van de gemeente Kerkrade in samenhang realiseerbaar zijn en wat de effecten van het beleid in de Omgevingsvisie op de fysieke leefomgeving zijn. Voorliggende Omgevingseffectrapport is het product van de plan-mer-procedure en levert informatie op die van belang is voor de besluitvorming over de Omgevingsvisie en het gemeentebestuur helpt bij het maken van keuzes.

1.2 Doel van het Omgevingseffectrapport

Een Omgevingseffectrapportage is een instrument dat gebruikt wordt als hulpmiddel voor de besluitvorming voor plannen en projecten bij de (her)inrichting van de fysieke leefomgeving. Een planMER brengt in beeld welke milieugevolgen een plan gaat hebben voordat er een besluit over genomen is om op die wijze het milieubelang volwaardig mee te laten wegen in de besluitvorming over dat plan. Voor een Omgevingsvisie wordt een planMER veelal een Omgevingseffectrapport genoemd. Een Omgevingseffectrapport heeft een bredere insteek en beschrijft, naast de gevolgen voor de leefomgeving, ook het doelbereik van maatregelen voor opgaven die van oudsher geen onderdeel zijn van de mer-procedure zoals energie, de woonopgave en klimaatadaptatie. Het Omgevingseffectrapport geeft tijdens het besluitvormingstraject van de Omgevingsvisie inzicht in de mate waarin ambities in verschillende beleidsvelden strijdig met elkaar zijn of elkaar juist versterken. Het Omgevingseffectrapport beoordeelt of de beleidsvoornemens in voldoende mate bijdragen aan het vervullen van de ambities. Het doel van de beoordelingen in voorliggend Omgevingseffectrapport is om de Omgevingsvisie, indien nodig, tijdig bij te kunnen sturen.

Het Omgevingseffectrapport voor de Omgevingsvisie van Kerkrade is benut als ontwerpinstrument. Dat wil zeggen dat de concept ontwerp Omgevingsvisie is beoordeeld op doelbereik en milieueffecten. Deze beoordeling heeft als input gediend voor de definitieve ontwerp Omgevingsvisie. Op basis van de beoordeling op de concept ontwerp Omgevingsvisie is de definitieve Omgevingsvisie aangescherpt.

Proces ontwerpend Omgevingseffectrapport.

De procedure is gestart met de Notitie Reikwijdte en Detailniveau[1] (NRD) die van 3 juli tot en met 28 augustus 2024 ter inzage heeft gelegen. De NRD beschrijft het voornemen van de gemeente Kerkrade om een Omgevingseffectrapport op te stellen en geeft inzicht in de aanpak en de beoordelingsmethodiek en de vervolgprocedure van de effectbeoordeling.

[1] https://www.kerkrade.nl/notitie-reikwijdte-en-detailniveau-onderzoek-naar-effecten-op-de-omgeving

1.3 Procesbeschrijving

De gemeente Kerkrade heeft ervoor gekozen om ondersteunend aan haar Omgevingsvisietraject een mer-procedure te doorlopen. Dit heeft te maken met het nieuwe toekomstverhaal “Parkstad biedt ruimte” dat gericht is op groei in plaats van krimp (augustus 2024). Er vindt wisselwerking plaats tussen de beoordeling op doelbereik en milieueffecten binnen de mer-procedure en de inhoudelijke uitwerking van de Omgevingsvisie. Deze twee sporen zijn daardoor nauw met elkaar verweven. De mer-procedure kent een aantal procedurestappen:

1. Kennisgeving over het voornemen tot het doorlopen van de mer-procedure voor de Omgevingsvisie via de publicatie van de NRD. Deze kennisgeving is op 3 juli 2024 gepubliceerd.
2. Inspraak en advies over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen Omgevingseffectrapport.
3. Uitwerking van het Omgevingseffectrapport in samenhang met de ontwerp Omgevingsvisie. Deze stap heeft plaatsgevonden van november 2024 t/m maart 2025.
4. Ter visie legging van het Omgevingseffectrapport en de ontwerp Omgevingsvisie.
5. Inspraak en advisering over het Omgevingseffectrapport en de ontwerp Omgevingsvisie.
6. Toetsingsadvies door de Commissie mer over het Omgevingseffectrapport.
7. Vaststelling van het Omgevingseffectrapport en de Omgevingsvisie door de gemeenteraad van Kerkrade.
8. Bekendmaking van het besluit.

De Commissie mer adviseert de gemeente Kerkrade over het voorliggende Omgevingseffectrapport. De Commissie mer is onafhankelijk, bij wet ingesteld en bestaat uit deskundigen op het gebied van milieu, duurzaamheid, natuur en leefomgeving en beoordeelt de volledigheid, objectiviteit en accuraatheid van voorliggende Omgevingseffectrapport. Na de inspraakperiode op het Omgevingseffectrapport en de ontwerp Omgevingsvisie brengt zij haar toetsingsadvies uit. Dit advies wordt meegenomen bij de vaststelling van de Omgevingsvisie door de gemeenteraad.

1.4 Opbouw van het rapport

Dit Omgevingseffectrapport bestaat uit een beknopte, zelfstandig leesbare samenvatting en een uitgebreid hoofdrapport. Het hoofdrapport bestaat uit verschillende onderdelen.

Hoofdstuk 1 – Inleiding
In de inleiding wordt de context van het Omgevingseffectrapport en de Omgevingsvisie geschetst.

Hoofdstuk 2 – De Omgevingsvisie van de gemeente Kerkrade
In dit hoofdstuk wordt de link vanuit het Omgevingseffectrapport naar de Omgevingsvisie van Kerkrade gelegd. In het hoofdstuk is een korte samenvatting van de Omgevingsvisie opgenomen.

Hoofdstuk 3 – Proces ontwerpend Omgevingseffectrapport
De gemeente heeft gekozen voor een ontwerpend Omgevingseffectrapport. De systematiek en het proces wordt nader toegelicht.

Hoofdstuk 4 – Beoordelingsmethodiek
Dit hoofdstuk beschrijft het gevolgde proces in de totstandkoming van dit Omgevingseffectrapport. Het beoordelingskader dat gebruikt is voor de beoordeling en het gebruik van het Rad van de Leefomgeving wordt toegelicht. Beschreven wordt hoe de beoordeling van dit Omgevingseffectrapport is opgebouwd.

Hoofdstuk 5 – Foto van de Leefomgeving
De Foto van de Leefomgeving beschrijft en beoordeelt voor ieder beleidsveld in het beoordelingskader de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen. Voor zowel de huidige situatie als de autonome ontwikkeling zijn deze beoordelingen weergegeven op een Rad van de Leefomgeving. De Foto van de Leefomgeving sluit af met relevante bouwstenen voor de Omgevingsvisie.

Hoofdstuk 6.1 – Beoordeling op doelbereik
Het voorgenomen beleid in de (concept) Ontwerp Omgevingsvisie is getoetst op doelbereik. Dit betekent dat per ambitie/ doel beoordeeld is of - en zo mogelijk in welke mate - de voorgenomen randvoorwaarden een bijdrage leveren aan de gestelde ambities/ doelen.

Hoofdstuk 6.2 – Beoordeling op milieueffecten
Dit hoofdstuk heeft als doel om voor de belangrijkste ontwikkelingen te beschrijven waar mogelijke knelpunten en meekoppelkansen ontstaan vanuit positieve of negatieve neveneffecten. In dit hoofdstuk wordt thematisch beschreven waar belangrijke afhankelijkheden en resterende vraagstukken zijn geconstateerd, die in de Omgevingsvisie beantwoord moeten worden.

Hoofdstuk 7 – Conclusies en aanbevelingen
In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies en aanbevelingen uit het Omgevingseffectrapport beschreven.

Hoofdstuk 8 – Monitoring
In hoofdstuk 8 gaat in op de monitoring van de Omgevingsvisie na vaststelling.

2 De omgevingsvisie van de gemeente Kerkrade

Het opstellen van een Omgevingsvisie is een omvangrijk traject, waarbij bestaand beleid geïnventariseerd wordt, ambities en opgaven worden geformuleerd, de toekomstagenda bepaald wordt en voor ieder beleidsveld het langetermijnbeleid wordt vastgesteld. De Omgevingsvisie richt zich op de komende decennia en maakt belangrijke keuzes over de toekomstige ruimtelijke ordening binnen alle beleidsvelden van de gemeente. Bestuurders, burgers, bedrijven, ketenpartners en andere maatschappelijke organisaties dienen vanuit de geest van de Omgevingswet bij het opstellen van de Omgevingsvisie nauw betrokken te worden. Het planproces van de Omgevingsvisie is als pilot voor participatie aangemerkt. Er is een intensief participatietraject gevolgd. Verwezen wordt naar hoofdstuk 1.4 en bijlage 2 van de Omgevingsvisie Kerkrade.

2.1 Samenvatting omgevingsvisie

In de omgevingsvisie presenteert de gemeente Kerkrade de strategische visie op de fysieke leefomgeving richting 2050. Dit gebeurt vanuit een integraal perspectief, waarbij in samenhang wordt gekeken naar thema's zoals ruimte, wonen, water, klimaatadaptatie, natuur, landschap, gezondheid, veiligheid, infrastructuur en cultureel erfgoed. De omgevingsvisie biedt het ruimtelijk kader voor de verdere ontwikkeling van de stad, zodat er ruimte is om te wonen, werken en recreëren. De omgevingsvisie vervangt de huidige "Structuurvisie Kerkrade 2010-2020" (2011) met een uitwerking in de drie stadsdeelvisies (Kerkrade-West, Kerkrade Oost I en Kerkrade Noord en Oost II, 2011-2014) en schetst een beeld van Kerkrade, haar geschiedenis en hoe de gemeente, samen met inwoners en andere partijen, de komende jaren verder wil werken aan de stad.

Kerkrade is een middelgrote stad met 45.485 inwoners in het oostelijk deel van Zuid-Limburg, in de stadsregio Parkstad Limburg. Kerkrade heeft veel te bieden. Zo is er de prijswinnende dierentuin GaiaZOO, het moderne VIE en een prachtig voetbalstadion aan de levendige Rodaboulevard. Kerkrade is rijk aan cultuur en geschiedenis, met bezienswaardigheden de oude Abdij Rolduc, het Discovery Museum en het enige stuwmeer van Nederland. Daarnaast bevinden zich in de buurten een aantal parels, zoals de Schacht Nulland, de mijnkolonie Hopel en de Botanische Tuin.

Kerkrade beschikt over een aantal kernkwaliteiten die als rode draad door de omgevingsvisie lopen: de verschillende buurten zijn verbonden door een lintenstructuur, een krachtige bevolking, sterke woon-werk identiteit en een uniek en hoogwaardig landschap. Deze kernkwaliteiten staan echter onder druk. Voor de toekomst zijn er verschillende uitdagingen, zoals het op peil houden van het voorzieningenniveau en het verenigingsleven, omgaan met de vergrijzingspiek rond 2035 en de inzet op groei, het zorgen voor een diversiteit aan banen en het beschermen van het buitengebied.

Om deze uitdagingen aan te pakken, zijn vier verhaallijnen ontwikkeld die bijdragen aan een toekomstbestendig Kerkrade. De thema's gezondheid, landschap, erfgoed en energiezekerheid spelen een belangrijke rol in de toekomst en komen in elke verhaallijn aan bod:

1. **Leefbare stad, waar voorzieningen nabij zijn:** Kerkrade kent in 2050 een goed voorzieningenniveau in vergelijking met de rest van Nederland. Onderwijs, zorg, boodschappen, sport en cultuur zijn voor alle buurten dichtbij. De nabijheid van voorzieningen zorgt ervoor dat bewoners niet per se de auto hoeven te gebruiken, wat uitnodigt tot gezond bewegen, zoals wandelen of fietsen. Dit bevordert ook meer ontmoetingen tussen bewoners.

2. **Werkende stad, waar werken en wonen onlosmakelijk is verbonden:** Kerkrade heeft verschillende werkgebieden, waaronder bedrijventerreinen die aantrekkelijk zijn voor internationale bedrijven, zoals in de logistiek en MedTech sector. Kerkrade is goed bereikbaar via belangrijke wegen, wat onder anderen heeft geleid tot een toename van arbeidsplaatsen in de laatste 10 jaar. De volgende stap is het verbeteren van het ruimtegebruik en werkklimaat, zodat Kerkrade zich verder ontwikkelt als werkende stad. Met een focus op gezonde werkomgevingen, samenwerking tussen MKB en onderwijs en het bieden van geschikte woningen en voorzieningen om talent aan te trekken en te behouden.

3. **Meergeneratie stad, een goede stad voor 8- en 80-jarigen is goed voor iedereen**: in Kerkrade krijg je veel woning voor je geld. De afgelopen 10 jaar lag de focus in de Stadsregio Parkstad Limburg op ‘minder maar betere woningen’, nu richt de regio zich op gematigde groei. Dit betekent dat naast herstructurering en verduurzaming, er ook ruimte voor nieuwbouw nodig is. De nieuwbouw moet divers zijn, zodat er voor veel verschillende doelgroepen geschikte woonruimte beschikbaar is. Ook zullen we de openbare ruimte en het voorzieningenniveau moeten aanpassen.

4. **Klimaatbestendige stad, wonen in een sterk landschappelijk raamwerk en natuur:** het landschap van Kerkrade is van hoge kwaliteit, met de wilde natuur van het Wormdal en de Anstelvallei nabij de stad. Kerkrade is niet alleen een trekpleister voor toerisme gericht op natuurbeleving, maar biedt ook een uniek en afwisselend landschap om in te wonen en te recreëren. Om deze kwaliteit in de toekomst te behouden, moet het landschappelijke raamwerk en natuur worden beschermd. In het hoger gelegen stedelijk gebied, op de plateaus, wordt het hemelwater langer vastgehouden en wordt hittestress aangepakt door minder verharding en meer vergroening.

Om de verschillende verhaallijnen en ambities te kunnen uitvoeren, is een strategie ontwikkeld waarin de gebieden verder gedefinieerd worden. Voor elk gebiedstype (centrumgebied, woongebied, werkgebied, buitengebied en infrastructuur) is een strategie uitgewerkt met randvoorwaarden voor nieuwe initiatieven. Op basis van deze strategieën kunnen de doelen en ambities in de fysieke leefomgeving worden gerealiseerd:

1. Centrumgebieden: intensiveren van bestaande centra, om de meerkernigheid en het voorzieningenniveau van Kerkrade te behouden en te versterken.

2. Woongebieden: nieuwbouw moet bijdragen aan een evenwichtige en diverse woningvoorraad. Er wordt ingezet op woningen in een hoger segment (doelgroep en prijs) en het aandeel goedkope huurwoningen wordt teruggebracht. Herontwikkeling en inpassing van nieuwe woningen in bestaande buurten heeft nog altijd prioriteit, onder voorwaarden kan er worden gekeken naar een uitleglocatie.

3. Werkgebieden: om Kerkrade weer een sterke woon-werkidentiteit te geven is het nodig om de werkgebieden een eigen categorie te geven, waarbij aandacht is voor vergroening, bereikbaarheid, werkgelegenheid en energietransitie.

4. Landschappelijk raamwerk (buitengebied): het prachtige landschap van Kerkrade staat onder druk. Er is een krachtige bescherming nodig. Zowel van plekken volledig voor de natuur, als plekken waar andere functies een rol spelen.

5. Ruimte voor mobiliteit: Kerkrade kent een goede autobereikbaarheid, maar door onder andere in te zetten op de transformatie van historische linten naar fiets- en wandelstraten, zetten we in op een Kerkrade waar de auto wel een plek heeft, maar niet voor iedere reis gebruikt hoeft te worden.

De Omgevingsvisie is de start van de beleidscyclus die voortvloeit uit de Omgevingswet. De ambities en keuzes die voortvloeien uit de omgevingsvisie worden vervolgens vertaald in omgevingsprogramma’s (gebiedsgericht en thematisch), het omgevingsplan en omgevingsvergunningen.

3 Proces ontwerpend Omgevingseffectrapport

Dit Omgevingseffectrapport is in een ontwerpend proces tot stand gekomen met als doel beleid in relatie tot de effecten op de fysieke leefomgeving een volwaardige plek te geven in de afweging van de Omgevingsvisie. Het Omgevingseffectrapport vormt de basis voor de monitoring op effecten en heeft daardoor invloed op de Omgevingsvisie in de toekomst In een vroeg stadium hebben diverse sessies plaatsgevonden om vroegtijdig effecten in beeld te brengen en op punten de Omgevingsvisie aan te passen. De verschillende stappen in het proces van het Omgevingseffectrapport hebben bijdragen geleverd aan de totstandkoming en aanscherping van de Omgevingsvisie. Navolgend worden de stappen in het proces toegelicht.

Alternatieven
Idealiter worden in een Omgevingseffectrapport voor een Omgevingsvisie verschillende alternatieven of toekomstperspectieven tegen elkaar afgewogen om op deze manier maximaal inzicht te krijgen in de bestuurlijke afwegingsruimte van een gemeente. Omdat de mer-procedure voor de Omgevingsvisie van de gemeente Kerkrade startte op het moment dat er al een concept richting bepaald was in het verhaallijnendocument is er voor gekozen geen alternatieven af te wegen. In plaats daarvan zijn in dit ontwerpend Omgevingseffectrapport in verschillende fasen aandachtspunten op het gebied van milieu- en omgevingseffecten geïdentificeerd en hebben deze aandachtspunten vervolgens een plek gekregen in bij het opstellen van de Omgevingsvisie.

Voorfase – Van gebiedsbiografieën naar verhaallijnen naar een omgevingsvisie
In de voorfase heeft het ontwerpende karakter van het OER een rol gespeeld bij de ontwikkeling van het beleid. Stedenbouwkundig bureau PosadMaxwan heeft ter voorbereiding op de Omgevingsvisie gebiedsbiografieën en thematische factsheets opgesteld. De gebiedsbiografieën en thematische factsheets zijn de eerste inhoudelijke stap geweest in de richting van een integrale, strategische langetermijnvisie voor de fysieke leefomgeving van Kerkrade. In de gebiedsbiografieën en thematische factsheets is begonnen met het inventariseren en analyseren van de huidige (ruimtelijke) situatie en het bestaande (ruimtelijke) beleid, onder andere voor de thema's gezondheid, veiligheid, wonen, cultureel erfgoed, energie-infrastructuur, landbouw, landschap, ruimtelijke ordening, economie, gezondheid, milieu, natuur en water.

Spiegelsessies
Belangrijke (maatschappelijke) trends en ontwikkelingen en de belangrijkste opgaven binnen de gemeente zijn uitgebreid geïnventariseerd en besproken in deze spiegelsessie. Hierin is de relatie tussen de fysieke omgeving en maatschappelijk opgaven uitvoerig besproken. Op basis van de in beeld gebrachte ruimtelijke knelpunten, conflicten en mogelijkheden zijn de eerste beleidskeuzes gemaakt. Deze uitkomsten zijn geland vier verhaallijnen, die ieder de ambities voor een specifiek gebiedsdeel binnen de gemeente uiteenzetten. De gemeente heeft samen met PosadMaxwan en Arcadis een spiegelsessie gehouden om deze punten te bespreken en in beeld te brengen. Vanuit de vier verhaallijnen is vervolgens de Omgevingsvisie opgesteld.

Fase 1 – Foto van de Leefomgeving
De Foto van de Leefomgeving vormt de referentiesituatie voor de beoordeling op doelbereik, de milieueffecten en effecten op de fysieke leefomgeving. De Foto van de Leefomgeving is opgesteld in het derde kwartaal van 2024. Voor iedere ruimtelijke opgave, die terugkomt in de Omgevingsvisie, is op basis van beschikbare openbare informatie en expert judgement middels het beoordelingskader dat in de NRD beschreven is, beoordeeld in welke mate voldaan wordt aan de voor die opgave gestelde ambitie. Deze beoordeling vormt de referentiesituatie voor de Omgevingsvisie en is daarmee belangrijke input voor de Omgevingsvisie. Verder worden in de Foto van de Leefomgeving bouwstenen benoemd. Dit zijn de belangrijkste opgaven, aandachtspunten, kansen of risico's die uit de Foto van de Leefomgeving naar voren zijn gekomen. De Foto van de Leefomgeving geeft hiermee het vertrekpunt voor de Omgevingsvisie.

Fase 2 – Beoordeling op basis van de (concept) Ontwerp Omgevingsvisie
Botsproeven
Deze fase bestaat uit twee stappen. In de eerste stap heeft een botsproevensessie plaatsgevonden naar aanleiding van de eerste opzet van de Omgevingsvisie. Deze botsproeven hadden tot doel om verschillende ambities tegen elkaar af te zetten, om te onderzoeken waar de koppelkansen en conflicten zaten. Deze botsproeven zijn op hoofdlijnen uitgevoerd en hebben een bijdrage geleverd aan het verder uitwerken van de Omgevingsvisie.

Beoordeling concept Ontwerp Omgevingsvisie
In februari 2025 is het doelbereik van de gestelde ambities getoetst aan het voorgenomen beleid uit de (concept) Ontwerp Omgevingsvisie. Ook zijn de milieueffecten van het voorgenomen beleid getoetst. De Omgevingsvisie is beoordeeld op basis van de fysieke leefomgeving in brede zin en de klassieke milieueffecten, ruimteclaims en botsproeven. Deze beoordeling heeft input gegeven aan het proces van de Omgevingsvisie en heeft geleid tot een aanscherping van de Omgevingsvisie.

Beoordeling Ontwerp Omgevingsvisie
De aangescherpte Omgevingsvisie is vervolgens opnieuw getoetst op doelbereik en milieueffecten. Voorliggend Omgevingseffectrapport toont hiervan het resultaat. Hierin zijn ook een aantal concrete aanbevelingen voor de definitieve Omgevingsvisie en het proces daarna (uitwerking in programma's) opgenomen. Zie hiervoor hoofdstuk 7.

Fase 3 – Van Ontwerp Omgevingsvisie naar definitieve Omgevingsvisie in Omgevingseffectrapport
Na de aanscherping van de Omgevingsvisie als gevolg van inspraak, opmerkingen van de Commissie MER of ambtshalve wijzigingen wordt een volgende beoordeling uitgevoerd, op basis van de definitieve Omgevingsvisie. Om dit ontwerpend proces op transparante manier weer te geven zal in hoofdstuk 6 Beoordeling met oranje teksten aangegeven worden in hoeverre de Omgevingsvisie is aangescherpt en of en op welke wijze dit heeft geleid tot een aanpassing van de beoordeling. Als deze beoordeling heeft geleid tot een aanpassing in score, wordt de aanpassing in oranje in de beoordelingstabel toegevoegd.

Na het Omgevingseffectrapport – Monitoring
Monitoring van omgevingsaspecten die van belang zijn voor de doelen uit de Omgevingsvisie is van groot belang. Hiervoor is een monitoringskader nodig dat de gemeente in staat stelt om aan de hand van eenduidige en reproduceerbare indicatoren periodiek een meting uit te voeren van de staat van de leefomgeving. Het voor dit Omgevingseffectrapport opgestelde beoordelingskader met toetsbare indicatoren kan hierbij een ondersteunend middel zijn. Monitoring is nader beschreven in hoofdstuk 8.

4 Beoordelingsmethodiek

4.1 Foto van de Leefomgeving

De Foto van de Leefomgeving vormt het referentiekader voor de beoordeling op doelbereik en milieueffecten. Voor iedere ruimtelijke opgave, die terugkomt in de Omgevingsvisie, is op basis van beschikbare informatie en expert judgement beoordeeld in welke mate anno 2024 voldaan wordt aan de voor die opgave gestelde ambitie. Er is gebruik gemaakt van bestaande informatie en de informatie die beschikbaar is uit openbare bronnen voor deze beschrijvingen en beoordelingen. Dit verschilt per beleidsveld.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen drie typen informatie, in aflopende mate van concreetheid en cijfermatigheid:
- **Kwantitatieve informatie**: deze informatie is cijfermatig en dus meetbaar, bijvoorbeeld data uit meetgegevens en rekenmodellen.
- **Kwalitatieve informatie**: deze informatie is niet-cijfermatig en dus lastig meetbaar, bijvoorbeeld interviewgegevens en kaartmateriaal.
- **Expert judgement**: in het geval dat er geen kwantitatieve en kwalitatieve informatie beschikbaar is, wordt de beoordeling gedaan op basis van kennis en ervaring van specialisten.

Huidige situatie
De huidige situatie, zoals omschreven in de Foto van de Leefomgeving, wordt zoveel mogelijk kwantitatief en gebiedsgericht beschreven. Voor beleidsvelden als de woningmarkt, de energiemix, de verkeerssituatie en de arbeidsmarkt zijn veel kwantitatieve gegevens beschikbaar. Door de Foto van de Leefomgeving zoveel mogelijk kwantitatief in te steken, worden opgaven en knelpunten in het ruimtelijk domein van de gemeente zo scherp mogelijk neergezet. Het literatuuronderzoek maakt gebruik van landelijk beschikbare bronnen zoals de Atlas van de Leefomgeving en gegevens van het Centraal Bureau van de Statistiek (CBS), alsmede van beleidsstukken en lokale of regionale onderzoeken. Het resultaat van dit onderzoek is een beschrijving van de huidige situatie voor alle te beoordelen beleidsvelden en een duiding van het kwaliteitsniveau ten opzichte waarvan de (concept) Ontwerp Omgevingsvisie op doelbereik en effecten is beoordeeld.

Autonome ontwikkeling
Volgend op de beschrijving van de huidige situatie zijn ook autonome ontwikkelingen, die naar verwachting plaats zullen vinden in de periode tot ongeveer 2040[2], in beeld gebracht. Deels komt dit voort uit al vastgesteld beleid op bijvoorbeeld het gebied van woningbouw, natuurontwikkeling en duurzaamheid. Deels worden voor de autonome ontwikkelingen ook externe ontwikkelingen buiten de directe invloedssfeer van de gemeente en/of de Omgevingsvisie beschreven. Denk daarbij aan onder meer klimaatverandering, de landelijke energietransitie en verschuivingen in de bevolkingsopbouw in de gemeente Kerkrade. Voor de referentiesituatie die hieruit volgt is voor iedere opgave bepaald of in vergelijking met de huidige situatie een (grote) verbetering, (grote) verslechtering of geen verschil op zal treden en tot welke beoordeling dit leidt. Om dit kwaliteitsniveau te beoordelen, wordt gekeken naar de beschikbare referentiewaarde. Hierbij wordt middels een ladder van aflopende kwaliteitsniveaus onderscheid gemaakt in:
- Wettelijke normen.
- Vastgestelde beleidsnormen of -doelstellingen.
- Advieswaarden van instituten.
- Vraag versus aanbod.
- Benchmarks ten opzichte van het landelijk gemiddelde of vergelijkbare gemeenten.
- Expert judgement.

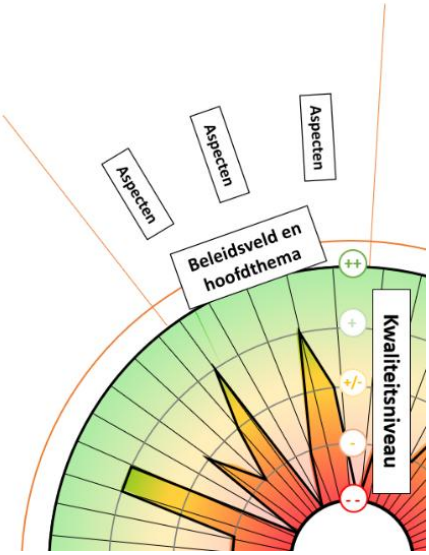
Het toepassen van wettelijke normen heeft de voorkeur omdat dit leidt tot de meest navolgbare en eenduidige beoordeling. Indien wettelijke normen niet beschikbaar zijn voor het te beoordelen beleidsveld, worden beleidsnormen of -doelstellingen toegepast. Indien deze ook niet beschikbaar zijn, wordt de ladder verder afgelopen. De Foto van de Leefomgeving is door de gemeente gebruikt voor het opstellen van de concept ontwerp Omgevingsvisie.

[2] Na oplevering van de Foto van de Leefomgeving is besloten om de planhorizon van de Omgevingsvisie te verruimen tot 2050. Dit om de ambities haalbaarder en realistischer te maken. Daarom is in de Foto van de Leefomgeving gekeken naar de periode tot 2040 en in de Omgevingsvisie tot 2050.

Rad van de Leefomgeving
De beoordelingen van de huidige situatie en autonome ontwikkeling zijn weergegeven in het Rad van de Leefomgeving dat voor de gemeente Kerkrade opgesteld is. Het Rad is onderverdeeld in negen hoofdthema's, en geeft de score op elk beoordeeld aspect binnen deze thema's weer. Op de spaken van het Rad staan de opgaven voor de Omgevingsvisie die in het Omgevingseffectrapport beoordeeld zijn.

De beoordeling is uitgevoerd aan de hand van een **kwalitatieve vijfpuntsschaal** (*Figuur 4.1*). De hoogste score op deze schaal wordt weergegeven op de buitenste schijf van het Rad van de Leefomgeving, de laagste score op de binnenste schijf. Door het Rad in te vullen voor de huidige situatie, de autonome ontwikkeling en de toekomstperspectieven, zijn de huidige knelpunten en het doelbereik van de ontwerp Omgevingsvisie in één oogopslag inzichtelijk.

Symbool	Toelichting
++	De staat van de leefomgeving is overal goed. Er wordt overal voldaan aan normen en/of streefwaarden
+	De staat van de leefomgeving is overwegend goed. Er wordt grotendeels voldaan aan normen en/of streefwaarden
+/-	De staat van de leefomgeving is redelijk. Er wordt verspreid niet voldaan aan normen en/of streefwaarden
-	De staat van de leefomgeving is matig. Er wordt op meerdere locaties of punten niet voldaan aan normen en/of streefwaarden
- -	De staat van de leefomgeving is slecht. Er wordt overwegend niet voldaan aan normen en/of streefwaarden

Figuur 4.1 kwalitatieve vijfpuntsschaal die gebruikt is voor de beoordeling van de opgaven in de huidige situatie en autonome ontwikkeling (links) en een uitleg van de visualisatie van deze beoordeling op het Rad van de Leefomgeving (rechts).

4.2 Beoordeling op doelbereik

Het voorgenomen beleid in de (concept) ontwerp Omgevingsvisie is in dit Omgevingseffectrapport getoetst op doelbereik. Dit betekent dat per opgave beoordeeld is in hoeverre de beleidsmaatregelen een bijdrage leveren aan de gestelde ambitie. Deze beoordeling brengt in beeld in hoeverre ambities haalbaar zijn en welke beleidsmaatregelen een bijdrage hieraan leveren. De structuur van dit Omgevingseffectrapport sluit daarmee zoveel mogelijk aan op die van de ontwerp Omgevingsvisie.

Op basis van het kwaliteitsniveau van de huidige situatie, en de verandering die optreedt in de periode tot 2040 (de autonome ontwikkeling), is door middel van expert judgement per hoofdambitie beoordeeld of de beleidsmaatregelen voldoende zijn om de ambities te behalen. De beoordeling is afgezet tegen de autonome ontwikkelingen die onafhankelijk van het beleid in de Omgevingsvisie plaatsvinden (zie paragraaf Foto van de Leefomgeving).

In onderstaande tabel is weergegeven hoe de beoordeling is uitgevoerd. Op basis van een 5-puntsschaal is beoordeeld in hoeverre de maatregelen uit de ontwerp Omgevingsvisie een bijdrage leveren aan de ambities uit de ontwerp Omgevingsvisie.

Tabel 1 kwalitatieve vijfpuntsschaal die gebruikt is voor de beoordeling op doelbereik.

Symbool	Toelichting
++	Sterke bijdrage aan doelbereik
+	Beperkte bijdrage aan doelbereik
+/-	Geen impact op doelbereik
-	Beperkte negatieve impact op doelbereik
- -	Sterk negatieve impact op doelbereik

4.3 Beoordeling op milieueffecten

De maatregelen die in de omgevingsvisie zijn opgenomen kunnen een positief of negatief hebben op de doelen die gesteld zijn per omgevingsaspect. Daarnaast kunnen ontwikkelingen positieve of negatieve effecten op verschillende omgevingsaspecten hebben – zo draagt meer stedelijk groen bij aan het tegengaan van de gevoeligheid voor wateroverlast en hittestress, en leidt meer gemotoriseerd verkeer tot een slechtere luchtkwaliteit en meer geluidsoverlast.

De beoordeling op milieueffecten heeft als doel om voor de belangrijkste ontwikkelingen te beschrijven waar mogelijke knelpunten en meekoppelkansen ontstaan vanuit positieve of negatieve (neven)effecten van de maatregelen die gesteld zijn in de Omgevingsvisie. In deze beoordeling wordt ook de koppeling gemaakt met de in de Foto van de Leefomgeving opgestelde bouwstenen (belangrijkste aandachtspunten uit de Foto van de Leefomgeving), om te analyseren of de gestelde ambities en maatregelen alle knelpunten aanpakken, of dat er nog knelpunten overblijven die niet worden geadresseerd in de omgevingsvisie.

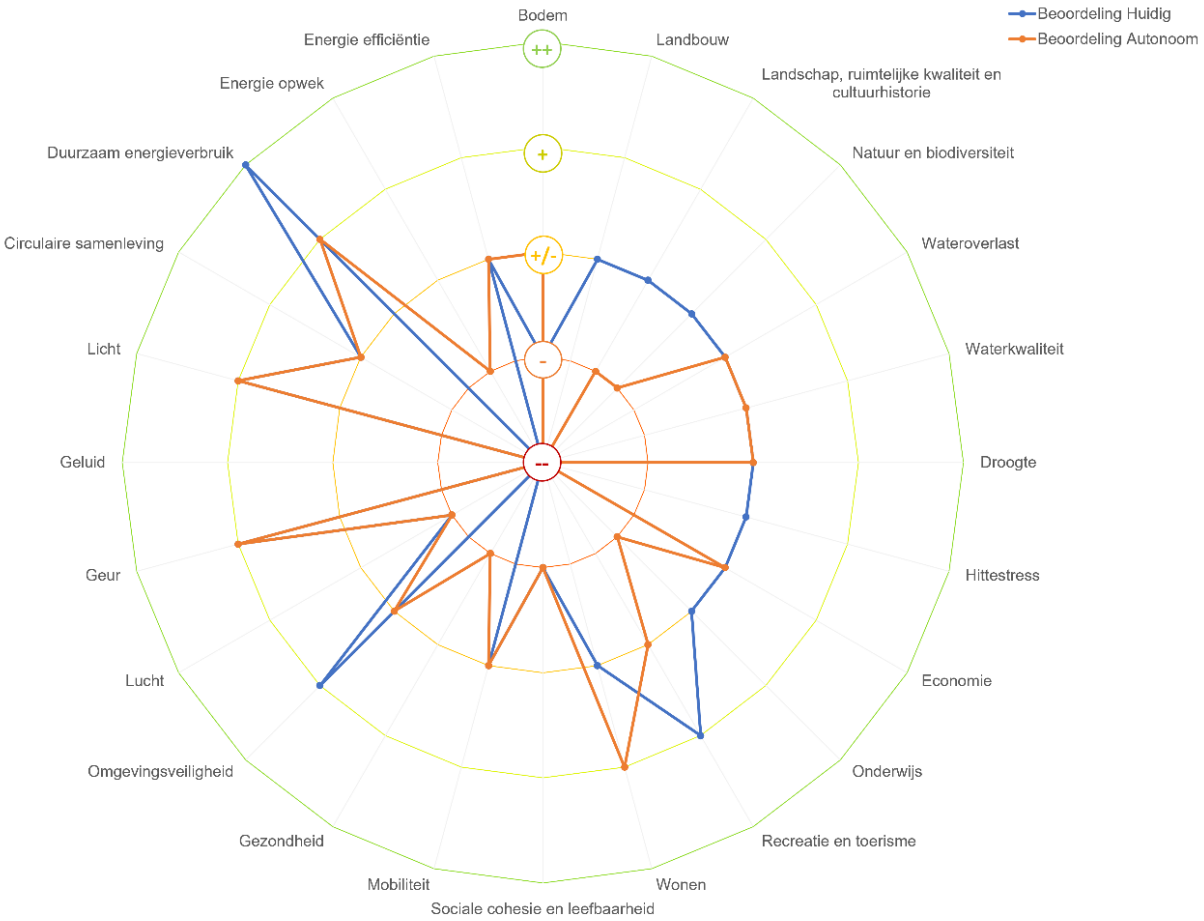
Tabel 2 kwalitatieve vijfpuntsschaal die gebruikt is voor de beoordeling op milieueffecten.

Symbool	Toelichting
++	Sterk positief effect
+	Beperkte positief effect
+/-	Geen effect
-	Beperkt negatief effect
- -	Sterk negatief effect

5 Foto van de Leefomgeving

De gemeente Kerkrade heeft in de periode juni t/m oktober 2024 de Foto van de Leefomgeving opgesteld, waarin de huidige situatie en relevante autonome ontwikkelingen (samen de referentiesituatie) per beleidsveld beschreven zijn. De Foto van de Leefomgeving is onder begeleiding van Arcadis opgesteld. Op verschillende momenten in het proces heeft Arcadis de foto gecontroleerd en aangevuld.

In Figuur 1 zijn de beoordelingen van de huidige situatie en autonome ontwikkeling samengevat in het Rad van de Leefomgeving. Figuur 1 laat zien hoe de beoordeling verandert op basis van de autonome ontwikkeling ten opzichte van de huidige situatie. De blauwe lijnen geven de score van de huidige situatie weer, de oranje lijnen geven de score van de autonome ontwikkelingen weer. Als de beoordeling van de autonome ontwikkeling lager is dan de huidige situatie, is er sprake van een negatief effect op het beleidsveld. Als de beoordeling van de autonome ontwikkeling hoger is dan de huidige situatie is er sprake van een positief effect op het beleidsveld. De buitenste ring betreft de hoogste score (++) en de binnenste ring betreft de laagste score (--).

Figuur 1 het Rad van de Leefomgeving voor de huidige situatie (blauwe lijn) en de autonome ontwikkeling (oranje lijn).

6 Beoordeling

Het voorgenomen beleid in de Omgevingsvisie is in dit Omgevingseffectrapport getoetst op doelbereik. Deze beoordeling is te vinden in paragraaf 6.1. Ook is de Omgevingsvisie beoordeeld op basis van milieueffecten. Deze beoordeling is te vinden in paragraaf 6.2. De wijze van beoordeling wordt aan het begin van de paragrafen toegelicht.

6.1 Beoordeling op doelbereik

Het voorgenomen beleid in de ontwerp Omgevingsvisie is in dit Omgevingseffectrapport getoetst op doelbereik. Dit betekent dat per opgave beoordeeld is in hoeverre de opgestelde randvoorwaarden voor ontwikkelingen een bijdrage leveren aan de gestelde ambitie. Deze beoordeling brengt in beeld in hoeverre ambities haalbaar zijn en welke randvoorwaarden een bijdrage hieraan leveren. De beoordeling is afgezet tegen de autonome ontwikkelingen die onafhankelijk van het beleid in de Omgevingsvisie plaatsvinden (zie paragraaf Foto van de Leefomgeving). Deze beoordeling is uitgevoerd door middel van expert judgement. De structuur van dit Omgevingseffectrapport sluit daarmee zoveel mogelijk aan op die van de ontwerp Omgevingsvisie.

In de Omgevingsvisie heeft de gemeente vier verhaallijnen benoemd. Deze verhaallijnen zijn uitgangspunten die in beleid, projecten en afspraken met partners verder worden vormgegeven, leiden tot prioritering en het stellen van de juiste randvoorwaarden. De vier verhaallijnen waaraan wordt getoetst zijn:

1. Leefbare stad, waar voorzieningen nabij zijn
2. Werkende stad, waar werken en wonen onlosmakelijk verbonden zijn
3. Meergeneratiestad, een stad voor 8 en 80 jarigen is goed voor iedereen
4. Klimaatbestendige stad, wonen in een uniek landschappelijk raamwerk

Beoordeling op doelbereik op basis van randvoorwaarden en ambities
Voor vier verhaallijnen zijn in hoofdstuk 3 van de Omgevingsvisie ambities geformuleerd. De ambities zijn onderverdeeld in een aantal speerpunten waar de gemeente Kerkrade invulling aan wil geven. Vanuit de ambities zijn in hoofdstuk 4 handelingsperspectieven gesteld met randvoorwaardes. Deze randvoorwaardes dienen als houvast voor nieuwe initiatieven en als basis voor de toekomst waar de gemeente Kerkrade naartoe wil groeien.

Uitleg beoordelingskader
Op basis van het kwaliteitsniveau van de huidige situatie, en de verandering die optreedt in de periode tot 2040 (de autonome ontwikkeling), is door middel van expert judgement per thema beoordeeld of de randvoorwaarden voldoende zijn om de ambities te behalen. De beoordeling is afgezet tegen de autonome ontwikkelingen die onafhankelijk van het beleid in de Omgevingsvisie plaatsvinden (zie paragraaf Foto van de Leefomgeving).
Op basis van een 5-puntsschaal is beoordeeld in hoeverre de randvoorwaarden uit de ontwerp Omgevingsvisie een bijdrage leveren aan de ambities uit de ontwerp Omgevingsvisie (zie paragraaf 4.2 voor een uitleg van de beoordelingsmethodiek).

6.1.1 Beoordeling

Op de volgende pagina is een overzichtstabel met de beoordeling op doelbereik opgenomen. Op de verticale as zijn de ambities uit de Omgevingsvisie weergegeven. Op de horizontale as zijn de randvoorwaarden opgenomen. Per randvoorwaarde is middels een score (-- tot ++) en kleur aangegeven hoe deze bijdraagt aan het doelbereik van de verschillende ambities. Zo kan het zijn dat een randvoorwaarde positief kan bijdragen aan meerdere ambities, maar ook negatieve effecten kan hebben op specifieke ambities. Na de tabel is uitgelegd waarom de scores per randvoorwaarde en ambitie zijn toegekend en wat de opvallendste bevindingen ten aanzien van het doelbereik zijn.

Sterke bijdrage aan doelbereik
Beperkte bijdrage aan doelbereik
Geen impact op doelbereik
Beperkte negatieve impact op doelbereik
Sterk negatieve impact op doelbereik

Verhaallijn	Ambitie	Water en bodem zijn leidend bij ruimtelijke ontwikkelingen om hittestress, wateroverlast en droogte te voorkomen.	Beeldbepalende en cultuurhistorische waarden worden behouden, versterkt en gerespecteerd.	Leegstaande kerken worden herbestemd en alleen gesloopt als er geen andere opties zijn volgens de Kerkenvisie.	Verblijfsrecreatie wordt ontwikkeld nabij toeristische voorzieningen of in cultuurhistorisch waardevolle gebouwen.	Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een groene, aantrekkelijke en klimaatbestendige leefomgeving.	Bedrijfsinitiatieven moeten aansluiten bij het landschap en rekening houden met klimaatadaptatie en mobiliteit.	Iedere woning moet zicht hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte op 300 meter afstand.	40% schaduw wordt gerealiseerd bij belangrijke wandel- en fietsroutes om hittestress te verminderen.	Volwassen bomen en bomenstructuren met een hitte- of landschapsfunctie worden beschermd en behouden.	Nieuwe bouwplannen bevatten minimaal 20% groen en bestaand groen wordt zoveel mogelijk behouden.	Groen wordt aangelegd met inheemse en klimaatbestendige beplanting die bijdraagt aan biodiversiteit.	Gebouwen en buitenruimtes worden ingericht met natuurlijke materialen en ruimte voor hemelwateropvang.	Openbare ruimte wordt toegankelijk en inclusief ontworpen, zodat iedereen er gebruik van kan maken.	Verharding mag niet toenemen bij nieuwe ontwikkelingen, met een doelstelling van 20% minder verharding in 2050.	Hemelwateropvang op eigen terrein is verplicht, met ruimte voor toekomstige extreme weersomstandigheden.	Nieuwe woningbouwplannen houden rekening met netcapaciteit en toegang tot drinkwater.	Ontwikkelingen mogen de kwaliteit van grondwater niet verslechteren.	Pleinen worden multifunctioneel ingericht met ruimte voor sport, spel en ontmoeting in plaats van parkeren.	Scholen en speeltuinen worden groen, beweegvriendelijk en rookvrij ingericht, weg van drukke wegen.	Nieuwbouw draagt bij aan een evenwichtige woningvoorraad die inspeelt op de behoeften van diverse doelgroepen.	Overbodige verharding wordt verwijderd om naar 20% minder verharding in 2050 toe te werken.	Bedrijventerreinen combineren energieopwekking, groene daken en samenwerking in collectieve energiehubs.	Fietsgebruik wordt gestimuleerd door uitbreiding van deelfietsen en aanleg van nieuwe regionale verbindingen.	Recreatieve fiets- en wandelroutes verbinden groengebieden en stimuleren een beweegvriendelijke omgeving.	Mobiliteitstransitie richt zich op minder autoverkeer en meer gebruik van OV, fietsen en wandelen.	Achterterreinen bij historische linten worden benut voor groen, parkeren of kleinschalige woningbouw.	Bedrijventerreinen reserveren ruimte voor energieopslag met aandacht voor veiligheidsrisico's.	Initiatieven stimuleren hergebruik van reststromen en verminderen afvalstromen in de regio.	Programma veilig fietsen en wandelen: onderzoek naar verkeersknelpunten ten aanzien van fietsers en voetgangers
Leefbare stad, waar voorzieningen nabij zijn	Complete wijkknooppunten																													
	Maatwerk (inzetten op vitale buurtcentra)																													
	Ruimte voor buurtinitiatieven (bewoners en verenigingen)																													
	Een netwerk van aantrekkelijke en veilige linten																													
Werkende stad, waar werken en wonen verbonden is	Een prettige werkomgeving																													
	Koesteren van het lokale MKB																													
	Groei in werkgelegenheid, ook voor de eigen inwoners																													
	Plek voor de energietransitie																													
Meergeneratie stad, een goede stad voor 8 en 80 jarigen is goed voor iedereen	Veilige buurtroutes binnen het 15-minuten eiland																													
	Gezonde en veilige schoolomgevingen																													
	Divers en duurzaam woningaanbod																													
	Recreëren en ontmoeten in koele groengebieden nabij huis																													
Klimaatbestendige stad, wonen in een sterk landschappelijk raamwerk natuur	Ondersteunen van de ecologische basis																													
	Wilde natuur verbonden met het stedelijk weefsel																													
	Versterken van de sponswerking en waterhuishouding van het gehele systeem																													
	Ontwikkeling van hoogwaardig toerisme																													
	Beleefbaar, recreatief stadsgroen																													

6.1.2 Toelichting beoordeling

In deze paragraaf worden de randvoorwaarden uit de omgevingsvisie beoordeeld op hun bijdrage aan het behalen van de gestelde ambities. De beoordeling vindt plaats aan de hand van de randvoorwaarden die de gemeente Kerkrade heeft uitgewerkt in haar Omgevingsvisie om deze ambities te realiseren. Voor elke ambitie wordt beoordeeld in welke mate de voorgestelde randvoorwaarden voor ontwikkelingen bijdragen aan het doelbereik. Hieronder wordt per verhaallijn op de verschillende ambities ingegaan en bekeken in hoeverre de gestelde randvoorwaarden bijdragen aan het behalen van deze ambities. Tevens is per verhaallijn een conclusie ten aanzien van het doelbereik getrokken. Deze conclusies zijn daarnaast in tabelvorm weergegeven.

6.1.2.1 Leefbare stad, waar voorzieningen nabij zijn

Complete wijkknooppunten
De gemeente Kerkrade streeft naar vitale buurtcentra met een compleet aanbod aan dagelijkse voorzieningen op fiets- en loopafstand van woningen, zoals supermarkten, apotheken en scholen. Om de leefbaarheid op peil te houden en alle ruimte goed te benutten wil de gemeente Kerkrade leegstand kunnen verminderen en voorkomen. Het huidige voorzieningenniveau binnen de gemeente Kerkrade is op dit moment goed. Zo zijn er ten opzichte van het Nederlands gemiddelde relatief veel voorzieningen zoals huisartsen, supermarkten en treinstations aanwezig. De gemeente voorziet echter in de toekomst negatieve ontwikkelingen waarin steeds meer voorzieningen zullen verdwijnen en overgebleven voorzieningen compacter ingedeeld worden. Dit resulteert in een betere verdeling van de voorzieningen, maar gaat het groeiend percentage leegstand niet tegen. De gemeente Kerkrade zet zich daarom in om zoveel mogelijk voorzieningen te behouden en waar mogelijk verder te verbeteren. Om de buurtcentra te versterken, worden zij verbonden met zorg- en maatschappelijke voorzieningen, nieuwe woningen en mobiliteitshubs. Daarnaast wordt ingezet op levendige ontmoetingsplekken in een veilige, toegankelijke en groene openbare ruimte. Deze plekken bieden ruimte voor ontmoeting, ontspanning, festiviteiten en spelen, met aandacht voor klimaatadaptatie en behoud van cultureel erfgoed. Een voorbeeld hiervan is de entree van bedrijventerrein Julia naar het centrum van Eygelshoven, waar de parkeerplaats aan de Hermanstraat als mobiliteitshub kan dienen en de Putstraat als groene entree kan worden ontwikkeld.

Beoordeling

Randvoorwaarden en maatregelen zoals de multifunctionele inrichting van pleinen (sport, spel, ontmoeting), groen bij scholen en speeltuinen, en mobiliteitsmaatregelen (fietsen en wandelen stimuleren, verminderen van het autogebruik) dragen sterk bij aan de totstandkoming van vitale buurtknooppunten. Door deze uitgangspunten aan te houden bij de inrichting wordt direct een positief effect verwacht op de leefomgeving. Waar ruimte schaars kan zijn, zoals bijvoorbeeld in het centrumgebied, is het koppelen van functies interessant, zo draagt vergroening bij aan een prettige leefomgeving terwijl het ook bijdraagt aan het verlagen van hittestress en uitnodigend is om te bewegen.

De focus op klimaatadaptieve en groene openbare ruimte sluit goed aan bij de ambitie om levendige en duurzame wijkcentra te ontwikkelen. De voorwaarde dat nieuwe bouwplannen minimaal 20% groen bevatten en bestaand groen zo veel mogelijk wordt behouden draagt bij aan het behoud en vergroenen van de woonbuurten. De gemeente geeft in haar Omgevingsvisie aan het behoud en verbetering van de leefbaarheid in de buurten na te streven. Het is niet realistisch om in te zetten op het vergroten van het voorzieningenniveau, omdat dit sterk samenhangt met de demografische ontwikkeling en daar heeft de gemeente niet (direct) invloed op. Wel kan worden ingezet op behoud en de kwaliteit van het voorzieningenniveau.

In de Omgevingsvisie zijn echter nog geen concrete randvoorwaarden opgenomen om te waarborgen dat het complete aanbod aan dagelijkse voorzieningen vitaal blijft. Het volledige doelbereik is hierin nog niet geborgd. Niet alle maatregelen op dit vlak zijn enkel aan de gemeente. De gemeente kan echter in haar uitwerking nadere invulling geven aan bijvoorbeeld goede voor de bereikbaarheid van voorzieningen, het parkeren van fietsen, het bundelen van parkeervoorzieningen en het compacter maken van de centrumgebieden waarbij leegstaande aanloopstraten omgevormd worden naar woonstraten. De ambitie complete wijkknooppunten wordt daarom beoordeeld met een +/-.

Maatwerk (inzetten op vitale buurtcentra)
De ontwikkeling van vitale buurtcentra vereist een gerichte aanpak. Niet overal is voldoende draagvlak voor het behoud of de toevoeging van voorzieningen en winkels. In de Omgevingsvisie wordt benoemd dat op veel plekken gekozen moeten worden waar concentratie van voorzieningen en winkels realistisch is. Waar dit niet het geval is, moet worden gekeken naar transformatie naar wonen of andere functies. Parkeren wordt als een knelpunt genoemd en tegelijkertijd vraagt het behoud van bereikbaarheid om oplossingen voor parkeren die voorkomen dat de openbare

ruimte wordt gedomineerd door stilstaande auto's. De auto wordt geregeld als vervoersmiddel gebruikt waardoor er een conflict kan bestaan tussen ruimte voor parkeren en het stimuleren van wandelen en fietsen, terwijl voorzieningen goed bereikbaar moeten blijven. In de visie wordt uitgegaan van maatwerkingrepen.

Ook in kleine openbare ruimtes, die als herkennings- of ontmoetingspunten dienen zonder gekoppelde functies, blijft het waarborgen van kwaliteit essentieel.

Beoordeling

De gemeente Kerkrade heeft enkele maatregelen opgesteld ten opzichte van het realiseren van maatwerk voor buurtcentra. Een daadwerkelijke uitwerking van de maatregelen ontbreekt. Maatregelen die meer impliciet een bijdrage leveren aan deze ambitie zijn bijvoorbeeld het multifunctioneel inrichten van pleinen, dit sluit goed aan bij het versterken van de sociale en functionele vitaliteit van de buurtcentra. Het benutten van achterterreinen, het combineren van maatregelen op het gebied van energie en het leidend zijn van water en bodem bieden flexibiliteit en klimaatbestendigheid, maar de impact blijft zeer sterk afhankelijk van de specifieke invulling per locatie. De gemeente Kerkrade heeft aangegeven de centrumgebieden compacter te ontwikkelen en leegstaande aanloopstraten om te willen vormen naar woonstraten. Hoewel deze maatregelen gesteld zijn, missen er specifieke en concrete maatregelen ten aanzien van het tegengaan van leegstand en het behoud van vitale voorzieningen. Dit is een aandachtspunt voor de gemeente Kerkrade. De ambitie maatwerk wordt daarom beoordeeld met een +/-.

Ruimte voor buurtinitiatieven (bewoners en verenigingen)
De gemeente Kerkrade wil buurtinitiatieven stimuleren door ontmoetingsplekken in stand te houden en te versterken. Locaties zoals voetbalclubs, buurthuizen, harmonieën en markten spelen hierin een belangrijke rol, maar staan vaak onder druk door teruglopende ledenaantallen en vrijwilligers. Om dit tegen te gaan, wordt gekeken naar het combineren van verenigingen en ruimtes binnen de wijk, bijvoorbeeld door multifunctionele sportaccommodaties te realiseren. Multifunctionele sportaccommodaties dragen bij aan een gezond stedelijk leven, waarin sporten, recreëren en sociale verbindingen centraal staan en waar tegelijkertijd sociale banden aangehaald worden. Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkeling van het Patronaat (Bleijerheide) en het Catherinahoes (Holz) tot sociale wijkpunten, waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en terecht kunnen voor ondersteuning. Dit wordt verder uitgewerkt in het ambitieplan Kerkrade-Oost.

Beoordeling

Het omvormen van leegstaande kerken naar woningen of maatschappelijke functies levert mogelijk een bijdrage aan het behalen van de ambitie. Bewoners en verenigingen hebben vaak goede ideeën wat te doen met de invulling van dit soort leegstaand vastgoed. Het biedt meerwaarde de omgeving actief te betrekken bij plannen rond dergelijke ontwikkelingen. Daarnaast biedt de herontwikkeling van kerken mogelijk ook ruimte voor het creëren van ontmoetingsplekken. In de Omgevingsvisie zijn geen randvoorwaarden of concrete maatregelen geformuleerd om ruimte voor buurtinitiatieven te stimuleren. Er zijn wel al een aantal concrete projecten voor de ontwikkelingen van sociale wijkpunten, maar zoals de gemeente zelf aangeeft wordt dit nog verder uitgewerkt in het ambitieplan Oost. Het verdient aanbeveling om in deze uitwerking een concretisering te maken van wat de stimulering inhoudt.

Het doelbereik van de ambitie ruimte voor buurtinitiatieven wordt daarom op basis van de benoemde randvoorwaarden in de Omgevingsvisie beoordeeld met een +/-.

Een netwerk van aantrekkelijke en veilige linten
De historische linten in Kerkrade verbinden belangrijke dagelijkse bestemmingen en fungeren als de levensaders van de stad. Linten die aansluiten op wijkknooppunten worden op bepaalde locaties omgevormd tot fietsstraten, waar fietsen en wandelen aantrekkelijk is in een groenere omgeving. De auto is hier te gast en beperkt tot bestemmingsverkeer. Deze linten, met hun historische en architectonische kwaliteit, bieden unieke herkenningspunten en versterken de identiteit van de stad. Door deze transformatie worden de linten niet alleen aantrekkelijker als woonomgeving, maar ontstaan er ook ontwikkelkansen voor leegstaande panden. Op de linten komt meer ruimte voor de fiets, de voetganger en groen. Hier mag richting 2050 maximaal 30 km/u gereden worden, deze transitie is nu al in gang gezet op het historisch lint de Bleijerheiderstraat.

Beoordeling

De mobiliteitsmaatregelen (minder autoverkeer, meer fietsroutes en wandelpaden), 40% schaduw bij belangrijke fiets- en wandelroutes, de realisatie van deelfietsen en aanleg van nieuwe regionale fietsverbindingen sluiten goed aan bij de ambitie om veilige en aantrekkelijke linten te ontwikkelen. De bescherming van volwassen bomen en de aanleg van groen langs routes dragen bij aan een gezonde leefomgeving. Het terugbrengen van de maximum snelheid is nog niet omschreven als een te nemen maatregel, maar kan actief bijdragen aan een veiligere en gezondere omgeving. Het inrichten als een fietsstraat stimuleert het wandelen en fietsen en draagt daarbij aan een veilige en prettige verkeerssituatie. Er zijn een drietal randvoorwaarden die sterk bijdragen aan deze ambitie, waardoor de ambitie een netwerk van aantrekkelijke en veilige linten wordt beoordeeld met ++.

Concluderend
De beoordeling van de randvoorwaarden laat zien dat de gemeente Kerkrade een solide basis heeft gelegd voor het realiseren van de ambities binnen de verhaallijn "Leefbare stad, waar voorzieningen nabij zijn". Er zijn echter duidelijke verschillen in de mate van doelbereik per ambitie.

De ambitie complete wijkknooppunten scoort neutraal (+/-), waarbij de nadruk op multifunctionele pleinen, compacter maken van centrumgebieden, vergroening, en klimaatadaptatie bijdraagt aan de beleefbaarheid van buurtcentra. Toch zijn de randvoorwaarden en maatregelen vooral gericht op fysieke aanpassingen en minder op het versterken van het sociale of economische fundament van de wijkcentra. Met name op het gebied van het behouden van het voorzieningenniveau en een passende spreiding over de gemeente ontbreekt het in de Omgevingsvisie nog aan concrete maatregelen om dit te bewerkstelligen. De gemeente geeft hierbij aan in te willen zetten op maatwerk, maar is niet concreet in hoe zij daarmee het voorzieningenniveau wil behouden. Het advies is om bij de uitwerking van de Omgevingsvisie concrete kaders mee te geven waarbinnen maatwerk mogelijk is, om in ieder geval te zorgen dat het voorzieningenniveau gehandhaafd kan blijven. Daarbij kan het helpen om inzichtelijk te maken welke basisvoorzieningen in ieder geval behouden moeten blijven en dit eventueel wijkgericht nader te concretiseren.

Voor de ambitie maatwerk is sprake van een beperkte bijdrage (+/-). Hoewel multifunctionele pleinen, het benutten van achter terreinen, en de focus op water en bodem flexibiliteit bieden, is de impact afhankelijk van de specifieke invulling per locatie. Er ontbreekt een concrete aanpak om maatwerk structureler te ondersteunen.

Bij de ambitie ruimte voor buurtinitiatieven wordt het doel op basis van de randvoorwaarden die nu in de visie zijn opgenomen deels bereikt (+/-). Zowel de flexibele inzet van leegstaande kerken als de realisatie van multifunctionele sportaccommodaties sluit mogelijk aan bij de ambitie, waarbij bewoners en verenigingen ruimte krijgen om initiatieven te ontwikkelen. Andere maatregelen dragen niet voldoende bij aan het stimuleren van buurtinitiatieven zoals bedoeld in de ambitie. Het verdient aanbeveling om in een nadere uitwerking aandacht aan concrete maatregelen te besteden.

De ambitie om een netwerk van aantrekkelijke en veilige linten te creëren scoort het hoogst, met een sterke bijdrage (++), dankzij de focus op mobiliteitsmaatregelen zoals fietsroutes, wandelpaden, en de reductie van autoverkeer. Daarnaast versterken randvoorwaarden zoals 40% schaduw langs routes en het aanleggen van groen de leefomgeving en maken deze maatregelen de linten aantrekkelijker en veiliger. De gemeente zet hiermee zeer duidelijk in op het creëren van aantrekkelijke en veilige linten en bevordert daarmee fietsen en wandelen ten opzichte van het autogebruik.

Over de hele linie scoort de gemeente goed op fysieke randvoorwaarden en maatregelen die de leefomgeving verbeteren, zoals vergroening, mobiliteitsaanpassingen en klimaatadaptatie. Voor ambities die sterk afhankelijk zijn van sociale betrokkenheid en maatwerk, zoals "Maatwerk" en "Ruimte voor buurtinitiatieven", is echter meer aandacht nodig voor gerichte ondersteuning, participatie, en concrete uitvoeringsmaatregelen om het doelbereik te vergroten. De gemeente heeft hierbij aangegeven dat de nadere uitwerking van de plannen/ projecten volgt zoals bijvoorbeeld het ambitieplan Kerkrade-Oost (historisch lint Bleijerheiderstraat en Dr. Ackensplein). Dit wordt als een positieve stap gezien.

Ambitie	Leegstaande kerken worden herbestemd en alleen gesloopt als er geen andere opties zijn volgens de Kerkenvisie.	Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een groene, aantrekkelijke en klimaatbestendige leefomgeving.	Iedere woning moet zicht hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte op 300 meter afstand.	40% schaduw wordt gerealiseerd bij belangrijke wandel- en fietsroutes om hittestress te verminderen.	Volwassen bomen en bomenstructuren met een hitte- of landschapsfunctie worden beschermd en behouden.	Nieuwe bouwplannen bevatten minimaal 20% groen en bestaand groen wordt zoveel mogelijk behouden.	Gebouwen en buitenruimtes worden ingericht met natuurlijke materialen en ruimte voor hemelwateropvang.	Openbare ruimte wordt toegankelijk en inclusief ontworpen, zodat iedereen er gebruik van kan maken.	Pleinen worden multifunctioneel ingericht met ruimte voor sport, spel en ontmoeting in plaats van parkeren.	Scholen en speeltuinen worden groen, beweegvriendelijk en rookvrij ingericht, weg van drukke wegen.	Fietsgebruik wordt gestimuleerd door uitbreiding van deelfietsen en aanleg van nieuwe regionale verbindingen.	Recreatieve fiets- en wandelroutes verbinden groengebieden en stimuleren een beweegvriendelijke omgeving.	Achterterreinen bij historische linten worden benut voor groen, parkeren of kleinschalige woningbouw.	Beoordeling doelbereik
Complete wijkknooppunten														+
Maatwerk (inzetten op vitale buurtcentra)														+/-
Ruimte voor buurtinitiatieven (bewoners en verenigingen)														+/-
Een netwerk van aantrekkelijke en veilige linten														++

6.1.2.2 Werkende stad, waar werken en wonen onlosmakelijk verbonden is

Een prettige werkomgeving
Bedrijventerreinen beslaan 17% van het grondgebied van Kerkrade en bieden in haar huidige vorm kansen voor verbetering. De gemeente wil deze terreinen klimaatadaptief inrichten en transformeren tot gezonde werkomgevingen met faciliteiten zoals buitenruimtes om te vergaderen, lunchen, wandelen en zelfs sporten. Bedrijventerreinen zijn soms moeilijk bereikbaar doordat ze wat verscholen liggen in het buitengebied.

Om bedrijventerreinen beter te integreren in de stad worden verbindingen aangelegd voor langzaam verkeer, zoals voetgangers en fietsers, richting nabijgelegen treinstations en buitengebieden. Voorbeelden hiervan zijn betere ontsluitingen van het bedrijventerrein Julia naar het Wormdal en van bedrijventerrein Dentgenbach naar het Strijthagerbeekdal. Dit verhoogt de aantrekkelijkheid van de werkomgeving. Door goede verbindingen vanuit het centrum naar werkgebieden en de groene gebieden waarbij werknemers gebruik kunnen maken van de groene gebieden. Bij de herontwikkeling van bedrijventerreinen moet ook aandacht zijn voor een betere ontsluiting naar het aangrenzende buitengebied waardoor werknemers en bewoners meer gebruik maken van de groene gebieden. Dit draagt dit bij aan de kwaliteit van de werkomgeving en de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat voor bedrijven.

De Omgevingsvisie gaat in op nieuwe kleinschalige bedrijvigheid (met een mogelijk effect op de leefomgeving) en dat deze bij voorkeur plaatsvinden op de bedrijventerreinen en niet in de woongebieden. Binnen de centrumgebieden is er wel ruimte voor dienstverlening en MKB ondernemerschap. Grootschalige bedrijvigheid (met een mogelijk effect op de leefomgeving) vindt altijd plaats op een van de bedrijventerreinen, passend bij het profiel van het bedrijventerrein.

Beoordeling

De gestelde randvoorwaarden die bedrijventerreinen klimaatadaptief en duurzaam inrichten (zoals het toepassen van groene daken en het stimuleren van samenwerkingen in collectieve energiehubs) dragen sterk bij aan een gezonde en aantrekkelijke werkomgeving. Het verminderen van verharding versterkt de ruimtelijke kwaliteit van deze gebieden en zorgt er voor dat de bedrijventerreinen meer klimaatadaptief worden ingericht.

De randvoorwaarden die bijdragen aan de ambitie zijn gefocust op het creëren van een groenere buitenruimte, niet alleen op bedrijventerreinen maar ook op andere werkplekken zoals de centrumgebieden. Groenere inrichting en een vermindering van verharding hebben een positief effect op het verlagen van hittestress, wat voor een prettigere en gezondere omgeving zorgt. Ook de extra aandacht voor veiligheidsrisico's die in de Omgevingsvisie wordt genoemd als randvoorwaarde voor ontwikkelingen heeft een positieve bijdrage aan een prettige en veilige werkomgeving.

Door bedrijvigheid op basis van grootschaligheid en mogelijke effecten op de leefomgeving in te richten en op de juiste plekken te concentreren ontstaat een gezondere leefomgeving. Dat zorgt voor balans in bedrijventerreinen in de gemeente.

Alles in ogenschouw nemend worden de randvoorwaarden voor de ambitie een prettige werkomgeving beoordeeld met ++ (sterk positieve bijdrage aan het doelbereik).

Koesteren van het lokale MKB
De gemeente zet in op versterking van het lokale midden- en kleinbedrijf door hen een onderscheidend profiel te bieden ten opzichte van de grootschalige detailhandel en leisure zoals op de Rodaboulevard. Er wordt ruimte gecreëerd voor kleine ondernemers op aantrekkelijke locaties in de stad en op bedrijventerreinen, met aandacht voor het voorkomen van (milieu)overlast in woonbuurten. Voorbeelden hiervan zijn ontwikkelingen op het bedrijventerrein Julia en Beitel/Locht. Cultureel erfgoed biedt kansen voor het huisvesten van start-ups en innovatieve ondernemers, zodat zij kunnen fungeren als kwartiermakers van nieuwe bedrijvigheid.

Beoordeling

Het creëren van ruimte voor kleine ondernemers op aantrekkelijke locaties biedt groeimogelijkheden voor bestaande en nieuwe lokale MKB. Het herbestemmen van leegstaande kerken, beeldbepalende en cultuurhistorische gebouwen biedt mogelijk ook kansen voor kleine ondernemers en start-ups. De maatregelen waarbij pleinen heringericht worden voor andere doeleinden dan alleen parkeren wordt beoordeeld als een beperkte negatieve bijdrage. Door het weghalen van parkeerplekken bij grotere buurtcentra of in/nabij het stadscentrum bestaat er de kans dat lokale ondernemingen klanten verliezen omdat ze de auto niet kwijt kunnen. Voor kleinere ondernemingen in woonbuurten zal parkeren niet direct een probleem vormen. Het doelbereik van de ambitie koesteren van het lokale MKB wordt daarom beoordeeld als beperkt positief (+).

Groei in werkgelegenheid, ook voor de eigen inwoners
Kerkrade streeft naar een groei in werkgelegenheid door meer werkplekken per hectare te realiseren. Dit vraagt om efficiënt ruimtegebruik en diversiteit in bedrijvigheid om monocultuur te voorkomen. Door een mix van verschillende soorten werkgelegenheid wordt niet alleen de lokale economie versterkt, maar ontstaan er ook meer kansen voor inwoners van de gemeente en in de regio.

Beoordeling

De gemeente geeft aan te willen streven naar meer werkplekken en een diversiteit in bedrijvigheid. Maatregelen zoals verbeteren en aanleggen van goede fietsverbindingen, inzetten op de mobiliteitstransitie en het creëren van ruimte voor hergebruik van reststromen kunnen bijdragen aan de lokale werkgelegenheid. De focus op duurzame energieopwekking en energiehubs biedt kansen voor nieuwe werkgelegenheid. De gemeente geeft echter in haar Omgevingsvisie niet concreet aan hoe zij meer en een grotere diversiteit aan werkplekken wil creëren. Het verdient aanbeveling om een nadere uitwerking te maken in een visie en daarin aan te geven waar de gemeente op in wil zetten. Om die reden wordt het doelbereik van deze ambitie beoordeeld met een neutrale score (+/-).

Plek voor de energietransitie
Bedrijventerreinen spelen een belangrijke rol in de energietransitie als zowel grootverbruiker als opwekker van energie. Grote dakoppervlakken worden ingezet voor zonne-energie, gecombineerd met groene daken voor wateropvang, ter bevordering van de biodiversiteit en het beperken van hittestress. Daarnaast worden energie neutrale bedrijfsgebouwen en samenwerkingsverbanden gestimuleerd om efficiënter om te gaan met energie. Werkgebieden leveren zo duurzame elektriciteit en warmte aan omliggende wijken en bedrijven via energy-hubs en warmtenetten. Infrastructuur voor netverzwaring, energieopslag en smart grids krijgt een plek in de ruimtelijke ontwikkeling binnen de gemeente. Specifiek binnen de gebieden Kerkrade-West en delen van Kerkrade-Oost worden warmtenetten gerealiseerd.

Beoordeling

De randvoorwaarden die in de Omgevingsvisie worden gesteld rondom energieopwekking, het creëren van collectieve energiehubs en het reserveren van ruimte voor energieopslag sluiten aan bij de ambitie om bedrijventerreinen in te zetten voor de energietransitie. De vraag is wel in hoeverre dit in de praktijk ook gerealiseerd kan worden. Op dit moment worden veel bedrijfspercelen volledig volgebouwd, waarmee ruimte voor de energietransitie op bedrijventerreinen beperkt is. In een nadere uitwerking kan ingegaan worden op welke locaties geschikt zijn voor de transitie en welke functies waar gecombineerd kunnen worden. Een van de oplossingen die in de Omgevingsvisie gesteld worden is het voorkomen van overbodige netwerklussen voor stroom. Dit wordt gerealiseerd met het instellen van energie-eilanden bij de herinrichting van bedrijventerreinen. Dit betreft de inzet van gerichte middenspanningsringen met een extra midden-station. Dit vraagt om het maken van duidelijke keuzes rondom de reservering van de percelen voor bedrijfsruimte en voor andere functies, waaronder energie opwek / transport, maar ook ruimtelijke inpassing, groen en waterberging.

De randvoorwaarde om water en bodem leidend te maken bij ruimtelijke ontwikkelingen kan de energietransitie echter mogelijk in de weg zitten. Water- en bodemsystemen kunnen beperkingen stellen aan waar bepaalde energietransitieprojecten kunnen worden gerealiseerd. Dit kan leiden tot conflicten in gebieden waar ruimte schaars is. Per ontwikkeling dient deze afweging gemaakt te worden. De gemeente benut de kansen en mogelijkheden die het bedrijventerrein biedt. Om deze redenen wordt het doelbereik van de ambitie plek voor de energietransitie beoordeeld met een +.

Concluderend
De beoordeling van de maatregelen laat zien dat de gemeente Kerkrade met haar voorgestelde aanpak grotendeels effectieve stappen zet in het behalen van haar ambities binnen de "Werkende stad". Er zijn echter duidelijke verschillen in de mate van doelbereik per ambitie.

De ambitie om een prettige werkomgeving te creëren scoort het hoogst, met een sterke bijdrage (++), dankzij de focus op klimaatadaptieve inrichting, vergroening en betere verbindingen voor langzaam verkeer in- en rondom bedrijventerreinen en andere werkplekken. Deze maatregelen dragen direct bij aan een gezonde en aantrekkelijke werkomgeving en verhogen de kwaliteit van bedrijventerreinen en andere werkplekken.

Voor de ambitie ‘koesteren van het lokale MKB’ is de bijdrage van de gestelde randvoorwaarden uit de Omgevingsvisie minder duidelijk. Hoewel maatregelen zoals het herbestemmen van cultuurhistorische gebouwen kansen bieden voor kleine ondernemers, roept de herinrichting van pleinen vragen op over mogelijke negatieve effecten, zoals het verlies van parkeerplekken. Hierdoor wordt deze ambitie beoordeeld met een beperkte of neutrale bijdrage (+/-).

Voor de ambitie groei in werkgelegenheid, ook voor de eigen inwoners, wordt in de Omgevingsvisie wel de wens uitgesproken om te voorzien in meer en diverse werkplekken, maar er worden geen concrete maatregelen of randvoorwaarden gesteld om dit doel te behalen. Daarom is het doelbereik van deze ambitie beoordeeld met een +/-.

Wat betreft de ambitie ‘plek voor de energietransitie’ biedt het inzetten op collectieve energiehubs, het stimuleren van zonne-energie op dak en het aanleggen van infrastructuur voor warmtenetten een solide basis. Toch is het de vraag in hoeverre deze zaken ook echt worden gerealiseerd, omdat bedrijventerreinen bijna volledig worden volgebouwd met bedrijfspanden en er weinig ruimte overblijft voor energiemaatregelen. Het verdient aanbeveling om te bezien op welke wijze functies gecombineerd kunnen worden. Om die reden wordt het doelbereik van deze ambitie beoordeeld met een beperkt doelbereik (+).

De gestelde randvoorwaarden tonen potentie om de ambities te realiseren, maar er zijn aandachtspunten die verdere afstemming en een nadere uitwerking vereisen. Met name de balans tussen ruimtelijke keuzes (zoals bedrijfsruimte versus energieopwekking) en het expliciet koppelen van werkgelegenheid aan de lokale arbeidsmarkt verdienen meer aandacht om de ambities volledig te realiseren.

Randvoorwaarden **Ambitie**	Ruimte creëren voor kleine ondernemers op aantrekkelijke locaties in de stad en op bedrijventerreinen	Water en bodem zijn leidend bij ruimtelijke ontwikkelingen om hittestress, wateroverlast en droogte te voorkomen.	Leegstaande kerken worden herbestemd en alleen gesloopt als er geen andere opties zijn volgens de Kerkenvisie.	Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een groene, aantrekkelijke en klimaatbestendige leefomgeving.	Bedrijfsinitiatieven moeten aansluiten bij het landschap en rekening houden met klimaatadaptatie en mobiliteit.	Nieuwe bouwplannen bevatten minimaal 20% groen en bestaand groen wordt zoveel mogelijk behouden.	Gebouwen en buitenruimtes worden ingericht met natuurlijke materialen en ruimte voor hemelwateropvang.	Pleinen worden multifunctioneel ingericht met ruimte voor sport, spel en ontmoeting in plaats van parkeren.	Bedrijventerreinen combineren energieopwekking, groene daken en samenwerking in collectieve energiehubs.	Bedrijventerreinen reserveren ruimte voor energieopslag met aandacht voor veiligheidsrisico's.	**Beoordeling doelbereik**
Een prettige werkomgeving											++
Koesteren van het lokale MKB											+
Groei in werkgelegenheid, ook voor de eigen inwoners											+/-
Plek voor de energietransitie											+

6.1.2.3 Meergeneratie stad, een goede stad voor 8 en 80 jarigen is goed voor iedereen

Veilige buurtroutes binnen het 15-minuten eiland
Om de jongste en oudste inwoners van Kerkrade zelfstandige en veilige mobiliteit te bieden, worden buurtroutes tussen belangrijke bestemmingen, zoals wijkknooppunten, scholen, parken en speeltuinen, ingericht met de focus op veiligheid en toegankelijkheid. Deze routes nodigen uit tot actief bewegen en worden voorzien van rustpunten, schaduw, sanitaire voorzieningen, gezonde voeding, drinkwater en speelmogelijkheden. Het doel is dat kinderen vanaf 8 jaar zelfstandig naar school kunnen wandelen of fietsen via een veilig en overzichtelijk netwerk binnen hun buurt. De gemeente zet daarbij in op de omvorming en verbetering van de linten tot fietsstraat. Een voorbeeld hiervan is de opwaardering van het lint Bleijerheider- en Pannesheiderstraat. Daaropvolgend noemt de gemeente de ambitie richting 2050 maximaal 30 km/u gereden worden op alle niet doorgaande wegen.

Beoordeling

Randvoorwaarden zoals de richtlijn voor 40% schaduw langs belangrijke wandel- en fietsroutes, minder autoverkeer, en uitbreiding van het deelfietsnetwerk dragen bij aan veilige en toegankelijke buurtroutes. De focus op het voor iedereen toegankelijk maken van de openbare ruimte draagt hieraan bij. Gezien de sterke focus op het gebruik van de auto in de huidige situatie is niet de verwachting dat met deze randvoorwaarden meteen alle veiligheidsknelpunten kunnen worden opgelost. In de Omgevingsvisie worden geen concrete maatregelen genoemd om deze veiligheidsknelpunten aan te pakken. Wel heeft de gemeente Kerkrade het Programma veilig fietsen en wandelen ingesteld, waarbij onderzocht waar de knelpunten zijn om te komen tot een netwerk van doorfietsroutes, brede stoepen en veilige oversteekplaatsen. De ambitie veilige buurtroutes binnen het 15-minuten eiland wordt daarom beoordeeld met een beperkt positieve bijdrage aan het doelbereik (+).

Gezonde en veilige schoolomgevingen
Scholen zijn belangrijke ontmoetingsplekken in de buurt en vormen een bron van levendigheid. Met het terugbrengen van zes naar drie schoollocaties in Kerkrade-Oost wordt een kans geboden om de nieuwe schoolomgevingen integraal en toekomstgericht te ontwerpen. Dit omvat veilige en groene routes, haal- en brengzones, voldoende fietsparkeerruimte, een goede aansluiting op omliggende voorzieningen en speelruimte voor kinderen. De omgeving van scholen wordt ingericht met oog voor veiligheid, gezondheid, vermaak en sociale interactie.

Beoordeling

De randvoorwaarden om scholen en speeltuinen groen, beweegvriendelijk en rookvrij in te richten ondersteunen deze ambitie direct. Veilige wandel- en fietsroutes en het beperken van autoverkeer dragen bij aan een veilige en gezonde omgeving voor kinderen. Daarnaast draagt de 3-30-300 randvoorwaarde ook bij aan de ambitie, gezien scholen vaak bij woningen in de buurt staan waardoor de omgeving van de school wordt vergroend. Het multifunctioneel inrichten van pleinen biedt kansen om de omgeving passend in te richten voor schoolgaande kinderen. Een groene speeltuin en trapveldjes kan voor meer recreatie zorgen en nodigt uit tot ontmoeten en meer bewegen. Het doelbereik op de ambitie gezonde en veilige schoolomgevingen wordt beoordeeld met ++.

Divers en duurzaam woningaanbod
In de huidige situatie heeft Kerkrade te maken met een relatief oude bevolkingsopbouw met een sterke mate van vergrijzing. Deze trend zal zich de komende tien jaar verder ontwikkelen tot het hoogtepunt dat waarschijnlijk in 2035 wordt bereikt. Dit betekent dat enerzijds dat steeds meer mensen uit het arbeidsproces stromen en anderzijds dat er kansen ontstaan om in de regio te blijven wonen. Voornamelijk de goede arbeidspotentie in combinatie met goedkoop wonen is aantrekkelijk. Daarom wordt er in Kerkrade ingezet op een gevarieerd woningaanbod dat geschikt is voor meerdere generaties. Enerzijds moet het woningaanbod aansluiten op de bevolkingsopbouw en anderzijds aantrekkelijker wonen voor nieuwe doelgroepen om zich te vestigen. Dit betekent levensloopbestendige woningen voor ouderen, zoals appartementen met een lift of bungalows, en betaalbare starterswoningen voor jongeren. In het geval dat binnenstedelijke bouwlocaties zijn uitgeput, wordt er gekeken onder voorwaarden naar een uitleglocatie. Bij herstructurering en nieuwbouw wordt ingezet op duurzaamheid, circulair bouwen en een betere mix van woningtypen en prijsklassen. Met meer focus op middenhuur en duurdere koopwoningen wordt gestreefd naar het aantrekken van de nieuwe doelgroepen. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het verbeteren van het binnenklimaat en het tegengaan van oververhitting, bijvoorbeeld door gebruik van de RVO Menukaart Hitte. Leefbaarheid en veiligheid blijven hierbij een prioriteit.

Beoordeling

De randvoorwaarden gericht op een evenwichtige woningvoorraad (zoals levensloopbestendige woningen), en energieneutrale bouw sluiten goed aan bij deze ambitie. De inzet van uitleglocaties, indien binnenstedelijke bouwlocaties uitgeput zijn, kan een concrete maatregel hiervoor zijn. Een uitleglocatie biedt kansen voor het bouwen van woningen van gemengde woningtypologie. De inzet op de herinvulling van leegstaande kerken biedt ook kansen voor het creëren van een meer divers woningaanbod. Daarnaast is de maatregel om gebouwen in te richten met natuurlijke materialen een positieve bijdrage aan de ambitie. De voorwaarde voor het behouden van beeldbepalende en cultuurhistorische waarden kan mogelijk een positief effect hebben op het doelbereik. Het verduurzamen van cultuurhistorische panden is echter kapitaalintensief en kan de ambitie om het woningaanbod te verduurzamen beperkt negatief beïnvloeden. Daarnaast is in de Omgevingsvisie aandacht besteed aan de vraag hoe diversiteit in het woningaanbod wordt geborgd, waar op termijn een uitleglocatie mogelijk een oplossing in kan zijn. Het doelbereik van de ambitie wordt daarom beoordeeld met een +.

Recreëren en ontmoeten in koele groengebieden nabij huis
Toegang tot groen en schaduwrijke plekken in de woonomgeving is essentieel voor ontspanning en ontmoeting. De gemeente gebruikt de hittestresskaart om gebieden te identificeren waar extra inzet nodig is om de balans tussen zon, schaduw en groen te verbeteren. Prioriteit wordt gegeven aan locaties en routes nabij voorzieningen voor kinderen en ouderen, zodat zij in een aangename en koele omgeving die goed toegankelijk is kunnen verpozen en actief blijven.

Beoordeling

Randvoorwaarden zoals het stimuleren van toegankelijk stadsgroen, de 3-30-300 regel en het verminderen van verharding dragen sterk bij aan het realiseren van koele en recreatieve groengebieden. Het uitgangspunt om water en bodem leidend te laten zijn bij ontwikkelingen draagt sterk bij aan het in balans brengen van de bodem- en waterhuishouding en daarmee ook aan het creëren van hoogwaardig groen en verkoelende plekken. Voorzieningen zoals rustplekken, drinkwaterpunten en speelplekken versterken deze ambitie. Daarnaast draagt de randvoorwaarde dat nieuwe bouwplannen minimaal 20% groen bevatten en bestaand groen wordt behouden sterk bij aan het behalen van de ambitie. Om deze redenen wordt het doelbereik van deze ambitie beoordeeld met ++.

Concluderend
De beoordeling van de randvoorwaarden laat zien dat de gemeente Kerkrade belangrijke stappen zet om de ambities binnen de verhaallijn “Meergeneratiestad, een stad voor 8 en 80 jarigen is goed voor iedereen” te realiseren. Hoewel er sterke bijdragen zijn voor meerdere ambities, zijn er ook aandachtspunten waar verdere verfijning nodig is.

De ambitie recreëren en ontmoeten in koele groengebieden nabij huis scoort het hoogst, met een sterke bijdrage (++), dankzij randvoorwaarden zoals de 3-30-300-regel, vergroening in nieuwe bouwplannen, en het verminderen van verharding. Deze initiatieven zorgen voor een toegankelijke, koele en uitnodigende leefomgeving, prioriterend aan kwetsbare groepen zoals kinderen en ouderen.

De ambitie gezonde en veilige schoolomgevingen wordt eveneens beoordeeld met een sterke bijdrage (++). De focus op vergroening, rookvrije en beweegvriendelijke inrichting van schoolomgevingen, en veilige wandel- en fietsroutes sluit uitstekend aan bij de ambitie. De integrale aanpak van nieuwe schoollocaties biedt kansen om deze ambitie structureel te borgen.

Voor de ambitie veilige buurtroutes binnen het 15-minuten eiland is de bijdrage positief (++). De randvoorwaarden richten zich op het verbeteren van veiligheid, toegankelijkheid, vergroening, en de reductie van autoverkeer. Om dit te bereiken worden tevens enkele specifieke infrastructurele aanpassingen voorgedragen die de ambitie volledig ondersteunen.

De ambitie divers en duurzaam woningaanbod wordt ook beoordeeld met een beperkte positieve bijdrage (+). Randvoorwaarden zoals levensloopbestendige woningen, natuurlijke bouwmaterialen, en energieneutrale bouw dragen positief bij. Echter, het behoud van beeldbepalende en cultuurhistorische waarden wordt als een beperkte negatieve bijdrage beoordeeld, vanwege de kapitaalintensiteit bij verduurzaming. Daarnaast is er nog geen concrete koppeling zichtbaar tussen woningbouw en de specifieke behoeften van diverse doelgroepen. In 2025 / 2026 is de gemeente voornemens een nieuw programma wonen vast te stellen waar ruimte is het doelbereik te versterken door expliciete keuzes te maken.

De randvoorwaarden tonen een sterke focus op vergroening, toegankelijkheid en duurzaamheid, wat zorgt voor sterke bijdragen aan enkele ambities. Toch zijn er verbeterpunten, zoals het vinden van een balans tussen cultuurhistorische waarden en de verduurzamingsopgave. Hiermee kan de gemeente haar visie verder versterken en beter aansluiten op de behoeften van haar inwoners.

Ambitie	Maatregelen: Water en bodem zijn leidend bij ruimtelijke ontwikkelingen om hittestress, wateroverlast en droogte te voorkomen.	Beeldbepalende en cultuurhistorische waarden worden behouden, versterkt en gerespecteerd	Leegstaande kerken worden herbestemd en alleen gesloopt als er geen andere opties zijn volgens de Kerkenvisie.	Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een groene, aantrekkelijke en klimaatbestendige leefomgeving	Iedere woning moet zicht hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte op 300 meter afstand.	40% schaduw wordt gerealiseerd bij belangrijke wandel- en fietsroutes om hittestress te verminderen	Volwassen bomen en bomenstructuren met een hitte- of landschapsfunctie worden beschermd en behouden	Nieuwe bouwplannen bevatten minimaal 20% groen en bestaand groen wordt zoveel mogelijk behouden	Gebouwen en buitenruimtes worden ingericht met natuurlijke materialen en ruimte voor hemelwateropvang	Openbare ruimte wordt toegankelijk en inclusief ontworpen, zodat iedereen er gebruik van kan maken	Pleinen worden multifunctioneel ingericht met ruimte voor sport, spel en ontmoeting in plaats van parkeren	Scholen en speeltuinen worden groen, beweegvriendelijk en rookvrij ingericht, weg van drukke wegen	Nieuwbouw draagt bij aan een evenwichtige woningvoorraad die inspeelt op de behoeften van diverse doelgroepen.	Fietsgebruik wordt gestimuleerd door uitbreiding van deelfietsen en aanleg van nieuwe regionale verbindingen	Recreatieve fiets- en wandelroutes verbinden groengebieden en stimuleren een beweegvriendelijke omgeving	Achterterreinen bij historische linten worden benut voor groen, parkeren of kleinschalige woningbouw	Programma veilig fietsen en wandelen: onderzoek naar verkeersknelpunten ten aanzien van fietsers en voetgangers	Beoordeling doelbereik
Veilige buurtroutes binnen het 15-minuten eiland																		+
Gezonde en veilige schoolomgevingen																		++
Divers en duurzaam woningaanbod																		+
Recreëren en ontmoeten in koele groengebieden nabij huis																		++

6.1.2.4 Klimaatbestendige stad, wonen in een sterk landschappelijk raamwerk natuur

Ondersteunen van de ecologische basis
De gemeente Kerkrade wil bestaande bos- en natuurgebieden robuuster maken door deze uit te breiden en gebieden onderling te verbinden. Dit wordt gerealiseerd door ecologische corridors aan te wijzen en duidelijke overgangen te creëren tussen beek- en droogdalen en (bos)hellingen. Voorbeelden van mogelijke toekomstige bosuitbreidingen zijn in de omgeving van Rolduc en bij de voormalige speeltuin aan de Nieuwenhagerweg in Eygelshoven. Het versterken van de ecologische basis vereist ook goed bodem- en landschapsbeheer, waarbij de lokale agrarische bedrijven overstappen op een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering. Intensieve productielandbouw met gebruik van mest en gewasbeschermingsmiddelen heeft geen toekomst meer in Kerkrade.

Beoordeling

Randvoorwaarden die inzetten op het behoud van volwassen bomen, het versterken van de sponswerking van de bodem en een gezond bodemleven sluiten sterk aan bij het ondersteunen van de ecologische basis. Ook natuurinclusieve bedrijfsinitiatieven dragen hieraan bij. De randvoorwaarden gelieerd aan het toevoegen van extra groenvoorzieningen in de woonomgevingen (3-30-300 regel, 40% schaduw bij belangrijke fiets- en wandelroutes) dragen hier positief aan bij. Het doelbereik van de maatregelen wordt beoordeeld met +.

Wilde natuur verbonden met het stedelijk weefsel
De huidige regels rondom stedelijke uitbreiding in het buitengebied worden in hoofdlijn gehandhaafd middels het principe “geen rood voor groen” en streeft ernaar het unieke karakter van het buitengebied te beschermen. Op strategische plekken, zoals bij beek- en droogdalen, wordt natuur en recreatie het stedelijk gebied ingetrokken. Dit kan bijvoorbeeld door uitzichten te herstellen die nu door lintbebouwing worden belemmerd. Zo ontstaat een betere verbinding tussen stad en natuur. Een negatief gevolg van deze ontwikkeling is echter dat uitzichtpunten geprivatiseerd worden.

Beoordeling

De randvoorwaarden om groen en recreatieve routes het stedelijk gebied in te trekken en het behoud van cultuurhistorische waarden ondersteunen de verbinding tussen natuur en stad. Het toepassen van de 3-30-300 regel en het beschermen van bomen dragen hieraan bij. Om deze redenen wordt het doelbereik beoordeeld op +.

Versterken van de sponswerking en waterhuishouding van het gehele systeem
Om wateroverlast te voorkomen en het watersysteem te versterken, zet Kerkrade in op het verbeteren van de sponswerking. Dit wordt bereikt door regenwater op plateaus vast te houden, te infiltreren en te hergebruiken, en door verharding sterk te verminderen. In het stedelijk gebied worden overbodige verharde oppervlakken vervangen door vergroening. Initiatieven zoals "Steenbreek" en het "NK Tegelwippen" betrekken inwoners bij deze opgave. Daarnaast wordt gewerkt aan waterberging en vertraagde afvoer via oppervlaktewater of gescheiden riolering.

Beoordeling

De focus op water en bodem als leidend principe en het verminderen van verharding sluiten volledig aan bij deze ambitie. Maatregelen voor waterberging, hemelwateropvang, en klimaatbestendige inrichting van de leefomgeving versterken de sponswerking. De randvoorwaarden uit de Omgevingsvisie sluiten goed aan bij het doelbereik van de ambitie. Om deze redenen wordt het doelbereik beoordeeld op ++.

Ontwikkeling van hoogwaardig toerisme
Kerkrade richt zich op het versterken van toeristische mogelijkheden voor families met kinderen door het aanbod voor meerdaags verblijf te diversifiëren. Dit kan bijvoorbeeld door een natuurcamping en langere fietsroutes te ontwikkelen. Het recreatie- en natuurgebied wordt beter ontsloten met grens overstijgende routes naar Duitsland. De Parkstad Route is hierin een belangrijke basis, met verdere uitbreiding van fietsverhuur en toeristische verbindingen in de Euregio.

Beoordeling

De randvoorwaarden gericht op recreatieve routes, fietsverhuur, en grens overstijgende verbindingen dragen bij aan hoogwaardig toerisme. De randvoorwaarde dat nieuwe ontwikkelingen moeten bijdragen aan een aantrekkelijke leefomgeving draagt ook bij aan het toerisme. Ook het herbestemmen van cultuurhistorische gebouwen, zoals de leegstaande kerk in Haanrade, en het ontwikkelen van verblijfsrecreatie nabij toeristische voorzieningen ondersteunen deze ambitie, evenals het behouden en versterken van beeldbepalende en cultuurhistorische waarden. Om bovenstaande redenen wordt het doelbereik beoordeeld met ++.

Beleefbaar, recreatief stadsgroen
Om recreatieve druk op het waardevolle buitengebied te verminderen, stimuleert de gemeente het gebruik van lokaal groen in en rondom wijken. Dit betekent dat buurtparken en speelplekken, zoals het Stadspark, Park West en het Laurapark beter toegankelijk worden gemaakt. Grotere groengebieden, zoals het Berenbos en Carisborg, worden ingericht voor recreatief gebruik met voorzieningen zoals kleinschalige horeca, drinkwaterpunten, rustplekken en speel- en sportmogelijkheden. Zo wordt groen dichtbij huis aantrekkelijker, meer toegankelijk en beter beleefbaar. Dergelijke gebieden geven ruimte voor ontspanning, beweging en sociale interactie, wat bijdraagt aan zowel fysieke als mentale gezondheid. Daarnaast verbeteren ze de leefomgeving door een bijdrage te leveren aan het versterken biodiversiteit, kan groen een positief effect hebben op luchtkwaliteit te verbeteren en hittestress te verminderen, waardoor het onmisbaar is in een duurzame en gezonde ruimtelijke ontwikkeling.

Beoordeling

Maatregelen zoals multifunctionele pleinen, toegankelijk stadsgroen, en voorzieningen zoals rustplekken, horeca, en speel- en sportmogelijkheden versterken het recreatieve gebruik van stadsgroen. Ook het behoud van volwassen bomen en het verminderen van verharding dragen sterk bij aan een beleefbare groene omgeving. Het benutten van achter terreinen voor andere functies draagt ook bij, evenals het toegankelijk ontwerpen van de openbare ruimte. Op deze manier wordt de beleefbaarheid vergroot. Het doelbereik van de maatregelen wordt beoordeeld met ++.

Concluderend
De beoordeling van de maatregelen laat zien dat de gemeente Kerkrade een duidelijke en effectieve koers heeft ingezet om de ambities binnen de verhaallijn "Klimaatbestendige stad, wonen in een sterk landschappelijk raamwerk natuur" te realiseren. De voorgestelde maatregelen sluiten grotendeels goed aan bij de ambities en dragen significant bij aan het versterken van de ecologie, het klimaatbestendig maken van de stad, en het verbeteren van recreatieve mogelijkheden.

De ambitie ondersteunen van de ecologische basis scoort het hoogst, met een sterke bijdrage (++), dankzij de focus op het behoud van volwassen bomen, het versterken van de sponswerking van de bodem, en natuurinclusieve bedrijfsvoering. Ook randvoorwaarden zoals de 3-30-300 regel en extra groenvoorzieningen versterken de ecologische basis en maken deze robuuster.

De ambitie versterken van de sponswerking en waterhuishouding van het gehele systeem wordt eveneens beoordeeld met een sterke bijdrage (++). De randvoorwaarden om water en bodem leidend te maken, verharding te verminderen, en waterberging te realiseren dragen direct en effectief bij aan deze ambitie.

Voor de ambitie wilde natuur verbonden met het stedelijk weefsel is de bijdrage beperkt (+). Randvoorwaarden zoals het herstellen van uitzichten, het toepassen van de 3-30-300 regel, en het beschermen van bomen ondersteunen deze ambitie. Toch ontbreken meer concrete maatregelen om natuur en recreatie structureel verder de stad in te trekken, waardoor de impact enigszins beperkt blijft.

De ambitie ontwikkeling van hoogwaardig toerisme scoort hoog (++), met maatregelen zoals grens overstijgende recreatieve routes, fietsverhuur, en het ontwikkelen van verblijfsrecreatie nabij toeristische voorzieningen. Ook het herbestemmen van cultuurhistorische gebouwen en het verbeteren van de leefomgeving dragen bij aan het versterken van toeristische mogelijkheden.

De ambitie beleefbaar, recreatief stadsgroen wordt eveneens beoordeeld met een sterke bijdrage (++). Maatregelen zoals multifunctionele pleinen, toegankelijk stadsgroen, en extra voorzieningen zoals rustplekken, speel- en sportmogelijkheden maken groen beter beleefbaar en verminderen recreatieve druk op het buitengebied. Het benutten van achterterreinen en het toegankelijk ontwerpen van openbare ruimte versterken de bijdrage verder.

De randvoorwaarden leveren sterke bijdragen aan de meeste ambities, met name op het gebied van ecologie, waterhuishouding, toerisme, aantrekkelijke woonomgeving en recreatief groen. Wel is er ruimte voor verbetering in het sterker verbinden van wilde natuur met het stedelijk weefsel. Door deze ambitie concreter uit te werken, kan de samenhang tussen natuur en stad verder worden versterkt, waarmee Kerkrade zich nog beter positioneert als een klimaatbestendige en groene gemeente. Dit wordt verder uitgewerkt in het groenontwikkelingsplan dat in de komende periode wordt uitgewerkt.

Bij de uitwerking van de eventuele woningbouwplannen, het benutten van bestaande structuren of het gebruik maken van uitleglocaties is het van belang de effecten in beeld te brengen. Aan de hand van concrete aantallen woningen dient een afweging plaats te vinden. De randvoorwaarden zoals genoemd in de Omgevingsvisie zijn een eerste aanzet maar kunnen meer concreet uitgewerkt worden. In het geval van uitleglocaties dient bezien te worden op welke wijze bodem en water sturend kunnen zijn, zo ook op het gebied van andere milieuaspecten en in het bijzonder ecologie, zal een afweging gemaakt moeten worden welke locaties als uitleglocatie geschikt kunnen zijn. Druk op het buitengebied is bij een uitleglocatie niet te voorkomen.
Voor woningbouw in de bestaande stad kunnen bestaande structuren beter benut worden, hier liggen kansen voor het combineren van functies door het toepassen van groene daken, circulair en natuur inclusief bouwen.

Ambitie	Maatregelen: Water en bodem zijn leidend bij ruimtelijke ontwikkelingen om hittestress, wateroverlast en droogte te voorkomen.	Beeldbepalende en cultuurhistorische waarden worden behouden, versterkt en gerespecteerd.	Leegstaande kerken worden herbestemd en alleen gesloopt als er geen andere opties zijn volgens de Kerkenvisie.	Verblijfsrecreatie wordt ontwikkeld nabij toeristische voorzieningen of in cultuurhistorisch waardevolle gebouwen.	Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een groene, aantrekkelijke en klimaatbestendige leefomgeving.	Bedrijfsinitiatieven moeten aansluiten bij het landschap en rekening houden met klimaatadaptatie en mobiliteit.	Iedere woning moet zicht hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte op 300 meter afstand.	40% schaduw wordt gerealiseerd bij belangrijke wandel- en fietsroutes om hittestress te verminderen.	Volwassen bomen en bomenstructuren met een hitte- of landschapsfunctie worden beschermd en behouden.	Nieuwe bouwplannen bevatten minimaal 20% groen en bestaand groen wordt zoveel mogelijk behouden.	Groen wordt aangelegd met inheemse en klimaatbestendige beplanting die bijdraagt aan biodiversiteit.	Gebouwen en buitenruimtes worden ingericht met natuurlijke materialen en ruimte voor hemelwateropvang.	Openbare ruimte wordt toegankelijk en inclusief ontworpen, zodat iedereen er gebruik van kan maken.	Verharding mag niet toenemen bij nieuwe ontwikkelingen, met een doelstelling van 20% minder verharding in 2050.	Hemelwateropvang op eigen terrein is verplicht, met ruimte voor toekomstige extreme weersomstandigheden.	Scholen en speeltuinen worden groen, beweegvriendelijk en rookvrij ingericht, weg van drukke wegen.	Overbodige verharding wordt verwijderd om naar 20% minder verharding in 2050 toe te werken.	Recreatieve fiets- en wandelroutes verbinden groengebieden en stimuleren een beweegvriendelijke omgeving.	Achterterreinen bij historische linten worden benut voor groen, parkeren of kleinschalige woningbouw.	***Beoordeling doelbereik***
Ondersteunen van de ecologische basis																			++
Wilde natuur verbonden met het stedelijk weefsel																			+
Versterken van de sponswerking en waterhuishouding van het gehele systeem																			++
Ontwikkeling van hoogwaardig toerisme																			++
Beleefbaar, recreatief stadsgroen																			++

6.1.3 Belangrijkste bevindingen

Op basis van de beoordeling van de ambities en randvoorwaarden in de Omgevingsvisie van de gemeente Kerkrade zijn de volgende vijf belangrijkste bevindingen geformuleerd:

1. **Sterke samenhang tussen maatregelen en ambities**
   De voorgestelde randvoorwaarden sluiten grotendeels goed aan bij de gestelde ambities. Met name op het gebied van vergroening, klimaatadaptatie en de energietransitie is sprake van een sterke bijdrage aan de realisatie van de doelen. Dit onderstreept de samenhang tussen de visie en de praktische uitvoering.

2. **Toegankelijkheid en inclusiviteit van de openbare ruimte**
   Het multifunctioneel en inclusief inrichten van pleinen, buurtroutes, en recreatieve groengebieden is een sterk punt van de visie. Toegankelijke openbare ruimtes dragen bij aan ontmoeting, gezondheid en sociale cohesie, vooral voor kwetsbare groepen zoals kinderen en ouderen.

3. **Goed fundament voor klimaatadaptatie en duurzaamheid**
   De randvoorwaarden rondom wateropvang, het verminderen van verharding, en het gebruik van inheemse en klimaatbestendige beplanting vormen een solide basis voor een klimaatbestendige stad. De focus op projecten zoals "Steenbreek" en het stimuleren van biodiversiteit sluit goed aan op de ecologische en klimaatambities.

4. **Ruimte voor economische innovatie en groei**
   Met initiatieven zoals energiehubs, groene daken en toeristische ontwikkeling biedt de visie ruimte voor innovatieve economische groei. Bedrijventerreinen worden effectief ingezet als hubs voor duurzaamheid, terwijl de aandacht voor toerisme kansen biedt voor meerdaags verblijf en grens overstijgende samenwerking.

5. **Belang van participatie en draagvlak**
   Veel randvoorwaarden voor ontwikkelingen, zoals vergroening en verduurzaming, vragen actieve betrokkenheid van inwoners, ondernemers en andere stakeholders. De gemeente legt een sterke basis voor participatie door het betrekken van inwoners bij het omgevingsplan, programma's, vergunningen, projecten zoals "NK Tegelwippen", adviseren over verduurzaming en de herinrichting van openbare ruimtes. De gemeente is verplicht om participatie toe te passen bij het omgevingsplan, programma, vergunningen en eigen plannen en projecten. Er gebeurt al heel veel op het gebied van participatie. Participatie kan het draagvlak en de effectiviteit van de Omgevingsvisie verder vergroten.

De concept-Omgevingsvisie van Kerkrade biedt een sterke en samenhangende basis voor een duurzame, inclusieve en toekomstgerichte stad. Door aandachtspunten zoals werkgelegenheid voor eigen inwoners in de regio, sociale inclusie en concrete doelstellingen voor biodiversiteit verder uit te werken, kan de gemeente haar ambities nog beter realiseren en de leefbaarheid voor al haar inwoners versterken.

Hoewel de randvoorwaarden van de gemeente Kerkrade grotendeels aansluiten bij de gestelde ambities, zijn er enkele aandachtspunten waar verbetering mogelijk is om de ambities volledig te realiseren. Hieronder worden zes belangrijke verbeterpunten geformuleerd:

1. **Concrete uitwerking van de mobiliteitstransitie**
   Hoewel de mobiliteitsmaatregelen, zoals de uitbreiding van fietsroutes, het stimuleren van wandel- en fietsgebruik, de realisatie van het nieuwe treinstation Kerkrade-West en het op den duur verlagen van de maximale snelheid en het terugbrengen van de parkeernorm, goed aansluiten bij de ambities, ontbreekt in de Omgevingsvisie een koppeling met een duidelijke strategie om autogebruik daadwerkelijk te verminderen. De maatregelen kunnen daarbij in de tijd gezet worden, op welke termijn wil de gemeente de uitwerking gereed hebben. Vooralsnog is dit ruim geformuleerd. De gemeente moet concretere stappen formuleren om dit te realiseren, bijvoorbeeld door de transformatie van historische linten, parkeerbeleid of het verbeteren van openbaar vervoersverbindingen van met name de bus.

2. **Meer focus op integratie van werkgelegenheid voor inwoners**
   De ambitie om werkgelegenheid te laten groeien voor de eigen inwoners wordt slechts beperkt ondersteund door de randvoorwaarden. Het is belangrijk dat de gemeente explicieter inzet op het koppelen van nieuwe werkgelegenheid aan de lokale arbeidsmarkt, bijvoorbeeld door scholing, omscholing en samenwerkingen met lokale bedrijven.

3. **Verbeter het detailniveau van sociale inclusie**
   Hoewel de gemeente inzet op toegankelijke en inclusieve openbare ruimte, ontbreekt een specifieke uitwerking van hoe deze ruimte toegankelijk wordt gemaakt voor mensen met een beperking of andere kwetsbare groepen. Er is meer aandacht nodig voor inclusief ontwerp, zoals brede trottoirs, geleidelijnen, en voorzieningen voor ouderen en mensen met een mobiliteitsbeperking. Dit geldt voornamelijk voor centrumgebieden en in mindere mate de woonwijken aan de randen van de stad. In nadere uitwerking van plannen wordt aanbevolen expliciet aandacht te besteden aan deze onderwerpen.

4. **Concrete doelstellingen voor biodiversiteit en ecologie**
   De randvoorwaarden rondom vergroening en natuurverbindingen ondersteunen de ecologische ambities, maar blijven op sommige punten te algemeen. De gemeente moet duidelijke en meetbare doelstellingen formuleren voor biodiversiteit, zoals doelen voor de aan te leggen ecologische corridors, het herstel van specifieke habitats of de bescherming van bedreigde soorten. Een en ander kan uitgewerkt worden in een gebieds- en of soortgerichte aanpak. Dit maakt het beter navolgbaar om de voortgang te monitoren. Dit kan bijvoorbeeld worden uitgewerkt in het toekomstige groenontwikkelingsplan.

5. **Balans tussen toerisme en leefbaarheid**
   De focus op hoogwaardig toerisme, zoals verblijfsrecreatie en grensoverstijgende routes, draagt bij aan de economische ontwikkeling, maar kan druk zetten op de leefbaarheid en het gebruik van natuurgebieden door inwoners. Er moet nog meer aandacht komen voor het waarborgen van een goede balans tussen toeristische ontwikkeling en de behoeften van bewoners, bijvoorbeeld door duidelijke regels voor recreatiedruk en natuurbehoud of expliciet keuzes te maken in het onttrekken of toegankelijker van bepaalde gebieden. Hoewel de gemeente Kerkrade in de Omgevingsvisie ingaat op mogelijke zonering van activiteiten, kan dit concreter uitgewerkt worden met het oog op een robuuste verankering.

6. **Uitwerking transformatie wonen**
   De gemeente wil inzetten op een verbetering van het huidige woningaanbod, dat beter aansluit op de doelgroepen, de concrete uitwerking ontbreekt hier echter van. Er liggen in de toekomst opgaven en kansen op het gebied van woningbouw. Hoewel er door de gemeente mogelijke oplossingsrichtingen aangegeven worden in haar visie liggen er kansen in vijf gebieden (stations, historische linten, voormalige bedrijventerreinen, binnen woonbuurten) en in een mogelijke uitleglocatie indien binnenstedelijke bouwlocaties uitgeput zijn, dient er in de toekomst concreter uitgewerkt te worden hoe een divers woningaanbod bereikt kan worden. Het verdient aanbeveling om wanneer de plannen op het gebied van woningbouw meer concreet worden de effecten van inbreiden en uitbreiden tegen elkaar af te zetten. Een nadere uitwerking vraagt om een specifieke toetsing waarbij de randvoorwaarden zoals genoemd in de Omgevingsvisie concreter uitgewerkt worden. Denk hierbij aan de wijze waarop bodem- en water sturend zijn bij uitbreidingslocaties of hoe sociale cohesie een versterkt kan worden door bestaande woningvoorraad te herzien.

6.2 Beoordeling op milieueffecten

De gemeente heeft grote ambities, met als doel de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Om deze ambities te behalen beschrijft de gemeente in haar ontwerp Omgevingsvisie een aantal randvoorwaarden voor ontwikkelingen. Daarnaast zijn in de uitvoeringsagenda in hoofdstuk 5 een aantal concrete maatregelen voor de korte- en lange termijn opgenomen. De gestelde randvoorwaarden en concrete maatregelen kunnen positieve of negatieve effecten op verschillende omgevingsaspecten hebben – zo draagt meer stedelijk groen bij aan het tegengaan van de gevoeligheid voor wateroverlast en hittestress, en leidt meer gemotoriseerd verkeer tot een slechtere luchtkwaliteit en meer geluidsoverlast.

Dit hoofdstuk heeft als doel om voor de belangrijkste randvoorwaarden en maatregelen te beschrijven waar mogelijke knelpunten en meekoppelkansen ontstaan, hetzij vanuit conflicterende ruimtevragen, hetzij vanuit positieve of negatieve neveneffecten. In onderstaande paragrafen beschrijven we deels thematisch waar wij belangrijke afhankelijkheden en resterende vraagstukken zien die in de Omgevingsvisie beantwoord moeten worden. In dit hoofdstuk komen ook de bouwstenen aan bod, de belangrijkste kansen en aandachtspunten waar volgens de Foto van de Leefomgeving aandacht aan zou moeten worden gegeven in de Omgevingsvisie.

Uitleg beoordelingskader
Op basis van een 5-puntsschaal is beoordeeld in hoeverre de afzonderlijke randvoorwaarden en maatregelen een positief of negatief effect hebben op de verschillende beleidsvelden (zie paragraaf 4.34.2 voor een uitleg van de beoordelingsmethodiek).
De analyses in dit hoofdstuk zijn grotendeels gedaan op basis van expert judgement en (beperkt) beschikbare gegevens. De analyses brengen op een hoog abstractieniveau kansen en risico's in beeld, passende bij het detailniveau van de ontwerp Omgevingsvisie. In alle gevallen is nader onderzoek of een nadere uitwerking nodig om de kans of risico beter in beeld te brengen.

6.2.1 Beoordeling

Op de volgende pagina's zijn overzichtstabellen met de beoordeling op milieueffecten opgenomen. Op de verticale as zijn de beleidsvelden weergegeven. Op de horizontale as zijn de randvoorwaarden danwel maatregelen opgenomen. Per randvoorwaarde of maatregel is middels een score (-- tot ++) en kleur aangegeven welk effect dit heeft op de afzonderlijke beleidsvelden. Zo kan het zijn dat een randvoorwaarde of maatregel een positief effect heeft op meerdere beleidsvelden, maar ook negatieve effecten kan hebben op specifieke beleidsvelden.
Na de tabellen is uitgelegd waarom de scores per randvoorwaarde of maatregel en beleidsveld zijn toegekend en wat de opvallendste bevindingen ten aanzien van de integrale milieueffecten zijn.

Symbool	Toelichting
++	Sterk positief
+	Positief
+/-	Neutraal
-	Negatief
- -	Sterk negatief

Thema	Beleidsveld	Randvoorwaarden	Water en bodem zijn leidend bij ruimtelijke ontwikkelingen om hittestress, wateroverlast en droogte te voorkomen.	Beeldbepalende en cultuurhistorische waarden worden behouden, versterkt en gerespecteerd.	Leegstaande kerken worden herbestemd en alleen gesloopt als er geen andere opties zijn.	Verblijfsrecreatie wordt ontwikkeld nabij toeristische voorzieningen of in cultuurhistorisch waardevolle gebouwen.	Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een groene, aantrekkelijke en klimaatbestendige leefomgeving.	Bedrijfsinitiatieven moeten aansluiten bij het landschap en rekening houden met klimaatadaptatie en mobiliteit.	Iedere woning moet zicht hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte op 300 m.	40% schaduw wordt gerealiseerd bij belangrijke wandel- en fietsroutes om hittestress te verminderen.	Volwassen bomen en bomenstructuren met een hitte- of landschapsfunctie worden beschermd en behouden.	Nieuwe bouwplannen bevatten minimaal 20% groen en bestaand groen wordt zoveel mogelijk behouden.	Groen wordt aangelegd met inheemse en klimaatbestendige beplanting die bijdraagt aan biodiversiteit.	Gebouwen en buitenruimtes worden ingericht met natuurlijke materialen en ruimte voor hemelwateropvang.	Openbare ruimte wordt toegankelijk en inclusief ontworpen, zodat iedereen er gebruik van kan maken.	Verharding mag niet toenemen bij nieuwe ontwikkelingen, met een doelstelling van 20% minder verharding in 2050.	Hemelwateropvang op eigen terrein is verplicht, met ruimte voor toekomstige extreme weersomstandigheden.	Nieuwe woningbouwplannen houden rekening met netcapaciteit en toegang tot drinkwater.	Ontwikkelingen mogen de kwaliteit van grondwater niet verslechteren.	Pleinen worden multifunctioneel ingericht met ruimte voor sport, spel en ontmoeting in plaats van parkeren.	Scholen en speeltuinen worden groen, beweegvriendelijk en rookvrij ingericht, weg van drukke wegen.
Bodem	bodem																			
	landbouw																			
Omgevings-kwaliteit	landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie																			
	natuur, biodiversiteit en groen																			
Klimaat-adaptatie	wateroverlast																			
	waterkwaliteit																			
	droogte																			
	hittestress																			
Economie	economie																			
	onderwijs																			
	recreatie en toerisme																			
Leefomgeving	wonen																			
	sociale cohesie & leefbaarheid																			
Mobiliteit	mobiliteit																			
Gezondheid & externe veiligheid	gezondheid																			
	omgevingsveiligheid																			
	lucht																			
	geur																			
	geluid																			
	licht																			
Duurzaamheid	circulaire samenleving																			
Energietransitie	duurzaam energieverbruik																			
	energie opwek																			
	energie efficiëntie																			

Thema	Beleidsveld	Randvoorwaarden	Nieuwbouw draagt bij aan een evenwichtige woningvoorraad die inspeelt op de behoeften van diverse doelgroepen.	Overbodige verharding wordt verwijderd om naar 20% minder verharding in 2050 toe te werken.	Bedrijventerreinen combineren energieopwekking, groene daken en samenwerking in collectieve energiehubs.	Fietsgebruik wordt gestimuleerd door uitbreiding van deelfietsen en aanleg van nieuwe regionale verbindingen.	Recreatieve fiets- en wandelroutes verbinden groengebieden en stimuleren een beweegvriendelijke omgeving.	Mobiliteitstransitie richt zich op minder autoverkeer en meer gebruik van OV, fietsen en wandelen.	Achterterreinen bij historische linten worden benut voor groen, parkeren of kleinschalige woningbouw.	Bedrijventerreinen reserveren ruimte voor energieopslag met aandacht voor veiligheidsrisicos.	Initiatieven stimuleren hergebruik van reststromen en verminderen afvalstromen in de regio.	Natuurinclusief en toegankelijk agrarisch beheer, onder meer door strategisch grondbeleid van gemeentelijke gronden.	Vrijkomende of leegstaande bedrijfspanden gevestigd in woongebieden omzetten naar wonen of groen.	richten op gebieden waar gezondheid, veerkracht en leefbaarheid het minste is zoals in delen van Kerkrade-West en -Oost	Het initiatief draagt bij aan het realiseren van een gemengde wijk waar verschillende type doelgroepen bij elkaar wonen.	Nieuwe woningen moeten in massa, hoogte en ruimtelijke kwaliteit passend zijn in de omgeving	Vanwege de toenemende ruimte schaarste zetten we in op meervoudig ruimtegebruik met aandacht voor hoogbouw en meerlaagse bebouwing (minimaal 3	Nieuwe woningen voldoen aan de geldend duurzaamheidseisen en worden klimaatbestendig gebouwd (ook rekening houden met oververhitting	Sportvelden (van verenigingen), schoolpleinen en speeltuinen zijn zoveel mogelijk openbaar	Inzetten op bedrijven met een verlaagde milieucategorie ten opzichte van de huidige situatie. Zware industrie is niet gewenst.
Bodem	bodem																		
	landbouw																		
Omgevings-kwaliteit	landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie																		
	natuur, biodiversiteit en groen																		
Klimaat-adaptatie	wateroverlast																		
	waterkwaliteit																		
	droogte																		
	hittestress																		
Economie	economie																		
	onderwijs																		
	recreatie en toerisme																		
Leefomgeving	wonen																		
	sociale cohesie & leefbaarheid																		
Mobiliteit	mobiliteit																		
Gezondheid & externe veiligheid	gezondheid																		
	omgevingsveiligheid																		
	lucht																		
	geur																		
	geluid																		
	licht																		
Duurzaamheid	circulaire samenleving																		
Energietransitie	duurzaam energieverbruik																		
	energie opwek																		
	energie efficiëntie																		

Thema	Beleidsveld	Concrete maatregelen	Het terugdringen van bodemerosie in het buitengebied door op de meest steile hellingen geen akkerbouw meer toe te staan	Het aantal gemeentelijke monumenten uitbreiden.	Mogelijke aanleg van een warmte- en koudenet in Kerkrade-West en het stadscentrum	Linten omvormen tot fietsstraat, starten bij het lint Bleijerheider-Pannesheiderstraat	In Kerkrade-Oost zullen drie nieuwe basisscholen worden gebouwd	Uitbreiding en verzwaring energienetwerk van 80 kleine trafostations, vier middenstations en het hoogspanningsstation	Pilotproject bedrijventerrein Dentgenbach om samen het opwekken en verbruik met elkaar af te stemmen	Sanering mijnschachten en een deel van de risicozones na-ijleffecten mijnverleden in de gemeente Kerkrade	Beekherstel door het weghalen van de overkluizing van de Anselderbeek in Eygelshoven	Herinrichting en vergroening van de Nieuwstraat/Neustraße	Doorrijden trein van Kerkrade-Centrum naar Kerkrade-West	Energienetwerk uitbreiden over de grens	Realisatie van het treinstation Kerkrade-West en de creatie van de Heuvellandlijn	Verlagen van parkeernormen in het centrumgebied, nabij voorzieningen en openbaar vervoerverbindingen	Onder voorwaarden woningbouw voor een hogere doelgroep toestaan in het buitengebied op uitleglocaties
Bodem	bodem																
	landbouw																
Omgevings-kwaliteit	landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie																
	natuur, biodiversiteit en groen																
Klimaat-adaptatie	wateroverlast																
	waterkwaliteit																
	droogte																
	hittestress																
Economie	economie																
	onderwijs																
	recreatie en toerisme																
Leefomgeving	wonen																
	sociale cohesie en leefbaarheid																
Mobiliteit	mobiliteit																
Gezondheid & externe veiligheid	gezondheid																
	omgevingsveiligheid																
	lucht																
	geur																
	geluid																
	licht																
Duurzaamheid	circulaire samenleving																
Energietransitie	duurzaam energieverbruik																
	energie opwek																
	energie efficiëntie																

6.2.2 Toelichting beoordeling

In deze paragraaf worden de voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen uit de Omgevingsvisie van de gemeente Kerkrade beoordeeld op hun bijdrage aan de verschillende beleidsvelden. Elk beleidsveld vertegenwoordigt een specifiek thema dat van belang is voor een duurzame, gezonde en toekomstbestendige leefomgeving. De beoordeling richt zich op de mate waarin de maatregelen bijdragen aan de doelen binnen deze beleidsvelden, zoals het verbeteren van bodemkwaliteit, het versterken van sociale cohesie, de energietransitie, en het bevorderen van mobiliteit en gezondheid.

De analyse biedt inzicht in de samenhang tussen randvoorwaarden en maatregelen en beleidsvelden, waarbij zowel sterke punten als mogelijke verbeterpunten worden benoemd. Hiermee wordt duidelijk welke beleidsvelden het meest profiteren van de voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen en waar aanvullende inspanningen nodig zijn om de ambities van de gemeente volledig te realiseren.

6.2.2.1 Bodem

Bodem
Het beleidsveld bodem richt zich op het duurzaam beheren en gebruiken van de bodem. Dit omvat het beschermen van de bodemkwaliteit, het voorkomen van bodemverontreiniging en het stimuleren van functies zoals waterberging, voedselproductie en biodiversiteit. Een gezonde bodem is essentieel voor een veerkrachtige en klimaatbestendige leefomgeving.

In de Foto van de Leefomgeving heeft de gemeente geconstateerd dat er een aantal knelpunten voor het beleidsveld bodem zijn. De gemeente kent locaties met voormalige mijnbouw, deze zijn gesaneerd door middel van een leeflaag, daaronder kan de grond sterk verontreinigd zijn. Door ondiepe winningen (mijnbouw) spelen er bovendien risico's rondom verzakking. Daarnaast is de ondergrond is in de huidige situatie al druk en richting de toekomst zal de druk op de ondergrond verder toenemen door verschillende ruimteclaims, zoals aanleg van nieuwe leidingen voor stroom en koude- warmtenetten. Het beleidsveld bodem scoort daarmee in de huidige situatie negatief (-). Richting de toekomst verwacht de gemeente een lichte verbetering, omdat er verschillende onderzoeken en saneringsactiviteiten worden uitgevoerd en er jaarlijks gemiddeld twee mijnschachten worden gestabiliseerd. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie neutraal (+/-).

Beoordeling

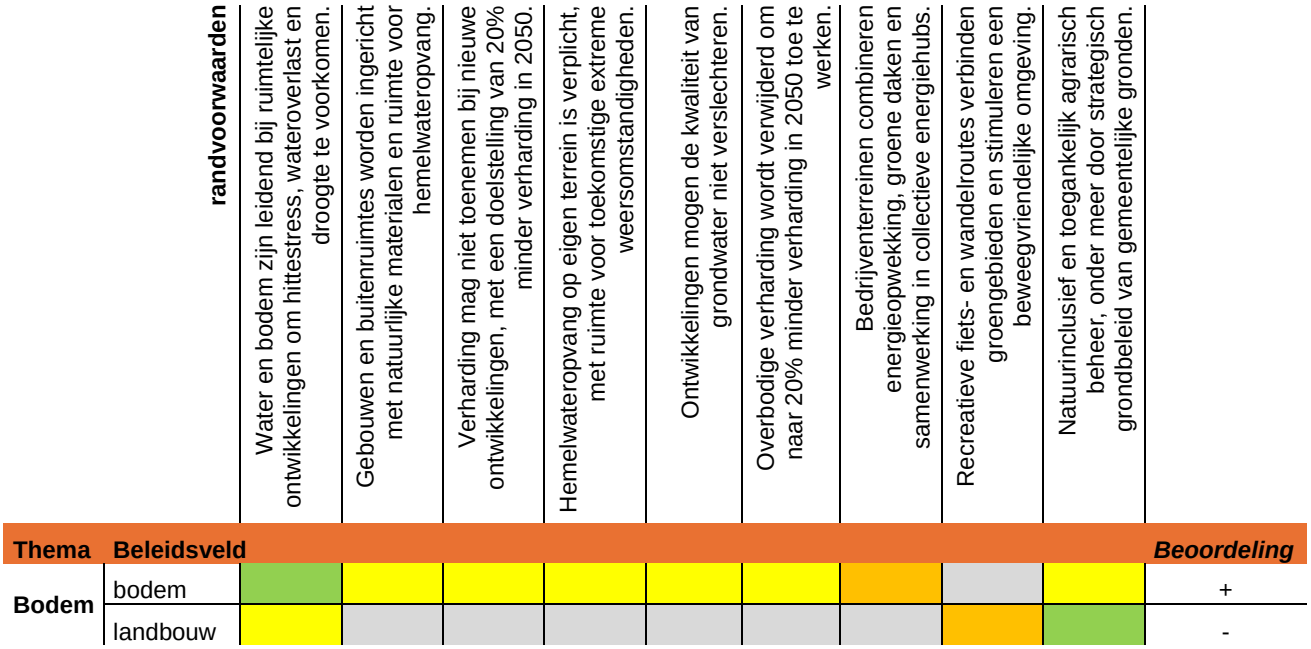
De voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen uit de Omgevingsvisie dragen bij aan het beschermen en verbeteren van de bodemkwaliteit. De leidende rol van water en bodem bij ruimtelijke ontwikkelingen zorgt ervoor dat bodemgezondheid wordt meegenomen in nieuwe plannen, wat essentieel is voor het behoud van deze natuurlijke hulpbron. De verplichting tot hemelwateropvang en het verminderen van verharding dragen bij aan een betere waterinfiltratie, wat de sponswerking van de bodem versterkt en uitdroging voorkomt. Daarnaast zorgt de bescherming van grondwaterkwaliteit ervoor dat de bodem geschikt blijft voor diverse functies, zoals landbouw, natuur en stedelijke ontwikkeling. Wel zorgen maatregelen zoals de aanleg van een warmte- en koudenet in Kerkrade West en het stadscentrum en creëren van energiehubs op bedrijventerreinen voor meer druk in de ondergrond. De gemeente heeft in haar Omgevingsvisie geen concrete maatregelen opgenomen om regie op de ondergrond te nemen, maar doet wel enkele suggesties om de druk te verbeteren, bijvoorbeeld door het inzetten op gerichte middenspanningsringen om "energie-eilanden" te creëren waarmee minder ruimtegebruik in de ondergrond nodig is. Voor de na-ijlende effecten van het mijnbouwverleden, zoals bijvoorbeeld het risico op verzakkingen, heeft de gemeente als maatregel opgenomen dat de mijnschachten en een deel van de risicozones zullen worden gesaneerd. Het is onzeker of daarmee ook alle na-ijlende effecten kunnen worden weggenomen. De bodemkwaliteit wordt dus door de voorgestelde maatregelen wel verbeterd, maar een aantal geconstateerde knelpunten wordt nog (onvoldoende) geadresseerd. De beoordeling op het milieueffect bodem is daarmee positief (+).

Landbouw
Binnen het beleidsveld landbouw staat de transitie naar natuurinclusieve en duurzame landbouw centraal. Het richt zich op het terugdringen van intensieve landbouwpraktijken, het verminderen van mest- en beschermingsmiddelengebruik, en het stimuleren van agrarische activiteiten die bijdragen aan ecologische en landschappelijke waarden.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat er in de huidige situatie een relatief klein landbouwareaal is dat grondgebonden is (weiland en akkerland) en vrij intensief wordt bewerkt door enkele agrarische bedrijven. Het beleidsveld landbouw scoort daarmee in de huidige situatie neutraal (+/-). Dit landbouwareaal wordt richting de toekomst bedreigd door andere ruimteclaims (b.v. natuurontwikkeling, recreatie en wonen) en zal tegelijkertijd moeten bijdragen aan een waterrobuuste en klimaatbestendige stad. Tevens zal extremer weer door klimaatverandering de landbouw bedreigen. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie sterk negatief (--).

Beoordeling

De voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen hebben zowel positieve als negatieve effecten op landbouw. Het verbeteren van de bodemgezondheid en de nadruk op waterbeheer ondersteunen de transitie naar duurzamere landbouwpraktijken, zoals natuurinclusieve landbouw. Ook het voeren van strategisch grondbeleid door de gemeente zal bijdragen aan de transitie naar een natuurinclusieve landbouw. Tegelijkertijd zijn er ook randvoorwaarden en maatregelen opgenomen die ten kosten kunnen gaan van landbouwgrond, zoals het toevoegen van recreatieve routes door het buitengebied maar ook het tegengaan van bodemerosie door op de meest steile hellingen geen akkerbouw meer toe te staan. Ook zijn er externe factoren waar de gemeente geen (directe) invloed op kan uitoefenen, bijvoorbeeld het frequenter voorkomen van extreem weer en daarmee gepaard gaande droogte en wateroverlast. Hoewel de gemeente maatregelen heeft opgenomen om de gevolgen hiervan te verminderen (zie paragraaf 6.2.2.3) zal dit de landbouw blijven bedreigen. De beoordeling op het beleidsveld landbouw is daarmee negatief (-).

Thema	Beleidsveld	maatregelen: Het terugdringen van bodemerosie in het buitengebied door op de meest steile hellingen geen akkerbouw meer toe te staan	Mogelijke aanleg van een warmte- en koudenet in Kerkrade-West en het stadscentrum	Sanering mijnschachten en een deel van de risicozones na-ijleffecten mijnverleden in de gemeente Kerkrade	*Beoordeling*
Bodem	bodem				+
	landbouw				-

6.2.2.2 Omgevingskwaliteit

Landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie
Dit beleidsveld richt zich op het behouden, versterken en benutten van de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van een gebied. Het gaat om het beschermen van waardevolle uitzichten, historische linten, monumenten, beeldbepalende bouwwerken en gebouwen en ruimtelijke structuren, terwijl nieuwe ontwikkelingen zorgvuldig worden ingepast.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat Kerkrade een bijzonder landschap heeft met veel cultuurhistorische elementen. Het landschap kenmerkt zich door grote hoogteverschillen, een sterke verstedelijking, groene beekdalen en enkele unieke Rijksmonumenten die vanuit de identiteit en cultuurhistorie belangrijk zijn (o.a. abdijcomplex Rolduc en Schacht Nulland) voor Kerkrade en omgeving. Deze waarden worden echter nog onvoldoende beschermd omdat de gemeente geen cultuurhistorisch beleid heeft op het gebied van de fysieke leefomgeving en tevens werkt met een verouderde welstandsnota. Het beleidsveld scoort daarmee in de huidige situatie neutraal (+/-). Richting de toekomst verwacht de gemeente een verslechtering, omdat klimaatverandering (o.a. verdroging) het landschap en de cultuurhistorische elementen kunnen bedreigen. Ook de voorgenomen transformatie van historische linten kan een negatief effect hebben doordat bijzondere architectonische waarden verloren kunnen gaan door (vervangende) nieuwbouw. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige situatie neutraal (+/-).

Beoordeling

De randvoorwaarden en maatregelen uit de Omgevingsvisie leveren een bijdrage aan het versterken en behouden cultuurhistorische waarden van kerken. Het behoud en de herbestemming van leegstaande kerken via de Kerkenvisie voorkomt verlies van waardevol erfgoed. Echter kent de gemeente veel overig stenen erfgoed waar momenteel geen cultuurhistorisch beleid voor is opgesteld en dus niet volledige beschermd is. Het gaat bijvoorbeeld over kleine structuren en gebouwen binnen de woongebieden uit verschillende tijdperiodes. Deze locaties zijn van groot belang voor de overlevering van de geschiedenis en waar mogelijk kunnen deze cultuurhistorische gebouwen op een duurzame manier ontwikkeld worden tot verblijfsrecreatie.

Daarnaast zorgen randvoorwaarden bij ontwikkelingen zoals het beschermen van volwassen bomen en het benutten van achterterreinen voor groen of kleinschalige woningbouw ervoor dat het landschap aantrekkelijk blijft en zorgvuldig wordt ingepast. Ook de voorwaarde om te voorzien in natuurinclusief en toegankelijk agrarisch beheer, onder meer door strategisch grondbeleid van gemeentelijke gronden draagt bij aan het behoud en aantrekkelijk maken van het landschap. Ook de concrete maatregel om bodemerosie in het buitengebied terug te dringen door op de meest steile hellingen geen akkerbouw meer toe te staan, draagt hieraan bij.

De nadruk op klimaatadaptieve ontwikkelingen, zoals het aanleggen van inheemse en klimaatbestendige beplanting en de eis dat nieuwe bouwplannen minimaal 20% groen bevatten, verhoogt de ruimtelijke kwaliteit en maakt de omgeving duurzamer en aantrekkelijker voor bewoners en bezoekers. De koppeling van bedrijfsinitiatieven aan het landschap en aandacht voor mobiliteit en klimaatadaptatie versterken de samenhang tussen economie en ruimtelijke kwaliteit. De concrete maatregel om de overkluizing over de Anselderbeek weg te halen en de Nieuwstraat te herinrichten en vergroenen dragen bij aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

De gemeente heeft in haar Omgevingsvisie aangegeven voor woningbouwlocaties in te zetten op bestaand stedelijk gebied. Echter, de gemeente geeft ook aan dat in het geval dat deze bouwlocaties zijn uitgeput, er onder voorwaarden kan worden gekeken naar een toekomstige uitleglocatie, in of aan de rand van het landschappelijk raamwerk (buitengebied). Op dergelijke locaties ziet de gemeente kansen voor het bouwen van woningen voor een hogere doelgroep en woningtypologie. Dit kan nadelige effecten hebben op het landschappelijk raamwerk, tenzij de voorwaarden duidelijk en in het belang van de landschappelijke en natuurlijke waarden zijn. Dat vraagt ook dat op voorhand goed gekeken wordt naar welke uitleglocaties eventueel geschikt zouden zijn, op basis van aanwezige landschappelijke waarden. Ook kan nagedacht worden over vernieuwende vormen van woningbouw die beter landschappelijk in te passen zijn. Denk bijvoorbeeld aan (kleinschalige) nieuwe landgoederen, ecologische meergeneratiehoven of tiny houses. Dit behoeft extra aandacht in de uitwerking van het volkshuisvestingsprogramma.

De beoordeling op het milieueffect landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie is gelet op het bovenstaande neutraal (+/-).

Natuur, biodiversiteit en stedelijk groen
Het beleidsveld natuur, biodiversiteit en stedelijk groen draait om het beschermen en versterken van natuurlijke ecosystemen, soortenrijkdom en groene stedelijke ruimtes. Dit omvat het aanleggen van ecologische verbindingen, het versterken van biodiversiteit en het toegankelijk maken van groen voor recreatie en gezondheid.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat de biodiversiteit landelijk en Europees gezien onder druk staat. Ook geeft de gemeente aan nog geen gemeentelijk groen/natuurbeleid te hebben. Het beleidsveld scoort daarmee in de huidige situatie neutraal (+/-). Richting de toekomst verwacht de gemeente een verslechtering, door toename van verharding en uitputting van de bodem door intensief landbouwgebruik. Ook is aangegeven dat groen- en natuurgebieden steeds meer onder druk komen te staan door klimaatverandering en verminderde budgetten voor het onderhoud van de openbare ruimte. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie negatief (-).

Beoordeling

De voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen in de Omgevingsvisie dragen bij aan het versterken van natuur, biodiversiteit en stedelijk groen in Kerkrade. De eis dat iedere woning zicht moet hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking 500 meter rondom de woning en een groene ruimte binnen 300 meter stimuleert de aanleg en toegankelijkheid van groen. Dit wordt verder ondersteund door het beschermen van volwassen bomen en bomenstructuren, en de verplichting dat nieuwe bouwplannen minimaal 20% groen bevatten en bestaand groen behouden blijft. Het gebruik van veel verschillende soorten inheemse en klimaatbestendige beplanting verhoogt de biodiversiteit en maakt groen veerkrachtig tegen klimaatverandering.

Het verminderen van verharding (met een doelstelling van 20% minder verharding in 2050) en de groene inrichting van scholen en speeltuinen dragen bij aan meer ruimte voor natuur en een gezondere leefomgeving. Daarnaast zorgen samenhangende maatregelen, zoals het koppelen van vergroening aan water- en bodembeheer, en de verplichting dat bedrijfsinitiatieven rekening houden met het landschap en klimaatadaptatie, ervoor dat stedelijk groen zich verder kan ontwikkelen en versterken.

Het aanleggen van recreatieve fiets- en wandelroutes om groengebieden te verbinden met het stedelijk gebied zorgt ervoor dat de groengebieden toegankelijker worden. Dat zorgt tegelijkertijd ook voor meer druk op het kwetsbare buitengebied, de natuur en de biodiversiteit. Zeker als deze maatregelen ook leiden tot een toename aan toerisme.

Het effect van deze maatregelen en randvoorwaarden op natuur, biodiversiteit en stedelijk groen is daarmee positief (+).

Thema	Beleidsveld	randvoorwaarden: Water en bodem zijn leidend bij ruimtelijke ontwikkelingen om hittestress, wateroverlast en droogte te voorkomen.	Beeldbepalende en cultuurhistorische waarden worden behouden, versterkt en gerespecteerd.	Leegstaande kerken worden herbestemd en alleen gesloopt als er geen andere opties zijn volgens de Kerkenvisie.	Verblijfsrecreatie wordt ontwikkeld nabij toeristische voorzieningen of in cultuurhistorisch waardevolle gebouwen.	Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een groene, aantrekkelijke en klimaatbestendige leefomgeving.	Bedrijfsinitiatieven moeten aansluiten bij het landschap en rekening houden met klimaatadaptatie en mobiliteit.	Iedere woning moet zicht hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte op 300 meter	Volwassen bomen en bomenstructuren met een hitte- of landschapsfunctie worden beschermd en behouden.	Nieuwe bouwplannen bevatten minimaal 20% groen en bestaand groen wordt zoveel mogelijk behouden.	Groen wordt aangelegd met inheemse en klimaatbestendige beplanting die bijdraagt aan biodiversiteit.	Verharding mag niet toenemen bij nieuwe ontwikkelingen, met een doelstelling van 20% minder verharding in 2050.	Scholen en speeltuinen worden groen, beweegvriendelijk en rookvrij ingericht, weg van drukke wegen.	Recreatieve fiets- en wandelroutes verbinden groengebieden en stimuleren een beweegvriendelijke omgeving.	Achterterreinen bij historische linten worden benut voor groen, parkeren of kleinschalige woningbouw.	Natuurinclusief en toegankelijk agrarisch beheer, onder meer door strategisch grondbeleid van gemeentelijke gronden.	Vrijkomende of leegstaande bedrijfspanden gevestigd in woongebieden omzetten naar wonen of groen.	***Beoordeling***
Omgevings-kwaliteit	landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie																	+/-
	natuur, biodiversiteit en stedelijk groen																	+

Thema	Beleidsveld	Maatregelen: Het terugdringen van bodemerosie in het buitengebied door op de meest steile hellingen geen akkerbouw meer toe te staan	Beekherstel door het weghalen van de overkluizing van de Anselderbeek in Eygelshoven	Herinrichting en vergroening van de Nieuwstraat/Neustraße	Onder voorwaarden woningbouw voor een hogere doelgroep toestaan in het buitengebied op uitleglocaties	***Beoordeling***
Omgevings-kwaliteit	landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie					+/-
	natuur, biodiversiteit en stedelijk groen					+

6.2.2.3 Klimaatadaptatie

Wateroverlast
Dit beleidsveld richt zich op het voorkomen en beperken van wateroverlast door extreme neerslag. Het omvat maatregelen zoals waterberging, infiltratie, en het vertragen van de waterafvoer, om overstromingen en schade in het stedelijk gebied en buitengebied (in zowel landouw- als natuurgebieden) te voorkomen.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat wateroverlast met name optreedt in de laaggelegen gebieden zoals Eygelshoven. Verder kent de gemeente veel versteende buurten en bedrijventerreinen. De komende jaren wordt er op gemeentelijk, regionaal en provinciaal niveau gewerkt aan verbetering van het watersysteem. Echter door klimaatverandering blijft het risico op wateroverlast aanwezig. Daarmee scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie neutraal (+/-).

Beoordeling

De voorgestelde randvoorwaarden uit de Omgevingsvisie dragen positief bij aan het voorkomen en verminderen van wateroverlast in Kerkrade. Door water en bodem leidend te maken bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de natuurlijke waterhuishouding, wat essentieel is om overbelasting van het watersysteem te voorkomen. Verplichtingen zoals hemelwateropvang op eigen terrein en het behoud van bestaand groen bij nieuwe bouwplannen zorgen ervoor dat regenwater beter kan worden vastgehouden en geïnfiltreerd, wat bijdraagt aan het vertragen van waterafvoer tijdens piekbuien. De doelstelling om overbodige verharding te verwijderen en naar 20% minder verharding in 2050 toe te werken, creëert meer ruimte voor waterberging en natuurlijke infiltratie. Daarnaast draagt de maatregel om op steile hellingen in het buitengebied geen akkerbouw meer toe te staan ook concreet bij aan het terugdringen van wateroverlast, omdat hiermee bodemerosie wordt voorkomen en zo water beter in de grond kan worden opgenomen in plaats van direct richting het stedelijk gebied te stromen.

Daarnaast versterken randvoorwaarden zoals het beschermen van volwassen bomen en het realiseren van minimaal 20% groen in nieuwe bouwprojecten de sponswerking van de bodem. Dit wordt aangevuld met de integratie van natuurlijke materialen en klimaatbestendige ontwerpen in gebouwen en buitenruimtes. Bedrijfsinitiatieven die rekening houden met landschap en klimaatadaptatie zorgen ervoor dat ook commerciële ontwikkelingen bijdragen aan een waterrobuuste leefomgeving. Deze samenhangende aanpak maakt de gemeente weerbaarder tegen extreme neerslag. Desalniettemin zullen sommige knelpunten blijven bestaan, met name in sterk verharde en laaggelegen gebieden. De beoordeling op het milieueffect is daarmee positief (+).

Waterkwaliteit
Waterkwaliteit richt zich op het waarborgen van schoon en gezond water in beken, rivieren, sloten en het grondwater. Dit omvat het verminderen van vervuiling door landbouw, industrie en stedelijke gebieden, en het verbeteren van het ecosysteem in en rond waterlichamen.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat de chemische waterkwaliteit van de Anselderbeek en de Worm niet voldoet aan de Kaderrichtlijn Water, met name door lozingen vanuit RWZI's (ook in Duitsland) en het riool (overstorten) en vanwege het uitspoelen van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen van landbouwgronden. Op het onderdeel ecologie wordt beter gescoord; matig tot goed. Nieuw beleid ten aanzien van stedelijk waterbeheer zet in op het vasthouden van hemelwater op de plateau's en binnen het stedelijk gebied, dit betekent een verbetering van de sponswerking, hiermee wordt het grondwater gevoed en zal er minder water afgevoerd worden naar de beken en het riool. Daarmee scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige autonome situatie neutraal (+/-).

Beoordeling

De voorgestelde maatregelen dragen bij aan het verbeteren van de waterkwaliteit in Kerkrade door een combinatie van ruimtelijke en klimaatadaptieve ingrepen. Het leidend maken van water en bodem bij ruimtelijke ontwikkelingen zorgt ervoor dat de natuurlijke waterhuishouding centraal staat bij nieuwe plannen, waardoor regenwater beter wordt vastgehouden en overbelasting van het watersysteem wordt voorkomen. De verplichting tot hemelwateropvang op eigen terrein en het gebruik van natuurlijke materialen bij buitenruimtes dragen verder bij aan waterberging en een vertraagde afvoer van neerslag.

Daarnaast versterken maatregelen zoals het beschermen van volwassen bomen, het realiseren van minimaal 20% groen bij nieuwe bouwprojecten, en de beperking van verharding de natuurlijke sponswerking van de bodem. Het verwijderen van overbodige verharding en de eis dat nieuwe ontwikkelingen de kwaliteit van grondwater niet mogen verslechteren zorgen voor een robuust watersysteem dat beter bestand is tegen extreme regenbuien. Deze integrale aanpak maakt de gemeente beter voorbereid op toekomstige klimaatuitdagingen. De maatregel om in te zetten op natuurinclusief agrarisch beheer heeft ook een positief effect op de waterkwaliteit omdat daarmee voorkomen wordt dat nutriënten en middelen vanuit de landbouwgronden in het (grond)water terecht komen. De lozingen van de RWZI's in Duitsland bepalen echter voor een groot deel de waterkwaliteit van de Anselderbeek en de Worm. De beoordeling op het milieueffect is daarmee neutraal (+/-).

Droogte
Het beleidsveld droogte richt zich op het vasthouden en efficiënt gebruiken van water om waterschaarste en verdroging van natuur, landbouwgrond en stedelijke gebieden tegen te gaan.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat droogte met name een gevaar is voor de natuur en de biodiversiteit. Het grondwater bevindt zich op veel plekken in de gemeente Kerkrade op grote diepte. Zeker op de plateaus (hogere delen van Kerkrade) is dit het geval. Omdat de hogere delen van Kerkrade, plateau’s, grotendeels bebouwd en verhard zijn, wordt het meeste regenwater oppervlakkig en via het (gescheiden) riool afgevoerd naar de beekdalen en komt het niet in de bodem en in het grondwater. Met name de natuurgebieden in Kerkrade (hellingbossen, zijbeekjes en bronnen) zijn kwetsbaar voor grote schommelingen van grondwater en hangwater. De hellingbossen met beuken (oostzijde van stuwmeer Cranenweijer, het Loosbos en het Schouffertsbos in Eygelshoven) hebben het erg moeilijk door de vele droge jaren in het afgelopen decennium en zijn gevoelig voor ziekte en plagen. Ondanks deze bedreigingen verwacht de gemeente dat de agrarische sector en de natuur voldoende robuust is om met droogte om te gaan. Daarom scoort dit beleidsveld in de Foto van de Leefomgeving zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie neutraal (+/-). Recent heeft Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) echter aangegeven dat naar verwachting er na 2030 een schaarste aan drinkwater als gevolg van droogte dreigt te ontstaan, daarmee dient de beoordeling van de toekomstige autonome situatie te worden aangepast naar negatief (-).

Beoordeling

De maatregelen uit de Omgevingsvisie dragen bij aan het tegengaan van droogte in Kerkrade door water en bodem leidend te maken bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit zorgt ervoor dat regenwater beter wordt vastgehouden en kan infitreren in de bodem. Het beschermen van volwassen bomen en bomenstructuren met een hitte- of landschapsfunctie helpt verdamping te beperken en draagt bij aan een klimaatrobuuste omgeving. Daarnaast zorgt de randvoorwaarde dat nieuwe ontwikkelingen minimaal 20% groen bevatten dat de sponswerking van het systeem als geheel verbeterd, omdat groen ervoor zorgt dat het water beter wordt vastgehouden en kan worden opgenomen in de bodem in plaats van het afstromen. Tevens versterkt het gebruik van natuurlijke (bouw)materialen en het toevoegen van ruimte voor hemelwateropvang in gebouwen en buitenruimtes de waterhuishouding en maken deze maatregelen de leefomgeving beter bestand tegen droogte. De beoordeling op het milieueffect is daarmee beperkt positief (+).

Hittestress
Hittestress heeft betrekking op het beperken van de negatieve effecten van hoge temperaturen in stedelijke gebieden. Het beleidsveld omvat maatregelen zoals vergroening, schaduwaanleg en het beperken van verharding om oververhitting van de leefomgeving te voorkomen en het welzijn van inwoners te waarborgen.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat er met name in Kerkrade-Oost en Kerkrade-West er sprake is van een hitte-eilandeffect. Bij aanhoudende hitte koelt het stedelijk gebied ’s-nacht niet af. Dit heeft te maken met de hoge bebouwingsdichtheid en de ligging op de hoger gelegen plateaus. Voor Kerkrade-Noord geldt dit in mindere mate omdat de bebouwing in en dicht bij de beekdalen van de Anselderbeek en Worm bevinden en de hoger gelegen hellingbossen ’s-nacht verkoeling bieden. Daarnaast scoort de gemeente in de huidige situatie slecht op de 3- en 30-regel (aanwezigheid bomen in de woonbuurt), maar gemiddeld beter op de 300-regel (openbaar groen op minder dan 300 meter afstand). Het beleidsveld scoort daarmee in de huidige situatie neutraal (+/-). Richting de toekomst verwacht de gemeente een verslechtering, door een toename aan de frequentie van extermer (warmer) weer als gevolg van klimaatverandering. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie sterk negatief (--).

Beoordeling

Het realiseren van 40% schaduw bij belangrijke wandel- en fietsroutes en het beschermen van volwassen bomen en bomenstructuren met een hitte- of landschapsfunctie zorgen voor verkoeling en een aangenamere leefomgeving. Ook de maatregel dat iedere woning zicht moet hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte op 300 meter afstand draagt hieraan bij. Het zoveel mogelijk behouden van bestaand groen versterkt het koelende effect van vegetatie. Daarnaast helpt het verwijderen van overbodige verharding om hittestress te verminderen door meer ruimte te maken voor groen en wateropvang. Door deze maatregelen wordt de leefomgeving veerkrachtiger tegen extreme temperaturen en aangenamer voor bewoners en bezoekers. Desalniettemin blijft de gemeente een sterk verstedelijkt en daarmee ook sterk verhard. Daarmee blijft hittestres een aandachtspunt. De beoordeling op het milieueffect is daarmee neutraal (+/-).

Thema	Beleidsveld	Randvoorwaarden: Water en bodem zijn leidend bij ruimtelijke ontwikkelingen om hittestress, wateroverlast en droogte te voorkomen.	Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een groene, aantrekkelijke en klimaatbestendige leefomgeving.	Bedrijfsinitiatieven moeten aansluiten bij het landschap en rekening houden met klimaatadaptatie en mobiliteit.	Iedere woning moet zicht hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte op 300 meter afstand.	40% schaduw wordt gerealiseerd bij belangrijke wandel- en fietsroutes om hittestress te verminderen.	Volwassen bomen en bomenstructuren met een hitte- of landschapsfunctie worden beschermd en behouden.	Nieuwe bouwplannen bevatten minimaal 20% groen en bestaand groen wordt zoveel mogelijk behouden.	Gebouwen en buitenruimtes worden ingericht met natuurlijke materialen en ruimte voor hemelwateropvang.	Verharding mag niet toenemen bij nieuwe ontwikkelingen, met een doelstelling van 20% minder verharding in 2050.	Hemelwateropvang op eigen terrein is verplicht, met ruimte voor toekomstige extreme weersomstandigheden.	Ontwikkelingen mogen de kwaliteit van grondwater niet verslechteren.	Overbodige verharding wordt verwijderd om naar 20% minder verharding in 2050 toe te werken.	Natuurinclusief en toegankelijk agrarisch beheer, onder meer door strategisch grondbeleid van gemeentelijke gronden.	*Beoordeling*
Klimaat-adaptatie	wateroverlast														+
	waterkwaliteit														+/-
	droogte														+
	hittestress														+/-

		maatregelen	
		Het terugdringen van bodemerosie in het buitengebied door op de meest steile hellingen geen akkerbouw meer toe te staan	
Thema	Beleidsveld		***Beoordeling***
Klimaat-adaptatie	wateroverlast		+
	waterkwaliteit		+
	droogte		+
	hittestress		+/-

6.2.2.4 Economie

Economie
Het beleidsveld economie richt zich op het stimuleren van duurzame economische groei en werkgelegenheid. Dit omvat het ondersteunen van lokaal ondernemerschap, het faciliteren van innovatieve sectoren, en het versterken van bedrijventerreinen en toeristische activiteiten.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat sprake is van veel winkelleegstand en dat er een opgave ligt binnen de gemeente op het gebied van arbeidsparticipatie. Wel is er weinig sprake van leegstand op bedrijventerreinen en groeit de werkgelegenheid. Netcongestie en een toename van de vergrijzing brengen richting de toekomst uitdagingen op economisch gebied. Tegelijkertijd bieden de Euregionale ligging en de ontwikkeling van de MedTech sector brengen kansen voor de gemeente. Daarmee scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie neutraal (+/-).

Beoordeling

In de Omgevingsvisie zijn randvoorwaarden voor bedrijventerreinen opgenomen. Randvoorwaarden voor ontwikkelingen zoals het inzetten op groene daken, eigen energieopwekking en collectieve energiehubs dragen bij aan een duurzamere en innovatieve economische structuur. Ook het reserveren van ruimte voor energieopslag met aandacht voor veiligheidsrisico's ondersteunt de energietransitie en maakt bedrijventerreinen toekomstbestendiger. Deze integrale aanpak versterkt het economische vestigingsklimaat en zorgt voor een betere balans tussen duurzaamheid en economische ontwikkeling. De concrete maatregel om het energienetwerk te verzwaren met minimaal 80 kleine trafostations, drie tot vier middenspanningstations en het hoogspanningsstation Terwinselen draagt bij aan het oplossen van het netcapaciteitsknelpunt en draagt daarmee positief bij aan de ruimte voor bedrijvigheid om te groeien. Tegelijkertijd dient er aandacht besteedt te worden aan de landschappelijke inpassing van dit soort ruimtelijke ontwikkeling. Ook het laten doorrijden van de trein van Kerkrade-Centrum naar Kerkrade-West is positief voor de economie, omdat dit meer mogelijkheden biedt voor werknemers om zich van en naar werk te verplaatsen.

In de Omgevingsvisie wordt het probleem van winkelleegstand benoemd en wordt aangegeven dat er dus gekozen zal moeten worden voor concentratie van voorzieningen en winkels waar dat realistisch is. Als gemeente is het lastig om een fenomeen als winkelleegstand te voorkomen en is de gemeente afhankelijk van externe factoren. Binnen de invloedssferen probeert de gemeente Kerkrade de gevolgen van winkelleegstand zoveel mogelijk aan te pakken, door in te zetten op de transformatie van leegstaande winkelpanden naar wonen of andere functies.

In de Omgevingsvisie zijn geen concrete maatregelen benoemd om arbeidsparticipatie omhoog te brengen. De gemeente heeft het uitgangspunt om de voorkeur te geven aan ‘veel arbeidsplaatsen per hectare’. Daarbij geeft de gemeente aan dat het type werkgelegenheid (laag, midden en hoogopgeleide banen) van belang is bij het maken van keuzes over waar en hoe arbeidsplekken worden gecreëerd. Om deze redenen wordt er op regionaal niveau volop ingezet op Medlands Parkstad. Echter is dit niet voldoende om de arbeidsparticipatie en de diversiteit te verbeteren. Op het gebied van arbeidsparticipatie en diversiteit dienen concretere keuzes gemaakt te worden.

Gezien de beperkte bijdragen van de voorgestelde maatregelen is de beoordeling op het milieueffect neutraal (+/-).

Onderwijs
Het beleidsveld onderwijs is gericht op het stimuleren van een kennisgedreven samenleving door het verbeteren van onderwijsvoorzieningen, het versterken van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, en het creëren van leeromgevingen die bijdragen aan de sociale en economische ontwikkeling van de regio.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat de gemeente beter scoort dan het landelijk gemiddelde wat betreft afstand tot basisscholen en dat er met de komst van het Martin Buber weer een volwaardig voortgezet onderwijs is. Wel ligt het opleidingsniveau van de gemeente lager dan het landelijk gemiddelde. Het beleidsveld scoort daarmee in de huidige situatie neutraal (+/-). De verwachte afname van basisschoolleerlingen richting de toekomst zorgt voor risico’s ten aanzien van de houdbaarheid van het (basis)schoolvoorzieningenniveau. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie negatief (-).

Beoordeling

In de Omgevingsvisie zijn een aantal randvoorwaarden en maatregelen opgenomen die een positief effect hebben op de staat van het onderwijs. De opgenomen voorwaarde dat scholen en speeltuinen groen, beweegvriendelijk en rookvrij worden ingericht is hoofdzakelijk een fysieke eis die goed bijdraagt aan het verbeteren van de fysieke omgeving van scholen. Daarnaast is in de Omgevingsvisie opgenomen dat op er in het komend decennium 6 basisscholen in Kerkrade-Oost worden samengevoegd tot drie nieuwe basisscholen op mogelijk nieuwe locaties. Tevens wordt er vanaf 2024 een middelbare school gerealiseerd. Daarnaast wordt er ingezet op integrale kind centra’s (IKC’s), waardoor wordt ingezet op multifunctioneel ruimtegebruik en verbeteren van het voorzieningenniveau. Dit is positief voor het schoolvoorzieningenniveau op de korte termijn. Met deze concrete maatregelen wordt er voorzien in de onderwijsbehoefte tot de vergrijzingspiek die in 2035 wordt bereikt. Na deze periode is er wellicht sprake van een jongere bevolkingsopbouw en dient de gemeente opnieuw te kijken naar de onderwijsbehoefte. Op de langere termijn is nog niet duidelijk hoe de gemeente om wenst te gaan met verandering van het aantal (basisschool)leerlingen.

De beoordeling op het milieueffect is positief (+).

Recreatie en toerisme
Het beleidsveld recreatie en toerisme richt zich op het versterken van recreatieve voorzieningen en het toeristische aanbod. Dit omvat de ontwikkeling van routes, natuurcampings en verblijfsrecreatie, met aandacht voor duurzaamheid en een balans tussen toerisme en leefbaarheid.

In de Foto van de Leefomgeving is aangegeven dat Kerkrade grote toeristische trekpleisters kent zoals GaiaZOO, de Leisure Dome en Abdij Rolduc. Ook is er een prachtige natuur aanwezig zoals de Anstelvallei en het Wormdal. Daarnaast heeft de stad heeft ook een rijke historie van de Romeinen, de middeleeuwen en het mijnverleden. De kwetsbare natuur in Kerkrade staat echter onder druk door toerisme. Het beleidsveld scoort daarmee in de huidige situatie positief (+). Naar verwachting neemt deze druk in de toekomst toe, ook als uitvloeisel van het almaar drukker wordende Heuvelland. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie neutraal (+/-).

Beoordeling

De voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen in de Omgevingsvisie dragen positief bij aan het versterken van recreatie en toerisme in Kerkrade door een focus op versterking van het erfgoed, vergroening en recreatieve fiets- en wandelverbindingen. Het behoud en de herbestemming van beeldbepalende en cultuurhistorische waarden, zoals leegstaande kerken, versterken de toeristische aantrekkelijkheid van de gemeente en bieden mogelijkheden voor verblijfsrecreatie in unieke, waardevolle gebouwen. Daarnaast wordt er ook ingezet op de realisatie van een extra treinstation in Kerkrade-West en de creatie van de Heuvellandlijn. Een betere verbinding maakt Kerkrade

aantrekkelijker voor toeristen. Dit sluit goed aan bij de ontwikkeling van toeristische voorzieningen en helpt bij de diversificatie van verblijfsmogelijkheden.

Daarnaast dragen recreatieve fiets- en wandelroutes die groengebieden verbinden bij aan een beweegvriendelijke omgeving en maken natuur en recreatiegebieden toegankelijker voor inwoners en bezoekers. De multifunctionele inrichting van pleinen biedt extra mogelijkheden voor recreatie en ontmoeting, waardoor zowel bewoners als toeristen profiteren van een prettige en groene leefomgeving. Ook het uitbreiden van het aantal gemeentelijke monumenten kan positief bijdragen aan het toeristisch kapitaal van de gemeente. Wel blijft het zoeken van een balans tussen toerisme enerzijds, en druk op het landschap en de natuur een aandachtspunt (zie 6.2.2.2).

De beoordeling op het beleidsveld recreatie en toerisme is gelet op het voorgaande positief (+).

	Randvoorwaarden	Water en bodem zijn leidend bij ruimtelijke ontwikkelingen om hittestress, wateroverlast en droogte te voorkomen.	Beeldbepalende en cultuurhistorische waarden worden behouden, versterkt en gerespecteerd.	Leegstaande kerken worden herbestemd en alleen gesloopt als er geen andere opties zijn volgens de Kerkenvisie.	Verblijfsrecreatie wordt ontwikkeld nabij toeristische voorzieningen of in cultuurhistorisch waardevolle gebouwen.	Pleinen worden multifunctioneel ingericht met ruimte voor sport, spel en ontmoeting in plaats van parkeren.	Scholen en speeltuinen worden groen, beweegvriendelijk en rookvrij ingericht, weg van drukke wegen.	Bedrijventerreinen combineren energieopwekking, groene daken en samenwerking in collectieve energiehubs.	Recreatieve fiets- en wandelroutes verbinden groengebieden en stimuleren een beweegvriendelijke omgeving.	Bedrijventerreinen reserveren ruimte voor energieopslag met aandacht voor veiligheidsrisicos.	
Thema	**Beleidsveld**										***Beoordeling***
Economie	economie										+/-
	onderwijs										+
	recreatie en toerisme										+

Thema	Beleidsveld	maatregelen: Het aantal gemeentelijke monumenten uitbreiden.	Linten omvormen tot fietsstraat, starten bij het lint Bleijerheider- Pannesheiderstraat	In Kerkrade-Oost zullen drie nieuwe basisscholen worden gebouwd	Uitbreiding en verzwaring energienetwerk van 80 kleine trafostations, vier middenstations en het hoogspanningsstation Terwinselen	Doorrijden trein van Kerkrade-Centrum naar Kerkrade-West	Realisatie van het treinstation Kerkrade-West en de creatie van de Heuvellandlijn	*Beoordeling*
Economie	economie							+/-
	onderwijs							+
	recreatie en toerisme							+

6.2.2.5 Leefomgeving

Wonen
Het beleidsveld wonen draait om het realiseren van een gevarieerd, duurzaam en betaalbaar woningaanbod dat aansluit bij de behoeften van verschillende doelgroepen. Dit omvat levensloopbestendige woningen, verduurzaming van de bestaande woningvoorraad en het verbeteren van de woonkwaliteit.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat er in Kerkrade een overschot is aan sociale huurwoningen en een tekort aan het midden en hoog segment, daarnaast zijn deze verschillende segmenten vaak geconcentreerd in bepaalde buurten en is er weinig mix in typologieën. Bovendien is een groot deel van Kerkraadse woningvoorraad verouderd. Tegelijkertijd is er sprake van een afname van de woningleegstand en zijn de huizen zeer betaalbaar vergeleken met het landelijk gemiddelde. Het beleidsveld scoort daarmee in de huidige situatie neutraal (+/-). Naar de toekomst toe verwacht de gemeente een afname aan de bevolkingskrimp en daarmee een vernieuwingsopgave voor de woningvoorraad. De woningleegstand zal daarmee verder afnemen en de vernieuwingsopgave zorgt naar verwachting voor een kwaliteitsverbetering van de woonbuurten. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie positief (+).

Beoordeling

De voorgestelde randvoorwaarden dragen positief bij aan het verbeteren van de woonomgeving in Kerkrade door een focus op vergroening, verhoging van de woning kwantiteit en kwaliteit en verduurzaming.

Op het gebied van vergroening heeft de gemeente de randvoorwaarde opgenomen dat iedere woning zicht moet hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte binnen 300 meter. Dit draagt bij aan een prettige woonomgeving.

Daarnaast draagt de multifunctionele inrichting van pleinen bij aan ontmoetingsmogelijkheden en recreatie. Het benutten van achterterreinen voor groen, parkeren of kleinschalige woningbouw biedt flexibiliteit in het ruimtegebruik en draagt bij aan een evenwichtige woningvoorraad.

Op dit moment bestaat ruim 46% van het totale woningaanbod uit sociale huur. Om meer diversiteit aan te brengen wil de gemeente inzetten op woningbouw in de duurdere segmenten en het aandeel sociale huur terugdringen. Dit resulteert erin dat er tot 2030 minimaal 1300 woningen worden gebouwd, waarvan 800 woningen sloop-nieuwbouw

betreft. Bij voorkeur vindt nieuwe woningbouwontwikkeling plaats in vijf gebieden: buurtknooppunten, stationslocaties, historische linten, bestaande woonwijken en enkele werkgebieden. Hierbij geldt geen strikte voorkeursladder. Daarmee maakt de gemeente duidelijke keuzes over waar woningbouw mag ontwikkelen, maar laat ze tegelijkertijd ook keuzeruimte over voor ontwikkelaars. De gemeente geeft echter ook aan te verwachten dat op termijn de binnenstedelijke locaties vol zullen raken, en ook, onder voorwaarde, gekeken zal moeten worden naar uitleglocaties in het buitengebied (zie paragraaf Omgevingskwaliteit voor het effect op het landschappelijk raamwerk).

In een volkshuisvestelijk programma zal verder uitgewerkt moeten worden hoeveel en wat voor soort woningen op welke plek kunnen worden gebouwd. Daarbij zal ook gekeken worden naar de transformatie naar levensloopbestendige woningen en de bereikbaarheid van zorgvoorzieningen. Door het bouwen van levensloopbestendige woningen wordt de doorstroming op gang gebracht en komen er woningen uit de bestaande voorraad vrij voor starters en gezinnen. Dan is het wel van belang dat de gemeente borgt dat de kwaliteit van deze vrijkomende woningen ook afdoende is. In de Omgevingsvisie wordt nu nog onvoldoende concreet ingegaan op hoe de gemeente dat wil bewerkstelligen, of welke randvoorwaarden zij bij het aanpakken van verouderde woningen wil meegeven. De gemeente helpt op dit moment particuliere eigenaren middels de subsidieregeling ‘Lokale aanpak isolatie’. Daarbij stelt zij particulieren in staat zelf hun woning te verduurzamen. Het is echter ook wenselijk om als gemeente concrete ambities te stellen over de hoeveelheid woningen die opgewaardeerd dienen te worden, op welke plekken en aan welke standaarden deze woningen dan moeten voldoen (bijvoorbeeld energielabels, maar ook ten aanzien van de uitstraling van de woningen).

In de Omgevingsvisie geeft de gemeente verder een aantal randvoorwaarden aan die bijdrage aan de (kwantitatieve) woningvoorraad. Zo geeft zij aan dat vrijkomende of leegstaande bedrijfspanden gevestigd in woongebieden bij voorkeur dienen te worden ingezet voor wonen (of groen). Ook wil de gemeente inzetten op meervoudig ruimtegebruik en meerlaagse bebouwing.

Een kwalitatieve goede woningvoorraad wil de gemeente onder meer bewerkstelligen door deze in massa, hoogte en ruimtelijke kwaliteit passend te laten zijn bij de omgeving. Ook geeft de gemeente als randvoorwaarde aan dat nieuwe woningbouwontwikkelingen dienen te voldoen aan de geldende duurzaamheidseisen en klimaatbestendig moeten worden gebouwd, waarbij ook rekening wordt gehouden met hittestress binnenshuis.

Een risico voor het realiseren van voldoende woningen is de netcongestie. De gemeente heeft in haar Omgevingsvisie aangegeven dat nieuwe woningbouwplannen rekening moeten houden met de netcapaciteit. Dat zou kunnen betekenen dat, als (huidige en toekomstige) knelpunten in het net niet kunnen worden opgelost, de woningbouw daar last van ondervindt. Dit vraagt dus om gelijktijdige investeringen in het elektriciteitsnet (zie paragraaf 6.2.2.9).

De beoordeling op het beleidsveld wonen is gelet op het voorgaande positief (+).

Sociale cohesie en leefbaarheid
Dit beleidsveld richt zich op het versterken van gemeenschapszin en de kwaliteit van leven in wijken en buurten. Het omvat het verbeteren van ontmoetingsplekken, het creëren van veilige en toegankelijke openbare ruimtes, en het stimuleren van participatie en sociale verbondenheid.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat de leefbaarheidsscore in Kerkrade lager is dan het Nederlands gemiddelde, met name op het gebied van eenzaamheid (gerelateerd aan het hoge aandeel ouderen en de sterke vergrijzing). Wel is het aanbod van maatschappelijke voorzieningen relatief hoog. Richting de toekomst kan de vergrijzing zorgen voor een verdere druk op het huidige voorzieningenniveau en een toename in eenzaamheid. Daarom scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie negatief (-).

Beoordeling

De voorgestelde randvoorwaarden dragen bij aan het versterken van sociale cohesie en leefbaarheid in Kerkrade door een combinatie van inclusieve, groene en functionele ruimtelijke uitgangpunten. Het herbestemmen van leegstaande kerken biedt mogelijkheden voor ontmoetingsplekken en gemeenschapsfuncties, wat de sociale verbindingen in wijken versterkt. De eis dat iedere woning zicht moet hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte binnen 300 meter bevordert niet alleen het welzijn van bewoners, maar vergroot ook de toegankelijkheid van groen voor recreatie en ontmoeting.

Daarnaast verbeteren multifunctioneel ingerichte pleinen de mogelijkheden voor beweging, ontmoeting en sociale interactie. Toegankelijke en inclusief ontworpen openbare ruimtes zorgen ervoor dat iedereen, ongeacht leeftijd of mobiliteit, deel kan nemen aan het maatschappelijke leven. Door nieuwbouw af te stemmen op de behoeften van diverse doelgroepen, wordt verder bijgedragen aan een evenwichtige en leefbare woonomgeving. Deze integrale maatregelen maken Kerkrade aantrekkelijker en versterken de sociale samenhang binnen de gemeenschap.

Hoewel in de Omgevingsvisie een aantal maatregelen zijn opgenomen om ontmoeting en sociale interactie te stimuleren, is het de vraag of hiermee de eenzaamheidsproblematiek voldoende wordt aangepakt. Dat vraagt ook om meer dan alleen fysieke ingrepen in de leefomgeving, en overstijgt daarmee ook de reikwijdte van de Omgevingsvisie. In de Omgevingsvisie geeft de gemeente ook aan dit soort thema's te willen aanpakken in thematische programma's, zoals gezondheid, waarbij het sociale en fysieke domein verweven wordt.

Gelet op het voorgaande is de beoordeling op het milieueffect neutraal (+/-).

		Randvoorwaarden	Leegstaande kerken worden herbestemd en alleen gesloopt als er geen andere opties zijn volgens de Kerkenvisie.	Iedere woning moet zicht hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte op 300 meter afstand.	Openbare ruimte wordt toegankelijk en inclusief ontworpen, zodat iedereen er gebruik van kan maken.	Nieuwe woningbouwplannen houden rekening met netcapaciteit en toegang tot drinkwater.	Pleinen worden multifunctioneel ingericht met ruimte voor sport, spel en ontmoeting in plaats van parkeren.	Nieuwbouw draagt bij aan een evenwichtige woningvoorraad die inspeelt op de behoeften van diverse doelgroepen.	richten op gebieden waar gezondheid, veerkracht en leefbaarheid het minste is zoals in delen van Kerkrade-West en -Oost	Vrijkomende of leegstaande bedrijfspanden gevestigd in woongebieden dienen een nieuwe groen- of woonfunctie te krijgen	Het initiatief draagt bij aan het realiseren van een gemengde wijk waar verschillende type doelgroepen bij elkaar wonen.	Nieuwe woningen moeten in massa, hoogte en ruimtelijke kwaliteit passend zijn in de omgeving	Vanwege de toenemende ruimte schaarste zetten we in op meervoudig ruimtegebruik met aandacht voor hoogbouw en meerlaagse bebouwing (minimaal 3 bouwlagen).	Nieuwe woningen voldoen aan de geldend duurzaamheidseisen en worden klimaatbestendig	Sportvelden (van verenigingen), schoolpleinen en speeltuinen zijn zoveel mogelijk openbaar	Achterterreinen bij historische linten worden benut voor groen, parkeren of kleinschalige woningbouw.	
Thema	**Beleidsveld**																Beoordeling
Leefomgeving	wonen																+
	sociale cohesie en leefbaarheid																+/-

		maatregelen	Linten omvormen tot fietsstraat, starten bij het lint Bleijerheider- Pannesheiderstraat	Herinrichting en vergroening van de Nieuwstraat/Neustraße	
Thema	**Beleidsveld**				Beoordeling
Leefomgeving	wonen				+
	sociale cohesie en leefbaarheid				+/-

6.2.2.6 Mobiliteit

Mobiliteit
Mobiliteit omvat het verbeteren van bereikbaarheid en het stimuleren van duurzame vervoersopties zoals wandelen, fietsen en openbaar vervoer. Dit beleidsveld richt zich op het verminderen van autoverkeer, het aanleggen van veilige infrastructuur en het verbeteren van verbindingen tussen woon-, werk- en recreatiegebieden.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat het OV-net nog niet optimaal wordt benut, ondanks het relatief grote aantal treinstations in de gemeente en de regio Zuid-Limburg. Het fietsgebruik in de gemeente ligt erg laag. Er wordt nog veel gebruik gemaakt van de auto. Hier ligt een opgave voor de gemeente om fietsgebruik te stimuleren en de fiets- en wanderstructuur te versterken. Naar de toekomst toe verwacht de gemeente dat de woningbouwopgave en de verduurzaming van de mobiliteit zullen vragen om meer ruimte voor het mobiliteitsnetwerk. De komst van de Parkstadroute, de versterking van de fietsinfrastructuur en een nieuwe generatie inwoners zullen naar verwachting een positief effect hebben op het fietsgebruik, maar daarmee is de gemeente er nog niet op het gebied van de mobiliteitstransitie, omdat het gebruik van de auto naar verwachting nog altijd hoog zal liggen. Daarmee scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie neutraal (+/-).

Beoordeling

De voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen uit de Omgevingsvisie dragen bij aan het verbeteren van mobiliteit in Kerkrade door een focus op duurzame vervoersopties. De mobiliteitstransitie, gericht op minder autoverkeer en meer gebruik van OV, fietsen en wandelen, wordt ondersteund door de aanleg van nieuwe regionale fietsverbindingen en recreatieve fiets- en wandelroutes die tevens groengebieden verbinden. Een voorbeeld hiervan is de aanleg van de Parkstadroute, de recreatieve fietsroute door een groot gedeelte van de gemeente. Dit stimuleert beweegvriendelijke en milieuvriendelijke mobiliteit. De Parkstad Route wordt al aangelegd, maar in de Omgevingsvisie wordt aangegeven dat dit kansen biedt om in de toekomst extra aantakkingen (ontbrekende schakels) richting verschillende functies te creëren, waaronder recreatieve functies maar ook werk- en bedrijventerreinen. De uitbreiding van deelfietsen maakt duurzame vervoersopties toegankelijker voor inwoners. Daarnaast heeft de inzet op het doortrekken van de treinverbinding tussen Kerkrade-Centrum en Kerkrade-West een direct positief effect op de bereikbaarheid en verduurzaming van de mobiliteit.

Daarnaast versterken randvoorwaarden zoals het realiseren van 40% schaduw langs belangrijke wandel- en fietsroutes en OV-haltes en het toegankelijk ontwerpen van openbare ruimte de gebruiksvriendelijkheid en het comfort van niet-gemotoriseerde mobiliteit. Groen ingerichte scholen en speeltuinen bijdragen aan veilige en beweegvriendelijke omgevingen. Door deze samenhangende aanpak wordt het mobiliteitssysteem in Kerkrade duurzamer, inclusiever en beter afgestemd op de behoeften van inwoners en bezoekers.

Op den duur wil de gemeente de parkeernormen in het centrumgebied, nabij voorzieningen en openbaar vervoerverbindingen verlagen. Dit lijkt een goede maatregel om het autogebruik terug te dringen, maar dit dient ook gepaard te gaan met een verbetering van de bereikbaarheid middels fietsen, lopen of OV als alternatief voor de auto. In de Omgevingsvisie zijn al veel concrete maatregelen opgenomen voor het verbeteren van fiets- en voetgangersverbindingen, echter wordt er nog weinig gesproken over het verbeteren van de OV-verbindingen. In de Foto van de Leefomgeving is aangegeven dat de dekking van bushaltes hoog is, maar de frequentie van het busvervoer laag. In de Omgevingsvisie of nader uit te werken programma's zouden daar concrete doelen en maatregelen voor kunnen worden opgesteld.

Gelet op het bovenstaande is de beoordeling op het milieueffect is positief (+).

Thema	Beleidsveld	Randvoorwaarden: Bedrijfsinitiatieven moeten aansluiten bij het landschap en rekening houden met klimaatadaptatie en mobiliteit.	40% schaduw wordt gerealiseerd bij belangrijke wandel- en fietsroutes om hittestress te verminderen.	Openbare ruimte wordt toegankelijk en inclusief ontworpen, zodat iedereen er gebruik van kan maken.	Pleinen worden multifunctioneel ingericht met ruimte voor sport, spel en ontmoeting in plaats van parkeren.	Scholen en speeltuinen worden groen, beweegvriendelijk en rookvrij ingericht, weg van drukke wegen.	Fietsgebruik wordt gestimuleerd door uitbreiding van deelfietsen en aanleg van nieuwe regionale verbindingen.	Recreatieve fiets- en wandelroutes verbinden groengebieden en stimuleren een beweegvriendelijke omgeving.	Mobiliteitstransitie richt zich op minder autoverkeer en meer gebruik van OV, fietsen en wandelen.	Achterterreinen bij historische linten worden benut voor groen, parkeren of kleinschalige woningbouw.	Beoordeling
Mobiliteit	mobiliteit										+

Thema	Beleidsveld	Concrete maatregelen: Linten omvormen tot fietsstraat, starten bij het lint Bleijerheider- Pannesheiderstraat	Doorrijden trein van Kerkrade-Centrum naar Kerkrade-West	Verlagen van parkeernormen in het centrumgebied, nabij voorzieningen en openbaar vervoerverbindingen	beoordeling
Mobiliteit	mobiliteit				+

6.2.2.7 Gezondheid & milieu

Gezondheid
Het beleidsveld gezondheid richt zich op het bevorderen van een gezonde leefomgeving door het verminderen van vervuiling, het stimuleren van bewegen en het creëren van rookvrije en groene ruimtes. Dit draagt bij aan zowel de fysieke als mentale gezondheid van inwoners.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat de levensverwachting en de beoordeling van gezondheid in Kerkrade ver beneden het Zuid-Limburgs en landelijke gemiddelde scoort. In sommige buurten zijn de verschillen nog groter. Qua inrichting van de fysieke leefomgeving op het gebied van gezondheid is er veel winst te behalen rondom pleinen en speelvoorzieningen en veilige, aantrekkelijke en (kind)vriendelijke fiets/wandelroutes naar scholen en voorzieningen toe, om het bewegen van kinderen en volwassenen te stimuleren. Het beleidsveld scoort daarmee in de huidige situatie sterk negatief (--). Richting de toekomst zullen autonome ontwikkelingen zoals vergrijzing, digitalisering en individualisering de gezondheid naar verwachting verder onder druk zetten. Er wordt momenteel volop door de gemeente ingezet op het thema gezondheid om op zijn minst het Zuid-Limburgse gemiddelde te behalen. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie negatief (-).

Beoordeling

De voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen uit de Omgevingsvisie dragen in beperkte mate positief bij aan het verbeteren van de gezondheid van inwoners in Kerkrade. Groene en klimaatbestendige ontwikkelingen, zoals het streven naar zicht op 3 bomen per woning en een groene ruimte binnen 300 meter, dragen bij aan een aantrekkelijkere en gezondere leefomgeving. Daarnaast stimuleren multifunctioneel ingerichte pleinen en groen ingerichte, rookvrije scholen en speeltuinen beweging en ontmoeting, wat de fysieke en mentale gezondheid van inwoners ondersteunt.

De mobiliteitstransitie, gericht op beweegvriendelijke (woon)omgeving, herinrichting van openbare ruimten en meer gebruik van OV, fietsen en wandelen, draagt indirect bij door luchtkwaliteit te verbeteren en actieve mobiliteit te bevorderen.

Hoewel deze maatregelen een positieve invloed hebben op het beleidsveld gezondheid, blijft de impact beperkt, omdat de verwachte opgave nu en richting de toekomst zo groot is dat de Omgevingsvisie daarin niet volledig kan voorzien. Zoals eerder aangegeven in paragraaf 6.2.2.5 is hiervoor een domein overstijgende aanpak nodig, die zowel het fysieke als het sociale domein aanpakt. De beoordeling op het milieueffect is daarmee neutraal (+/-).

Omgevingsveiligheid
Omgevingsveiligheid draait om het beheersen van risico’s voor mens en milieu door bijvoorbeeld industrie, transport of opslag van gevaarlijke stoffen. Het beleidsveld omvat maatregelen om de veiligheid in woon-, werk- en recreatieomgevingen te waarborgen.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat externe veiligheid over het algemeen geen groot issue binnen de gemeente lijkt te zijn. Er is enkel sprake van een beperkt extern veiligheidsrisico door beperkte vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor op het baanvak Heerlen-Herzogenrath (Eygelshoven en omgeving), N300 (Buitenring Parkstad Limburg) en twee Seveso bedrijven in de lichtere milieucategorie. Het beleidsveld scoort daarmee in de huidige situatie positief (+). Richting de toekomst zal de energietransitie uitdagingen op dit gebied met zich mee brengen, denk bijvoorbeeld aan batterijopslag en daarmee gepaard gaande risico’s. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie neutraal (+/-).

Beoordeling

In de Omgevingsvisie is de randvoorwaarde opgenomen dat bedrijventerreinen ruimte reserveren voor energieopslag met aandacht voor veiligheidsrisico's. Door aandacht te besteden aan mogelijke risico's bij energieopslag, zoals brand- en explosiegevaar, en de aanwezigheid van (zeer) kwetsbare functies, zoals scholen en woningen, wordt de veiligheid in en rondom bedrijventerreinen geborgd. De gemeente Kerkrade aangegeven enkel op lichtere industrie in te willen zetten, een groei van zware industrie is niet gewenst. Daarbij dient tegelijkertijd rekening gehouden te worden met het (groeiende) aantal werknemers op de bedrijventerreinen en het bijbehorende groepsrisico. Voor werknemers dient de veiligheid te worden geborgd. Door deze randvoorwaarden op te nemen, worden eventuele negatieve veiligheidseffecten als gevolg van nieuwe energieopslag ontwikkelingen gemitigeerd. De beoordeling op het milieueffect is daarmee positief (+).

Lucht
Het beleidsveld lucht richt zich op het verbeteren van de luchtkwaliteit door het beperken van uitstoot van schadelijke stoffen, zoals fijnstof en stikstof. Dit draagt bij aan een gezondere leefomgeving en het behalen van klimaatdoelstellingen.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat de luchtkwaliteit over het algemeen onvoldoende is. Er wordt wel overal voldaan aan de wettelijke waarden voor fijnstof en stikstofdioxide, maar niet aan de WHO advieswaarden. Echter wordt er wel voldaan aan de wettelijke en landelijk geldende normen van het Schone Lucht Akkoord (SLA), waar een monitoringsplicht voor gemeenten geldt. Richting de toekomst zal de toenemende verstedelijking en de industriële/infrastructurele ontwikkelingen in Duitsland de luchtkwaliteit in Kerkrade mogelijk negatief beïnvloeden. Daarmee scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie negatief (-).

Beoordeling

Er zijn geen randvoorwaarden en maatregelen direct gekoppeld aan het beleidsveld lucht. De gemeente geeft in haar Omgevingsvisie aan voor thema's als luchtkwaliteit, geuroverlast, geluidsoverlast en gevaarlijke situaties zich te houden aan Europese, landelijke en lokale milieuwet- en regelgeving. Daarmee stelt de gemeente geen aanvullende eisen of ambities op dit gebied en neemt zij in haar Omgevingsvisie ook geen directe maatregelen op het gebied van luchtkwaliteit op. Wel zijn er een indirecte maatregelen en randvoorwaarden opgenomen die indirect een positief effect hebben op de luchtkwaliteit. Zo heeft de inzet op de mobiliteitstransitie, waarmee autoverkeer wordt teruggedrongen en fietsen en wandelen wordt gestimuleerd, een indirect positief effect op de luchtkwaliteit. Ook het inzetten op verlaagde milieucategorie bedrijvigheid kan een positief effect hebben. De verwachting is niet dat daarmee de luchtkwaliteit dusdanig verbeterd dat hiermee ook aan de WHO advieswaarden wordt voldaan. De luchtkwaliteit wordt namelijk ook grotendeels bepaald door de uitstoot van nabijgelegen industrieën zoals die in Duitsland, en daar heeft de gemeente geen directe invloed op. De beoordeling op de luchtkwaliteit gaat daarmee naar neutraal (+/-).

Geur
Geur behandelt het beheersen en beperken van geurhinder door industrie, landbouw en overige bronnen. Dit beleidsveld richt zich op het verbeteren van de leefomgeving door hinder te minimaliseren.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat geurhinder in de gemeente beperkt is, er zijn slechts sporadisch meldingen van geuroverlast als gevolg van (huishoudelijk) afval, mesthopen of houtstook. Er zal naar verwachting ook geen verslechtering in de toekomstige autonome situatie plaatsvinden, omdat de agrarische sector niet zal groeien. Daarmee scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie positief (+).

Beoordeling

Net als bij luchtkwaliteit zijn er geen specifieke maatregelen omtrent het terugdringen van geuroverlast opgenomen in de Omgevingsvisie. Ook hiervoor geldt dat de gemeente in haar Omgevingsvisie aangeeft te zullen voldoen aan de wettelijke en landelijk geldende normen. Dit betekent dat de gemeente voor werkgebieden zal inzetten op lagere milieucategorieën en rekening houden met de locatiekenmerken van ieder bedrijventerrein ten opzichte van de leefomgeving, waarmee in ieder geval vanuit bedrijventerreinen geen verslechtering op het gebied van geur optreedt. De beoordeling van dit beleidsveld blijft daarmee positief (+).

Geluid
Geluid richt zich op het beperken van geluidsbelasting door verkeer, industrie en recreatieve activiteiten (met name bij evenementen). Het beleidsveld draagt bij aan een rustige en prettige leefomgeving, met aandacht voor specifieke geluidssituaties in woon- en natuurgebieden.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat door de aanwezigheid van meerdere bedrijventerreinen, hoge verstedelijking (veel lintbebouwing aan doorgaande wegen) en infrastructuur de geluidsbelasting binnen de gemeente te hoog is. Inzet op groei (woningbouw, meer inwoners, meer verkeersbewegingen, meer bedrijven) zal naar verwachting een negatieve impact hebben op de geluidsbelasting. Elektrische voertuigen en betere isolatie kunnen zorgen voor een lagere geluidsbelasting. Desalniettemin scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie sterk negatief (--).

Beoordeling

De gemeente heeft in haar Omgevingsvisie aangegeven te willen werken aan bronmaatregelen om de beluidsbelasting van bedrijven en andere bronnen, zoals evenementen, horeca en installaties van woningen (airco's, warmtepompen) op geluidgevoelige gebouwen te verminderen. Hiervoor zijn echter geen concrete randvoorwaarden en specifieke maatregelen opgenomen in de Omgevingsvisie. Dit behoeft nadere uitwerking in de Omgevingsvisie of programma's. De beoordeling op het beleidsveld geluid blijft daarmee sterk negatief (--).

Licht
Licht gaat over het voorkomen van lichtvervuiling en het reguleren van verlichting in stedelijke en natuurlijke gebieden. Dit draagt bij aan een beter milieu, minder verstoring van flora en fauna, en een prettige nachtomgeving voor inwoners.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat lichthinder in de gemeente beperkt is. Er zijn wel plekken in de gemeente waar sprake is van veel verlichting, met name de sterk verstedelijkte gebieden en bedrijventerreinen, maar die zijn vergelijkbaar met andere verstedelijkte gemeenten. Er zijn geen klachten over lichthinder bekend. Kerkrade ligt niet in een omgeving waar glastuinbouw sterk aanwezig is. Verdere verstedelijking zal weinig tot geen effect hebben op lichthinder t.o.v. de huidige situatie. Daarom scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie positief (+).

Beoordeling

Er zijn in de Omgevingsvisie geen randvoorwaarden en maatregelen opgenomen die direct zijn gekoppeld aan het beleidsveld licht. De beoordeling op het het beleidsveld licht blijft daarmee positief (+).

	Randvoorwaarden	Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een groene, aantrekkelijke en klimaatbestendige leefomgeving.	Iedere woning moet zicht hebben op 3 bomen, 30% boomkroonbedekking en een groene ruimte op 300 meter afstand.	Pleinen worden multifunctioneel ingericht met ruimte voor sport, spel en ontmoeting in plaats van parkeren.	Scholen en speeltuinen worden groen, beweegvriendelijk en rookvrij ingericht, weg van drukke wegen.	Mobiliteitstransitie richt zich op minder autoverkeer en meer gebruik van OV, fietsen en wandelen.	Bedrijventerreinen reserveren ruimte voor energieopslag met aandacht voor veiligheidsrisico's.	Inzetten op bedrijven met een verlaagde milieucategorie ten opzichte van de huidige situatie.	
Thema	**Beleidsveld**								**Beoordeling**
Gezondheid & externe veiligheid	gezondheid								+/-
	omgevingsveiligheid								+
	lucht								+/-
	geur								+
	geluid								--
	licht								+

Thema	Beleidsveld	Concrete maatregelen	Linten omvormen tot fietsstraat, starten bij het lint Bleijerheider- Pannesheiderstraat	Beoordeling
Gezondheid & externe veiligheid	gezondheid			+/-
	omgevingsveiligheid			+
	lucht			+/-
	geur			+
	geluid			--
	licht			+

6.2.2.8 Duurzaamheid

Circulaire samenleving
Het beleidsveld circulaire samenleving richt zich op het minimaliseren van afvalstromen, het hergebruiken van grondstoffen en het bevorderen van duurzame productieketens. Dit draagt bij aan een duurzamere economie en het efficiënter omgaan met hulpbronnen.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat er al veel afvalstoffen (of: grondstoffen) worden gescheiden en hergebruikt. Het afval per inwoner ligt iets boven het landelijke gemiddelde. De gemeente Kerkrade zelf heeft ervaring opgedaan met circulair bouwen, namelijk het project SUPERLOCAL. In dit project zijn materialen van twee leegstaande hoogbouwflats hergebruikt om nieuwe woningen en inrichting van het openbaar gebied te realiseren. Dit project is een mooi voorbeeldproject voor circulaire gebiedsontwikkeling.

Richting de toekomst zal door wereldwijde tekorten het gebruik van ‘virgin’ grondstoffen afnemen. Tegelijkertijd zal de transitie naar een circulaire samenleving extra ruimteclaims met zich mee brengen, zoals een mogelijke toename aan ondergrondse afvalcontainers en ruimte voor grondstoffenopslag. Desalniettemin scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie neutraal (+/-).

Beoordeling

De voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen dragen in beperkte mate positief bij aan het stimuleren van een circulaire samenleving in Kerkrade. Het behoud en de herbestemming van beeldbepalende en cultuurhistorische waarden, zoals leegstaande kerken, voorkomt onnodige sloop en stimuleert hergebruik van bestaande gebouwen en materialen. Daarnaast draagt het gebruik van natuurlijke materialen bij de inrichting van gebouwen en buitenruimtes bij aan een duurzamer gebruik van grondstoffen.

Initiatieven die zich richten op het hergebruik van reststromen en het verminderen van afvalstromen versterken de circulaire economie in de regio, maar blijven beperkt in schaal en impact. Hoewel deze maatregelen bijdragen aan het verminderen van verspilling en het efficiënter benutten van hulpbronnen, zijn aanvullende maatregelen nodig om deze ambitie structureel te ondersteunen. De gemeente stelt in haar Omgevingsvisie geen concrete ambities of maatregelen ten behoeve van een circulaire economie. Zij verwijst daarbij naar de nog op te stelen ruimtelijke visie op circulaire economie en het programma voor een circulair Parkstad in 2050, die gezamenlijk vanuit de regio Parkstad worden ontwikkeld. De regio Parkstad heeft dan ook de doelstellingen om in 2040 energieneutraal te zijn en in 2050 volledig circulair. De beoordeling op het beleidsveld circulaire samenleving blijft daarmee neutraal (+/-).

Thema	Beleidsveld	**Randvoorwaarden**	Beeldbepalende en cultuurhistorische waarden worden behouden, versterkt en gerespecteerd.	Leegstaande kerken worden herbestemd en alleen gesloopt als er geen andere opties zijn volgens de Kerkenvisie.	Gebouwen en buitenruimtes worden ingericht met natuurlijke materialen en ruimte voor hemelwateropvang.	Initiatieven stimuleren hergebruik van reststromen en verminderen afvalstromen in de regio.	Natuurinclusief en toegankelijk agrarisch beheer, onder meer door strategisch grondbeleid van gemeentelijke gronden.	**Beoordeling**
Duurzaamheid	circulaire samenleving							+/-

6.2.2.9 Energietransitie

Duurzaam energieverbruik
Duurzaam energieverbruik richt zich op het verminderen van energiegebruik door middel van energiebesparing, efficiënte technologieën en gedragsverandering. Dit draagt bij aan het behalen van klimaatdoelstellingen en een lagere milieubelasting.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat de verlaging van het energieverbruik sneller gaat dan gepland. In 2022 is 65% van de geprognotiseerde verlaging al behaald, waarmee naar verwachting de geplande energiereductie in 2030 wordt behaald. Het beleidsveld scoort daarmee in de huidige situatie sterk positief (++). Wel bestaat er bestaat een bedreiging dat de groep die onder energiearmoede valt, de verlaging van het energieverbruik niet kan bewerkstelligen. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie positief (+).

Beoordeling

De gemeente geeft in haar Omgevingsvisie aan in te willen zetten op energiezekerheid. Dit is gekoppeld aan alle vier de verhaallijnen. Zij wil daarbij inzetten op lokale, duurzame energieopwekking en betaalbaarheid, om daarmee te voorkomen dat kwetsbare groepen onevenredig worden geraakt door energieprijzen of tekorten. Maar ook om een basis te bieden voor bedrijvigheid, maatschappelijke voorzieningen, en het creeëren van een klimaatbestendige stad. Slimme oplossingen, zoals energie-efficiënte woningen, slimme opslag en buurtgerichte warmtevoorzieningen, ondersteunen daarin.

De voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen dragen in beperkte mate positief bij aan het bevorderen van duurzaam energieverbruik in Kerkrade. Het combineren van energieopwekking, groene daken en samenwerking in collectieve energiehubs op bedrijventerreinen stimuleert efficiënter gebruik van energie en biedt mogelijkheden om lokaal opgewekte energie beter te benutten. Daarnaast draagt het reserveren van ruimte voor energieopslag bij aan het optimaliseren van energieverbruik, door overschotten op te slaan en piekbelastingen te verminderen.

Hoewel deze maatregelen bijdragen aan het verduurzamen van het energieverbruik op bedrijventerreinen, blijft het effect beperkt vanwege de specifieke toepassing op een relatief klein deel van de gemeente. Verdere uitbreiding en integratie van deze maatregelen zijn nodig om een grotere impact op duurzaam energieverbruik te realiseren. De beoordeling op het beleidsveld duurzaam energieverbruik is daarmee positief (+).

Energie opwek
Het beleidsveld energieopwekking draait om het vergroten van de productie van hernieuwbare energie, zoals zonne-energie. Dit draagt bij aan een duurzame energievoorziening en het verminderen van de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat er nog weinig (duurzame) energie in Kerkrade wordt opgewekt. De verwachting is dan ook dat de geplande opwekcapaciteit met de huidige ontwikkelingen niet wordt gehaald. Het beleidsveld scoort daarmee in de huidige situatie sterk negatief (--). Richting de toekomst biedt zon op dak mogelijkheden, maar dit zal naar verwachting onvoldoende zijn om de verwachte 67% opwek ten opzichte van het verbruik in 2011 te halen. Daarmee scoort het beleidsveld in de toekomstige autonome situatie negatief (-).

Beoordeling

De gemeente ziet vooral op bedrijventerreinen kansen voor de opwek van lokale duurzame energie. Denk aan het benutten van grote daken voor zonne-energie, en de potentiële restwarmte voor het warmtenet. Zo kunnen de bedrijventerreinen duurzame elektriciteit (en warmte) leveren aan naastgelegen wijken of aan bedrijven onderling. De randvoorwaarde voor bedrijven om energie op te wekken en samen te werken in collectieve energiehubs op bedrijventerreinen draagt positief bij aan de opwekking van duurzame energie in Kerkrade. Het stimuleert lokale productie van hernieuwbare energie en een efficiënter gebruik ervan, wat bijdraagt aan een duurzamere energievoorziening. Echter, de impact blijft beperkt, omdat de maatregel specifiek gericht is op bedrijventerreinen en niet breder wordt toegepast binnen de gemeente. Voor grootschalige vormen van energieopwekking, waaronder met name windenergie, heeft de gemeente aangegeven dat er op dit moment geen plek is in de gemeente. Desalniettemin is er met de gestelde randvoorwaarden en maatregelen uit de Omgevingsvisie wel sprake van een verhoging van de eigen energie opwek. De beoordeling op het milieueffect gaat daarmee naar neutraal (+/-).

Energie efficiëntie
Energie efficiëntie richt zich op het optimaliseren van energiegebruik in gebouwen, infrastructuur en productieprocessen. Het doel is om met minder energie meer te bereiken, wat bijdraagt aan duurzaamheid en lagere kosten.

In de Foto van de Leefomgeving is geconstateerd dat er sprake is van netcongestie in de gemeente. Het huidige energienet dient versterkt en uitgebreid te worden. Netcongestie is met name een groot probleem op de bedrijventerreinen. Om dit probleem tegen te kunnen gaan bij het bedrijventerrein Dentgenbach wordt een pilot gestart om de bedrijven op het gebied van energie verbruik en opwek te laten samenwerken. Tevens worden in Kerkrade twee warmtenet trajecten onderzocht waarbij slim omgegaan wordt met restwarmte van bedrijven en warmte koude uitwisseling. Daarnaast kent de gemeente een verduurzamingsopgave in de woningbouwvoorraad. Omdat deze woningbouwvoorraad verouderd is, is er vaak sprake van een lage energie-efficiëntie. Richting de toekomst blijft netcongestie een probleem. Netcongestie dwingt energiegebruikers om anders en slimmer om te gaan met energieverbruik. De uitbreiding van het energienet gaat ook gepaard met ruimteclaims in de openbare ruimte. Daarmee scoort dit beleidsveld zowel in de huidige situatie als de toekomstige (autonome) situatie neutraal (+/-).

Beoordeling

De voorgestelde randvoorwaarden en maatregelen uit de Omgevingsvisie dragen in beperkte mate positief bij aan het verbeteren van energie-efficiëntie in Kerkrade. Het rekening houden met netcapaciteit in nieuwe woningbouwplannen helpt om het energiegebruik beter af te stemmen op de beschikbare infrastructuur, wat onnodige belasting van het energienet voorkomt. Tegelijkertijd vragen nieuwbouwplannen om extra capaciteit, ook al is deze vraag efficiënter. Daarom kunnen nieuwe woningbouwontwikkelingen alleen doorgang vinden als de capaciteit van het elektriciteitsnet wordt uitgebreid en/of de huidige verouderde woningbouwvoorraad wordt verduurzaamd. De gemeente geeft in haar Omgevingsvisie aan in te willen zetten op verduurzaming van de woningvoorraad, maar geeft daarvoor nog geen concrete kaders mee (zie ook paragraaf 6.2.2.5).

De gemeente geeft wel aan het energienet uit te willen breiden en verzwaren door het plaatsen van minimaal 80 kleine transformatorstations, drie tot vier middenspanningsstations en het hoogspanningsstation Terwinselen. Dit brengt verlichting in het acute netcapaciteitsprobleem. Het is echter onduidelijk of dit ook afdoende is om de toekomstige ontwikkelingen (waaronder woningbouw) ook te ondervangen.

Daarnaast bevorderen collectieve energiehubs op bedrijventerreinen, gecombineerd met groene daken en energieopslag, een efficiënter gebruik van lokaal opgewekte energie door deze beter te distribueren en op te slaan.

Hoewel deze maatregelen bijdragen aan een duurzamer en efficiënter energiesysteem, blijft de impact beperkt vanwege de specifieke focus op bedrijventerreinen en nieuwbouw. De beoordeling op het milieueffect is +.

	Randvoorwaarden	Nieuwe woningbouwplannen houden rekening met netcapaciteit en toegang tot drinkwater.	Bedrijventerreinen combineren energieopwekking, groene daken en samenwerking in collectieve energiehubs.	Bedrijventerreinen reserveren ruimte voor energieopslag met aandacht voor veiligheidsrisico's.	
Thema	**Beleidsveld**				**Beoordeling**
Energietransitie	duurzaam energieverbruik				+
	energie opwek				+/-
	energie efficiëntie				+

	Concrete maatregelen	Mogelijke aanleg van een warmte- en koudenet in Kerkrade-West en het stadscentrum	Uitbreiding en verzwaring energienetwerk van 80 kleine trafostations, vier middenstations en het hoogspanningsstation Terwinselen	Pilotproject bedrijventerrein Dentgenbach om samen het opwekken en verbruik met elkaar af te stemmen	Energienetwerk uitbreiden over de grens	
Thema	**Beleidsveld**					**Beoordeling**
Energietransitie	duurzaam energieverbruik					+
	energie opwek					+/-
	energie efficiëntie					+

6.2.3 Belangrijkste bevindingen

De beoordeling van de voorgestelde maatregelen op de verschillende milieueffecten geeft inzicht in hoe effectief de Omgevingsvisie van de gemeente Kerkrade is in het realiseren van haar milieudoelstellingen. Hieruit blijkt dat de maatregelen op sommige beleidsvelden, zoals omgevingskwaliteit en klimaatadaptatie, positieve effecten hebben. Tegelijkertijd zijn er beleidsvelden, zoals landbouw, circulaire economie en gezondheid, waar de impact van de maatregelen beperkt blijft. Een aantal beleidsvelden blijven ook onderbelicht, zoals lucht en geluid. Deze bevindingen tonen zowel de sterke punten als de aandachtspunten van de huidige aanpak, en bieden een basis om te bepalen waar aanvullende inspanningen nodig zijn.

- **Sterke bijdrage aan omgevingskwaliteit en klimaatadaptatie**
  De voorgestelde maatregelen leveren een significante bijdrage aan het versterken van landschappelijke kwaliteiten, natuur, biodiversiteit en stedelijk groen. Het behoud en hergebruik van cultuurhistorische waarden, zoals kerken en monumenten, en de focus op vergroening (zoals de 3-30-300-regel en het verminderen van verharding) maken de leefomgeving aantrekkelijker, duurzamer en beter bestand tegen klimaatverandering. Ook binnen klimaatadaptatie is er een sterke bijdrage, met maatregelen die wateroverlast effectief aanpakken door waterberging, infiltratie en het beschermen van volwassen bomen.

- **Positieve bijdragen aan versterken van onderwijs en recreatie & toerisme, minder aan het vergroten en diversificeren van arbeidsplaatsen**
  In de Omgevingsvisie wordt duidelijk ingezet op het versterken van het onderwijs en het benutten van het potentieel van de gemeente op het gebied van recreatie en toerisme. Daarbij is ook ruimschoots aandacht voor de ruimtelijke kwaliteit, veiligheid en (duurzame) bereikbaarheid. Hoewel de gemeente Kerkrade, samen met de gemeente Heerlen en bedrijven, inzet op Medlands constateert de Omgevingsvisie dat er op het gebied van arbeidsparticipatie meer en diversere arbeidsplekken nodig zijn. Hoe de gemeente dat wil bewerkstelligen blijft nog onderbelicht.

- **Grote inzet op vergroten en verduurzamen woningvoorraad, maar kaders nog onduidelijk**
  De gemeente zet actief in op het vergroten en verduurzamen van de woningvoorraad, en breekt daarmee met de jarenlange traditie om vooral in te zetten op krimp. Daarbij houdt de gemeente ook rekening met in de toekomst mogelijk het benutten van uitleglocaties in het buitengebied. Welke kaders er gelden voor deze uitleglocaties zijn echter niet duidelijk, terwijl de gemeente wel erkent dat het belangrijk is om de waarden van het buitengebied zoveel als mogelijk te beschermen. Voor de verduurzaming van woningen geeft de gemeente duidelijke kaders mee voor nieuwbouw, maar is de gemeente nog niet concreet in hoe zij de bestaande woningvoorraad wenst te verduurzamen.

- **Beperkte impact op circulaire economie**
  Op het gebied van de circulaire economie zijn er stappen gezet, zoals hergebruik van reststromen en het behoud van cultuurhistorisch vastgoed, maar de impact blijft beperkt door de schaal en het ontbreken van meer structurele maatregelen. Het behalen van de doelen is sterk afhankelijk van de regionale visie die hiervoor wordt opgesteld.

- **Duurzame mobiliteit wordt versterkt, maar focus op OV bereikbaarheid nog onderbelicht**
  De focus op duurzame vervoersopties, zoals recreatieve fiets- en wandelroutes, deelfietsen en de mobiliteitstransitie, draagt sterk bij aan milieuvriendelijke mobiliteit. De gemeente zet hiermee actief in op het terugdringen van het autogebruik. Wat daarbij nog wel wat extra aandacht behoeft is, om naast de versterking van de fiets- en wandelstructuur, ook in te zetten op de verbetering van de OV bereikbaarheid. De gemeente zet in op de verbetering van de bereikbaarheid van het treinnet, maar kan meer aandacht besteden aan het busnet, met name de frequentie van de buslijnen.

- **Sterke inzet op de energietransitie, maar extra aandacht voor netcapaciteit en duurzame opwek nodig**
  De gemeente heeft maatregelen opgenomen om duurzame energieopwekking en energie-efficiëntie te verbeteren, zoals collectieve energiehubs, de aanleg van warmtenetten en groene daken op bedrijventerreinen. Ook wordt er flink geïnvesteerd in de uitbreiding van het elektriciteitsnet. Het is echter onduidelijk of daarmee de capaciteit ook voldoende gaat zijn voor toekomste ontwikkelingen zoals wonignbouw. Op het gebied van energieopwekking is het ook de vraag of de Omgevingsvisie voldoende inzet. De maatregelen zijn nu vooral gericht op lokale opwekking op bedrijventerreinen. Meer integrale en grootschalige maatregelen zijn nodig om de energietransitie te versnellen.

- **Gezondheid belangrijk thema, maar aanpakken van geluidshinder onderbelicht**
  In de Omgevingsvisie wordt veel aandacht besteed aan het thema gezondheid, met name de link met een prettige, groene verblijfsomgeving die hittestress reduceert en bewegen en ontmoeten stimuleert. Toch blijven de wat hardere milieu-thema's die effect hebben op gezondheid onderbelicht. Zo zijn er geen concrete maatregelen of randvoorwaarden opgesteld om geluidsoverlast in de gemeente aan te pakken.

Op basis van de beoordeling van de voorgestelde maatregelen zijn een aantal adviezen geformuleerd om de concept-Omgevingsvisie van de gemeente Kerkrade verder te versterken. Deze adviezen richten zich vooral op het vergroten van de impact op beleidsvelden waar de bijdrage van de huidige maatregelen beperkt is. Door aanvullende maatregelen te formuleren en bestaande maatregelen breder toe te passen, kan de gemeente niet alleen haar ambities beter realiseren, maar ook haar milieueffecten verder vergroten en structureler bijdragen aan een duurzame en toekomstbestendige leefomgeving.

- **Concretiseer hoe groei en diversificatie van arbeidsplaatsen kan worden gestimuleerd**
  Denk als gemeente na over welke vormen van arbeidsplaatsen je wilt realiseren en reserveer hiervoor ook concreet fysieke ruimte. Koppel de verschillende typen arbeid aan de verbetering van de bereikbaarheid van de OV-punten en de langzaamverkeerverbindingen. Voorzie ook in voldoende woningen voor (nieuwe) arbeidskrachten, met name woningen in het midden- en hoger segment.

- **Leg kaders vast voor wonen op uitleglocaties en verduurzaming van de bestaande voorraad**
  Stel als gemeente duidelijke randvoorwaarden op voor het bouwen op uitleglocaties. Dat vraagt ook dat op voorhand goed gekeken wordt naar welke uitleglocaties eventueel geschikt zouden zijn, op basis van aanwezige landschappelijke waarden. Ook kan nagedacht worden over vernieuwende vormen van woningbouw die beter landschappelijk in te passen zijn. Denk bijvoorbeeld aan (kleinschalige) nieuwe landgoederen, ecologische meergeneratiehoven of tiny houses. Dit behoeft extra aandacht in de uitwerking van het volkshuisvestingsprogramma. In het programma dienen daarnaast ook concrete kaders te worden opgenomen voor het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad.

- **Versterk de koppeling met circulaire economie**
  Introduceer specifieke maatregelen die gericht zijn op structurele oplossingen voor afvalreductie, materiaalhergebruik en circulaire bouwmethoden om de circulaire economie te versterken. Denk hierbij ook aan het stellen van doelstellingen ten aanzien van duurzaamheidsdoelstellingen binnen de gemeentelijke organisatie zelf en de gebouwen in eigendom en beheer van de gemeente.

- **Breid de energietransitie uit naar een bredere schaal**
  Om de impact van de energietransitie te vergroten, kan de gemeente maatregelen overwegen die niet alleen gericht zijn op bedrijventerreinen, maar ook op wonen, openbare gebouwen en andere sectoren. Dit kan bijvoorbeeld door het stimuleren van zonne-energie op particuliere daken en andere vormen van grootschalige energieopwekking buiten windturbines.

- **Formuleer naast fysieke doelen ook sociale doelen**
  De maatregelen in de Omgevingsvisie richten zich vooral op fysieke ingrepen, terwijl sociale doelen, zoals het versterken van cohesie, onderbelicht blijven. Door ook sociale doelen te formuleren, kan de gemeente de betrokkenheid van inwoners vergroten en de sociale samenhang in wijken versterken, wat bijdraagt aan een duurzamer en inclusiever resultaat. Hierbij de aansluiting zoeken op bestaande sociale programma's.

- **Balanceer duurzame mobiliteit met (OV) bereikbaarheid**
  De focus op duurzame mobiliteit is positief, maar de gemeente moet zorgen voor een balans tussen de verandering van de verkeersstructuur en praktische bereikbaarheid, met name voor economische en toeristische activiteiten. Dit kan bijvoorbeeld door de frequentie van de buslijnen te verbeteren.

- **Integreer gezondheid explicieter in de maatregelen**
  Om de impact op gezondheid te vergroten, kan de gemeente gezondheid explicieter integreren in haar maatregelen. Denk aan het verbeteren van luchtkwaliteit, het aanpakken van de knelpunten ten aanzien van geluidsoverlast, het terugdringen van houtstook en het uitbreiden van rookvrije zones in openbare ruimtes en wijken. Ook kan nadrukkelijker de samenwerking worden gezocht met omliggende gemeentes, zowel in Nederland en Duitsland op het gebied van terugdringen van uitstoot vanuit industrieën. Voor concrete aanbevelingen en maatregelen, zie de opgestelde memo 'Omgevingsvisie Kerkrade aanvullingen thema gezondheid' (11 maart 2025).

7 Conclusies en aanbevelingen

De Omgevingseffectrapportage (OER) brengt in beeld hoeverre de ambities van de gemeente Kerkrade in samenhang realiseerbaar zijn en wat de effecten van het beleid in de Omgevingsvisie op de fysieke leefomgeving zijn. De Omgevingsvisie is opgebouwd rondom vier verhaallijnen die de kernambities van de gemeente samenvatten:

1. **Leefbare stad, waar voorzieningen nabij zijn:** Gericht op het versterken van buurtknooppunten, het creëren van ontmoetingsplekken en het bieden van maatwerk in buurtcentra. Deze verhaallijn benadrukt nabijheid, vitaliteit en sociale cohesie in de wijken.

2. **Werkende stad, waar werken en wonen onlosmakelijk verbonden zijn:** Gefocust op het verbeteren van bedrijventerreinen, het ondersteunen van het lokale MKB, het stimuleren van werkgelegenheid en het faciliteren van de energietransitie.

3. **Meergeneratiestad, een goede stad voor 8- en 80-jarigen is goed voor iedereen:** Gericht op veilige buurtroutes, gezonde schoolomgevingen, een divers woningaanbod en toegang tot recreatieve, koele groengebieden nabij huis.

4. **Klimaatbestendige stad, wonen in een sterk landschappelijk raamwerk natuur:** Benadrukt het versterken van de ecologische basis, de verbinding van natuur met het stedelijk weefsel, ons aanpassen en voorbereiden op extremer weer (natter, droger en heter) en het verder ontwikkelen van recreatieve voorzieningen en toerisme.

Beoordelingsmethodieken
De OER maakt gebruik van twee beoordelingsmethodieken om de effectiviteit van de maatregelen te analyseren:

- Beoordeling op doelbereik: Hierbij is per ambitie beoordeeld in welke mate de voorgestelde randvoorwaarden voor ontwikkelingen bijdragen aan het behalen van de gestelde doelen. Dit is gedaan op een 5-puntsschaal, variërend van "sterke positieve bijdrage" (++) tot "sterke negatieve impact" (--).
- Beoordeling op milieueffecten: Deze methodiek toetst de randvoorwaarden en maatregelen die de gemeente in haar omgevingsvisie heeft opgenomen aan specifieke beleidsvelden, zoals bodem, klimaatadaptatie, economie, leefomgeving en gezondheid. Ook hier wordt gebruik gemaakt van een 5-puntsschaal om de impact op beleidsvelden te kwantificeren.

Doelbereik van de ambities
Uit de uitgevoerde beoordeling op doelbereik blijkt dat de randvoorwaarden ten aanzien van ruimtelijke ontwikkelingen die de gemeente in haar Omgevingsvisie heeft opgenomen, over het algemeen positief bijdragen aan bij de ambities van de Omgevingsvisie. Vooral randvoorwaarden gericht op vergroening, het stimuleren van fietsen- en wandelen, het creëren van ruimte voor sport, spel en ontmoeting, het inzetten op duurzaam bodem- en waterbeheer en de energietransitie ondersteunen de ambities effectief. Echter voor enkel ambities geldt dat de randvoorwaarden en maatregelen nog te weinig concreet zijn om te kunnen stellen of de ambities daarmee ook worden behaald. Hieronder worden per verhaallijn de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen toegelicht.

1. **Leefbare stad, waar voorzieningen nabij zijn:** De gestelde randvoorwaarden dragen sterk bij aan fysieke verbeteringen in wijkknooppunten, zoals vergroening en het creëren van multifunctionele pleinen met aandacht voor sport, spel en ontmoeting. Ook de inzet op het creëren van veilige en aantrekkelijke linten draagt sterk bij aan een leefbare stad. Op die manier stimuleert de gemeente het fietsen en wandelen en wordt het autogebruik teruggedrongen, hetgeen de leefbaarheid van de gemeente als geheel sterk ten goede komt. Hierdoor is er in de Omgevingsvisie ruimschoots aandacht voor een goede (fysieke) leefkwaliteit. De randvoorwaarden en maatregelen zijn echter minder gericht op het versterken van het sociale of economische fundament van de wijkcentra. Met name op het gebied van het behouden van het voorzieningenniveau ontbreekt het in de Omgevingsvisie nog aan concrete maatregelen om dit te bewerkstelligen. De gemeente geeft hierbij aan in te willen zetten op maatwerk, maar is nog niet concreet in hoe zij daarmee het voorzieningenniveau wil behouden. Het advies is om bij de uitwerking van de Omgevingsvisie concrete kaders mee te geven waarbinnen maatwerk mogelijk is, om in ieder geval te zorgen dat het voorzieningenniveau niet achteruit gaat en daarbij de koppeling te maken met bereikbaarheid. Daarbij kan het ook helpen om inzichtelijk te maken welke voorzieningen in ieder geval behouden moeten blijven, bijvoorbeeld door een gebiedspecifieke aanpak.

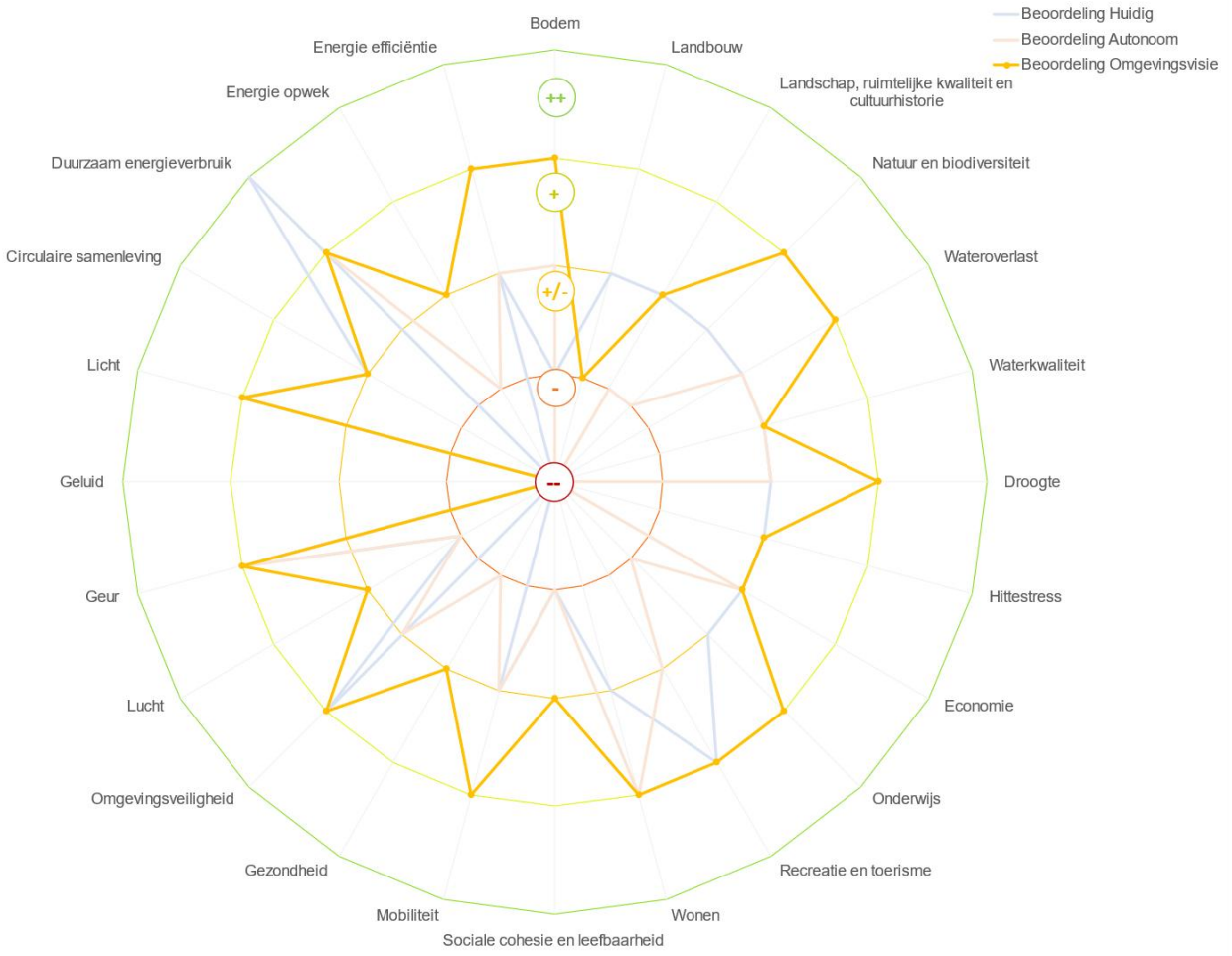
2. **Werkende stad, waar werken en wonen onlosmakelijk verbonden zijn:** De fysieke maatregelen, zoals het inrichten van klimaatadaptieve, gezondere bedrijventerreinen, de inzet op Medlands en het stimuleren van collectieve energiehubs, dragen bij aan een duurzamer economisch klimaat. Ook het voornemen om ruimte te creëren voor het lokale MKB op aantrekkelijke locaties draagt bij aan de werkende stad. Waar in de Omgevingsvisie nog onvoldoende aandacht aan wordt besteed, zijn concrete randvoorwaarden of maatregelen gericht op het creëren van meer lokale werkgelegenheid. De gemeente geeft aan meer en diversere werkplekken te willen realiseren, maar geeft in haar Omgevingsvisie nog niet aan hoe zij dat wil doen. Het beter verbinden van de bedrijventerreinen met aandacht voor vergroenen wordt als positief gezien. Het bereikbaar en beter beleefbaar maken van bedrijventerreinen draagt actief bij aan een prettiger werkklimaat.
   Het rekening houden met een juiste inrichting van de bedrijventerreinen kan positieve effecten hebben voor de omgeving. Door het bundelen van bepaalde categorieën of juist het uitsluiten van bepaalde bedrijvigheid op locaties wordt als positief gezien. Het verdient aanbeveling een nadere uitwerking te maken van deze specifieke maatregelen, denk hierbij aan het aanwijzen van locaties en specifiek te benoemen welke functies hier bedacht zijn.

3. **Meergeneratiestad, een goede stad voor 8- en 80-jarigen is goed voor iedereen:** De randvoorwaarden en maatregelen voor veilige buurtroutes, vergroening en recreatieve voorzieningen dragen effectief bij aan het creëren van een leefbare en aantrekkelijke omgeving voor jong en oud. De aandacht voor diversiteit in woningaanbod en klimaatbestendigheid versterkt deze visie en geeft richting aan de ruimtelijke ontwikkeling. Toch kan de sociale component, zoals het actief betrekken van bewoners bij de uitvoering van maatregelen, nog beter worden geïntegreerd om draagvlak en betrokkenheid te vergroten. Naast dat de gemeente verplicht is tot participatie, kan de effectiviteit vergroot worden. De gemeente zet in haar Omgevingsvisie sterk in op veilige en groene leefomgevingen, met een duidelijke focus op verbinding, toegankelijkheid en het versterken van corridors. Daarnaast wordt klimaatadaptatie als prioriteit gezien en goed uitgewerkt, wat bijdraagt aan een toekomstbestendige leefomgeving. Het divers woningaanbod moet nog op een passende manier uitgewerkt worden binnen het volkshuisvestingsprogramma, wat belangrijk is om tegemoet te komen aan de verschillende woonbehoeften van inwoners en daarin een goede balans aan te brengen. goede balans gezocht te worden.

4. **Klimaatbestendige stad, wonen in een sterk landschappelijk raamwerk natuur:** De randvoorwaarden en maatregelen leveren een positieve bijdrage aan het versterken van natuur, biodiversiteit en de sponswerking van de bodem. Het verbinden van natuur met stedelijke gebieden en het verbeteren van recreatieve mogelijkheden sluit goed aan bij de ambities. Wel geeft de gemeente aan dat er, onder voorwaarden, gekeken kan worden naar toekomstige uitleglocaties in het buitengebied, wanneer binnenstedelijke locaties zijn uitgeput. Dit legt een claim op het kwetsbare buitengebied. De voorwaarden met betrekking tot de uitleglocaties zijn op hoofdlijnen geschetst in de Omgevingsvisie. Van belang is een nadere analyse te maken wanneer meer concrete invulling gegeven kan worden aan aantal en typen woningen.

Milieueffecten
In figuur 2 zijn de milieueffectbeoordelingen van de voorgestelde maatregelen en randvoorwaarden uit de Omgevingsvisie samengevat in het Rad van de Leefomgeving. Deze zijn weergegeven ten opzichte van de beoordelingen van de huidige situatie en de autonome ontwikkelingen (weergegeven in lichtblauw en lichtoranje).

De randvoorwaarden en maatregelen uit de Omgevingsvisie hebben een positieve impact op beleidsvelden zoals natuur en biodiversiteit, waterhuishouding, onderwijs, wonen, mobiliteit en energie-efficiëntie. Veel van deze effecten worden gedreven door vergroening, het verminderen van verharding en klimaatadaptieve maatregelen. Enkele beleidsvelden die in de huidige of autonome situatie al slecht scoorden zoals landbouw, arbeidsparticipatie (economie), sociale cohesie en geluidsoverlast kennen niet of nauwelijks een verbetering, omdat specifieke maatregelen voor deze thema’s ontbreken of onvoldoende concreet zijn. Over het geheel genomen ziet het beleid uit de Omgevingsvisie echter wel toe op een verbetering van de meeste milieuthema’s.

Figuur 2: Rad van de Leefomgeving

De Omgevingsvisie van Kerkrade bevat een solide basis voor het realiseren van de vier verhaallijnen, vooral op het gebied van fysieke en klimaatadaptieve randvoorwaarden en maatregelen. De randvoorwaarden en maatregelen leveren sterke bijdragen aan beleidsvelden zoals natuur, waterhuishouding en omgevingskwaliteit. Toch blijven sociale aspecten, zoals sociale cohesie, onderbelicht. Evenals specifieke beleidsvelden zoals circulaire economie, de arbeidsmarkt en geluidsoverlast. Door aanvullende sociale doelen te formuleren en de maatregelen breder toe te passen, kan de gemeente haar ambities vollediger realiseren en meer impact tussen het sociale en fysieke domein bereiken.

8 Monitoring

De Omgevingsvisie is ingebed in al het ruimtelijke beleid van de gemeente en is onderdeel van de beleidscyclus. Het in beeld brengen van omgevingswaarden en ontwikkelrichtingen is een eerste stap in deze cyclus. Na vaststelling van de Omgevingsvisie wordt verder gewerkt aan de invulling van de in de Omgevingsvisie beschreven ontwikkelrichtingen in de vorm van gebiedsgerichte of themagerichte programma's, bijvoorbeeld het uitwerken van het volkshuisvestigingsprogramma.

Voor de vergunningverlening van ontwikkelingen die hieruit voortkomen, wordt een Omgevingsplan met normen en regels opgesteld. Na verloop van tijd dient de gemeente te evalueren in hoeverre de doelen uit de Omgevingsvisie behaald zijn en of er aanleiding is om delen van de omgevingsvisie te herijken. Dit betekent dat deze omgevingsvisie niet af is op het moment dat deze wordt vastgesteld. Het is juist de bedoeling dat een Omgevingsvisie een levend proces is dat continu herijkt en bijgesteld wordt als doelen behaald worden en nieuwe ontwikkelingen zich voordoen. Monitoring van omgevingsaspecten die van belang zijn voor de doelen uit de Omgevingsvisie is hiervoor van groot belang. Daarvoor is een monitoringskader nodig dat de gemeente in staat stelt om aan de hand van eenduidige en reproduceerbare indicatoren periodiek een meting uit te voeren van de staat van de leefomgeving.

Daarom is in dit plan-MER deze laatste paragraaf opgenomen, waarmee een aanzet voor een monitoringsprogramma gegeven wordt. Belangrijke vragen bij het monitoren van de voortgang van de omgevingsvisie zijn:

- Komt het voorspelde doelbereik van het voorgenomen beleid in de Omgevingsvisie overeen met de beoordeling en draagt het voldoende bij aan het vervullen van de gestelde ambities?
- Dient de beoordeling in het plan-MER aangepast te worden als nieuwe informatie beschikbaar komt?
- Maken de antwoorden op bovenstaande vragen het nodig om de Omgevingsvisie bij te stellen?

Een monitoringsprogramma voor de Omgevingsvisie richt zich op de ambities die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving. Daarbij dient zoveel mogelijk aangesloten te worden op de toetsing die in dit plan-MER uitgevoerd is, door gebruik te maken van het gehanteerde beoordelingskader. In de loop der tijd kunnen indicatoren aangescherpt worden als meer informatie beschikbaar komt of als ambities veranderen. Binnen de beleidsvelden van de gemeente vindt monitoring plaats die kan leiden tot het aanpassen of herijken van het vigerende beleid. De resultaten van de monitoring in de beleidsvelden die in de Omgevingsvisie zijn beschreven en een ruimtelijke component hebben, kunnen periodiek gebruikt worden om een strategische, integrale herijking van de Omgevingsvisie uit te voeren. Daarnaast kan de gemeente overwegen om over een aantal jaren de ruimtelijke analyses opnieuw uit te voeren. Door opnieuw in beeld te brengen in welke delen van de gemeente knelpunten liggen op gebied van het aanbod aan voorzieningen, netcapaciteit en milieuthema's zoals geluidsoverlast. Op deze manier kan de gemeente op deelgebied-niveau de stedelijke programmering blijven fijnslijpen.

Colofon

OMGEVINGSEFFECTRAPPORT ONTWERP OMGEVINGSVISIE GEMEENTE KERKRADE

KLANT
Gemeente Kerkrade

AUTEUR
Arcadis

PROJECTNUMMER
30232971

ONZE REFERENTIE
2TP374UNCRA3-61643547-129:1.0

DATUM
4 april 2025

STATUS
Definitief

Over Arcadis

Arcadis is de leidende wereldwijd opererende datagedreven duurzame ontwerp-, advies- en consultancyorganisatie op het gebied van de natuurlijke en gebouwde omgeving. Wij zijn met 36.000 architecten, data-analisten, ingenieurs, projectplanners, water- en duurzaamheidexperts. Onze gedeelde passie is: Improving quality of life. Toewijding aan de strategie ‘accelerating a planet positive future’ onderschrijft onze wereldwijde samenwerking met klanten en hoe we hen helpen met duurzame projectkeuzes. We combineren digitale met mensgerichte innovaties en omarmen toekomstgerichte vaardigheden op het gebied van milieu, energie, water, gebouwen, transport en infrastructuur. We werken vanuit meer dan dertig landen en rapporteerden in 2023 een bruto omzet van 5 miljard euro. www.arcadis.com

www.arcadis.com

Arcadis Nederland B.V.

Postbus 137
8000 AC Zwolle
Nederland

T +31 (0)88 4261 261

Participatieverslag Omgevingsvisie Kerkrade

De gemeente Kerkrade heeft ingezet op een intensief participatieproces bij het opstellen van de omgevingsvisie, hoe ziet de gemeente Kerkrade eruit in 2050? Het is van belang om inzicht te krijgen wat er speelt binnen de gemeenschap, welke uitdagingen, wensen, behoeften en ideeën hebben de inwoners en andere stakeholders binnen de gemeente? Daarnaast zit er veel lokale kennis bij inwoners, maatschappelijke partijen en bedrijven. Deze kennis draagt bij aan een beter toekomstbeeld voor Kerkrade. In dit participatieverslag wordt beschreven hoe participatie heeft plaatsgevonden en welke input is opgehaald. Bij het participatieproces wordt ingegaan op verschillende doelgroepen:

- Burgerparticipatie (inwoners, ondernemers en sleutelfiguren)
- De gemeenteraad
- Ketenpartners

De meest actuele informatie over het participatieproces is te vinden op: www.kerkrade.nl/omgevingsvisie

Inhoud

1 Enquête via Gemeentepeiler 4
2 Gebiedssafari's en participatiebijeenkomsten 9
2.1 Gebiedssafari Kerkrade-Noord – 22 april 2023 10
2.2 Gebiedssafari Kerkrade-West - 10 juni 2023 14
2.3 Gebiedssafari Kerkrade-Oost - 23 juni 2023 18
2.4 Tentoonstelling verhaallijnen bij 't Kirchroa van Mörje – 21 okt 2023 22
2.5 Toelichting bij Beleef Kerkrade TV – 3 sept 2023 25
2.6 Toelichting/interactieve sessie bij de Jongerenraad Kerkrade – 12 dec 2023 25
2.7 Strategische Principes omgevingsvisie bij 't Kirchroa va Mörje – 12 okt 2024 26
2.8 Het Martin Buber & omgevingsvisie – werksessie met leerlingen 5 feb 2025 30
3 Gemeenteraad 33
3.1 Thema-avond Omgevingswet en omgevingsvisie – 11 jan 2023 33
3.2 Laatste raadswerkgroep Omgevingswet – 19 apr 2023 33
3.3 Bezoek bedrijventerreinen met raadsleden – 7 juli 2023 33
3.4 Thema-avond omgevingsvisie – 27 feb 2024 33
3.5 Thema-avond omgevingsvisie – 19 nov 2024 34
4 Ketenpartners 38
4.1 Toekomstduik Omgevingsvisie – 4 juli 2023 38
4.2 Stakeholdersbijeenkomst over de ruimtelijke principes – 12 dec 2024 40
4.3 Concept ontwerp omgevingsvisie voorleggen aan ketenpartners (voor eerste informele reactie) 45
4.4 Zienswijzenperiode 29 mei t/m 10 juli 2025 45

Burgerparticipatie

Inwoners, ondernemers en sleutelfiguren

1 Enquête via Gemeentepeiler

Eind juni/begin juli van 2023 is er een enquête gemeente breed uitgezet. Elk huishouden (ongeveer 23.000) binnen de gemeente heeft een postkaart ontvangen met informatie over de omgevingsvisie, via een QR-code kon men een online enquête invullen. Inwoners die digitaal niet vaardig zijn werden telefonisch geholpen of konden een afspraak maken op het gemeentehuis. Het versturen van de postkaart ging samen met een campagne, er zijn posters opgehangen binnen de stad, verschillende social media posts geplaatst en zijn er straatinterviews gehouden. Uiteindelijk heeft dit geleid tot 1011 respondenten. Daarnaast was er ook een optie om actief betrokken te worden blijven bij het planproces van de omgevingsvisie, respondenten dit zich hiervoor hebben aangemeld zijn ook uitgenodigd voor een tentoonstelling bij 't Kirchrao van Mörje. Deze groep vormt een 'community' voor het verdere verloop en kunnen ook worden benaderd voor andere projecten binnen de gemeente. Hieronder wordt ingegaan op de resultaten van de enquête. Naast onderstaande terugkoppeling is er ook een statistische analyse gemaakt en analyse per thema.

Figuur 1 Postkaart omgevingsvisie Kerkrade

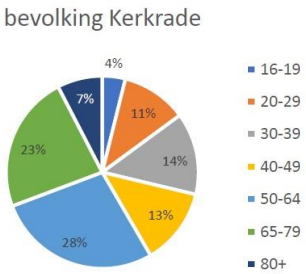
Resultaten Gemeentepeiler

- Peiling over toekomstige vraagstukken bij alle huishoudens (ruim 23.000)
- Inwoners informeren en betrekken bij het opstellen van de Omgevingsvisie
- Mogelijkheid om betrokken te blijven bij het planproces en uitwerking
- Onderdeel van compleet participatietraject: enquête, gebiedssafari's, toekomstduik en tentoonstelling

Algemene cijfers

- Aantal respondenten: 1011
- Jongste (16-19 & 20-29) en oudste (80+) tonen relatief minder respons
- Leeftijdsgroep 50-79 is het meest vertegenwoordigd
- Ruim 250 respondenten hebben aangegeven om betrokken te blijven bij de visie?

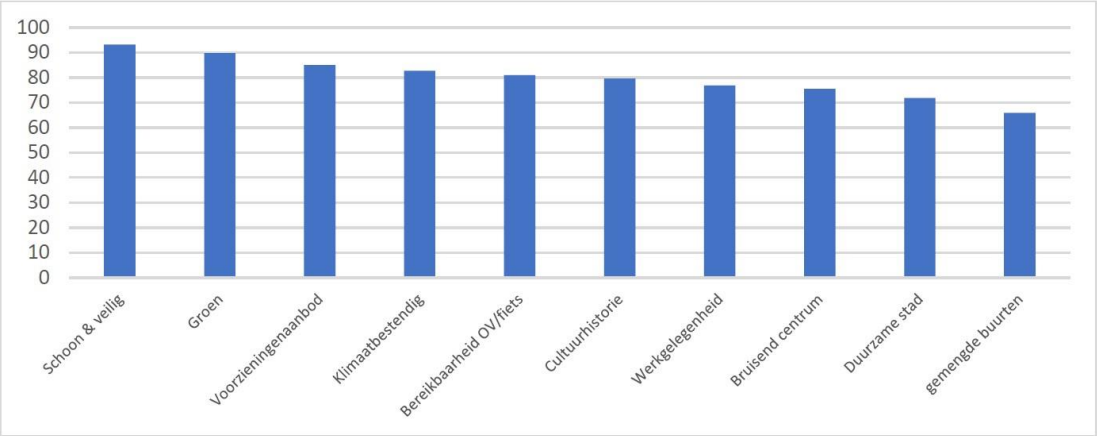
Figuur 2 Resultaten enquête gemeentepeiler

Als u de gemeente Kerkrade in maximaal 3 woorden moet omschrijven, dan zegt u:

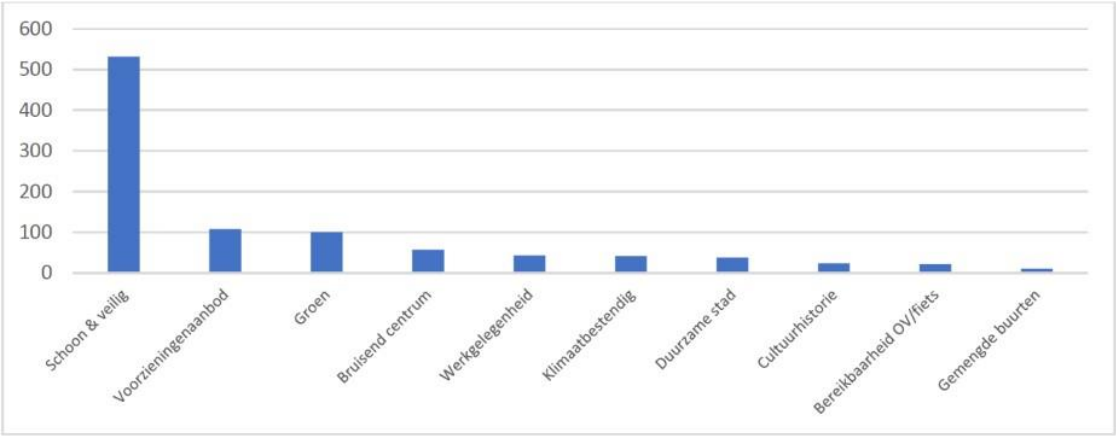

Figuur 3 Kerkrade in 3 woorden

Hoe belangrijk vinden de respondenten de volgende thema's?

Als u kijkt naar de toekomst van de stad (tot 2040), wat is voor u het belangrijkste thema?

Figuur 4 Belangrijkste thema omgevingsvisie

Stelt u zich voor het is 2040, wat is er dan het meest veranderd in Kerkrade?

Stelt u zich voor het is 2040, wat hoopt u dat vooral niet veranderd is in Kerkrade?

Figuur 5 Wordclouds met wel en niet moet veranderen richting 2040

Input voor de omgevingsvisie

De volgende conclusies kunnen getrokken worden op basis van deze resultaten:

- Een schone en veilige leefomgeving, groen in de buurt, en een goed voorzieningenaanbod worden als belangrijkst gezien. Een grote meerderheid vindt een schone en veilige omgeving het belangrijkst. Gemengde buurten wordt gezien als minst belangrijk.
    - Dit beeld is in vrijwel alle buurten hetzelfde. Wel zijn er wat nuanceverschillen tussen de buurten te herkennen, waarin sommige thema's (zoals kimaatbestendigheid of fiets/OV-bereikbaarheid) in bepaalde buurten belangrijker geacht worden.
    - Ook voor de verschillende leeftijdsgroepen is dit patroon terug te herkennen. Wel is te zien dat een duurzame stad en een bruisend centrum wat belangrijker geacht wordt door jongere respondenten, en cultuurhistorie weer belangrijker is voor de oudere respondenten.
- Als gekeken wordt naar hoe de respondenten Kerkrade zelf omschrijven, zijn zowel negatieve als positieve oordelen te zien:
    - Positief is dat veel mensen in Kerkrade zich thuis ("heem") voelen, en het prettig vinden om er te wonen. Daarnaast waarderen ze het groen, de gezelligheid, en zien ze ook dat de stad vooruitstrevend is en potentie heeft.
    - Negatief zijn mensen over de vergrijzing en armoede in de stad, en ze halen vaak de verloedering van de omgeving aan.
    - Daarnaast associëren de inwoners Kerkrade met een muziekstad (WMC), Roda JC, carnaval en het mijnverleden.
- Als gevraagd wordt wat mensen denken dat het meest veranderd is in 2040, worden vaak de bevolkingssamenstelling en fysieke dingen als het centrum, woningen, voorzieningen, maar ook het klimaat en groen genoemd.
- Als gevraagd wordt naar wat mensen hopen dat niet veranderd is in 2040, komen juist veel culturele dingen naar voren, zoals het WMC, carnaval, evenementen, dialect, en ook de gezelligheid en saamhorigheid.

Disclaimer

De peiling is niet uitgevoerd volgens de correcte beginselen van wetenschappelijk/methodologisch onderzoek. Er is dus geen aandacht besteed aan een juiste steekproeftrekking. Met name de jongeren zijn ondervertegenwoordigd, en de respons per buurt is te klein. Er is dus ook geen sprake van representatieve en generaliseerbare uitkomsten. Dit was ook niet het doel van deze peiling. De peiling is uitgevoerd om de burger inspraak te laten hebben en een beeld te kunnen vormen van wat belangrijk geacht wordt. De resultaten moeten dus niet gegeneraliseerd worden voor heel Kerkrade, maar laten zien wat belangrijk geacht wordt door de mensen die deelgenomen hebben aan de Gemeentepeiler.

2 Gebiedssafari's en participatiebijeenkomsten

Wat?
Met externen (frisdenkers/sleutelfiguren) op "safari" (ontdekken en observeren) op verschillende locaties in de gemeente Kerkrade. Tijdens deze gebiedssafari trekt een gemengd gezelschap (professionals en sleutelfiguren) de wijk in om straatgesprekken te voeren en mensen te laten reflecteren op hun eigen gebied/woonomgeving. De sleutelfiguren zijn de experts van hun eigen omgeving, zij bezitten de lokale kennis waar de gemeente gebruik van kan maken. Deze verschillende groepen van sleutelfiguren per stadsdeel zorgt ook voor vaste contactpersonen die gedurende het planproces betrokken blijven bij de omgevingsvisie.

Waar?
Op locaties met veel dynamiek, kans om mensen op straat kort te spreken, waar veel valt te zien/observeren, verdeeld over de stadsdelen Noord, Oost en West. Bijv. de weekmarkten, winkellocaties, sportvoorzieningen, speelplaatsen/parken, scholen, gemeenschapshuizen/wijkpunten, zorginstellingen en het centrum. Ook oog hebben voor de grote trekkers ("drinkplaatsen voor de omgeving") waar ook veel bezoekers komen die niet in Kerkrade wonen.

Wie?
Enkele kernteamleden, wijkmanagers en medewerkers adviesbureaus zorgen voor de ondersteuning en organisatie. Voor ieder dagdeel wordt een apart groep frisdenkers/sleutelfiguren uitgenodigd. Iedere groep bestaat uit 5-15 personen. De sleutelfiguren hebben verschillende rollen binnen de gemeenschap zoals: historicus, ondernemer, oud-politicus, winkelier, architect, journalist, wijkmanager, lid van verenigingen, inwoner, medewerker van scholen of woningcorporaties.

Hoe?
- Vooraf een selectie maken welke personen wij uitnodigen om mee te doen met de safari.
- Infosessie (online) organiseren voor deelnemers, wat de bedoeling is van de safari.
- Op een centrale plek in een stadsdeel gaan de groepen (2-3?) uit elkaar en komen ook weer op dezelfde locatie terug.
- Gemeente zorgt voor een locatie (evt. met lunch/hapje) en vervoer (evt. inzet van beleefbusjes).
- Na afloop van alle safari's ook een terugkoppeling geven aan de deelnemers wat is opgehaald, input is voor de Omgevingsvisie.

2.1 Gebiedssafari Kerkrade-Noord – 22 april 2023

Planning gebiedssafari Kerkrade-Noord – 22 april
In kader van de gemeentelijke Omgevingsvisie wordt in de drie stadsdelen een gebiedssafari georganiseerd. Tijdens deze gebiedssafari trekt een gemengd gezelschap (professionals en sleutelfiguren) de wijk in om straatgesprekken te voeren en mensen te laten reflecteren op hun eigen gebied/woonomgeving.

09:00 – 10:00 Centraal verzamelpunt

Bistro Socio, koffie en informatie over de dag

10:00 – 10:30 Weekmarkt Eygelshoven
Aanwezigen gaan 'straatgesprekken' aan op de weekmarkt

10:30 – 12:30 Wandelroute
Opsplitsen in twee groepen. Elke groep loopt een aparte route (zie afbeelding volgende pagina) en voert een aantal opdrachten uit tijdens het wandelen:

- Observeren: wie komt hier voorbij? Hoeveel? Hoe vaak?
- Het lokale ecosysteem: wie gebruikt wat, kansen en bedreigingen?
- Fotografeer een kadaver: een plek die echt aangepakt dient te worden
- Spot een exoot: iets/iemand unieks of iets wat er eerder nog niet was

Blauwe Route:
1. Kernwinkelgebied Eygelshoven
2. Bedrijventerrein Julia
3. Parkeerplaats Hermansstraat
4. Laethof

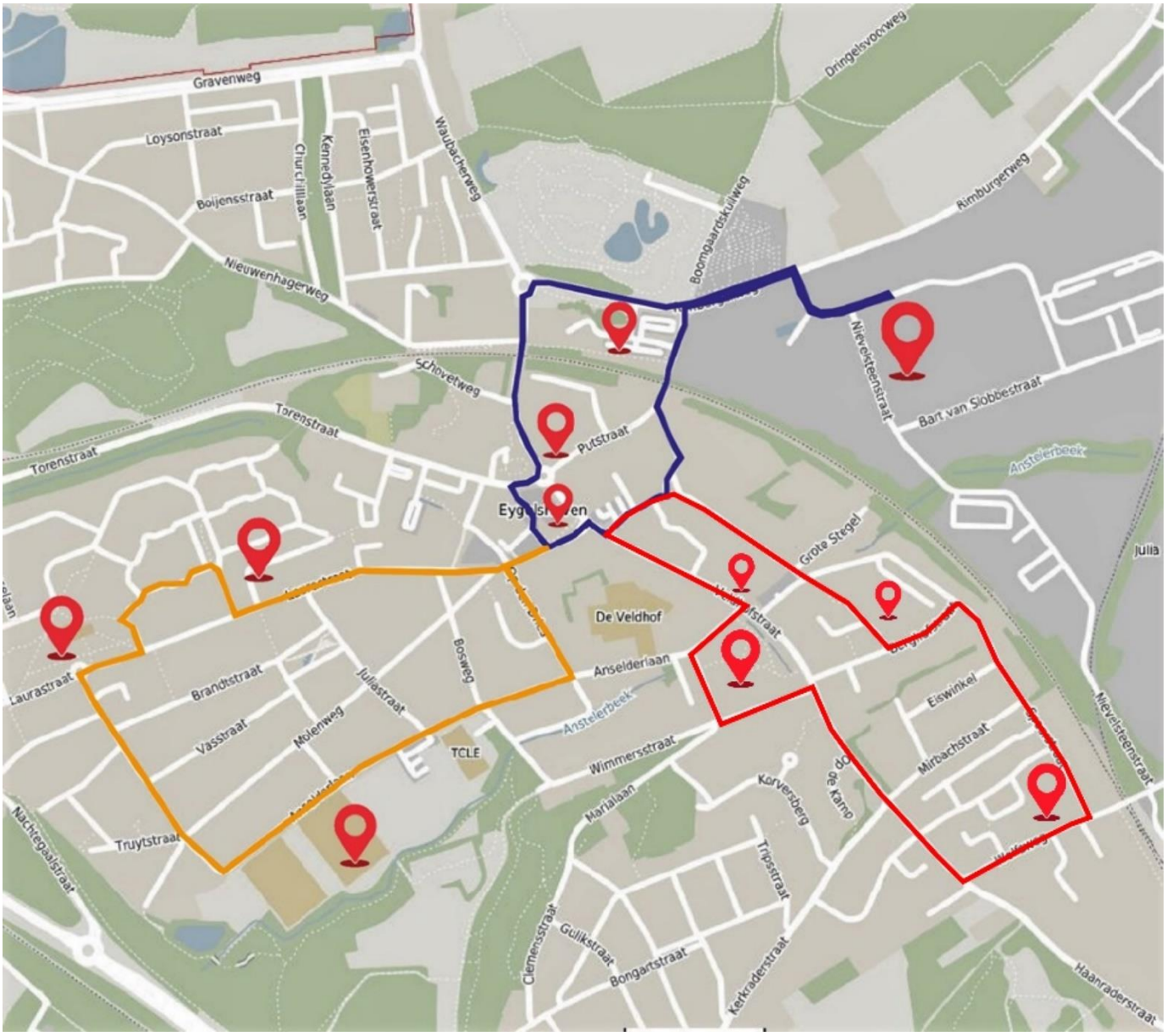
Oranje Route:
1. Kernwinkelgebied Eygelshoven
2. LHC, tennisvereniging & speeltuin De Molen
3. Laurapark
4. Historisch lint Laurastraat

12:30 – 13:30 Lunch
Bistro Socio, gezamenlijke lunch en toelichting over het middagprogramma.

13:30 – 16:00 Op pad met de Beleef Kerkrade busjes
Wederom opsplitsen in twee groepen. Een busje verkent de oostflank van Kerkrade-Noord het andere busje verkent de westflank van Kerkrade-Noord. Afhankelijk van het aantal deelnemers kan dit ook met één grote groep.

Stopplaatsen Oostflank:
1. Carisborg & Tiny houses
2. Haanrade
3. Berenbos

Stopplaatsen Westflank:
1. Brasserie Nieuw Ehrenstein
2. Anstelvallei

Figuur 6 Wandelroute gebiedssafari Kerkrade-Noord

IMPRESSIEVERSLAG GEBIEDSSAFARI KERKRADE-NOORD

22 APRIL 2023, KERKRADE-NOORD - Onder begeleiding van het projectteam Omgevingsvisie Kerkrade (Gemeente Kerkrade - Pantopicon - PosadMaxwan) ging een betrokken groep lokale inwoners op safari door de wijk. Team Zebra, Team Luipaard en Team Tijger gingen samen op zoek naar knappe kansen voor de ruimtelijke inrichting van Kerkrade Noord in de toekomst. Net als bij een echte safari, spotten ze elk hun 'Grote Vijf' van belangrijke drinkplaatsen, verzamelplekken in de wijk, of plekken die het bewaren waard zijn, die rijk zijn aan bepaalde waarden, maar ook plaatsen die op sterven na dood zijn, die best helemaal anders ingericht zouden worden. De safari leverde een rijke oogst aan nieuwe inzichten en ideeën op, waarvan we graag een eerste indruk met u delen.

Zo zagen de teams belangrijke verzamelpunten in de wijk zoals het Socioplein, de parkeerplaats achter het spoor, het zorgcentrum de Laethof. Als plekken die het bewaren waard zijn kwamen onder andere naar voren Villa Pierre, de omgeving van de Oude Kerk, heel wat bijzondere hoeves, monumenten, de oude villa's van de Veldhofstraat, maar ook waardevolle voorzieningen als de fysio, de ruilwinkel of Bakkerij Wido Thuis, ja zelf parkeervoorziening etc.

Naast al dit moois, betreurden de teams de leegstand in het algemeen en verloedering op plekken als het oude tankstation (Zilvertand), verlaten en gesloten speeltuinen, de verstening van heel wat voortuintjes, verrommelde parkeergelegenheden en achterliggende terreinen.

Her en der zag men dan ook prachtkansen in nieuwe speel- en ontmoetingstuinen voor jong en oud, eventueel in combinatie met cultuurhistorisch erfgoed. Denk bijvoorbeeld ook aan het openstellen van tuinen als die van Villa Pierre. Parkeerterreinen zoals die achter het spoor in de Putstraat zouden van zonnepanelen en meer groen kunnen worden voorzien. Een opfrissing van de tunnel en een bomenlaan zouden ook de verbinding tussen centrum en wandel/fietsroutes kunnen vergroenen. Voor langdurig leegstaande winkelpanden zag men dan weer mogelijkheden in eventueel een tijdelijke/gedeelde invulling of ateliers/werkplekken voor creatieven. Overlast op straten zoals de Wolfsweg - door druk verkeer, drugtrafiek, de slechte staat van voetpaden, etc. - vraagt om herinrichting, terwijl plekken als Op de Roskamp aandacht verdienen om ze toegankelijker te maken voor ouderen en mindervaliden.

Willen we in de toekomst aantrekkelijk zijn voor jongeren en jonge gezinnen, zijn volgens de teams voorzieningen als goede scholen, sport- en muziekverenigingen en scouts uiterst belangrijk. Ook mogen speeltuinen en ontmoetingsplekken zoals bijvoorbeeld een skatepark of vrij sportveld, opnieuw meer aandacht krijgen en mag er op plekken meer variëteit zijn in de typologie van het woningaanbod, qua prijs en financieringsformules. De communicatie van de voordelen die we te bieden hebben, mogen we in Kerkrade-Noord ook wat beter in de verf zetten. De omliggende natuur, nabijheid en kleinschaligheid kunnen ook mensen uit het Noorden van Nederland aantrekken. Een beter begrip van hun wensen en behoeften kan helpen om Kerkrade aantrekkelijker te positioneren voor deze groep. Dit geldt

ook voor buitenlandse inwijkelingen uit omringende landen maar ook verderop die met mondjesmaat hun weg naar Kerkrade vinden. Prijzen op de huizenmarkt spelen een rol in hun keuze voor Kerkrade, maar dit is zeker niet altijd het enige doorslaggevende argument.

De teams gaven aan dat Kerkrade-Noord nog steeds kan rekenen op een rijk verenigingsleven dankzij heel wat vrijwilligers, maar toch maken ze zich ook zorgen. Het wordt steeds moeilijker om functies ingevuld te krijgen en nieuwe mensen te vinden. Onduidelijkheid en teveel regels werken ontmoedigend voor wie initiatief wil nemen. Ook is het tijdsbestedingspatroon van zowel jongeren, werkende mensen als ouderen de afgelopen decennia sterk veranderd wat ook tot nadenken en herdenken stemt, voor bestaande en nieuwe initiatieven.

De manier waarop we ruimte inrichten is sterk bepalend voor hoe het leven zich er ontvouwt. Het kan plekken en mensen verbinden, het kan afschermen, het kan uitnodigen tot bepaalde activiteiten, functies combineren en heel wat meer. Als het op (het herstellen van) verbindingen aankomt, zagen de teams heel wat mogelijkheden naar de toekomst toe. We zouden jong en oud kunnen verbinden door bij- voorbeeld op plekken als de Laethof ook kinderopvang te organiseren. We kunnen consumeren en creëren beter met elkaar verbinden door bijvoorbeeld een horecazaak en repaircafé te combineren. Sleutelfiguren in wijken vormen steeds een link tussen individu en gemeenschap. Voor hen een herkenbaar punt/moment in de buurt voorzien zou ook nieuwkomers beter kennis kunnen laten maken met hun buurt en buren. Daarnaast merkte men op dat heel wat grote steden momenteel ernaar streven om een 15min stad te worden. Kerkrade was dit vroeger van nature. Als we beter functies combineren en spreiden, ligt dit opnieuw binnen handbereik.

Wanneer de safariteams aan het eind van hun tocht een trofee mochten uitrijken voor kansrijke toplocaties in Kerkrade-Noord, vielen alvast plekken in de prijzen als Boerderij Boermans en de Putstraat omwille van hun potentieel tot het origineel combineren van functies, de Sint Jansstraat waar het hemels wonen is, de omgeving van Villa Pierre en het oude kerkjes waar schoonheid en verwondering nog meer centraal zouden kunnen staan.

Kortom, Kerkrade-Noord heeft veel om trots op te zijn, maar ook heel wat kansen om nog grootser te worden in het koesteren van kleinschaligheid en verbinding!

Team Zebra, Team Luipaard, Team Tijger: jullie waren geweldig! Het projectteam kijkt alvast uit naar de volgende safari. We houden jullie op de hoogte!

2.2 Gebiedssafari Kerkrade-West - 10 juni 2023

Programma gebiedssafari Kerkrade-West – 10 juni

In kader van de gemeentelijke Omgevingsvisie wordt in de drie stadsdelen een gebiedssafari georganiseerd. Tijdens deze gebiedssafari trekt een gemengd gezelschap (professionals en sleutelfiguren) de wijk in om straatgesprekken te voeren en mensen te laten reflecteren op hun eigen gebied/woonomgeving. Hieronder volgt het programma voor de gebiedssafari in Kerkrade-West. Ambtenaren en adviseurs zullen deze dag begeleiden.

09:00 – 10:00 Inloop en toelichting

‘t Westhoes, koffie/thee en toelichting over het programma.

10:00 – 12:30 Wandelroutes

Opsplitsen in drie groepen. Elke groep loopt een aparte route en voert een aantal opdrachten uit tijdens het wandelen. We gaan samen op zoek naar DE GROTE VIJF:

- Wat zijn belangrijke verzamelplekken? De ‘drinkplekken’?
- Welke plekken dienen aangepakt te worden? Wat moet anders?
- Welke plekken moeten we bewaren/koesteren? Wat zijn de ‘exoten’?
- Waar zijn bepaalde plekken rijk aan? Hoe zit het lokale ‘ecosysteem’ in elkaar?
- Welke plekken zijn uitgestorven? Waar bevinden zich deze ‘kadavers’?

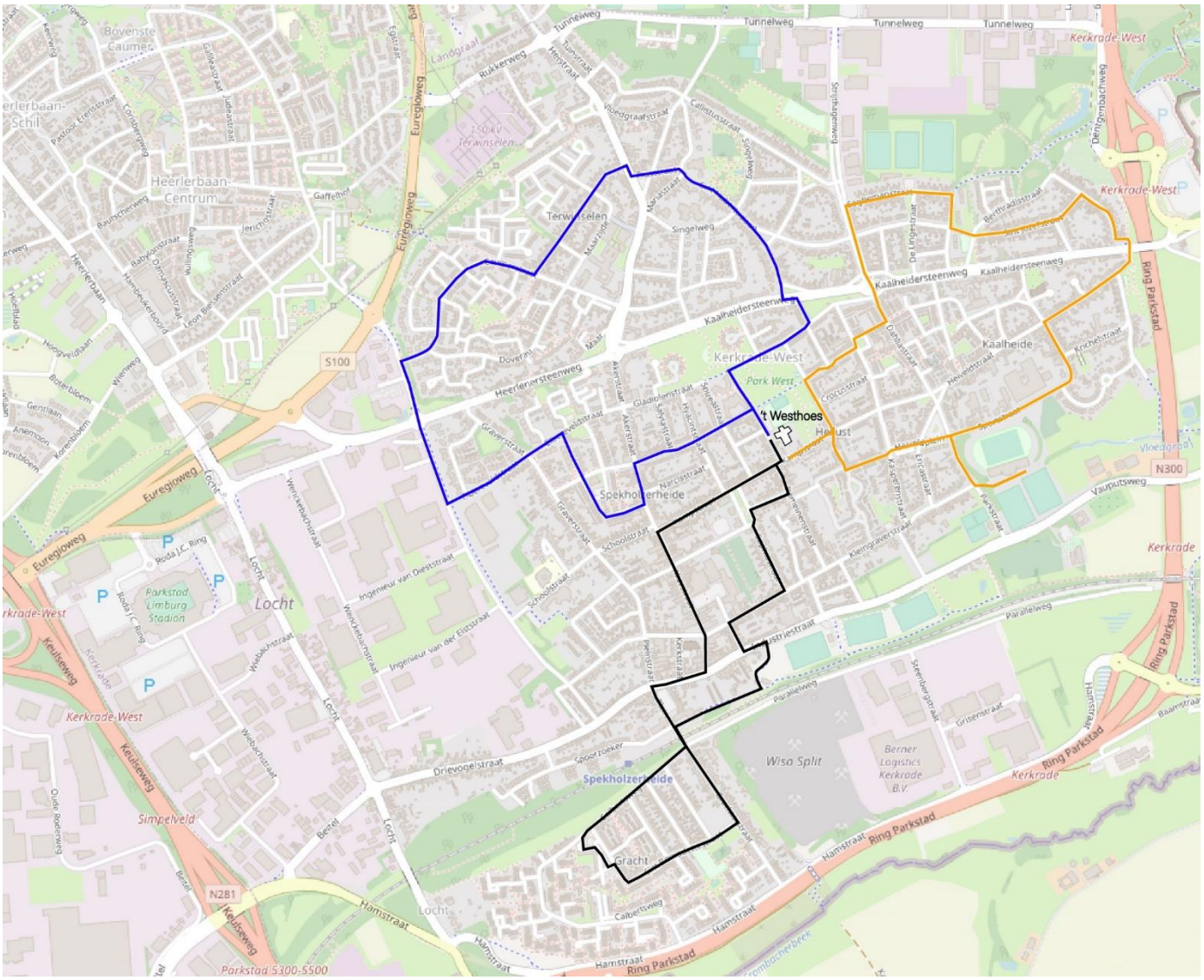
De drie wandelroutes:

1. Zwarte route richting de Gracht
2. Blauwe route richting Terwinselen
3. Oranje route richting Kaalheide

Op de volgende pagina zijn de wandelroutes weergegeven op een kaart. Tijdens de wandelroute kan men ook straatgesprekken aangaan met inwoners.

12:30 – 13:30 Lunch en afsluiting

‘t Westhoes, gezamenlijke lunch en terugkoppeling over de verschillende wandelroutes.

Figuur 7 Wandelroutes gebiedssafari Kerkrade-West

IMPRESSIEVERSLAG GEBIEDSSAFARI KERKRADE-WEST

10 JUNI 2023, KERKRADE-WEST - Samen met het projectteam Omgevingsvisie Kerkrade (Gemeente Kerkrade - Pantopicon - PosadMaxwan) trok een groep lokale inwoners op safari door de wijk. Team Zebra, Team Luipaard en Team Tijger gingen samen op zoek naar knappe kansen voor de ruimtelijke inrichting van Kerkrade West in de toekomst. Net als bij een echte safari, brachten ze elk hun 'Grote Vijf' in kaart: belangrijke verzamelplekken in de wijk, of plekken die het bewaren waard zijn, maar ook plaatsen die op sterven na dood zijn, die best helemaal anders ingericht zouden worden. De safari leverde heel wat nieuwe inzichten en ideeën op, waarvan we graag een eerste impressie met u delen.

Zo zagen de teams belangrijke verzamelpunten in de wijk zoals het Carboonplein en het Westhoes, maar net zo goed de toegang tot het groengebied. Ook basisschool De Schakel werd gezien als een plek van lokale dynamiek, net als de buurtkamer. In Villa Krichelberg ziet men een belangrijke plek als herinnering aan het Romeinse verleden, maar bewondering ging even goed uit naar de her en der mooi in ere herstelde gevels bijvoorbeeld op de Akerstraat. De safariteams apprecieerden ook het groene/wandelpad richting GaiaZoo, de kerk op Kaalheide en karakteristieke bebouwing eromheen, koesterplekjes als de botanische tuin, een nabije bakkerij of ijssalon. Over het algemeen is er best veel groen in en om de woonwijken. Het is er reeds aangenaam wonen op zich maar er schuilt nog meer potentieel in de kwaliteit en diversiteit van aanplanting.

Naast al dit moois, betreurden de teams het verdwijnen van de talrijke café's als ontmoetingsplek. Men beseft dat tijden en uitgaanspatronen veranderd zijn, maar toch wil men de zoektocht naar nieuwe vormen van samenkomst en vertier niet opgeven. De wijdverbreide verstening en overvloedige parkeerterreinen zijn bij velen een doorn in het oog, net als de opstapeling van vuilnis/zwerfvuil, de leegstand en de talrijke verloederde of braakliggende terreinen (cf. Heihof, Sportstraat), alsook drugspanden. Daar waar nog niet zo lang geleden pleinen (bijv. nabij kerken) fonteintjes en drukbezochte terrassen kenden, is het nu vooral stenen woestijn met parkeerplek. Voorzieningen voor fietsers en wandelaars verdienen aandacht, alsook mag er qua speel- en ontspanningsvoorzieningen wel wat meer diversiteit en kwaliteit (alsook betere spreiding) zijn.

Elders zag men mooie kansen in bijvoorbeeld een andere invulling van het oude Roda Terrein (Kaalheide bruist), het voormalige sportcentrum aan het Willem Sophiaplein (bijv. een jeugdhuis), sportterreinen en -clubs die nog amper volk trekken maar maatschappelijk waardevolle ruimte innemen (waarom geen buitenzwembad/zwemvijver nieuwe stijl?), atelierwoningen voor kunstenaars, ambachtslui en ontwerpers in het centrum, winkelruimtes die afhankelijk van periode van het jaar/week of dag van invulling veranderen of functies delen (bijv. warme bakker, slager en krantenwinkel in één) en zo kosten draaglijker kunnen maken. Ook Park Heilust zou functioneler ingevuld kunnen worden door beter in te spelen op behoeften van gebruikers (bijv. bbq plekken of andere vormen van horeca). Ook plekken als de Strijtha-

genweg en het tankstation vragen om herinrichting.

Ook werd opgemerkt dat je met behulp van bijvoorbeeld dynamische digitale signalisatie en verlichting, heel wat plekken ook gemakkelijker toegankelijk kan maken of tijdelijk anders zou kunnen programmeren. Denk bijvoorbeeld aan digitale displays aan bushaltes, zodat het OV-gebruik voor laaggeletterden eenvoudiger wordt.

Willen we in de toekomst aantrekkelijk zijn voor mensen die meer spenderen in Kerkrade, dan moet ons woning- en winkelaanbod diverser en hoogwaardiger zijn. In plaatsen van traditionele flats en woningen te vervangen door een nieuwe versie van hetzelfde, kopiëren we wellicht de problemen van de oude wijken mee. Waar zouden we kunnen experimenteren met gemeenschapswoningen, meergeneratie hofjes, andere vormen van co-housing. Het gevoel is dat er meer diversiteit qua type woningen (en financiering ervan) mogelijk en nodig is.

Heel wat faciliteiten leunen op vrijwilligers. Vaak kampen ze met tekorten aan mensen, waardoor bijv. speeltuinen dicht blijven. Ook stelt men vast dat de verplaatsing (centralisatie) van een aantal buurtvoorzieningen/wijk- en gemeenschapswerking ervoor heeft gezorgd dat voor velen hun ontmoetingsplek nu te veraf is komen te liggen, waardoor ze minder aanspraak en binding met de wijk hebben.

De manier waarop we onze ruimte organiseren is sterk bepalend voor hoe het leven er zich zal ontplooien. Het kan plekken en mensen verbinden, hen afschermen, het kan uitnodigen tot bepaalde activiteiten, functies combineren en heel wat meer. Als het op (het herstellen van) verbindingen aankomt, zagen we heel wat mogelijkheden om naar de toekomst toe sterk te ontharden/ontstenen en (opnieuw) vergroenen van voortuinen en parkeerterreinen. Het groen in de publieke ruimte mag ook wat diverser, zodanig dat het er in elk seizoen mooi uitziet en minder onderhoud vergt (bijv. meer wilde bloemen).
Zo viel tijdens het wandelen op een warme lentedag ook het verkoelend effect van grote oude bomen in de wijk erg op. Ze zijn op andere momenten vaak ondergewaardeerd, zelfs bedreigd.

Andere verbindingen die het uitbouwen/heropwaarderen waard zijn, zijn verbindingen tussen kern en buitengebied, tussen generaties (ze worden te vaak fysiek gescheiden). De vraag rijst ook of de roep om meer woningen voor ouderen wel toekomstbestendig is, niet meer scheidt dan verbindt? Ook ziet men een kip-ei probleem in het versterken van verbindingen tussen gemeenschappen, tussen culturen: weinig bestaand contact zorgt voor weinig kennis van mekaars gewoonten, behoeftes en interesses en wat men over verschillen heen met elkaar deelt, wat op zijn beurt weer tot minder contact leidt. Plekken en activiteiten om beter te verbinden zijn nodig en gewenst. Het zou de dynamiek en cohesie in heel wat wijken kunnen verbeteren.

Wanneer de safariteams aan het eind van hun tocht een trofee mochten uitreiken voor kansrijke toplocaties in Kerkrade-West, vielen alvast plekken in de prijzen als de nieuwe speeltuin aan De Schakel en de manier waarop het Wauwelpad (en spoorlijn) rust en recreatie, stad en buiten- gebied verbinden, maar ook het Westhoes en omliggend park. Kerkrade-West heeft op diverse vlakken al een hele transformatie doorgemaakt, ook ruimtelijk gezien (o.a. park, opwaardering woningen, nieuwbouw, etc.). Er is veel om trots op te zijn, maar ook heel wat kansen om in de toekomst nog meer te bieden te hebben aan inwoners en bezoekers, om zich met meer eigenheid nog beter te onderscheiden van andere centra in Kerkrade.

Team Zebra, Team Luipaard, Team Tijger: jullie waren geweldig! Dank nogmaals voor jullie inspanning en leerrijke bijdragen.

2.3 Gebiedssafari Kerkrade-Oost - 23 juni 2023

Programma gebiedssafari Kerkrade-Oost – 23 juni

In kader van de gemeentelijke Omgevingsvisie wordt in de drie stadsdelen een gebiedssafari georganiseerd. Tijdens deze gebiedssafari trekt een gemengd gezelschap (professionals en sleutelfiguren) de wijk in om straatgesprekken te voeren en mensen te laten reflecteren op hun eigen gebied/woonomgeving. Hieronder volgt het programma voor de gebiedssafari in Kerkrade-Oost. Ambtenaren en adviseurs zullen deze dag begeleiden.

09:00 – 10:00 Inloop en toelichting
Het Raadhuis (Markt 1, 6461 EB Kerkrade), wij zullen u ontvangen bij de ingang van het Raadhuis, koffie/thee en toelichting over het programma.

10:00 – 12:30 Wandelroutes
Opsplitsen in drie groepen. Elke groep loopt een aparte route en voert een aantal opdrachten uit tijdens het wandelen. We gaan samen op zoek naar DE GROTE VIJF:

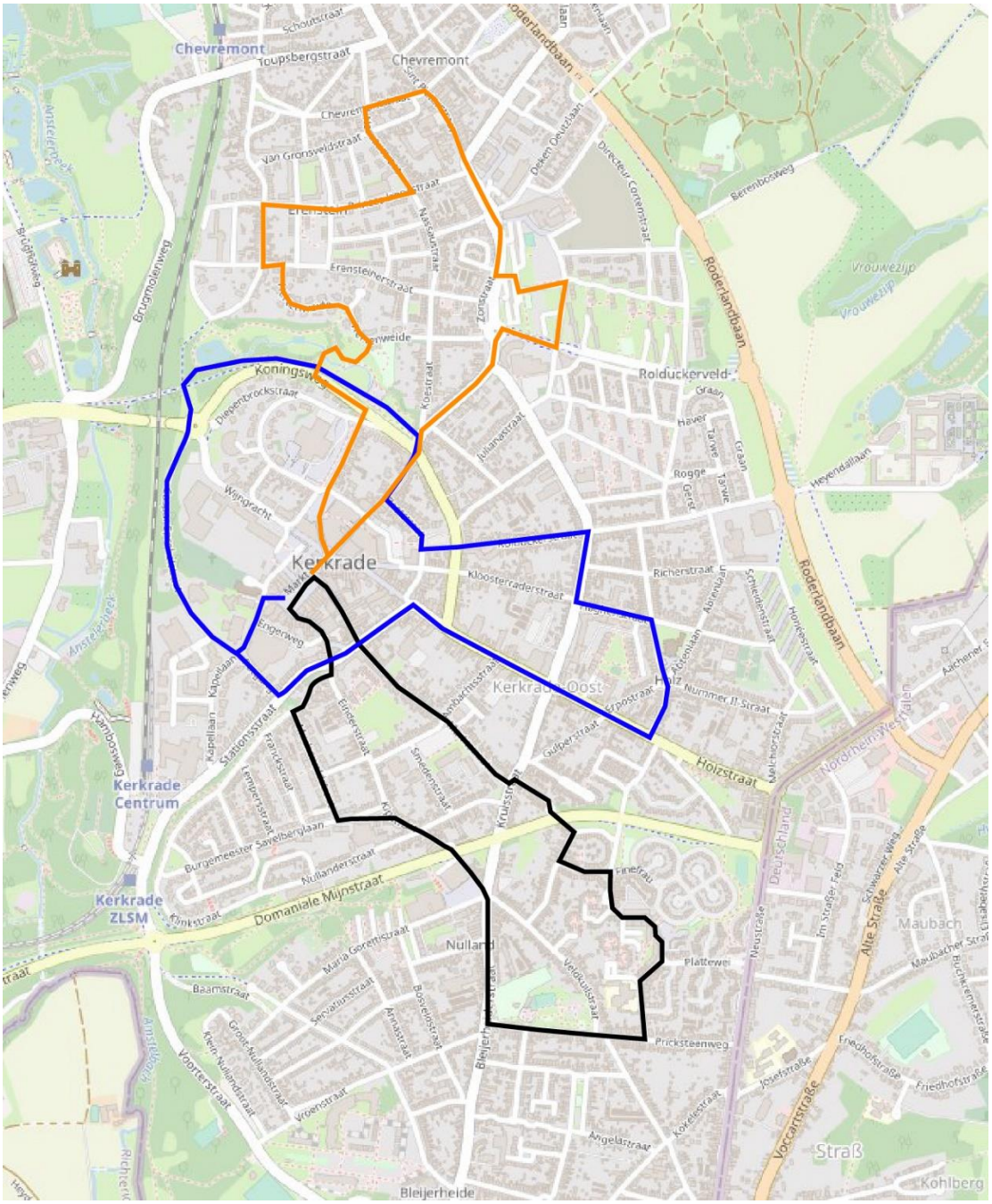
- Wat zijn belangrijke verzamelplekken? De ‘drinkplekken’?
- Welke plekken dienen aangepakt te worden? Wat moet anders?
- Welke plekken moeten we bewaren/koesteren? Wat zijn de ‘exoten’?
- Waar zijn bepaalde plekken rijk aan? Hoe zit het lokale ‘ecosysteem’ in elkaar?
- Welke plekken zijn uitgestorven? Waar bevinden zich deze ‘kadavers’?

De drie wandelroutes (de routes zijn indicatief en hoeven niet letterlijk gevolgd te worden):

1. Zwarte route Mucherveld, Nulland en Bleijerheide
2. Blauwe route Centrum en Holz
3. Oranje route Rolduckerveld, St. Pieterstraat en Erensteinerveld

Op de volgende pagina zijn de wandelroutes weergegeven op een kaart. Tijdens de wandelroute kan men ook straatgesprekken aangaan met inwoners.

12:30 – 13:30 Lunch en afsluiting
Het Raadhuis, gezamenlijke lunch en terugkoppeling over de verschillende wandelroutes.

Figuur 8 Wandelroutes gebiedssafari Kerkrade-Oost

IMPRESSIEVERSLAG GEBIEDSSAFARI KERKRADE-OOST

23 JUNI 2023, KERKRADE-OOST - Onder begeleiding van het projectteam Omgevingsvisie Kerkrade (Gemeente Kerkrade - Pantopicon - PosadMaxwan) trok een groep bewoners op safari door Kerkrade-Oost. Team Zebra, Team Luipaard en Team Tijger gingen samen op zoek naar mooie kansen voor de ruimtelijke inrichting van Kerkrade-Oost in de toekomst. Net als bij een echte safari, spotten ze elk hun 'Grote Vijf': belangrijke verzamelplekken in de wijk, plekken die het bewaren waard zijn, plaatsen rijk aan bepaalde waarden, maar ook plaatsen die op sterven na dood zijn, die best helemaal anders ingericht zouden worden. De safari leverde heel wat waardevolle nieuwe inzichten en ideeën op, waarvan we graag een eerste indruk met u delen.

Zo zagen de teams belangrijke verzamelpunten in de wijk zoals de wekelijkse markt, de HUB, het Stadspark, het Maria Gorettiplein, de VIE. Als plekken die het bewaren waard zijn kwamen onder andere naar voren historisch waardevolle plekken als de schacht Nulland, de mooie woonomgeving van Holz, maar ook de talrijke kleinere verwijzingen naar het verleden en de identiteit van de wijk, bijv. beelden (die wel een woordje uitleg behoeven), kruizen & kapelletjes, etc. Her en der zijn er mooie vista's, zichtlijnen die centrum en buitengebied verbinden, die aandacht en (her)waardering/herstelling verdienen.

Naast al dit moois, betreurden de teams ook in deze wijk de problematische verstening en leegstand/kamerverhuur die de wijk op meerdere plaatsen een troosteloze aanblik geven. Ook activiteiten als autoverkoop horen wat velen betreft niet thuis in een centrum of woongebied. De talrijke achterliggende terreinen vol garageboxen trekken op veel plekken bovendien problemen aan (o.a. drugs, heling). De Niersprinkstraat is in dit opzicht een zorgenkind. Ook vallen er in de wijk - naast een gebrek aan veilige fietsinfrastructuur - steeds vaker gaten in de ov-dienstverlening. Sommige plekken zien na 19u 's avonds geen bus meer en in het centrum liggen trein- en busstation onlogisch ver uit elkaar. Dit ontmoedigt mensen om het OV te gebruiken. Daarnaast kunnen de entrees richting het centrum en de historische linten versterkt worden, concrete voorbeelden hiervan zijn de route van Nulland naar Kerkrade-Centrum maar ook het beginpunt van de Bleijerheiderstraat.

Men zag kansen in het herbestemmen van leegstaande gebouwen zoals het voormalige gezondheidscentrum in Chevremont, het Bristolpand of een mogelijkheid tot het inbreiden van hofjes met woningen eromheen (cf. Ursulinenpark). Het gebouw van de voormalige sociale dienst, vlakbij de markt is reeds geruime tijd een doorn in het oog van iedereen. Indien afbraak niet haalbaar is, misschien een paar verdiepingen eraf toppen, gevel vergroenen en daktuinen erop? Hoe beter grip krijgen op langdurige rotte plekken in de gemeente blijft een prangende vraag.
Op tal van plekken zag men 'niemandsland', publieke ruimte zonder functie, maar al te vaak in asfalt gegoten of bedekt met een laagje laagwaardig groen, ook wel 'groene woestijn' genoemd.

Mooie panden langs en nabij de historische linten ver-

dienen voor velen extra aandacht en her en der ook een opknapbeurt of een kwaliteitsvolle, verfrissende nieuwe invulling. Een diverser palet aan woon-werk-winkelcombinaties kan wellicht voor heropleving zorgen.

Daarnaast wezen bewoners erop dat plekken zoals Rolduckerveld die nu en de komende jaren een ware metamorfose ondergaan, ook aandacht verdienen in hun overgangsfase, desnoods door tijdelijke voorzieningen of activiteiten die mensen voorbereiden op/betrekken bij de nieuwe realiteit die eraan staat te komen. Ondanks de nieuwe vooruitzichten maken sommigen zich wel zorgen dat fouten uit het verleden gekopieerd worden: te veel huurwoningen, te weinig diversiteit van woningen, te weinig voorzieningen, te lage kwaliteit publieke ruimte, etc.

Willen we in de toekomst aantrekkelijk zijn voor jongeren - die Kerkrade hard nodig heeft - dan hebben zij ook een plek nodig in de wijk en moeten ze zich veilig - liefst te voet of per fiets - doorheen Kerkrade en de regio kunnen verplaatsen. Misschien moeten we in dat opzicht de ruimtelijke inbedding en invulling van scholen wel anders plannen naar de toekomst toe. Maar denk ook aan voorzieningen als bijvoorbeeld een jeugdhuis met repetitielokalen voor aanstormend muzikaal talent, een plek om huiswerk te kunnen maken (desnoods met begeleiding), een plek om zonder storen een feestje/optreden te kunnen houden.
Ook als we expat-gezinnen actief in de Medtech sector (waar Kerkrade zich sterk voor maakt) en jonge professionals uit bijvoorbeeld Aken willen verwelkomen, zal er behoefte zijn aan meertalig/engelstalig onderwijs, andere types woningen, kinderopvang, een kwalitatiever winkelaanbod, etc.

De manier waarop we ruimte inrichten is bepalend voor hoe een gemeenschap zich er kan ontplooien. Ruimte kan plekken en mensen verbinden, maar ook afschermen, ze kan uitnodigen tot bepaalde activiteiten, toelaten om functies te combineren en heel wat meer. Als het op (het herstellen van) verbindingen aankomt, zagen de teams tal van mogelijkheden naar de toekomst toe in het doorbreken van de eenheidsworsten qua woongebieden zodat een diversere mix van publiek ontstaat in plaats van concentraties. Verbindingen tussen wijkkernen en buitengebied, tussen groen en bebouwing staat eveneens hoog op het verlanglijstje. Werkende bewoners hunkeren daarnaast naar meer aandacht voor activiteiten en voorzieningen die na werktijd toegankelijk zijn. Hoewel een verdere digitalisering wenselijk en onvermijdelijk is, merkt men ook op dat voor heel wat inwoners de digitale weg nog moeizaam verloopt. Een fysiek wijkcontactpunt - desnoods in samenwerking met wijkwerking - of een contactmoment waarop men aan één (mobiel) 'loket' voor vragen en/of hulp terecht kan staat ook in deze wijk op het wensenlijstje. Dit zou eventueel te combineren vallen met een dienst waarbij bewoners diensten met elkaar kunnen uitwisselen, elkaar een handje toesteken. Het zou ook een manier kunnen zijn om niet-werkende bewoners stapsgewijs te (re)activeren en meer bij het sociale weefsel te betrekken.

Wanneer de safariteams aan het eind van hun tocht een trofee mochten uitreiken voor kansrijke toplocaties in Kerkrade-Oost, vielen alvast plekken in de prijzen als het Stadspark en de HUB als dynamische plekken, Holz als een hemelse woonbuurt, het Ursulinenhof als een voorbeeld voor elders, maar ziet men ook mogelijkheden tot nieuwe combinaties langs de Caspar Sprokelstraat

Kortom, Kerkrade-Oost kent heel wat mooie plekken, maar ook diverse kansen om nog aantrekkelijker te worden voor bestaande en nieuwe bewoners.

Team Zebra, Team Luipaard, Team Tijger: jullie waren geweldig!

2.4 Tentoonstelling verhaallijnen bij 't Kirchroa van Mörje – 21 okt 2023

Op zaterdag 21 oktober organiseerde de gemeente Kerkrade in de HuB het festival 't Kirchrao va Mörje, een evenement gericht op een duurzame gemeente, waarbij vooruitkijken centraal stond. Op dit festival was een fair georganiseerd met verschillende stands over een toekomstig en duurzaam Kerkrade. Het projectteam omgevingsvisie presenteerde de vier verhaallijnen aan de hand van een tentoonstelling: de meergeneratiestad, de leefbare stad, de werkende stad en de klimaatbestendige stad. Alle deelnemers van de gebiedssafari's, de ketenpartners en de actieve deelnemers vanuit de enquête hebben een persoonlijke uitnodiging ontvangen voor de tentoonstelling (ongeveer 500 uitnodigingen verstuurd). Gedurende dag zijn ongeveer 75 inwoners van Kerkrade gesproken over de toekomst van de stad. Hieronder volgen de belangrijkste resultaten die als input voor de omgevingsvisie dienen.

Wat als Kerkrade …?

Het projectteam omgevingsvisie heeft voor deze dag een tentoonstelling samengesteld van de vier verhaallijnen voor Kerkrade. Iedere verhaallijn zet een ander thema centraal en leidt tot een aantal ruimtelijke principes die we graag in de omgevingsvisie verwezenlijkt zouden willen zien:

- De meergeneratiestad, wat als Kerkrade de meest kindvriendelijke stad van Nederland zou zijn?
- De leefbare stad, wat als Kerkrade haar inwoners het meeste levensgeluk geeft?
- De werkende stad, wat als Kerkrade inzet op haar blijf klimaat?
- De klimaatbestendige stad, wat als de wilde natuur in de voortuin te vinden is?

De bezoekers van de fair zijn geïnformeerd over de vier verhaallijnen en met hen is het gesprek aangegaan over de wenselijkheid van de verhaallijnen zelf, de ruimtelijke principes daarbinnen en hoe we een stap kunnen maken van vier verhalen naar één visie.

Prioriteren

Bij het uitwerken van de verhaallijnen naar één visie zullen we ruimtelijke ingrepen moeten gaan prioriteren. Niet alles zal altijd samen een plek kunnen krijgen. Begrijpen de bezoekers de verhaallijnen of missen zij thema's? Welke principes of bouwstenen geven de bezoekers zelf prioriteit boven de andere? De gesprekken op de dag waren heel divers. Bijna iedereen was bewoner van de gemeente.

Figuur 9 Participatiefoto 't Kirchroa va Mörje

Soms spraken we over grote lijnen, soms over problemen dichtbij huis. Enkele elementen uit de gesprekken:

De **meergeneratiestad** was een verhaallijn die sterk werd herkend. Gesprekken gingen in dat kader snel over verkeersveiligheid, waarbij de Drievogelstraat en de toegang tot de buitenring vanuit Eygelshoven als plekken voor aandacht naar voren kwamen. Op beide locaties vormt snelheid en drukte een probleem voor de leefbaarheid en veilig oversteken.
Ook het belang voor een kindvriendelijke omgeving werd gezien. Men zag het wegtrekken van jonge mensen als een probleem voor het in stand houden van voorzieningen, mantelzorg en daarmee de afhankelijkheid van publieke instellingen.
Als gezinnen in Kerkrade blijven, blijft ook het brede sociale vangnet in stand. Elementen van een kindvriendelijke omgeving waren volgens de bezoekers het hebben van scholen nabij huis en aandacht voor speelvoorzieningen of veilige speelomgevingen.

Alle bouwstenen van de meergeneratiestad werden in verschillende samenstellingen uitgekozen als prioritair voor de visie:
- Veilige routes voor de allerkleinsten;
- Gezonde schoolomgevingen;
- Divers woningaanbod;
- Koele groengebieden nabij.

Een andere verhaallijn waar veel interesse naar uitging was de **klimaatbestendige stad**. Veel bezoekers benoemden de natuur en het omliggende landschap als een grote kwaliteit van Kerkrade.
Het werd veelvuldig benut voor kleinere en grotere wandelingen. Een bezoeker had wilde herten gezien in het Hambos en een andere noemde de Dutch Mountain Trail de mooiste lange afstandswandeling van Nederland en er werd gesproken over het belang van andere langere recreatieve routes richting Duitsland.
Maar vaker gingen de gesprekken rondom deze verhaallijn over de klimaatproblematiek. Hoe er in Eygelshoven toch echt een gezamenlijke oplossing nodig is om het overlopen van straten en tuinen bij hevige regenval tegen te gaan. En ook de hitte en verharding in de stad zelf was een punt van herkenning. Bouwstenen:
- Wilde natuur verbonden met de stad, was voor bijna iedereen de basis om te starten;
- Vergroenen van de werk- en woongebieden.

Zoals benoemd kwam verkeersveiligheid vaak naar voren in de gesprekken. Het projectteam heeft daarbij gepolst hoe men aankeek tegen het idee om de historische linten om te zetten naar fietsstraten, zoals benoemd in de **leefbare stad.** Daar werd geen bezwaar tegen gezien en juist als zeer wenselijk om de drukte in de linten te verminderen. Ook de combinatie met het versterken van de buurtcentra werd omarmd. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze twee bouwstenen ook veelvuldig terugkomen in de gemaakte verhaallijnen:
- Dynamische groene verbindingen;
- Complete en aantrekkelijke wijkknooppunten

Bezoekers konden de bouwstenen vanuit de verhaallijnen ook zelf combineren naar de voor hun gewenste verhaallijn voor de visie. Op de volgende pagina zijn enkele combinaties van bouwstenen te zien zoals deze tijdens de fair zijn samengesteld.

Figuur 10 Voorbeelden van participatieopbrengst tijdens 't Kirchroa va Mörje

2.5 Toelichting bij Beleef Kerkrade TV – 3 sept 2023

Tijdens aflevering 25 van Beleef Kerkrade TV heeft wethouder John Roland een korte toelichting gegeven over de omgevingsvisie, hierbij is vooral ingegaan op het onderdeel burgerparticipatie en waar de gemeente nu staat in het planproces. Tijdens de toelichting werd de postkaart aangehaald als onderdeel van de campagne, de inwoners van Kerkrade worden gevraagd om de enquête in te vullen en vooral hun ideeën met de gemeente te delen. Hoe ziet u Kerkrade over 25 jaar? Belangrijke thema's zoals wonen, natuur maar ook het grensoverstijgende karakter van Kerkrade worden aangekaart. Burgerparticipatie bij de omgevingsvisie gaat over verschillende schaalniveaus, an sich gaat het vooral over strategisch niveau, echter worden kleine ideeën ook meegenomen. Verder wordt het belang van Gemeentepeiler benadrukt, hierin wordt alles vastgelegd zodat deze informatie over een paar jaar nog steeds bruikbaar kan zijn. Inwoners die over minder digitale vaardigheden beschikken worden door de gemeente geholpen.

2.6 Toelichting/interactieve sessie bij de Jongerenraad Kerkrade – 12 dec 2023

De gemeente Kerkrade beschikt over een Jongerenadviesraad (JARK). De Jongerenadviesraad brengt advies uit over allerlei vraagstukken en ontwikkelingen die er spelen binnen de gemeente. Jongeren hebben daarmee een officiële stem richting het gemeentebestuur. Het motto: 'door jongeren, met jongeren, voor jongeren'. De JARK bestaat uit jongeren tussen de 12 en 27 jaar en kunnen meedenken over beleid. De gemeente werkt samen met het Vista College, VMBO Holz en het welzijnswerk van Impuls om jongeren te werven voor de JARK. De omgevingsvisie was een van de onderwerpen die behandeld werd bij de JARK op 12 december. Belangrijk om daarbij te vermelden is dat slechts 2 van de 15 jongeren aanwezig waren, daarnaast is er al in november een poging gedaan om aan te sluiten bij de JARK, ook toen waren er te veel afmeldingen. Ondanks dat er slechts twee jongeren aanwezig waren is er toch nuttige informatie opgehaald, hieronder een opsomming:

- De jongeren benadrukken het belang van een langetermijnvisie voor de gemeente. Als er niet in een vroeg stadium wordt bedacht om de problemen van de toekomst op te lossen, zal er nooit iets gebeuren.
- Verkeersveiligheid:
    - Een van de jongeren maakt gebruik van de fietsroute tussen Eygelshoven en de Holz, er wordt benadrukt dat deze route niet veilig aanvoelt. Het gaat met name om het stuk naast de N299.
    - Een van de andere jongeren gaat dagelijks te voet naar school, vanuit Kerkrade-Centrum naar de Holz. Er wordt te vaak hard gereden en er zijn te weinig veilige oversteekplaatsen.
    - Ook verplaatsen de jongeren zich liever niet in het donker, ze voelen zich hier niet veilig bij.
- Rodaboulevard:
    - Jongeren waarderen de Rodaboulevard omdat hier aantrekkelijke voorzieningen zijn: bijv. de bioscoop.
    - Bereikbaarheid met de fiets is niet goed op de Rodaboulevard
    - Busstation ligt op een onlogische plek en wordt ook als onveilig ervaren
- Kerkrade wordt niet ervaren als een winkelstad. Wanneer de jongeren gaan winkelen, gaan ze sneller naar een grote stad te gaan bijv. Heerlen, Aken of Maastricht. Daarnaast wordt het centrum van Kerkrade als te duur ervaren.
- Belang van betaalbare woningen met voldoende parkeervoorzieningen, momenteel zijn straten vaak erg vol omdat men aan de straatzijde moet parkeren door een gebrek aan ruimte op een eigen perceel.

- Volgens de jongeren ontbreken er kwalitatieve ontmoetingsplekken. Nu zijn het vaak onveilige hangplekken of speeltuinen (voor kleine kinderen). De jongeren hebben vooral behoefte aan sportgelegenheden zoals een basketbalveld of trapveldjes (of multifunctionele speelplekken). Daarnaast hechten ze waarde aan ‘groene hangplekken’.
- Te veel autogebruik rondom de school (VMBO Holz).
- De jongeren weten nog niet goed wat ze willen gaan doen als vervolgopleiding. Het valt hun wel op dat ze snel aangewezen zijn op plekken buiten Parkstad, zo werd Sittard, Maastricht en Eindhoven benoemd voor een vervolgopleiding. Dit terwijl de jongeren wel graag in de omgeving willen blijven om een vervolgopleiding te doen.

2.7 Strategische Principes omgevingsvisie bij ’t Kirchroa va Mörje – 12 okt 2024

Net zoals in 2023 heeft het projectteam van de omgevingsvisie deelgenomen aan de fair van ’t Kirchroa va Mörje. Ditmaal presenteerde de gemeente de verschillende strategische principes die zijn voortgevloeid uit de vier verhaallijnen. De dag werd ingestoken rondom vraagstukken zoals: waar moet de gemeente in de toekomst gaan bouwen? Hoe zorgen we ervoor dat de jongeren binnen Kerkrade blijven en ook gaan werken in de regio? Hoe transformeren we de historische linten tot veilige straten waar ook plek is voor fietsers en wandelaars? Hoe behouden we het voorzieningenniveau binnen de gemeente? Op welke plekken is vergroening het hardste nodig? In totaal zijn zo’n 50 inwoners/stakeholders van de gemeente gesproken op deze dag. Inwoners konden per strategisch principe zelf een aantal kaarten uitzoeken die zij zelf het belangrijkste vonden. Hieronder zijn een aantal voorbeelden van de kaarten waar de deelnemers uit konden kiezen.

Figuur 11 Concrete maatregelen met betrekking tot de principes van de omgevingsvisie

Tijdens het festival is er met een diversiteit aan inwoners gepraat, hieronder volgen de belangrijkste gesprekken die input hebben geleverd voor de omgevingsvisie:

Inwoner van Eygelshoven
Meer aandacht voor groen bij reconstructies (Voorbeeld buitengebied)
Mogelijke locatie: Eygelshoven omgeving IKC

- Inwoner heeft interesse om zelf te vergroenen binnen zijn straat in Eygelshoven (initiatief van onderop)
- Bij reconstructie slechts 4 bomen op 500m. Dat is te weinig. De gemeente zou het goede voorbeeld moeten geven.

Jong gezin
Aandacht voor kinderen + veilige en prettige fietsinfra
(Voorbeeld campus, natuur in de stad, medium centrum, veilige routes)

- Let op dat er ruimte blijft voor MKB op verschillende plekken (levendigheid)
- Kans lokaal produceren van voedsel

Senior man
Samenwerking over gemeentegrenzen heen opzoeken. Waarom bijvoorbeeld werkgebieden niet bundelen i.p.v. al die kleine snippers.

Het blijven waarderen van het verleden is belangrijk. Gemiste kans dat mijnhistorie grotendeels is verdwenen. Juist de lokale geschiedenis vieren.

Senior vrouw
Terwinselen/patiowoning, veel last van hittestress, voortuinen worden versteend, weinig groen in openbare ruimte.

- Fietsnetwerk, 15 min stad stimuleren
- Inzetten op vergroening, ook van daken en gevels

Senior echtpaar
Waubacherveld, prettig wonen. Er is weinig veranderd door de jaren heen.
Aandacht voor verkeer (goederen treinen) + meer fietsgebruik.
Aandacht voor nieuwe woningen. Met name voor ouderen, zodat ook doorstroming op gang kan komen. Veel ouderen wonen nu in grote woningen waar ze op termijn niet kunnen blijven wonen.
Niet het groene buitengebied volbouwen. Bouw in de centra.

Senior vrouw
Mevrouw woont zelf in de buurt ‘De Gracht’:

- Belang van station in Kerkrade West, zou ideaal zijn als ov-verbinding voor de Gracht.
- Vanuit Gracht zijn voorzieningen goed te voet te bereiken (Carboonplein).
- Mensen helpen elkaar in flats Heemwonen er is sprake van samenhorigheid.
- Gemeente is heel erg gericht op de auto, zonder dat wordt je leefwereld al snel klein.
- Komt alleen buiten Kerkrade-West voor bezoek aan de kapper en Kerkrade centrum.

Volwassen man
Wijkcentra overeind houden heel belangrijk. Het is hier fijn wonen, maar buiten de gemeente lijken mensen dat niet te zien, dit is een gemiste kans.

Jong stel
Het is hier heel dichtbebouwd. We zouden graag meer speeltuinen en groen zien in de wijken, maar ook in straten en industriegebieden. Natuur en wonen. Aandacht voor het water laten zien. Meer ruimte voor rustgebieden/plekken. Zitplekken aan water waar kinderen kunnen spelen en ouders ontspannen. Ook ruimte voor water op de bedrijventerreinen zodat je daar goed pauze kan houden. Niet alleen werken.

Horecagelegenheid aan het water. Water met een natuurlijke uitstraling. Groene gevels/daken etc. Nu zien we te veel beton. Idee van verbondenheid als je meer groen hebt.

Er zijn niet genoeg duurzame en gezellige woningen. Het is nu ofwel duur of niet gezellig. Meer verbinden zodat ook de mensen verbinding krijgen. Bijvoorbeeld Bleijerheide of achter stadspark. Maar dat zijn wel dure woningen. Dure huizen en huurhuizen samenbrengen. Meer integratie is ook meer begrip.

We willen veilige buurten voor kinderen, waar op straat gespeeld kan worden. Andere plekken waar auto's rijden zodat kinderen terug de straat op kunnen. Verdichting bij station, reizen met de trein is aantrekkelijk. Station beter verbinden met het centrum met ruimte voor cafés en voorzieningen. Heerlen als voorbeeld.

Elke buurt van Maastricht is gezellig ingericht je hebt daar alles. Hier past het beter om meerdere kleine centra te hebben. De 15-minuten stad.

We missen sport en leisure in de stad. Skaten en spelen. Maar dan het liefste wel groen. Neem groen, sporten en spelen samen. Niet alles op een aparte plek. Goede voetbal pleinen, skateparken met prullenbak, buitensporten ook voor gezinnen. Veilig fietsen voor kinderen. Kleine bedrijven in de wijken waar je kunt wonen en werken.

Duurzame energievoorzieningen, samenwerking met het buitenland voor de grotere schaal. Kijken naar andere landen en samenwerken om meer visie en middelen te hebben.

Volwassen vrouw
Voor iedereen zijn alle basisvoorzieningen (scholen etc.) aanwezig en betaalbaar. Men moet zich veilig kunnen voelen. Ook buiten het centrum kunnen ontmoeten om zich te kunnen ontspannen en gezond blijven.

Ontmoeten in de buurt, met name voor oudere mensen, waar ze zich veilig voelen. Nu is dat een probleem en gaan mensen weinig naar buiten. Wandelpaden in de natuur voor senioren, meer aandacht voor kleine, toegankelijke routes.

Senior man
Groen toegankelijker maken, bijvoorbeeld bankjes en leuningen.

Inwoner Kerkrade-West
Recreëren en ontmoeten in groengebieden nabij, meer naar ontmoeting kijken, bomen planten, buitenmeubels, brasserie open (sluit nu om 4 uur), rookvrij terras. Ook op de grote markt een plek voor te roken en de rest rookvrij.

Locatie: Carboonplein, Carterstraat. Er staan veel auto's omdat je er niet kan stoppen. Auto's zouden daar niet moeten parkeren want er is een speciale parking. Maak echte pleinen om de gezelligheid te kunnen ervaren.

Volwassen man
Versterken van sponswerking (voorbeelden klimaatadaptief wonen, wonen en werken gemixt, verdichting bij stations, small en xs centra, medium centrum) Zorg voor basisvoorzieningen en gezelligheid. Toon dat er gewerkt wordt. Mogelijke locatie: Markt in Eygelshoven.

Beneden in het dorp is een grote kuil (wateroverlast)

- Er is een relatie tussen groen en temperatuur
- Duurzame basisvoorzieningen
- Winkels staan leeg en worden gebruikt als woning
- Wonen, werken, scholen nabij stations
- Te veel aandacht naar de grote schaal, kijk ook naar het kleine met basisvoorzieningen voor de buurt.

Dorpsgevoel. Kerkrade moet een stad zijn, maar is het niet. Beter een goed dorp dan een kleine stad. Een stad met dorpen waar voorzieningen in de buurt zijn, gemoedelijk, bereikbaar met ov (of ook het werk in de buurt hebben), met cafés maar ook groen.

Inwoner Eygelshoven

Voorbeelden klimaatadaptief en aantrekkelijk wonen, informele routes door het groen, water zichtbaar en beleefbaar in de wijk, wonen en werken gemixt.

- Strijthagerbeek ontkluizen: Gulpen een goed voorbeeld
- Ruimte voor water (fonteinen?)

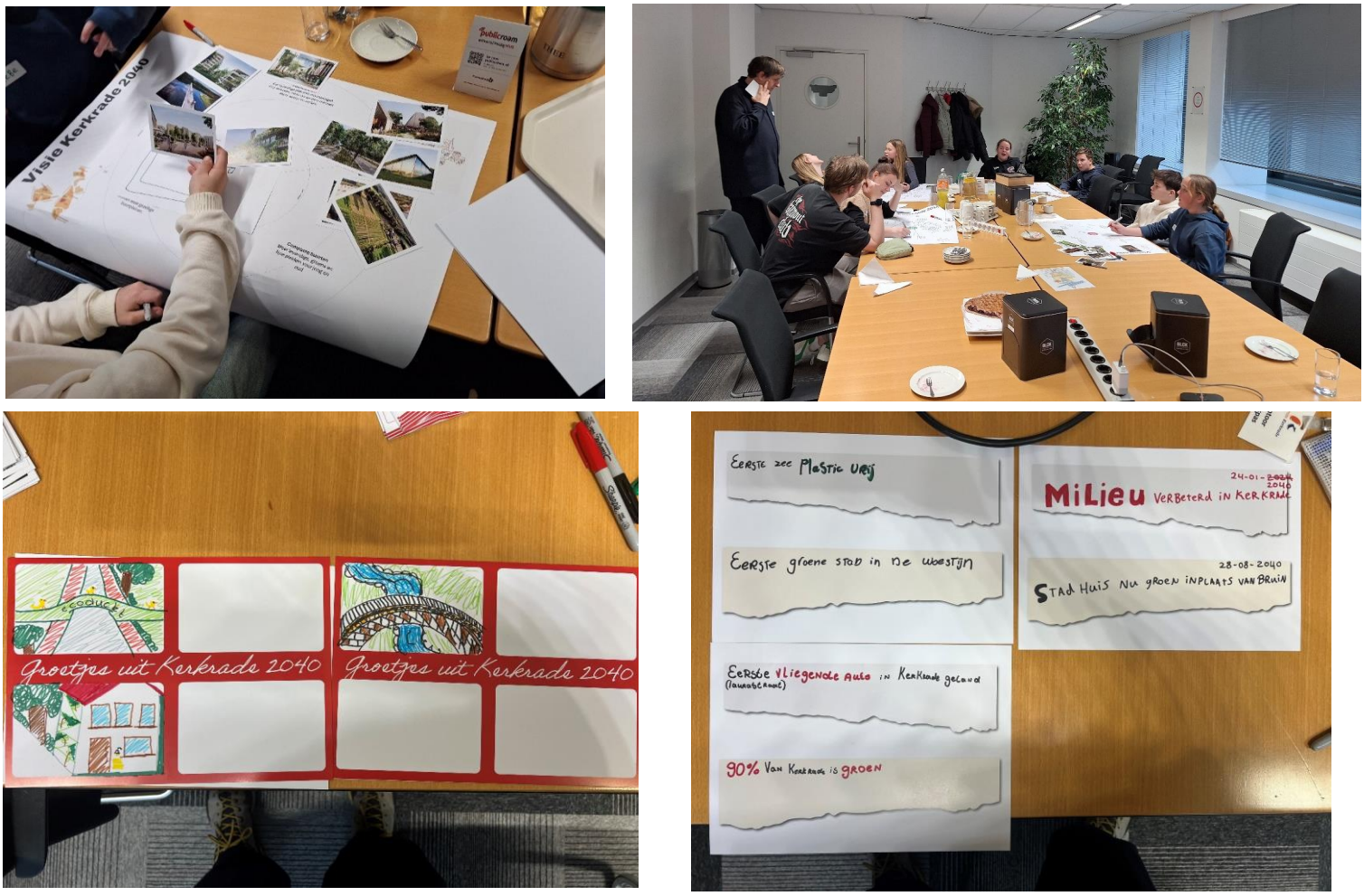
Locatie: noord, markt Eygelshoven Niet allen de marktfunctie aantrekkelijk maken maar ook door de week. In de avond meer cafés, bistro's, bomen, open plekken met groen waar water kan doorstromen.

Figuur 12 Sfeerbeeld tijdens het Kirchroa va Mörje 2024

2.8 Het Martin Buber & omgevingsvisie – werksessie met leerlingen 5 feb 2025

Op februari 2025 heeft het projectteam omgevingsvisie een sessie georganiseerd samen met 6 leerlingen en 2 leraren van Het Martin Buber. De doelgroep jongeren is moeilijk te bereiken bij trajecten zoals een omgevingsvisie en was tot dusver ondervertegenwoordigd. Tijdens de sessie hebben de leerlingen eerst een toelichting gekregen over de omgevingsvisie, waarbij aan hen werd gevraagd wat zij belangrijk vinden voor de toekomst van Kerkrade. Vervolgens gingen de leerlingen met verschillende opdrachten aan de slag: het invullen van een mindmap per strategisch principe, een toekomstbeeld voor Kerkrade tekenen, een krantenkop voor de toekomst verzinnen en tot slot konden de leerlingen aan de hand van AI-beelden een gebouw in Kerkrade transformeren. Door de leerlingen wordt aangegeven welke plekken ze in Kerkrade graag anders zien, met AI-bewerking wordt een ander beeld geschetst voor bijv. de Markt in Kerkrade-Centrum, het Socioproject en de Rodahal. Hieronder volgen eerst een aantal sfeerbeelden van de sessie en vervolgens wordt ingegaan op welke input wordt gebruikt voor de omgevingsvisie.

Figuur 13 Sfeerbeelden tijdens de participatiesessie met Het Martin Buber

Input voor de omgevingsvisie:

- Leerlingen geven aan dat Kerkrade een versteende uitstraling heeft en zouden richting 2050 meer vergroening willen zien. Daarbij zien ze ook kansen in groene gevels en daken.
- Er is een verwachting dat er meer zwerfvuil op straat zal zijn, het valt de leerlingen op dat mensen steeds makkelijker worden om afval overal te dumpen.
- De leerlingen wensen meer levendigheid, gezelligheid en meer spelende kinderen op straat, op veel plekken voelt het vaak leeg.
- Meer voorzieningen voor jongeren, wanneer de leerlingen willen gaan winkelen ontbreken er aantrekkelijke winkels in Kerkrade. Hiervoor trekken ze naar Heerlen.
- Pleinen zoals Kerkrade-centrum bieden kansen om anders ingericht te worden, meer richten op vergroenen en ontmoeten (meter waterspelen op de pleinen). Daarnaast wordt ook aangegeven dat het plein/de markt in Kerkrade-Centrum in de zomer wel levendig is.
    - Ze geven dan ook mee, het is leuk om een plein anders in te richten, echter in de winter zal het alsnog leeg zijn.
    - Leerlingen vragen zich dan ook af waar de auto's wel moeten parkeren als veel pleinen anders worden ingericht?
- Een tweetal leerlingen wonen in Bleijerheide en ervaren dat het fietsen op de historische linten onveilig en niet prettig is.
- De leerlingen maken veel gebruik van het buitengebied in Kerkrade (Anstelvallei en Wormdal) maar ook in Parkstad (Brunsummerheide). Ze gaan niet alleen wandelen maar bouwen bijv. ook hutten in het stadspark.
- Monumentale panden binnen de gemeente zoveel mogelijk behouden en ook recreatiever insteken. Ook met (referentie) borden aangeven wat de betekenis van het monument is.
- Standaard groene daken op nieuwbouw, als dit op steeds meer plekken gaat gebeuren geeft dit de stad een mooiere uitstraling.
- Veilige fietsenstallingen.
- Ecoducten zodat dieren veilig kunnen oversteken.
- Duidelijke afbakening tussen auto, fiets en wandelpad. Op veel straten beweegt nu alles door elkaar wat voor onveilige situaties kan zorgen. Er moet meer ruimte komen voor de fietser in Kerkrade.
- Minder geparkeerde auto's langs de weg.
- Voor iedereen schaduw- en grasplekken, vooral in de zomer waar kinderen kunnen spelen.
- De school als ontmoetingsplek in de stad, voor de komst van Het Martin Buber was het minder levendig in Kerkrade-Centrum.
- Meer activiteiten voor jongeren in de stad.
- Het station in Kerkrade-Centrum heeft geen stationsgebouw meer, dat zou een toevoeging zijn om het station meer in te richten als een landmark. Er wordt geen verbinding ervaren tussen het treinstation en het centrum van Kerkrade.
- Meer winkels in één gebouw, zodat ze langer overeind kunnen blijven. Op andere plekken moeten winkels plaatsmaken voor woningen.
- Vergroenen sportscholen, sportscholen hebben vaak een uitstraling van een bedrijfsgebouw, dit past niet bij de activiteit die men gaat doen in een sportschool.
- Meer buitenspeelplekken.
- Plukvelden en bijenvelden in het buitengebied.
- Stiltegebieden in het buitengebied, waar mensen tot rust kunnen komen.
- Minder rondzwervend afval en men moet op de paden blijven in het buitengebied.

Gemeenteraad

3 Gemeenteraad

3.1 Thema-avond Omgevingswet en omgevingsvisie – 11 jan 2023

Eerste ambtelijke toelichting gegeven op 11 januari 2023. Tijdens deze sessie werd ingegaan om de inwerkingtreding van de Omgevingswet en de start van de omgevingsvisie. Met name het planproces van de omgevingsvisie werd toegelicht. De sessie is terug te kijken op: https://kerkrade.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Index/e4d405b1-912b-4ee1-9f4c-79a27aca0d81

3.2 Laatste raadswerkgroep Omgevingswet – 19 apr 2023

Toelichting Stand van zaken Omgevingsvisie, toelichting kansen en uitdagingen per gebiedstypen, eerste doorkijk naar de verhaallijnen.

- Stand van zaken participatie planproces Omgevingsvisie (o.a. opstellen postkaart + QR-code "Gemeentepeiler")

- Toelichting eerste conceptstukken fase 1 Omgevingsvisie (gebiedsbiografieën, kansen en uitdagingen)

Nadat de raadswerkgroep Omgevingswet is stopgezet, is de raad betrokken gebleven bij het proces van de omgevingsvisie via informatiebrieven, informatieavonden en een veldbezoek.

3.3 Bezoek bedrijventerreinen met raadsleden – 7 juli 2023

Op 7 juli 2023 heeft er een werkbezoek bedrijventerreinen plaatsgevonden. De bedrijventerreinen Willem Sophia en Dentgenbach zijn bezocht. Doel van deze bezoeken is om raads- en commissieleden mee te nemen in de thema's die hier spelen, actuele thema's maar ook met het oog op de Omgevingsvisie. De sessie was bedoeld om raadsleden op informele manier te informeren door middel van een veldbezoek.

Kerkrade kent vier gebiedstypen in kader van de Omgevingsvisie (toekomstvisie tot 2040): woongebieden, centrumgebieden, buitengebied en bedrijventerreinen. Richting 2040 zullen veel ontwikkelingen plaatsvinden op de bedrijventerreinen, denk aan verduurzaming, vergroening, herontwikkeling, vestiging van logistieke centra, werkgelegenheid, verkeerstoename en bereikbaarheid met het openbaar vervoer en langzaam verkeer. De ontwikkeling op het Wisosplit terrein laat zien wat er in de toekomst allemaal gaat veranderen en Boston Scientific is een goed voorbeeld van sterke werkgelegenheid binnen Kerkrade. Tijdens dit bezoek konden raadsleden op informele wijze verder kennis maken met het gebiedstype bedrijventerreinen en ervaren hoe dynamisch deze gebieden zijn. Ook zaken zoals aantrekkingskracht, beleving/aantrekkelijk maken en aanpak hittestress was onderdeel van het programma.

3.4 Thema-avond omgevingsvisie – 27 feb 2024

Tijdens de thema-avond werd ingegaan op de verschillende keninstrumenten van de Omgevingswet. Rondom de Omgevingswet wordt kort ingegaan op hoe de inwerkingtreding van de wet verloopt, rondom het omgevingsplan wordt beschreven hoe ontwikkelingen worden mogelijk gemaakt in 2024 en hoe we komen tot één definitief omgevingsplan vóór 2032. Het grootste gedeelte van de avond wordt besteed aan de omgevingsvisie, de volgende onderdelen worden toegelicht:

- Proces en routekaart
- Burgerparticipatie, wat is er tot zover gebeurd?
- Toelichting op de vier verhaallijnen (Meergeneratiestad, Leefbare stad, Werkende stad en Klimaatbestendige stad)

- Botsproef en doorkijk conceptvisie

Tijdens de sessie zijn door raadsleden verschillende vragen gesteld over de omgevingsvisie, de sessie is opgenomen en terug te kijken via Ibabs:
https://kerkrade.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Index/50a33fb9-be61-4114-a378-c7129befbaef

Tijdens de sessie werden verschillende vragen gesteld over de omgevingsvisie en het participatietraject. Na de algemene presentatie heeft er nog een interactief gedeelte plaatsgevonden zoals te zien op onderstaande afbeelding. Hieronder volgen de belangrijkste punten die uit de informatieavond naar voren kwamen:

- Hoe worden de 250 respondenten die actief betrokken willen worden op de hoogte gehouden van de omgevingsvisie? En wat is de leeftijd van deze respondenten, is dit representatief?
- Wat is de 3-30-300 regel en hoe krijgt dit een plek in de omgevingsvisie?
- Is er ruimte voor een camping binnen de gemeente? Staat dit wel goed op de kaart?
- Wat zijn skaeve huze? Hoort dit bij de omgevingsvisie?
- Hoe is teruggekoppeld richting deelnemers van de enquête/postkaart? In totaal hebben ruim 1000 respondenten gereageerd, hoe representatief is deze groep?
- Wordt er samen gewerkt met andere Parkstad gemeenten of moet iedereen zelf het wiel uitvinden?
- Krijgt Kerkrade Bruist een plek in de omgevingsvisie?

Figuur 14 Sfeerbeeld thema-avond omgevingsvisie

3.5 Thema-avond omgevingsvisie – 19 nov 2024

Op 19 november 2024 stond de laatste informele informatieavond over de omgevingsvisie gepland voordat het ontwerp van de omgevingsvisie in Q2 van 2025 wordt aangeboden aan de commissie GEZ en de gemeenteraad. De definitieve omgevingsvisie wordt vervolgens in Q4 van 2025 ter besluitvorming aangeboden.

Tijdens de informatieavond worden de volgende onderdelen toegelicht:

1. Proces en planning richting besluitvorming
2. Terugkoppeling laatste informatieavond & wat is opgehaald bij inwoners tijdens ’t Kirchoa va Mörje?
3. Mer-procedure omgevingsvisie – stand van zaken
4. Korte terugblik op de vier verhaallijnen
5. Toelichting op de vijf ruimtelijke principes – als basis voor de omgevingsvisie

Figuur 15 Tentoonstelling van de vier verhaallijnen in de raadszaal

De sessie is informatief (proces en inhoud) van aard, waarbij de stand van zaken tot nu toe wordt aangegeven met een doorkijk naar de verdere planning, waaronder vaststelling door de gemeenteraad. Tijdens de sessie is er ruimte voor het stellen van vragen, het maken van opmerkingen en is er na de pauze een interactief gedeelte. De vijf ruimtelijke principes kan men tijdens de pauze bekijken op verschillende A0-borden. De informatieavond op 19 november 2024 is de laatste informele sessie voordat de omgevingsvisie het formele besluitvormingsproces ingaat. De sessie is terug te kijken via de volgende link: https://kerkrade.bestuurlijkeinformatie.nl/Agenda/Index/efbe65f2-10a7-4d59-866c-3ba04b50d8ea

Hieronder volgen de belangrijkste punten die zijn voortgekomen uit de informatiesessie:

- De kinderen/jongeren in Kerkrade zijn een ondervertegenwoordigde groep in het participatietraject. Gevraagd wordt om de Kinderraad en het Martin Buber te betrekken bij de visie. Er liggen al een aantal adviezen vanuit de kinderraad (o.a. meer natuur), het Martin Buber is in februari 2025 betrokken bij de omgevingsvisie. De kinderraad is niet afzonderlijk betrokken bij de totstandkoming van de omgevingsvisie. Wel zijn de er eerder adviezen afgegeven door de kinderraad met betrekking tot “meer natuur”, denk aan: terugplaatsen natuur, 3-30-300 regel toepassen, groene plek in elke buurt, en dat groen met elkaar verbonden moet worden. Dit is concreet opgenomen in de ontwerp omgevingsvisie. Daarnaast is er ook een advies afgegeven over thema “verkeersveiligheid”. Dit komt ook nadrukkelijk terug in de omgevingsvisie, denk aan: veilige schoolomgeving, meer inzetten op fietsen, omvormen historische linten en minder autogebruik op termijn.
- Jongerenadviesraad betrekken bij de omgevingsvisie. Dit is gedaan via beroepscollege de Holz, maar er was een zeer beperkte opkomst (2 leerlingen).

- Verduurzaming Chemelot, betrekken regio. Is dat een bekend verhaal? Dat betekent ook mogelijk iets voor werkgelegenheid. Dit is in relatie tot circulaire economie mogelijk een kans maar ook een bedreiging (circulaire economie kost veel ruimte en kent een hoge milieucategorie). In de omgevingsvisie wordt hier rekening mee gehouden.
- Het stuwmeer (de Cranenweyer) is slecht toegankelijk voor oudere mensen, het is een fijne plek voor vissers. Hoe hou je dat soort plekken ook toegankelijk? Bosrand wordt goed beschermd. Maar aan de andere zijde veel sprake van erosie. Daarbij wordt opgemerkt dat niet alles in de omgevingsvisie geregeld kan worden, dit soort vraagstukken zijn te specifiek voor een omgevingsvisie.
- Door de samenvoeging van scholen ontstaat er ook meer verkeer naar een plek. Daar worden kinderen wellicht de dupe van. Moeten we dan straten autovrij gaan inrichten? Waar moet men parkeren? Wat zijn mogelijkheden om eenrichtingsverkeer toe te passen bij de scholen?
- Wanneer de historische linten anders worden ingericht, waarbij de auto niet meer op nummer 1 staat, waar moeten de auto's dan parkeren? Er liggen kansen om achterterreinen van de historische linten in te zetten voor parkeren.
- In hoeverre wordt de ondergrond benut bij nieuwe ontwikkelingen, parkeren in een parkeergarage is wenselijk maar duur. Bij nieuwe ontwikkelingen ook de ruimte onder de grond benutten of in meer lagen.
- Groen op bedrijventerrein Dentgenbach en rondom de gracht wordt gemist op de kaart.
- Voorkomen dat vrachtwagens door de wijk rijden, kunnen deze voertuigen niet andere routes nemen?
- Centrum typering (XL, L etc.): is het enige wat in het engels staat beschreven, kunnen we dat niet vertalen?

Ketenpartners

4 Ketenpartners

De gemeente Kerkrade beschikt over verschillende ketenpartners die een belangrijke rol spelen in het beleid van de fysieke leefomgeving. Deze stakeholders zijn gedurende het planproces op verschillende manieren betrokken bij de omgevingsvisie. Zo is er een toekomstduik georganiseerd en zijn er aparte gesprekken gevoerd met de Provincie Limburg, IVN Kerkrade, agrariërs, Rolduc en St. Limburgs Landschap. Vervolgens is er vlak voor het opstellen nog een extra stakeholdersbijeenkomst georganiseerd op 12 december 2024, waarbij de richting van de visie werd toegelicht. Tot slot hebben alle ketenpartners een eerste concept ontwerp omgevingsvisie ontvangen, waar men informeel op kon reageren. In de onderstaande tabel zijn de ketenpartner van de omgevingsvisie weergegeven:

HEEMwonen	Wonen Zuid	Wonen Limburg	Bewonersplatforms	Adviesraden
NMF Limburg	Meander	Provincie Limburg	Stadsregio Parkstad	Parkstad gemeenten
Waterschap Limburg	BTM Parkstad	Veiligheidsregio ZL	IVN Kerkrade	GGD ZL
Stichting Limburgs Landschap	Movare	Enexis	WML	Visit ZL
Rolduc	TenneT	Omgevingsdienst ZL	Fietsersbond	LLTB

Figuur 16 Betrokken ketenpartners omgevingsvisie Kerkrade

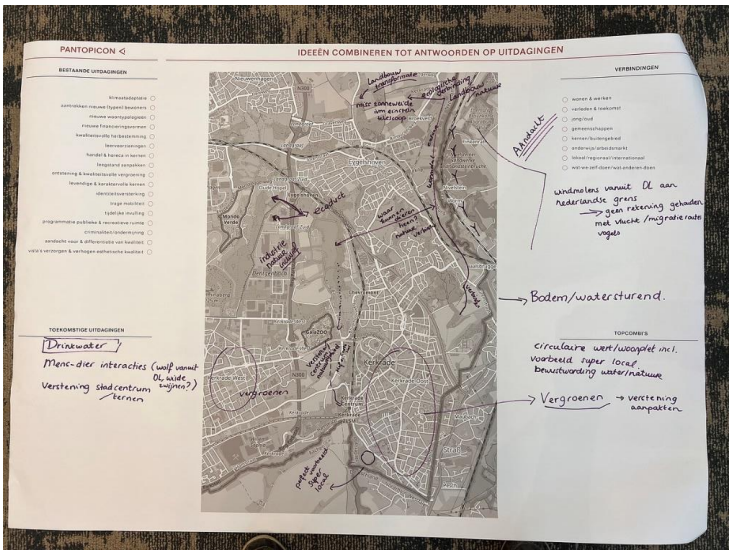
4.1 Toekomstduik Omgevingsvisie – 4 juli 2023

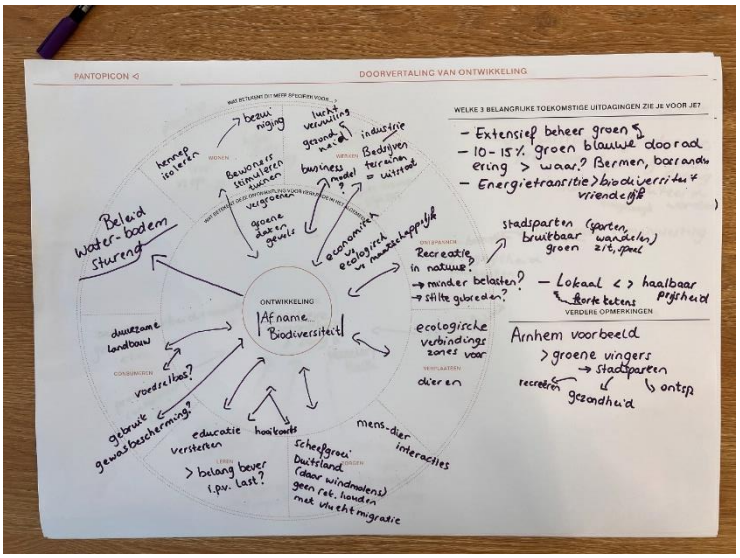
De ketenpartners zijn op 4 juli 2023 voor het eerst betrokken bij de omgevingsvisie, middels een toekomstduik nam de gemeente de partners mee in het planproces en de uitdagingen voor de toekomst. De gemeente gaf een eerste doorkijk richting 2040, op basis van de nulmeting en de gebiedsbiografieën die zijn opgesteld. De volgende gebiedstypen stonden centraal in de sessie: woongebieden, werkgebieden, buitengebied, centrumgebied en de hoofdinfrastructuur. Ook werd een eerste doorkijk gegeven richting de vier verhaallijnen.

Het doel van de toekomstduik was tweedelig. Enerzijds werd stilgestaan bij de ontwikkelingen, kansen en uitdagingen die de komende jaren op de gemeente afkomen. Dit ging over verschillende soorten ontwikkelingen: ruimtelijk, demografisch, economisch, sociaal, cultureel, technologisch, ecologisch en politieke ontwikkelingen. Het programma zag er als volgt uit:

- Inloop & introductie
- Resultaten van de nulmeting en gebiedssafari's
- Een duik in de toekomst
- Hoe gaat men elders op vernieuwende wijze met ruimtelijke kansen en uitdagingen om?

Door de ketenpartners is aangegeven dat de volgende thema's van belang zijn bij de omgevingsvisie: biodiversiteit, eenzaamheid, ondermijning, wantrouwen overheid, positieve gezondheid, klimaatverandering, vergroening, woonopgave en diversiteit in woningbouwplannen, netcongestie, landbouw en mobiliteit. Hieronder is op twee manieren weergegeven op welke wijze de ketenpartners input konden leveren op de verschillende thema's. Middels kaarten en mindmaps werden knelpunten en uitdagingen binnen de gemeente aangegeven. De toekomstduik stond in het teken van informeren vanuit de gemeente en voor het eerst ophalen bij ketenpartners wat zij belangrijk vinden. Een uitgebreide analyse is samengevoegd bij de stakeholdersbijeenkomst op 12 december 2024, dit laat zien welke input uiteindelijk een plek heeft gekregen binnen de verhaallijnen en strategische principes.

Figuur 17 Kaarten en mindmaps tijdens toekomstduik

Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste input van de stakeholdersbijeenkomst:

- Nadruk op demografie; hoe maak je de omslag in de behoeftes van ouderen naar jongeren (na de vergrijzings-piek in 2035?). De gemeente krijgt na die tijd te maken met een andere bevolkingssamenstelling.
- Hittestress. Is zowel voor ouderen als voor jongeren een gevaar. Het gaat om kwetsbare doelgroepen.
- Er liggen grote kansen in Kerkrade om de verharding te laten afnemen.
- Richting de toekomst worden de ruimteclaims alleen maar groter, ondergronds en bovengronds. Ondergronds worden zaken benoemd zoals kabels, trafostations, energiestations, 1 op de 3 straten zal in de toekomst opengaan.
- Hoe gaat de gemeente om met hernieuwbare energie? Met name windenergie in relatie tot de Einsteintelescoop met dit een onmogelijke ontwikkeling. Dit geldt voor een gedeelte van Kerkrade. Zon op daken is een goed alternatief, naar verwachting zal batterijopslag steeds belangrijker worden, netcongestie blijft een probleem en wordt naar verwachting niet op korte termijn opgelost. Op bedrijventerreinen kan worden samengewerkt op het gebied van energie door middel van energiehubs.
- In Kerkrade is er sprake van kloofvorming, het verschil tussen arm/rijk, jong/oud en kansen voor alle doelgroepen is groot. Hoogwaardig kwalitatief werk ontbreekt in Kerkrade en de regio, veel jongeren vertrekken voor hun studie naar Maastricht, Eindhoven en de Randstad.
- Inwoners moeten zelfredzamer worden. We kijken nu nog heel erg naar zorg vanuit de overheid.
- Eenzaamheid, onder ouderen maar zeker ook onder jongeren is een grote uitdaging in Kerkrade. 50% van de inwoners ervaart eenzaamheidsgevoelens.
- Het voorzieningenniveau in Kerkrade is goed, de bereikbaarheid van voorzieningen kan beter.
- Ondermijning blijft nog altijd in een groot aandachtspunt in Kerkrade, op de ‘onderwereldkaart’ staat de gemeente vrijwel bovenaan. Dit heeft ook te maken met de grensligging van Kerkrade, leefbaarheid staat onder druk.
- Heeft de gemeente ideeën rondom stadslandbouw?

- De luchtkwaliteit in Kerkrade is slecht en scoort onder het gemiddelde, dit heeft ook te maken met de grensligging.
- De biodiversiteit staat onder druk (niet alleen in Kerkrade), hoe gaat de gemeente hierop inspelen?

4.2 Stakeholdersbijeenkomst over de ruimtelijke principes – dec 2024

Op 12 december 2024 heeft de gemeente Kerkrade een stakeholdersbijeenkomst met alle betrokken ketenpartners georganiseerd over de strategisch ruimtelijke principes van de omgevingsvisie. In totaal waren zo'n 20 ketenpartners aanwezig bij de sessie. De sessie was als volgt ingestoken:

- Welkom en stand van zaken omgevingsvisie, inclusief planning richting besluitvorming;
- Omgevingsvisie Kerkrade onder de loep: toelichting op de vijf ruimtelijke principes;
- Opsplitsen in vier groepen:
    - Thematische reflectieronde 1 rondom een strategisch principe, onder ambtelijke begeleiding.
    - Thematische reflectieronde 2 rondom een strategisch principe, onder ambtelijke begeleiding.
- Slotdiscussie: kansen en uitdagingen voor de omgevingsvisie als toekomstgericht instrument – wat willen de ketenpartners nog meegeven aan de gemeente?
- Afsluiting: inhoudelijke stukken worden achteraf gedeeld met de betrokken ketenpartners. In februari 2025 wordt een eerste concept ontwerp van de omgevingsvisie gedeeld, ketenpartners hebben de mogelijkheid om informeel op de omgevingsvisie te reageren voorafgaand aan de officiële zienswijzeperiode.

Figuur 18 Sfeerbeelden stakeholdersbijeenkomst

Hieronder volgt de input die is geleverd door de verschillende ketenpartners, deze input in meegenomen in de ontwerp omgevingsvisie. Per strategisch principe is input geleverd.

Buitengebied

Parken, ontharding in bebouwd gebied. Iedere buurt groen een park als klimaatbuffer.

- Begint bij het plateau;
- Andere inrichting van de wijken, nu vaak plannen met te weinig vergroening;
- Vergroenen moet combinatie/samenhang worden gezocht met andere vraagstukken;
- Ontwikkelen van groene lobben in de stad tegengaan van hittestress en verkoeling;
- Kijken naar 2100 op het gebied van water;
- In Kerkrade is kwalitatieve natuur/groen en wonen momenteel gesplitst → de opgave om dit in de toekomst sterk te verweven.

Kwetsbare natuur, enkele plekke afsluiten voor recreatie.

- Wat betekent afsluiten? Moet altijd toegankelijk zijn voor onderhoud. Voor welke doelgroepen wordt het dan afgesloten? Paardensport? Mountainbikers?
- Welke gebieden worden concreet afgesloten?
- Zoneren bij parkeerplaatsen;
- Hoe omgaan met hondenbezitters in deze gebieden? Ontlasting/aanlijnen;
- KRW-eisen → waterkwaliteit.

Wilde natuur als robuuste structuur. Fietsen en wandelen mogelijk.

- Knopenlopen en parkstadroute belangrijke routes;
- Sturende rol nemen op plekken waar de drukte te hoog is;
- Niet op alle routes: wandelen, fietsen en paardrijden combineren. Sommige routes zijn daar niet voor bestemd.

Recreatieve natuur als schakel tussen bebouwd gebied en de natuur eromheen.

- Goede verbindingen naar buitengebied vanuit woonbuurt, men moet snel in het buitengebied kunnen komen om te wandelen;

Agrarisch gebied, natuurinclusief in stand houden landschap.

- Boeren moeten goed betrokken worden bij ontwikkelingen;
- Gezonde + lokale voeding is een kans;
- Landschap beheren;
- Meer water vasthouden/bodemerosie (hellingen 18%>);
- Andere methodes landbouw (teelt etc.);
- Kleine landschapselementen/ letten op inrichting;
- Maatwerk en gebruik maken van subsidies.

Verdichten boven uitbreiden

Algemeen:

- Parkstad/Kerkrade imago is nog altijd niet goed, waarom zullen mensen met een hoger opleidingsniveau/inkomen Kerkrade boven gemeenten in het Heuvelland kiezen? Daar liggen kansen voor de gemeente, om deze doelgroep te gaan aantrekken;
- Waar valt de huidige woningbouwprogrammering onder → de eerste 5 treden van de ladder

- Is het voorstel wel een strikte ladder? Moeten woningbouwinitiatieven eerst de eerste 3 treden doorlopen voordat trede 4 mag? Eigenlijk zijn plek 1 tot 5 de locaties waar je wil verdichten, dit betekent dus niet dat trede 5 alleen mogelijk is als trede 4 'vol' zijn. De ladder dient anders benoemt te worden of aangeven dat het meer om gebieden gaat waar de prioriteit ligt. Strikt kijkend naar een 'ladder' is alleen de uitleglocatie de laatste optie de gemeente wil.
- Wat zijn de eisen van de gemeente rondom woningbouw?
    - Duurzaamheid?
    - Hoogbouw wel of niet?
    - Infiltratie
    - Hittestress
    - Verharding t.o.v. huidige situatie etc.
    - Opnemen in maatregelenpakket per ruimtelijk principe.

Wijkknooppunten, nabij voorzieningen en gezelligheid:

- Het voorzieningenniveau in Kerkrade is nu nog goed, echter hoelang is dit niveau nog houdbaar?
- Er dient ook aandacht te zijn voor milieu thema's op de plekken waar gebouwd wordt: hoe zit het met luchtkwaliteit, geur, geluid en het binnenklimaat?
- Gedragsverandering in Kerkrade, iedereen verwacht dat elke voorziening op 5 min afstand ligt. Dit is geen realistisch streven.
- Verandering van de bevolkingssamenstelling: minder naar schoolgaande kinderen, meer ouderen. Op welke plekken kan de gemeente het beste gaan bouwen?

Stationslocaties

- Hoe kan het huidige ov-netwerk beter benut worden?

Historische linten

- Worden langzaam omgevormd tot woonstraten, de vele winkels, kantoren en horeca van vroeger verdwijnen steeds meer, waarmee ook de charme van de historische linten verloren gaat.

Binnen de woonwijken

- In de huidige woonwijken is er te veel ruimte voor parkeren. Bij nieuwe plannen moet hier anders mee worden omgegaan. Parkeren inruilen voor meer groen?
- Gemengde buurten ontwikkelen, mengen van verschillende doelgroepen. Ook in de historische linten is dit een item wat speelt.

Uitleglocatie

- Alleen wenselijk wanneer de vorige 5 treden vol zijn/ruimte meer beschikbaar is;
- Uitleglocatie biedt wel kansen om een andere doelgroep aan te trekken;
- Een uitleglocatie hoeft niet een volledige verharding te betekenen, het biedt ook kansen voor een mooi woonmilieu in het groen wat aantrekkelijk is voor een hogere doelgroep.
    - Echter ook bij een uitleglocatie is een gemengde wijk wenselijk
- Uitleglocatie heeft grote gevolgen voor het watersysteem.

Intensiveren van centra

Buurtcentrum, verbinden winkelgebied met school, zorgvoorziening en groen. Parkeerpleinen teruggeven aan de gemeenschap:

- Meer mix van inwoners nodig, combineren van jong en oud;
- Buurtwinkel nodig voor de kleine boodschappen? Is dit echter rendabel? Wat kan?
- Grote 'Steenwegen' worden als barrière ervaren tussen de verschillende buurten.

Stadscentrum, waar ook wijkoverstijgende voorzieningen te vinden zijn. Extra dichtheid + verbeterde toegang OV:

- Toekomst van de Orlandopassage? Sibiliuspassage? Hebben trekkers nodig in het centrum om nieuw leven in te blazen op de plekken;
- Toegankelijkheid van Vie met hoogteverschil?
- Centrum stadsplein? Verstening?
- Koopzondag? Trekt ook Duitsers aan als publiek.
- Sloop hoeft niet altijd nieuwbouw te betekenen! Ook open ruimtes behouden/creëren, dit zorgt voor doorzichten/uitzichten.
- Rodaboulevard heeft een regionale focus, het wordt niet ervaren als een stadscentrum.

Klein cluster, focus verleggen naar kwalitatieve, groene ruimte voor meer generaties:

- De toegankelijkheid en entrees naar het groen verbeteren, het moet de mensen uitnodigen;
- Kwaliteit van de openbare ruimte ondersteunen;
- Veel historische grote/diepe tuinen, zijn hier opties om te vergroenen?
- Creëren van hofjeswoningen rondom een tuin: sociale controle en samen beheer.

Linten als fietsstraten

Historische linten, auto te gast (enkel bestemmingsverkeer). Meer ruimte voor fiets, voetganger en groen.

- De linten moeten ook bereikbaar blijven per bus;
- Meer groen op de linten is nodig;
- Sociaal veiliger, sommige plekken/routes op de historische linten zijn in de avond niet prettig. Routes moeten logisch en goed verlicht zijn;
- Openen architectuur (ogen op straat) soms ook groenruimte i.p.v. alles volbouwen;
- Kamerverhuur blijven aanpakken.

Duidelijke autoroutes voor doorgaand verkeer als belangrijkste ontsluitingswegen.

- Een goed OV is randvoorwaardelijk voor goed bereikbare woongebieden en werkgebieden;
- Luchtkwaliteit en geluid zijn vaak problemen op deze routes, vooral bij de vestiging van gevoelige locaties zoals ouderen of een kinderopvangcentrum dient hier streng op getoetst te worden.
- Langzamer rijden + andere routes om fietsstraten te creëren heeft ook consequenties voor de bereikbaarheid van hulpdiensten.

Toegangsstraten, goede verbinding voor langzaam verkeer naar belangrijke ov-stations

- Goede fietsverbindingen naar werkgebieden realiseren;

- In Kerkrade is ook een cultuurverandering nodig, momenteel scoort de gemeente ontzettend slecht op het gebied van gezondheid en fietsgebruik, dit zal niet vandaag op morgen veranderen. Nieuwe routes en extra investeringen kunnen hierbij helpen.

Wandelgebied rondom buurtcentra

- Openbare ruimte moet zo worden ingericht dat het ook goed toegankelijk is voor kinderwagens, rollators en scootmobielen.

Werkgebieden/bedrijventerreinen

- Juliaterrein kent als profiel MKB, kan een koppeling worden gemaakt met kennis/onderwijs? Veiligheid is een issue op dit bedrijventerrein;
- Dentgenbach kent maar één echt zwaar bedrijf, E-max, aluminiumsmelterij;
- Onderzoek naar netcongestie speelt op bedrijventerrein Dentgenbach, opties voor bedrijven om hier samen in op te trekken en een energiehub te realiseren?
- Goede verbinding met de bus ontbreekt op Dentgenbach, ook een goede loopverbinding richting het treinstation;
- Hoe ga je om met speculatie? 2 jaar niet gebouwd? Teruggeven kavel?
- Medlands beweging die regionaal speelt, wordt vol op ingezet;
- Bereikbaarheid van Trilandis/Avantis is slecht met openbaar vervoer en fiets bereikbaar;
- Kansen voor een regionaal voedselsysteem als werkgebied? Van moestuin tot groter gebied?
- Sterker benoemen van de internationale positionering van Kerkrade, welke werkgebieden bieden de kwaliteit van snelle Euregionale ontsluiting en kunnen dus bepaalde bedrijvigheid aantrekken waar komt grote logistiek/MedTech. Het verhaal van 5/6 luchthavens binnen een uur te bereiken. Atlantis/Trilandis, Beitel, Dentgenbach.
- Campusgebied (i.p.v. 'kennisindustrie'). Dit geldt voor noorden Dentgenbach, en misschien de rand van Julia dichtbij Eygelshoven (drielandentrein). Hier is extra aandacht nodig voor langzaam verkeerroutes en openbaar vervoer. Vaak kleine maar effectieve ingrepen.
- Ruimte voor het MKB: logistiek krijgt al veel plek in en rond de gemeente. We moeten ook strategische ruimte bewaken voor het MKB. Hier is ook vraag naar. Vooral interessant zijn plekken nabij de stad: Julia en Spekholzerheide.

    a. Julia is mede interessant omdat je er geen grote logistiek wilt; de locatie is zodanig dat grote goederenstromen onwenselijk zijn. Tegelijkertijd is een echte campusomgeving op een groot deel van Julia ook onwenselijk/moeilijk realiseerbaar.
    b. Laten zien dat we MKB op een aantal locaties liever niet zien, Sportstraat? Dus elders wel plek voor bieden.
    c. Ook ruimte voor MKB/ kleinere maakindustrie intekenen nabij Centrum? Dit stellen ze nu in Sittard-Geleen voor.

- Gemeente werkt aan randvoorwaarden, bedrijven willen zelf ook al veel doen.

    a. Het realiseren van een goed raamwerk (bereikbaarheid, toegang tot natuur, etc.) door gemeente, kan vervolgens worden ingevuld door huidige en nieuwe bedrijven. Die brengen het verder.

4.3 Concept ontwerp omgevingsvisie voorleggen aan ketenpartners (voor eerste informele reactie)

In de periode februari-maart 2025 zijn de ketenpartners, zoals benoemd aan het begin van hoofdstuk 4, gevraagd om een eerste informele reactie te geven op de concept ontwerp omgevingsvisie. De gemeente heeft deze keuze gemaakt om alvast af te tasten bij de ketenpartners hoe zij tegen de visie aankijken. In totaal hebben 13 ketenpartners een eerste reactie gegeven op de concept ontwerp omgevingsvisie. De input van de ketenpartners heeft geleid tot extra aanscherpingen van de omgevingsvisie, voordat de formele procedure werd opgestart. Uiteindelijk hebben de ketenpartners en alle andere stakeholders ook de mogelijkheid om een formele zienswijze of advies in te dienen in zienswijzeperiode.

4.4 Zienswijzenperiode 29 mei t/m 10 juli 2025

Tijdens de zienswijzenperiode kan iedere inwoner, ketenpartner of andere belanghebbende zijn of haar zienswijzen indienen. Ook zal in deze periode de commissie mer haar advies afgeven. De zienswijzen en de beantwoording daarvan zullen worden vastgelegd in een afzonderlijk document dat wordt voorgelegd bij de vaststelling van de definitieve omgevingsvisie.

Gemeente Kerkrade

Agendapunt nr.: 6.1

Conform ontwerpbesluit is besloten in de raadsvergadering d.d. 29-5-2025

ARCHIEF

Ontwerpbesluit

Nr.: 25Rb046

De raad van de gemeente Kerkrade;

overwegende,

- Twee raadsleden vanuit de PvdA onlangs zijn overgestapt naar Burgerbelangen
- Een burgercommissielied vanuit de PvdA de overstap maakt naar de Ouderenpartij
- Dat de fractie van de PvdA een nieuw burgercommissielid wilt aanwijzen ter vervanging
- Dat de fractie van de PvdA daarnaast heeft verzocht tot wijzingen van de bemensing van de commissies
- Dat de fractie van Burgerbelangen door het verkrijgen van twee extra raadsleden recht heeft op twee extra burgercommissieleden
- Dat de fractie van Burgerbelangen twee nieuwe burgercommissieleden wilt aanwijzen
- Dat de nieuw aan te wijzen burgercommissieleden de eed of belofte af moeten leggen.
- Dat de fractie van Burgerbelangen heeft verzocht tot wijziging van de bemensing van de commissies.

kennis genomen hebbende van,

- het raadsbesluit actualisatie Reglement van Orde raad en commissies van 12 juli 2024;

gelet op,

- artikel 82 Gemeentewet;
- artikel 2 e.v. van het Reglement van orde voor de vergaderingen van de raadscommissies ter voorbereiding van de vergaderingen van de raad der gemeente Kerkrade;

besluit:

I. in te trekken het besluit van de raad van 25 mei 2022 nr. 22Rb026 voor wat betreft de benoeming van dhr. L. Jongen
II. in te trekken het besluit van de raad van 25 mei 2022 nr. 22Rb086 voor wat betreft de benoeming van dhr. G. Haas
III. in te trekken het besluit van de raad van 25 mei 2022 nr. 22Rb026 voor wat betreft de benoeming van dhr. W. Paffen
IV. in te trekken het besluit van de raad van 4 oktober 2023 nr. 23Rb078 voor wat betreft de benoeming van dhr. E. Ter Horst
V. in te trekken het besluit van de raad van 12 februari 2025, nr. 25Rb008 voor wat betreft de benoeming van dhr. D. Pouwels
VI. te benoemen als lid van de commissie Algemene Zaken en Middelen: dhr. E. ter Horst namens de fractie PvdA;
VII. te benoemen als lid van de commissie Algemene Zaken en Middelen: dhr. S. Bosma

MIX Papier uit verantwoord bosbeheer FSC® C004241 www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

namens de fractie PvdA;

VIII. te benoemen als lid van de commissie Algemene Zaken en Middelen dhr. L. Jongen namens de fractie Burgerbelangen;

IX. te benoemen als lid van de commissie Algemene Zaken en Middelen mevr. L. Hausmann namens de fractie Burgerbelangen;

X. te benoemen als lid van de commissie Burgers & Samenleving: mevr. M. van Lent namens de fractie Burgerbelangen;

XI. te benoemen als lid van de commissie Burgers & Samenleving: dhr. D. Pouwels namens de fractie Burgerbelangen;

XII. te benoemen als lid van de commissie Grondgebied en Economische Zaken: dhr. G. Haas namens de fractie Burgerbelangen;

XIII. dit besluit per direct in werking te laten treden.

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering d.d. 28 mei 2025.

De voorzitter van de raad,

dr. T.P. Dassen-Housen.

De griffier,

mr. drs. D.G.M.G. Franssen.

Gemeente Kerkrade

ARCHIEF

Agendapunt nr.: 6.2.

Registratienummer: 25it00473

Sector: Stad	**Kerkrade,** 31 maart 2025

Aanbiedingsbrief

aan de raad.

Nr.: 25it00473

Hierbij bieden wij u ter overweging en beslissing een ontwerpbesluit, nr. 25Rb027, inzake aan.

In de nota van toelichting, nr. 25Tl024, die het ontwerpbesluit vergezelt, zijn de overwegingen en nadere gronden aangegeven waarop het ontwerpbesluit berust.

Het college,

dr. T.P. Dassen-Housen

De secretaris,

R.M.J.S. Stijns

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

Conform ontwerpbesluit is besloten in de raadsvergadering d.d. 28-5-2025

Ontwerpbesluit

Nr.: 25Rb027

De raad van de gemeente Kerkrade;

overwegende,

- De Gemeente Kerkrade eigenaar is van 40,1% van de aandelen van GaiaZOO B.V.
- De gemeente Kerkrade aandeelhouder is geworden van GaiaZOO vanuit haar rol als aanjager en om de realisatie van de dierentuin mede mogelijk te maken;
- Moraco N.V. de Gemeente Kerkrade heeft verzocht om haar aandelenpakket aan hun te verkopen, met het doel om direct daarna 100% van de aandelen door te verkopen aan Burgers' Zoo;
- De raad is geïnformeerd over het voornemen voor verkoop van de aandelen tijdens een besloten raadsinformatiebijeenkomst op 27 maart j.l.
- Het college op 8 april j.l. heeft besloten om akkoord te gaan met de verkoop van de aandelen van de gemeente Kerkrade van GaiaZOO B.V. aan Moraco N.V. voor een bedrag van € 6.250.000,-, onder voorwaarde dat de Raad een positieve zienswijze afgeeft tijdens de Raadsvergadering op 28 mei en er geen kort geding wordt gestart door een derde partij in het kader van de Didam publicatie;

kennis genomen hebbende van,

- de nota van toelichting, nr. 25Tl024 , behorende bij dit besluit;
- de beraadslagingen in de commissie GEZ d.d. 14 mei 2025

gelet op,

- Programma economie, Paragraaf 6 verbonden partijen in de begroting;
- Artikel 160 gemeentewet en artikel 169 gemeentewet

besluit:

'Een positieve zienswijze af te geven aan het college van B&W over de verkoop van aandelen GaiaZOO en heeft de wens dat:

- De naam GaiaZoo nu en in de toekomst behouden wordt.
- In het logo de plaatsnaam 'Kerkrade' te borgen naar de toekomst toe.
- Bij communicatie-uitingen ook de plaatsnaam "Kerkrade" zoveel als mogelijk benoemd wordt.
- Deze afspraken in de verkoopovereenkomst of op een andere manier geborgd worden, bijvoorbeeld via de Raad van Advies of separate afspraak. '

en gaat over tot de orde van de dag

MIX Papier | Ondersteun verantwoord bosbeheer FSC® C004241 FSC www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering d.d. 28 mei 2025.

De voorzitter van de raad,

dr. T.P. Dassen-Housen.

De griffier,

mr. drs. D.G.M.G. Franssen.

MIX
Papier uit verantwoord bosbeheer
FSC® C004241

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Nota van toelichting

Nummer.: 25Tl024	**Kerkrade, 31 maart 2025**

Behorend bij ontwerpbesluit nummer: 25Rb027

Onderwerp
Verkoop aandelen GaiaZOO

Beslispunten
Een positieve zienswijze af te geven aan het college van B&W over de verkoop van aandelen GaiaZOO en heeft geen verdere wensen en bedenkingen.

Inleiding
In 2005 werd GaiaPark Kerkrade Zoo geopend. Om de financiering hiervan mogelijk te maken, werden aandeelhouders gezocht en gevonden: Gemeente Kerkrade, Moraco, Apenheul en LIOF. In 2015 zijn de aandelen van Apenheul gelijkelijk verdeeld over / verkocht aan de Gemeente Kerkrade en Moraco. In 2017 heeft LIOF haar aandelenpakket verkocht aan Moraco, wat tot de huidige aandelenverhouding heeft geleid van 59,9% Moraco en 40,1% Gemeente Kerkrade.
Moraco N.V. heeft de gemeente onlangs verzocht om haar aandelen te verkopen. Moraco N.V. is voornemens om na verkoop door de gemeente het volledige aandelenpakket door te verkopen aan Burgers' Zoo.

Doelstelling
De verkoop van de aandelen van GaiaZOO aan Moraco, door middel van de aanbiedingsregeling uit de statuten van de vennootschap, zodat Moraco het totale aandelenpakket kan doorverkopen aan Burgers' Zoo en Burgers' Zoo GaiaZOO verder kan ontwikkelen in de geest van het huidige park.

Argumenten
<u>Rol gemeente Kerkrade</u>
De gemeente Kerkrade is aandeelhouder geworden van GaiaZOO vanuit haar rol als aanjager en om de realisatie van de dierentuin mede mogelijk te maken. Daarbij is destijds ook aangegeven dat verkoop van de aandelen op een geschikt moment in de toekomst mogelijk zou plaatsvinden. De afgelopen jaren heeft GaiaZOO zich ontwikkeld tot een zeer belangrijke toeristische attractie in de regio. Bovendien is het inmiddels een bedrijf zonder vreemd vermogen en met een gezonde financiële positie. GaiaZOO haalt sinds 2017 gezonde rendementen. Wij achten dit dan ook een goed moment om onze aandelen te verkopen.

<u>Nieuwe partij</u>
Nadat Moraco N.V. aan de directeur van GaiaZOO heeft aangegeven dat zij haar aandelen wil verkopen (zomer 2023), is de directeur van GaiaZOO op zoek gegaan naar een geschikte partij. Uitgangspunt hierbij was een koper te vinden die GaiaZOO wil voortzetten in de geest van het huidige park, een lange termijn visie heeft en begrijpt hoe de complexe dierentuinwereld in elkaar steekt.
Die partij is gevonden in Koninklijke Burgers' Zoo in Arnhem. Dit is een trots familiebedrijf sinds 1913 en het is een internationaal gerenommeerde dierentuin die op vele fronten toonaangevend is. Dankzij haar "eco-diplays" behoort Burgers' Zoo tot de wereldtop. Het is een bedrijf dat duurzaamheid en natuurbehoud hoog in het vaandel heeft staan, hetgeen zich onder meer uit in het verwerven van ruim 400km2 grond ter berscherming van kwetsbare natuur in Belize. De geografische ligging (net als GaiaZOO) nabij de Duitse grens maakt het een ideale strategische partner

gezien het grote marktaandeel (en – potentieel) van Duitse bezoekers in beide parken. Bovenal is het echter een zeer serieus familiebedrijf dat opereert volgens het Rijnlandse model. Belangrijk is het om te vermelden dat het de intentie van de vijfde generatie is om het familiebedrijf over te nemen. Zij hechten daarnaast veel waarde aan een goede relatie met de gemeente en vinden het van belang om een goede werkgever te zijn met oog voor de directe omgeving. Door het strategische partnerschap van beide dierentuinen zijn er vele synergetische en financiële voordelen te behalen en is een groei van bezoekersaantallen zeer aannemelijk.
Burgers' Zoo wil alleen 100% van de aandelen verwerven. Om aan deze eis tegemoet te komen heeft Moraco N.V. de gemeente Kerkrade gevraagd haar aandelen te verkopen aan Moraco N.V.
Als gemeente Kerkrade vinden wij het belangrijk dat GaiaZOO ook op de lange termijn haar positie als belangrijke toeristische trekpleister en dierentuin van hoog niveau blijft behouden. Wij hebben er vertrouwen in dat dit met deze partij ook gaat lukken. Wij streven ernaar betrokken te blijven bij GaiaZOO middels een zetel in de Raad van Advies.
Verder wordt in de beide koopovereenkomsten vastgelegd dat Burgers' Zoo het oogmerk heeft dat de Vennootschap de Onderneming na transactie van de aandelen nog tot in lengte van jaren duurzaam en bestendig zal blijven exploiteren als 'dierentuin', tenzij sprake is van bedrijfseconomische omstandigheden.
dat het altijd een dierentuin moet blijven. De visie en plannen van Burgers' ZOO en hoe deze passen bij de verdere ontwikkeling van GaiaZOO zijn verder toegelicht door beide partijen tijdens de besloten raadsinformatiebijeenkomst op 27 maart j.l.

<u>Financiële voordelen</u>
De verkoop van ons aandelenpakket brengt ook aanzienlijke financiële voordelen met zich mee. Deze worden verder uitgewerkt in de financiële paragraaf verderop.

Kanttekeningen

- GaiaZOO heeft in januari 2024 aan de Gemeente Kerkrade verzocht om de erfpachtovereenkomst te ontbinden. In de erfpachtovereenkomst is namelijk een clausule opgenomen, waarin staat dat GaiaZOO, wanneer zij alle leningen hebben afgelost (en dat is in 2023 gebeurd) de gemeente mogen verzoeken om de gronden in bloot eigendom over te nemen voor € 1,-. Vanwege de aanleg van de buitenring, klopte op meerdere plekken echter de perceelindeling niet meer. Afgelopen jaar is dit verder uitgezocht met de provincie en op de juiste manier in het kadaster geregistreerd. Daardoor kan in 2025 daadwerkelijk overgegaan worden tot de overdracht van de gronden aan GaiaZOO. Door het vervallen van de erfpachtovereenkomst, vervalt ook de samenwerkingsovereenkomst. Hierin staat opgenomen dat GaiaZOO jaarlijks aan de gemeente Kerkrade retributiegelden betaalt, te weten 2,5% van de omzet van de dagkaartverkopen. Deze retributiegelden komen te vervallen. Mondeling was reeds overeenstemming bereikt met de directeur van GaiaZOO dat zij in plaats daarvan een marketing bijdrage zouden leveren van € 50.000,- per jaar. In deze nieuwe situatie, waarbij de aandelen overgedragen worden, zijn deze marketinggelden meegenomen in de onderhandelingen met de nieuwe eigenaren. Hierbij is mondeling een termijn van 10 jaar afgesproken, met de intentie om daarna met nog eens 10 jaar te verlengen. Dit wordt vastgelegd in een separate overeenkomst. De beëindiging van de erfpacht en overdracht van de gronden zal tevens in een separate nota ter besluitvorming worden voorgelegd.
- Met Moraco N.V. is afgesproken dat, als de goedkeuring door College van burgemeester en wethouders niet wordt verleend en/of de Gemeenteraad van de Gemeente Kerkrade geen positieve zienswijze afgeeft en bedenkingen kenbaar heeft gemaakt voor de alhier bedoelde verkooptransactie niet verleend wordt, alle door Moraco N.V in dit traject gemaakte kosten volledig door de Gemeente Kerkrade vergoed zullen worden.

Financiën
Uit onderhandeling tussen Moraco N.V. en de gemeente Kerkrade is een bod gekomen van € 6.250.000,- voor ons aandelenpakket (40,1,%).

GaiaZOO is in maart 2025 getaxeerd en het bod ligt boven de taxatiewaarde; Taxatiewaarde 40,1% is € 5.698.210. Het bod van Moraco N.V. ligt dan ook boven de nieuwe taxatiewaarde. Het taxatierapport kan door uw Raadsleden ingezien worden bij de griffie. De kosten voor het taxatierapport worden gedeeld tussen Moraco N.V. en Gemeente Kerkrade.

De koopovereenkomst is opgesteld in samenwerking tussen de advocaten van beide partijen.

De gemeente Kerkrade heeft bedongen om een jaarlijkse vergoeding van Burger's Zoo van € 50.000, -- voor het verlenen van reclame- en communicatiediensten (marketinggelden) te ontvangen en deze vast te leggen in een separate overeenkomst. Hierbij is mondeling een termijn van 10 jaar afgesproken, met de intentie om daarna met nog eens 10 jaar te verlengen. Deze opbrengst compenseert het vervallen van de geraamde jaarlijkse retributievergoeding vanaf 1 januari 2025 (zie ook bij 'kanttekeningen') en is dus voor de begroting geen extra opbrengst.

Gelet op de verplichting die voortvloeit uit de aanbiedingsregeling in de vastgestelde statuten alsmede gelet op het feit dat Moraco al heel lang mede aandeelhouder is geweest en de positieve ervaringen die hierbij zijn opgedaan, verricht de gemeente Kerkrade geen antecedentenonderzoek.

Anders dan hierboven reeds genoemd, zullen er verder geen kosten verrekend worden.

De aandelen zijn in het verleden in meerdere tranches verkregen (raadsbesluiten 2002, 2004, 2007, 2009, 2015) en hebben in de gemeentebalans nog een boekwaarde van € 4.451.440,-. Daarnaast is nog sprake van bijkomende kosten voor de gemeente, te weten de eerdergenoemde taxatiekosten (€ 2.500) en de kosten van een uitgevoerde fiscale toets (€ 7.450). Daarnaast de juridische kosten (schatting € 15.000,-). Bij de geboden prijs bedraagt de netto boekwinst ten gunste van de algemene middelen 2025 dus € 1.773.610,-.

De verkoop zorgt ook voor een financiële geldstroom van netto circa € 6,23 miljoen richting de gemeente welke niet voorzien was en welke financieringstechnisch vrij beschikbaar is omdat er geen financiële verplichtingen tegenover staan. Bij een dergelijke omvang wordt onze geldbehoefte op de kapitaalmarkt direct lager en hoeven wij vooralsnog voor dit bedrag geen vaste geldlening aan te trekken c.q. een minder groot bedrag.
Uitgaande van een feitelijke ontvangst per juni 2025, betekent dit een structurele meevaller in de gemeentefinanciering (rente), te weten circa € 127.000 in 2025, circa € 213.000 in 2026 en daarna aflopend met circa € 9.000 per jaar naar € 186.000 in 2029.

Het huidige bod is een financieel aantrekkelijk bod:
- Het bod ligt boven de taxatiewaarde uit 2025.
- We maken een aanzienlijke boekwinst (afgerond bijna € 1,8 miljoen op een investering van € 4,45 miljoen).
- Het wegvallen van de begrote retributiegelden van € 50.000 per jaar wordt gecompenseerd door een gelijk bedrag aan marketinggelden.
- De gemeente draagt geen risico meer en heeft zekerheid over haar opbrengsten door haar hele aandelenbelang ineens te verkopen.
- Door betaling ineens zijn er vanaf 2025 structurele baten die oplopen naar circa € 0,2 miljoen per jaar.

De eenmalige netto boekwinst in 2025 en de structurele meevaller in de gemeentefinanciering (rente) vanaf 2025 worden betrokken bij de algehele actualisatie van de meerjarige financiële opgave in juni 2025 (ná de meicirculaire), samen met de dan bekende andere mee- en tegenvallers.

Communicatie
Naar aanleiding van het verzoek om verkoop is de huisadvocaat van de gemeente Kerkrade geraadpleegd.
In de statuten van de aandeelhouders van GaiaZOO B.V. is opgenomen dat indien een van de aandeelhouders haar aandelenpakket wil verkopen, zij dit eerst aan moeten bieden aan de mede aandeelhouders.
De gemeente is op dat moment uitsluitend vrij om te bepalen of zij wel of niet verkoopt, maar is niet vrij om te bepalen aan wie zij verkoopt. In die fase mag zij niet verkopen aan een andere partij dan de zittende aandeelhouder. Een overdracht zonder in achtneming van de statutaire blokkeringsregeling is nietig.

Omdat bestuursrecht en bedrijfsrecht zich hier tegenspreken, is toch besloten om het voornemen tot verkoop te publiceren in het kader van het Didam arrest.

Op 27 maart 2025 heeft een besloten raadsinformatiebijeenkomst onder geheimhouding plaatsgevonden. Hierbij waren zowel raadsleden als collegeleden aanwezig. Na de openbare collegevergadering op 8 april heeft een persgesprek plaatsgevonden. Daarnaast is een persbericht verspreid.

Tot aan het moment van openbaarmaking op 8 april rustte er geheimhouding op alles rondom dit traject. Dit vanwege gevoelige bedrijfsgegevens en zwaarwegende economische en financiële belangen, ook voor ons als gemeente. Daarnaast was het belangrijk om GaiaZOO en Burgers'ZOO de kans te geven om e.e.a. zorgvuldig met hun werknemers te communiceren.
Deze communicatielijn is in samenwerking tussen alle partijen voorbereid. Elke betrokken partij was en is zelf verantwoordelijk voor de interne communicatie

Afdelingshoofd communicatie was betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van het persgesprek en het opstellen van het bijbehorende persbericht.

Burgerparticipatie

Niet van toepassing
Het betreft een kwestie van individuele aard en er is geen sprake van beïnvloedingsruimte voor burgers.

Uitvoering
Thuis & Partners advocaten is ingeschakeld om ons hierin juridisch te ondersteunen.

Gezondheid en Vitaliteit
Los van de toeristische topattractie die GaiaZOO voor Kerkrade vormt, zijn er vele spin-off effecten, variërend van directe en indirecte werkgelegenheid, inzet van toeleveranciers uit de directe omgeving, een aangename verblijfsomgeving in de natuur en een sociale ontmoetingsplaats voor jong en oud. Daarmee draagt GaiaZOO bij aan de ontwikkeling van Kerkrade naar een vitale meer-generatie-stad.

Van de Loosdrecht makelaars

Taxatierapport

Rapportdatum 26-03-2025

GaiaZOO

Gaiaboulevard 1, 6468 PH Kerkrade

DÉ RECREATIE BEDRIJFSMAKELAAR

Al onze werkzaamheden worden verricht volgens de voorwaarden van de Nederlandse Vereniging van Makelaars. Een exemplaar daarvan zenden wij u op verzoek toe.

INHOUDSOPGAVE

1 Samenvatting 3
2 Algemene gegevens 5
2.1 Opdrachtgever 5
2.2 Taxatiebedrijf en betrokken (Controlerend) Register-Taxateur 5
2.3 Waardepeildatum, relevante data en scope of work 7
3 Doel van de taxatie, getaxeerde belang en uitgangspunten 8
3.1 Onderwerp van de taxatie 8
3.2 Doel van de taxatie 8
3.3 Getaxeerde belang 8
3.4 Waardegrondslag (basis van waarde) 9
3.5 (Bijzondere) uitgangspunten 10
3.6 Gehanteerde begrippen 14
4 Verklaringen van de Register-Taxateur 16
4.1 Verklaringen, privacy en plausibiliteit 16
4.2 Overige verklaringen van de Register-Taxateur 18
4.3 Gehanteerde valuta 20
4.4 Verklaring beperkte geldigheid taxatie 20
4.5 Vakinhoudelijke kennis Register-Taxateur 20
4.6 Schattingsonzekerheid 21
4.7 Marktrisico 22
4.8 Inspectie 22
4.9 Copyright en bijlagen 23
5 Juridische status van het vastgoedobject 24
5.1 Privaatrechtelijke aspecten 24
5.2 Publiekrechtelijke aspecten 33
5.3 Vergunningen en overige relevante zaken 43
5.4 Natuurbeschermingsrichtlijnen 46
6 Verontreiniging en milieu 48
7 Ligging, vastgoedobject, gebruik en classificatie 51
7.1 Ligging 51
7.2 Algemene informatie 51

7.3 Nadere omschrijving van terrein en opstallen 52
7.3.1 Exploitabele eenheden 52
7.3.2 Kantoren, 53
7.3.3 Bedrijfswoning 55
7.3.4 Horecagelegenheden 56
7.3.5 Entreegebouw 56
7.3.6 Hof van Gaia en Dino Dome 57
7.3.7 Gorillaverblijf 57
7.4 Gedeelte van de overige verblijven en gebieden 58
7.5 Gebruikssituatie 62
7.6 Onderhoudstoestand 62
8 Duurzaamheid 63
8.1 Energielabel 63
8.2 Aspecten van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen 64
8.3 Energiebesparingsplicht en informatieplicht 64
8.4 Laadpalen 66
8.5 Overige bekende energiebesparende maatregelen 66
9 Waardering 67
9.1 Gehanteerde benaderingen en methoden 67
9.1.1 Inkomstenbenadering 67
9.1.2 DCF–methode 67
9.1.3 Comparatieve benadering met toepassing vergelijkingsmethode 68
9.2 Onderbouwing van de waardering op basis van de DCF-methode 68
9.3 Marktomstandigheden 76
9.4 Verhuurbaarheid, verkoopbaarheid en courantheid 77
9.5 Referenties 78
9.6 Back-testing en eerdere betrokkenheid 78
9.7 Optimale aanwending/Highest And Best Use (HABU) 80
10 Bestudeerde bescheiden 81
11 Ondertekening 82
12 Bijlagen 83

1 SAMENVATTING

Voor u ligt het taxatierapport van GaiaZOO, plaatselijk bekend: Gaiaboulevard 1, 6468 PH Kerkrade. Nader te noemen het 'vastgoedobject'.

Verwijzingen

Uitgangspunten	: Paragraaf 3.5
Bijzonder uitgangspunt (Paragraaf 3.5)	: Nee
Onderbouwing van de marktwaarde	: Hoofdstuk 9

Type vastgoedobject en grondslag

Type vastgoedobject: Dierentuin.

Met als grondslag: Vrij van huur en gebruik, met uitzondering van de bedrijfsmatige exploitatie. De bedrijfswoning is verhuurd aan een medewerker, maar uitgegaan wordt van een situatie vrij van huur en gebruik.

Getaxeerde waarde

Marktwaarde[1]: € 14.210.000 k.k.

Allocatie onroerende zaken: € 10.580.000

Allocatie roerende zaken: € 3.630.000

Van belang is dat bij een eventuele overdracht van het bedrijf, het bedrijf in goede orde exploitabel moet zijn en in de waardering zijn dan ook niet nader genoemde, maar voor een goede exploitatie noodzakelijke roerende goederen en overige bedrijfsmiddelen betrokken. Het waarderen van roerende zaken behoort niet tot de expertise van de Register-Taxateur en derhalve kan alleen verwezen worden naar de bedrijfsinventaris zoals vermeld op de meest recent ter beschikking gestelde concept balans per 31-12-2024.

[1] Met de huidige exploitatie en inclusief bedrijfsmiddelen (roerende zaken) als een complete operationele entiteit.

Kwalificaties vastgoedobject[2]

Locatie	: Goed
Vastgoedobject	: Goed
Onderhoud opstallen en terrein	: Redelijk
Verkoopbaarheid	: Matig
Verhuurbaarheid	: Slecht[3]
Courantheid	: Matig

SWOT-Analyse

Sterkten	**Zwakten**
• Goede locatie; • Nieuw entreegebouw met shop en Toren van Gaia en nieuw dienstencentrum; • GaiaZOO betaalt, in overleg met Gemeente Kerkrade, vanaf medio 2024 geen jaarlijkse retributie meer voor de resterende looptijd van het erfpachtrecht. Voorheen was de hoogte van de retributie gebaseerd op 2,5% van de dagkaartverkopen; • Er is geen resterend leningdeel meer. Dat zag voorheen op de lening ter financiering van de afkoopsom inzake aan de Gemeente Kerkrade verschuldigde erfpachtcanon.	• Grond niet in eigendom maar in erfpacht; • Incourant vastgoed.
Kansen	**Bedreigingen**
• Uitbreidingsgebied van circa 3 hectare; • Afbouwen van het nieuwe kantoorgebouw en amoveren van de oude kantoorunits; • Zolang de erfpachter de eigenaar niet verzocht heeft het blooteigendom van de onroerende zaak aan hem over te dragen, heeft erfpachter bij voorgenomen overdracht van het blooteigendom door de eigenaar een voorkeursrecht tot koop. De eigenaar is verplicht de erfpachter alsdan het blooteigendom van de onroerende zaak te koop aan te bieden voor de prijs van € 1.	• Hoge vervangings-investeringen en regulier onderhoud; • Hoge gas- en elektriciteitsprijzen; • Gedeeltelijk gelegen binnen de grenzen van NNN wat mogelijk invloed kan hebben op bouwontwikkelingen in het park.

[2] Bandbreedte kwalificaties: slecht - matig - redelijk - goed – zeer goed.
[3] De taxatie gaat uit van het huidige (eigen) gebruik en de exploitatie zonder rekening te houden met verhuurbaarheid van het gehele vastgoedobject aan één huurder. De verhuurbaarheid van bijvoorbeeld de horeca is goed. Een dierentuin in Nederland die volledig is verhuurd is Register-Taxateur niet bekend dus daarom is slecht ingevuld.

2 ALGEMENE GEGEVENS

2.1 Opdrachtgever

Opdrachtgever	: Moraco N.V.
Adres, postcode en plaats	: Grote Gracht 18, 6211 SW Maastricht
Opdracht verstrekt door	: Mevrouw J. Huijnen
E-mailadres	: judith.huijnen@mourmansgroep.nl
Telefoonnummer	: 06 – 53 78 67 83
Extra contactpersoon	: De heer H. Jagers
E-mailadres	: h.jagers@gaiazoo.nl
Telefoonnummer	: 06 – 19 93 26 88
Datum taxatieopdracht akkoord	: 21-03-2025

De taxatieopdracht met opdrachtnummer 25020 is opgenomen in de bijlage. In afwijking van de taxatieopdracht maakt perceel 6437 geen onderdeel uit van het getaxeerde.

2.2 Taxatiebedrijf en betrokken (Controlerend) Register-Taxateur

Taxatiebedrijf

Taxatiebedrijf	: **Van de Loosdrecht RBM B.V.**
KvK	: 58974202
Post- en bezoekadres	: F.A. Molijnlaan 28, 8071 AG Nunspeet
Telefoonnummer	: 0341 – 25 23 63

Het Taxatiebedrijf is een Royal Institute of Chartered Surveyors (RICS): Regulated Firm, Nederlandse Coöperatieve Vereniging van Makelaars en Taxateurs in onroerende goederen (NVM U.A.): NVM U.A.-kantoor, Kennispartner van de Vereniging van Recreatie Ondernemers Nederland (Recron) en Supplier van de Vereniging Hiswa.

Kwalificaties (Controlerend) Register-Taxateur

T.A.C. Lunenburg REV RT	**: Register-Taxateur**
Contactgegevens	: 06 – 51 92 37 60 thijs@vandeloosdrechtrbm.nl
Ingeschreven in register	: **Recognised European Valuer (REV)**
Stichting	: TEGoVA Netherlands

Certificaatnummer	:	REV-NL-NVM-2024-4
Ingangsdatum	:	01-12-2019
Einddatum	:	30-11-2029
Specialisatie	:	AV-K-B-W-OIV-R
Ingeschreven in register	:	**Nederlands Register Vastgoed Taxateurs (NRVT)**
Registratienummer	:	RT815152239
Kamer	:	Bedrijfsmatig Vastgoed
Aantekening	:	Grootzakelijk Vastgoed
Ingangsdatum	:	01-01-2016, geen expiratiedatum
Lid van	:	**NVM U.A. als Business Taxateur**

A.K. Mijnheer MRICS REV RM RT	**:**	**Controlerend Register-Taxateur**
Contactgegevens	:	06 – 51 13 43 17 adri@vandeloosdrechtrbm.nl
Professional Member of	:	**RICS**
RICS membership number	:	6497328
Ingeschreven in register	:	**Recognised European Valuer (REV)**
Stichting	:	TEGoVA Netherlands
Certificaatnummer	:	REV-NL/NVM/2024/1
Ingangsdatum	:	01-12-2019
Einddatum	:	30-11-2029
Specialisatie	:	R
Ingeschreven in register	:	**NRVT**
Registratienummer	:	RT738013462
Kamer	:	Wonen
Ingangsdatum	:	01-01-2017, geen expiratiedatum
Kamer	:	Bedrijfsmatig Vastgoed
Aantekening	:	Grootzakelijk Vastgoed
Ingangsdatum	:	01-01-2016, geen expiratiedatum
Lid van	:	**NVM U.A. als Business en Wonen Makelaar en Taxateur**

De (Controlerend) Register-Taxateur is gespecialiseerd in het waarderen van exploitatiegebonden onroerend goed in de Leisure branche. Verblijfsrecreatie: zoals campings, bungalowparken, vakantieparken en groepsaccommodaties. Dagrecreatie: zoals golfbanen, dierentuinen, pretparken, wellnesscomplexen en sportaccommodaties. Watersportgebonden bedrijven: zoals jachthavens en zeilscholen al of niet in combinatie met horeca.

2.3 Waardepeildatum, relevante data en scope of work

Waardepeildatum	: 01-01-2025
Inspectiedatum	: 12-03-2025
Inspectie door	: T.A.C. Lunenburg REV RT

Ten tijde van de waardepeildatum is het kantoorgebouw in aanbouw, gewaardeerd is naar de situatie per waardepeildatum. Ten tijde van de inspectiedatum is het kantoorgebouw nog steeds in aanbouw.

Het onderhavige taxatierapport betreft een	: Definitieve versie.
Rapportdatum 1e concept versie	: 21-03-2025
Rapportdatum definitieve versie	: 26-03-2025
Aantal verstrekte concept versies	: 1
Afwijking in % en € t.o.v. 1e concept versie	: 0%, € 0,00

<u>Scope of work: Volledige taxatie</u>

a. De Professionele Taxatiedienst (PTD) in de vorm van een volledige taxatie is qua mate van diepgang van het onderzoek en de inhoud van het taxatierapport de meest uitgebreide vorm;
b. De Register-Taxateur heeft de volledige taxatie voorzien van een duidelijke onderbouwing, onder meer door middel van een waarderingsmodel;
c. Bij de volledige taxatie heeft de Register-Taxateur zelf het vastgoedobject beoordeeld, de mate van diepgang is verwoord in paragraaf 4.8.

3 DOEL VAN DE TAXATIE, GETAXEERDE BELANG EN UITGANGSPUNTEN

3.1 Onderwerp van de taxatie

Het vastgoedobject: GaiaZOO.
Adres, postcode en plaats: Gaiaboulevard 1, 6468 PH Kerkrade.

Beknopte omschrijving vastgoedobject:
GaiaZOO is opgedeeld in 4 gebieden, te weten: Limburg, Taiga, Rainforest en Savanna. In GaiaZOO kan de bezoeker meer dan 150 verschillende diersoorten ontmoeten.

Bij GaiaZOO is gekozen voor de implementatie van Dynamic Pricing Online, een variabel entreeprijzensysteem op basis van vroegboekkorting. De gedachte achter deze keuze is meervoudig: het spreiden van bezoekers over alle dagen van de week.

GaiaZOO wordt geëxploiteerd door GaiaPark B.V. GaiaZOO richt zich met name op dag gasten en abonnementhouders in de regio Zuid- en Midden-Limburg en de aangrenzende gebieden in België en Duitsland.

3.2 Doel van de taxatie

Het bepalen van de marktwaarde van het vastgoedobject ten behoeve van een voorgenomen overdracht van de aandelen van de gemeente Kerkrade aan Moraco N.V. De huidige verdeling van de aandelen van GaiaPark B.V. is als volgt: Moraco N.V. 59,9% en Gemeente Kerkrade 40,1%.

3.3 Getaxeerde belang

Het getaxeerde belang omvat 251.244 m² grond in eigendom bij Gemeente Kerkrade, volledig uitgegeven in erfpacht bij Gaiapark B.V.

Specialistisch vastgoedobject: Exploitatiegebonden onroerend goed.
Met als grondslag: Vrij van huur en gebruik, met uitzondering van de bedrijfsmatige exploitatie. De bedrijfswoning is verhuurd aan een medewerker, maar uitgegaan wordt van een situatie vrij van huur en gebruik.

3.4 Waardegrondslag (basis van waarde)

Waardebegrip marktwaarde (IVS 104, paragraaf 30)

Marktwaarde is het geschatte bedrag waartegen een actief[4] of passief zou worden overgedragen op de waardepeildatum tussen een bereidwillige koper en een bereidwillige verkoper in een zakelijke transactie, na behoorlijke marketing en waarbij de partijen zouden hebben gehandeld met kennis van zaken, prudent en niet onder dwang.

Transactiekosten (IVS 104, paragraaf 210.1)

De waardegrondslag vertegenwoordigt de geschatte transactieprijs van een actief zonder rekening te houden met de verkoopkosten van de verkoper of de aankoopkosten van de koper en zonder correcties voor belastingen die de koper of de verkoper verschuldigd is en die rechtstreeks verband houden met de transactie.

Het vastgoedobject is per waardepeildatum getaxeerd op

Marktwaarde[5]: € 14.210.000 k.k.

Zegge: VEERTIENMILJOEN TWEEHONDERDTIENDUIZEND EURO

Allocatie onroerende zaken: € 10.580.000

Zegge: TIENMILJOEN VIJFHONDERDTACHTIGDUIZEND EURO

Allocatie roerende zaken: € 3.630.000

Zegge: DRIEMILJOEN ZESHONDERDDERTIGDUIZEND EURO

Van belang is dat bij een eventuele overdracht van het bedrijf, het bedrijf in goede orde exploitabel moet zijn en in de waardering zijn dan ook niet nader genoemde, maar voor een goede exploitatie noodzakelijke roerende goederen en overige bedrijfsmiddelen betrokken. Het waarderen van roerende zaken behoort niet tot de expertise van de

[4] Een vastgoedobject, zoals het onderhavige, is exploitatiegebonden en wordt altijd samen met de bedrijfsinventaris die nodig is voor de exploitatie van de onderneming getaxeerd.
[5] Met de huidige exploitatie en inclusief bedrijfsmiddelen (roerende zaken) als een complete operationele entiteit.

Register-Taxateur en derhalve kan alleen verwezen worden naar de bedrijfsinventaris zoals vermeld op de meest recent ter beschikking gestelde concept balans per 31-12-2024.

3.5 (Bijzondere) uitgangspunten

In verband met de taxatie is de Register-Taxateur uitgegaan van zowel algemene uitgangspunten in verband met de taxatie van onroerend goed als van specifieke uitgangspunten in verband met de taxatie van bedrijfsmatig recreatief vastgoed. Ten aanzien van enkele aspecten is dan ook afgeweken van het Normblad taxatierapport commercieel vastgoed.

Uitgangspunt

Een uitgangspunt betreft een veronderstelling waarvan redelijkerwijs mag worden aangenomen dat deze als waar kan worden aangemerkt en die derhalve niet nader behoeft te worden onderzocht.

Algemene uitgangspunten

Voor de taxatie is de Register-Taxateur van de volgende algemene uitgangspunten uitgegaan:

- GaiaZOO betaalt, in overleg met Gemeente Kerkrade, vanaf medio 2024 geen jaarlijkse retributie meer voor de resterende looptijd van het erfpachtrecht. Voorheen was de hoogte van de retributie gebaseerd op 2,5% van de dagkaartverkopen. Deze afspraak is nog niet contractueel vastgelegd, maar bij de taxatie is het uitgangspunt gehanteerd dat dit nog wel gedaan zal worden en is er dus vanuit gegaan dat er vanaf medio 2024 geen jaarlijkse retributie meer verschuldigd is door GaiaZOO aan Gemeente Kerkrade;
- De Register-Taxateur merkt op dat de navolgende perceelnummers niet tot het erfpachtrecht behoren maar wel als parkeerterrein zijn ingericht en ook zo in gebruik zijn: 6218 (groot 42 m²), 6256 (groot 562 m²) overgegaan in 6433 en 6434, 6259 (groot 1.274 m²), 6266 (groot 14.708 m² maar daarvan slechts een gedeelte wat als parkeerterrein is ingericht en in gebruik is), 6273 (groot 53 m²), 6324 (groot 1.650 m²), 6327 (groot 16.233 m² maar daarvan slechts een gedeelte wat als parkeerterrein is ingericht en in gebruik is) overgegaan in 6431

en 6432, 6410 (groot 4.447 m² maar daarvan slechts een gedeelte wat als parkeerterrein is ingericht en in gebruik is). De benoemde percelen, met uitzondering van percelen 6266 en 6272 die in eigendom zijn van Provincie Limburg, zijn in eigendom van de Gemeente Kerkrade en niet in erfpacht uitgegeven maar worden dus feitelijk wel gebruikt door GaiaZOO waarvoor GaiaZOO geen retributie betaalt. Uitgangspunt bij de taxatie is de feitelijke gebruikssituatie;

- Dat op het vastgoedobject op basis van de kadastrale recherche en opgave van opdrachtgever geen andere beperkende rechten en/of erfdienstbaarheden van toepassing zijn, behoudens die vermeld zijn in het taxatierapport en van invloed zijn op de waarde. Als uitgangspunt geldt dat eventuele privaat- en publiekrechtelijke beperkingen zoals weergegeven op de kadastrale eigendomsinformatie actueel en volledig zijn;
- Bij de waardering geldt als uitgangspunt dat alle vergunningen ten behoeve van het getaxeerde onherroepelijk aanwezig zijn, in werking zijn en daarbij geldend zijn. Controle heeft in het kader van de taxatie niet plaatsgevonden. Bij de taxatie is ervan uitgegaan dat:
    - Alle benodigde vergunningen voor de exploitatie verleend zijn en dat het geëxploiteerd wordt conform de door de overheid gestelde eisen;
    - Ter preventie van legionellabesmetting een beheersplan opgesteld is, risicoanalyse uitgevoerd wordt en dat men periodieke metingen verricht;
    - De horecavoorzieningen over een hygiënecode beschikken en dat er conform deze code gewerkt wordt (HACCP);
    - De Speel- en attractietoestellen aan de veiligheidseisen van het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS) voldoen.
- In het kader van de taxatie is geen onderzoek uitgevoerd naar de gesteldheid van de bodem, grondwater en oppervlaktewater. Uitgegaan is van de door opdrachtgever en/of uit openbare bronnen verstrekte informatie. Als uitgangspunt geldt dat de gesteldheid van de grond, grondwater, oppervlaktewater en de verwerkte materialen geen belemmering vormen voor het huidige gebruik;
- Alle in dit taxatierapport genoemde oppervlakten zijn ter indicatie. Er zijn geen gecertificeerde meetstaten conform NEN 2580 verstrekt door opdrachtgever.

Voor de taxatie zijn deze normen van ondergeschikt belang vanwege het exploitatiegebonden karakter van het vastgoedobject;

- De Register-Taxateur kan niet instaan voor de juistheid van de aangeleverde en gebruikte gegevens. De Register-Taxateur heeft zelf de minimaal vereiste gegevens verzameld welke nodig zijn om een waardeoordeel af te geven;
- In het taxatierapport is een nadere omschrijving van het vastgoedobject opgenomen. Het doel van de omschrijving van de gronden, water en opstallen is het geven van een globale indruk van de omvang, de toestand en de sfeer van de hoofdzaken van het vastgoedobject. De genoemde aantallen, capaciteiten et cetera zijn hetzij schriftelijk, hetzij mondeling verstrekt door opdrachtgever. Er heeft geen exacte telling of controle ter plaatse plaatsgevonden;
- Het vastgoedobject vrij van hypotheek en beslagen wordt geleverd;
- Alle bedragen zijn exclusief omzetbelasting, voor zover er sprake is van een belaste levering. Er is geen rekening gehouden met eventueel te verkrijgen dan wel te restitueren premies, subsidies of overheidsbijdragen in welke vorm dan ook of hoe ook genaamd. In de Wet op de Omzetbelasting (1968) is opgenomen dat geen BTW is verschuldigd bij de overgang van het geheel of een gedeelte van een algemeenheid van goederen (overdracht van een onderneming), al dan niet tegen vergoeding of in de vorm van inbreng in een vennootschap (artikel 37d). Degene op wie de goederen overgaan, treedt in de plaats van de overdrager. De Register-Taxateur is ervan uitgegaan dat bij overdracht van het vastgoedobject dit artikel van toepassing is (hetgeen gebruikelijk is).

<u>Uitgangspunten taxeren bedrijfsmatig recreatief vastgoed</u>

Voor de taxatie van een bedrijfsmatig recreatief vastgoed is Register-Taxateur van de volgende algemene uitgangspunten uitgegaan:

- De taxatie van exploitatiegebonden vastgoedobject veronderstelt noodzakelijkerwijs dat de transactie het belang in het vastgoedobject betreft tezamen met alle apparatuur en vergunningen die vereist zijn om het voort te zetten. Verondersteld wordt dat het vastgoedobject “volledig uitgerust” is. In deze context omvat apparatuur zowel installaties en apparatuur als inrichting en (overige) bedrijfsinventaris. Het betreft een vastgoedobject met

handelspotentieel (European Valuation Standards (EVS) 2025, EVGN 2 onder 3.5);

- De marktwaarde is een schatting van het bedrag waarvan in redelijkheid kan worden verwacht dat het betaald wordt; de meest waarschijnlijke prijs onder de marktomstandigheden op de waardepeildatum, gebaseerd op neutrale aannames. Dit type vastgoed is getaxeerd op basis van een beoordeling van de kasstroom, zoals deze wordt afgeleid uit de jaarrekeningen en meerjarenprognose (handelspotentieel). Hieronder valt geen goodwill op grond van een exploitant met bovengemiddelde managementvaardigheden (persoonlijke goodwill). Er is uitgegaan van een redelijk efficiënte exploitant (REO). De inkomstenbenadering is gebaseerd op een reële haalbare omzet (FMT) en een reële haalbare bedrijfswinst (FMOP);
- Bij de waardering is ervan uitgegaan dat er een verrekening van opbrengsten en kosten plaats zal vinden op de datum van de feitelijke levering, of indien anders overeengekomen, op die nader tussen partijen overeengekomen datum. Dit van de voorraden, bedrijfsinkomsten en bedrijfsuitgaven;
- De bedrijfswoning is bewoond door een medewerker eventueel met gezin. Bij de waardering is er toch van uitgegaan dat de bedrijfswoning vrij van huur en gebruik, leeg, ontruimd en vrij van rechten van derden geleverd kan worden. De Register-Taxateur gaat er vanuit dat het gaat om een interne huurovereenkomst welke zonder huurbescherming kan worden opgezegd. Dit omdat het vastgoedobject complexgewijs is gewaardeerd en een potentiële koper gebruik wenst te kunnen maken van de bedrijfswoning.

De Register-Taxateur acht de gehanteerde uitgangspunten realistisch en passend in het licht van het doel van de taxatie. Mochten de feiten afwijken van de gehanteerde uitgangspunten dan kan dit van invloed zijn op de taxatie.

<u>Bijzonder uitgangspunt</u>

Een bijzonder uitgangspunt betreft een uitgangspunt dat ofwel veronderstelt dat de taxatie is gebaseerd op feiten en omstandigheden die wezenlijk verschillen van de feiten en omstandigheden die bestaan op de waardepeildatum; of waarvan redelijkerwijs niet kan worden verwacht dat een kandidaat-koper deze zou hanteren op de

waardepeildatum. Een bijzonder uitgangspunt kan uitsluitend worden gehanteerd indien deze redelijkerwijs als realistisch, relevant en geldig kan worden beschouwd in verband met de specifieke omstandigheden van de PTD en de Register-Taxateur is gehouden om de realiteit, relevantie en geldigheid daarvan te toetsen. De opdrachtgever heeft niet verzocht om een bijzonder uitgangspunt te hanteren.

3.6 Gehanteerde begrippen

Bedrijfsgerelateerd vastgoedobject: Elk type vastgoed dat ontworpen is voor een specifiek bedrijfstype waarbij de marktwaarde van het vastgoedobject het handelspotentieel van dat bedrijf weerspiegelt.

Handelspotentieel: De toekomstige winst die een redelijk efficiënte exploitant in de context van een taxatie van het vastgoedobject zou verwachten te behalen met het gebruik van het vastgoedobject. Het handelspotentieel kan hoger of lager zijn dan de recente handelsgeschiedenis van het vastgoedobject. Het omvat een reeks factoren (zoals de locatie, het ontwerp en het karakter, de mate van aanpassing en de handelsgeschiedenis van het vastgoedobject in de heersende marktomstandigheden) die inherent zijn aan het vastgoedactief. Voorbeelden van dit type vastgoedobjecten zijn dag- en verblijfsrecreatieve objecten, watersportbedrijven, hotels, restaurants en andere soorten horeca.

Redelijk efficiënte exploitant (REO: Reasonably Efficient Operator): Een concept waarbij de Register-Taxateur ervan uitgaat dat de marktpartijen competente exploitanten zijn van een bedrijf dat op of in het vastgoedobject wordt uitgeoefend en dat ze op een efficiënte manier handelen. Er is een schatting gemaakt van het handelspotentieel in plaats van uit te gaan van het werkelijke niveau van de handel onder de bestaande eigenaar, en persoonlijke goodwill is buiten beschouwing gelaten.

Inkomsten vóór rente, belastingen, afschrijvingen en amortisatie (EBITDA: Earnings Before Interest Taxes Depreciation en Amortization): Deze term heeft betrekking op de werkelijke operationele entiteit en kan verschillen van de door de Register-Taxateur geschatte reële haalbare bedrijfswinst (FMOP ook wel bekend als gecorrigeerde EBITDA).

Reële haalbare omzet (FMT: Fair Maintainable Turnover): Het niveau van handel dat een redelijk efficiënte exploitant zou verwachten te behalen op basis van het uitgangspunt dat het vastgoedobject volledig uitgerust en ingericht is en in goede staat van onderhoud verkeert.

Reële haalbare bedrijfswinst (FMOP: Fair Maintainable Operating Profit): De winst vóór afschrijvingen en financieringskosten met betrekking tot het actief zelf die een redelijk efficiënte exploitant van de reële haalbare omzet zou verwachten op basis van een beoordeling van de visie van de markt op de potentiële inkomsten van het vastgoedobject. In dit cijfer moeten alle kosten en uitgaven van de redelijk efficiënte exploitant tot uitdrukking komen, evenals een redelijke jaarlijkse opslag voor periodieke uitgaven, zoals inrichting, renovatie en vervanging van de handelsinventaris.

Operationele entiteit: Een operationele entiteit omvat gewoonlijk:

- Het juridisch belang in de grond, water en gebouwen;
- De handelsinventaris, wat gewoonlijk de bedrijfsinrichting, inventaris, meubilair en apparatuur omvat;
- De marktperceptie van het handelspotentieel, tezamen met een veronderstelde mogelijkheid om licenties, instemmingsbewijzen, certificaten en vergunningen te verkrijgen en te verlengen.

Verbruiksgoederen en voorraden worden normaal gesproken uitgesloten.

Goodwill: Elk toekomstig economisch voordeel dat voortvloeit uit een bedrijf, een belang in een bedrijf of uit het gebruik van een groep activa die niet gescheiden kan worden.

Persoonlijke goodwill (van de huidige exploitant): De waarde van de winst die boven de verwachtingen van de markt ligt en bij verkoop van het bedrijfsgerelateerde vastgoedobject verloren zou gaan, evenals financiële factoren die specifiek verband houden met de huidige exploitant van het bedrijf, zoals belastingen, het afschrijvingsbeleid, financieringskosten en het in het bedrijf geïnvesteerde kapitaal.

Winstmethode (ook wel bekend als de inkomstenbenadering): Een benadering die een indicatie van de marktwaarde geeft door toekomstige kasstromen om te zetten naar één enkele actuele kapitaalwaarde.

Winstgevendheid: Het niveau van winstgevendheid, voor waardevermindering en financieringskosten die met het vastgoedobject zelf te maken hebben, dat een redelijk efficiënte exploitant kan verwachten van de redelijk haalbare omzet gebaseerd op een beoordeling vanuit het oogpunt van de markt over de potentiële inkomsten van het vastgoedobject. Het omvat alle kosten en uitgaven die een redelijk efficiënte exploitant zou hebben en een redelijk jaarlijks bedrag voor periodieke uitgaven, zoals inrichting, renovatie en vervanging van de handelsinventaris.

4 VERKLARINGEN VAN DE REGISTER-TAXATEUR

PTD

De door de Register-Taxateur verrichte werkzaamheden vallen onder de werkzaamheden van een PTD. Hieronder wordt verstaan het door de Register-Taxateur schatten van en schriftelijk rapporteren over de marktwaarde van het vastgoedobject, zodanig dat aan de schatting en rapportering in het economische en maatschappelijke verkeer vertrouwen kan worden ontleend.

Schatting

Een kwantificering (in geld) onder onzekerheid.

Onafhankelijkheid en integriteit

- De Register-Taxateur is per definitie onafhankelijk en handelt ongeacht het belang van zijn opdrachtgever;
- De Register-Taxateur hanteert te allen tijde de hoogste normen van eerlijkheid en integriteit;
- De Register-Taxateur moet zowel aan de eisen van de opdrachtgever kunnen voldoen als aan de regels, wetgeving en gedragscodes die van belang zijn voor de taxatieopdracht.

De Register-Taxateur valt ook onder de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Zie ook www.fiu-nederland.nl

4.1 Verklaringen, privacy en plausibiliteit

De Register-Taxateur verklaart niet in dienstbetrekking te staan tot de opdrachtgever of gelieerde vennootschap(pen).

De Register-Taxateur hanteert het Normblad[6] taxatierapport commercieel vastgoed, opgesteld door de NVM U.A. en heeft deze opgenomen in de bijlage.

De verstrekte gegevens zijn zorgvuldig en volgens de voorschriften van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) verwerkt. Hiervoor is een privacyverklaring opgesteld die na te lezen is op onze website: www.vandeloosdrecht.nl/recreatie.

Bij een PTD ten aanzien van Bedrijfsmatig Vastgoed (zowel de volledige taxatie, hertaxatie als markttechnische update) dient de Register-Taxateur ervoor te zorgen dat zijn taxatiewerkzaamheden, alvorens het taxatierapport wordt uitgebracht, worden onderworpen aan een plausibiliteitstoets door een Controlerend Register-Taxateur[7].

De plausibiliteitstoets betreft een toets op aannemelijkheid en geloofwaardigheid van de PTD, alsmede een toets of de gehanteerde taxatiemethoden in overeenstemming met de daaraan gestelde eisen (de toepasselijke reglementen van het NRVT, EVS en/of IVS) is uitgevoerd.

De Controlerend Register-Taxateur legt een verklaring af dat diegene de plausibiliteitstoets heeft uitgevoerd, welke verklaring als bijlage bij het taxatierapport is gevoegd[8]. De plausibiliteitsverklaring is verstrekt door een op het vakgebied gespecialiseerde, van deze opdracht onafhankelijke Register-Taxateur, met dezelfde specialisatie en deskundigheid.

[6] Ten aanzien van enkele aspecten is afgeweken van het Normblad taxatierapport commercieel vastgoed. Dit betreft de Algemene uitgangspunten taxeren bedrijfsmatig recreatief vastgoed.
[7] Tenzij de PTD is verricht door ten minste twee Register-Taxateurs en deze het taxatierapport ondertekenen, maar daar is hier geen sprake van.
[8] De Controlerend Register-Taxateur ondertekent het taxatierapport niet en is alleen verantwoordelijk voor de plausibiliteitstoets.

4.2 Overige verklaringen van de Register-Taxateur

De Register-Taxateur verklaart dat (hij):

- De taxatie verder heeft uitgevoerd in overeenstemming met:
  - Het Reglement Gedrags- en Beroepsregels van het NRVT, vastgesteld d.d. 10-10-2019;
  - Het Reglement Definities NRVT, vastgesteld d.d. 17-06-2021;
  - Het Reglement Kamers NRVT[9], vastgesteld d.d. 09-12-2024;
  - Het Subreglement Grootzakelijk Vastgoed NRVT, vastgesteld d.d. 21-06-2018;
  - Praktijkhandreiking Bedrijfsmatig Vastgoed NRVT, vastgesteld d.d. 01-01-2025.
- Kennis heeft genomen van de richtlijn VGPA 4 van RICS. Hierin is bepaald dat een Register-Taxateur die een taxatie van een bedrijfsgerelateerd vastgoedobject verricht, gewoonlijk in deze specifieke markt gespecialiseerd is. Kennis van de operationele aspecten van de taxatie en van de bedrijfstak als geheel is essentieel voor het inzicht in de markttransacties en de vereiste analyse. De Register-Taxateur is gekwalificeerd en competent om de taxatie uit te voeren;
- De taxatie onbevooroordeeld, onafhankelijk en objectief heeft verricht;
- In welke hoedanigheid dan ook, noch contractueel, juridisch of op enkele andere wijze is gebonden aan de opdrachtgever, het vastgoedobject, de (bloot) eigenaar of eventueel andere belanghebbende bij het vastgoedobject;
- Geen zakelijk belang heeft bij opdrachtgever en het vastgoedobject. De vergoeding die het Taxatiebedrijf ontvangt voor de taxatiewerkzaamheden niet afhankelijk is van de hoogte van de uitkomst van de taxatie;
- Werkzaamheden verricht voor het Taxatiebedrijf;
- Eerdere betrokkenheid van het Taxatiebedrijf heeft verwoord in hoofdstuk 9;

[9] Als ingeschrevene van het NRVT kamer Bedrijfsmatig Vastgoed dient elke Register-Taxateur minimaal 10 taxaties Bedrijfsmatig Vastgoed per jaar met de daarvoor geldende eisen te verrichten. De Register-Taxateur legt dit controleerbaar vast en rapporteert dit jaarlijks aan NRVT. De Register-Taxateur houdt zijn kennis en vaardigheden op het voor zijn beroepsuitoefening vereiste niveau door te voldoen aan de vereisten die in het Reglement Permante Educatie NRVT worden gesteld.

- Dit taxatierapport is het 4e taxatierapport dat door het Taxatiebedrijf is uitgebracht van het vastgoedobject. Gerekend vanaf 01-01-2016 (oprichting NRVT) is dit het 3e taxatierapport. Teneinde te voorkomen dat sprake is van een bedreiging van de fundamentele beginselen van onafhankelijkheid en zorgvuldigheid:
  - Verklaart de Register-Taxateur dat hij gedurende een aaneengesloten periode (de verrichtingsperiode) van ten hoogste 6 jaar een PTD van dit vastgoedobject heeft verricht;
  - Verklaart de Register-Taxateur dat het Taxatiebedrijf, waaraan de Register-Taxateur verbonden is, gedurende een aaneengesloten periode van ten hoogste 9 jaar een PTD van dit vastgoedobject heeft verricht;
  - De taxatie valt voor zowel het Taxatiebedrijf als de Register-Taxateur binnen de gestelde criteria.
- Niet recentelijk betrokken is geweest c.q. binnen afzienbare termijn wordt betrokken bij het waarderen van andere onroerende zaken (in welke hoedanigheid dan ook), welke betrokkenheid eventueel kan leiden tot belangenverstrengeling;
- De jaarlijkse omzet van de Register-Taxateur, danwel het Taxatiebedrijf waaraan hij verbonden is, verkregen met de PTD aan één opdrachtgever, inclusief de aan opdrachtgever gelieerde bedrijfsonderdelen, bedraagt niet meer dan 25% (artikel 11.6 van het Reglement Gedrags- en Beroepsregels NRVT) van de totaalomzet van de Register-Taxateur dan wel het Taxatiebedrijf waaraan hij is verbonden, welke totaalomzet is verkregen met alle diensten in Nederland;
- Kennis heeft van de EVS en IVS, voldoet aan alle gestelde kwaliteitseisen en de taxatie heeft uitgevoerd in overeenstemming met de eisen en taxatierichtlijnen van IVS 2025 en/of EVS 2025. De Reglementen NRVT zijn leidend en waar de richtlijnen van IVS en EVS niet met elkaar in overeenstemming zijn, prevaleren de richtlijnen van IVS omdat het Taxatiebedrijf een “Regulated Firm by RICS” betreft;

- Voldoet aan de hercertificeringsvereisten van NVM, NRVT, RICS[10] en TEGoVA.
- Ten behoeve van doorlopend toezicht het taxatiedossier op verzoek aan het NRVT, TEGoVA en RICS zal overleggen, dan wel anderszins ter inzage te geven, zodat beoordeeld kan worden of de PTD in overeenstemming met de vereisten is verricht;
- Zich onderwerpt aan de tuchtrechtspraak van NVM U.A., NRVT en RICS[11]. TEGoVA Netherlands heeft geen eigen tuchtrechtspraak;
- Iedere pagina heeft voorzien van een paraaf, waarbij een handtekening gezet is door de tekst bij de waarden. Dit alles in de kleur blauw.

4.3 Gehanteerde valuta

Alle bedragen zijn in euro's (€).

4.4 Verklaring beperkte geldigheid taxatie

De taxatie is gedaan per waardepeildatum. Alle wijzigingen in de invloedsfeer van het vastgoedobject kunnen tot een andere marktwaarde leiden. Mocht de waardepeildatum al enige tijd in het verleden liggen, dan kunt u met ondergetekende contact opnemen voor een actualisatie in de vorm van een volledige taxatie, hertaxatie of markttechnische update.

4.5 Vakinhoudelijke kennis Register-Taxateur

De Register-Taxateur heeft voldoende theoretische- en praktische kennis om deze PTD uit te voeren, en is ter zake professioneel geregistreerd en gekwalificeerd zoals bedoeld in artikel 9 van het Reglement Gedrags- en Beroepsregels NRVT. De Register-Taxateur heeft voldoende actuele lokale en nationale kennis en inzicht in de specifieke vastgoedmarkten van onderhavig vastgoedobject.

[10] Geldt enkel voor de heer A.K. Mijnheer MRICS REV RM RT.
[11] Geldt enkel voor de heer A.K. Mijnheer MRICS REV RM RT.

4.6 Schattingsonzekerheid

De mate van subjectiviteit in de PTD is van invloed op de mate van schattingsonzekerheid en daardoor op de inschatting door de Register-Taxateur van de risico's van een afwijking van materieel belang voor een bepaalde schatting. In onderhavige taxatie is sprake van schattingsonzekerheid als gevolg van:

- De grond is in erfpacht en daarom is er sprake geweest van een retributie die opdrachtgever jaarlijks betaalde aan de Gemeente Kerkrade. GaiaZOO betaalt, in overleg met Gemeente Kerkrade, vanaf medio 2024 geen jaarlijkse retributie meer voor de resterende looptijd van het erfpachtrecht. Voorheen was de hoogte van de retributie gebaseerd op 2,5% van de dagkaartverkopen. Deze afspraak is nog niet contractueel vastgelegd, maar bij de taxatie is het uitgangspunt gehanteerd dat dit nog wel gedaan zal worden en is er dus vanuit gegaan dat er vanaf medio 2024 geen jaarlijkse retributie meer verschuldigd is door GaiaZOO aan Gemeente Kerkrade;
- De Register-Taxateur merkt op dat de navolgende perceelnummers niet tot het erfpachtrecht behoren maar wel als parkeerterrein zijn ingericht en ook zo in gebruik zijn: 6218 (groot 42 m²), 6256 (groot 562 m²) overgegaan in 6433 en 6434, 6259 (groot 1.274 m²), 6266 (groot 14.708 m² maar daarvan slechts een gedeelte wat als parkeerterrein is ingericht en in gebruik is), 6273 (groot 53 m²), 6324 (groot 1.650 m²), 6327 (groot 16.233 m² maar daarvan slechts een gedeelte wat als parkeerterrein is ingericht en in gebruik is) overgegaan in 6431 en 6432, 6410 (groot 4.447 m² maar daarvan slechts een gedeelte wat als parkeerterrein is ingericht en in gebruik is). De benoemde percelen, met uitzondering van percelen 6266 en 6272 die in eigendom zijn van Provincie Limburg, zijn in eigendom van de Gemeente Kerkrade en niet in erfpacht uitgegeven maar worden dus feitelijk wel gebruikt door GaiaZOO waarvoor GaiaZOO geen retributie betaalt. Uitgangspunt bij de taxatie is de feitelijke gebruikssituatie;
- De jaarrekening 2024 is een concept versie. Indien de definitieve cijfers zullen afwijken dan kan dat invloed hebben op de waardering. Tevens is er een post van € 1.973.75 opgenomen op de balans als zijnde 'vaste bedrijfsmiddelen in uitvoering'. Opdrachtgever heeft kenbaar gemaakt dat dit een overloop van vaste activa betreft dat te maken heeft met het kantoorgebouw en werk in uitvoering

Rainforest biotoop (bongo's en nijlpaarden stallen/ doorloop). Als aanname is in overleg met opdrachtgever gehanteerd dat dit geen roerende zaken betreffen. Dit is van belang voor de berekening van de overdrachtsbelasting omdat over roerende zaken geen overdrachtsbelasting verschuldigd is;

- Er zijn geen toepasbare referentietransacties van dierentuinen waardoor de gehanteerde (Exit-)Yield daarmee niet vergeleken kan worden;
- Algemene taxatieonnauwkeurigheid.

4.7 Marktrisico

Schattingsonzekerheid mag niet worden verward met risico. Risico is de blootstelling van de eigenaar van een actief aan potentiële toekomstige winsten of verliezen. Risico kan het gevolg zijn van verschillende factoren die van invloed zijn op het actief zelf of op de markt waarop het wordt verhandeld.

De waardering van het exploitatiegebonden vastgoedobject is gebaseerd op diverse aannames en verwachtingen van ontwikkelingen van de kasstromen (EBITDA) in de toekomst. Elke aanname heeft in meerdere of mindere mate een effect op de uitkomst van de waardering. Een significante toename (afname) van de geschatte omzet zal resulteren in een significant hogere (lagere) reële waarde. Significante stijgingen (dalingen) in de (bedrijfs-)kosten zal resulteren in een significant lagere (hogere) reële waarde. Significante stijgingen (dalingen) in de hoogte van de (Exit-)Yield zal resulteren in een significant hogere (lagere) reële waarde. Aanpassingen van het verkoopmoment kunnen ook resulteren in een significante hogere (lagere) reële waarde.

4.8 Inspectie

In het kader van het verkrijgen van persoonlijke kennis van het vastgoedobject is een inspectie uitgevoerd. Daarbij zijn het dienstencentrum, kantoorgebouw, oude kantoorunits, de dierentuin, de ligging en de omgeving geïnspecteerd om zaken vast te leggen die van belang (lijken te) zijn voor de marktwaarde van het vastgoedobject. In verband met de hoeveelheid dierenverblijven en de verhuurde staat van de bedrijfswoning was het niet mogelijk om alle objectonderdelen inpandig op te nemen. Als gevolg van de uitgangspunten voor de waardering en gehanteerde methoden is een

uitvoerige inspectie niet in alle gevallen noodzakelijk. Dakvlakken zijn voor zover zichtbaar globaal beoordeeld.

4.9 Copyright en bijlagen

Ten aanzien van de inhoud van het taxatierapport wordt door de Register-Taxateur uitsluitend tegenover de opdrachtgever en slechts voor het doel van de opdracht verantwoordelijkheid aanvaard. Elke aansprakelijkheid van het Taxatiebedrijf en onze medewerkers is uitdrukkelijk beperkt tot het bedrag van het in het kader van de taxatieopdracht in rekening gebrachte honorering zonder verschotten, behoudens opzet of grove schuld van de directie. Door het Taxatiebedrijf wordt geen aansprakelijkheid aanvaard behoudens voor zover de door ons verplicht afgesloten beroepsaansprakelijkheidsverzekering in voorkomend geval aanspraak op een uitkering geeft. De Register-Taxateur verklaart dat hij TEGoVA vrijwaart van aansprakelijkheid tijdens de werkzaamheden.

Dit taxatierapport is uitsluitend voor het genoemde taxatiedoel bestemd voor opdrachtgever. Zonder voorafgaande toestemming mag het taxatierapport niet ter beschikking worden gesteld aan derden (met uitzondering van de Gemeente Kerkrade en adviseurs van opdrachtgever).

De bijlagen vormen een onlosmakelijk deel van het taxatierapport.

5 JURIDISCHE STATUS VAN HET VASTGOEDOBJECT

5.1 Privaatrechtelijke aspecten

Geraadpleegde informatie

Door de Register-Taxateur is het Kadaster en NVM U.A. Geografische Informatie geraadpleegd.

Zie onderstaand de percelen die tot het erfpachtrecht behoren:

Kadastrale gemeente	Sectie	Nummer	Grootte		Omschrijving
Kerkrade	A	5943	23.328	m^2	Brughofweg 25, 27 en 29
Kerkrade	A	5944	102.761	m^2	Brughofweg 15 en 25
Kerkrade	A	5947	401	m^2	Kerkradersteenweg
Kerkrade	A	5948	123	m^2	Kaalheidersteenweg
Kerkrade	A	6273	53	m^2	Dentgenbachweg
Kerkrade	A	6279	15.293	m^2	Kerkradersteenweg
Kerkrade	A	6323	5.218	m^2	Parkeerterrein oostzijde terrein
Kerkrade	A	6325	1.435	m^2	Parkeerterrein oostzijde terrein
Kerkrade	A	6328	980	m^2	Parkeerterrein oostzijde terrein
Kerkrade	A	6370	210	m^2	Parkeerterrein oostzijde terrein
Kerkrade	A	6371	4.532	m^2	Brughofweg 31 met bosgrond
Kerkrade	A	6438	96.910	m^2	Dentgenbachweg 103, 105, 105 TR en Kerkradersteenweg 6
Totaal			**251.244**	**m^2**	

Bron: de openbare registers van Kadaster Nederland d.d. 20-03-2025; welke per die datum volledig is bijgewerkt tot en met 19-03-2025 en volledig gesignaleerd tot en met 19-03-2025.

Ten tijde van de vorige PTD per 05-06-2023 was perceel 6267 groot 93.709 m² op basis van een voorlopige grens een grootte. Nadien is het perceel overgegaan in 6437 en 6438 en is de grens en grootte vastgesteld op respectievelijk 1.242 m² en 96.190 m² waarvan alleen perceel 6438 tot het erfpachtrecht behoort volgens opgaaf opdrachtgever. Dat verklaart het verschil in totale oppervlakte van 248.043 m² destijds en 251.244 m² nu. Op beide Eigendomsinformatie van de percelen 6437 en 6438 staat dat Gaiapark B.V. het erfpachtrecht heeft maar dat is volgens opdrachtgever onjuist dus is ervan uitgegaan dat dit alleen ziet op perceel 6438. Register-Taxateur merkt op dat er door de inmeting nu meer grond betrokken is bij het erfpachtrecht terwijl het gebruik niet is veranderd want het was op eenzelfde wijze destijds ook al in gebruik.

Eigendom (recht van) percelen	**: Alle percelen**
Gerechtigde	: Gemeente Kerkrade
Adres, postcode en plaats	: Markt 33, 6461 EC Kerkrade

Erfpacht (recht van) percelen	**: Alle percelen**
Gerechtigde	: Gaiapark B.V.
Adres, postcode en plaats	: Brughofweg 25, 6468 PB Kerkrade

Beperkingen, zakelijke rechten en opstalrechten

Volgens de Eigendomsinformatie zijn er geen beperkingen bekend in de Basisregistratie Kadaster.

Volgens de Eigendomsinformatie van percelen 5943 en 6371 is er een publiekrechtelijke beperking in de zin van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken. Erfgoedwet: Afschrift inschrijving monument of archeologisch monument in rijksmonumentenregister door minister OCW. Betrokken bestuursorgaan: De Staat (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap).

Volgens de Eigendomsinformatie van percelen 5943, 5948 en 6438 zijn er zakelijke rechten bekend als bedoeld in artikel 5 lid 3, onder B, van de Belemmeringenwet Privaatrecht, ten behoeve van Gemeente Kerkrade.

Volgens de Eigendomsinformatie van percelen 5943, 5948, 6371, 6437 en 6438 zijn er zakelijke rechten bekend als bedoeld in artikel 5 lid 3, onder B, van de Belemmeringenwet Privaatrecht, ten behoeve van Waterschap Limburg.

Volgens de Eigendomsinformatie van percelen 6371 en 6438 zijn er zakelijke rechten bekend als bedoeld in artikel 5 lid 3, onder B, van de Belemmeringenwet Privaatrecht, ten behoeve van Gasunie Transport Services B.V.

Volgens de Eigendomsinformatie van perceel 6371 is er een zakelijk recht bekend als bedoeld in artikel 5 lid 3, onder B, van de Belemmeringenwet Privaatrecht, ten behoeve van TenneT TSO B.V.

Volgens de Eigendomsinformatie van percelen 5948 en 6438 is er een opstalrecht bekend ten behoeve van Enexis Netbeheer B.V.

De Register-Taxateur merkt op dat de navolgende perceelnummers aan de westzijde, die niet oranje zijn gearceerd, niet tot het erfpachtrecht behoren maar wel als parkeerterrein zijn ingericht en ook zo in gebruik zijn (tevens betaald parkeren):

- 6218 (groot 42 m²);

- 6256 (groot 562 m²) overgegaan in 6433 en 6434;
- 6259 (groot 1.274 m²);
- 6266 (groot 14.708 m² maar daarvan slechts een gedeelte wat als parkeerterrein is ingericht en in gebruik is).

De Register-Taxateur merkt op dat de navolgende perceelnummers aan de oostzijde, die niet oranje zijn gearceerd, niet tot het erfpachtrecht behoren maar wel als parkeerterrein zijn ingericht en ook zo in gebruik zijn (voor personeel):

- 6273 (groot 53 m²);
- 6324 (groot 1.650 m²);
- 6327 (groot 16.233 m² maar daarvan slechts een gedeelte wat als parkeerterrein is ingericht en in gebruik is). Het perceel is overgegaan in 6431 en 6432;
- 6410 (groot 4.447 m² maar daarvan slechts een gedeelte wat als parkeerterrein is ingericht en in gebruik is).

De benoemde percelen, met uitzondering van percelen 6266 en 6272 die in eigendom zijn van Provincie Limburg, zijn in eigendom van de Gemeente Kerkrade en niet in erfpacht uitgegeven maar worden dus feitelijk wel gebruikt door GaiaZOO waarvoor GaiaZOO geen retributie betaalt.

Opdrachtgever heeft een concept akte uitgifte in eeuwigdurend erfpacht d.d. 25-06-2018 verstrekt met daarin vermeld perceel Kerkrade, A, 5949 groot 1.459 m². De erfpachter is GaiaPark B.V. Register-Taxateur heeft het Kadaster geraadpleegd en daaruit blijkt dat dit perceel is overgegaan in 6325 en 6326. Het perceel 6325 (groot 1.435 m²) valt onder het erfpachtrecht. Het perceel 6326 is overgegaan in 6369 en 6370. Het perceel 6370 valt onder het erfpachtrecht. Het perceel 6369 is overgegaan in 6409 (groot 24 m²) en 6410 (groot 4.447 m²) en deze beide nummers vallen dus niet onder het erfpachtrecht. In beginsel is dus uitgegaan van 1.459 m² en uiteindelijk is alleen perceel 6325 tot het erfpachtrecht gaan behoren en dat is 1.435 m². Het verschil is klein en dat gebeurt vaker als oude percelen overgaan in nieuwe percelen.

In dezelfde concept akte uitgifte in eeuwigdurend erfpacht d.d. 25-06-2018 staat ook perceel Kerkrade, A, 5952 groot 978 m² vermeld. Register-Taxateur heeft het Kadaster geraadpleegd en daaruit blijkt dat dit perceel is overgegaan in 6327 en 6328. Het perceel

6328 (groot 980 m²) valt onder het erfpachtrecht. Het perceel 6327 (groot 16.233 m²) valt dus niet onder het erfpachtrecht en is overgegaan in 6431 en 6432. In beginsel is dus uitgegaan van 978 m² en uiteindelijk is alleen perceel 6328 tot het erfpachtrecht gaan behoren en dat is 980 m². Het verschil is klein en dat gebeurd vaker als er oude percelen overgaan in nieuwe percelen.

Opdrachtgever heeft een concept akte gedeeltelijke afstand erfpachtrecht in d.d. 25-06-2018 verstrekt met daarin vermeld perceel Kerkrade, A, 5942 groot 6.868 waarvan de beperkt gerechtigde verklaart (gedeeltelijk) afstand te doen van het erfpachtrecht rustende op een gedeelte van perceel 5942 groot ongeveer 1.687 m². De erfpachter is GaiaPark B.V. Register-Taxateur heeft het Kadaster geraadpleegd en daaruit blijkt dat dit perceel is overgegaan in 6323 en 6324. Het perceel 6323 (groot 5.218 m²) valt onder het erfpachtrecht. Het perceel 6324 (groot 1.650 m²) valt dus niet onder het erfpachtrecht. In beginsel is dus uitgegaan van 1.678 m² en uiteindelijk is alleen perceel 6324 niet tot het erfpachtrecht gaan behoren en dat is 1.650 m². Het verschil is klein en dat gebeurd vaker als er oude percelen overgaan in nieuwe percelen.

Bijzondere private bepalingen

Er heeft geen volledig titelonderzoek plaatsgevonden. Uitgangspunt is dat er geen waarde verminderende erfdienstbaarheden en/of kwalitatieve verplichtingen rusten op het vastgoedobject. Eventuele bijzonderheden die blijken uit de akten zijn hieronder weergegeven.

Erfpacht percelen : 6325 en 6328
Afkomstig uit : Hyp4 74027/121
Ingeschreven op : 18-10-2018
Erfpachtgegevens zijn overeenkomstig de hieronder beschreven erfpachtgegevens. De levering uit 2018 is een aanvulling op de reeds bestaande overeenkomst.

Erfpacht percelen : 6370 en 6371
Afkomstig uit : Hyp4 82625/152
Ingeschreven op : 14-02-2022

Erfpachtgegevens zijn overeenkomstig de hieronder beschreven erfpachtgegevens. Deze nieuwe levering is een aanvulling op de reeds bestaande overeenkomst.

Erfpacht percelen	**:**	**Alle percelen, behoudens 6325, 6328, 6370 en 6371**
Afkomstig uit	:	Hyp4 15205/86 Roermond
Ingeschreven op	:	27-04-2004
Vorm	:	Eeuwigdurende erfpacht
Uitgifte door	:	Gemeente Kerkrade
Het erfpachtrecht	:	Gaiapark B.V.
Ingangsdatum	:	02-07-2002
Duur	:	Eeuwigdurend
Canon bij aanvang	:	€ 907.560 voor gehele duur

Bijzonderheden

Het huidige erfpachtrecht: Ten tijde van de taxatie in 2014 werd er 257.568 m² gepacht van de gemeente. In verband met de aanleg van de Buitenring wordt er thans 15.028 m² minder gepacht. In verband met aanleg van de Buitenring en de parkeerplaatsen die daarbij komen te vervallen heeft GaiaZOO een overeenkomst gesloten met de Provincie. De stand van zaken wordt toegelicht onder 5.2. Thans worden de percelen die tot het getaxeerde behoren gepacht.

Bouwplicht: Erfpachter is verplicht op de in erfpacht uitgegeven onroerende zaak een dierenpark te realiseren.

Voorkeursrechten: Zolang de erfpachter de eigenaar niet verzocht heeft het blooteigendom van de onroerende zaak aan hem over te dragen, heeft erfpachter bij voorgenomen overdracht van het blooteigendom door de eigenaar een voorkeursrecht tot koop. De eigenaar is verplicht de erfpachter alsdan het blooteigendom van de onroerende zaak te koop aan te bieden voor de prijs van € 1. Voor overdracht of toedeling van het geheel of een gedeelte van het erfpachtrecht is voorafgaande schriftelijke goedkeuring van de eigenaar vereist. Indien en voorzover erfpachter de erfpacht wenst te vervreemden, is de erfpachter verplicht de erfpacht eerst aan te bieden aan de eigenaar.

Ketting-boetebeding: Indien erfpachter vervreemd, is erfpachter verplicht van zijn rechtsopvolgers ten behoeve van de eigenaar te bedingen dat die rechtsopvolger de in

artikel II, onderdeel 4 van de Samenwerkingsovereenkomst d.d. 02-07-2002 genoemde verplicht tot betaling van retributie van erfpachter overneemt, zolang op de onroerende zaak een publiektrekkenede activiteit wordt geëxploiteerd. Het bepaalde in dit artikel zal door erfpachter aan zijn rechtsopvolger als ketting-boetebeding ten behoeve van de eigenaar worden opgelegd.

Opzeggen erfpacht: De erfpacht kan eindigen door opzegging door de eigenaar indien de erfpachter in ernstige mate tekort schiet in de nakoming van zijn verplichtingen of door vermenging van de blooteigendom en het erfpachtrecht, in het geval dat de erfpachter het blooteigendom verkrijgt. De erfpachter kan de erfpacht niet opzeggen.

Vergoeding bij einde erfpacht: Als gevolg van opzegging door de eigenaar heeft de voormalige erfpachter recht op vergoeding van de waarde van de nog aanwezige gebouwen, werken, en beplantingen die door hemzelf of een rechtsvoorganger zijn aangebracht. Niet zal worden vergoed de waarde van hetgeen in strijd met enige bepaling of voorwaarde in deze akte of in een akte houdende wijziging van het erfpachtrecht is gesticht, noch al worden vergoed de schade terzake van het beëindigen van alle activiteiten die in strijd met enige bepaling of voorwaarde in deze akte of in een akte houdende wijziging van het recht van erfpacht op de onroerende zaak worden uitgeoefend, tenzij de eigenaar daartoe uitdrukkelijk schriftelijk toestemming heeft verleend.

Bezwaren met rechten: De erfpachter is bevoegd het geheel of een gedeelte van de onroerende zaak met een recht van hypotheek of andere beperkte rechten te bezwaren, het geheel of een gedeelte van de onroerende zaak in ondererfpacht uit te geven, te verhuren, in gebruik te geven, te splitsen, te splitsen in appartementsrechten of samen te voegen. De erfpachter zal de eigenaar op de hoogte stellen.

Wijzigingen: Na realisatie van het dierenpark is de erfpachter bevoegd de opstallen, werken en beplantingen zonder voorafgaande goedkeuring of medewerking van de eigenaar te wijzigen, te verwijderen, dan wel af te breken, dan wel andere opstallen en/of werken en/of beplanting te bouwen dan wel aan te leggen. De erfpachter dient de eigenaar dan wel op de hoogte te stellen.

Infrastructuur: Uit de erfpacht akte blijkt dat de eigenaar voor eigen rekening en risico op en nabij de onroerende zaak parkeerplaatsen en andere infrastructuur zal aanleggen, waarvoor eigenaar een beschikking o.g.v. de zogenoemde EFRO-subsidieregeling heeft ontvangen.

Erfdienstbaarheden: Voor perceel 4919 (thans overgegaan in o.a. perceel 6279) en voor zover dit perceel afkomstig is uit het inmiddels vervallen perceel 2648 geldt de erfdienstbaarheid inhoudende het recht in perceel 2648 rioleringsbuizen te leggen en te houden tot afvoer naar de riolering in de Kerkradestuwing zodra deze riolering aldaar gelegd is en wel tot afvoer van vuilniswater en fecaliën komende alle schade ten lasten van de aanlegger van de riolering. Voor de percelen 5356 (thans o.a. overgegaan in perceel 5943 en 6267 en dat laatste perceel is weer overgegaan in 6437 en 6438), 3358 (thans o.a. overgegaan in perceel 5947) en 4921 (thans overgegaan in o.a. perceel 5944) en voorzover afkomstig uit het inmiddels vervallen perceel 1029 geldt dat het volgende: "Beide partijen zijn verplicht de bestaande waterlopen in stand te houden" en "het recht van weg".

Op 02-07-2002 is een Samenwerkingsovereenkomst GaiaPark B.V. aangegaan door de gemeente Kerkrade, GaiaPark B.V., stichting Apenheul, Moraco N.V. en N.V. Industriebank LIOF. In onderdeel II van deze Samenwerkingsovereenkomst wordt overeengekomen dat de gemeente Kerkrade de grond, zoals aangeduid op onderstaande afbeelding en hierna genoemd, in eeuwigdurende erfpacht aan GaiaPark B.V. zal uitgegeven voor het realiseren van een dierentuin, tegen een nadere omschreven tegenprestatie. De samenwerkingsovereenkomst is bijgevoegd in de bijlagen bij dit taxatierapport. In deze overeenkomst wordt onder andere de hierna te noemen geldlening uitgebreid beschreven. GaiaZOO moet voor het ter beschikking stellen van de grond door de gemeente retributie betalen. De gemeente zal de retributie, in overleg met GaiaPark, aanwenden ter verbetering en/of uitbreiding van de toeristische infrastructuur in de omgeving van het door GaiaPark geëxploiteerde dierenpark en andere toeristische attracties, onder welke bestemming in principe niet zullen worden gerekend kosten voor regulier onderhoud en/of personeelskosten. In 2014 is deze verplichting eenmalig vervallen vanwege het ontbreken van overleg met Gaia over herinvestering van retributiegelden. Nadien zijn nieuwe afspraken gemaakt en vind er op regelmatige basis overleg plaats. Als vergoeding voor het gebruik van de uitgegeven grond zal GaiaPark B.V. jaarlijks 2,5% van de omzet van de dagkaartverkopen vergoeden aan de Gemeente Kerkrade. Over het jaar 2023 werd er € 109.072 aan retributie betaald en in 2024 voor een half jaar € 50.467. Met ingang van 01-01-2035 zal de canon € 1 per jaar bedragen. Tussen 01-01-2015 en 01-01-2035 kan het

blooteigendom van de onroerende zaak worden overgedragen voor € 1 aan erfpachter, mits deze aan al zijn verplichtingen heeft voldaan. **GaiaZOO betaalt, in overleg met Gemeente Kerkrade, vanaf medio 2024 geen jaarlijkse retributie meer voor de resterende looptijd van het erfpachtrecht. Deze afspraak is nog niet contractueel vastgelegd, maar bij de taxatie is het uitgangspunt gehanteerd dat dit nog wel gedaan zal worden en is er dus vanuit gegaan dat er vanaf medio 2024 geen jaarlijkse retributie meer verschuldigd is door GaiaZOO aan Gemeente Kerkrade. Het blooteigendom is nog niet overgedragen en er is dus nog sprake van een erfpachtrecht.**

Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG)

De BAG bevat de officiële gegevens van alle adressen en gebouwen in Nederland. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het registreren en bijhouden van deze gegevens. Alle gemeenten zorgen ervoor dat een kopie van deze gegevens naar het Kadaster wordt gestuurd. Elke wijziging die de gemeente doet in de BAG wordt automatisch naar het Kadaster gestuurd. Het Kadaster verzamelt alle gegevens van alle gemeenten in één zogenaamde Landelijke Voorziening. Het Kadaster zorgt er ook voor dat afnemers gegevens vanuit deze Landelijke Voorziening kunnen raadplegen. Het vastgoedobject staat volgens de BAG bekend als:

Adres	Bouwjaar	Gebruiksdoel	Oppervlakte	Status
Gaiaboulevard 1	2022	winkelfunctie	271 m²	In gebruik
Gaiaboulevard 1	2005	kantoorfunctie	79 m²	In gebruik
Brughofweg 23	2022	bijeenkomst- en industriefunctie (dienstencentrum)	1.354 m²	Object gevormd
Brughofweg 23 TR	1971	Overige gebruiksfunctie (trafo)	16 m²	In gebruik
Brughofweg 25	1970	Kantoorfunctie (is men aan het verbouwen en uitbreiden)	549 m²	Object gevormd
Brughofweg 25	2005	Kantoorfunctie (oude kantoorunits)	396 m²	In gebruik
Brughofweg 27	1969	woon- en kantoorfunctie (bedrijfswoning)	265 m²	In gebruik
Brughofweg 29	1950	kantoorfunctie	101 ²	In gebruik
Brughofweg 31	1978	bijeenkomstfunctie	352 m²	In gebruik

5.2 Publiekrechtelijke aspecten

Planologie

Sinds 01-01-2024 is de Omgevingswet in werking getreden ter vervanging van 26 wetten die de fysieke leefomgeving regelden. Het driekoppig bevoegd gezag (Rijk, provincie en gemeente) decentraliseert de regelgeving hiermee. Het Rijk zorgt er met het Invoeringsbesluit voor dat de regels voor gemeenten automatisch in het tijdelijk deel van het omgevingsplan komen. Dit heet ook wel de 'bruidsschat'. De regels voor de waterschappen komen terecht in de waterschapsverordening.

Voorheen werd in de Wet ruimtelijke ordening geregeld hoe gronden bestemd waren en werd er bijvoorbeeld in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht geregeld welke vergunningen benodigd waren om bijvoorbeeld af te mogen wijken van regels uit de Wro. De Omgevingswet moet al deze zaken centraal regelen, voor één hele gemeente. Vanaf 01-01-2024 zijn de bestemmingsplannen van alle gemeente van rechtswege omgezet naar tijdelijke omgevingsplannen. Het overgangsrecht van de Omgevingswet regelt de overgang van het huidige naar het nieuwe recht. Andere zaken met betrekking tot de fysieke leefomgeving die voorheen werden gereguleerd door het Rijk zijn ook komen te vervallen, maar om te voorkomen dat er een gebrek aan wetgeving ontstaat zijn deze opgenomen in de 'bruidsschat'. Alle omgevingsplannen die thans online in te zien zijn beschikken over een Hoofdstuk 22, waarin al deze regels staan weergegeven.

Alle gemeenten hebben tot 01-01-2032 om al hun bestemmingsplannen volledig over te zetten tot een omgevingsplan. Tot die tijd zullen Taxatiebedrijven zich moeten baseren op zowel informatie van www.ruimtelijkeplannen.nl (bestemmingsplannen/tijdelijke omgevingsplannen) en op de informatie die al in de omgevingsplannen staat via https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart.

Onder de Omgevingswet zijn er in het omgevingsplan geen bestemmingen meer opgenomen. De bestemmingen zoals we die kennen van het bestemmingsplan heten in de nieuwe situatie ''hoofdfunctie – gebruiksdoel''. De dubbelbestemmingen heten in de nieuwe situatie ''nevenfuncties – status''. Totdat alle bestemmingsplannen zijn omgezet in nieuwe definitieve omgevingsplannen worden de termen van oudsher gebruikt:

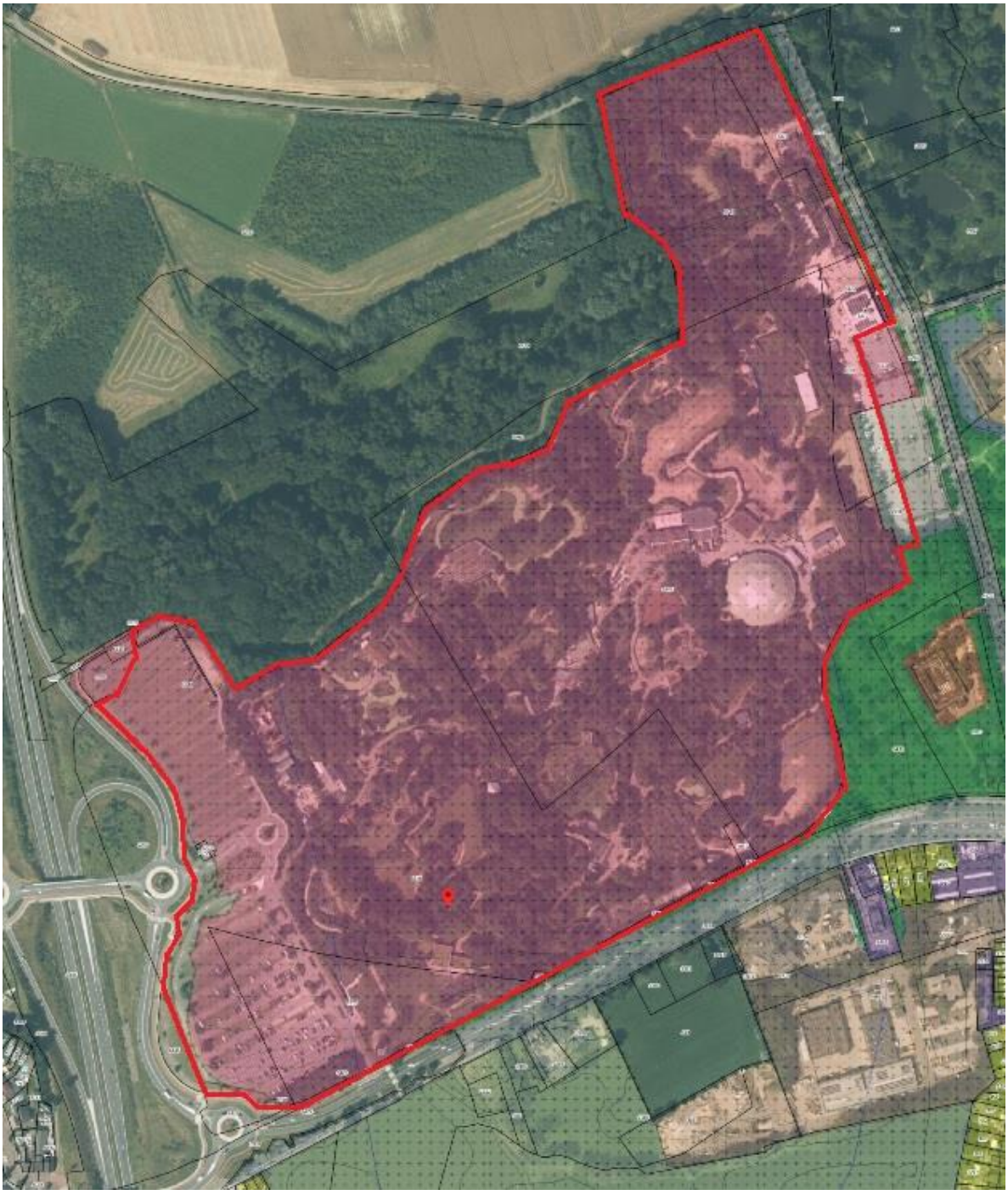
enkelbestemmingen, dubbelbestemming, functieaanduidingen, bouwvlakken, gebiedsaanduidingen, maatvoeringen, bouwaanduidingen, etc.

Het vastgoedobject is juridisch-planologisch geregeld in **Omgevingsplan gemeente Kerkdrade,** in werking vanaf 10-07-2024. Onder het omgevingsplan valt het **deelplan Buitengebied**.

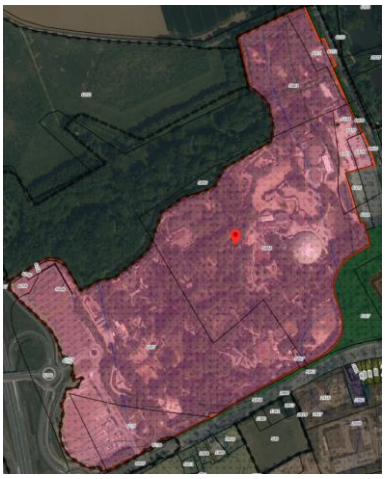
Ten aanzien van het vastgoedobject is het onderstaande van toepassing:

Plannaam	Buitengebied
Vaststellingsdatum	23-11-2017
Planstatus	vastgesteld (plan); geheel onherroepelijk in werking (dossier)
Identificatie	NL.IMRO.0928.BPBuitengebied-Vg01
Type plan	Deelplan omgevingsplan
Naam overheid	Gemeente Kerkrade
Bronnen	www.ruimtelijkeplannen.nl / www.omgevingswet.overheid.nl

Impressie plankaart

Op grond van de bestemmingsplanverbeelding heeft het vastgoedobject de Enkelbestemming: Cultuur en ontspanning – Dierentuin

Enkelbestemming: Verkeer

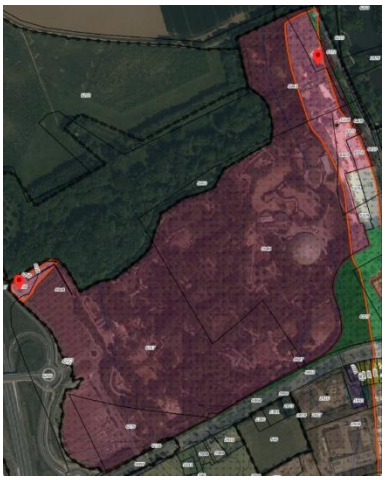
Dubbelbestemming: Waarde – Archeologie 1

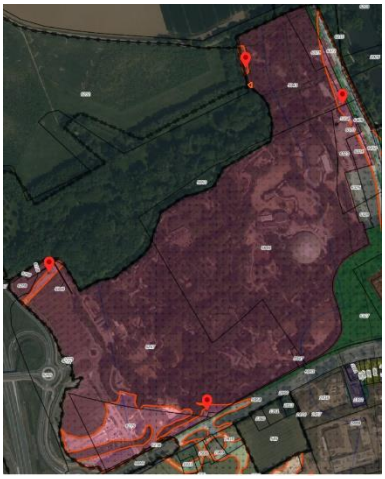
Dubbelbestemming: Waarde – Archeologie 2

Dubbelbestemming: Waarde – Archeologie 3

Dubbelbestemming: Waarde – Archeologie 4

Dubbelbestemming: Waarde – Archeologie 5

Dubbelbestemming: Waterstaat – Waterlopen

Gebiedsaanduiding: Geluidzone – industrie

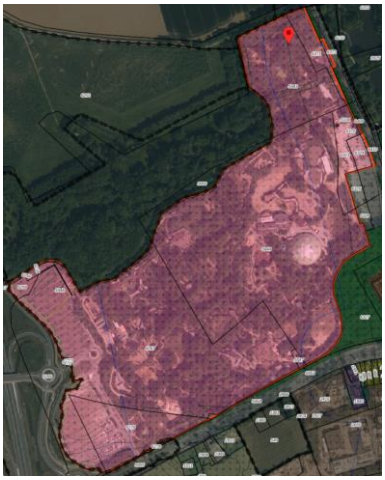
Gebiedsaanduiding: Veiligheidszone – leiding

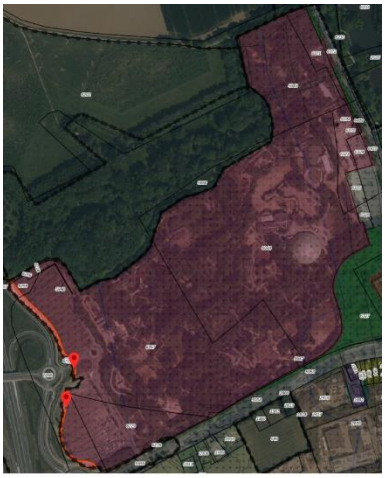
Gebiedsaanduiding: Veiligheidszone – vervoer gevaarlijke stoffen

Gebiedsaanduiding: Wetgevingszone – wijzigingsgebied 5

Gebiedsaanduiding: Vrijwaringszone – weg

<u>Op grond van artikel 8 zijn de gronden met de bestemming "Cultuur en ontspanning – Dierentuin" bestemd voor:</u>

a. dierentuin;
b. activiteiten gericht op Cultuur & Ontspanning, waaronder in elk geval begrepen een binnenspeeltuin;
c. horeca tot en met categorie 3; ondergeschikt, ondersteunend aan de hoofdfunctie (dierentuin);
d. educatieve doeleinden;

e. wonen in een bedrijfswoning, met dien verstande dat het aantal bedrijfswoningen niet meer mag bedragen dan twee en dat de bedrijfswoningen door een functioneel met het bedrijf verbonden persoon bewoond dient te worden;
f. behoud, beheer en (her)ontwikkeling van aanwezige natuurlijke-, ecologische en hydrologische waarden;
g. kantoren, deel uitmakend van, ondersteunend aan, c.q. ten dienste van maar ondergeschikt aan de dierentuin genoemd onder a.,

Met de daarbij behorende voorzieningen zoals:

h. verhardingen en (overdekte) parkeervoorzieningen;
i. groenvoorzieningen;
j. openbare nutsvoorzieningen;
k. voorzieningen voor het vasthouden (infiltratie), bergen en afvoeren van hemelwater.

<u>Bouwregels</u>

Voor het bouwen van de bedrijfsgebouwen en gebouwen gelden de volgende regels:

a. de gebouwen mogen uitsluitend worden gebouwd ter plaatse van het bestemmingsvlak;
b. het bestemmingsvlak mag maximaal 10% worden bebouwd;
c. de bouwhoogte mag niet meer bedragen dan 15m;
d. de afstand van een bedrijfsgebouw tot alle bouwperceelsgrenzen dient minimaal 5m te bedragen.

Voor het bouwen van bedrijfswoningen gelden de volgende regels:

a. binnen het bestemmingsvlak van de bestemming ‘Cultuur en ontspanning - Dierentuin’ mogen maximaal twee bedrijfswoningen worden gebouwd.
b. de bedrijfswoning dient goed ontsloten te worden aan interne structuur van wegen.
c. bedrijfswoningen mogen worden afgedekt met een kap, waarvan de dakhelling niet meer dan 60° mag bedragen.
d. voor de bedrijfswoning geldt dat het aantal bouwlagen maximaal twee mag bedragen.

e. de diepte van de bedrijfswoning bedraagt maximaal 12m vanaf de voorgevel.
f. woningsplitsing en/of woningomzetting en/of kamerverhuur en/of kamerbewoning zijn niet toegestaan.
g. met betrekking tot de overige maatvoeringen gelden de in de navolgende tabel opgenomen maten:

Bedrijfswoningklasse	*Minimale breedte bedrijfswoning*	*Maximale breedte bedrijfswoning*
grondgebonden, vrijstaand	6m	10m

h. mogelijkheden bedrijfswoningbouw:

Bouwlocatie	*Bouwtitel*	*Voorwaarden: o.a.:*
sloop met herbouw bedrijfswoning	rechtstreeks	uitsluitend ter plaatse van de aanduiding 'bouwvlak', waarbij het aantal bedrijfswoningen per saldo niet mag toenemen en met inachtneming van de overige bouwregels.

*Op de plankaart is geen "bouwvlak" opgenomen voor de getaxeerde locatie.

Voor zover niet reeds het bepaalde in artikel 29 t/m 33 (Waarde - Archeologie 1 t/m 5) van toepassing is, kunnen in het belang van de archeologische monumentenzorg aan een omgevingsvergunning voorschriften worden verbonden waarin wordt geregeld wat de gevolgen zijn bij vondsten die worden gedaan tijdens de uitvoering van de bouwwerkzaamheden.

Wijzigingsbevoegdheid

Burgemeester en wethouders zijn bevoegd ter plaatse van de aanduiding 'wetgevingzone – wijzigingsgebied 5' de bestemming 'Cultuur - en ontspanning - Dierentuin' te wijzigen in die zin dat kleinschalige hoogwaardige verblijfsrecreatie mogelijk wordt door middel van toevoeging van de functieaanduiding 'verblijfsrecreatie', indien voldaan wordt aan de navolgende voorwaarden:

a. de exacte locatie, afmetingen en kenmerken van de verblijfsrecreatie zal door de initiatiefnemer nader onderzocht moeten worden in overleg met betrokken instanties, waaronder de provincie Limburg.
b. er is regionale afstemming in geval het initiatief bedoeld is voor meer dan 30 personen, anders vindt melding plaats.

c. de ladder voor duurzame verstedelijking dient toegepast te worden.
d. er dient een goede ruimtelijke onderbouwing voor het initiatief aangeleverd te worden.

Gebruik overeenkomstig het omgevingsplan

Het huidig gebruik is in overeenstemming met het vigerend omgevingsplan. Opgemerkt dient te worden dat er geen uitgebreid onderzoek heeft plaatsgevonden naar bouwoppervlakten, bouwhoogten en dergelijke. Percelen 6214, 6218, 6256 en 6259 hebben ook (gedeeltelijk) de bestemming 'Cultuur en ontspanning- Dierentuin' echter behoren deze percelen niet tot het getaxeerde. Perceel 6214 is o.a. ingericht met een kantoorpand en een weg. Percelen 6218, 6256 en 6259 zijn ingericht als weg/ parkeerplaats/ grond Buitenring.

Een kopie van de geldende plankaart, alsmede van de -voorschriften is opgenomen in de bijlage.

Monumenten

Volgens de Eigendomsinformatie van percelen 5943 en 6371 is er een publiekrechtelijke beperking in de zin van de Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen onroerende zaken. Erfgoedwet: Afschrift inschrijving monument of archeologisch monument in rijksmonumentenregister door minister OCW. Betrokken bestuursorgaan: De Staat (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap).

Landgoedstatus

Het is Register-Taxateur niet bekend dat het vastgoedobject over de Landgoedstatus in het kader van de Natuurschoonwet (NSW) beschikt. Het vastgoedobject komt niet voor in de lijst met opengestelde landgoederen.

5.3 Vergunningen en overige relevante zaken

Vergunningen

De invoering van de Omgevingswet is meerdere malen uitgesteld maar is sinds 01-01-2024 dan toch ingegaan. De Wet bundelt bijvoorbeeld 26 bestaande wetten voor onder meer bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De voormalige

omgevingsvergunning voor bijvoorbeeld bouwen, wijzigen van een monument en afwijken van bestemmingsplan heet tegenwoordig anders. Het gaat nu om een BOPA[12] of een OPA[13], zoals eerder in §5.2 gedefinieerd. Een dergelijke buitenplanse of binnenplanse vergunningsplichtige activiteit kan gelden voor de volgende acties:

- Bouwwerkzaamheden, verbouwingen of renovaties;
- Sloopwerkzaamheden;
- Werkzaamheden in gebied met landschappelijke of cultuurhistorische waarde;
- Werkzaamheden in beschermde natuurgebieden;
- Bevestiging alarm aan bedrijfspand;
- Werkzaamheden met invloed op flora- en fauna;
- Maatregelen brandveiligheid in gebouwen;
- Aanleg inrit of uitrit;
- Bomenkap;
- Milieubelasting van uw bedrijf;
- Verbouwing of sloop van beschermde monumenten;
- Plaatsing tijdelijke voorwerpen op openbare weg;
- Bevestiging reclamebord of lichtbak bij bedrijfspand.

Volgens opgave van opdrachtgever is een omgevings-/gebruiksvergunning voor aanvang van de bouw (Dome) afgegeven.

Op 17-03-2020 is een omgevingsvergunning verleend voor het bouwen van een nieuw entreegebouw op de locatie Brughofweg 25.

Op 08-03-2023 is een omgevingsvergunning verleend voor het bouwen van een dienstencentrum.

[12] Vergunning buitenplanse omgevingsplanactiviteit.
[13] Vergunning binnenplanse omgevingsplanactiviteit.

Op 18-04-2024 is een omgevingsvergunning verleend voor het verbouwen en uitbreiden van een bestaand utiliteitsgebouw tot nieuw kantoor voor het personeel van de dierentuin en het aanleggen van een uitrit op de locatie Brughofweg 25.

Dierentuinvergunning

De dierentuinvergunning dateert van 04-03-2015 en is opgenomen als bijlage bij dit taxatierapport.

Besluit activiteiten leefomgeving

Wanneer een bedrijf het milieu belast, kan het zijn dat er een vergunningplicht geldt in het kader van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).

Exploitatievergunning

Bij de start of overname van een horecaonderneming is in een aantal gemeenten een exploitatievergunning horecabedrijf nodig. In de exploitatievergunning staan voorwaarden, deze hebben te maken met openbare orde, veiligheid en zedelijkheid in de omgeving van openbare inrichtingen. Deze voorwaarden staan in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) van de gemeente.

Alcoholwetvergunning

Als in een horecabedrijf alcoholische dranken verstrekt en genuttigd worden, moet men een alcoholvergunning van de gemeente hebben. Het horecapand moet aan een aantal inrichtingseisen voldoen. Ook worden er eisen aan het personeel gesteld. Zo moeten leidinggevenden minimaal 21 jaar zijn en een Stichting Vakbekwaamheid Horeca (SVH) Verklaring, Verklaring Sociale hygiëne of Verklaring Vakbekwaamheid hebben.

Er is een Alcoholwetvergunning verleend op 16-02-2022 en op 05-12-2023 een aanhangsel (opgenomen in bijlage) in verband met de toevoeging van de leidinggevenden Houben, Kreijen, Van de Laar, Servais en schrappen van leidinggevenden De la Haye, Dahlmans en Beuskens.

Conclusie

De Register-Taxateur is inhoudelijk geen deskundige op het gebied van deze wet- en regelgeving en kan derhalve niet inhoudelijk beoordelen of het bedrijf voldoet aan de regelgeving of gestelde voorwaarden in de vergunningen of wettelijke eisen. Er is geen onderzoek gedaan aangaande de verklaringen van de opdrachtgever. Bij de taxatie is de Register-Taxateur ervan uitgegaan dat het bedrijf conform de gestelde eisen wordt geëxploiteerd.

5.4 Natuurbeschermingsrichtlijnen[14]

Natuurnetwerk Nederland (NNN): is sinds 2013 de naam van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Nederland. Het is een samenhangend netwerk van bestaande en toekomstige natuurgebieden in Nederland. Het vormt een belangrijk onderdeel van het natuurbeleid. Streven is de biodiversiteit in Nederland ten minste te stabiliseren, en dus verdere achteruitgang tegen te gaan: het door de EU aanvaarde "standstillbeginsel". Het vastgoedobject is d.d. 21-03-2025 gedeeltelijk gelegen (percelen 5943 en 6371 beide gedeeltelijk) binnen de grenzen van NNN.

[14] Bron: https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten

Natura 2000: is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. Voor elk Natura 2000-gebied is een beheerplan opgesteld. Daarin staat welke natuurwaarden in het gebied behouden of hersteld moeten worden – de zogenaamde instandhoudingsdoelen van het gebied – en welke maatregelen daarvoor nodig zijn. Het vastgoedobject is d.d. 21-03-2025 niet gelegen binnen de grenzen van de natura 2000.

Nationale parken: 21 bijzondere natuurgebieden in Nederland zijn aangewezen als nationaal park. Het vastgoedobject is d.d. 21-03-2025 niet gelegen binnen de grenzen van een nationaal park.

6 VERONTREINIGING EN MILIEU

Eigendomsinformatie en laatste akten

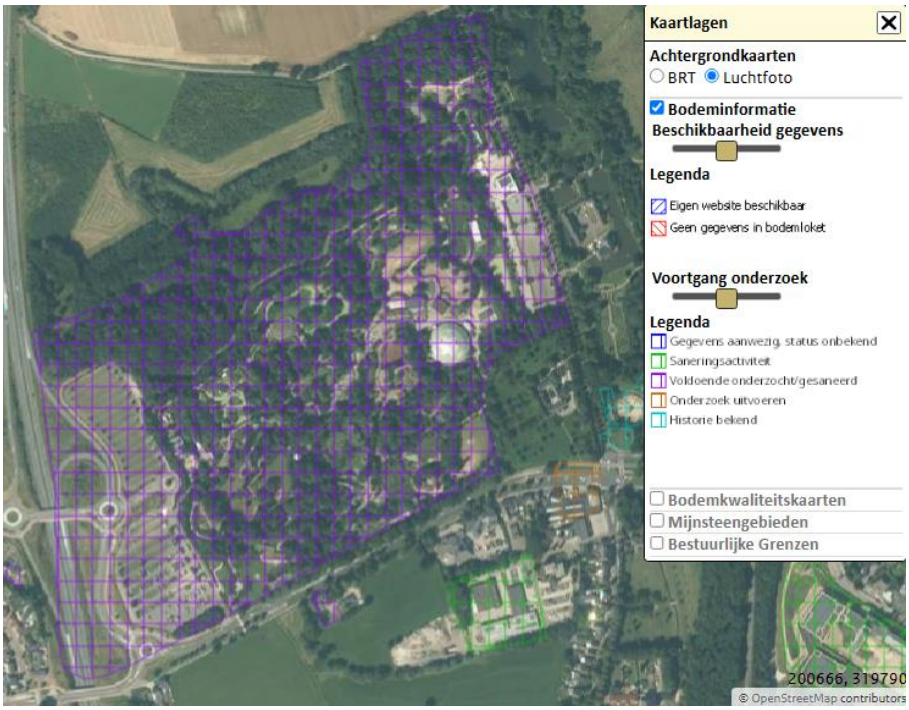
Op de kadastrale eigendomsinformatie en in de laatste akten zijn geen bijzonderheden aangetroffen ten aanzien van (bodem)verontreiniging en overige milieuaspecten van het vastgoedobject.

Website overheid

Door de Register-Taxateur is d.d. 29-06-2023 de website www.bodemloket.nl geraadpleegd. Op deze website staan de bij de overheid bekende gegevens vermeld en is ook te zien waar vroeger (bedrijfs-)activiteiten hebben plaatsgevonden die extra aandacht verdienen omdat ze de bodemkwaliteit beïnvloed kunnen hebben.

Indien er geen melding van een (negatief) milieuaspect is gedaan, betekent dit niet automatisch dat er geen vervuiling aanwezig is. Indien er wel melding van een (negatief) milieuaspect is gemaakt, betekent dit niet automatisch dat de genoemde vervuiling (nog) aanwezig hoeft te zijn.

Kaart Bodemloket

Conclusie

Er is ten aanzien van het vastgoedobject geen informatie bekend in het Bodemloket. Het vastgoedobject heeft in het Bodemloket de status "Voldoende onderzocht/gesaneerd" met de navolgende omschrijving: "De resultaten van het uitgevoerde (historische) bodemonderzoek geven aan dat de (voormalige) activiteiten en/of de onderzoekslocatie voldoende zijn onderzocht in het kader van de Wet bodembescherming". Er zijn meerdere verontreinigende activiteiten onderzocht:

Omschrijving	Start	Eind
gasdrukregel- en meetstation (400015)	onbekend	huidig
ophooglaag met kolengruis en/of sintels (900073)	onbekend	huidig
benzine-service-station (5050)	onbekend	huidig
ophooglaag met slakken (900071)	onbekend	huidig
motorfietsenreparatiebedrijf (504022)	onbekend	2002
ophooglaag met puin en/of bouw- en sloopafval (900077)	onbekend	huidig
erfverharding (niet gespecificeerd) (900080)	1900	onbekend

Er zijn ook meerdere onderzoeken uitgevoerd en gerapporteerd:

Type	Auteur	Nummer	Datum
Saneringsevaluatie	Oranjewoud	145874	2004-11-23
Saneringsplan	Oranjewoud	3379-137362	2003-11-25
Nader onderzoek	Oranjewoud	3379-134230	2003-04-22
Verkennend onderzoek NEN 5740	Royal Haskoning	9M1716.01	2002-09-07
Nader onderzoek	Royal Haskoning	M1716.02	2002-04-09
Verkennend onderzoek NEN 5740	Oranjewoud	3379-119667	2002-01-12
Historisch onderzoek	Gemeente Kerkrade	geen kenmerk	1999-09-03

De beoordeling van de milieutoestand is gebaseerd op visuele inspectie en de door de Register-Taxateur geraadpleegde informatiebronnen en geschiedt in het kader van de taxatie en beoogt niet te zijn een milieuonderzoek. Met betrekking tot de milieutoestand wordt dan ook geen enkele aansprakelijkheid aanvaard.

Bij de waardering is ervan uitgegaan dat de grond en (grond)water geschikt is voor het beoogde gebruik en dat er geen sprake van verontreiniging is welke een nadelige invloed

op de waarde zou kunnen hebben. Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen dat deze veronderstelling niet realistisch is.

Het Bodemloketrapport is opgenomen in de bijlage.

Tenslotte

Door de Register-Taxateur wordt nadrukkelijk geadviseerd om altijd en vroegtijdig bij een voorgenomen transactie, hypothecaire inschrijving, vestiging van een beperkt zakelijk recht en/of andere vormen van overeenkomst, een (aanvullend) bodemonderzoek te laten uitvoeren. Tevens dienen er dan duidelijke afspraken te worden gemaakt omtrent eventuele aansprakelijkheden.

Asbest

De kern van de Nederlandse asbestregelgeving bestaat uit het verbod op het bewerken, verwerken of in voorraad houden van asbesthoudende producten. Een en ander als uitgewerkt in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).

Er heeft geen asbestinventarisatie plaats gevonden van het vastgoedobject in het kader van de taxatieopdracht. Bij de inspectie van de gebouwen zijn geen signalen naar voren gekomen dat er sprake is van asbesthoudende materialen. De Register-Taxateur is echter geen asbestdeskundige. Bij gebouwen welke gebouwd zijn vóór 1994 bestaat altijd de mogelijkheid dat tijdens de bouw of bij latere verbouwing voor deze datum, asbesthoudende materialen zijn toegepast.

Een voorgenomen verbod op asbestdaken is sinds 04-06-2019 van de baan doordat het voorstel niet door de Eerste Kamer kwam. Eerder was het verbod nog wel door de Tweede Kamer gekomen.

Er geldt een plicht om gebouwen die zijn gebouwd voor 1994 te inventariseren op asbest, voorafgaand aan een verbouwing of sloop.

7 LIGGING, VASTGOEDOBJECT, GEBRUIK EN CLASSIFICATIE

7.1 Ligging

Wijk, stand, voorzieningen, aard van de belendingen

Het vastgoedobject is gelegen in Zuid-Limburg nabij de Nederlands-Duitse grens. Het ligt tussen de plaatsen Kerkrade en Terwinselen in. Rondom liggen een aantal agrarische percelen en een paar percelen bos. De locatie wordt gekenmerkt als goed.

Bereikbaarheid

Het vastgoedobject is op ongeveer 2 minuten van een snelwegafrit gelegen. Er is een bushalte gelegen op ongeveer 500 meter en een treinstation op circa 900 meter. Bereikbaarheid is voor een dagrecreatief object zeer belangrijk. Onderhavig vastgoedobject kent een zeer goede bereikbaarheid en is ook gunstig gelegen voor gasten uit België en Duitsland. GaiaZOO is goed bereikbaar via o.a. de A79 en de E314. De E314 gaat over in Autobahn 4. Door aanleg van de Buitenring Parkstad Limburg is GaiaZOO optimaal bereikbaar geworden.

7.2 Algemene informatie

GaiaZOO is jaarrond geopend en heeft de navolgende classificaties:

- beoordeeld met 4,5 sterren o.b.v. 17.236 Google-reviews;
- beoordeeld met 4,4 sterren o.b.v. 1.425 beoordelingen op TripAdvisor;
- beoordeeld met 4,6 sterren o.b.v. 3.731 stemmen via Facebook.

7.3 Nadere omschrijving van terrein en opstallen

7.3.1 Exploitabele eenheden

GaiaZOO is opgedeeld in 4 gebieden, te weten: Limburg, Taiga, Rainforest en Savanna. In GaiaZOO kan de bezoeker meer dan 150 verschillende diersoorten ontmoeten.

Bij GaiaZOO is gekozen voor de implementatie van Dynamic Pricing Online, een variabel entreeprijzensysteem op basis van vroegboekkorting. De gedachte achter deze keuze is meervoudig: het spreiden van bezoekers over alle dagen van de week.

GaiaZOO wordt geëxploiteerd door GaiaPark B.V. GaiaZOO richt zich met name op dag gasten en abonnementhouders in de regio Zuid- en Midden-Limburg en de aangrenzende gebieden in België en Duitsland.

Limburg (geel): Limburg is de thuisbasis van GaiaZOO. Op een authentiek boerenerf met een fruitboomgaard en vakwerkhuisjes leven allerlei huisdierrassen. Op de Kinderboerderij kunnen de dieren worden geaaid en in het elektrospel wordt ontdekt welke dieren de kaas, vlees, melk en honing maken. Daarnaast zijn nog aanwezig een hooispringhuis, een speeltuin en een JungleTour. Vanuit Limburg kunnen er drie ontdekkingstochten over de wereld worden gemaakt via Savanna, Taiga en Rainforest.
Taiga (blauw): In Taiga maakt men kennis met bijzondere niet alledaagse dieren. In het hoge Noorden ontmoet men de hedendaagse dieren die goed tegen de kou bestand zijn. Men ontdekt hoe de geweien van de rendieren elk jaar groter groeien. En men ziet met eigen ogen hoe alle stoere en robuuste dieren weten te overleven in de dichte naaldbossen, op de ijzige toendra en de uitgestrekte steppe.
Rainforest (groen): Men ontdekt in de tropische regenwouden van GaiaZOO véél verschillende soorten vogels, apen en andere bijzondere dieren. Bij het Rainforest memoryspel leert men spelenderwijs wie zich allemaal tussen het bladerdak verstoppen. Men kan ook 300 miljoen jaar terug in de tijd, toen Limburg op de evenaar lag. De oeroude wouden van toen vormden de basis voor de steenkool in de Limburgse bodem.
Savanna (bruin): Men beleeft de uitgestrekte savanne van Afrika waar de grootste landdieren ter wereld leven. Op de savanne van GaiaZOO leeft een grote veelzijdigheid aan dieren samen. De grote roofdieren in dit gebied maken de circle of life compleet.

GaiaZOO beschikt over diverse speelmogelijkheden.
Hierna is een korte impressie weergegeven van de dierentuin. Vanwege het grote aantal opstallen/dierenverblijven zijn de meest omvattende hieronder nader omschreven.

7.3.2 Kantoren,

De kantoorruimten bevinden zich boven het gebied ‘Savanna’. Het betreft zeer verouderde kantoorunits. Daarnaast is er nog een personeelskantine. GaiaZOO heeft in 2024 een dienstencentrum gerealiseerd en is op de waardepeildatum bezig met de

verbouw van het bestaande stenen kantoordeel wat ook flink wordt uitgebreid. Dit is op de inspectiedatum nog niet gereed.

Oude kantoorunits

Oude kantine (linker lage deel van het gebouw, rechterdeel is de bedrijfswoning)

Dienstencentrum

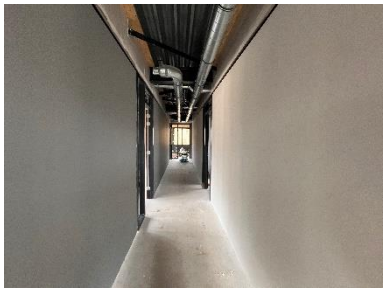

Kantoorgebouw

7.3.3 Bedrijfswoning

Op het terrein bevindt zich nabij de kantoorunits één bedrijfswoning. Deze bedrijfswoning is opgetrokken uit steen. De bedrijfswoning bevindt zich op de eerste verdieping. Op de begane grond is eveneens kantoorruimte.

7.3.4 Horecagelegenheden

GaiaZOO beschikt over 4 restaurants, waarvan 2 altijd open (Acacia en Savanna Lodge). Locatie Sequoia en Pampa Lodge zijn in laagseizoen beperkt open (vakanties, weekenden, verwachte drukke dagen).

7.3.5 Entreegebouw

In 2022 is een nieuw gebouw gerealiseerd met entree en shop. In de shop zijn diverse souvenirs verkrijgbaar. Het gebouw beschikt over 2 bouwlagen in het middendeel en beide zijkanten hebben 1 bouwlaag. Het beschikt over platte daken, gedekt met een sedumdak.

7.3.6 Hof van Gaia en Dino Dome

Hof van Gaia is gelegen in de 'Dino Dome'. De opstal is rond van vorm en bestaat uit 2 lagen (begane grond en verdieping). Het betreft hoofdzakelijk een betonnen constructie met houten spanten en kunststof dak. Aan de binnenkant zijn de wanden afgewerkt met leem. In het Hof van Gaia bevinden zich een congreszaal, ruimten voor vergaderingen en voor feesten, kantoorruimte en een keuken met koel- en vriescel. Daarnaast is in de 'Dino Dome' Europa's grootste indoor Dino Speelpark gevestigd. Er kan onder andere worden geklommen en gepeeld in een nettenwoud, de ballenbak en een hoge takeltoren. In de 'Dino Dome' bevindt zich ook een kleine horecagelegenheid: 'het Dinocafé'. In de opstal zijn voldoende sanitaire voorzieningen aanwezig.

7.3.7 Gorillaverblijf

Het gorilla verblijf is een bijzonder (langwerpig) gebouw. De verblijven bevinden zich op de begane grond. Het gaat om een achttal verblijven waarvan 5 verblijven geschikt zijn voor de gorilla's en 3 verblijven voor andere apensoorten. Daarnaast zijn er voor de verzorging nog een aantal ruimten aanwezig. Het dak is opgebouwd in verschillende niveaus en bekleed met begroeiing, dit worden ook wel groene daken of vegetatiedaken genoemd.

7.4 Gedeelte van de overige verblijven en gebieden

Naam object	Functie	Bouwjaar
Limburghuis	Educatief centrum 	2018
Savanna Lodge en Flamingoverblijf	Savanna Lodge functie is horeca 	2019

		
Puna volière	Infiltratiebekken, bos, milieustraat	2020
Bergingsvijver		2021
Speeljungle Puna volière		2021
Entreegebouw met shop		2022
Taiga volière	 	2022

Toren van Gaia		2022
Verblijf Siesels (grondeekhoorns)		2023
Rainforestgebied aanpassingen		2023
Limburg Volière	In januari 2023 is op het entreeplein gestart met de bouw van de Limburg Volière voor de oehoe's, raven en zwarte ooievaars	2023
Groene Hart van GaiaZOO		2023
Tuiny Zoo	Op 25-09-2023 werd in de entree van GaiaZOO de eerste Tuiny Zoo van Europa geopend	2023
Inheemse amfibieën	In het najaar van 2023 werden 2 bestaande, maar leegstaande, dierverblijven omgebouwd voor de gladde slang en de geelbuikvuurpad	2023
Nijlpaarden en Bongo's	Nieuwe binnen- en buitenverblijven en aangepaste routing voor de bezoekers. Vanaf een hooggelegen terras kan men de dieren bekijken	2024

Overige dierenverblijven (slechts een paar foto's van gemaakt)

Speeltuin

Parkeren

Koffie en ijs

7.5 Gebruikssituatie

Het recreatiebedrijf wordt geëxploiteerd in eigen beheer behoudens. De bedrijfswoning is verhuurd aan een medewerker voor circa € 300 per maand. Hier is geen huurovereenkomst van verstrekt aan Register-Taxateur.

7.6 Onderhoudstoestand

Ten behoeve van de waardering heeft de Register-Taxateur zich een globaal beeld van de onderhoudstoestand van het vastgoedobject gevormd. Dit is gebeurd op basis van een visuele (steekproefsgewijze) inspectie. Dit betekent dat geen oordeel is gevormd over elk onderdeel afzonderlijk, noch over elementen die aan het zicht onttrokken waren. Nadrukkelijk is geen sprake van een bouwkundige keuring van de gebouwen en/of de technische installaties en er wordt geen enkele aansprakelijkheid aanvaard met betrekking tot de onderhoudstoestand zelf en/of eventuele verborgen gebreken. Als uitgangspunt geldt dat bij de beoordeling van de onderhoudstoestand de waarde bij vervreemding en het eventueel bestaan van buitengewone instandhoudingskosten centraal staan. Bij de taxatie is ervan uitgegaan dat de installaties naar behoren functioneren en in een zodanige staat verkeren dat vereiste goedkeuringen, waaronder die van overheidswege zonder investeringen kunnen worden verkregen. Gebreken die hierop niet van wezenlijke betekenis zijn, blijven buiten beschouwing.
De dierentuin beschikt volgens opdrachtgever over alle roerende zaken c.q. bedrijfs-inventaris om het normaal te kunnen exploiteren. Er is sprake van periodiek- en groot onderhoud en vervangingsinvesteringen, hierover meer informatie in hoofdstuk 9.

De onderhoudstoestand van het terrein, opstallen en dierenverblijven is in zijn algemeenheid redelijk.

8 DUURZAAMHEID

8.1 Energielabel

Bij de waardering is rekening gehouden met het duurzame karakter van het vastgoedobject. De beoordeling van duurzaamheidsaspecten geschiedt globaal, voor zover waarneembaar en uitsluitend in het kader van een waardeoordeel.

Energielabel

Bij verkoop, verhuur of oplevering van utiliteitsgebouwen is sinds 01-01-2008 een geldig energielabel verplicht. In de Wet is een maximale hoogte voor een bestuurlijke boete opgenomen als niet is voldaan aan deze verplichting. Deze boete is voor rechtspersonen € 20.250 en voor natuurlijke personen € 405. De handhaving is in handen van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT).

Wat is het energielabel?

- Het Energielabel is een maat voor de energetische kwaliteit van een gebouw;
- De kwaliteit wordt uitgedrukt in een energie index die uitgerekend wordt. Deze wordt weer vertaald naar energieklassen. Van G tot A++++ (zeer energiezuinig);
- De kwaliteit hangt af van de mate van isolatie, de installatie voor verwarming, koeling, warmwatervoorziening, ventilatie en eventueel aanwezige zonne-energiesystemen.

Welke gebouwen dienen er gelabeld te worden in een dierentuin?

- De bedrijfsgebouwen met de gebruiksfuncties
  - ✓ kantoor > b.v. entreegebouw met receptiefunctie en kantoorgebouw;
  - ✓ bijeenkomst > horeca, vergaderruimte, dienstencentrum;
  - ✓ winkelfunctie > souvenirshop.
- Bedrijfswoning.

Een energielabel is niet voor alle gebouwen nodig, bijvoorbeeld niet voor:

- Vrijstaande gebouwen met een gebruiksoppervlakte tot 50 m²;
- (Agrarische)bedrijfspanden bedoeld voor opslag of bewerking (fabriekshallen);
- Tijdelijke bouwwerken;

- Gebouwen die geen energie gebruiken om het klimaat binnen te regelen (zoals schuren, garages).

Een energielabel bestaat alleen als het is afgemeld bij Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. De Register-Taxateur heeft daarom d.d. 30-06-2023 http://www.RVO.nl geraadpleegd. Het vastgoedobject beschikt voor wat betreft Brughofweg 31 te Kerkrade over een energielabel G. Echter, dit label is afgegeven in 2015. Dit betreft de oude kantine. Het pand zal men gaan slopen binnen afzienbare tijd.

6468PB 31

Registratienummer	-
BAG verblijfsobject id	0928010000012650
BAG pand id	-
Provisional id	-
Labelklasse	G
EI	2,17
EI forfaitair	2,17
Registratiedatum	30-12-2015
Opnamedatum	10-11-2015
Geldig tot	10-11-2025
Ingetrokken	-

8.2 Aspecten van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

In GaiaZOO vindt geen productie plaats, en er is dus in dat opzicht geen belasting voor het milieu. Afvalstromen met betrekking tot dierlijke bijproducten (mest en dergelijke), (horeca-)verpakkingen en dergelijke worden tot een minimum beperkt en volgens de geldende normen afgevoerd. In de horeca wordt steeds meer 'gezond' eten verkocht en gebruik van niet-duurzaam geproduceerd vlees en vis wordt tot een minimum beperkt. GaiaZOO gebruikt uitsluitend FSC-hout en papier. Ten behoeve van de elektriciteitsvoorziening gebruiken ze "groene stroom en gas". Nieuwe gebouwen zijn voorzien van zonne-energie. Het lukt niet om alle nieuwe verblijven gasloos te realiseren, dit in verband met netcongestie en max capaciteit piekvermogen.

8.3 Energiebesparingsplicht en informatieplicht

Bedrijven met een jaarlijks energieverbruik boven de 50.000 kWh of 25.000 m3 gas hebben een energiebesparingsplicht op basis van het Activiteitenbesluit Wet Milieubeheer (artikel 2.15). Hoe of door wie de energie is opgewekt (duurzaam of niet,

zelf of een ander), doet niet ter zake. Zelf opgewekte energie mag dus niet van het verbruik worden afgetrokken. Circa 125.000 ondernemingen in Nederland vallen hieronder, waaronder ook veel recreatieondernemingen. De Tweede Kamer is eind 2018 akkoord gegaan met het toevoegen van een informatieplicht. Dit betekent dat een ondernemer naast haar energiebesparingsplicht ook een informatieplicht heeft. Vóór 01-07-2019[15] moest de ondernemer via het zogenaamde eLoket van RVO melden of het bedrijf valt onder het activiteitenbesluit en welke maatregelen er zijn uitgevoerd.

Om een praktische invulling te geven aan de wettelijke plicht zijn per branche erkende maatregellijsten opgesteld. Dit zijn energiebesparingsmaatregelen die zich binnen 5 jaar terugverdienen. Door de maatregelen op deze lijst door te voeren - uiteraard voor zover relevant voor de type onderneming – wordt voldaan aan de wet.

De lijst voor Sport en Recreatie (lijst 11), waartoe al vakantie- en recreatieparken, campings en zwembaden behoorden, is per 01-04-2019 uitgebreid voor jachthavens.
Naast de lijsten van Sport en Recreatie kunnen ook andere lijsten deels van toepassing zijn op een recreatie inrichting, zoals die van Horeca of Kantoren (lijst 4), Hotels en Restaurants (lijst 12) en Detailhandel (lijst 19).

Met de Wetchecker energiebesparing[16] kan de ondernemer checken of er een informatieplicht is en of aan andere energiebesparingsverplichtingen moet worden voldaan.

Vanaf 01-07-2019 leidt het Rijk de meldingen door naar de regionale omgevingsdiensten die bevoegd gezag zijn bij de handhaving. Het bevoegd gezag moet handhavend optreden als "een drijver" zich na een hercontrole nog steeds niet aan de Wet houdt. Bijvoorbeeld door het opleggen van een last onder dwangsom. De hoogte van de

[15] EED-ondernemingen (Europese Energie Efficiency-richtlijn) (dit zijn bedrijven/concerns met meer dan 50 miljoen euro jaaromzet en meer dan 250 fte) moesten vóór 05-12-2019 een rapportage over de informatieplicht hebben ingediend. Voor hen geldt dat zij elke vier jaar een energieaudit moeten doen.
[16] https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/energie-besparen/wetchecker-energiebesparing

dwangsom is afhankelijk van de grootte van het bedrijf. Veelal gaat het om een bedrag vanaf € 1.000 per overtreding.

Opdrachtgever heeft kenbaar gemaakt dat het verbruik boven de 50.000 kWh elektra en 25.000 m³ gas ligt en dat er aan de informatieplicht en energiebesparingsplicht op basis van het Activiteitenbesluit Wet Milieubeheer wordt voldaan.

8.4 Laadpalen

Met de opkomst van het elektrisch rijden ontstaat er ook meer vraag naar laadpalen. Niet alleen in steden, maar ook bij dierentuinen. Per 01-01-2025 is het verplicht om bij utiliteitsgebouwen (gebouwen zonder woonbestemming), laadpalen aan te leggen. De verplichting is vastgelegd in het Bouwbesluit. Er moet bij de ontwikkeling van bouwplannen rekening mee worden gehouden. Deze wijziging komt voort uit een herziening van het Europese Energy Performance of Building Directive (EPBD III). Voor nieuwe en te renoveren gebouwen met meer dan 10 parkeerplekken geldt vanaf maart 2020 dat er één of meer laadpalen moeten worden geïnstalleerd. Bij bestaande utiliteitsgebouwen met meer dan 20 parkeervakken op hetzelfde terrein moet vanaf 2025 minimaal 1 oplaadpunt zijn aangelegd. Het onderhavig vastgoedobject beschikt over diverse laadpalen.

8.5 Overige bekende energiebesparende maatregelen

De taxatie is geen bouwkundig oordeel of onderzoeksrapport van de complexiteit van meerdere aanwezige opstallen. In het kader van de taxatieopdracht is op basis van objectieve waarneming door de Register-Taxateur geen advies uitgebracht ten aanzien van het nemen van energiebesparende maatregelen of het verduurzamen van het vastgoedobject. Voor zover bekend en relevant voor het waardeoordeel heeft de Register-Taxateur de aanwezigheid van energiebesparende maatregelen, isolatie en duurzame maatregelen in het taxatierapport weergegeven.

9 WAARDERING

9.1 Gehanteerde benaderingen en methoden

De waardering is gebaseerd op de Inkomstenbenadering met toepassing van de Discounted cash flow-methode (DCF). Het vastgoedobject is beoordeeld binnen het kader van de richtlijnen (IVS 400, sectie 60.2 en EVS 2025, EVGN 2 onder 3.5). Het betreft een vastgoedobject met handelspotentieel, dat gewaardeerd is op basis van de Inkomstenbenadering.

De waardering is vervolgens aan de markt getoetst door middel van de Comparatieve benadering met toepassing van de Vergelijkingsmethode.

De waarde van een exploitatiegebonden vastgoedobject komt over het algemeen tot stand op basis van de behaalde kasstromen in het verleden en de te verwachten kasstromen. De waarde is benaderd vanuit het oogpunt: "wat is er in het verleden verdiend en wat kan er in de toekomst verdiend worden?". De waardering is derhalve gebaseerd op basis van de gecorrigeerde EBITDA, die aan de onderneming kan worden toegekend. Bij de waardering is ervan uit gegaan dat de exploitatie op eenzelfde wijze en door een soortgelijke exploitant wordt voortgezet.

9.1.1 Inkomstenbenadering

IVS 105, paragraaf 40. Inkomstenbenadering. De waarde van een actief is bepaald door de door het actief gegenereerde inkomsten, kasstromen en kostenbesparingen.

9.1.2 DCF–methode

De berekening gaat uit van het volgende principe: iedere recreatieonderneming heeft vanuit zijn exploitatie een bepaalde ruimte waaruit de kapitaalslasten gedekt kunnen worden, de zogenaamde EBITDA. Aan de hand van de EBITDA, gecorrigeerd (FMOP), is de marktwaarde van het vastgoedobject berekend op basis van de DCF-methode, rekening houdende met de extra vervangingsinvesteringen (de zogenaamde vrije kasstroom c.q. free cash flow).

De DCF-methode, die ook wel netto-contantewaardemethode wordt genoemd, komt in essentie neer op het contant maken van de cashflows die uit de exploitatie en uit de verkoop van het vastgoedobject komen.

De toekomstige kasstromen zijn over een periode van 10 jaar contant gemaakt naar heden, gebaseerd op een Yield (kapitalisatiefactor). De Yield is de reciproque van het rendement en is gebaseerd op de WACC (Weighted Average Cost of Capital).

Een aanname voor de restwaarde in het laatste jaar, is gebaseerd op een Exit Yield. Hierbij is de opbrengst uit desinvestering aan het eind van die periode, gekapitaliseerd tegen een daartoe aan de hand van rente en risico geconstrueerde disconteringsvoet.

9.1.3 Comparatieve benadering met toepassing vergelijkingsmethode

Een werkwijze die een indicatie van de marktwaarde geeft door het vastgoedobject te vergelijken met identieke of vergelijkbare vastgoedobjecten waarvan prijsinformatie beschikbaar is.

9.2 Onderbouwing van de waardering op basis van de DCF-methode

GaiaPark B.V. heeft als statutaire doelstelling:

a. Het ontwikkelen en exploiteren van een dierenpark, alsmede educatie en natuurbehoud;
b. Het verrichten van alle handelingen, welke hiermee verband houden en/of bevorderlijk zijn;
c. Het exploiteren van horecabedrijven, een souvenirshop en het faciliteren van bijeenkomsten.

GaiaPark B.V. exploiteert het dierenpark GaiaZOO, gericht op dagbezoekers en abonnementhouders in de regio Limburg en Zuid-Nederland en aangrenzende gebieden in België en Duitsland. Overige doelgroepen betreffen zakelijke bezoekers en gezelschappen voor feestelijke bijeenkomsten en school- en busreizen.

De verdeling van de aandelen van GaiaPark B.V. is als volgt: Moraco N.V. 59,9% en Gemeente Kerkrade 40,1%.

In het kader van de taxatie heeft opdrachtgever de jaarrekeningen 2022, 2023 en 2024(concept) verstrekt en tevens een intern financieel overzicht met uitgebreidere informatie op het gebied van de omzet en kosten splitsing. Uiteindelijk is Register-Taxateur uitgegaan van de opzet uit het intern financieel overzicht omdat deze meer specificatie geeft en qua bedrijfsresultaat overeenkomt met de jaarrekeningen. Tevens is verstrekt een terugblik en doorkijk tot en met 2030 voor wat betreft bezoekersaantallen, abonnementen, gemiddelde prijzen per bezoeker per omzet component. Ook is de meerjarenprognose tot en met 2030 verstrekt.

Het onderstaande overzicht is een overzicht van de winst- en verliescijfers van de afgelopen 3 jaar uit de verstrekte informatie. Het is een weergave van de opbrengsten en kosten, waarbij de afschrijvingen en financieringslasten buiten beschouwing zijn gebleven.

Historische exploitatie	2022	%	2023	%	2024 concept	%
Dierenpark entree gelden	€ 6.167.121		€ 5.579.634		€ 5.620.930	
Dierenpark abonnementen	€ 1.561.534		€ 1.692.378		€ 1.869.689	
Horeca	€ 3.332.834		€ 3.597.907		€ 3.559.316	
Shop	€ 522.939		€ 610.280		€ 625.202	
Omzet	**€ 11.584.428**		**€ 11.480.199**		**€ 11.675.137**	
Horeca	€ 968.874	8,4%	€ 1.078.863	9,4%	€ 1.073.276	9,2%
Shop	€ 207.857	1,8%	€ 240.314	2,1%	€ 249.804	2,1%
Inkopen	**€ 1.176.731**	*10,2%*	**€ 1.319.177**	*11,5%*	**€ 1.323.080**	*11,3%*
Brutomarge	**€ 10.407.697**	*100,0%*	**€ 10.161.022**	*100,0%*	**€ 10.352.057**	*100,0%*
Personeelskosten vast dierenpark	€ 3.002.733	28,9%	€ 2.930.363	28,8%	€ 3.275.478	31,6%
Personeelskosten vast horeca	€ 412.241	4,0%	€ 491.705	4,8%	€ 547.113	5,3%
Personeelskosten vast shop	€ 54.096	0,5%	€ 63.292	0,6%	€ 77.814	0,8%
Uitzendkrachten dierenpark	€ 485.640	4,7%	€ 568.625	5,6%	€ 683.806	6,6%
Uitzendkrachten horeca	€ 668.946	6,4%	€ 489.849	4,8%	€ 608.133	5,9%
Uitzendkrachten shop	€ 54.040	0,5%	€ 50.841	0,5%	€ 55.115	0,5%
Personeelskosten	**€ 4.677.696**	***44,9%***	**€ 4.594.675**	***45,2%***	**€ 5.247.459**	***50,7%***
Dierverzorging	€ 381.498	3,7%	€ 389.832	3,8%	€ 391.364	3,8%
Huisvestingskosten (excl. onderhoud)	€ 686.718	6,6%	€ 821.675	8,1%	€ 873.932	8,4%
Onderhoudskosten (huisvestingskosten)	€ 458.042	4,4%	€ 416.039	4,1%	€ 455.072	4,4%
Algemene / pr & markering kosten	€ 824.984	7,9%	€ 744.940	7,3%	€ 770.066	7,4%
Beheerskosten (excl. retributie gemeente Kerkrade	€ 468.898	4,5%	€ 488.940	4,8%	€ 492.629	4,8%
Retributie gemeente Kerkrade (beheerskosten)	€ 100.429	1,0%	€ 109.072	1,1%	€ 50.467	0,5%
Algemeen / overige kosten	€ 215.039	2,1%	€ 195.332	1,9%	€ 116.389	1,1%
Overige bedrijfskosten	**€ 3.135.608**	***30,1%***	**€ 3.165.830**	***31,2%***	**€ 3.149.919**	***30,4%***
Kosten	**€ 7.813.304**	***75,1%***	**€ 7.760.505**	***76,4%***	**€ 8.397.378**	***81,1%***
EBITDA	**€ 2.594.393**	***24,9%***	**€ 2.400.517**	***23,6%***	**€ 1.954.679**	***18,9%***

Zie onderstaand het onderscheidt in bezoeken en de bijbehorende prijzen. Te zien valt dat de bezoekersaantallen tijdens Corona logischerwijs flink lager zijn geweest.

Aantallen	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
aantal dagbezoekers	256.436	287.299	182.749	190.861	295.331	304.210	288.033
aantal gratis bezoeken incl. abo-houders	178.224	195.142	121.646	108.046	167.084	163.922	174.719
arrangement bezoeken B&E		12.006			7.399	6.581	9.000
totaal aantal bezoeken	**434.660**	**494.447**	**304.395**	**298.907**	**469.814**	**474.713**	**471.752**
aantal reguliere abo's	35.745	40.679	10.833	9.128	37.000	37.453	42.478
totaal aantal abonnementen	**35.745**	**40.679**	**41.510**	**31.975**	**37.000**	**37.453**	**42.478**

Prijzen	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
gemiddelde prijs entree	€ 12,27	€ 12,69	€ 13,39	€ 13,68	€ 15,07	€ 14,90	€ 16,05
gemiddelde prijs abonnement	€ 39,92	€ 39,50	€ 38,52	€ 39,58	€ 42,20	€ 45,19	€ 44,02
horeca omzet per bezoeker	€ 4,80	€ 5,12	€ 5,24	€ 5,99	€ 5,82	€ 6,25	€ 6,30
shop omzet per bezoeker	€ 0,76	€ 0,89	€ 0,93	€ 1,14	€ 1,13	€ 1,30	€ 1,35

De omzet over de 3 jaren is redelijk stabiel, echter zijn het aantal dagbezoekers in 2024 wel lager geweest en dat heeft te maken met de vele regenval in dat kalenderjaar. Als dat niet het geval was geweest dan was de omzet hoger uitgevallen.
De inkopen waren in 2022 10,2% ten opzichte van de totale omzet en in 2023 (11,5%) en 2024 (11,3%) en dat komt omdat de horecaomzet en shopomzet is toegenomen en daar de inkoopkosten op zien. De entree en abonnementen gelden, waar geen inkoop tegenover staat, zijn over 2022 en 2023 stabiel en in 2024 dus lager vanwege de vele regenval.
Een dierentuin beschikt over veel vrijwilligers. Zo waren er in 2023 zo'n 80 vrijwilligers actief. Toch zijn er ook veel medewerkers in dienst. De personeelskosten zijn in 2024 flink gestegen en dat komt door CAO 12% + 2% beoordeling + stijging WML.
De toename in huisvestingskosten in 2023 en 2024 is volledig toe te rekenen aan hogere energietarieven/kosten. Desalniettemin zijn de overige bedrijfskosten overall gezien stabiel.

De EBITDA is gecorrigeerd op de navolgende punten:

- In 2024 is gecorrigeerd op legeskosten omdat deze eenmalig zijn en niet tot een going-concern exploitatie behoren. Volgens opdrachtgever betreft dit circa € 30.000 en had dat betrekking op klimaatfonds inhuur om grootschalige zonneparken te realiseren bij het parkeerterrein maar dit gaan ze niet uitvoeren;
- De grond is in erfpacht en daarom is er sprake geweest van een retributie die opdrachtgever jaarlijks betaalde aan de Gemeente Kerkrade. GaiaZOO betaalt, in

overleg met Gemeente Kerkrade, vanaf medio 2024 geen jaarlijkse retributie meer voor de resterende looptijd van het erfpachtrecht. Voorheen was de hoogte van de retributie gebaseerd op 2,5% van de dagkaartverkopen. Deze afspraak is nog niet contractueel vastgelegd, maar bij de taxatie is het uitgangspunt gehanteerd dat dit nog wel gedaan zal worden en is er dus vanuit gegaan dat er vanaf medio 2024 geen jaarlijkse retributie meer verschuldigd is door GaiaZOO aan Gemeente Kerkrade;

- Advieskosten 2022 zijn hoog vanwege afronden diverse corona gerelateerde subsidieaanvragen, ontslagaanvragen en het updaten van het functiehuis (circa € 30.000). Advieskosten 2023 zijn hoog vanwege duurzaamheidsonderzoeken (circa € 22.000) en dubbele taxatie (inventaris en waardering marktwaarde) (circa € 6.000). Opdrachtgever heeft kenbaar gemaakt dat € 25.000 reëel is en daar is naar gecorrigeerd bij de 3 jaren.

Correcties	2022	%	2023	%	2024 concept	%
	€ -		€ -		€ -	
Gecorrigeerde omzet	**€ 11.584.428**		**€ 11.480.199**		**€ 11.675.137**	
	€ -		€ -		€ -	
Gecorrigeerde inkopen	**€ 1.176.731**		**€ 1.319.177**		**€ 1.323.080**	
Gecorrigeerde brutomarge	**€ 10.407.697**	***100,0%***	**€ 10.161.022**	***100,0%***	**€ 10.352.057**	***100,0%***
	€ -		€ -		€ -	
Gecorrigeerde personeelskosten	**€ 4.677.696**	***44,9%***	**€ 4.594.675**	***45,2%***	**€ 5.247.459**	***50,7%***
Legeskosten (beheerskosten)	€ -		€ -		€ -30.000	
Retributie gemeente Kerkrade (beheerskosten)	€ -100.429		€ -109.072		€ -50.467	
Normalisatie advieskosten (beheerskosten)	€ -44.959		€ -19.870		€ 5.931	
Gecorrigeerde overige bedrijfskosten	**€ 2.990.220**	***28,7%***	**€ 3.036.888**	***29,9%***	**€ 3.075.383**	***29,7%***
Gecorrigeerde kosten	**€ 7.667.916**	***73,7%***	**€ 7.631.563**	***75,1%***	**€ 8.322.842**	***80,4%***
Gecorrigeerde EBITDA	**€ 2.739.781**	***26,3%***	**€ 2.529.459**	***24,9%***	**€ 2.029.215**	***19,6%***

De gecorrigeerde EBITDA ligt in 2024 dus veel lager dan 2022 en 2023 en dat komt voornamelijk door de gestegen personeelskosten.

Opdrachtgever heeft een meerjarenprognose 2025 tot en met 2030 aangeleverd. Deze is door Register-Taxateur beoordeeld en aangepast op onderdelen waar Register-Taxateur dat nodig acht en dat zijn onder andere de bezoekersaantallen en dus ook de daarmee gepaard gaande omzet en inkoop, de beheerskosten en de algemeen/overige kosten. Dit omdat in de meerjarenprognose volgens de Register-Taxateur inzicht is

gegeven hoe de liquiditeitspositie blijft als er ook sprake is van schommelingen in de projectieperiode. Echter gaat het hier om een vastgoedwaardering op basis van de exploitatie en niet om de liquiditeitspositie. De kasstromen zijn vanaf jaar 7 geïndexeerd op basis van het Inflatiescenario Vastgoedindex NRVT.

Bij de DCF-methode zijn de toekomstige kasstromen contant gemaakt naar heden. Bij de bepaling van de kasstromen is de Register-Taxateur uitgegaan van de exploitatieresultaten vóór afschrijvingen, rentelasten en belastingen. Er is niet afzonderlijk rekening gehouden met belastingen, omdat die afhankelijk zijn van de rechtsvorm, wijze van financiering en dergelijke. Het rendement is afgeleid van vergelijkbare transacties. Als zodanig is bij de bepaling van het rendement rekening gehouden met belastingen. De Register-Taxateur gaat daarbij uit van een redelijk efficiënte exploitant, die de waardering baseert op basis van een reële haalbare omzet en een reële haalbare bedrijfswinst.

De periodieke onderhoudskosten, toebehorende aan de huisvestingskosten, zijn in 2024 € 455.072 en in de begroting lopen deze gestaag op. Behoudens het periodieke onderhoud zullen er ook investeringen plaats moeten vinden om het vastgoedobject in stand en op peil te houden. Deze investeringen kunnen onder andere bestaan uit:

- Vervangingsinvesteringen in diverse bedrijfsmiddelen;
- Groot onderhoud van terrein, infrastructuur en gebouwen;
- Vervanging van inventarissen.

Het gaat dus expliciet niet om investeringen die zorgen voor een betere cashflow.
Opdrachtgever heeft kenbaar gemaakt dat dit naar verwachting circa € 600.000 exclusief btw is op jaarbasis en dat is in de waardering opgenomen, behoudens jaar 10 omdat dit anders ook over de exit-waarde doorrekend.

Omdat het een inschatting is kunnen de momenten waarop de investering(en) worden gedaan en de hoogte ervan afwijken. Investeringen worden vaak ook als kosten geboekt, omdat dat fiscaal interessanter is. Dit kan van invloed zijn op het beeld.

De berekende vrije kasstromen zijn aan de hand van het rendement (reciproque van de Yield, die tot stand is gekomen door de WACC) contant gemaakt naar heden. De

berekening strekt zich uit over een beschouwingsperiode van 10 jaar. Zie onderstaand de opbouw van de WACC. Bij het bepalen van het rendement is rekening gehouden met onder andere de rente, risico, alternatieve mogelijkheden, marktsituatie, kwaliteit en ouderdom van de opstallen, infrastructuur, dierenverblijven, ligging, uitstraling van het bedrijf, op het bedrijf aanwezige voorzieningen (en de kwaliteit en ouderdom daarvan), eigendomsverhouding en uitbreidingsmogelijkheden.

Elementen opbouw WACC					
Verhoudingen eigen en vreemd vermogen			**Berekening WACC**		
Eigen vermogen	40,00%		Kostenvoet eigen vermogen		
Vreemd vermogen	60,00%		Risicovrije interestvoet	2,59%	
Totaal		100,00%	Totaal opslagen eigen vermogen	20,50%	
			Totaal rendement eigen vermogen		23,09%
Risicovrije interestvoet					
Risicovrije interestvoet	2,59%		Kostenvoet vreemd vermogen		
			Risicovrije interestvoet	2,59%	
Opslagen eigen vermogen			Totaal opslagen vreemd vermogen	4,50%	
Marktrisicopremie op beleggingen vastgoed in de branche	8,00%		Totaal rendement vreemd vermogen		7,09%
Risico-opslag branche	12,50%				
Totaal opslagen eigen vermogen		20,50%	Opbouw WACC		
			Rendement eigen vermogen levered	9,24%	
Opslagen vreemd vermogen			Rendement vreemd vermogen levered	4,25%	
Opslag risico en winstmarge bank	4,50%		**WACC (reciproque van Yield)**		**13,49%**
Totaal opslagen vreemd vermogen		4,50%	**Yield**		**7,41**

Bij exploitatiegebonden vastgoed in de recreatie sector kijken potentiële kopers naar de historische kasstromen en de verwachting hoe deze zich ontwikkelen. Uiteindelijk baseren zij de aankoopprijs op kapitalisatie van de gecorrigeerde EBITDA. De WACC is gehanteerd om inzicht te geven in de verhouding eigen vermogen en vreemd vermogen die voor dit type vastgoed aan de orde is. Uiteindelijk is de kapitalisatiefactor (Yield) de belangrijkste graadmeter die onderbouwd kan worden middels referenties. Echter is dit voor dierentuinen niet mogelijk omdat die niet tot nauwelijks verhandeld worden en is deze gebaseerd op de ervaring die de Register-Taxateur heeft in de dagrecreatieve sector hoe daar exploitatiegebonden vastgoed wordt verhandeld tegen kapitalisatiefactoren.

De Register-Taxateur baseert de restwaarde (ook wel bekend als eindwaarde) op de FMOP in het laatste jaar, omdat het uitgangspunt is dat per het einde van het laatste projectiejaar het bedrijf wordt overgedragen en de kasstroom op dat moment derhalve gerealiseerd wordt. Zie onderstaand de opbouw van de Exit Yield. De Exit Yield is lager dan de Yield vanwege het risico op het rendement. Dit omdat de toekomstige kasstromen nog bewezen moeten worden.

Opbouw Exit-Yield		
WACC (reciproque van Yield)	13,49%	
Inflatie na 10 jaar	-2,00%	
Reservering voor vervanging	1,00%	
Effecten verwachte hogere eind Yield	0,75%	
Totaal (v.o.n.)		13,24%
Aankoopkosten	10,50%	
WACC (reciproque van Exit-Yield)		**14,63%**
Exit-Yield		**6,84**

De berekening is deels gebaseerd op de verstrekte meerjarenprognose rekening houdende met de vermelde correcties. Er is uitgegaan van gehele boekjaren. Omdat het een waardering van activa betreft, is rekening gehouden met aankoopkosten. Deze kosten hebben betrekking op uitsluitend de onroerende zaken. De maximale investering is dus eerst verminderd met de geschatte waarde van de roerende zaken (bedrijfsinventaris) alvorens de correctie op aankoopkosten is toegepast. De inschatting van de waarde van de roerende zaken is geen taxatie ervan, maar afkomstig uit de meest recent ter beschikking gestelde concept balans per 31-12-2024 om de hoogte van de aankoopkosten te kunnen berekenen. Na de correctie zijn de roerende zaken weer toegevoegd aan het resultaat.

De bedrijfswoning is bewoond door een medewerker eventueel met gezin. Bij de waardering is er toch van uitgegaan dat de bedrijfswoning vrij van huur en gebruik, leeg, ontruimd en vrij van rechten van derden geleverd kan worden. De Register-Taxateur gaat er vanuit dat het gaat om een interne huurovereenkomst welke zonder huurbescherming kan worden opgezegd. Dit omdat het vastgoedobject complexgewijs is gewaardeerd en een potentiële koper gebruik wenst te kunnen maken van de bedrijfswoning. De bedrijfswoning is gewaardeerd op € 200.000 k.k.

Het omgevingsplan geeft de mogelijkheid voor 2 bedrijfswoningen, hetgeen ruimtelijk gezien ook mogelijk is, en daarom is de potentie (bouwblok) voor een 2e bedrijfswoning separaat gewaardeerd op € 100.000 k.k.

Correcties												
Lening ter financiering van de afkoopsom inzake aan de Gemeente Kerkrade verschuldigde erfpachtcanon												
Jaarlijkse aflossing voor het eerst op 15-12-2015 (20 jaartermijnen)								€ 45.378 =		€ 907.560		
Lening onroerend goed Gemeente Kerkrade 2004								€ 907.560				
Jaarlijkse rente 01-01-2005 t/m 31-12-2009								€ 11.000 =		€ 55.000		
Jaarlijkse rente 01-01-2010 t/m 31-12-2014								€ 36.000 =		€ 180.000		
Over al hetgeen de vennootschap vanaf 01-01-2015 aan de Gemeente Kerkrade is verschuldigd uit hoofde van de lening is jaarlijks rente verschuldigd, gebaseerd op de geldende rente voor staatsobligaties met een looptijd van 10 jaar, verhoogd met een opslag van 2%												
Resterend leningdeel per 31-12-2024								€ -				
Bedrijfsinventaris concept balans per 31-12-2024								€ 3.626.636				
Bedrijfswoning k.k. (bovenwoning)								€ 200.000				
Bouwpotentie voor een 2e bedrijfswoning								€ 100.000				
Aankoopkosten								10,50%				
Vervangingen en groot onderhoud		**Jaar 1 = 2025**	**Jaar 2 = 2026**	**Jaar 3 = 2027**	**Jaar 4 = 2028**	**Jaar 5 = 2029**	**Jaar 6 = 2030**	**Jaar 7 = 2031**	**Jaar 8 = 2032**	**Jaar 9 = 2033**	**Jaar 10 = 2034**	
Extra jaarlijkse vervangingen en onderhoud boven exploitatie	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ -	
Incidentele vervangingen en groot onderhoud		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	
Investeringen totaal		€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ -	
Inflatiescenario		**Jaar 1 = 2025**	**Jaar 2 = 2026**	**Jaar 3 = 2027**	**Jaar 4 = 2028**	**Jaar 5 = 2029**	**Jaar 6 = 2030**	**Jaar 7 = 2031**	**Jaar 8 = 2032**	**Jaar 9 = 2033**	**Jaar 10 = 2034**	
Inflatiescenario Vastgoedindex NRVT		2,80%	2,90%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
Groeivoet omzet		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
Disconteringsvoet		1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0200	1,0404	1,0612	1,0824	
Groeivoet inkopen		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
Disconteringsvoet		1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0200	1,0404	1,0612	1,0824	
Groeivoet personeelskosten		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
Disconteringsvoet		1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0200	1,0404	1,0612	1,0824	
Groeivoet overige bedrijfskosten		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
Disconteringsvoet		1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0000	1,0200	1,0404	1,0612	1,0824	
Groeivoet extra vervangingen en/of groot onderhoud		2,80%	2,90%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%	
Disconteringsvoet		1,0280	1,0578	1,0790	1,1005	1,1226	1,1450	1,1679	1,1913	1,2151	1,2394	
Kasstroomberekening	**Basis = 2024**	**Jaar 1 = 2025**	**Jaar 2 = 2026**	**Jaar 3 = 2027**	**Jaar 4 = 2028**	**Jaar 5 = 2029**	**Jaar 6 = 2030**	**Jaar 7 = 2031**	**Jaar 8 = 2032**	**Jaar 9 = 2033**	**Jaar 10 = 2034**	
Aantal dagbezoekers	288.033	305.000	310.000	315.000	320.000	325.000	330.000					
Aantal bezoeken abo-houders	174.719	185.000	190.000	195.000	200.000	205.000	205.000					
Arrangement bezoeken B&E	10.683	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000					
Totaal aantal bezoeken	**473.435**	**500.000**	**510.000**	**520.000**	**530.000**	**540.000**	**545.000**					
Aantal reguliere abo's	**42.478**	**38.000**	**40.000**	**40.000**	**41.500**	**40.000**	**41.500**					
Gemiddele opbrengst entree	€ 16,05	€ 15,90	€ 16,00	€ 16,25	€ 16,75	€ 16,85	€ 17,00					
Gemiddelde opbrengst overig	€ 2,15	€ 2,05	€ 2,05	€ 2,05	€ 2,05	€ 2,05	€ 2,05					
Gemiddelde opbrengst abonnement	€ 44,02	€ 48,70	€ 49,00	€ 49,50	€ 51,50	€ 51,50	€ 52,00					
Horeca omzet per dagbezoeker/abo-houders	€ 6,30	€ 6,50	€ 6,65	€ 6,75	€ 6,85	€ 7,00	€ 7,00					
Shop omzet per bezoeker	€ 1,35	€ 1,40	€ 1,50	€ 1,50	€ 1,75	€ 1,75	€ 1,80					
Dierenpark entree gelden	€ 4.624.115	€ 4.850.784	€ 4.960.000	€ 5.118.750	€ 5.360.000	€ 5.476.250	€ 5.610.000	€ 5.722.200	€ 5.836.644	€ 5.953.377	€ 6.072.444	
Dierenpark omzet overig	€ 996.815	€ 1.005.000	€ 1.025.510	€ 1.046.020	€ 1.066.531	€ 1.087.041	€ 1.097.296	€ 1.119.242	€ 1.141.627	€ 1.164.459	€ 1.187.748	
Dierenpark omzet abonnementen	€ 1.869.689	€ 1.850.525	€ 1.960.000	€ 1.980.000	€ 2.137.250	€ 2.060.000	€ 2.158.000	€ 2.201.160	€ 2.245.183	€ 2.290.087	€ 2.335.889	
Horeca dagbezoekers en abo-houders	€ 2.913.435	€ 3.183.561	€ 3.325.000	€ 3.442.500	€ 3.562.000	€ 3.710.000	€ 3.745.000	€ 3.819.900	€ 3.896.298	€ 3.974.224	€ 4.053.708	
Horeca arrangement bezoeken	€ 645.881	€ 731.000	€ 749.275	€ 768.007	€ 787.207	€ 806.887	€ 827.059	€ 843.600	€ 860.472	€ 877.682	€ 895.235	
Shop dagbezoekers en abo-houders	€ 625.202	€ 684.575	€ 750.000	€ 765.000	€ 910.000	€ 927.500	€ 963.000	€ 982.260	€ 1.001.905	€ 1.021.943	€ 1.042.382	
Omzet	**€ 11.675.137**	**€ 12.305.445**	**€ 12.769.785**	**€ 13.120.277**	**€ 13.822.988**	**€ 14.067.678**	**€ 14.400.355**	**€ 14.688.362**	**€ 14.982.129**	**€ 15.281.772**	**€ 15.587.407**	
Horeca	€ 1.073.276	€ 1.186.112	€ 1.234.505	€ 1.275.784	€ 1.317.810	€ 1.368.617	€ 1.385.334	€ 1.413.041	€ 1.441.301	€ 1.470.127	€ 1.499.530	
% t.o.v. omzet horeca	30,15%	30,30%	30,30%	30,30%	30,30%	30,30%	30,30%	30,30%	30,30%	30,30%	30,30%	
Shop	€ 249.804	€ 280.676	€ 307.500	€ 313.650	€ 373.100	€ 380.275	€ 394.830	€ 402.727	€ 410.781	€ 418.997	€ 427.377	
% t.o.v. omzet shop	39,96%	41,00%	41,00%	41,00%	41,00%	41,00%	41,00%	41,00%	41,00%	41,00%	41,00%	
Inkopen	**€ 1.323.080**	**€ 1.466.788**	**€ 1.542.005**	**€ 1.589.434**	**€ 1.690.910**	**€ 1.748.892**	**€ 1.780.164**	**€ 1.815.767**	**€ 1.852.082**	**€ 1.889.124**	**€ 1.926.907**	
Brutomarge	**€ 10.352.057**	**€ 10.838.657**	**€ 11.227.780**	**€ 11.530.844**	**€ 12.132.078**	**€ 12.318.786**	**€ 12.620.191**	**€ 12.872.595**	**€ 13.130.047**	**€ 13.392.648**	**€ 13.660.501**	
Personeelskosten	**€ 5.247.459**	**€ 5.486.102**	**€ 5.754.495**	**€ 5.980.497**	**€ 6.288.992**	**€ 6.461.718**	**€ 6.691.218**	**€ 6.825.042**	**€ 6.961.543**	**€ 7.100.774**	**€ 7.242.790**	
Personeelskosten % t.o.v. omzet	44,95%	44,58%	45,06%	45,58%	45,50%	45,93%	46,47%	46,47%	46,47%	46,47%	46,47%	
Personeelskosten % t.o.v. brutomarge	50,69%	50,62%	51,25%	51,87%	51,84%	52,45%	53,02%	53,02%	53,02%	53,02%	53,02%	
Dierverzorging	€ 391.364	€ 385.000	€ 425.000	€ 425.000	€ 450.000	€ 450.000	€ 455.000	€ 464.100	€ 473.382	€ 482.850	€ 492.507	
Huisvestingskosten (excl. onderhoud)	€ 873.932	€ 858.805	€ 887.739	€ 904.178	€ 937.057	€ 937.057	€ 937.057	€ 955.799	€ 974.915	€ 994.413	€ 1.014.301	
Onderhoudskosten (huisvestingskosten)	€ 455.072	€ 447.195	€ 462.261	€ 470.822	€ 487.943	€ 487.943	€ 487.943	€ 497.701	€ 507.655	€ 517.809	€ 528.165	
Algemene / pr & markering kosten	€ 770.066	€ 800.000	€ 825.000	€ 825.000	€ 875.000	€ 875.000	€ 875.000	€ 892.500	€ 910.350	€ 928.557	€ 947.128	
Beheerskosten (excl. retributie gemeente Kerkrade)	€ 468.560	€ 475.000	€ 480.000	€ 485.000	€ 490.000	€ 495.000	€ 500.000	€ 510.000	€ 520.200	€ 530.604	€ 541.216	
Algemeen / overige kosten	€ 116.389	€ 107.750	€ 125.000	€ 130.000	€ 130.000	€ 130.000	€ 130.000	€ 132.600	€ 135.252	€ 137.957	€ 140.716	
Overige bedrijfskosten	**€ 3.075.383**	**€ 3.073.750**	**€ 3.205.000**	**€ 3.240.000**	**€ 3.370.000**	**€ 3.375.000**	**€ 3.385.000**	**€ 3.452.700**	**€ 3.521.754**	**€ 3.592.189**	**€ 3.664.033**	
Overige bedrijfskosten % t.o.v. brutomarge	29,71%	28,36%	28,55%	28,10%	27,78%	27,40%	26,82%	26,82%	26,82%	26,82%	26,82%	
Kosten totaal	**€ 8.322.842**	**€ 8.559.852**	**€ 8.959.495**	**€ 9.220.497**	**€ 9.658.992**	**€ 9.836.718**	**€ 10.076.218**	**€ 10.277.742**	**€ 10.483.297**	**€ 10.692.963**	**€ 10.906.822**	
Kosten % t.o.v. brutomarge	80,40%	78,98%	79,80%	79,96%	79,62%	79,85%	79,84%	79,84%	79,84%	79,84%	79,84%	
EBITDA	**€ 2.029.215**	**€ 2.278.805**	**€ 2.268.285**	**€ 2.310.347**	**€ 2.473.086**	**€ 2.482.068**	**€ 2.543.973**	**€ 2.594.852**	**€ 2.646.750**	**€ 2.699.685**	**€ 2.753.678**	
EBITDA % t.o.v. brutomarge	19,60%	21,02%	20,20%	20,04%	20,38%	20,15%	20,16%	20,16%	20,16%	20,16%	20,16%	
Jaarlijkse vervangingen		€ 616.800	€ 634.687	€ 647.381	€ 660.329	€ 673.535	€ 687.006	€ 700.746	€ 714.761	€ 729.056	€ -	
Incidentele vervangingen en groot onderhoud		€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	
Vervangingen en groot onderhoud		**€ 616.800**	**€ 634.687**	**€ 647.381**	**€ 660.329**	**€ 673.535**	**€ 687.006**	**€ 700.746**	**€ 714.761**	**€ 729.056**	**€ -**	
Vrije kasstroom (Free cash flow)		**€ 1.662.005**	**€ 1.633.598**	**€ 1.662.966**	**€ 1.812.757**	**€ 1.808.533**	**€ 1.856.967**	**€ 1.894.107**	**€ 1.931.989**	**€ 1.970.628**	**€ 2.753.678**	
Restwaarde											**€ 18.821.877**	
Disconteringsvoet vrije kasstroom		0,8811	0,7764	0,6841	0,6028	0,5311	0,4680	0,4124	0,3634	0,3202	0,2821	
Contante waarde vrije kasstroom		€ 1.464.451	€ 1.268.323	€ 1.137.655	€ 1.092.721	€ 960.591	€ 869.078	€ 781.090	€ 702.011	€ 630.938	€ 776.850	
Contante waarde vrije kasstromen totaal											**€ 9.683.707**	
Contante waarde restwaarde											**€ 5.309.908**	

Berekende maximale investering	€ 14.993.615	
Correctie bedrijfsinventaris	€ 3.626.636	-
Maximale investering o.z.	€ 11.366.979	
Correctie aankoopkosten	€ 1.080.120-	
Correctie bedrijfsinventaris	€ 3.626.636	+
Marktwaarde k.k. activa onderneming	€ 13.913.495	
Bedrijfswoning k.k. (bovenwoning)	€ 200.000	+
Bouwpotentie voor een 2e bedrijfswoning	€ 100.000	+
Marktwaarde k.k. vastgoedobject	€ 14.210.000	
Marktwaarde k.k. onroerende zaak	€ 10.580.000	
Marktwaarde bedrijfsinventaris	€ 3.630.000	

9.3 Marktomstandigheden

Het aantal door het CBS getelde dierentuinen (SBI 91041) zijn er 145. Het CBS gebruikt daarvoor deze definitie: "Een voor het publiek toegankelijke dierenverzameling, vogelpark, reptielenzoo, aquarium, dolfinarium, safaripark, natuur(dieren)park e.d., echter niet een dierenopvangcentrum, kinderboerderij, hertenkamp of reizende menagerie." (CBS, Bedrijvendemografie, 2022)

Nederland heeft 59 parken met een dierentuinvergunning (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, Overzicht dierentuinen met een vergunning, 2025) waarvan 13 grote dierentuinen die zijn aangesloten bij de Nederlandse Vereniging van Dierentuinen (Website NVD, 2025). GaiaZOO is 1 van die 13 dierentuinen.

De lijst met 13 grote dierentuinen, aangesloten bij de Nederlandse Vereniging van Dierentuinen volgt hieronder, waarbij ook de gehanteerde prijzen zichtbaar zijn. De prijzen betreffen *vanaf* prijzen in het laagseizoen (maart 2025). Wanneer tussen haakjes een getal staat, betreft dat een afwijkend leeftijdsbereik of de *vanaf* leeftijd.

Naam dierentuin	Prijzen		
	0-2 jaar	3-12 jaar	13+
Apenheul	Gratis	€ 22,50	€ 26,50
AquaZoo Leeuwarden	Gratis	€ 17,95	€ 17,95
Koninklijke Burgers' Zoo	Gratis (0-3)	€ 25,50 (4-9)	€ 28,00 (10+)

DierenPark Amersfoort	Gratis	€ 21,50	€ 24,50
Eindhoven Zoo	Gratis	€ 18,50	€ 18,50
WILDLANDS Adventure Zoo	Gratis	€ 21,00 (3-9)	€ 24,00 (10+)
Diergaarde Blijdorp	Gratis	€ 24,50	€ 29,50
GaiaZOO*	Gratis	€ 22,50 (3-9)	€ 24,50 (10+)
ARTIS	Gratis	€ 23,50	€ 27,50
Ouwehands Dierenpark	Gratis	€ 26,50 (3-9)	€ 29,50 (10+)
Safaripark Beekse Bergen	Gratis (0-3)	€ 21,75 (3-11)	€ 26,63 (12+)
Vogelpark Avifauna	Gratis	€ 10,50	€ 10,50
ZooParc Overloon	Gratis	€ 21,00	€ 21,00

*) Per 1 april wordt de entreeprijs bij GaiaZOO € 27,50 aan de kassa en als men x aantal dagen online vooruit boekt dan is de max korting € 4 (dit is wat nu te zien is als op 1 april gezocht wordt). Kinderprijs wordt dan € 22,50 met max korting van € 2.

De meeste attractieparken zijn van mening dat dynamic pricing de beste manier is om vroegboekingen te stimuleren. Deze manier van prijsbepaling had al zijn intrede gedaan bij GaiaZOO. Dit resulteert in het feit dat bezoekers vaak verder van tevoren hun kaartje al kopen. Al met al zijn er veel nieuwe technologische toepassingen die ervoor zorgen dat de attractieparken en dierentuinen beter in staat zijn om gepaste diensten te leveren aan hun klanten.

Uit onderzoek naar de toegangstarieven van 13 dierentuinen is gebleken dat het gros van de dierentuinen de toegangsprijzen heeft verhoogd met € 1 tot € 2. GaiaZOO hanteert toegangsprijzen in 2025 (vanaf 1 april) van € 20,50 voor kinderen tussen 3 en 9 jaar, € 23,50 voor personen vanaf 10 jaar. Kinderen jonger dan 3 jaar hebben gratis toegang. Deze tarieven zijn te bestempelen als gemiddeld.

9.4 Verhuurbaarheid, verkoopbaarheid en courantheid

De taxatie gaat uit van het huidige (eigen) gebruik en de exploitatie zonder rekening te houden met verhuurbaarheid van het gehele vastgoedobject aan één huurder. De verhuurbaarheid van bijvoorbeeld de horeca is goed. Een dierentuin in Nederland die volledig is verhuurd is Register-Taxateur niet bekend dus daarom is slecht ingevuld.

De verkoopbaarheid en courantheid van het vastgoedobject wordt gekenmerkt als matig omdat er geen markt voor vraag en aanbod is met betrekking tot transacties van dierentuinen in Nederland van deze omvang. Potentiële kopers voor dit vastgoedobject zijn liefhebbers, vermogende ondernemers, binnenlandse en buitenlandse concerns, overheden. De tijd die nodig zal zijn om het vastgoedobject tegen de marktwaarde te verkopen is ingeschat op 24 maanden.

9.5 Referenties

Er zijn geen toepasbare referentietransacties van dierentuinen. Van de 13 bij NVD aangesloten dierentuinen zijn ZooParc Overloon en AquaZoo Leeuwarden uit het faillissement van Zodiac Zoo's verkocht aan Libéma en heeft investeerder Marcel Boekhoorn Ouwehands Dierenpark Rhenen in 2000 gekocht. Transactieprijzen zijn niet transparant en zichtbaar in de openbare registers van het Kadaster. Meer recent is WILDLANDS Adventure Zoo in Emmen gerealiseerd, maar de investeringen hiervoor zijn niet exact bekend of bruikbaar als referentie voor een exploitatiewaarde. Dat betreft eveneens erfpachtgrond. Er is geen dierentuin in Nederland te koop voor zover Register-Taxateur kan achterhalen.

De inschatting is dat bij het ontbreken van referentietransacties bij voornoemde argumenten de Yield zich beweegt binnen een bandbreedte van 7 tot 10, welke factoren gebruikelijk zijn in de Leisure sector. Hierin schuilt een schattingsonzekerheid. Bij onderhavig vastgoedobject is een Yield van 7,41 en Exit-Yield van 6,84 gehanteerd omdat het, ondanks dat er geen retributie wordt betaald en er geen canon verschuldigd is, volledig in erfpacht is.

9.6 Back-testing en eerdere betrokkenheid

Zie onderstaand de verrichte PTD's.

Verwijzing eerdere volledige taxatie	: 05-06-2023 (waardepeildatum)
Uitvoerend Register-Taxateur	: T.A.C. Lunenburg REV RT
Controlerend Register-Taxateur	: R.M. Jansen-De Vries MRICS RM RT
Doel van eerdere taxatie	: Financieringsdoeleinden

Verwijzing eerdere volledige taxatie : 17-11-2017 (waardepeildatum)
Uitvoerend Register-Taxateur : H.J.W. Kruidenier MRICS REV RM RT
Controlerend Register-Taxateur : A.K. Mijnheer MRICS REV RM RT
Doel van eerdere taxatie : Financieringsdoeleinden

Verwijzing eerdere volledige taxatie : 30-10-2014 (waardepeildatum)
Uitvoerend Register-Taxateur : H.J.W. Kruidenier MRICS REV RM RT
Controlerend Register-Taxateur : A.K. Mijnheer MRICS REV RM RT
Doel van eerdere taxatie : Financieringsdoeleinden

Back-testing dient plaats te vinden indien de voorgaande taxatie minder dan drie jaren geleden is uitgevoerd, hetgeen in casu het geval is. In beide gevallen is de DCF-methode gehanteerd en is er een meerjarenprognose aangeleverd door opdrachtgever die is beoordeeld door de Register-Taxateur en (deels) is toegepast in een 10-jaarsprojectie. Er is thans geen rekening gehouden met retributie en dat was bij de vorige PTD wel het geval. De Yield ligt thans op een hoger niveau omdat het dienstencentrum is gerealiseerd en het kantoorgebouw deels. Dit heeft gezorgd voor het onderstaande vergelijk.

	1-1-2025	**5-6-2023**
Yield	7,41	7,04
Exit Yield	6,84	6,80
Berekende maximale investering	€ 14.993.615	€ 14.291.236
Correctie bedrijfsinventaris	€ 3.626.636	€ 3.794.753
Maximale investering o.z.	€ 11.366.979	€ 10.496.483
Correctie aankoopkosten	€ 1.080.120-	€ 1.040.192-
Correctie bedrijfsinventaris	€ 3.626.636	€ 3.794.753
Marktwaarde k.k. activa onderneming	€ 13.913.495	€ 13.251.044
Bedrijfswoning k.k. (bovenwoning)	€ 200.000	€ 200.000
Bouwpotentie voor een 2e bedrijfswoning	€ 100.000	€ 100.000
Marktwaarde k.k. vastgoedobject	€ 14.210.000	€ 13.550.000
Marktwaarde k.k. onroerende zaak	€ 10.580.000	€ 9.760.000
Marktwaarde bedrijfsinventaris	€ 3.630.000	€ 3.790.000

9.7 Optimale aanwending/Highest And Best Use (HABU)

HABU

In zijn algemeenheid zal de waarde van het vastgoedobject een weerspiegeling zijn van het meest doeltreffende en meest waarschijnlijke gebruik (HABU). Het gebruik dat op de waardepeildatum is toegestaan en dat op grond van redelijke verwachtingen de hoogste waarde oplevert. Uit analyses blijkt dat hierdoor de verwachtingswaarde wordt uitgesloten die de markt kan hechten aan de potentiële mogelijkheden van het vastgoedobject die zich nu nog niet openbaren. Hoewel het hier gaat om een oordeel over het vastgoedobject op de waardepeildatum, is het geen oordeel over het beste gebruik dat de markt op die datum voor dat vastgoedobject redelijkerwijze voor mogelijk houdt.

HABU is het gebruik waarbij de maximale productiviteit van het vastgoedobject wordt gegenereerd, binnen de juridische, fysieke, financiële en feitelijke mogelijkheden van het vastgoedobject, waardoor de hoogste waarde wordt gegenereerd. Indien de (voorgenomen) aanwending (feitelijk, juridisch, financieel etc.) van het vastgoedobject als grondslag voor de waardering naar marktwaarde afwijkt van wat, naar professionele maatstaven, gezien mag worden als HABU, dan is dit onderbouwd middels een EXPLAIN in de taxatie tot uitdrukking gebracht. Bij de taxatie wordt dan geen rekening gehouden met de kosten van bedrijfssluiting of verstoring van het bedrijf of met enige andere kosten die gepaard gaan met het realiseren van deze waarde.

10 BESTUDEERDE BESCHEIDEN

De aard en de bron van enige relevante informatie wordt gebruikt als basis voor een taxatieproces en de omvang van de genomen stappen om te verifiëren dat informatie openbaar wordt gemaakt. Informatie uit de openbare registers en Publieke bestemming zijn via de openbare bronnen geverifieerd en indien van relevante invloed op de taxatie en de waarde opgevraagd bij opdrachtgever. Voor de getrouwheid van de voornamelijk mondeling verstrekte gegevens kan niet worden ingestaan daar deze gegevens niet of maar gedeeltelijk konden worden geverifieerd. Bij de samenstelling van dit taxatierapport is ervan uitgegaan dat de verstrekte informatie correct is. Ter beschikking gestelde gegevens welke als betrouwbare uitgangspunten zijn geaccepteerd:

Informatie	**Bron**	
	Opdracht-gever	Open-baar
Kadastrale gegevens en akten	☐	☒
Parkplattegrond en bouwtekeningen	☒	☐
Bodemloket rapport	☐	☒
Energielabel	☐	☒
Omgevingsplan en deelplan	☐	☒
Website m.b.t. het vastgoedobject	☐	☒
Vergunningen	☒	☐
Jaarrekeningen 2022, 2023 en 2024(concept) van GaiaPark B.V. en intern financieel overzicht met uitgebreidere informatie op het gebied van omzet splitsing. Tevens in financieel overzicht een terugblik en begroting 2025 t/m 2030 voor wat betreft bezoekersaantallen, abonnementen, gemiddelde prijzen per bezoeker per omzet component. Voor 2025 t/m 2030 zijn in het financieel overzicht ook de verwachte winst- en verliescijfers inzichtelijk gemaakt.	☒	☐
Eerdere taxatiedossiers	Taxatie-bedrijf	

11 ONDERTEKENING

De Register-Taxateur vertrouwt erop met deze PTD te hebben gehandeld overeenkomstig de strekking van de taxatieopdracht en de ter beschikking gestelde gegevens correct te hebben geïnterpreteerd en te hebben weergegeven.

Ondergetekende verklaart dan ook dat het onderhavige taxatierapport opgemaakt is naar beste kennis, wetenschap en te goeder trouw.

Aldus getekend

Nunspeet, 26-03-2025

T.A.C. Lunenburg REV RT

12 BIJLAGEN

1 Normblad taxatierapport commercieel vastgoed
2 Rapportagevereisten NRVT
3 Taxatieopdracht
4 Plausibiliteitsverklaring
5 Kadastrale luchtfoto en Eigendomsinformatie
6 Akten
7 Plankaart en regels
8 Samenwerkingsovereenkomst d.d. 02-07-2002 GaiaPark B.V. aangegaan door de gemeente Kerkrade, GaiaPark B.V., stichting Apenheul, Moraco N.V. en N.V. Industriebank LIOF
9 Omgevingsvergunningen
10 Dierentuinvergunning
11 Alcoholwetvergunning aanhangsel
12 Parkplattegrond
13 Plattegrondtekeningen/bouwtekeningen
14 Bodemloketrapport

Vragen + beantwoording CDA inzake verkoop aandelen Gaia Zoo

1. **Hoe is het gehele (verkoop)traject verlopen en welke rol had de gemeente Kerkrade hierin, graag uitgebreide uiteenzetting en per stap/ onderdeel.**

Aanvullend op de besloten raadsinformatiebijeenkomst op 27 maart 2025, waarin uitvoerig is ingegaan op het doorlopen proces, zullen wij hierna het proces nog een keer schetsen.

Moraco N.V. heeft bij GaiaZOO aangegeven haar aandelen te willen verkopen en hen verzocht om op zoek te gaan naar een mogelijke koper. Uitgangspunt hierbij was om een koper te vinden die GaiaZOO wil voortzetten in de geest van het huidige park, een lange termijnvisie heeft en begrijpt hoe de complexe dierentuinwereld in elkaar steekt. GaiaZOO heeft onderzoek gedaan en kwam uit bij Burgers' Zoo.

Na een aantal verkennende gesprekken bleek Burgers' Zoo hiertoe bereid en hebben een bod uitgebracht. Voorwaarde van Burgers' Zoo is daarbij wel dat zij 100% van de aandelen in bezit willen hebben. Daarom heeft Moraco NV. Gemeente Kerkrade benaderd om ook haar aandelen te verkopen. Na een aantal verkennende gesprekken, is de gemeente overtuigd geraakt dat verkoop in het voordeel is van zowel de gemeente als GaiaZOO en is een onderhandelingsproces gestart. Het gehele verkoopproces is op verzoek van partijen in een vertrouwelijke setting verlopen. Het past dan ook niet om inhoudelijk op het verloop van dit traject in te gaan. Wat we wel kunnen zeggen is dat het verkooptraject enkele maanden in beslag heeft genomen en dat de gesprekken op een constructieve en respectvolle manier hebben plaatsgevonden. De rol van de gemeente was om enerzijds in de rol van aandeelhouder te doen wat goed is voor de toekomst en continuïteit van GaiaZoo en anderszijds hadden wij de rol om het publieke belang te dienen en te borgen. Daarnaast hebben we ook de rol van onderhandelaar heel stevig genomen en voor de gemeente Kerkrade een hele goede overeenkomst gesloten (onder voorbehoud goedkeuring van uw raad).

2. **Zijn er andere trajecten onderzocht/ bekeken/ uitgevoerd? Had een ander pad bewandeld kunnen worden?**

Nee, dat was niet aan de orde. Op basis van statuten hadden we altijd eerst aan de zittende aandeelhouder moeten aanbieden. Daarnaast zijn wij met de directie van Gaia'Zoo er van overtuigd dat Burgers' Zoo de meest geschikte partij is voor de overname.

3. **Zijn de belangen van de gemeenten goed afgewogen, behartigd en geborgd in de breedste zin des woords?**
   Ja, er is vanuit alle expertises en rollen gekeken naar deze overdracht en alle belangen van de gemeente zijn hierin goed afgewogen (beleid, financien, jurdisch, externe onderzoeken (taxatie e.d.)

4. **Waarom is er niet voor gekozen om eerste de aandelen van Moraco aan Burgers Zoo te verkopen en vervolgens pas de aandelen van Gemeente Kerkrade aan Burgers Zoo, zodoende dat er een directe relatie/ overeenkomst tussen Gemeente Kerkrade en Burgers Zoo zou liggen?"**

Burgers wilde enkel en alleen 100% van de aandelen in bezit krijgen en geen gedeeltelijke overdracht. Dat was statutair enkel mogelijk op de manier zoals nu is gekozen. De relatie is geborgd door zaken in de overeenkomsten op elkaar af te stemmen.

Nr. 25it00855

Amendement inzake behoud naam GaiaZOO

De raad van de gemeente Kerkrade in vergadering bijeen d.d. 28 mei 2025;

overwegende dat:

- De Gemeente Kerkrade eigenaar is van 40,1% van de aandelen van GaiaZOO B.V.;
- De gemeente Kerkrade aandeelhouder is geworden van GaiaZOO vanuit haar rol als aanjager en om de realisatie van de dierentuin mede mogelijk te maken;
- Het dierenpark al jarenlang een herkenbaar en gewaardeerd onderdeel vormt van de identiteit van onze stad;
- De huidige naam van het park een sterke associatie heeft met de stad Kerkrade, wat regionaal als (inter)nationaal bijdraagt aan de zichtbaarheid en naamsbekendheid van de stad.

is van mening dat:

- GaiaZOO en Kerkrade daardoor onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.
- De naam GaiaZOO dan ook behouden moet blijven, nu en in de toekomst.

Besluit:
Het beslispunt:
'Een positieve zienswijze af te geven aan het college van B&W over de verkoop van aandelen GaiaZOO en heeft geen verdere wensen en bedenkingen.'

Te schrappen en te vervangen door de volgende passage:

'Een positieve zienswijze af te geven aan het college van B&W over de verkoop van aandelen GaiaZOO en heeft de wens dat:

- De naam GaiaZoo nu en in de toekomst behouden wordt.
- In het logo de plaatsnaam 'Kerkrade' te borgen naar de toekomst toe.
- Bij communicatie-uitingen ook de plaatsnaam "Kerkrade" zoveel als mogelijk benoemd wordt.
- Deze afspraken in de verkoopovereenkomst of op een andere manier geborgd worden, bijvoorbeeld via de Raad van Advies of separate afspraak. '

Nr. 25it00855

en gaat over tot de orde van de dag.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Kerkrade tijdens de raadsvergadering van 28 mei 2025
Burgerbelangen Kerkrade

Voor	19
Tegen	5 (CDA(2) VVD(1) SP(2))
Resultaat	Aangenomen Didier Franssen Griffier 28-5-2025

de kracht van KERKRADE

Nr. 25it00856

Kerkrade, 28 mei 2025

Amendement CDA Kerkrade: borging publieke belangen bij verkoop aandelen GaiaZOO [inzake ontwerpbesluit 25Rb027]**:**

Overwegende dat:

- De gemeente Kerkrade voornemens is haar 40,1% aandelenbelang in GaiaZOO Kerkrade B.V. te verkopen aan Moraco N.V., die deze vervolgens zal overdragen aan Koninklijke Burgers' Zoo;
- De dierentuin GaiaZOO Kerkrade een grote maatschappelijke, toeristische en economische waarde vertegenwoordigt voor de stad Kerkrade en de regio;
- De gemeenteraad tijdens de besloten bijeenkomst van 27 maart 2025 is geïnformeerd over het verkooptraject;
- Het CDA Kerkrade heeft gepleit voor het instellen van een zogeheten 'gouden aandeel' (bijv. 0,01%) om publieke belangen veilig te stellen;
- Naar huidig inzicht het instellen van een gouden aandeel juridisch of praktisch niet haalbaar is binnen het kader van de beoogde transactie;
- Niettemin andere juridische middelen beschikbaar zijn om structurele betrokkenheid van de gemeente Kerkrade bij GaiaZOO Kerkrade contractueel en statutair te borgen;

Toelichting:
De gemeenteraad hecht grote waarde aan zorgvuldige borging van het publiek belang in het verkooptraject van GaiaZOO Kerkrade. Deze voorwaarden waarborgen structurele betrokkenheid en inspraak, zonder dat de gemeente financieel of bestuurlijk verantwoordelijk blijft. Dit voorkomt dat toekomstige koerswijzigingen zonder lokale instemming plaatsvinden.

Stelt voor:

In plaats van:
"Een positieve zienswijze af te geven aan het college van B&W over de verkoop van aandelen GaiaZOO Kerkrade en heeft geen verdere wensen en bedenkingen."

Aan te passen in:
"Een positieve zienswijze af te geven aan het college van B&W over de verkoop van aandelen GaiaZOO Kerkrade, onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat de volgende publieke belangen juridisch worden vastgelegd in de verkoop- en overdrachtsdocumentatie:

- Locatiebescherming: Verplaatsing van GaiaZOO Kerkrade naar een andere locatie is alleen toegestaan na voorafgaande goedkeuring door de gemeenteraad van Kerkrade;
- Locatiebescherming: Gemeente Kerkrade heeft het voorkeursrecht danwel eerste kooprecht op de gronden/ onroerende zaak van GaiaZOO Kerkrade;
- Naam- en merkbehoud: Wijziging van de naam, het logo of de merkidentiteit van GaiaZOO Kerkrade is alleen toegestaan na voorafgaande goedkeuring door de gemeenteraad van Kerkrade;
- Structurele governance: De gemeente Kerkrade behoudt het recht om te allen tijde een vertegenwoordiger te benoemen in de Raad van Advies of vergelijkbaar toezichthoudend orgaan van GaiaZOO Kerkrade;

Nr. 25it00856

En draagt het College op:

- Deze voorwaarden in de definitieve verkoopovereenkomst en statuten op te nemen;
- De raad te informeren over de uitwerking ervan voordat de verkoop onherroepelijk wordt bekrachtigd

en gaat over tot de orde van de dag.

Fractie CDA Kerkrade

Mark Meijer — mark.meijer@gemeenteraadkerkrade.nl — 06-11190371

Roger Hoofs — roger.hoofs@gemeenteraadkerkrade.nl — 06-21517561

Paul Hölsgens, Marthij Heijnen, Pepijn Caumon

Voor	3 (CDA (2), VVD (1)
Tegen	21
Resultaat	Verworpen Didzi Fransen 20-5-2025.

Gemeente Kerkrade

Agendapunt nr.: 6.3

Conform ontwerpbesluit is besloten in de raadsvergadering d.d. 28-5-2025

Ontwerpbesluit

ARCHIEF

Nr. 25Rb002

De raad van de gemeente Kerkrade;

overwegende,

- de raad heeft op 12 juni 2024 besloten tot het oprichten van de Stichting Kerkraads Openbaar Ontdekkend Leren;
- dat het bevoegd gezag van Het Martin Buber aan de Stichting Kerkraads Openbaar Ontdekkend Leren overgedragen is bij deze vaststelling;
- dat de gemeenteraad extern toezichthouder is;
- het wenselijk is om als gemeenteraad structureel in gesprek te blijven met de Stichting Kerkraads Openbaar Ontdekkend Leren;

gelezen,

- de nota van toelichting, nr. 25Tl013, behorende bij dit besluit;
- de beraadslagingen in de commissie Burgers en Samenleving d.d. 13 mei 2025.

gelet op,

- programma: Onderwijs
- gemeentelijk/regionaal beleidskader: raadsbesluit 24Rb023 Stichting Kerkraads Openbaar Ontdekkend Leren
- wetsartikel: Artikel 157 Gemeentewet, Wet op het voortgezet onderwijs

b e s l u i t :

I. tot het instellen van de klankbordgroep Het Martin Buber;
II. de opdracht en afspraken vast te stellen zoals in dit besluit opgenomen;
III. de volgende leden te benoemen als lid van de klankbordgroep:

1. mw. A.J.C. Snijders-Mahr (namens de coalitie)
2. dhr. M.M.K. Struver (namens de coalitie)
3. mw. C.J.A. Szalata-Thomas (namens de oppositie)
4. dhr. M. Meijer (namens de oppositie)
5. plv. voorzitter van de gemeenteraad, dhr. Leo Jongen

Opdracht en afspraken klankbordgroep Het Martin Buber

Opdracht
De klankbordgroep Het Martin Buber voert namens de gemeenteraad, die extern toezichthouder is, het gesprek met het college van bestuur en de raad van toezicht van de stichting SKOOL (hierna; Het Martin Buber) over de relevante onderwerpen die de externe toezichthouder treffen op basis van de statuten en onderwijswetgeving.

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Gemeente Kerkrade

Rolverdeling

1. De klankbordgroep is zich bewust van de zelfstandige positie van Het Martin Buber en het belang van een goed en onafhankelijk intern toezicht. De extern toezichthoudende rol van de gemeenteraad, met inzet van de klankbordgroep, ziet dan ook in het bijzonder op de continuïteit van de instandhouding van de school en de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs voortvloeiend uit de wettelijke en statutaire bevoegdheden van de gemeenteraad.
2. Het college van bestuur van Het Martin Buber is als vertegenwoordiger van het bevoegd gezag het eerste en formele aanspreekpunt voor de gemeenteraad.
3. De portefeuillehouder onderwijs van het college van burgemeester en wethouders is het eerste en formele aanspreekpunt voor Het Martin Buber behalve in de gevallen dat Het Martin Buber de externe toezichthouder aanspreekt, dan is de klankbordgroep het aanspreekpunt.

Samenstelling klankbordgroep

1. De klankbordgroep bestaat uit vijf raadsleden, waarbij zowel coalitie als oppositie twee leden afvaardigen. Het vijfde lid is de plaatsvervangend voorzitter van de gemeenteraad die tevens voorzitter van de klankbordgroep is. Het lidmaatschap eindigt wanneer het raadslidmaatschap stopt, op verzoek van het lid of de raad het besluit tot benoeming intrekt.
2. De leden van de klankbordgroep worden benoemd door de gemeenteraad voor de duur van de raadsperiode.

Werkwijze

1. De klankbordgroep spreekt minimaal 2x per jaar (mei/juni en september/oktober) met Het Martin Buber op uitnodiging van het college van bestuur met toezending van een agenda en onderliggende stukken.
2. Extra bijeenkomsten zijn mogelijk op uitnodiging van Het Martin Buber of indien de meerderheid van de klankbordgroep dit nodig acht.
2. De klankbordgroep wordt ondersteund door de griffie en stelt een verslag op van haar activiteiten en bevindingen en deelt dit met de gemeenteraad.
3. De klankbordgroep kan via de griffier een beroep doen op ambtelijke bijstand die aanwezig mag zijn bij de vergaderingen van de klankbordgroep. De klankbordgroep kan tevens de portefeuillehouder onderwijs uitnodigen om aanwezig te zijn.

Informatie

1. De gemeenteraad ontvangt alle relevante informatie van Het Martin Buber die nodig is in zijn rol als externe toezichthouder.
2. De klankbordgroep informeert, indien nodig, actief de gemeenteraad.
3. De gemeenteraad kan de klankbordgroep om informatie vragen.

Voorbereiden van en adviseren over besluitvorming

De klankbordgroep kan raadsvoorstellen waartoe de raad bevoegd is als externe toezichthouder voorbereiden of de gemeenteraad adviseren indien een raadsvoorstel door het college van B&W wordt aangeboden.

Aldus vastgesteld door de raad der gemeente Kerkrade in zijn openbare vergadering d.d. 28 mei 2025.

De voorzitter van de raad,

dr. T.P. Dassen-Housen

De griffier,

mr.drs. D.G.M.G. Franssen

MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C004241
www.fsc.org

Parkstad Limburg
Gemeente Kerkrade maakt deel uit van Parkstad Limburg

Nota van toelichting

Nummer.: 25Tl013	**Kerkrade, 15 april 2025**

Behorend bij ontwerpbesluit nummer: 25Rb002

Onderwerp
Instellen klankbordgroep Het Martin Buber

Beslispunten
1. Een klankbordgroep Het Martin Buber in te stellen;
2. Afspraken vast te leggen ten aanzien van deze klankbordgroep;
3. Het benoemen van de leden van de klankbordgroep.

Inleiding
De gemeenteraad kan zijn werkzaamheden zelf nader organiseren om effectief, efficiënt en kwalitatief te werken. Dit kan door slim te organiseren, taakverdeling toe te passen waar mogelijk en leden gericht in te zetten die bepaalde kennis en/of kunde hebben. Tijdens de eerste vergadering van de gemeenteraad als externe toezichthouder van Het Martin Buber is verzocht om voor deze specifieke rol ook te kijken of dit beter georganiseerd kan worden.

De gemeente Kerkrade is in september 2020 gestart met de opdracht om een nieuwe school voor voortgezet onderwijs in de stad te realiseren. De aanleiding hiervoor was een door de gemeenteraad unaniem aangenomen motie. Voor de periode gedurende de oprichting heeft de raad op 2 juni 2021 besloten om het bevoegd gezag van Het Martin Buber vorm te geven middels de bestuursvorm integraal bestuur (21Rb028). Hierbij is er een algemene scheiding gerealiseerd van bestuur en toezicht waarbij het college van B&W het bestuur van de school was en de gemeenteraad controleerde. In bovengenoemd besluit is ook vermeld dat er in de periode na goedkeuring door de Minister nadere besluitvorming zou plaatsvinden over de definitieve bestuursvorm van Het Martin Buber. Op 16 november 2023 werd de gemeenteraad via een informatiebrief geïnformeerd over de te zetten stappen voor het oprichten van een stichting ten behoeve van de school (23it01633). Vervolgens heeft de raad besloten tot de oprichting van de Stichting Kerkraads Openbaar Ontdekkend Leren (SKOOL) en de daarbij horende overdracht van het gezag per 1 augustus 2024. Dit heeft de raad gedaan via raadsbesluit 24Rb023 op 12 juni 2024. De raad heeft daarbij de rol van externe toezichthouder gekregen ten aanzien van Het Martin Buber. Het bestuur van Het Martin Buber heeft de dagelijkse leiding over Het Martin Buber en er is een (interne) Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht (RvT) houdt toezicht op het bestuur van Het Martin Buber, bewaakt de onderwijskwaliteit, financiën en strategische koers, en fungeert als werkgever van het College van Bestuur. Daarnaast geeft de RvT gevraagd en ongevraagd advies en draagt zij zorg voor goed bestuur en maatschappelijke verantwoording

Tijdens de eerste bijeenkomst van de gemeenteraad in de rol van externe toezichthouder is gebleken dat het een zeer specifiek taak betreft waarvoor kennis en ervaring opbouwen van belang is om de rol goed in te kunnen vullen. De vergaderingen als externe toezichthouder vereisen diepgang en inhoudelijke gesprekken met het College van Bestuur en de Raad van Toezicht van de stichting SKOOL / Het Martin Buber. Ter vergadering werd afgesproken om de mogelijkheden te onderzoeken om de vanuit de gemeenteraad een afvaardiging aan te wijzen die deze specifieke taak als externe toezichthouder op zich kan pakken.

Doelstelling
De invulling van de taak als externe toezichthouder Het Martin Buber zodanig organiseren dat een kleine vertegenwoordiging namens de gemeenteraad kennis en ervaring op doet voor deze specifieke taak en daardoor de taak namens de gemeenteraad inhoudelijk kan invullen tijdens de gesprekken met Het Martin Buber.

Argumenten
Op grond van het raadsbesluit van 12 juni 2024 en de statuten heeft de gemeenteraad de taak van externe toezichthouder. Deze taak komt nu dus toe aan de 29 raadsleden die samen de gemeenteraad vormen. Tijdens de eerste bijeenkomst als externe toezichthouder was de opkomst: 11 van de 29 raadsleden, 6 van de 9 fracties. De bijeenkomst was een aftrap en volgende bijeenkomsten staan in het teken van inhoudelijke verdieping en gesprekken met het bestuur en de Raad van Toezicht. Geconcludeerd werd tijdens de bijeenkomst dat het dan niet wenselijk is dat de volgende keer bijvoorbeeld 10 andere raadsleden aanwezig zijn die de eerste informatie niet tot zich hebben genomen. Dat staat een verdieping en de goede invulling van de externe toezichthoudende rol in de weg. Om een afvaardiging namens de gemeenteraad deze taak op zich te laten pakken zijn er verschillende opties overwogen.
Belangrijk hierbij is het juridische kader.
De gemeenteraad heeft ten aanzien van Het Martin Buber als zijnde een stichting openbaar onderwijs een aantal bevoegdheden.
Deze zijn eerder al beschreven in de genoemde raadsinformatiebrief en raadsbesluit 12 juni 2024, 24Rb023 en betreffen:
1. Instemmingsrecht van de gemeenteraad op de wijziging van de statuten van de stichting;
2. Benoeming door de gemeenteraad van de leden van de raad van toezicht van de stichting;
3. Verslaglegging van de stichting aan de gemeenteraad ten aanzien van de werkzaamheden, waaronder begrepen de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs;
4. Kennisnemen van de vastgestelde begroting en de jaarrekening door de gemeenteraad;
5. Ingrijpen door de gemeenteraad in het geval van ernstige taakverwaarlozing door het bestuur en/of interne toezicht;
6. De besluitvorming tot opheffing of verplaatsing (buiten de gemeente) van de school door de gemeenteraad;
7. Goedkeuringsrecht van de gemeenteraad bij een besluit tot ontbinden van de stichting.

De vraag die dit oproept is of er taken zijn die de raad mag en wil afstaan? Dan gaat het over delegatie en mandaat.
Delegatie (artikel 156 Gemeentewet):
Artikel 156

- **1.** De raad kan aan het college en aan een door hem ingestelde bestuurscommissie bevoegdheden overdragen, tenzij de aard van de bevoegdheid zich daartegen verzet.

Mandaat (artikel 10:1 Algemene wet bestuursrecht)
Artikel 10:1
Onder mandaat wordt verstaan: de bevoegdheid om in naam van een bestuursorgaan besluiten te nemen.

De aard van de bevoegdheden die de raad heeft gekregen van de wetgever binnen de onderwijswetgeving verzetten zich tegen het overdragen van de bevoegdheden. De wetgever heeft de gemeenteraad expliciet de bevoegdheid gegeven om op eerder genoemde onderwerpen te besluiten[1]. Conclusie is dan ook dat de bevoegdheden bij de gemeenteraad moeten blijven. Ook gezien het belang dat de gemeente(raad) hecht aan (voorgezet) onderwijs in de gemeente Kerkrade en de inzet die er is gepleegd in de afgelopen jaren, is het belangrijk dat de gemeenteraad aan zet blijft voor belangrijke besluiten t.a.v. Het Martin Buber.
Ook alle relevante informatie die de raad nodig heeft dient aan de gemeenteraad aangeboden te worden. Wat overblijft is het gesprek voeren met Het Martin Buber. Daarvoor is het wel mogelijk om binnen de gemeenteraad afspraken te maken om te komen tot taakverdeling en een zo goed mogelijke rolinvulling. Het is dan ook mogelijk om een groep aan te wijzen die namens de gemeenteraad spreekt met Het Martin Buber. Zij kunnen echter geen besluiten nemen, dat behoort immers toe aan de gemeenteraad. Het gesprek voeren is uiteraard wel een belangrijke

[1] Bijlage 1, brochure 'Relatie tussen de gemeente en het openbaar onderwijs', VOS-ABB, pagina 13

taak om zo de relatie te onderhouden en samen als partners werk te maken van een succesvol Martin Buber in Kerkrade.
Omdat het alleen gaat om afspraken die zich richten op het gesprek voeren zijn er twee alternatieven: een formele commissie of een klankbordgroep.

Een klankbordgroep is een informeel overlegorgaan zonder wettelijke basis of besluitvormende bevoegdheden, terwijl een formele raadscommissie een juridisch verankerd instrument van de gemeenteraad is met formele bevoegdheden en een gestructureerde en wettelijke werkwijze.

Formele commissie
De gemeenteraad kan de taak om het gesprek te voeren met Het Martin Buber beleggen bij een commissie (artikel 82, 83 of 84 Gemeentewet). Een aparte commissie instellen om de gesprekken te voeren als externe toezichthouder is een optie. Een commissie formaliseert de samenstelling en werking via een verordening.
De taak beleggen bij een reguliere commissie zoals Burgers en Samenleving kan ook maar dat voorziet niet in de behoefte aan een kleine groep vertegenwoordigers namens de raad.
Overigens blijft de gehele raad en raadscommissie wel in beeld voor bijvoorbeeld een reguliere informatieavond voortgang Martin Buber. Dit raadsvoorstel ziet alleen toe op de specifieke rol als externe toezichthouder.

Klankbordgroep/werkgroep
Gemeenteraden maken voor onderwerpen die ze zelf willen voorbereiden of volgen vaak gebruik van werkgroepen, klankbordgroepen of andere informele groepen met eigen benamingen. Dit zijn door de raad ingestelde groepjes met een eigen gekozen benaming met een specifieke opdracht zonder besluitvormende bevoegdheid. De raad heeft vrijheid om deze naar eigen inzicht in te richten. Indien aan de orde verloopt de besluitvorming vervolgens via de reguliere raadscommissie en gemeenteraad.

Voorstel:
Een formele commissie instellen is een zwaar instrument van de gemeenteraad. Omdat er geen bevoegdheden worden overgedragen en er in de basis maar twee keer per jaar wordt gesproken met Het Martin Buber wordt voorgesteld om een klankbordgroep in te stellen. Door de opdracht en afspraken vast te leggen in het raadsbesluit geeft de raad een opdracht mee en daarmee sturing aan het werk van de klankbordgroep.

Afspraken
De afspraken ten aanzien van de klankbordgroep zijn beschreven in het ontwerpbesluit. Met het aannemen van het ontwerpbesluit wordt de klankbordgroep ingesteld, bemenst en zijn de afspraken vastgelegd.

De afspraken zien toe op het begrenzen van de klankbordgroep. Deze voert alleen de gesprekken met Het Martin Buber in het kader van het extern toezicht houden. Het extern toezicht houden is begrenst door de bevoegdheden die daarbij horen waarbij rolzuiverheid belangrijk is. De (interne) Raad van Toezicht heeft eigen taken en bevoegdheden zoals eerder genoemd en ook beschreven in de statuten van de stichting. Ook het college van bestuur heeft eigen taken en bevoegdheden zoals omschreven in de statuten. Deze rolverdeling is leidend.
Voor de bemensing is het uitgangspunt dat het een vertegenwoordiging is van de raad maar klein in omvang. Het is een taakcommissie die indien aan de orde (bijvoorbeeld raadsbesluiten) een directe verantwoording kan afleggen in en aan de gemeenteraad. Voorstel is dan ook om er vijf raadsleden in te benoemen, twee uit de coalitie, twee uit de oppositie en de plv. voorzitter van de gemeenteraad die dan ook direct voorzitter is van de klankbordgroep. Het betreft geen politieke taak, de eigen partijstandpunten zijn dus niet leidend en er is geen politiek gekleurd debat. Dat is aan de orde zodra er een raadsbesluit aan de orde is via de reguliere besluitvormingscyclus.

Kanttekeningen
Het betreft een specifieke taak die enkele raads- en/of commissieleden voor de raad kunnen uitvoeren. De bemensing is een keuze van de raad. Deze taak uitvoeren is partij overstijgend en de inhoud dient leidend te zijn.
Voor de gemeenteraad is het van belang om de juiste personen te benoemen. Voor kandidaten is het volgende profiel van toepassing:

- Affiniteit met onderwijs
- Begrip van onderliggende thema's zoals financiën en huisvesting

- Rolerkenning t.a.v. bestuur, raad van toezicht en de eigen (beperkte) rol als externe toezichthouder

Ook ten aanzien van de afspraken is er vrijheid om die te bepalen. De voorgestelde afspraken zijn gebaseerd op de handreiking (bijlage bij het raadsvoorstel) en de afspraken die andere gemeenteraden met onderwijsstichtingen hebben gemaakt met ondersteuning van VOS ABB (de vereniging van openbare en algemeen toegankelijke scholen (www.vosabb.nl).

Financiën
Het instellen van een klankbordgroep heeft geen financiële consequenties. Het instellen van een formele commissie wel in verband met de wettelijk verplichte presentiegelden.

Communicatie
Niet van toepassing.

Burgerparticipatie
Niet van toepassing. Het betreft een interne aangelegenheid van de gemeenteraad, namelijk het inrichten/verdelen van het raadswerk.

Uitvoering
Na besluitvorming ontvangt Het Martin Buber een afschrift van dit ontwerpbesluit zodat zij weten wie gesprekspartner is. Voorafgaand is met een afvaardiging van de raad van toezicht gesproken over het voornemen van de gemeenteraad en de concept afspraken vormgegeven zoals 2 vaste vergadermomenten per jaar.
Bij aanvang van de nieuwe bestuursperiode van de gemeenteraad worden alle commissies en groepen bemenst, ook deze klankbordgroep. Dan wordt er aan de betreffende kandidaten ook een specifiek inwerkmoment aangeboden.

Gezondheid en Vitaliteit
Niet van toepassing.

VOS ABB
versterkt en verdiept

Relatie tussen de gemeente en het openbaar onderwijs

Elementen van overheersende overheidsinvloed

COLOFON

De brochure *Relatie tussen de gemeente en het openbaar onderwijs* is een uitgave van VOS/ABB, de vereniging van openbare en algemeen toegankelijke scholen.

VOS/ABB
postbus 162
3440 AD Woerden
welkom@vosabb.nl
0348-405200

Redactie: mr. Ronald Bloemers, mr. Janine Eshuis en mr. José van Snek, VOS/ABB
Eindredactie: Martin van den Bogaerdt, VOS/ABB
Vormgeving: Caro Grafico Grafisch Ontwerp

Prijs: € 23,-
oktober 2022

© VOS/ABB
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van VOS/ABB.

Inhoud

Inleiding 5

1. Instandhouding van openbare scholen vanuit de garantiefunctie 7
1.1 Opheffing openbare school 8
1.1.1 Primair onderwijs 8
1.1.1.1 Opheffing van rechtswege 8
1.1.1.2 Vrijwillige opheffing 9
1.1.2 Voortgezet onderwijs 10
1.1.2.1 Opheffing van rechtswege 10
1.1.2.2 Vrijwillige opheffing 11
1.2 Benoeming leden van het bestuur en/of interne toezicht 11
1.2.1 Stichting openbaar onderwijs 11
1.2.2 Stichting samenwerkingsbestuur 13
1.3 Vaststelling begroting en jaarrekening 13
1.3.1 Stichting openbaar onderwijs 13
1.3.2 Stichting samenwerkingsbestuur 15
1.3.3 Rol Inspectie van het Onderwijs bij het financieel toezicht 15
1.4 Wijziging van de statuten 16
1.4.1 Stichting openbaar onderwijs 16
1.4.2. Stichting samenwerkingsbestuur 16
1.5 Ontbinding van de stichting 17
1.5.1 Stichting openbaar onderwijs 17
1.5.2 Stichting samenwerkingsbestuur 17
1.6 Verslaglegging aan de gemeenteraad 17
1.6.1 Wezenskenmerken openbaar onderwijs 17
1.6.2 Verantwoording aan de gemeenteraad 19
1.7 Ernstige taakverwaarlozing en/of handelen in strijd met de wet 21
1.7.1 Ingrijpen in het bestuur en/of toezicht 21
1.7.1.1 Momentum van ingrijpen 21
1.7.1.2 Middelen van ingrijpen door de gemeenteraad 23
1.7.2 Oplossen van een financieel probleem 26
1.7.2.1 Verstrekken van extra middelen aan het openbaar onderwijs 26
1.7.2.2 Faillissement 27
1.7.2.3 Schatkistbankieren 28
1.8 Samenwerking gemeenten bij gemeentelijk toezicht (WGR) 28

2. Stichten van nieuwe openbare scholen vanuit de garantiefunctie 30
1.1 Primair onderwijs 30
1.2 Voortgezet onderwijs 31

Nawoord 34

Inleiding

Wat is de relatie tussen het openbaar onderwijs en de gemeente wanneer het openbaar onderwijs bestuurlijk verzelfstandigd is? Regelmatig ontvangen wij vragen van schoolbesturen en/of gemeenten over deze vraag.

Het aantal vragen is voor ons aanleiding geweest om in deze geactualiseerde brochure (de vorige dateert uit 2012) uitleg te geven over de spelregels rond het openbaar onderwijs en de relatie met de gemeente. Veel spelregels zijn nog van toepassing, maar diverse wetswijzigingen, de codes voor goed onderwijsbestuur en praktijkervaringen waren aanleiding om de brochure aan te passen. We oordelen niet over de (on)wenselijkheid van de relatie tussen het openbaar onderwijs en de gemeente, maar bieden met deze brochure informatie over waarom en hoe er uitvoering kan worden gegeven aan die relatie. Dat doen we niet zomaar, want artikel 23 van de Grondwet geeft in het 4e lid aan dat *"in elke gemeente van overheidswege voldoend openbaar algemeen vormend lager onderwijs wordt gegeven in een genoegzaam aantal scholen"*.[1]
Voor wie de politieke discussie rond dit artikel volgen, zal duidelijk zijn dat de gemeente al sinds jaar en dag een rol speelt als het gaat om het in stand houden van het openbaar onderwijs. De vervolgvraag is dan hoe de relatie tussen het (meestal) bestuurlijk verzelfstandigde openbaar onderwijs en de gemeente in stand gehouden kan worden en tegelijkertijd wordt voldaan aan de (grondwettelijke) verplichtingen.

Om het leesbaar te houden zijn we bij het schrijven uitgegaan van de Wet op het primair onderwijs (WPO). Als er artikelen uit de WPO worden aangehaald, staat in de bijbehorende voetnoot het vergelijkbare artikel uit de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) en de Wet op de expertisecentra (WEC). Soms is het voor de leesbaarheid en het begrip van de tekst nodig om ook specifieke onderdelen uit andere onderwijswetten te beschrijven. Waar wij vinden dat dit nodig is, komt u dit vanzelf tegen in de tekst. We gaan uit van één rechtspersoon: de stichting. Deze bestuursvorm komt het meest voor bij verzelfstandigd openbaar onderwijs.

Hoofdstuk 1 gaat over de verantwoordelijkheid van de gemeenteraad voor de instandhouding van het openbaar onderwijs: de garantiefunctie. Er is hier sprake van een grondwettelijke verplichting voor de gemeenteraad. De vraag is hoe de gemeenteraad in relatie met het openbaar onderwijs hier uitvoering aan kan geven. De elementen om dit te kunnen doen, heeft de wetgever vastgelegd in de specifieke onderwijswetten. In dit hoofdstuk komen deze elementen allemaal aan de orde.
Hoofdstuk 2 gaat verder in op de grondwettelijke garantiefunctie van het openbaar onderwijs met betrekking tot het stichten van scholen. De kaders in de tekst illustreren hoe in de praktijk vorm wordt gegeven aan de relatie tussen het openbaar onderwijs en de gemeente.

Hans Teegelbeckers, directeur VOS/ABB

1 Met 'algemeen vormend lager onderwijs' wordt gedoeld op funderend leerplichtig onderwijs. Het gaat om het lager onderwijs in materiële zin waarmee het volksonderwijs wordt bedoeld, 'het onderwijs dat elk kind gevolgd zou moeten hebben'. Dat leeftijdsgrens lag voorheen op 16 jaar. Met de wijziging van de leerplicht en de kwalificatieplicht kan worden gesteld dat 18 jaar een nieuwe leeftijdsgrens is voor het funderend onderwijs. Hierdoor kunnen we stellen dat inmiddels ook het mbo gedeeltelijk deel uitmaakt van het funderend onderwijs. Aangezien de onderwijswereld op dit moment geen openbaar mbo kent, laten wij dit in deze brochure buiten beschouwing. Indien en voor zover hier een wijziging in optreedt, zullen wij deze brochure hierop aanpassen.

1. Instandhouding van openbare scholen vanuit de garantiefunctie

Elementen van overheersende overheidsinvloed

Elke gemeente dient te zorgen voor genoeg openbare scholen binnen haar grenzen. Die zorgplicht volgt uit artikel 23 lid 4 van de Grondwet:

"In elke gemeente en in elk van de openbare lichamen, bedoeld in artikel 132a, wordt van overheidswege voldoend openbaar algemeen vormend lager onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal openbare scholen. Volgens bij de wet te stellen regels kan afwijking van deze bepaling worden toegelaten, mits tot het ontvangen van zodanig onderwijs gelegenheid wordt gegeven, al dan niet in een openbare school."

Dit artikellid is wat betreft de eerste volzin in de huidige vorm tot stand gekomen in 1917. De regering stelde bij die grondwetswijziging begin vorige eeuw dat het artikel er juist van uitgaat dat het onderwijs op zichzelf een publiek belang betreft, dat niet afhankelijk mag worden gesteld door het ontbreken van particulier initiatief. Het openbaar onderwijs is de regel en het bijzonder onderwijs geldt als aanvulling daarop.[2] De belangstelling voor openbaar onderwijs maakte daarmee ook het aanbod. Het woordje "voldoend" in de eerste volzin slaat op de kwaliteit en niet op de hoeveelheid. Het genoegzame aantal slaat op de vraag van ouders naar openbaar onderwijs waarin voorzien dient te worden. Het aanbod van onderwijs vanuit de overheid dient in ieder geval daar te zijn waar de vraag zich kan openbaren, zo lezen we het zinsdeel "wordt van overheidswege voldoend openbaar algemeen vormend lager onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal openbare scholen". In 1917 was elke gemeente nog bevoegd gezag over de binnen haar grenzen gelegen openbare scholen en ging zij ook zelf over de stichting en opheffing van die openbare scholen.

De verantwoordelijkheid van de gemeenteraad voor het openbaar onderwijs spitst zich derhalve toe op de (grondwettelijke) zorgplicht om te voorzien in voldoende openbaar onderwijs voor de inwoners. Ook nu in bijna alle gemeenten het openbaar onderwijs is verzelfstandigd[3], blijft deze zorgplicht van kracht. Dit komt tot uitdrukking in de taken en bevoegdheden, die de wetgever aan de gemeenteraad als extern toezichthouder voor het verzelfstandigd openbaar onderwijs oplegt. Die taken en bevoegdheden richten zich op het waarborgen van de continuïteit en op de handhaving van het specifieke karakter van het openbaar onderwijs. Denk aan de rol van de gemeenteraad als het gaat om:

- het opheffen van de openbare school;
- het benoemen van bestuursleden en/of de toezichthouder;
- de invloed bij het goedkeuren van de begroting en vaststellen van de jaarrekening;

2 J.B. Kan, Handelingen over de herziening der Grondwet. Deel I, Den Haag 1916, p. 633.

3 Verzelfstandigd wil zeggen dat de openbare scholen niet meer in stand worden gehouden door de gemeente. In een enkel geval is de gemeente nog schoolbestuur. Het college van B en W of een bestuurscommissie op grond van artikel 83 Gemeentewet vormt dan het bevoegd gezag van de school. Bij een verzelfstandiging heeft de gemeente ervoor gekozen de instandhouding van de openbare scholen over te dragen aan een openbaar rechtspersoon of een stichting openbaar onderwijs.

- een statutenwijziging van de verzelfstandigde stichting voor het openbaar onderwijs;
- het ontbinden van een verzelfstandigde stichting voor het openbaar onderwijs;
- verslaglegging aan de gemeenteraad; en,
- het ingrijpen bij ernstige taakverwaarlozing en/of handelen in strijd met de wet.

Deze onderwerpen, de elementen van overheersende overheidsinvloed op het openbaar onderwijs, worden in de onderstaande paragrafen uitgelegd. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk gaat over de vraag hoe gemeenten hierin kunnen samenwerken, gezien het feit dat een stichting vaak openbare scholen heeft die gelegen zijn in verschillende gemeenten.

1.1 Opheffing openbare school

In artikel 23 lid 4 Grondwet is bij de gemeente de plicht neergelegd om zorg te dragen voor een 'genoegzaam aantal' openbare scholen. Wanneer een schoolbestuur de opheffing van een openbare school overweegt, is betrokkenheid van de gemeente op basis van die zorgplicht vanuit de Grondwet een gegeven. De voorschriften vanuit de WPO en de WEC zijn daarbij wel anders dan bij de WVO, juist waar het gaat om de betrokkenheid van de gemeente. Dit behandelen we apart (zie hiervoor 1.1.2).

1.1.1 Primair onderwijs

Een openbare school kan niet bestaan zonder bekostiging vanuit de overheid, want private bekostiging is slechts voorbehouden aan het bijzonder onderwijs. Bijzonder onderwijs gaat uit van het particuliere initiatief en openbaar onderwijs wordt van overheidswege gegeven. Indien de bekostiging van een openbare school wordt gestopt, dan betreft dat direct ook de opheffing van de school.

Indien de openbare school door de overheid wordt opgeheven, dan betreft dat een opheffing van rechtswege. Wanneer het schoolbestuur zelf besluit tot opheffing, dan betreft dat een vrijwillige opheffing. Indien een openbare school stopt als gevolg van een samenvoeging c.q. fusie met een andere school, dan betreft dat in de zin van de wet ook een vrijwillige opheffing. Hierna zullen we beide soorten van opheffing nader bespreken.

1.1.1.1 Opheffing van rechtswege

Een opheffing van rechtswege gebeurt vanuit de overheid bij verschillende aangelegenheden. In de regel is dit aan de orde wanneer de school gedurende een langere tijd een laag leerlingenaantal heeft. Indien een basisschool 3 achtereenvolgende schooljaren op 1 oktober minder leerlingen telt dan de gemeentelijke opheffingsnorm, wordt de basisschool van rechtswege opgeheven per 1 augustus volgend op de derde telling.[4]

Er zijn twee uitzonderingen hierop in geval van een openbare basisschool, waar het bevoegd gezag actief een beroep op kan doen:

1. Als het aantal leerlingen van een openbare basisschool in het derde schooljaar van de 3 achtereenvolgende schooljaren minstens 50 bedraagt en de school binnen een straal van 5 km de laatste openbare school is, wordt de openbare school niet opgeheven.
2. Indien binnen 10 km van een basisschool waarbinnen openbaar onderwijs wordt gegeven, over de weg gemeten geen basisschool aanwezig is waarbinnen openbaar onderwijs wordt gegeven en aan het volgen van openbaar onderwijs behoefte bestaat, wordt de basisschool niet opgeheven.

Een geslaagd beroep op de uitzonderingen betreft in feite een beroep op de garantiefunctie van openbaar onderwijs, waardoor een opheffing van rechtswege kan worden voorkomen.

Een nevenvestiging onder de WPO is geen zelfstandige school, maar een deel van de school (van de hoofdvestiging). De neven-

4 Dit volgt uit artikel 139 WPO. De gemeentelijke opheffingsnorm wordt berekend aan de hand van de leerlingdichtheid van de gemeente en verschilt daardoor per gemeente.

vestiging betreft echter wel een bekostigde schoollocatie en die kan tevens van rechtswege worden opgeheven. Artikel 146 WPO regelt dit. Ook dan geldt dat vanuit de garantiefunctie van openbaar onderwijs een beroep gedaan kan worden op een uitzonderingsgrond wanneer die aan de orde is (binnen 10 km geen andere school voor openbaar onderwijs).

Voor de scholen die vallen onder de WEC, is de regelgeving anders dan voor de scholen die vallen onder de WPO. Juist de gemeenteraad heeft voor scholen in de WEC-sector een beslissende rol bij de opheffing van rechtswege. In artikel 136 WEC is geregeld dat de gemeenteraad besluit tot opheffing van een openbare school voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Dat is aan de orde als het leerlingenaantal van de betreffende school voor 2 achtereenvolgende jaren onder in het voormelde artikel genoemde aantal ligt. De gemeenteraad dient volgens dit artikel echter te besluiten tot blijvende instandhouding, ondanks de lage leerlingaantallen, wanneer de openbare school voor (voortgezet) speciaal onderwijs nodig is om te voorzien in voldoende openbaar onderwijs. Afhankelijk van de specifieke schoolsoort dient Gedeputeerde Staten van de provincie, dan wel de minister een goedkeuring te geven aan het betreffende besluit met het oog op de behoefte aan openbaar onderwijs. Gedeputeerde Staten en de minister onthouden hun goedkeuring als door de opheffing van de school, afhankelijk van de schoolsoort, regionaal, provinciaal dan wel landelijk niet meer voldoende zou zijn voorzien in de behoefte aan openbaar onderwijs.[5]

1.1.1.2 Vrijwillige opheffing

Sinds 1 januari 2014 is het voor verzelfstandigde schoolbesturen met openbare scholen, vallend onder de WPO of de WEC, mogelijk gemaakt “zelf te beslissen” over het stichten en opheffen van openbare scholen. Tot die datum waren alle taken en bevoegdheden bij de verzelfstandiging van het openbaar onderwijs overgegaan van het gemeentebestuur naar het stichtingsbestuur, behalve de besluitvorming bij de opheffing van een openbare school. Door deze wijziging zijn nu wel alle taken en bevoegdheden overgedragen.

5 Zie artikel 136, vierde lid WEC.

Ook samenvoeging is vrijwillige opheffing

Een samenvoeging van een openbare school met een andere school, waardoor er een vermindering van het aantal openbare scholen is, wordt gezien als een vrijwillige opheffing. Dat geldt ook voor een samenvoeging van een openbare school met een bijzondere school tot een samenwerkingsschool in de zin van artikel 17d wpo, 28j WEC en 3.22 WVO, ondanks het feit dat het openbaar onderwijs in de samenwerkingsschool blijft bestaan.

Het verzelfstandigd schoolbestuur kan pas overgaan tot het opheffen van een openbare school of samenwerkingsschool vallend onder de WPO, als de gemeenteraad over het voornemen daartoe tijdig is geïnformeerd (minstens 12 maanden vóór de beoogde opheffingsdatum).[6] De gemeenteraad wordt dan in de gelegenheid gesteld de openbare school over te nemen en dient daarover uiterlijk 1 februari voor de beoogde opheffingsdatum duidelijkheid te verschaffen aan het schoolbestuur. De openbare school wordt dan niet opgeheven, maar overgedragen aan de gemeente.[7] Reageert de gemeenteraad na 1 februari, dan kan de opheffing als voorgenomen plaatsvinden.

Sinds 2018 is in de WPO de mogelijkheid gekomen in minder dan 12 maanden, doch voor 1 januari voorafgaand aan de opheffingsdatum de mededeling te doen aan de gemeenteraad. De opheffing kan dan slechts doorgaan als de gemeenteraad voor 1 februari haar goedkeuring verleent aan de opheffing (c.q. samenvoeging). De gemeenteraad heeft dan niet de mogelijkheid zelf de school over te nemen. Reageert de gemeenteraad in dit geval niet of later dan 1 februari (of komt de mededeling na 1 januari), dan zal opheffing per geplande opheffingsdatum niet plaatsvinden.

Bij de vrijwillige opheffing van een nevenvestiging (in de zin van de WPO) geldt tevens de mededelingsplicht van het schoolbestuur richting de gemeenteraad, maar is er geen mogelijkheid tot het in stand houden van de nevenvestiging. Die is namelijk een deel van de school en daarmee niet los te maken van de hoofdvestiging. Dat maakt dat een tijdige mededeling door het schoolbestuur voldoende is om de nevenvestiging vrijwillig te kunnen sluiten. Bij een dislocatie (ook wel dependance genoemd) is geen sprake van een in BRIN-geregistreerde schoolvestiging waar het schoolbestuur bekostiging voor ontvangt. Het betreft in dat geval niet een vanuit wet- of regelgeving geldende openbare school. Bij de sluiting van een dislocatie van een openbare school hoeft het schoolbestuur de betrokken gemeente niet in de besluitvorming mee te nemen.

Voor scholen die vallen onder de WEC (waaronder samenwerkingsscholen), is er geen mededelingsvereiste aan de gemeenteraad, maar wordt goedkeuring vereist van Gedeputeerde Staten of van de minister.[8] Bij welke instantie het schoolbestuur moet zijn, is afhankelijk van de specifieke schoolsoort. Voor 16 oktober in het schooljaar voorafgaand aan de beoogde opheffingsdatum dient het schoolbestuur het besluit te nemen, waarna het ter goedkeuring wordt voorgelegd. Gedeputeerde Staten of de minister beslissen voor 16 februari daaropvolgend. Een latere beslissing wordt gezien als goedkeuring.

1.1.2 Voortgezet onderwijs

1.1.2.1 Opheffing van rechtswege

Het voortgezet onderwijs kent in tegenstelling tot het primair onderwijs landelijke stichtings- en opheffingsnormen. In het algemeen wordt de openbare school voor voortgezet

6 Zie artikel 148 WPO.

7 In plaats van (weer) zelf als schoolbestuur te fungeren, kan de gemeente er ook voor kiezen de school in hetzelfde ondeelbare moment (doch volgtijdelijk na de terugneming) over te dragen aan een andere stichting die bevoegd is tot het in stand houden van openbare scholen.

8 Zie artikel 137 WEC.

onderwijs van rechtswege opgeheven als een school gedurende 3 aaneengesloten jaren niet het vereiste aantal leerlingen heeft dat voor de betreffende schoolsoort geldt: de landelijke opheffingsnorm.[9] Opheffing van rechtswege vindt dan plaats door het ministerie. De wet kent geen uitzonderingen in het kader van de garantiefunctie, zoals die er wel zijn in het primair onderwijs.

1.1.2.2 Vrijwillige opheffing

In de sector voortgezet onderwijs is de verantwoordelijkheid voor het openbaar onderwijs in het kader van de zogeheten garantiefunctie op een andere manier bij de lokale overheid (gemeenteraad, of Gedeputeerde Staten wanneer de gemeenteraad in gebreke blijft) belegd. Hierover zal in Hoofdstuk 2 verder worden uitgeweid.

In het voortgezet onderwijs is de bevoegdheid tot het vrijwillig opheffen van een openbare school bij de gemeenteraad (van de gemeente waar de school is gevestigd) gebleven. De WVO verwoordt het als volgt:

"De stichting oefent met uitzondering van de besluitvorming over de opheffing van een openbare school alle taken en bevoegdheden van het bevoegd gezag uit."[10]

Het verzelfstandigd schoolbestuur bereidt voor de gemeenteraad de besluitvorming voor over de opheffing van een eigen openbare school. De raad zal het besluit, al dan niet in samenspraak met Gedeputeerde Staten, in vrijwel alle gevallen overnemen en akkoord gaan met het opheffen van de betreffende openbare school. Neemt de gemeenteraad de besluitvorming niet over, bijvoorbeeld omdat de garantiefunctie in gevaar komt (geen andere openbare school met dat aanbod in de buurt), dan zou het verzelfstandigd schoolbestuur in financieel opzicht een beroep kunnen doen op de lokale overheid.

Ook omzetting van de openbare school in een bijzondere school is een opheffing van de openbare school waarvoor het besluit bij de gemeenteraad ligt. Het betekent immers feitelijk een vermindering van het aantal openbare scholen. Er dient daarbij advies gevraagd te worden bij Gedeputeerde Staten over de voorgenomen omzetting. De omzetting dient aangevraagd te worden bij de minister en de aanvraag dient vergezeld te gaan van het advies van Gedeputeerde Staten.[11]

Bij beslissingen ten aanzien van de overdracht, opheffing of samenvoeging van een samenwerkingsschool is de instemming benodigd van de gemeenteraad.[12] Dan is de beslissingsbevoegdheid dus wél bij het schoolbestuur belegd.

1.2 Benoeming leden van het bestuur en/of interne toezicht

Als er sprake is van het benoemen van bestuursleden of interne toezichthouders in een stichting voor openbaar onderwijs, dan is er een rol weggelegd voor de gemeenteraad. De raad benoemt namelijk de bestuurder dan wel het lid van de raad van toezicht. Hierbij moet wel onderscheid worden gemaakt tussen de stichting voor het openbaar onderwijs die is ingericht overeenkomstig een zogenoemd one tier-model, waarbij de organisatie één bestuur (één orgaan) kent. En een stichting voor het openbaar onderwijs die is ingericht overeenkomstig een two tier-model, waarbij de organisatie een (college van) bestuur (één orgaan) en een interne raad van toezicht (één orgaan) kent.

1.2.1 Stichting openbaar onderwijs

De wetgever heeft de bevoegdheid om bestuursleden te benoemen overgeheveld van de gemeenteraad naar de raad van toezicht.[13]

9 Deze staan per schoolsoort opgesomd in artikel 107 WVO.

10 Artikel 3.13, vijfde lid en artikel 3.19 WVO.

11 Zie artikel 4.4 WVO en artikel 16 van de Regeling voorzieningenplanning vo 2020.

12 Dit volgt uit artikel 3.24, tweede lid WVO.

13 Uiteraard is hiervan alleen sprake als er is gekozen voor een model college van bestuur/raad van toezicht.

De gemeenteraad heeft wel de bevoegdheid gekregen om de leden van de raad van toezicht te benoemen. De wijze van schorsing en ontslag moet nader in de statuten van de stichting geregeld worden. Het ligt in de rede om – in het verlengde van het benoemingsrecht – de gemeenteraad ook te laten beslissen over de schorsing en het ontslag van de leden van de raad van toezicht. Dit moet dan in de statuten van de stichting worden opgenomen.

Als de onderwijsorganisatie is ingericht met een bestuur dat zowel uit een dagelijks bestuur als een toezichthoudend bestuur bestaat (het gaat dus om één bestuur), dan vindt de benoeming van deze bestuursleden nog steeds plaats door de gemeenteraad. Het ligt in de rede om voor deze benoeming door de gemeenteraad alleen de toezichthoudende bestuurders in aanmerking te laten komen.

In de meeste statuten is opgenomen dat de gemeenteraad de bevoegdheid heeft om over te gaan tot het benoemen van de leden van de raad van toezicht. De uitwerking rond schorsing, ontslag en herbenoeming ontbreekt dikwijls (is niet expliciet beschreven). Het ligt in de rede om ook een herbenoeming voor te leggen aan de gemeenteraad. Vanuit de interne toezichthouder moet dan duidelijk worden gemaakt waarom deze kandidaat opnieuw voor een zittingstermijn in aanmerking komt. In dat geval wordt de gemeenteraad voldoende gevoed om te kunnen bepalen of de voorgedragen kandidaat nog aansluit op het profiel voor de toezichthouder.

Bij het benoemen van de raad van toezicht moet de gemeenteraad een aantal wettelijke voordrachtsrechten in acht nemen. Zo heeft de wetgever bepaald, dat:

- de ouders van de scholen[14] het recht hebben om een bindende voordracht te doen voor ten minste een derde en ten hoogste de helft van het aantal leden van de raad van toezicht[15]; en
- de (G)MR in de gelegenheid moet worden gesteld een bindende voordracht te doen voor één lid van de raad van toezicht.[16]
- de raad van toezicht zijn taak onafhankelijk moet kunnen uitoefenen.
- de profielen voor de leden van de raad van toezicht openbaar gemaakt moeten worden.

Voor het voordragen van de overige leden van de raad van toezicht bevat de wet geen voorschriften. Dit kan naar eigen inzicht geregeld worden. Het is gebruikelijk om te bepalen dat de overige leden van de raad van toezicht worden voorgedragen door de zittende raad van toezicht. In statuten is steeds vaker te zien dat de leden van de raad van toezicht worden benoemd op bindende voordracht. Een bindende voordracht betekent dat deze wordt overgenomen door het orgaan dat de voordracht moet goedkeuren.

Uit bovenstaande tekst moet duidelijk zijn geworden dat er een systeem van bindende voordrachten bestaat voor de ouders van de leerlingen van de school en een bindende voordracht vanuit de medezeggenschapraad. De overige kandidaten worden dan voordragen door de raad van toezicht. In diverse statuten treffen we dan wel eens aan dat deze voordrachten vanuit de raad van toezicht ook bindend moeten zijn. Dit laatste is niet te verenigen met de eis van overheersende overheidsinvloed op de benoeming van toezichthouders in het onderwijs. Om een doorslaggevende invloed in de raad van toezicht te kunnen uitoefenen, moet de gemeenteraad een doorslaggevende stem hebben in de sa-

14 Het is gebruikelijk om uit oogpunt van praktische redenen deze bevoegdheid van de “ouders van de scholen” in de statuten of verordening over te dragen aan de oudergeleding van de (G)MR.

15 Artikel 48, twaalfde lid WPO, artikel 3.14, eerste lid sub b WVO en artikel 51, twaalfde lid WEC.

16 Artikel 17a, tweede lid WPO, artikel 3.1, vierde lid WVO en artikel 28g, tweede lid WEC.

Benoemen RvT-leden door college B en W?

De raad van toezicht van de stichting openbaar onderwijs is opgestapt. Er moet binnen afzienbare tijd een nieuwe raad van toezicht komen. Om snel te kunnen handelen wil de gemeenteraad de benoeming van de leden delegeren aan het college van burgemeester en wethouders. Dit is echter niet mogelijk.
Artikel 156 van de Gemeentewet bepaalt dat de raad bevoegdheden kan delegeren, tenzij de aard van de bevoegdheid zich ertegen verzet. De onderwijswetgever heeft onder meer het benoemen van bestuursleden expliciet opgedragen aan de gemeenteraad. Bij de behandeling van de wetgeving rond de regeling van de medebewindbevoegdheden heeft de minister nog eens expliciet aangegeven dat het toezicht uitoefenen op het openbaar onderwijs voorbehouden blijft aan de gemeenteraad en niet zal worden belegd bij het college van B en W.
In dit geval verzet de aard van de bevoegdheid zich er dus tegen dat de gemeenteraad het benoemen van de onderwijsbestuurders delegeert aan het college.

menstelling van de raad van toezicht.[17] Daar lijkt een systeem van bindende voordrachten door de eigen raad van toezicht dus niet passend bij.

En wat nu als de benoeming van een lid van de raad van toezicht door meerdere gemeenten moet plaatsvinden, omdat onder de stichting openbaar onderwijs scholen ressorteren die in meerdere gemeenten liggen? Onderdeel 1.8 van deze brochure besteedt aandacht aan de mogelijkheden tot gemeentelijke samenwerking op basis van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. Hierdoor wordt bijvoorbeeld de mogelijkheid geboden een gemeenschappelijk orgaan taken te laten uitvoeren die de wetgever specifiek heeft opgedragen aan de gemeenteraad.

1.2.2 Stichting samenwerkingsbestuur

Als het gaat om benoemingen bij een stichting samenwerkingsbestuur heeft de wetgever dat anders ingevuld dan bij een stichting openbaar onderwijs. De rol van de gemeenteraad is hier kleiner, omdat de raad geen goedkeuringsrecht toekomt als het gaat om het benoemen, herbenoemen, schorsen en ontslaan van bestuursleden. In de statuten van het samenwerkingsbestuur moet staan hoe de deze onderdelen zijn geregeld voor een stichting samenwerkingsbestuur.
De medezeggenschapsraad bij een stichting samenwerkingsbestuur kent alleen nog het voordrachtsrecht voor een lid van het toezichthoudend orgaan in de stichting samenwerkingsbestuur.

1.3 Vaststelling begroting en jaarrekening

Rol van de gemeente

Een gezonde financiële positie van het schoolbestuur is een belangrijke voorwaarde voor het in stand kunnen houden van de openbare scholen. Om die reden heeft de wetgever de gemeenteraad in het verleden hierin een rol toebedeeld. De bevoegdheden die de gemeenteraad heeft bij de vaststelling van de begroting en jaarrekening zijn afhankelijk van de stichtingsvorm en de daarbinnen gekozen bestuurlijke inrichting. Het doel is dat de gemeenteraad via deze bevoegdheden de financiële positie van het schoolbestuur bewaakt.
Onderstaand wordt ingegaan op de bevoegdheid die de gemeenteraad heeft bij de verschillende stichtingsvormen.

17 Zie de memorie van toelichting bij de Wet goed onderwijs goed bestuur: 'De gemeenteraad krijgt op grond van dit wetsvoorstel wel een doorslaggevende invloed op de samenstelling van de raad van toezicht en oefent daarmee nog een overheersende overheidsinvloed uit in het openbaar onderwijs.' (*Kamerstukken II*, 2008-2009, 31.828, nr. 3, p. 28).

1.3.1 Stichting openbaar onderwijs

One tier

De bestuurlijke inrichting van een stichting openbaar onderwijs kan zo zijn ingericht dat het bestuur bestaat uit uitvoerende en niet-uitvoerende bestuurders die gezamenlijk als bestuur eindverantwoordelijk zijn. Hierbij is sprake van een functionele scheiding tussen bestuur en toezicht. In de regel wordt dit aangeduid met een algemeen bestuur dat het toezichthoudende bestuur is en een dagelijks bestuur dat fungeert als het uitvoerende bestuur.

In voorkomend geval heeft de wetgever de gemeenteraad de bevoegdheid gegeven om de begroting en jaarrekening goed te keuren alvorens deze door het schoolbestuur kunnen worden vastgesteld.[18] De wetgever heeft het toetsingskader van de gemeenteraad bij het goedkeuren van de begroting wel beperkt. Een gemeenteraad kan zijn goedkeuring aan een begroting slechts onthouden vanwege:

- in strijd met de wet
- in strijd met het algemeen belang (waarin begrepen het financiële belang van de gemeente)

Dit toetsingskader bepaalt hoe de scholen bestuurd moeten worden. Het geeft aan dat het niet de bedoeling is dat de gemeenteraad op de stoel van het schoolbestuur gaat zitten. Voor de inschatting van de financiële risico's van de stichting is de meerjarenraming als onderdeel van de begroting van belang. Een vraag daarbij is of de begroting gebaseerd is op realistische leerlingprognoses. De gemeenteraad kan vragen naar een risicoparagraaf in de begroting, waaruit blijkt dat het schoolbestuur zich bewust is van de maatschappelijke ontwikkelingen en specifieke ontwikkelingen op de scholen en waarin op hoofdlijnen staat hoe hierop wordt geanticipeerd. In elk geval dient tijdig te blijken of stichting of opheffing van een school voor openbaar onderwijs nodig is. Dit vanwege de maatschappelijke opdracht in artikel 23 van de Grondwet ('genoegzaam aantal scholen').

Financiële positie

Wat zijn de mogelijkheden voor de gemeenteraad om op de hoogte te blijven van de financiële positie van het schoolbestuur? De gemeenteraad kan met het schoolbestuur in een convenant afspreken dat hij jaarlijks ter informatie de vastgestelde begroting en jaarrekening ontvangt. Daarbij horen dan ook de meerjarenbegroting (voor de komende vier jaren) en de investeringsbegroting. Daarnaast kan men afspreken dat de gemeenteraad ter informatie jaarlijks voor 1 juli het door de raad van toezicht goedgekeurde jaarverslag ontvangt, inclusief de goedgekeurde jaarrekening. Ook kan worden vastgelegd dat de gemeenteraad de gelegenheid krijgt binnen een bepaalde termijn zijn zienswijze over de ontwerpbegroting schriftelijk kenbaar te maken, waarna het schoolbestuur de eventueel gemaakte opmerkingen/suggesties bestudeert, weegt en zo mogelijk overneemt. De gemeenteraad wordt geïnformeerd over welke invloed zijn zienswijze op de vaststelling van de begroting heeft gehad.
Een andere mogelijkheid is een afspraak tussen het schoolbestuur en de gemeenteraad om jaarlijks gezamenlijk een gesprek te voeren met de accountant. De managementletter kan als leidraad dienen voor dit gesprek.

Raad-van-toezichtmodel

Bij de invoering van het raad-van-toezichtmodel heeft de wetgever ervoor gekozen een verschuiving plaats te laten vinden van het extern toezicht (gemeenteraad) naar het intern toezicht (de eigen raad van toezicht van de stichting). In plaats van de gemeenteraad heeft in dit model de raad van toezicht de bevoegdheid om de begroting en de jaarrekening goed te keuren.[19]

18 Artikel 48 zesde lid, sub d WPO, 3.13, tweede lid WVO en artikel 51, zesde lid sub d WEC.

19 Artikel 48, twaalfde lid, sub d WPO, artikel 3.14, eerste lid, sub d WVO en artikel 51, twaalfde lid, sub d WEC.

Daarbij geldt wel dat het toetsingskader bij het beoordelen van de begroting en jaarrekening breder wordt. De gemeenteraad kon zijn goedkeuring of instemming slechts onthouden voor zover de voorgestelde begroting en/of jaarrekening in strijd was/waren met het recht of het algemeen belang. De raad van toezicht dient bij het beoordelen en goedkeuren rekening te houden met alle aspecten van rechtmatigheid en doelmatigheid.

1.3.2 Stichting samenwerkingsbestuur

Een stichting samenwerkingsbestuur houdt zowel openbare als bijzondere scholen in stand. De wetgever heeft de gemeenteraad opgedragen toezicht te houden op het openbaar onderwijs binnen zo'n stichting.[20]

Ten aanzien van de begroting en de jaarrekening heeft de wetgever bepaald dat deze pas kunnen worden vastgesteld, nadat het schoolbestuur overleg heeft gevoerd met de gemeenteraden van de gemeenten waarin de openbare scholen zijn gelegen.[21] Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen het one tier-model en het raad-van-toezichtmodel. Het overleg ziet enkel op dat deel van de begroting en jaarrekening dat betrekking heeft op de scholen voor openbaar onderwijs. Hoe dat overleg eruit moet zien, heeft de wetgever niet bepaald. Er kan gedacht worden aan de mogelijkheden die zijn weergegeven in het kader van paragraaf 1.3.1.

1.3.3 Rol Inspectie van het Onderwijs bij het financieel toezicht

De Inspectie van het Onderwijs richt zich bij haar financiële toezicht op het bevoegd gezag van de onderwijsinstellingen met name op de naleving van wet-en regelgeving. Daarbij staat de rechtmatigheid van verkrijging en besteding van rijksbijdragen en de verantwoording hierover centraal. Schoolbesturen moeten hun jaarverslag opsturen aan de inspectie. Die kijkt of besturen en instellingen de middelen efficiënt en doelmatig inzetten en op tijd anticiperen op veranderingen, zodat ze financiële risico's kunnen voorkomen.

20 Artikel 17 WPO, artikel 3.16 e.v. WVO en artikel 28 WEC.

21 Artikel 17, vierde lid, sub d WPO, artikel 3.17, tweede lid, sub d en artikel 28, vierde lid, sub c WEC.

De inspectie verricht haar werk – naast de jaarlijkse controle van het jaarverslag - via het zogenoemde risicogestuurd toezicht. Dat betekent dat ouders, leerlingen en gemeenten signalen kunnen doorgeven aan de inspectie, wanneer zij daar reden voor zien. Gemeenten kunnen hier gebruik van maken als een openbaar schoolbestuur naar hun mening op bovengenoemde aandachtspunten de zaken niet op orde heeft. Vanzelfsprekend is het aan te bevelen hierover eerst het gesprek met het schoolbestuur aan te gaan.

1.4 Wijziging van de statuten

Wanneer de stichting de statuten wenst aan te passen, schrijft de wet voor dat de gemeenteraad daarmee moet instemmen. Deze bevoegdheid voor de gemeenteraad is in de wet opgenomen om optimaal invulling te kunnen geven aan de verantwoordelijkheid die de gemeente heeft voor de instandhouding van het openbaar onderwijs. Juist de statuten scheppen het bestuurlijk kader waarbinnen het openbaar onderwijs wordt gegeven en waarop intern toezicht wordt gehouden.

1.4.1 Stichting openbaar onderwijs

Voordat het bestuur van de stichting kan overgaan tot het vaststellen van de gewijzigde statuten, is er instemming nodig van de gemeenteraad.[22]
Afhankelijk van de inhoud van de wijziging van de statuten, kan een (mondelinge) toelichting van het schoolbestuur wenselijk zijn om de gemeenteraad te informeren over de aanleiding en/of noodzaak van de wijziging. Indien er sprake is van meerdere gemeenteraden die moeten instemmen met de statuten, is het van belang om op ambtelijk niveau af te stemmen en overeenstemming te bereiken op de inhoudelijke wijzigingen. Tegelijkertijd kan hierbij rekening worden gehouden met de verschillende gemeentelijke vergaderritmes.

1.4.2. Stichting samenwerkingsbestuur

Alhoewel bij de stichting samenwerkingsbestuur de gemeenteraad ook de bevoegdheid heeft om in te stemmen met de wijziging van de statuten, is deze bevoegdheid beperkter. Logischerwijs hebben alleen de gemeenteraden van de gemeenten waarin het openbaar onderwijs is gevestigd deze bevoegdheid. De wetgever heeft bepaald dat instemming door de gemeenteraad slechts kan worden onthouden, indien overheersende invloed van de overheid in het bestuur niet is verzekerd voor zover dit het openbaar onderwijs betreft.[23]

De elementen van overheersende overheidsinvloed zijn verankerd in de wetgeving en worden besproken in hoofdstuk 1 van deze brochure. Als overheid kunnen worden aangemerkt de gemeenteraden van de gemeenten waarin het openbaar onderwijs is gevestigd. Vanuit de wet heeft de gemeenteraad verschillende instrumenten om invloed uit te oefenen op het openbaar onderwijs.

Bij een wijziging van de statuten is het ter beoordeling van de gemeenteraad of deze elementen nog voldoende aanwezig zijn. Indien de gemeenteraad de conclusie trekt dat

Een voorbeeld van een wettelijke noodzaak om de statuten te wijzigen, is de komst van de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen (WBTR, op 1 juli 2021 in werking getreden). Deze wet heeft ertoe geleid dat stichtingen in en buiten het onderwijs een verplichting krijgen om bepaalde voorschriften op te nemen in de statuten, zoals een belet- en ontstentenisregeling voor bestuurders en toezichthouders. Een gemeenteraad kan aan een dergelijke wijziging niet zomaar zijn instemming onthouden, nu er een opdracht ligt vanuit de wetgever.

22 Artikel 48, zevende lid WPO, 3.11, vierde lid WVO en artikel 51, zevende lid WEC.

23 Artikel 17, vijfde lid WPO, 3.17, vierde lid WVO en artikel 28, vijfde lid WEC.

dat niet aan de orde is, zal de raad zorgvuldig moeten motiveren waarom de overheersende invloed niet meer gewaarborgd kan worden.

1.5 Ontbinding van de stichting

1.5.1 Stichting openbaar onderwijs

Wie de stichting kan ontbinden en op welke wijze dat kan, wordt geregeld in de statuten van de stichting. In de meeste gevallen ligt deze bevoegdheid bij het bestuur van de stichting. In uitzonderlijke gevallen kan de gemeenteraad een stichting openbaar onderwijs ontbinden, maar dat kan alleen als er sprake is van ernstige taakverwaarlozing van het bestuur of handelen in strijd met de wet.[24]

1.5.2 Stichting samenwerkingsbestuur

Bij een stichting samenwerkingsbestuur heeft de gemeenteraad niet de mogelijkheid om de stichting te ontbinden bij ernstige taakverwaarlozing of handelen in strijd met de wet. In die gevallen is de gemeenteraad van de gemeente waarin de openbare school is gelegen, gehouden maatregelen te treffen die hij nodig acht om de continuïteit van het onderwijsproces te waarborgen voor zover het openbaar onderwijs betreft.[25]

Paragraaf 1.7 gaat dieper in op de begrippen ernstige taakverwaarlozing en handelen in strijd met de wet en de instrumenten die de gemeenteraad hierbij kan inzetten, waaronder het ontbinden van de stichting.

1.6 Verslaglegging aan de gemeenteraad

De vorm waarin verantwoording aan en afstemming met de gemeente gestalte kan krijgen, kunnen schoolbestuur en gemeenten grotendeels naar eigen inzicht bepalen. De wet schrijft op dit punt alleen voor dat het schoolbestuur jaarlijks aan de gemeenteraad verslag doet van zijn werkzaamheden, waarbij het in elk geval aandacht besteedt aan de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs[26]. Voor het samenwerkingsbestuur geldt dit alleen voor de gemeenteraad of gemeenteraden waar het openbaar onderwijs is gevestigd.[27] Hiermee waarborgt de wet formeel dat de gemeenteraad bij het verzelfstandigde onderwijs toezicht op het schoolbestuur houdt om de continuïteit en de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs te garanderen.

1.6.1 Wezenskenmerken openbaar onderwijs

Wat zien we als wezenskenmerken van het openbaar onderwijs? Dat hangt deels samen met de andere taken, zoals:

- de garantiefunctie van het openbaar onderwijs, of
- de statuten(wijziging) en wat de stichting daarin vermeldt over haar doel en de specifieke kenmerken van het openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs.

De wezenskenmerken van het openbaar onderwijs zijn door de wetgever nooit gedefinieerd of uitgelegd, maar vinden aansluiting bij het karakter van het openbaar onderwijs, zoals dat in de WPO, WEC en WVO op eenzelfde manier is vervat. De basiselementen van het karakter zijn:

1. algemene toegankelijkheid ten aanzien van leerlingen,
2. algemene benoembaarheid van personeel, en
3. actieve pluriformiteit; bevorderden van emancipatie door onderwijs, van en voor de samenleving.

Op basis van de in 2020 door VOS/ABB en Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO) vastgestelde kernwaarden van het openbaar onderwijs, kunnen scholen invulling geven aan

24 Artikel 48, elfde lid WPO, artikel 3.15 WVO en artikel 51, elfde lid WEC.

25 Artikel 17, achtste lid WPO, artikel 3.21 WVO en artikel 28, achtste lid WEC.

26 Zie ook artikel 3.12, eerste lid WVO en artikel 51, achtste lid WEC.

27 Artikel 17 lid 6 WPO, artikel 3.18, eerste lid WVO en artikel 28, zesde lid WEC.

dat karakter. Via die kernwaarden kan ook verslag worden gedaan aan de gemeenteraad over hoe er invulling wordt gegeven aan de wezenskenmerken. De kernwaarden van het openbaar onderwijs luiden:

- Gelijkwaardigheid - verwijst o.a. naar algemene toegankelijkheid en ruimte voor ieders visie, mening en levensbeschouwing op de school.
- Vrijheid - verwijst naar democratische waarden, waaronder de mensenrechten, de school als democratische gemeenschap, autonomie en verantwoordelijkheid.
- Ontmoeting - dit is nauw verbonden aan actieve pluriformiteit: herkennen, erkennen, waarderen, benutten en ondersteunen van de in de samenleving aanwezige diversiteit. De school draagt bij aan sociale cohesie in de wijk en de samenleving.

Schoolbesturen kunnen de gemeenten betrokken houden door actief de gemeenteraden te informeren over de stand van zaken op de scholen ten aanzien van deze wezenskenmerken. Via het jaarverslag kan het bestuur expliciet(er) ingaan op de wijze waarop het karakter van het openbaar onderwijs via de kernwaarden tot uiting wordt gebracht. Hierbij past een (periodiek) overleg met de gemeenteraad hierover. Ook kan er aan worden gedacht om de gemeente als extern toezichthouder te betrekken bij de totstandkoming van het strategisch beleidsplan van de stichting.

1.6.2 Verantwoording aan de gemeenteraad

Het schoolbestuur en de gemeente zijn vrij om nadere afspraken te maken over het voeren van periodiek overleg en het uitwisselen van informatie. Desgewenst kunnen deze afspraken worden vastgelegd in de statuten van de stichting openbaar onderwijs. Het is ook denkbaar dat de gemeente en het schoolbestuur die afspraken vastleggen in een convenant. Die laatste optie heeft om praktische redenen de voorkeur. Aanpassingen van gemaakte afspraken kunnen – gelet op ervaringen in de praktijk – snel en gemakkelijk in een convenant worden verwerkt.

Het verzelfstandigde schoolbestuur is door de gemeenteraad in het leven geroepen om voor de gemeente de openbare scholen in stand te houden. De gemeenteraad oefent toezicht uit op het schoolbestuur om er zeker van te zijn, dat de instandhouding gewaarborgd blijft. De wetgever heeft hier uitvoering aan willen geven door onder andere deze verplichting op te nemen. Dat is niet vreemd, aangezien het schoolbestuur als het ware voor de gemeenteraad het openbaar onderwijs in stand houdt. Op grond daarvan is het schoolbestuur verplicht aan de gemeenteraad verantwoording af te leggen over de uitvoering van die taak. Hoever strekt die verantwoordingsplicht? Moet het schoolbestuur de gemeenteraad over alle zaken betreffende de scholen, de inrichting en de kwaliteit van het onderwijs informeren en verantwoording afleggen? Het antwoord is dat het schoolbestuur de gemeente zodanig moet informeren dat die haar (externe) toezichthoudende rol kan uitvoeren. Het is daarom passend dat het schoolbestuur verantwoording aflegt over ontwikkelingen, processen en activiteiten die primair betrekking hebben op het waarborgen van het karakter van het openbaar onderwijs en het in stand houden van voldoende openbaar onderwijs in de gemeente.

Tegelijkertijd is het van belang om als gelijkwaardige partners met de gemeente in gesprek te zijn over een aantal andere zaken. Het gaat dan niet om verantwoording van het openbaar onderwijs, maar om een gezamenlijk gevoelde maatschappelijke opdracht. Te denken valt aan de afstemming op het gemeentelijke jeugd(gezondheids)beleid, het Centrum voor Jeugd en Gezin, de Lokaal Educatieve Agenda en dergelijke. Dit valt buiten het aandachtsgebied van deze brochure. Voor deze maatschappelijke opdracht is namelijk geen sprake van onderscheid tussen het openbaar en bijzonder onderwijs. Daarom laten we dit verder buiten beschouwing.[28]

28 Zie ook: Decentraal onderwijsbeleid bij de tijd; agenda voor een landelijk beraad over de rol van gemeenten bij onderwijs, Onderwijsraad, september 2017.

Naast de verslaglegging over de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs, behoort het schoolbestuur het tot zijn taak te rekenen om zich tegenover belanghebbenden binnen en buiten de school te verantwoorden over het onderwijs, dat onder verantwoordelijkheid van het schoolbestuur wordt gegeven. In de code goed bestuur staat dat het schoolbestuur voortdurend in verbinding staat met de maatschappelijke context. Dat vraagt van het schoolbestuur een inspanning om voor het realiseren van de maatschappelijke opgave, goed onderwijs voor alle kinderen, in verbinding te staan met de omgeving en tot het gezamenlijk oppakken van onderwijsvraagstukken.

1.7 Ernstige taakverwaarlozing en/of handelen in strijd met de wet

Welke mogelijkheden heeft de gemeente als de positie van een stichting openbaar onderwijs zodanig verslechtert, dat zelfs het voortbestaan van de openbare scholen in het geding is? Of wanneer de gemeente van oordeel is dat het schoolbestuur zijn taak dusdanig verwaarloost dat de instandhouding van de scholen in het geding komt? Deze paragraaf gaat over de vragen wanneer en hoe de gemeente kan ingrijpen.

1.7.1 Ingrijpen in het bestuur en/of toezicht

De wet bevat geen specifieke regels die aangeven of en hoe de gemeente in een dergelijke situatie moet handelen. Er zijn meerdere mogelijkheden om dit aan te pakken. Gelet op het karakter van het duale onderwijsbestel in Nederland, waarbij de gemeente vanuit de Grondwet verantwoordelijk is voor kwalitatief goed openbaar onderwijs in een genoegzaam aantal scholen, is het evident dat de gemeenteraad niet lijdzaam kan toezien als (een deel van) het openbaar onderwijs mogelijk verdwijnt. Van het gemeentebestuur mag een actieve opstelling worden verwacht, omdat de gemeente de plicht heeft om te zorgen voor voldoende (en goed) openbaar onderwijs en om het karakter van het openbaar onderwijs te waarborgen.[29]

Het in paragraaf 1.6 reeds opgetekende wettelijke vereiste betreffende verslaglegging over de werkzaamheden van het openbaar onderwijs, waarbij in ieder geval aandacht wordt geschonken aan de wezenskenmerken van het openbaar onderwijs, zou daarvoor benut kunnen worden. Het openbaar onderwijs kan zich daarbij actief opstellen om de gemeenteraad te tonen hoe binnen de scholen uiting wordt gegeven aan die wezenskenmerken. De gemeenteraden mogen het openbaar onderwijs daarop aanspreken. Gemeenteraden zijn het aan zichzelf en hun grondwettelijke opdracht verplicht om zich open te stellen voor deze ontmoeting.

1.7.1.1 Momentum van ingrijpen

In de sectorwetten worden twee gronden onderscheiden op grond waarvan de gemeente kan ingrijpen:

1. Ernstige taakverwaarlozing of functioneren in strijd met de wet
   a. *Stichting openbaar onderwijs*: de gemeenteraad of gemeenteraden zijn in geval van ernstige taakverwaarlozing door het bestuur of functioneren in strijd met de wet bevoegd zelf te voorzien in het bestuur van de scholen en zo nodig de openbare rechtspersoon te ontbinden.[30]
   b. *Stichting samenwerkingsbestuur*: voor zover het openbaar onderwijs betreft, neemt de gemeenteraad (of gemeenteraden) van de gemeente(n) waarin de openbare school is gelegen, de maatregelen die hij nodig acht om de continuïteit van het onderwijsproces te waarborgen.[31]
2. Begroting is voor 1 februari van het jaar waarvoor de begroting geldt, niet goedgekeurd:
   a. *Stichting openbaar onderwijs*: de gemeenteraad (of gemeenteraden)

29 Zie ook Adviesrapport Tijdelijke adviescommissie Governance Openbaar Onderwijs, 30 september 2012, p. 33.

30 Artikel 48, elfde lid WPO, artikel 3.15 WVO, artikel 51, elfde lid WEC

31 Artikel 17, achtste lid WPO, artikel 3.21 WVO, artikel 28, achtste lid WEC

neemt de maatregelen die hij nodig acht om de continuïteit van het onderwijsproces te waarborgen.[32]
(let op: deze bepaling geldt niet bij een stichting samenwerkingsbestuur)

Ad 1) In geval van ernstige taakverwaarlozing heeft de gemeente de wettelijke bevoegdheid en de (grondwettelijke) plicht om maatregelen te nemen om de continuïteit van het onderwijs op de openbare school te waarborgen. In het uiterste geval kan de gemeenteraad besluiten dat het bestuur van de school wordt voortgezet door de gemeente, dan wel dat de gemeenteraad het bestuur overdraagt aan één of meer andere stichtingen (bij meerdere scholen).

In de parlementaire geschiedenis is terug te vinden hoe de wetgever dit begrip laadde: "Van ernstige taakverwaarlozing is sprake wanneer het bestuur van de school zodanig gebrekkig is dat gesproken kan worden van ontwrichting van het bestuur. In de praktijk zal een dergelijke situatie zich niet snel voordoen. Wanneer het echter noodzakelijk is dat de gemeente zelf voorziet in het bestuur van de school omdat sprake is van ernstige taakverwaarlozing, is er per definitie sprake van inmenging in de interne aangelegenheden van een schoolbestuur."[33]

Bij ernstige taakverwaarlozing kan ook gedacht worden aan:
- de situatie waarin op openbare scholen geen uitvoering wordt gegeven aan de materiële wezenskenmerken van dit onderwijs. De openbare scholen blijken bijvoorbeeld niet algemeen toegankelijk.
- een bestuur dat zo disfunctioneert, dat het geheel ontwricht is.
- financieel wanbeleid als gevolg waarvan de continuïteit van de openbare scholen

32 Artikel 48, tiende lid WPO, artikel 3.13, derde lid WVO en artikel 51, tiende lid WEC

33 Kamerstukken II 1995/96, 24138, nr. 5, p. 6.

wordt bedreigd. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer het schoolbestuur door het ministerie onder verscherpt financieel toezicht wordt geplaatst.
- wanneer de onderwijskwaliteit aanzienlijk achterblijft of als de leeropbrengsten verschillende jaren achterblijven, en adequaat reageren van het schoolbestuur uitblijft.

Terug naar gemeente
In het noorden van het land is een kleine gemeente die niet wil ingrijpen uit nood, maar om de kwaliteit en het eigenaarschap van het onderwijs anders te beleggen. In deze gemeente is slechts één school, een openbare basisschool. Deze school gaat over van de verzelfstandigde stichting voor openbaar basisonderwijs naar de gemeente. De gemeente in kwestie brengt op deze manier het beleid voor onderwijs en jeugdzorg onder één dak.

Bij handelen in strijd met de wet komt ook de vraag naar voren hoe dit zich verhoudt met de andere extern toezichthouder, namelijk de Inspectie van het Onderwijs. Het is juist de taak van de inspectie om te beoordelen of een schoolbestuur de wet-en regelgeving naleeft.[34] In geval van mogelijke wetsovertreding is het voor een gemeente aan te raden in contact te treden met de inspectie. Zo mogelijk kan gezamenlijk worden gekeken hoe de organisatie kan worden geholpen, al dan niet door ingrijpen.

Om invulling aan deze taak te geven, kan de gemeenteraad besluiten om in overleg met het onderwijsbestuur parameters vast te (laten) leggen. Deze parameters zijn bedoeld om aan te geven wanneer er volgens de externe toezichthouder sprake zou kunnen zijn van ernstige taakverwaarlozing of functioneren in strijd met de wet. Voordat ingrijpen nodig is, kan dan al door de gemeente worden aangespoord tot actie door het schoolbestuur, opdat ingrijpen van de gemeente niet nodig zal zijn.

Uit jurisprudentie blijkt voorts dat de bestuursrechter uiterst terughoudend toetst of een situatie zodanig is dat het gemeentebestuur mag/moet ingrijpen. Indien de gemeente aannemelijk kan maken dat een dergelijke situatie zich voordoet, gaat de rechter daar niet dieper op in.[35] Wel dient er sprake te zijn van proportionaliteit: de maatregelen die de gemeente neemt, moeten in verhouding staan tot de aanleiding.

Ad 2) Het moment en de wijze van ingrijpen in het geval van een niet voor 1 februari vastgestelde begroting is aan de gemeenteraad. Het moment zal logischerwijs liggen in het tijdvak vlak na 1 februari. VOS/ABB is niet bekend met een casus waarin deze bepaling is toegepast. Vaak wordt de begroting ruim voor 1 februari vastgesteld, dan wel in goed overleg zo spoedig mogelijk na 1 februari. Daarbij zullen niet veel schoolbesturen en gemeenteraden deze bepaling in de wet kennen.

Deze bepaling is niet overgenomen in de bepalingen in de sectorwetten ter zake de stichting samenwerkingsbestuur en geldt dus slechts voor de stichting openbaar onderwijs. Wanneer de begroting dermate laat wordt vastgesteld, kan de gemeente dus niet op deze grond ingrijpen. Indien de gemeente echter concludeert dat de late vaststelling van de begroting een uiting van ernstige taakverwaarlozing is, kan dat wel de grond zijn waarop de gemeente ook bij een stichting samenwerkingsbestuur kan ingrijpen, maar alleen wat betreft de openbare scholen binnen dit bestuur. Op de gehele stichting (lees: het bestuur over de bijzondere scholen) heeft de gemeente geen enkele zeggenschap.

1.7.1.2 Middelen van ingrijpen door de gemeenteraad

Ingrijpen is uiteraard geen preventief middel,

34 Zie ook: M.F. Nolen, *De bestuurder in het onderwijs*, Amsterdam: 2017, p. 329-330.

35 Zie bijvoorbeeld een van de zeldzame uitspraken hierover: ABRvS 10 november 2010, ECLI:NL:RVS:2010:BO3489, r.o. 2.3: 'Dat de wijze waarop het toezichtorgaan zijn taak vervult, niet in het belang is van het openbaar primair onderwijs, zoals [appellant sub 1] e.a. stellen, levert niet een voldoende belang bij het hoger beroep op.'

maar moet worden gezien als laatste redmiddel (repressief ingrijpen). De kunst is om als externe toezichthouder te voorkomen dat repressief ingrijpen nodig is. Waar het probleem ligt dat moet worden opgelost, bepaalt veelal ook de maatregelen die de gemeente kan of zal nemen. Daarbij zal de bestuursvorm (met wel/niet een raad van toezicht) daar ook materieel invloed op hebben. Bij een stichting met een raad van toezicht staat de gemeente in beginsel meer op afstand, maar is de bevoegdheid om in te grijpen niet minder. Ook bij een stichting samenwerkingsbestuur heeft de gemeenteraad minder taken en bevoegdheden ten aanzien van het stichtingsbestuur, omdat het externe toezicht alleen is gericht op de openbare scholen.

In 2014 vond een dergelijke casus plaats. De hele raad van toezicht van een stichting openbaar onderwijs stapte op vanwege inmenging van de gemeente. De leden van de raad van toezicht voelden zich niet serieus genomen door de onderwijswethouders in de twee gemeenten waar de stichting scholen had.
Bij de stichting was het al lange tijd onrustig vanwege financiële problemen en een reorganisatie. Een deel van het personeel zegde het vertrouwen op in de directeur-bestuurder. De wethouders besloten in gesprek te gaan met een aantal medewerkers van de stichting om te horen wat er aan de hand is. De raad van toezicht vond dat onacceptabel, want in strijd met afspraken. De gemeenteraad heeft hierna een interim-raad van toezicht benoemd om mede met de interim-bestuurder orde op zaken te stellen. Hierna heeft de gemeenteraad een nieuwe raad van toezicht benoemd.

Hier volgt een aantal mogelijke maatregelen (waarbij de opties niet limitatief zijn):

1. De gemeenteraad ontslaat de leden van het bestuur of raad van toezicht en benoemt nieuwe leden (al dan niet op interimbasis), die de opdracht krijgen orde op zaken te stellen.

2. De gemeenteraad benoemt een extra bestuurder die orde op zaken moet stellen of onderzoek moet doen naar fusie met een ander schoolbestuur ten behoeve van de continuïteit van het onderwijs.

3. De gemeenteraad besluit de stichting openbaar onderwijs te ontbinden, om vervolgens:
   a. terug te keren naar de integrale bestuursvorm, waarbij het college van B en W weer gaat functioneren als bevoegd gezag van het openbaar onderwijs; of
   b. de functie van bevoegd gezag over te dragen aan een in te stellen bestuurscommissie ex artikel 83 van de Gemeentewet; of
   c. de instandhouding van de openbare scholen over te dragen aan een ander in de regio functionerend zelfstandig openbaar schoolbestuur.[36]

1.7.2 Oplossen van een financieel probleem

Mocht het schoolbestuur van het openbaar onderwijs in financiële problemen terecht zijn gekomen, dan kan dit voor het gemeentebestuur aanleiding zijn om in te grijpen door middel van een van de opties in paragraaf 1.7.1.2.
Los daarvan dient het financiële probleem natuurlijk zo snel mogelijk aangepakt te worden. Dat kan bijvoorbeeld door te reorganiseren, te bezuinigen en/of een beroep te doen op het vermogen van de stichting.

Het is echter niet uitgesloten dat de financiële problemen voor het schoolbestuur te groot zijn geworden om ze zelfstandig te kunnen oplossen. Financiële hulp van buitenaf is

36 Zo kan de gemeente de openbare scholen overdragen aan een bestaande stichting openbaar onderwijs, een openbare rechtspersoon, een openbaar lichaam op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen of aan een stichting samenwerkingsbestuur.

dan onontbeerlijk. In de regel kan op het Rijk geen beroep worden gedaan.[37] Mogelijke alternatieven zijn het aangaan van een lening, schatkistbankieren of een beroep doen op het gemeentebestuur.

Is de gemeente verplicht om een (financiële) bijdrage te leveren als het schoolbestuur de financiële tekorten door bezuinigen en/of een beroep op het eigen vermogen niet zelf meer kan oplossen? De wet doet daar geen uitspraak over. Ook hier geldt dat het in de rede ligt dat het gemeentebestuur de helpende hand uitsteekt, gelet op de verantwoordelijkheid die het heeft voor de instandhouding van het openbaar onderwijs.

Denkbare opties om financiële problemen op te lossen:

- Het verstrekken van extra middelen aan het openbaar onderwijs
- Faillissement
- Schatkistbankieren

1.7.2.1 Het verstrekken van extra middelen aan het openbaar onderwijs

Het gemeentebestuur kan in beginsel besluiten het openbaar onderwijs extra middelen toe te kennen om financiële problemen op te lossen. Wel komt dan direct de doorbetalingsplicht aan het bijzonder onderwijs aan de orde. Het is echter maar de vraag of het gemeentebestuur in het kader van de financiële gelijkstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs de financiële injectie aan het openbaar onderwijs moet doorbetalen aan het bijzonder onderwijs in de eigen gemeente.

Als het openbaar onderwijs verzelfstandigd is, kan het gemeentebestuur alleen extra middelen toekennen op basis van een verordening, zoals bedoeld in artikel 128 van de WPO.[38] Bij vaststelling van die verordening kan de gemeenteraad één of meer voorzieningen omschrijven op basis waarvan aan het openbare schoolbestuur gelden beschikbaar kunnen worden gesteld, die dan niet doorbetaald hoeven te worden aan het bijzonder onderwijs. Dat kan bijvoorbeeld het 'noodzakelijk saneren van de exploitatie' zijn. Dat criterium kan in de bijlage bij de verordening aan de hand van enkele concrete kengetallen nader worden omschreven. Te denken valt aan een gemiddeld bedrag per leerling dat het openbare schoolbestuur op de exploitatie

Grote problemen door fraude, wanbeleid en krimp

Een stichting voor openbaar voortgezet onderwijs raakt in grote financiële problemen door fraude, wanbeleid en een teruglopend aantal leerlingen.

De gemeente heeft de school 1,5 miljoen euro geleend om faillissement te voorkomen. Daarnaast is de gemeente actief geweest bij de benoeming van het college van bestuur vanuit de rol van hoeder van het openbaar onderwijs, in dit geval openbaar voortgezet onderwijs.
Om uit de problemen te komen, waren naast interne strategische keuzes ook externe strategische keuzes nodig voor het voortbestaan van de verschillende scholen. Onder andere is door de gemeente mogelijk gemaakt dat er twee bestuurders werden aangesteld in plaats van één, waarbij de extra interim-bestuurder voornamelijk de taak had te onderzoeken hoe de scholen konden voortbestaan.
Dit heeft met unanieme instemming van de gemeenteraad geresulteerd in een bestuurlijke overdracht per 2022 aan een ander schoolbestuur, waarmee openbaar voortgezet onderwijs behouden is gebleven.

37 In een enkel geval kan het voorkomen, dat een schoolbestuur in financiële problemen is gekomen door wijzigingen in wet-en regelgeving. Indien dat aan de orde komt, wordt daarin soms voorzien door het treffen van een financiele overgangsmaatregel of de instelling van een noodfonds, waar men onder bepaalde voorwaarden een beroep op kan doen. Zo'n regeling is bijvoorbeeld getroffen bij invoering van de lumpsumbekostiging in het primair onderwijs. In het algemeen geldt dat als men door eigen beleid in financiële problemen terecht is gekomen, men niet voor hulp bij het Rijk kan aankloppen.

38 Zie ook artikel 5.23 WVO en artikel 123 WEC.

tekortkomt of het bereiken van een bepaalde ondergrens voor de voorzieningen en/of het vermogen.

Let op, de wettelijke regeling ex artikel 140 WPO geeft nadrukkelijk aan, dat de gemeenteraad geen onderscheid mag maken tussen openbaar en bijzonder onderwijs en dat beide naar dezelfde maatstaf moeten worden behandeld. Is de noodzakelijke sanering van de exploitatie als voorziening in de regeling omschreven, dan is het gemeentebestuur gehouden ook een bijzonder schoolbestuur financieel bij te springen als dat in vergelijkbare exploitatieproblemen verkeert. De verordening ex artikel 128 WPO is dus wel een instrument om bij financiële ondersteuning aan het openbaar onderwijs de automatische doorbetaling te voorkomen, maar draagt het risico in zich, dat het gemeentebestuur in vergelijkbare gevallen ook het bijzonder onderwijs moet ondersteunen. Het directe gevaar dat andere besturen met succes ook een dergelijke voorziening aanvragen, wordt wel verkleind als de situatie zeer specifiek is (zoals bij een financiële malaise die de continuïteit bedreigt). Daarbij is het mogelijk dat de aan te vragen voorzieningen in de verordening kunnen worden opengesteld voor een bepaalde termijn.

1.7.2.2 Faillissement

Een stichting voor openbaar onderwijs kan failliet gaan. Belanghebbenden (schuldeisers, de gemeente of het stichtingsbestuur zelf) kunnen een faillissement bij de rechtbank aanvragen. De rechter benoemt – bij inwilliging van het verzoek – een curator en een toezichthouder. De curator voert dan het beheer en zorgt voor de vereffening van de failliete boedel. Dat betekent dat de curator bestuursbevoegdheid overneemt van het stichtingsbestuur. De curator behartigt ook de belangen van de schuldeisers en kan beschikken over de boedel ten bate van hen. In het kader van de afwikkeling van het faillissement kan gedacht worden aan de optie om de stichting te ontbinden en de scholen over te dragen aan een ander bestuur (in casu de gemeente die zelf weer het openbaar onderwijs gaat besturen of aan een nieuw op te richten stichting of aan een bestaande stichting voor openbaar onderwijs). Voor deze overdracht geldt dat in dit geval de schulden niet meegaan.
De vraag is wel hoe de bevoegdheden van een curator zich verhouden tot de taken en

Fusie voor behoud openbare scholen

Een stichting met openbare scholen voor voortgezet onderwijs en een andere stichting met een grotere regionale dekking en voornamelijk bijzondere scholen voor voortgezet onderwijs wilden fuseren. De openbare scholen voor voortgezet onderwijs zouden overgedragen worden. De stichting openbaar onderwijs stond er echter financieel erg slecht voor en in die staat wilde het andere bestuur de scholen niet overnemen. Er was sprake van een exploitatietekort van vele miljoenen euro's, achterstallig onderhoud van de gebouwen en de afwezigheid van financiële reserves. Zonder overdracht van de scholen dreigde faillissement van de stichting, waarmee de continuïteit van het openbaar voortgezet onderwijs in het geding was.
Steun vanuit het Rijk via bijvoorbeeld schatkistbankieren (zie paragraaf 1.7.2.3) was niet mogelijk. Vanuit de rol van externe toezichthouder en de zorgplicht voor openbaar onderwijs in de eigen gemeente besloot de gemeenteraad bij te springen met een grote financiële injectie ter grootte van de helft van het exploitatietekort. Dit is gedaan met een verordening ex artikel 5.23 WVO (zie paragraaf 1.7.2.1). De andere helft heeft de ontvangende stichting geïnvesteerd. De gemeenteraad bleef hiermee op dezelfde afstand van het bestuur van de scholen, maar zorgde wel voor continuïteit van het openbaar voortgezet onderwijs binnen de gemeentegrenzen. Met de ontvangende stichting heeft de gemeente daarna een uitgebreid convenant gesloten om elkaar goed op de hoogte te houden van de stand van zaken op de openbare scholen (en de verwachtingen van de gemeente). Dit om herhaling van deze casus te voorkomen.

bevoegdheden van het gemeentebestuur als externe toezichthouder van de stichting openbaar onderwijs. Kan de curator zelfstandig – zonder toestemming van de gemeente – besluiten tot opheffing van een school, samenvoeging van enkele openbare scholen uit oogpunt van bedrijfseconomische redenen of ontbinding van de stichting? Ook de beschikkingsbevoegdheid van de curator over de grond en schoolgebouwen roept vragen op. Bij het schoolbestuur berust het juridische eigendomsrecht van de grond en de gebouwen, maar de gemeente het economisch claimrecht. Kan de curator zelfstandig besluiten grond en/of gebouwen te verkopen?

Op grond van het feit dat na faillissement bij een overdracht van de openbare scholen de schulden niet meegaan naar de nieuwe rechtspersoon, lijkt het faillissement een niet onaantrekkelijke keuze. Het nieuwe schoolbestuur zal echter een gezonde organisatie willen overnemen. Dat betekent dat – voorafgaand aan de overdracht – een reorganisatie en ontslag van personeelsleden onvermijdelijk zullen zijn. De rekening daarvan zal ongetwijfeld ergens worden neergelegd.
Mocht faillissement onafwendbaar zijn, dan is de gemeente weer direct verantwoordelijk voor het openbaar onderwijs, inclusief alle tekorten. Als het schoolbestuur diverse gemeenten bestrijkt, geldt die verantwoordelijkheid vanzelfsprekend alle betreffende gemeenten.

1.7.2.3 Schatkistbankieren

Om faillissement af te wenden, kan in sommige gevallen het ministerie van OCW worden gevraagd om via schatkastbankieren een roodstandfaciliteit aan te vragen. Via die faciliteit is het mogelijk om noodzakelijke investeringen ter voorkoming van een faillissement te kunnen doen, dan wel de salarissen te kunnen blijven betalen. Bij een aanvraag tot roodstandfaciliteit kijkt het ministerie van OCW naar twee zaken:

1. De roodstandfaciliteit mag maximaal 10 procent van de jaarlijkse rijksbijdrage van het schoolbestuur zijn.
2. De financiële positie van het schoolbestuur moet voldoende vertrouwen geven. Bij de beoordeling kijkt het ministerie van OCW zowel naar de huidige stand van de kengetallen als naar de prognose van de financiële positie.

Het tweede criterium brengt met zich mee dat specifieke omstandigheden iedere casus anders maken. Het ministerie van OCW doet ter beoordeling van dit criterium altijd navraag bij de Inspectie van het Onderwijs.

1.8 Samenwerking gemeenten bij gemeentelijk toezicht (WGR)

Als een schoolbestuur de instandhouding van openbare scholen in verschillende gemeenten verzorgt, oefenen de gemeenteraden van die gemeenten elk voor zich de taak van externe toezichthouder uit. Elke gemeenteraad van de gemeente waarin het openbaar onderwijs van dat schoolbestuur gelegen is, heeft dan de bevoegdheid om in te stemmen met het wijzigen van de statuten of de bevoegdheid om de leden van de raad van toezicht bij een stichting openbaar onderwijs te benoemen.

Gemeenteraden kunnen besluiten samen te werken bij het uitoefenen van hun taak als externe toezichthouder. Voor het schoolbestuur is die gemeentelijke samenwerking een belangrijke ontwikkeling. Het kan dan zaken doen met één gesprekspartner en hoeft zich niet meer met een aantal afzonderlijke gemeenteraden te verstaan. Doorgaans gebeurt dit op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR).[39]

39 De wet *Versterken van de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen* is op 18 januari 2022 gepubliceerd in het Staatsblad (Staatsblad 2022, nr. 18). Deze wet regelt verschillende wijzigingen ten aanzien van de WGR. Die wijzigingen hebben geen directe verbinding met de relatie van de gemeente(n) met het toezicht op openbaar onderwijs. De wijzigingen worden derhalve in deze brochure niet behandeld.

Op grond van de WGR kunnen de gemeenteraden beslissen één of meer van de toezichthoudende taken en bevoegdheden over te dragen aan een in te stellen openbaar lichaam (artikel 8, eerste lid WGR) of gemeenschappelijk orgaan (artikel 8, tweede lid WGR)[40]. Het openbaar lichaam of het gemeenschappelijk orgaan bestaat uit raadsleden van de deelnemende gemeenten[41]. Taken en bevoegdheden die door gemeenteraden in de regel worden overgedragen zijn, wanneer van toepassing:

- goedkeuren van de begroting en instemmen met de jaarrekening
- benoemen van bestuursleden en leden van de raad van toezicht
- instemmen met een statutenwijziging
- bespreken van het jaarverslag van het openbaar onderwijs

De bevoegdheid om te besluiten over de opheffing van een openbare school wordt in de regel niet overgedragen aan een openbaar lichaam of gemeenschappelijk orgaan. Dat is begrijpelijk, want het is essentieel dat een gemeenteraad van de gemeente waar de desbetreffende openbare school is gevestigd, daar geheel zelfstandig over kan beslissen.

Op deze wijze is te komen tot een goede balans tussen snel handelen (bij incidenten) en openbare verantwoording in de gemeenteraad. Het raadslid dat zitting heeft in de gemeenschappelijke regeling, handelt in plaats van de gemeenteraad. Als de financiën zich ontwikkelen buiten de gestelde kaders, koppelt het raadslid dit terug naar zijn gemeente. Het is van belang dat de gemeenten die de taak hebben overgedragen, zich op de hoogte houden van wat er gebeurt.

40 Het gemeenschappelijk orgaan is in tegenstelling tot het openbaar lichaam geen rechtspersoon.

41 Zie artikel 13 lid 1 jo. artikel 15 van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Wethouders maken geen onderdeel uit van een openbaar lichaam of gemeenschappelijk orgaan dat enkel voor het uitoefenen van een bevoegdheid of bevoegdheden van de gemeenteraad in het leven is geroepen. Dat strookt niet met de wijze waarop hieraan invulling is gegeven in de wet en, onder andere, het uitgangspunt van dualisering.

2. Stichten van nieuwe openbare scholen vanuit de garantiefunctie

De garantiefunctie ziet ook op het stichten van nieuwe openbare scholen, naast de elementen van overheersende overheidsinvloed die besproken zijn in het eerste hoofdstuk en die veelal betrekking hebben op het bestaande openbaar onderwijs.

Met de inwerkingtreding van de Wet Meer ruimte voor nieuwe scholen is voor scholen in het primair en voortgezet onderwijs de stichtingsprocedure in algemene zin flink gewijzigd.[42] Ten behoeve van het behoud van het aantal openbare scholen in de gemeente heeft de wetgever in de sectorwetten neergelegd welke rol de gemeenteraad daarin heeft. In paragraaf 1.1 staat dat de rol van de gemeenteraad bij de opheffing van een openbare school in het voortgezet onderwijs anders is dan bij scholen in het (speciaal) basisonderwijs of (voortgezet) speciaal onderwijs. De volgende twee paragrafen gaan in op de mogelijkheden tot stichting van een openbare school op grond van de garantiefunctie en de rol van de gemeente daarin.

1.1 Primair onderwijs

Naast de (algemene) stichtingsmogelijkheid van verzelfstandigde besturen hebben ouders sinds 2014 het initiatiefrecht om een openbare school voor basisonderwijs voor bekostiging in aanmerking te laten komen. Als ouders een (nieuwe) openbare school wensen, kunnen zij dat kenbaar maken bij het college van B en W.

In de wet is geregeld dat het college van B en W een onderzoek naar de haalbaarheid van het stichten van een openbare school moet uitvoeren als een ouder in totaal minimaal 50 schriftelijke verklaringen van verschillende ouders kan overleggen (dit betekent ook dat beide ouders van een kind een verklaring kunnen afgeven). De verklaringen moeten wel afkomstig zijn van ouders van kinderen in de leeftijd tot en met 12 jaar. Het onderzoek van het college van B en W houdt in, dat wordt gekeken wat de daadwerkelijke belangstelling is voor een nieuwe openbare school. Dit gebeurt op dezelfde manier als bij een reguliere stichtingsaanvraag van een school (dus via ouderverklaringen of via marktonderzoek). Als de gemeente voldoende belangstelling ziet, zal de gemeente een aanvraag moeten indienen.[43]

Voldoende belangstelling kan op twee manieren worden aangetoond:

1. Volgens het onderzoek van de gemeente zullen in het elfde jaar na stichting minstens zoveel leerlingen de school bezoeken als de voor de betreffende gemeente geldende stichtingsnorm[44];
2. Wanneer binnen 10 kilometer van de plaats in de gemeente waar het onderwijs moet worden gegeven over de weg gemeten geen school aanwezig is waarbinnen openbaar onderwijs wordt gegeven en aan het volgen van openbaar onderwijs behoefte bestaat.

42 De wet is gepubliceerd in het Staatsblad 2020-160 en trad voor het voortgezet onderwijs in werking op 1 november 2020 en voor het primair onderwijs op 1 februari 2021.

43 Dit volgt uit artikel 77 van de WPO.

44 De opheffingsnorm van een gemeente wordt elke 5 jaar bepaald aan de hand van de leerlingdichtheid van de gemeente. De stichtingsnorm bedraagt 10/6 maal de betreffende opheffingsnorm, en bedraagt minstens 200.

Ad 2) Indien dit het geval is, geldt de stichtingsnorm niet, omdat dit stichting vanuit de garantiefunctie betreft en dus ziet op de zorgplicht van een gemeente te voorzien 'in een genoegzaam aantal openbare scholen'. Indien de aanvraag op deze grond wordt ingediend, zal de minister die aanvraag voor een openbare school honoreren, indien voldaan is aan de wettelijke voorschriften.

Dit betekent dus dat de ouders slechts hun verzoek kenbaar hoeven te maken. Het college van B en W is verplicht bij voldoende belangstelling een aanvraag in te dienen. Als een gemeente deze plicht onvoldoende naleeft, kan de gemeente hierop worden aangesproken door middel van een aanwijzing van de minister. Ook in gemeenten waar het openbaar onderwijs verzelfstandigd is, houdt de gemeente de plicht om voldoende openbaar onderwijs aan te bieden en kan de gemeente zelf het initiatief nemen om een openbare school te starten.[45]

Zoals eerder gemeld, is bij de daadwerkelijke aanvraagprocedure voor een nieuwe school een van de voorwaarden, dat aangetoond dient te worden dat er voldoende leerlingen de school zullen bezoeken. In de regel is dit via ouderverklaringen van ouders met kinderen in de leeftijd van 2 tot 4 jaar die op maximaal 6 kilometer van de (verwachte) vestigingsplaats van de nieuwe school wonen. Indien sprake is van een nieuwbouwgebied of stichten op grond van de garantiefunctie, is het inzetten van marktonderzoek een alternatief.

Alle nieuwe scholen hebben te maken met een inhoudelijke startprocedure, waarbij wordt gekeken of de school voldoende belangstelling heeft en of de school onderwijs van voldoende kwaliteit zal kunnen bieden. Ook scholen die starten vanuit de garantiefunctie voor openbaar onderwijs moeten aantonen van goede kwaliteit te (zullen) zijn.[46]

1.2 Voortgezet onderwijs

Zoals we in de vorige paragraaf hebben kunnen lezen, geldt in het primair onderwijs een drempel van 50 ouders op basis waarvan behoefte voor openbaar onderwijs moet zijn aangetoond, waarna de gemeente onderzoek zal doen. Het aantal van 50 is een kwart van de minimale stichtingsnorm in het basisonderwijs van 200 leerlingen. De wetgever hanteert voor het voortgezet onderwijs geen specifieke drempel, maar in een casus uit 2019 werd analoog aan het primair onderwijs ook uitgegaan van een kwart, maar dan van de landelijk bepaalde stichtingsnorm. Voor een scholengemeenschap met mavo, havo en vwo ligt de stichtingsnorm op 732 leerlingen. Een kwart daarvan is 183 leerlingen. Dus op basis van minimaal 183 handtekeningen van geïnteresseerde ouders moet de gemeente onderzoek doen naar de stichting van een openbare middelbare school met mavo, havo en vwo.[47]

Over het stichten op grond van de garantiefunctie is in het voortgezet onderwijs meer te zeggen. Zo is in artikel 4.4 van de WVO bepaald dat Gedeputeerde Staten (GS) ervoor zorgen dat is voorzien in de behoefte aan openbaar onderwijs door een voldoende aantal scholen. In het artikel is tevens bepaald dat GS het college van B en W kunnen opdragen bij de minister een aanvraag in te dienen voor stichting wanneer er naar het oordeel van GS voldoende behoefte is voor een nieuwe openbare school, en het college van B en W de wens daartoe niet heeft ingewilligd. Ouders dienen in eerste instantie dus wel bij de gemeente te zijn, maar kunnen bij een niet-meewerkende gemeente naar GS. Als ook GS niet wil meewerken aan het initiatief, kunnen de ouders zich wenden tot de minister, conform artikel 4.4 WVO. Bij voldoende belangstelling zal de minister de gemeente opdragen de openbare school te stichten op grond van de garantiefunctie.

45 Dit volgt uit de memorie van toelichting bij de Wet Meer ruimte voor nieuwe scholen die voor het primair onderwijs in werking trad op 1 februari 2021, *Kamerstukken II*, 2018-2019, 35050, nr. 3, p. 58.

46 De reguliere procedure staat uitgewerkt op de website van DUO.

47 Brief van de minister voor Basis-en Voortgezet Onderwijs en Media d.d. 8 april 2019 met kenmerk 7453843.

Het vorenstaande betekent dat ouders slechts hun verzoek kenbaar hoeven te maken en de belangstelling dienen aan te tonen. Het college van B en W is verplicht bij voldoende belangstelling een aanvraag in te dienen. Als een gemeente deze plicht onvoldoende naleeft, kan de gemeente hierop worden aangesproken door middel van een aanwijzing van de minister en/of door GS. Ook in gemeenten waar het openbaar onderwijs verzelfstandigd is, houdt de gemeente de plicht om voldoende openbaar onderwijs aan te bieden en kan de gemeente zelf het initiatief nemen om een school te starten.[48]

Zoals eerder gemeld, is bij de daadwerkelijke aanvraagprocedure voor een nieuwe school een van de voorwaarden dat aangetoond dient te worden dat voldoende leerlingen de school zullen bezoeken. In de regel is dit via ouderverklaringen van ouders met kinderen in de leeftijd van 10 tot 12 jaar die op maximaal 15 kilometer van de (verwachte) vestigingsplaats van de nieuwe school wonen. Indien sprake is van een nieuwbouwgebied of stichten op grond van de garantiefunctie, is het inzetten van marktonderzoek een alternatief.

Lagere stichtingsnormen in voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs gelden lagere stichtingsnormen bij het aantonen van de belangstelling in de aanvraagprocedure voor een nieuwe openbare school op grond van de garantiefunctie. In de memorie van toelichting bij artikel 4.4 WVO (toen nog 67 WVO) staat: 'Als ouders openbaar onderwijs wensen en in het betreffende voedingsgebied een potentieel van twee derde van de stichtingsnorm kan worden aangetoond, is de gemeente waarin de meeste ouders woonachtig zijn die openbaar onderwijs wensen, verplicht om daarin te voorzien'.[49] Dit betekent dat de gemeente bij het stichten van de nieuwe school

48 Dit volgt uit de memorie van toelichting bij de Wet Meer ruimte van nieuwe scholen die voor het voortgezet onderwijs in werking trad op 1 november 2020, *Kamerstukken II*, 2018-2019, 35050, nr. 3, p. 58.

49 *Kamerstukken II*, 2007-2008, 31310, nr. 3, p. 29.

Stichting op grond van garantiefunctie

In het recente verleden is er een middelbare school gestart op grond van de garantiefunctie. Dit was nog onder de stichtingsprocedure, zoals deze gold vóór 1 november 2020. Dit is een initiatief geweest van actieve ouders die iets te kiezen wilden hebben naast een bestaande bijzondere middelbare school. Vanuit de toen geldende eisen voor het aantonen van belangstelling zou de school de stichtingsnorm halen. Daarop heeft de ouderinitiatiefgroep de gemeente en later Gedeputeerde Staten aangeschreven. Vanwege de krimp zagen beide overheden geen ruimte voor een extra middelbare school en namen ze de aanvraag niet in behandeling. De ouderinitiatiefgroep schreef vervolgens op grond van de wet de minister aan met het verzoek de gemeente op te dragen een school te stichten vanuit de garantiefunctie voor openbaar onderwijs en de afwezigheid van een openbare middelbare school in de buurt.

De minister heeft daarop aan de ouderinitiatiefgroep bericht dat er eerst voldoende belangstelling moest worden aangetoond. De minister gaf daarbij aan dat hij die belangstelling zou toetsen op een wijze die vergelijkbaar is aan de wijze waarop dat in het primair onderwijs gebeurt. Dit hield in dat er in dit geval voor een scholengemeenschap met mavo, havo en vwo 183 handtekeningen nodig waren (een kwart van de stichtingsnorm). De ouderinitiatiefgroep haalde dat aantal ruimschoots, waarop verwacht werd dat de minister de gemeente zou opdragen de school te stichten. Dat gebeurde echter niet, omdat bij de minister duidelijk was dat de ouderinitiatiefgroep en de gemeente niet op één lijn zaten. Daarop heeft de minister besloten een bemiddelaar aan te stellen.

Onderdeel van de bemiddeling was een gesprek met andere schoolbesturen in de buurt om te verkennen of die als bestuur van de nieuwe school zouden willen fungeren. Uiteindelijk heeft dit erin geresulteerd dat de gemeente de school heeft gesticht en direct daarna heeft overgedragen aan een schoolbestuur. De ouderinitiatiefgroep bleef ten volste bij de stichting en de inrichting betrokken.

rekening moet houden met de lagere stichtingsnormen.[50]
Voorts hebben alle nieuwe scholen te maken met een inhoudelijke startprocedure, waarbij wordt gekeken of de school voldoende belangstelling heeft en of de school onderwijs van voldoende kwaliteit zal kunnen bieden. Ook scholen die starten vanuit de garantiefunctie voor openbaar onderwijs, moeten aantonen van goede kwaliteit te (zullen) zijn.[51]

50 Zie voor de bestendiging van die lagere normen de memorie van toelichting bij de de Wet Meer ruimte voor nieuwe scholen, Kamerstukken II, 2018-2019, 35050, nr. 3, p. 98.

51 De reguliere procedure staat uitgewerkt op de website van DUO.

Nawoord

Na het lezen van deze brochure zou het voor u als lezer in elk geval duidelijk moeten zijn dat het openbaar onderwijs en de gemeente een relatie met elkaar moeten onderhouden. Beide partijen spelen een belangrijke rol als het gaat om het behoud en voortbestaan van het openbaar onderwijs, zoals ingegeven door de grondwettelijke opdracht aan de gemeente.
Mocht u met vragen zitten, dan kunt u die stellen aan VOS/ABB. Wij kunnen met u in gesprek gaan, bijvoorbeeld over uw specifieke situatie of voor het opstellen van een convenant voor samenwerking tussen openbaar onderwijs en de gemeente.
Wij zijn er voor onze leden. Zowel voor onderwijsbestuurders als gemeenteleden. Voor meer informatie over het (gemeente)lidmaatschap van VOS/ABB, gaat u naar onze website www.vosabb.nl.

Oktober 2022
VOS/ABB
Mr. Ronald Bloemers
Mr. Janine Eshuis
Mr. José van Snek

VOS ABB
versterkt en verdiept

Houttuinlaan 8
Postbus 162
3440 AD Woerden
t 0348 405 200
e welkom@vosabb.nl
www.vosabb.nl